

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Nalan Eda AKYÜREK ŞAHİN

122565

PHRYGIA'DA ÇİFTÇİ TANRISI: "DII BRONTONTI EUKHEN"

1 cilt

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

122565

1. cilt

Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü

Doktora Tezi

CİLT I

(METİNLER)

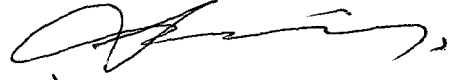
Antalya, 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eskişehir Dilleri ve Kültürleri.....
Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ OLARAK kabul edilmiştir.

İmza

Başkan : Doç. Dr. A. Vedat GELGİN

Üye (Danışman): Doç. Dr. Mustafa ADAK

Üye : Prof. Dr. Güler GELGİN

Üye : Prof. Dr. Sencer SAHİN

Üye : Doç. Dr. Burhan VARKIVANÇ

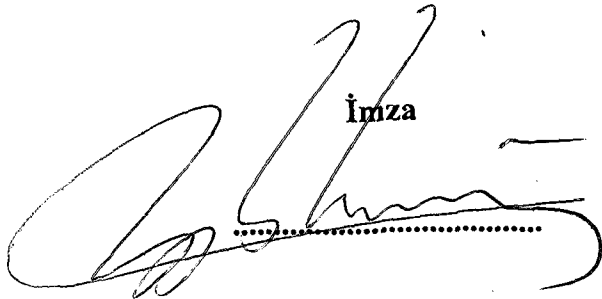

Üye :

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../...

İmza

Müdür

*Benim biricik Filiz ve Feriha'ma
en içten teşekkürlerimle*

ἀστραπαίε, βρονταίε, κεραύνιε, φυτάλιε Ζεῦ

Ey şimşekler çaktıran, gökleri gümbürdeten, yıldırımlar fırlatan, toprağı yeşerten Zeus!

Orphei Hymni, 15, 9

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
ZUSAMMENFASSUNG	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmada İzlenen Yöntem	4
2. KÜLTLE İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN TARİHİ	8
3. ZEUS BRONTON VE KÜLTÜ	18
3.1. Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adakları	43
4. KÜLTÜN COĞRAFİ DAĞILIMI, BULUNTU YERLERİ VE KUTSAL ALANLAR	54
5. TANRININ TAPINIM GÖRDÜĞÜ DÖNEM VE ADAKLARIN TARİHLERİ ..	62
6. ZEUS BRONTON'A SUNULAN ADAKLAR	71
6.1. KUZEYBATI PHRYGIA (Eskişehir-Kütahya)	75
6.1.1. STELLER (Kat. No. 1-134)	75
6.1.1.1. ÜÇGEN ALINLIKLİ BÜYÜK STELLER (Kat. No. 1-100)	78
6.1.1.1.1. Üçgen Alınlıklı Basit Steller (Kat. No. 1-6)	78
6.1.1.1.2. Naikos Steller (Kat. No. 7-98)	80
6.1.1.1.3. Değişik Tipler (Kat. No. 99-100)	82
6.1.1.2. ÜÇGEN ALINLIKLİ KÜÇÜK STELLER (Kat. No. 101-133)	84
6.1.1.2.1. Üçgen Alınlıklı Basit Steller (Kat. No. 101-128)	84

6.1.1.2.2. Naiskos Steller (Kat. No. 129–133)	88
6.1.1.3. YUVARLAK STEL (Kat. No. 134)	89
6.1.2. ALTARLAR (Kat. No. 135–209)	93
6.1.2.1. PRİZMA BİÇİMLİ ALTARLAR	97
6.1.2.1.1. Akrotersiz Olanlar (Kat. No. 135–141)	97
6.1.2.1.2. Akroterli Olanlar (Kat. No. 142–176)	99
6.1.2.1.2.1. Alçak Başlıklılar (Kat. No. 142–160)	99
6.1.2.1.2.2. Yüksek Başlıklılar (Kat. No. 161–170)	102
6.1.2.1.2.3. Başlıkta Zeus Büstü Olanlar (Kat. No. 171–176)	103
6.1.2.1.3. Akroterli Olup Olmadığı Belirlenemeyenler (Kat. No. 177–206)	107
6.1.2.2. YUVARLAK ALTARLAR (Kat. No. 207–209)	108
6.1.3. ZEUS BÜSTLERİ (Kat. No. 210–214)	110
6.1.3.1. KABARTMA BÜSTLER (Kat. No. 210–212)	114
6.1.3.2. BÜSTLER (Kat. No. 213–214)	119
6.1.4. KYBELE HEYKELCİĞİ (Kat. No. 215)	121
6.1.5. TİPİ BELİRLENEMEYENLER (Kat. No. 216–245)	122
6.2. BITHYNIA (Bilecik, Bolu, İzmit) (Kat. No. 246–296)	123
6.2.1. ALTARLAR (Kat. No. 246–294)	123
6.2.1.1. PRİZMA BİÇİMLİ ALTARLAR (Kat. No. 246–293)	126
6.2.1.2. YUVARLAK ALTAR (Kat. No. 294)	132
6.2.2. STELLER (Kat. No. 295–296)	133
6.3. ANADOLU'NUN BAŞKA BÖLGELERİ (Kat. No. 297–303)	
Maionia [Kuzeydoğu Lydia], Galatia, Isauria, Lykaonia, Pamphylia)	134
6.4. ANADOLU'NUN DIŞINDAKİ BÖLGELER (Kat. No. 304–315)	
(Roma [İtalya], Kytaiion [Kerç Boğazı/Karadeniz], Thera Adası [Santorin])	137
6.5. ADDENDA (Kat. No. 316–317)	143
6.6. TİPOLOJİK DEĞERLENDİRME SONUCU	144

7. ZEUS BRONTAIOS (Kat. Brontaios No. 1–7)	153
8. SONUÇ	158
9. ANTİK KAYNAKLAR	161
10. KAYNAKÇA KISALTMALARI	163
11. KAYNAKÇA	167
12. ADAKLARIN BULUNTU YERLERİNİN LİSTESİ	209
13. ADAKLARIN ŞİMDİKİ YERLERİNİN LİSTESİ	213
14. KATALOGDAKİ FİGÜRLERİN LİSTESİ	215
15. LEVHA LİSTESİ VE FOTOĞRAF KAYNAKÇASI	218
16. MEZAR TAŞI OLAN ZEUS BRONTON ADAKLARININ LİSTESİ	226
17. ADAKLARIN ÜZERİNDEKİ MOTİFLERİN LİSTESİ	251
18. EPİGRAFİ SİMGELERİ	253
TİPOLOJİK VE EPİGRAFİK KATALOG (Kat. No. 1–317 ve Zeus Brontaios No. 1–7)	255

HARİTALAR (1–4)

LEVHALAR (1–90)

ÖZGEÇMİŞ

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şek. 1	Kat. No. 1	Şek. 17	Kat. No. 146
Şek. 2	Kat. No. 6	Şek. 18	Kat. No. 146
Şek. 3	Kat. No. 71	Şek. 19	Kat. No. 163
Şek. 4	Kat. No. 99	Şek. 20	Kat. No. 163
Şek. 5	Kat. No. 100	Şek. 21	Kat. No. 207
Şek. 6	Kat. No. 126	Şek. 22	Kat. No. 294
Şek. 7	Kat. No. 129	Şek. 23	Kat. No. 175
Şek. 8	Kat. No. 133	Şek. 24	Kat. No. 175
Şek. 9	Kat. No. 134	Şek. 25	Kat. No. 267
Şek. 10	krş. Lev. 89 (Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53)	Şek. 26	Kat. No. 271
Şek. 11	krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 21 No. 7	Şek. 27	Kat. No. 273
Şek. 12	krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 29		
Şek. 13	krş. Akyürek Şahin, Reliefbüste, Lev. 32 Fig. 1		
Şek. 14	krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 29		
Şek. 15	Kat. No. 138		
Şek. 16	Kat. No. 138		

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	adı geçen eser	m	metre
aş.	aşağıda	Malz.	malzeme
bkz.	bakınız	NN	<i>nomen nescio</i>
Bul. Y.	buluntu yeri	No.	numara
cm	santimetre	örn.	örneğin
dipn.	dipnot	s.	sayfa
Env. No.	envanter numarası	s. v.	<i>sub voce</i>
Es. Dur.	eserin durumu	Şek.	şekil
Fig.	figür	Şimd. Y.	şimdiki yeri
Gen.	genişlik	vd.	ve devamı
H. Şek.	harf şekilleri	yak.	yaklaşık
H. Yük.	harf yüksekliği	Yaz. İçeriği	yazıtın içeriği
İ. Ö.	İsa'dan önce	yuk.	yukarıda
İ. S.	İsa'dan sonra	Yük.	yükseklik
Kal.	kalınlık	yy.	yüzyıl
Kat. No.	katalog numarası	ZB	Zeus Bronton
krş.	karşılaştırınız		
Lev.	levha		

ÖZET

Kuzeybatı Phrygia ile Bithynia bölgelerinde, Roma İmparatorluk Dönemi'nin 2. ve 3. yüzyıllarına tarihlenen ve çiftçilerin birçok tanrıya tapındıklarını kanıtlayan yüzlerce adak taşı ele geçmiştir. Bu tanrılar içerisinde, özellikle çeşitli Zeus kültlerinin çok yoğun belgelendiği göze çarpmaktadır. Hava tanrısı Zeus'un bu bölgeler için aynı zamanda bir bereket tanrısı olduğu anlaşılmaktadır. Tarımın yüzyıllar boyu ana geçim kaynağı olduğu bu bölgelerde, iklimden de sorumlu bir hava tanrısının böylesine önemli olması anlaşılır bir durumdur. Sayısız Zeus kültleri içinde, özellikle birisinin çok yoğun belgelendiği dikkati çekmektedir: Zeus Bronton. Bu çalışmada, Roma'daki Latince beş adak dışında, diğerleri Eski Yunanca yazıt taşıyan toplam 317 Zeus Bronton adağı incelenmiştir. Tanrı, adının da belirttiği gibi, öncelikle bir hava ve gökgürültüsü tanrısıdır. Ancak, adaklar ve kült yakından incelendiğinde, onun aynı zamanda bir bereket tanrısı olduğu ve özellikle kırsal kesimde çiftçiler tarafından tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Yöre çiftçileri, Zeus Bronton'un, yağmur vermesinin dışında, tarım ürünlerini, hayvanlarını, hatta bizzat kendilerini ve ailelerini her türlü tehlikeye karşı koruyup sağlık ve esenliklerini sağladığına inanmışlardır. Zeus Bronton, tapınım gördüğü bölgenin en güçlü tanrısıdır ve özellikle kırsal kesim halkı tanrının gücünden çekinmektedir. Adakların incelenmesi sonucunda, tanrıya sunulmuş 94 eserin mezar taşı olduğu anlaşılmıştır. Tanrının adı bölgenin mezar taşlarında apotropaik (belayı savuşturucu) anlamda kullanılmış ve bu yolla mezar soyguncularına karşı önlem alınmaya çalışılmıştır. Phrygia mezar taşlarında yer altı tanrılarının yanında bölgenin diğer güçlü tanrılarının isimlerinin sıkça geçmesi mezar hırsızlığının İmparatorluk Dönemi'nde yaygın olduğunu göstermektedir.

Yoğun buluntular, kültürün ana merkezinin Kuzeybatı Phrygia'da, antik Dorylaion ve Nakoleia kentleri ile teritoryumları olduğunu kanıtlamıştır. Fakat kült, bu bölgeden başka, az da olsa Kotiaion ile Aizanoi çevresinde de belgelenmiştir. Kültün çok yoğun tapınım gördüğü ikinci merkez ise, Bithynia'nın güneyinde, bugünkü Bilecik İli ve çevresidir. Bu yörenin de karakteri çiftçiliktir. Yerel bir Anadolu tanrısı olan Zeus Bronton'un önemli bir özelliği, Anadolu dışında da belgelenmiş olmasıdır. İmparatorluğun başkenti Roma'dan ele geçen Yunanca ve Latince adaklar tanrının burada bir tapınağı olduğunu düşündürmektedir. Roma'dan başka, Ege Adaları'ndan Santorin (Thera) ile Kerç Boğazı'ndaki Kytiaion Kenti'nde kültürün tapınımına rastlanmıştır. Kuzeybatı Phrygia ile Bithynia dışında Anadolu'da tek tük ele geçen adaklar, kültürün bu yörelere yayıldığını söylemek için yeterli değildir. Adakların bütün dağılım alanının incelenmesi sonucunda, kültürün tapınım gördüğü ana bölgenin Kuzeybatı Phrygia ile Bithynia'nın güneyi olduğu kesinlik kazanmıştır.

Çeşitli tiplerde karşımıza çıkan adaklar buluntu bölgelerine göre tipolojik farklılıklar göstermektedir. Kuzeybatı Phrygia'daki adak tipleri steller, altarlar ve büstlerdir. Fakat, küçük bir Kybele Heykelciği ile tipi belirlenemeyen birkaç adak da bulunmuştur. Adak tipi çoğunlukla altarlardan oluşan Bithynia'dan sadece iki stel tanınmaktadır. Bütün stel ve altar adaklarında

birçok tipolojik alt grup belirlenmiştir. Eserlerin üzerinde genellikle yörenin tarım ve bağıcılık karakterine işaret eden öküz başı, saban, üzüm salkımı veya krater gibi betimler görülmektedir. Roma'daki adaklar içinde birkaç heykel de bulunmaktadır. Tipolojik ayırım içinde stilistik bir gelişme göstermeyen adaklar, arkeolojik ve epigrafik veriler göz önüne alındığında İ. S. 2. yy.'ın ilk çeyreği ile 3. yy.'ın 2. yarısı arasına tarihlenebilmektedir. Hıristiyanlığın bölgeye hakim olmasıyla birlikte, tüm Pagan kültürler gibi, Zeus Bronton'un kültü de sona ermiş olmalıdır. Kökeni olasılıkla çok eski devirlere kadar inen Anadolu'nun bu yerli tanrısının çeşitli tanrılarla birlikte tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Yazıtlarda, tanrının adının yanında Zeus Astrapton, Zeus Karpodotes, Zeus Eukharistos, Zeus Agathios, Zeus Soter, Zeus Perses, Sabazios, Hermes, Hosios ve Meter (Kybele) gibi tanrı ve tanrıçaların isimleri belgelenmiştir. Ayrıca, kültürün Zeus Limnenos, Zeus Dagustes, Hekate ve Mithras'la da ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Zeus Bronton, Phrygia'da tapınılmayan hava tanrısı Zeus Brontaios'la ortak tapınım görmemiştir ve iki kült arasında herhangi bir ilişki belgelenmemiştir. Ayrıca, tanrının Zeus Bennios'la da ortak tapınım görmediği ortaya çıkmaktadır.

Bugüne kadar, sayısız adak taşının yayımlanmasıyla yüzyılı aşkın bir süredir bilim dünyasında tanınan Zeus Bronton ve kültü hakkında, epigrafik ve arkeolojik yönden herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu çalışmayla söz konusu eksiklik giderilmeye ve bu konuda bir başvuru kaynağı oluşturulmaya çalışılmıştır.

ZUSAMMENFASSUNG

Aus dem nordwest-phrygischen Raum sowie aus Bithynien sind eine Vielzahl von Inschriften aus der römischen Kaiserzeit (2. und 3. Jh. n. Chr.) bekannt, die von der bäuerlichen Bevölkerung an verschiedene Gottheiten geweiht wurden. Auffälliger Weise gehören die Mehrzahl der Weihungen den verschiedenen Kulturen des Zeus. Aus den Texten wird deutlich, daß der Wettergott Zeus in diesen Regionen zugleich als Fruchtbarkeitsgott geehrt wurde. Dieser Befund wirkt in einer agrarisch geprägten Gesellschaft (diesen Charakter haben die Regionen bis heute bewahrt), in der der Wettergott zugleich auch für das Klima verantwortlich war, keineswegs befremdend. Es ist vor allem Zeus Bronton, der unter den Zeus-Kulturen am meisten belegt ist. In dieser Arbeit werden 317 an diesen Gott geweihte Inschriften untersucht. Diese Inschriften sind, von 5 Lateinisch angefaßten abgesehen, allesamt in griechischer Sprache verfaßt. Wie auch aus dem Beinamen abzulesen ist, war Zeus hauptsächlich Gott des Himmels und des Donners. Bei näherer Untersuchung der Weihinschriften und des Kultes wird aber auch deutlich, daß er zugleich als Fruchtbarkeitsgott angesehen wurde und besonders von der agrarischen Population verehrt wurde. Die Bauern auf dem Lande glaubten, daß der Gott ihnen nicht nur den Regen brachte, sondern auch ihre Früchte, Tiere und sogar sie selbst und ihre Familienangehörige vor jeder Gefahr schützte und sich für ihre Gesundheit und Wohlergehen kümmerte. Zeus Bronton war der mächtigste Gott der Region, in der er geehrt wurde, und zumindest die bäuerliche Bevölkerung fürchtete sich vor seiner gewaltigen Macht. 94 der untersuchten Inschriften lassen sich als Grabinschriften klassifizieren. In diesem sepulchralen Kontext wurde der Name des Gottes im apotrophäischen Sinne verwendet, wobei man sich auf diese Weise vor Grabräuber schützen wollte. Daß im kaiserzeitlichen Phrygien Grabraub weit verbreitet war, zeigt sich an der häufigen Aufzählung der unterirdischen und der anderen, in der Region mächtigen Götter in den Inschriften.

Die Verdichtung des Inschriftenbefunds weist als das Zentrum des Kultes im Nordwesten Phrygiens mit den Territorien von Dorylaion und Nakoleía aus. Der Kult ist zudem, wenn auch in geringerer Verdichtung, in der Umgebung von Kotiaion und Aizanoi belegt. Ein weiteres Zentrum, wo der Kult weit verbreitet war, ist der Süden Bithyniens innerhalb der Grenzen der heutigen Provinz Bilecik. Eine Besonderheit des Zeus Bronton, der eine lokale anatolische Gottheit war, ist, daß er auch außerhalb Kleinasien belegt ist. An Zeus Bronton adressierte Weihinschriften aus Rom lassen vermuten, daß der Gott in dieser Stadt einen Tempel besaß. Außerhalb Roms treffen wir auf den Kult auch auf der ägäischen Insel Thera und in Kytaiion am Kimmerischen Bosporus. Vereinzelt Weihinschriften, die in Kleinasien außerhalb der oben genannten Kultzentren gefunden wurden, sind keineswegs so zu deuten, daß der Bronton-Kult auch in jenen Regionen verbreitet war. Aufgrund der Untersuchung des Verbreitungsradius läßt sich mit Sicherheit sagen, daß die Hauptzentren des Kultes der Nordwesten Phrygiens und der Süden Bithyniens waren.

Die in verschiedenen Formen vorkommenden Weihungen zeigen im Hinblick auf die Fundorte typologische Unterschiede auf. Die im Nordwesten Phrygiens vorkommenden Formen sind Stelen, Altäre und Büsten. Es wurden in der Region aber auch eine Statuette der Kybele und einige Weihungen gefunden, deren Form sich nicht entscheiden läßt. In Bithynien hingegen treten die Weihungen beinahe ausschließlich als Altäre auf, wobei man aus dieser Gegend nur zwei Stelen kennt. Es lassen sich bei allen Altar- und Stelenweihungen mehrere typologische Untergruppen feststellen. Auf den Denkmälern sind gewöhnlich bildliche Darstellungen wie Stierkopf, Pflug, Trauben und Krater angebracht, die unzweifelhaft auf den Acker- und Weinbau in der Region hinweisen. Unter den Weihungen aus Rom kommen auch einige Statuen vor. Die Weihungen, die innerhalb der typologischen Unterscheidung keine stilistische Entwicklung aufweisen, lassen sich unter Berücksichtigung archäologischer und epigraphischer Kriterien in die Zeit vom ersten Viertel des 2. bis in die zweite Hälfte des 3. Jahrhunderts n. Chr. datieren. Mit dem Sieg des Christentums über die heidnischen Kulte kam auch der Kult des Zeus Bronton zum Erliegen. Nachweislich wurde der Gott, dessen Wurzeln wohl bis weit in die Vergangenheit zurückreichen, auch zusammen mit anderen Göttern verehrt. In den Inschriften kommen im Verein mit dem Gott auch Zeus Astrapton, Zeus Karpodotes, Zeus Eucharistos, Zeus Agathios, Zeus Soter, Zeus Perses, Sabazios, Hermes, Hosios und Meter (Kybele) vor. Außerdem zeigt sich, daß der Kult mit Zeus Limenos, Zeus Dagustes, Hekate und Mithras in Verbindung stand. Eine gemeinsame Verehrung des Zeus Bronton mit dem Wettergott Zeus Brontaios, der zudem für Phrygien nicht bezeugt ist, fand nicht statt. Es läßt sich ferner nachweisen, daß es zu einem gemeinsamen Kult mit Zeus Bennios nicht kam.

Eine Gesamtdarstellung über Zeus Bronton und dessen Kult aus epigraphischer und archäologischer Sicht gab es bislang nicht, obwohl der Gott aufgrund der Veröffentlichung unzähliger Weihungen der Forschung seit mehr als Hundert Jahren bekannt ist. Die vorliegende Arbeit möchte diese Lücke füllen und als Nachschlagewerk zu diesem Thema dienen.

1. GİRİŞ

Kentleşme olgusuna bağılı olarak doğa ve kırsalın büyük şehir ortamında gittikçe yaşamımızdan çıkması, tarımın ve tarım ürünlerinin aslında hayatımızda ne denli önemli rol oynadığını neredeyse unutturmuştur bizlere. Kentte yaşayan insanlar olarak artık sadece pazarlarda ve marketlerde görmeye alışık olduğumuz çeşit çeşit toprak ürünlerinin kırsalda yaşayan insanlar için hâlâ bambaşka, yaşamsal bir önemi vardır. Kentliyi çoğu zaman yüksek fiyatlar olarak etkileyen don, dolu ve sel gibi doğa olayları üreticinin, çiftçinin ve köylünün bir yıllık emeğinin boşa gitmesi anlamına gelmektedir. Tam tersine havalar iyi gitmiş ve bol ve iyi ürün almışsa çiftçi için bu kutlamaya değer bir olaydır. İyi bir hasattan sonra kutlamalarla tanrıya şükranlarını sunma, insanoğlunun toprağı ilk işlemeye başladığı andan beri süre getirdiğı bir gelenektir. Günümüzde, sanayileşmiş batı toplumlarının kamuoyunda, bitkisel besinlere verilen değer ve sağlıklı ve dengeli beslenmenin önemi arttıkça hasat bayramı ve çeşit çeşit ürünlere olan ilgi de artmaktadır. Kentsel toplumlardaki sonradan uyanan bu ilgi bir yana, bizlere son derece doğal gözüken sebze-meyve bolluğı ve çarşılarımızda görmeye alıştığımız çeşit çeşit toprak ürünleri aslında öyle kendiliğinden yetişerek pazar ve çarşılarımıza gelen ürünler değildir. Fırından almaya alışık olduğumuz çıtır çıtır taze ekme de bizlere sadece fırıncının sağladığı bir besin değildir. Birçoğumuz bunları sorgulayıp düşünmeyiz bile. Ekmeğimizin o çok değerli hammaddesi, yani tahıl, hâlâ tarlalarda yetişmektedir ve ileride de olasılıkla böyle olacaktır. Elbette ki tahıl kendi kendine yetişmemektedir. Çiftçiler toprağı işlemese, ekme ve bakımını yapmasa bugün kahvaltıda ve yemeklerimizde vazgeçemediğimiz mis kokulu ekmeğı nasıl bulabiliriz? Tohumun ekilmesinden tahılın yetişmesine kadar aylar geçmektedir. İyi ürün için en önemli etmenlerden birisi de hiç kuşkusuz, önemi çoğunlukla göz ardı edilen iklimdir. Günümüzde tarımda en mükemmel teknolojilerin ve en son yöntemlerin uygulanmasına rağmen belirleyici son etmen yine de havadır. Beklenmedik zamanda yağın aşırı yağmur hububatın doğru zamanda çillenmesini engellemekte, kuraklık ise tarla, bağ ve bahçelerde ürünü yok edebilmektedir. Biz tüketiciler bütün bu gelişmelerden çoğunlukla habersiz yaşarız. Kötü hasatın etkileri biz farkına varmadan çoğunlukla yurtdışından alınan ürünlerle dengelenir. Günümüzde bu tür çözümler mümkündür. Ancak eski dönemlerde bu olası değildi. Çoğunlukla kendi ürettikleriyle beslenmek zorunda kalan insanlar için tek bir kötü hasat döneminin bile korkunç sonuçları olabilmekteydi. Bu açıdan, insanlar her sonbaharda doğaya büyük bir bayram ve kutlama ile teşekkür ederlerdi. Bunu da çoğunlukla hasatını yaptıkları ürünlerden oluşan adak hediyelerini tanrılara sunarak yaparlardı. Her kutlamanın odak noktasını yetiştirilen meyve, sebze ve tahıl oluşturmaktaydı. Bu tür törenlerin etkileri günümüzde pek çok toplumda kimi kez aynen, kimi kez de sembolik kutlamalarla devam etmektedir. Bunun çok eski bir gelenek olduğu pek çok antik toplum ve uygarlıkta tapınılmış olan sayısız bereket tanrısından anlaşılmaktadır. Bunların en bilinenlerinden örneğin Romalılar'ın bereket tanrıçası Ceres ile Yunanlılar'ın tanrıçası Demeter sayılabilir. Önyasya

uygarlıklarında Işkur, Adad, Teşup, Tarhunt ve Baal gibi isimlerle anılmış olan birçok hava ve bereket tanrısını da bu kapsamda düşünmek gerekir. Tarımın yağmura bağımlı yapıldığı Yukarı Mezopotamya, Kuzey Suriye ve Anadolu gibi ülkelerde hava ve bereket tanrılarının özellikle tapınım görmesi şaşırtıcı değildir. Bu bölgelerden söz konusu tanrılar için binlerce adak ve belge ele geçmiştir. Büyük bir tarım ülkesi olan Anadolu'da da yüzyıllarca sayısız bereket tanrısına tapınılmıştır. Bu bağlamda, bin tanrılı Hitit Pantheon'unda sayısız hava ve bereket tanrısının varlığını hatırlatmak yeterli olacaktır.

Bu hava ve bereket tanrılarında birisi de, Anadolu'da özellikle Kuzeybatı Phrygia ile Güney Bithynia'da yüzlerce yazıtlı adak taşıyla belgelenen Frig tanrısı Zeus Bronton'dur. "Gürleyen Zeus" anlamına gelen adından da anlaşıldığı gibi, Zeus Bronton bir hava ve fırtına tanrısıdır. Ancak, tanrıya sunulmuş adaklar incelendiğinde onun aynı zamanda çiftçileri, ailelerini, hayvanlarını (özellikle tarlayı süren öküzlerini) ve tarım ürünlerini koruyan bir yönünün olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bir bereket tanrısı olan Zeus Bronton'un çiftçiler tarafından Kuzeybatı Phrygia ile Güney Bithynia'da neden bu kadar yoğun tapınım gördüğü, bölgenin iklimi ve hava koşulları bilindiğinde daha iyi anlaşılabilir. Phrygia Bölgesi'yle Bithynia'nın güneyi Orta Anadolu Platosu'nda yer almaktadır. Platonun deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 900/1000 m'dir. Bölge step bitki örtüsüne sahiptir. Yörede genelde az yağmur alan, sert karasal iklim hakimdir. Fakat, kuraklık, aşırı yağışlar sonucu seller ve dolu da sık görülmektedir. Bu gibi durumlarda çiftçinin ekininin yok olması söz konusudur. Özellikle bahar aylarında ve yaz başlangıcında yoğun ve şiddetli hava hareketleriyle sürekli değişkenlik gösteren iklim, bölge halklarını derinden etkilemiş ve bu etki çok eski dönemlerden itibaren iklimden sorumlu bir tanrıya tapınımında ifadesini bulmuştur. Antik Dönem'de, kuraklık zamanında, yörenin yüksek bir tepesine çıkılarak dinsel törenler düzenlenip dualar edildiği bilinmektedir. Bunun sebebi, yağmur getiren Zeus'un orada oturduğuna inanılmasıdır. Bu çok eski çiftçi inancı bugün Anadolu'nun birçok bölgesinde hâlâ yaşamaktadır. Bu bağlamda, bugün Anadolu çiftçisinin yağmuru "rahmet" olarak adlandırması ve yağmadığı zaman yörenin yüksek bir yerinde "yağmur duasına" çıkması oldukça ilginçtir ve yüzlerce yıllık bir gelenektir. Örneğin, Hititler'de yağmur kültürünün varlığı bilinmektedir. Hava tanrılarında yağmur için dualar edilmekte ve dualar yerine gelip de yağmur yağınca, hava tanrısına yiyecek sunuları yapılmaktaydı. Aşağıdaki Hitit yağmur duası buna güzel bir örnektir:

*"Hava Tanrısı, Efendim,
Bol yağmur gönder ve dindir
şu kara toprağın susuzluğunu.
Dindir ki yetişsin ekmek,
Hava Tanrısı'na sunmak için!"**

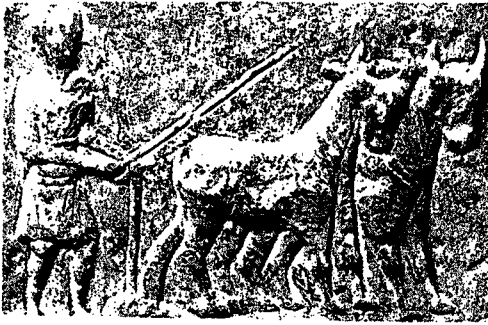
*Bkz. Götze, Kleinasien, s. 150 dipn. 7: "Wettergott, mein Herr, / mach den Regen reichlich, / und sättige die dunkle Erde, / damit des Wettergottes / Opferbrote gedeihen." (KUB XXV 23, Kol. IV 57 vd.), krş. Neve, Regenkult-Anlagen, s. 42.

Güntümüz yağmur duasına ise Nevşehir'den bir örnek verilebilir:

*"Yağmur yağmur yağ ister / Koç koyun kurban ister / Teknede hamur / Kuyuda çamur
Ver Allahım ver bir sulu yağmur!
Öksüzler ekmek ister / Çiftçiler yağmur ister / Teknede hamur / Kuyuda çamur
Ver Allahım ver bir sulu yağmur!"***

Yöre çiftçisinin, Frig tanrısı Zeus Bronton'a yağmur göndermesi ve ayrıca sellerle kuraklıkları önlemesi için yüzlerce adak taşı sunarak yakardığını görmekteyiz. Çiftçiler olasılıkla, gümbürtüsüyle gökyüzünde kendisini belli eden bu hava tanrısına yüzyıllardır tapınmaktaydı. Ancak, Yunan'ın baş tanrısı Zeus'la özdeşleşmiş olarak karşımıza çıkan bu yerli Anadolu tanrısına ait adaklar, ilkin Roma İmparatorluk Dönemi'nde belgelenmektedir.

Tarla ve arazi, endüstri öncesi bütün toplumlarda olduğu gibi Antik Dönem'de de günlük ve ekonomik hayat için çok önemli bir rol oynamaktaydı. Tarım ürünleri ekonomik hayatın can damarıydılar. En önemlisi ise, tarla ve tarım, o zamanki toplumun büyük bir kısmının ömrünü geçirdiği ve hayatını verdiği tek yerdi. Antik Dünya için bu kadar büyük bir önemi olan kırsal hayat ve tarım olgusu, bilim dünyasında, bu büyük önemi ile ters orantılı olarak son derece ihmal edilmiş ve araştırılmamış bir konudur. Bilim dünyasındaki araştırmaların büyük oranda kentlere ve kentsel hayata yönelmesi bir taraftan anlaşılır bir durumdur. Çünkü, kentler, gelişmeyi sağlayan ve önemli olayların cereyan ettiği merkezlerdir. Bu nedenle, antik kaynaklar daha çok kentlerle ilgili bilgi vermişlerdir. Ancak son yıllarda, Antik Dönem'in kırsalını araştıran bilimsel çalışmaların bir hayli arttığını görmek oldukça sevindiricidir. Anadolu'nun Antik Dönemi ise, kırsal hayat hakkında hiçbir bölgeyle kıyaslanmayacak kadar zengin ve çeşitli bilgiler içermektedir. Bu bakımdan Anadolu özellikle araştırılmaya değer bir bölgedir. Bu çalışmada, Anadolu'nun kırsal kesim insanının tapındığı tanrılardan birisi olan Zeus Bronton'a sunulan adaklar bir araya getirilmekte, tanrı ve kültü çok yönlü araştırılarak yukarıda sözü edilen boşluğun hiç olmazsa bir kısmı doldurulmaya çalışılmaktadır.

**Bkz. Ünsal, Nimet Geldi Ekine, s. 109.

***Bkz. Pfuhl-Möbius II, Lev. 172 No. 1143'den ayrıntı.

1.1. Çalışmada İzlenen Yöntem

Burada, Anadolu'nun Antik Dönem'deki yerel kültürlerinden birisi üzerinde çalışılmıştır. Konu ile ilgili, dağınık şekilde bulunan yüzlerce malzeme toplanmış ve eserler sistematik biçimde kataloglanmıştır. Kataloğun tutarlı ve işlevsel olmasına büyük önem verilmiştir. Kataloğa yayımlanmış, bugüne kadar bilinen ve ulaşılması olanaklı bütün Zeus Bronton adakları alınmış ve kataloğun bu bağlamda eksiksiz olması amaçlanmıştır. Yayımlanmış olan eserlerin bir kısmı müzelerde korunmaktadır ve tarafımızdan incelenmiştir. Büyük bir kısmı ise, bugün kayıp olup sadece yayınlardan tanınmaktadır. Yazıtları zarar görmüş olup olasılıkla Zeus Bronton'a adanmış olan birkaç adak taşı da kataloğa alınmıştır. Henüz yayımlanmamış olan ve büyük çoğunluğu Eskişehir ve Seyitgazi müzeleri ile diğer bazı müzelerde bulunan eserler, müze çalışmalarımızda kısmen ıstampajları alınarak çalışılmış ve kataloğa işlenmiştir. Ancak, henüz yayımlanmamış ve arazide olan birçok eserin varlığı tarafımızdan bilinmektedir. Dorylaion Antik Kenti'nin yazıt korpusunu hazırlayan Peter Frei, Eskişehir'in köylerinden Zeus Bronton'a adanmış altmıştan fazla yeni eser toplamıştır (krş. dipn. 73). Bu eserler yukarıda adı geçen yazıt korpusunda yayımlanacaktır. Zeus Bronton adaklarını toplamak amacıyla Afyon, Bursa, Eskişehir, İstanbul, Kütahya, Seyitgazi ve Söğüt müzelerinde çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca, İznik ve Bodrum müzelerinde bulunan Phrygia kökenli birkaç eser de çalışılmıştır. Müzelerin envanter listeleri taranmış ve ulaşılabilen yazıtlı eserler incelenmiştir. Birçok müzede envanterleme sistemi ve kayıtlar çoğunlukla eksik ve hatalı olduğundan eserleri çalışmak oldukça zahmetli olmuştur. Birçok eser ise, henüz envanter defterine kayıtlı değildir. Olanaklar ölçüsünde müze depoları bizzat araştırılarak ve her bir taşın yazıtı kontrol edilerek Bronton adaklarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bazı depolarda son derece ağır mermer taşlar üst üste yığılı olduğu için, bazı eserlere ulaşmak çok zor olmuş, bazıları da ne yazık ki çalışılamamıştır. Bütün bu olumsuzluklara ve eksikliklere rağmen bu katalogda 317 adet Zeus Bronton adakları incelenmiştir.

Eskişehir Müzesi'nde, Firuz Kanatlı'ya ait koleksiyon envanter defterinde kayıtlı Zeus Bronton'a adanmış eserler incelenmiştir. Eserler Eskişehir'de Eti Bisküvileri'nin Fabrika sahasında bulunduğu için resimleri alınamamıştır.

Bithynia Bölgesi'nde bugünkü Bilecik İli ve çevresinde ele geçmiş olan otuzun üzerindeki yazıtsız Zeus büstü ise bu çalışmaya alınmamıştır. Büstlerin büyük çoğunluğu bugün Bursa Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır. Ayrıca İstanbul, Eskişehir, İznik ve Söğüt gibi müzelerde de benzer büstler bulunmaktadır. Bu eserler tarafımdan bir arkeoloji ağırlıklı yüksek lisans tezinde incelenmiştir. Çalışma sonucunda büstlerin Zeus Bronton'u betimlediği, ona adandıkları ve zamanında Zeus Bronton'a sunulmuş altarların üzerinde durdukları anlaşılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına burada "Zeus Büstleri" kısmında değinilmektedir.

Zeus Bronton ve kültürü ile ilgili çalışmalar için tanrının kültürünün yoğun olduğu bölgelerde yüzey araştırmalarının yapılması oldukça faydalı olabilirdi. Ancak, yayımlı olanlar ile müze-

lerde bulunan yeni malzemenin çok fazla ve dağınık biçimde olması çalışmayı zaten zor ve oldukça kapsamlı duruma getirmiş ve uzun zamana yayılmasına neden olmuştur. Biraraya getirilmiş olan adak taşlarının sayısı üçyüzden fazladır ve bu kadar çok sayıdaki eser tanrıyı ve kültünü değerlendirmek için yeterli olmuştur. Yeni eserler kuşkusuz kültle ilgili daha ayrıntılı bilgiler edinilmesini sağlayacaktır. Ancak, çalışmadan elde edilen genel sonucu çok fazla değiştirmeyeceği de açıktır. Yine de, ileride belirlenebilecek somut hedeflerle kültün tapınım gördüğü bölgelerde, örneğin kutsal alanlarda, yüzey araştırmalarının ve ufak çaplı açmaların yapılması ilginç sonuçlar verebilir. Bu yolla yerel bir kutsal alanın, zamanındaki görünümü ve mimarisi hakkında çok değerli bilgiler edinilebilir.

Zeus Bronton'a adanmış olan eserler katalogda öncelikle dört coğrafi bölüme ayrılmıştır. Adak taşları en çok buluntu veren bölgelerden başlayarak "Kuzeybatı Phrygia (Eskişehir ve Kütahya)", "Bithynia (Bilecik, Bolu, İzmit)", "Anadolu'nun Başka Bölgeleri" ve "Anadolu Dışındaki Bölgeler" başlıkları altında toplanmışlardır. Kült, Phrygia Bölgesi'nin her yerinde değil, yörenin bugünkü Eskişehir (Dorylaion ve Nakoleia) ve Kütahya (Yukarı Porsuk Vadisi ve Aizanitis) illerini içeren kuzeybatı bölgesinde belgelenebilmektedir. Yine, aynı şekilde kült, Bithynia Bölgesi'nin özellikle güneyinde (Phrygia Epiktetos), Bilecik İli ve çevresinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca, çevre iller Bolu ve İzmit'te de Bronton adakları ele geçmiştir. Anadolu'da bu iki bölge dışında kalan Maionia (Kuzeydoğu Lydia), Galatia, Isauria, Lykaonia ve Pamphylia bölgelerinden de birkaç eser bilinmektedir. İlginç bir durum olarak, yerel bir Anadolu Tanrısı olan Zeus Bronton'un kültüne Anadolu'nun dışında da rastlanmaktadır. Roma'dan, beş tanesi Eski Yunanca, beş tanesi de Latince olan on adet Bronton Adığı bilinmektedir. Karadeniz'de, Kerç Boğazı'ndaki Kytaion Kenti'nde ve Ege Denizi'ndeki Thera (Santorin) Adası'nda da olasılıkla Zeus Bronton'a adanmış birer adak taşı vardır.

Coğrafi ayırımdan sonra, eserler her bölge içinde tipolojik olarak gruplandırılmıştır. Tipolojik gruplandırmanın amacı öncelikle, adakların hangi tiplerden oluştuğunun kesin olarak belirlenmesi, daha sonra da bunların kendi içinde tipolojik gelişme gösterip göstermediğinin incelenmesidir. Eserler toplu olarak incelendiğinde bu tür tipolojik bir ayırımın en mantıklı seçim olduğu anlaşılmaktadır. Tanrıya sunulmuş olan adaklar birkaç ayrı tipte karşımıza çıkmaktadır. Bu tipler buluntu yoğunluğuna göre, örneğin Kuzeybatı Phrygia'da önce steller, sonra altarlar, büstler ve sonra da daha az görülen tiplerden oluşmaktadır. Veya, örneğin Bithynia'da önce altarlardan başlanılmış ve öteki tipler sıralanmıştır. Eserler, sayıca fazla olan tiplerden başlanarak gruplandırılmıştır. Buna göre, Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndeki eserler steller, altarlar, büstler biçiminde ayrılmıştır. Bu gruplamaya sayıca bir tane olmasına rağmen, kendi başına bir tür olduğu için Kybele heykelciği ile devam edilmiştir. Geriye kalan eserler, sayıca büstlerden ve Kybele heykelciğinden fazla olmasına rağmen, türü belirlenemediği için en son grup olarak incelenmiştir ve böylece bu bölge için beş ana grup oluşturulmuştur. Her grup, kendi içinde tipolojik olarak alt bölümlere ayrılmaya çalışılmış ve tipoloji izin verdiği ölçüde bunların aynı buluntu yerinden olmasına gayret edilmiştir. Bithynia Bölgesi için de aynı sistem kullanılmıştır ve adaklar başlıca iki tipolojik grupta toplanmıştır. Ancak, bu bölgede, Zeus Bronton'a öncelikle altar adakları sunulduğu için, altarlar sıralamada başa alınmış

ve kendi içinde de gruplandırılmıştır. Sadece iki tane olan steller ise, ikinci grubu oluşturmaktadır. Üçüncü coğrafi alan olan Anadolu'nun öteki bölgelerinde bulunmuş eserler, sayıca çok az oldukları için tipolojik olarak gruplanamamış, sadece bölgelere göre ayrılmıştır. Anadolu dışından bulunan eserlerde de sayıca yetersizlikten dolayı tipolojik ayırım yapılamamıştır. Bunlar da buluntu yerlerine göre biraraya getirilmişlerdir (Roma'daki eserler Yunanca ve Latince olarak ayrılmıştır). Her büyük gruptan, o grubun karakteristik özelliklerini bünyesinde toplayan bir eser seçilmiş ve çizimi yapılmıştır. Çizimler arkeolojik değerlendirme yapılan 6. kısımda verilmiş ve baş kısma şekillerin kaynağını gösteren bir liste eklenmiştir.

Zeus Bronton'a adanmış olan eserlerin büyük kısmı parça halindedir. Eserler kırılmış ya da büyük ölçüde zarar görmüştür. Bazı eserler müzelerde yapılandırılmış veya onarılmıştır. Büyük boyutlu olanlar yıllarca arazide ve açık hava koşullarında kalmalarından veya sonraki yüzyıllarda yapı taşı olarak tekrar kullanılmış olmalarından dolayı son derece kötü durumdadır. Çoğu eserin üzerindeki kabartma ve betimler oldukça zarar görmüş, hava koşullarından çok yıpranmış ve artık görülemez veya neredeyse tanımlanamaz duruma gelmiştir. Aynı durum eserlerin yazıtları için de geçerlidir. Çoğu yazıt hava koşulları veya insan eliyle oluşturulmuş zararlar nedeniyle artık okunamaz durumdadır ya da güçlükle okunmaktadır. Bu noktada, bugün kaybolmuş ya da artık yazıtı okunamayan veya kabartmaları seçilemeyen eserlerin çok eskiden bulunmuş, kaydedilmiş ve yayımlanmış olmalarının bilim açısından çok önemli olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Yüz yıl önce rahatlıkla okunabilen bazı eserler bugün artık okunamaz durumdadır. Bazı adaklar merdiven veya yerde kaplama taşı olarak kullanıldıkları için eserlerin üzerlerindeki yazılar neredeyse silinme noktasına gelmiştir. Bazıları da insan eliyle acımasızca kırılıp dökülmüşlerdir. Örneğin, Yazıdere Köyü'nde Beygir Tokadı denilen yerdeki (Seyitgazi/Eskişehir) kutsal alanda bulunmuş olan küçük adak stelleri (bkz. Kat. No. 101–121), Pagan eserleri oldukları için Hıristiyanlar tarafından parça parça edilmişlerdir. Ancak, bütün bu zararlara rağmen, günümüze kadar çok iyi korunmuş eserler de vardır. Bunlar sayesinde adakların tiplerini belirlemek olanaklı olmuştur.

Yayımlı olan bazı eserlerin, eski yayınlarda fotoğraf veya çizimleri yoktur, hatta bazen tanımları bile verilmemektedir (krş. dipn. 2). O dönemlerde fotoğraf olanaklarının kısıtlı olması bu durumu bir derece açıklamaktadır. Ancak, eserler tanımlanabilir veya çizimleri verilebilirdi. Çok eski yıllarda, özellikle yazıt korpusu hazırlayan bilim adamlarının eseri bir bütün olarak görmeyip sadece yazıtlarıyla ilgilenmiş olmaları ve arkeolojik yönünü gözardı etmeleri bu eksikliklerin başlıca nedenidir. Yayınlar eserin varlığından ve yazıtından haberdar olunmasını sağlamakta, ancak, eserin görünümünü hakkında bilgi vermemektedir. Bu nedenle bazı eserler tipolojik olarak değerlendirilememiştir. Ayrıca, fotoğraf veya çizimleri olmasına rağmen ne oldukları anlaşılamayanlar, türü belirlenemeyenler olarak sınıflandırılmıştır.

Antik bir eser ve varsa üzerindeki yazıtı bir bütün olduğundan bunları birbirinden ayırarak incelemek olanaklı değildir. Katalogda, eserlerin tamamı yazıtlı olduğu için yazıtlar üzerinde özellikle ayrıntılı olarak durulmuştur. İlk bakışta son derece basit gibi gözükken adak yazıtlarının, ayrıntılı bir incelemeyle, problemleri birçok yönünün olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtlar mümkün olduğunca ayrıntılı incelenip epigrafik açıklamalar verilmiş ve içlerindeki bilgiler

değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bütün yazıtların Türkçe çevirileri yanlarına eklenmiştir. Yazıtların bir kısmı son derece eski olan yayınlardan çalışılmıştır. Özellikle, Leiden Epigrafi İşaretleri'nin kabulünden (1932) önceki döneme rastlayan yayınlarda yayımlanmış olan yazıtların, yeni yayınlardakiyle uyumlu hale getirilmesi ve düzeltilmesi gerekmektedir. Henüz yayımlanmamış olanların da ötekilere dahil edilmesiyle katalogdaki bütün yazıtlar birbirleriyle uyumlu duruma getirilmiştir. Oldukça zahmetli olan bu işlem uzun zaman gerektirmiştir. Yazıtların incelendiği özel epigrafi simgeleri kullanım kolaylığı sağlaması açısından ayrı bir liste olarak katalogun ön kısmında verilmiştir. Bunun dışında, Eski Yunanca yazıtlarda geçen özel biçimli harfler bilgisayarda özel bir çizim programı ile tarafımdan tek tek çizilmiş ve katalogda harf şekilleri olarak ayrıca verilmiştir. Yazıtlarda geçen özel isimler, özellikle ender görülen isimlerle yerli Anadolu isimleri incelenmeye çalışılmıştır. Gereken yerlerde yazıtlara soy ağacı eklenmiştir. Ayrıca, birçok eserin yayınlardan elde edilebilen veya tarafımdan yapılan çizimleri kataloga eklenmiştir. Çizimlerin kaynağı "Katalogdaki Figürlerin Listesi" başlığıyla ayrıca listelenmiştir. Bunun dışında, yine katalogun önünde, antik kaynakların listelendiği kaynakça, kaynakça kısaltmaları ve son derece kapsamlı olan asıl kaynakça kısmı bulunmaktadır. Yine, kullanım kolaylığı sağlaması açısından, katalogdaki eserlerin buluntu yerlerinin ve şimdiki yerlerinin listesi çıkartılmış ve levha listesiyle fotoğraf kaynakçası da eklenmiştir. Adaklar üzerine işlenmiş olan motifler hakkında toplu olarak bilgi vermek için, bunların başlı başına listesi verilmiştir. Yine, kapsamlı katalogda tek tek aranmaması için, mezar taşı olan Zeus Bronton yazıtları ayrı bir liste olarak yeniden yazılmıştır. Bundan başka, eserlerin buluntu yerlerini gösteren dört farklı harita katalog sonuna eklenmiştir (bkz. Harita 1-4). Katalogun sonunda, müze veya arazideki eserlerin tarafımdan çekilmiş fotoğraflarını ve öteki birçok eserin yayınlardan toplanan resimlerini içeren kapsamlı levha kısmı (toplam 90 levha) da bulunmaktadır. Önceden planlanmış ve kısmen başlanmış olan indeks kısmı, metinde yapılması düşünülen eklemelerle birlikte ilerideki yayın aşamasına bırakılmıştır.

Kapsamlı ve çalışma açısından son derece önemli olan katalog tamamlandıktan sonra, çalışmanın sistematik olarak hazırlanmış metin kısmı yazılmıştır. Öncelikle, konu hakkında günümüze kadar yapılmış olan araştırmalar kronolojik gelişme içinde incelenip derlenmiştir. Sonra, tanrının kültüyle ilgili bütün bilgi ve incelemeler kapsamlı bir bölümde toplanmıştır. Bu bölüm içinde aynı zamanda mezar taşı olan Bronton adaklarına ayrı olarak değinilmiştir. Ardından kültün coğrafi dağılımı ve tanrının tapınım gördüğü dönem ayrı ayrı bölümlerde araştırılmıştır. Sonra, Bronton'a adanmış olan adaklar tipolojik ayırım içinde incelenmiştir. Yine, Anadolu'da tapınım görmüş ve kültü Bronton'un kültüne benzeyen Zeus Brontaios ayrı bir başlık altında kısaca incelenmiştir. Son olarak, çalışmada incelenen eserlerden elde edilen bilgiler sonuç kısmında özetlenmiştir. Sonuç olarak, disiplinler arası yöntemler ve "konuşan taşların" yardımıyla Anadolu'nun bir yerli tanrısı çok yönlü incelenmiş, kült ve ilgili eserlerin daha iyi tanınması sağlanmış ve bilim alanındaki bir eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

2. KÜLTLE İLGİLİ ARAŞTIRMALARIN TARİHİ

Üzerinde araştırma yaptığımız ve kendisine adanmış olan sayısız adak taşını incelediğimiz Zeus Bronton ve kültü hakkında bugüne kadar ne yapıldığını incelemek ve sonuçları kronolojik olarak bir araya getirmek konunun daha iyi anlaşılması ve araştırılabilmesi açısından önem taşımaktadır¹. Bütün bu araştırmalar bir araya getirildiğinde, Zeus Bronton'a adanmış birçok eserin tanınmasına ve bunların çeşitli yerlerde yayımlanmış olmasına rağmen, bilim dünyasında sadece bu konuya değinen toplu bir çalışmanın eksik olduğu görülmektedir. Tanrının çok yoğun tapınım görmüş olması, kültle ilişkin yazıtlı birçok malzemenin tanınması ve Antik Dönem'de Anadolu'nun belirli bir bölgesindeki dini inanç bakımından önem taşıması nedeniyle bu konu başlı başına araştırmaya değerdir.

Bilim dünyasında Zeus Bronton kültüne ilişkin ya da bu konuya değinen birçok araştırma vardır. Tanrıya adanmış eserlerin büyük bir kısmı yazıtlı olduğu için eserler daha çok yazıt bilimi ile uğraşanların ilgisini çekmiş ve genellikle sadece yazıtları yönünden incelenmiştir². Zeus Bronton'un bilim dünyasında tanınması, esasen tanrıya adanmış yazıtlı adak taşlarının yayımlanmasıyla olmuştur. Büyük bir olasılıkla tanrıyı betimleyen bir grup Zeus büstü ise bilim dünyasında henüz yeterince tanınmamaktadır³. Genel olarak, adakların epigrafik ve arkeolojik yönden topluca değerlendirildiği bir çalışma yapılmamıştır.

Batı toplumlarının Anadolu'da "sistemli olarak" bilimsel araştırma yapmaları yaklaşık olarak 19. yy.'ın ikinci yarısından itibaren başlamaktadır⁴. Fakat, Anadolu'nun araştırılmasının tarihi çok daha eskilere, 16. yy.'a kadar gitmektedir. 16. ile 19. yy.'ın ilk yarısı arasında kalan zaman dilimi içerisinde, bilimsel amaçlı olmayan, daha çok ticari, politik, askeri veya transit

¹ Zeus Bronton hakkında yapılmış olan araştırmaların kısa ve genel bir özeti için bkz. Akyürek Şahin, Zeus Bronton, s. 164 vd.

² Birçok eski yayında Zeus Bronton adaklarının (teknik güçlük ve olanaksızlıklar nedeniyle) fotoğrafları yoktur, çoğunlukla tanımları da yapılmamaktadır. Hatta bazen eserin ne tür bir adak (örneğin stel veya altar) olduğu bile belirtilmemektedir.

³ Özellikle Bilecik ve çevresinden ele geçmiş olan ve bugün Bursa, İstanbul, Eskişehir, Söğüt, İznik ve Berlin müzelerinde bulunan otuzdan fazla Zeus büstü tarafımdan master tezi olarak çalışılmıştır, bkz. Akyürek, Bildliche Repräsentation. Bu çalışmanın sonuçları ayrı olarak yayıma hazırlanmaktadır. Büstlerden birkaçı üzerindeki ilk çalışmalar hakkında genel olarak bkz. Ferri, Zeus di Bitinia. Ayrıca krş. Gerhard, Beilage, s. 107 ve Smith, Statues and Busts, No. 1521.

⁴ Anadolu'nun belirli bir bölgesinde yapılmış olan ilk tarihi araştırmaları sağlıklı ve doğru biçimde anlayabilmek ve yorumlayabilmek, Anadolu'nun bütününde yapılmış olan araştırmaları genel olarak bilmek ve değerlendirmekle mümkündür. Bu açıdan, Anadolu'nun tarihi ve kültürel mirasıyla ilgili yapılmış olan tüm ilk gezi, araştırma ve çalışmaların (bunlara arkeolojik kazılar da dahil edilebilir) sistematik olarak biraraya getirilmesi ve başlı başına araştırılması özellikle bu alanda çalışma yapacaklar için çok önemlidir. Örneğin doktora tezi (veya tezleri) olabilecek böyle kapsamlı bir çalışma hâlâ eksiktir. Özellikle 19., 18. ve çok daha eski tarihli (birçoğu Latince olan) gezi ve araştırma notlarına ulaşmak, özellikle de birçok eski gezi notlarının yeni basımlarının olmadığı düşünülürse kolay bir iş değildir. Ancak, bu emek verildiği zaman ortaya çıkacak özenli ve eksiksiz bir çalışma başvuru kitabı olmaya aday olacaktır.

geçiş amaçlı geziler sırasında birçok arkeolojik veya epigrafik eser keşfedilmiş ve toplanmıştır⁵. Bu dönemde Anadolu'ya (veya doğuya) ticaret amacıyla gelen Avrupalı tüccarlar, Kudüs'e hacca gidip dönenler ve hatta kimi maceraperestler gezdikleri yerlerde çeşitli tarihi eserleri görüp kaydetmişlerdir⁶. Avrupa ülkelerinden elçilik göreviyle Anadolu'ya gelen ve Osmanlı sultanlarıyla görüşen kimi üst düzey yetkililer de Anadolu'daki tarihi eserlerin ve yazıtların keşfedilmesini ve bilim çevrelerinde tanınmasını sağlamışlardır. Bunların içinde en iyi bilinenlerden birisi, aslen Belçikalı olan Avusturya elçisi Ogier Ghiselin de Busbecq'tir. Ankara'daki ünlü *Monumentum Ancyranum*'u⁷ da keşfeden ve bilim dünyasına tanıtan Busbecq, 1555 yılında Kanuni Sultan Süleyman'la görüşmek üzere İstanbul'a geldiğinde, Kanuni o sırada Amasya'dadır⁸. Onunla görüşmek üzere Amasya'ya doğru yola çıkan Busbecq'in yolu Zeus Bronton'un tapınım gördüğü bölgelerden⁹ geçmiş ve bir Bronton yazıtı¹⁰ görüp kopyasını almıştır¹¹. Bir başkası, değerli taşların peşindeki bir Fransız kuyumcusu olan Paul Lucas, doğuya mücevher almak amacıyla geldiğinde iyi bir koleksiyoner olmuş, farklı birçok eser toplamış ve bu arada Fransız Hükümeti'ne gezip gördüğü yerlerle ilgili stratejik bilgiler verip hükümetin desteğini de almıştır. 11–20 Ağustos 1705 tarihleri arasında Eskişehir ve çevresini dolaşan Lucas, içlerinde bir tane de Bronton yazıtı olan birçok yazıtı kopya etmiş ve bunları seyahat güncesinde yayımlamıştır¹². Çok sonraları, askeri amaçla dolaşan ve yolu Anadolu'ya, Eskişehir'e düşen İngiliz John Macdonald Kinneir, 9–13 Temmuz 1813 tarihleri arasında Söğüt ile Seyitgazi/Kaymaz arasındaki güzergahda dolaşmış ve gözlemlerinin yanı sıra dört tane de yazıt kopyalamıştır. Bu yazıtlardan bir tanesi Bronton adağıdır¹³. Sonraki dönemde, 1858–1859 yıllarında İstanbul'da elçi olarak bulunan Alman Andreas

⁵Peter Frei, Anadolu'nun 16. ile 19. yy.'ın ilk yarısı arasındaki (epigrafik) araştırılma tarihini "*extensiv*", 19. yy.'ın ikinci yarısından sonraki araştırılma tarihini ise "*intensiv*" olarak nitelemektedir, bkz. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 192 dipn. 3. Tarım ekonomisinden uyarlayarak kullandığı bu terimlerin sözü geçen bu konuya çok iyi uyduğunu belirtmektedir. Buna göre *intensiv*, epigrafik malzemenin (yazıtların) bilinçli aranması; *extensiv* ise, bu tür malzemenin başka amaçlar için çalışılırken tesadüfen bulunması anlamına gelmektedir.

⁶Bu tür birkaç seyahat raporu hakkındaki bilgi için bkz. yuk. age. s. 192, özellikle dipn. 4.

⁷Bkz. Busbeck, *Monumentum Ancyranum*.

⁸Bkz. Busbeck, *Sultan Suleiman*.

⁹Busbecq'in söz konusu bölgelerdeki hayal kırıcı derecede az ve çok yıprandıkları için zor okunan yazıtlar ve çevre hakkındaki (Latince) sözleri için bkz. Busbecq, *Omnia opera*, s. 70 vd. Krş. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 193 dipn. 6. Busbecq'in hayal kırıklığı bir süre sonra *Monumentum Ancyranum*'u keşfetmesiyle tersine dönecektir.

¹⁰Krş. burada Kat. No. 300.

¹¹Busbecq kendi mektuplarında yazıt yayımlamamıştır. Aslında, yolculuk sırasında yazıtları kopyalama görevi, o sırada elçi grubunda olan Alman Hans Dernschwam ve Macar Janos Belsy tarafından yerine getirilmiştir. Dernschwam'ın söz konusu seyahat hakkında ayrıca yazdığı bir seyahatnamesi bulunmaktadır ve bu çalışma Yaşar Önen tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir: krş. Dernschwam, *Seyahat Günlüğü*. (Kitabın aslı Franz Babinger tarafından 1923 yılında yayımlanmıştır: F. Babinger, *Hans Dernschwam's Tagebuch einer Reise nach Konstantionopel und Kleinasien [1553–55] [Studien zur Fugger-Geschichte 7]*, Münih –Leipzig 1923).

¹²Bkz. Lucas, *Voyage*, s. 387 No. 24 (krş. Kat. No. 209). Ayrıca bkz. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 195 vd. dipn. 19 ve 20.

¹³Kinneir, *Reise*, s. 41 ve ek, s. 1 No. 3 (krş. katalogda No. 209). Kinneir hakkında bkz. ayrıca Frei, *Mittleres*

D. Mordtmann, Anadolu'nun değişik yörelerine yaptığı seyahatlerde birkaç Eski Yunanca ve Latince yazıtı toplamış, bir kısmını kendisi yayımlamış¹⁴; bir kısmını da yayımlaması amacıyla A. Kirchhoff'a vermiştir. Bunların içinde yedi tane Zeus Bronton yazıtı bulunmaktadır¹⁵. Mordtmann'ın Eskişehir ve çevresini kapsayan ve yukarıda sözü edilen yazıtları kopyaladığı 1858 yılındaki gezisine ünlü Afrika araştırmacısı Heinrich Barth da katılmıştır. Barth, Mordtmann'ın da kopya ettiği Bronton yazıtlarından birisini okumuş ve yazıtı değil ama içeriğini vermiştir¹⁶. Zeus Bronton'un tapınım gördüğü ana merkez, yani Eskişehir İli, Antik Dönem'de, bugün de olduğu gibi önemli yolların kesiştiği bir kavşak noktasındadır. Bu nedenle, bu bölgeden yayımlanmış çok eski tarihli yazıtlar (antik eserler) çoğunlukla Eskişehir'den transit geçenlerce tesadüfen kaydedilmiştir. 19. yy.'ın ikinci yarısından itibaren başladığını belirttiğimiz sistemli ve bir bölge ya da konu üzerinde odaklaşan araştırmalar, başta Phrygia olmak üzere Zeus Bronton'a tapılan bölgelerde de devam etmiştir. Özellikle epigrafik araştırmalar yapan bilim adamları gezileri sırasında buldukları birçok Zeus Bronton adasını kaydedip yayımlamışlardır¹⁷. Ayrıca, bu yüzyılda söz konusu bölgeden Bağdat Demiryolu'nun geçirilmesi¹⁸ (1889–1896), yöredeki sistemli araştırmalara hız kazandırmıştır. 19. yy.'da başlanan büyük yazıt koleksiyonları *Corpus Inscriptionum Graecarum* (CIG)¹⁹ ve *Corpus Inscriptionum Latinarum*'da (CIL)²⁰ birkaç Zeus Bronton yazıtı yayımlanmıştır. CIL'de yayımlanmış olan Bronton adakları Roma'da bulunmuştur ve aşağıdaki katalogta Latince yazıtlar kısmında gruplandırılmıştır²¹.

19. yy.'ın son çeyreği ve 20. yy.'ın başları belirli amaçlara yönelik bölgesel araştırmaların da başlangıcı olmuştur. Yüzyılın başında, 1901–1907 yılları arasında, Porsuk (Tembris) Nehri'nin vadilerinde gezmiş ve birçok yazıt bulmuş olan Ernst Brandenburg Zeus Bronton yazıtları da kopyalamıştır²². Daha önce, 1882 yılında Berlin Akademi'sinin görevlendirmesi

Porsuktal, s. 197 vd. dipn. 32 ve 33.

¹⁴Krş. Mordtmann, Seidi Gazi, No. 1 (Kat. No. 136), No. 9 (Kat. No. 152). Bkz. ayrıca Mordtmann, Anatolien, s. 547 vd. (Kat. No. 230).

¹⁵Krş. Kirchhoff, Inscriptioes, No. 31 (Kat. No. 231), No. 34 (Kat. No. 239), No. 36 (Kat. No. 232), No. 37 (Kat. No. 237), No. 38 (Kat. No. 230), No. 41 (Kat. No. 237), No. 43 (Kat. No. 205).

¹⁶Bkz. Barth, Trapezunt, s. 97 (burada Kat. No. 230). Krş. ayrıca Frei, Mittleres Porsuktal, s. 200 vd. dipn. 49.

¹⁷Örn. krş. Perrot et alii, Exploration. Bu çalışmada bir Bronton adası yayımlanmıştır: No. 77 (Kat. No. 241).

¹⁸Konu hakkında genel olarak bkz. Efe, Eskişehir'e Demiryolunun Gelişi.

¹⁹Zeus Bronton yazıtları, *Corpus Inscriptionum Graecarum*'un Johannes Franz tarafından 1853'de hazırlanmış olan III. cildinde yayımlanmıştır. Krş. burada Kat. No. 136 (CIG III No. 3819); Kat. No. 209 (CIG III No. 3810); Kat. No. 214 (CIG III No. 3817b); Kat. No. 231 (CIG III No. 3822); Kat. No. 300 (CIG III No. 4135); Kat. No. 306 (CIG III No. 5931); Kat. No. 307 (CIG III No. 5933); Kat. No. 308 (CIG III No. 5932).

²⁰Krş. örn. burada Kat. No. 308 (CIL VI No. 3137); Kat. No. 309 (CIL VI No. 2241); Kat. No. 310 (CIL VI No. 733); Kat. No. 311 (CIL VI No. 432).

²¹Krş. yuk. sıralanan eserler. Ayrıca bkz. katalogda No. 312 ve 313.

²²Brandenburg bulduğu Bronton yazıtlarının kopyasını almış ama yayımlamamıştır. Kismen W.H. Buckler'in düzelttiği bu yazıtlar 1937 yılında Cox ve Cameron tarafından yayımlanmıştır, katalogdaki numaralarına göre krş. Kat. No. 128 (Cox–Cameron, MAMA V, No. KB 13); Kat. No. 167 (Cox–Cameron, MAMA V, No. ZB 86); Kat. No. 182 (Cox–Cameron, MAMA V, No. R 23); Kat. No. 189 (Cox–Cameron, MAMA V, No. ZB 85); Kat. No. 219 (Cox–Cameron, MAMA V, No. ZB 84); Kat. No. 220 (Cox–Cameron, MAMA V, No. ZB 82);

üzerine, Augustus Tapınağı'nı ve yazıtlarını (*Monumentum Ancyranum*) çalışmak üzere Ankara'ya gelen Karl Humann'a eşlik etmiş olan A. von Domaszewski, dönüş yolculuğu sırasında içlerinde Bronton adakları da olan yazıtlar kopyalamış ve yayımlamıştır²³. Anadolu'nun sistemli araştırılmasına büyük katkıları olan William Mitchell Ramsay, Phrygia Bölgesi'yle de ilgili önemli yayınlar yapmıştır. 1881 yılından itibaren Anadolu'yu her yıl düzenli olarak gezen Ramsay, Phrygia'dan birçok Zeus Bronton adığı toplayarak yayımlamış ve tanrının kültü üzerinde önemli yorumlarda bulunmuştur²⁴. Prusyalı bir subay olan Walther von Diest 1886–1896 yılları arasında Anadolu'da, özellikle de Porsuk ve Sakarya (Sangarios) çevresindeki bölgelerde gezi ve araştırmalar yapmış ve bu bölgelerin topografisi hakkında önemli gözlem ve çalışmalarda bulunmuştur²⁵. Von Diest üç tanesi Bronton adığı olan birçok yazıt da kopyalamış ve bunları, yayımlaması için Gustav Hirschfeld'e vermiştir²⁶.

Yukarıda sözü edilen Bağdat Demiryolu'nun yapımıyla birlikte pek çok Avrupalı Anadolu'ya gelmiştir²⁷. Büyük bir kısmı demiryolu ile ilgili olan bu insanlar zamanla Eskişehir'de bir koloni oluşturmuşlardır²⁸. Hatta Fransızlar, ülkede yaşayan Hıristiyanları desteklemek amacıyla bir misyoner teşkilatı bile kurmuşlardır²⁹. "Assumptionistler" adıyla bilinen ve Eskişehir ile diğer bazı Batı Anadolu merkezlerinde kurulmuş olan bu teşkilat, demiryolunda çalışan Fransızlar tarafından destek görmüştür³⁰. Bu insanlar Anadolu'nun tarihi

Kat. No. 222 (Cox–Cameron, MAMA V, No. ZB 83); Kat. No. 224 (Cox–Cameron, MAMA V, No. ZB 81). Brandenburg'un yaptığı geziler ve verdiği bilgiler hakkındaki yayınları için bkz. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 202 dipn. 63.

²³Krş. von Domaszewski, *Inchriften*, No. 14 (Kat. No. 270), No. 16 (Kat. No. 272), No. 18 (Kat. No. 269), No. 29 (Kat. No. 209), No. 33 (Kat. No. 51).

²⁴Krş. Ramsay, *Inscriptions*, s. 123 vd. (Kat. No. 40, 233 ve 311); Ramsay, *Sepulchral Customs*, No. 5 (Kat. No. 209), No. 6 (Kat. No. 205), No. 7 (Kat. No. 204), No. 10 (Kat. No. 28); Ramsay, *Laodiceia Combusta*, s. 235 vd. No. 1 (Kat. No. 302); Ramsay, *Preliminary Report*, No. 1 (Kat. No. 55), No. 3 (Kat. No. 209), No. 7 (Kat. No. 53), No. 10 (Kat. No. 7), No. 11 (Kat. No. 56); Ramsay, *Discovery*, No. 2 (Kat. No. 135), No. 4 (Kat. No. 209). Ramsay'ın kopya ettiği ama yayımlamadığı Bronton adakları Cox ve Cameron tarafından MAMA V'de yayımlanmıştır, krş. burada Kat. No. 31, 33, 35, 45, 49, 50, 151, 152, 180 ve 182. Ramsay'ın Phrygia Bölgesi'ni de içeren diğer bazı çalışmaları için genel olarak bkz. Ramsay, *Notes and Inscriptions*; Ramsay, *Unedited*; Ramsay, *Cities*; Ramsay, *Study I*; Ramsay, *Study II*; Ramsay, *Historical Geography* (Türkçe'ye çevrilmiştir, bkz. Ramsay, *Tarihi Coğrafya*); Ramsay, *Dablís–Doris*; Ramsay, *Studies*; Ramsay, *Tekmoreian*; Ramsay, *Utilisation*. Ramsay ve çalışmalarını özetleyen ve ona adanmış bir yazı için bkz. Grégoire, Ramsay.

²⁵Genel olarak bkz. von Diest–Anton, *Neue Forschungen. Von Diest* aslında, Prusya Akademisi tarafından Pergamon'da yapılmakta olan kazılardaki ölçüm işleri için görevlendirilmişti. Bu görevin ardından Anadolu'nun içlerine geziler yapan von Diest başka gezi notları da yayımlamıştır, krş. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 202 dipn. 67.

²⁶Hirschfeld bu yazıtları, Paphlagonia'dan kendi topladığı bazı yazıtlarla birlikte yayımlamıştır, bkz. Hirschfeld, *Inchriften*, No. 8 (Kat. No. 209), No. 10 (Kat. No. 89) ve No. 11 (Kat. No. 228).

²⁷Bu süreçle Anadolu'ya gelenlerden M.Cl. Huart ve J.G.C. Anderson'u da saymak gerekir. Her ikisi de Bronton yazıtları kopyalamış ve yayımlamışlardır, krş. Huart, *Konia*, No. 1 (Kat. No. 172) ve ayrıca bkz. burada Kat. No. 171. Yine, Anderson, 1898, s. 96 burada Kat. No. 208 ve Anderson, *Exploration*, No. 24 burada Kat. No. 299.

²⁸Krş. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 203 vd. Ayrıca bkz. Efe, *Eskişehir'e Demiryolunun Gelişi*.

²⁹Bkz. yuk. age. s. 204 dipn. 74.

³⁰Bu teşkilatın işlevi ve işleyişi hakkında bkz. Radet, *En Phrygie*, s. 432 vd.

zenginlikleriyle de ilgilenmişlerdir. Assumptionist'ler "Echos d'Orient" adında Anadolu Epigrafisi için de önemli bir dergi çıkarmışlardır. G. Mirbeau bu dergide yedi tane Zeus Bronton adığı yayımlamıştır³¹. Bu teşkilatla ilgisi olan C. Armanet³² altı, A. Besset³³ ise iki Bronton adığını başka bir dergide (Bulletin de correspondance de hellénique) yayımlamışlardır. Avrupalıların Anadolu'daki misyonerlik faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde yaşayan Hıristiyanları, özellikle de Yunanlıları, derinden etkilemiş ve onları kendi geçmişlerini aramaya yöneltmiştir. Bu geçmiş arayışı, onların Anadolu'nun Antik Dönemi'yle ve özellikle de yazıtlarla ilgilenmelerine neden olmuştur³⁴. Bu dönemde Osmanlı vatandaşı bazı Yunanlıların Anadolu'dan birçok yazıt kopyalayarak (hatta bazen ıstampajlarıyla birlikte) Atina'daki Alman Arkeoloji Enstitüsü'ne veya Viyana'daki Avusturya İlimler Akademisi'ne bağlı Küçük Asya Komisyonu'nun arşivine gönderdikleri bilinmektedir³⁵. Bunlardan birisi de dönemin demiryolu yöneticisi Ioannes Miliopulos'tur (veya Meliopoulos) ve kendisi başka yazıtların yanında iki tane de Bronton adığının kopyasını alıp H. von Prott'a göndermiştir. Yazıtlardan bir tanesi Prott tarafından yayımlanmıştır³⁶. Yine, Michael Koimtzoglou, Atina'daki Alman Arkeoloji Enstitüsü'ne yazdığı bir mektupta (Ağustos 1899) Dorylaion/Şarhöyük'ten kopyaladığı onbir yazıttan söz etmektedir³⁷. Bunlardan iki tanesi de Bronton adığıdır³⁸. Dönemin Bağdat Demiryolu yöneticilerinin Anadolu'nun tarihi ve arkeolojisiyle çok yakından ilgilenmiş olmaları hayli ilginçtir ve bu insanlar birçok Avrupalı araştırmacıyı desteklemişlerdir³⁹. Bu araştırmacılardan birisi de Theodor Preger'dir. Preger, Üsküdar'dan (Skutari) Ankara'ya yapılan bir gezi sırasında Eskişehir'de iki gün geçirmiş ve diğerlerinin yanı sıra dört tane Bronton yazıtı kopyalamış ve yayımlamıştır⁴⁰. Aynı yıllarda, demiryolu yönetiminin maddi olarak desteklediği araştırmacılardan birisi olan Alfred Körte,

³¹Krş. Mirbeau, Dédicaces, No. 3 (Kat. No. 7), No. 4 (Kat. No. 56), No. 5 (Kat. No. 57), No. 6 (Kat. No. 58), No. 7 (Kat. No. 55), No. 8 (Kat. No. 75), No. 9 (Kat. No. 59).

³²Bkz. Armanet, Inscriptions, No. 3 (Kat. No. 92), No. 4 (Kat. No. 94), No. 5 (Kat. No. 95), No. 6 (Kat. No. 93), No. 7 (Kat. No. 236), No. 8 (Kat. No. 96).

³³Bkz. Besset, Inscriptions, No. 5 (Kat. No. 293), No. 28 (Kat. No. 61).

³⁴Bkz. Σύλλογος 1875 ve Σύλλογος 1884. Bu iki çalışmada da Zeus Bronton adakları yayımlanmıştır, krş. Σύλλογος 1875, No. 7 (Kat. No. 136) ve No. 15 (Kat. No. 152); Σύλλογος 1884, No. 36 (Kat. No. 241) ve No. 46 (Kat. No. 239).

³⁵Krş. Frei, Mittleres Porsuktal, s. 204 dipn. 76 ve krş. burada Kat. No. 257.

³⁶Ioannes Miliopoulos'un kopyaladığı yazıtlar burada Kat. No. 256 ve 257'dir. Kat. No. 257 H. von Prott tarafından yayımlanmıştır, krş. von Prott, Funde, s. 268 No. 2. Bu yazıt daha önce devrin İstanbul gazetelerinden birisi olan Γεώργ. Παπάζογλου, Κωνσταντινουπόλις'de de yayımlanmıştır, krş. Kat. No. 257. Diğer yazıt (Kat. No. 256) ise, S. Şahin tarafından yayımlanmıştır, krş. Şahin, Nikaia II.1, No. 1093. Miliopoulos'la ilgili olarak krş. Frei, Mittleres Porsuktal, s. 204 dipn. 76 ve 'Ιωάννης Μηλιόπουλος, Σιδηροδρομικαὶ ἀναμνήσεις ἀπὸ Χαΐδαρ-Παύσα ἕως Ἐσκι-σέχιρ, Ἀθήνησιν 1894.

³⁷Krş. Frei, Mittleres Porsuktal, s. 204 dipn. 76.

³⁸Krş. burada Kat. No. 223 ve 244.

³⁹Bkz. Frei, Mittleres Porsuktal, s. 205 dipn. 79-81.

⁴⁰Krş. Preger-Noack, Dorylaion, No. 9 (Kat. No. 216), No. 10 (Kat. No. 240), No. 11 (Kat. No. 229), No. 12 (Kat. No. 11). Preger bu makalede, o dönemde demiryolunun yöneticisi olan Otto von Kühlmann'ın desteğinden söz etmekte ve teşekkür etmektedir.

1893 yılından itibaren Anadolu'da, özellikle Kuzeypbatı Phrygia arkeolojisi ve epigrafisi açısından önemli çalışmalar ortaya koymuştur⁴¹. Porsuk Nehri'nin vadisindeki bölgeler ilk kez Körte tarafından planlı olarak araştırılmıştır. Bölgenin ve özellikle Dorylaion'un topografisi üzerindeki araştırmaları bugün de temel alınmaktadır. Yöreyi çok iyi tanıyan ve kazı⁴² da yapan Körte, Zeus Bronton kültü ile ilgili ilk yorumlarda bulunan bilim adamlarındandır. Körte araştırmalarında birçok Zeus Bronton yazıtı toplamış ve yayımlamıştır⁴³. Tanrının kültü üzerine yapmış olduğu gözlemler bugün de önemlidir⁴⁴. Yine, aynı bölgede dolaşan Fransız araştırmacı Georges Radet, genç meslektaşı Henri Ouvre ile birlikte 1893 yılının 7. Ağustos–2 Eylül tarihlerinde yaklaşık dört hafta Phrygia'da araştırmalar yapmıştır. Bölgede o tarihlerde salgın olan kolera yüzünden daha fazla çalışma yapamayan araştırmacılar bu dört haftalık araştırma ve gözlemlerini bir kitapta toplamışlardır⁴⁵. Kitapta özellikle Dorylaion kentinin tarihi ve topografisi üzerine değerli gözlemler vardır. Araştırmacılar bölgeden topladıkları Eski Yunanca ve Latince yazıtları bu kitapta yayımlamışlardır. Yazıtlar arasında, bir kısmı daha önceden tanınan sekiz Zeus Bronton adacağı vardır⁴⁶. Gustav Mendel, kendisinin hazırlamış olduğu ve bugün bile, ne yazık ki hâlâ "tek", kapsamlı ve "bilimsel" müze kataloğu durumunda olan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin muazzam kataloğunun üçüncü cildinde (1914), müzedeki Zeus Bronton'a adanmış ve daha önce yayımlanmış birkaç altarı tekrar işlemiştir⁴⁷. Eserler katalogda hem arkeolojik hem de epigrafik açıdan ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Mendel daha önceleri Bithynia Bölgesi'nde dolaşmış ve bu gezilerinde öteki yazıtların yanında dört tane de Bronton yazıtı almıştır⁴⁸. Zeus Bronton hakkında başlı başına ilk makaleyi ise, 1919 yılında G. Rodenwaldt yazmıştır⁴⁹. Rodenwaldt, Brüksel'de, Musée Royaux du

⁴¹Körte hakkında bkz. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 205 dipn. 84.

⁴²Alfred Körte kardeşi Gustav Körte ile beraber kendisinin keşfettiği Gordion'da 1900 yılında kazılar yapmıştır: G. ve A. Körte, *Gordion*. Bkz. ayrıca Körte, *Studien II* ve krş. Frei, *Mittleres Porsuktal*, s. 206 dipn. 85.

⁴³Körte, Radet, No. 12 (Kat. No. 53), No. 52 (Kat. No. 203), No. 53 (Kat. No. 54), No. 54 (Kat. No. 200), No. 56 (Kat. No. 201); Körte, *Studien IV*, s. 3 (Kat. No. 277); Körte, *Studien V*, No. 35 (Kat. No. 269), No. 36 (Kat. No. 259), No. 37 (Kat. No. 250), No. 38 (Kat. No. 278), No. 44 (Kat. No. 254); Körte, *Studien VI*, No. 19 (Kat. No. 208), No. 26 (Kat. No. 144), No. 27 (Kat. No. 195), No. 28 (Kat. No. 171), No. 29 (Kat. No. 172), No. 30 (Kat. No. 193), No. 34 (Kat. No. 197), No. 36 (Kat. No. 61), No. 37 (Kat. No. 62), No. 51 (Kat. No. 52), No. 52 (Kat. No. 91), No. 56 (Kat. No. 192), No. 60 (Kat. No. 194), No. 61 (Kat. No. 193), No. 70 (Kat. No. 153), No. 71 (Kat. No. 139), No. 74 (Kat. No. 40).

⁴⁴Körte'nin bölge ile ilgili yukarıdaki yayınlarının dışındaki bir çalışması da Aizanoi'daki Zeus Tapınağı üzerinedir, krş. Körte, *Alter von Zeustempels*.

⁴⁵Bu çalışmalar Radet'nin adı altında yayımlanmıştır: Radet, *En Phrygie*. Bu kitabın eleştirisi niteliğinde olan ve kitabı tamamlayan bir makale için bkz. Körte, Radet. Ayrıca bkz. Radet–Ouvre, *Inscriptions*. Bu son yayında Nakoleia'dan (Seyitgazi) iki Zeus Bronton yazıtı yayımlanmıştır: s. 107 vd. No. 1–2 (Kat. No. 183 ve 135).

⁴⁶Radet, *En Phrygie*, No. XII (Kat. No. 53), No. XIII (Kat. No. 228), No. XIV (Kat. No. 209), No. XV (Kat. No. 216), No. XVI (Kat. No. 229), No. XVII (Kat. No. 240), No. XVIII (Kat. No. 11), No. XIX (Kat. No. 89).

⁴⁷Mendel, *Catalogue İstanbul III*, No. 843 (Kat. No. 171), No. 844 (Kat. No. 172), No. 845 (Kat. No. 144).

⁴⁸Krş. Mendel, *Inscriptions*, No. 103 (Kat. No. 251), No. 104 (Kat. No. 266), No. 106 (Kat. No. 252), No. 107 (Kat. No. 246).

⁴⁹Genel olarak bkz. Rodenwaldt, *Zeus Bronton*.

Cinquantenaire'de bulunan yuvarlak bir stelin (bkz. Şek. 10 Lev. 89) Anadolu'dan⁵⁰, daha doğrusu Phrygia Bölgesi'nden kaynaklandığını belirtmekte ve üzerindeki Zeus büstünün de Zeus Bronton'u betimlediğini söylemektedir. Makalede tanrının kültü ve adaklar üzerine bilgi ve yorumlar bulunmaktadır. Roma Dönemi'nde Phrygia eserlerinde genel olarak gözlemlenen stilistik özelliklerden söz etmekte ve bazı adakları arkeolojik yönden değerlendirmektedir. Rodenwaldt, tanrıya sunulan adakların bir kısmının gerçekten de mezar taşı oldukları fikrini onaylamakta ve bunların çoğunun mezarlıklarda bulunmuş olmalarına dikkati çekmektedir⁵¹.

Birinci dünya savaşı ve sonrasındaki Türk–Yunan savaşları (1921–1923) Anadolu'daki tarihi araştırmalara bir süre için son vermiştir. Bu dönemde, Batı Anadolu'yu işgal eden (ve Eskişehir'e kadar gelen) Yunanlılar, bölgeden birçok antik eser toplayıp bunları İzmir'de (Smyrna) kurulması düşünülen arkeoloji müzesi için oraya göndermişlerdir⁵². Yunanistan'a gönderilmesi planlanmış ve bu amaçla Mudanya'ya getirilip bir depoda toplanmış olan başka büyük bir grup eser ise, Yunanlıların geri çekilmesinden sonra Bursa'daki müzeye getirilmiştir⁵³. Bursa Müzesi'ne Mudanya'daki depodan gelen bu eserler içinde bazı Bronton adakları da bulunmaktadır⁵⁴. Bu dönemden daha sonraları, American Society for Archaeological Reserch in Asia Minor Kuruluşu'nun karar ve desteğiyle İngiliz ve Alman bilim adamları tarafından Anadolu'da sistemli yüzey araştırmalarına ve antik eserlerin belirlenerek kayıt edilmesine başlanmıştır. Çalışmaların sonuçları ise Monumenta Asiae Minoris Antiqua serisinde 1928 yılından başlanarak yayımlanmıştır. Yine bu kuruluşun desteği ile, 1931 yılında C.W.M. Cox ve A. Cameron Eskişehir ve çevresinde yaklaşık dört hafta süren (26 Mart–21 Nisan) araştırmalar yapmışlar ve sonuçlarını bu seride 1937 yılında yayımlamışlardır⁵⁵. Zorlu iklim şartları altında gerçekleştirilen kısa süreli araştırma çok verimli geçmiş, sayısız yeni eser keşfedilmiştir. Bölgeden şaşırtıcı derecede çok sayıda yeni Bronton adağı ele geçmiştir⁵⁶. Bu buluntu yoğunluğu, kültürün ana merkezinin bu bölgede olduğunu çok açık biçimde göstermiştir. Kitapta kült ve tanrının niteliğiyle ilgili önemli bilgiler vardır. Bu çalışma Zeus Bronton Kültü ve Anadolu Epigrafisi açısından temel yayınlardan birisidir.

Sonraki yıllarda bölgede (çoğunlukla yine yabancılar tarafından) sürdürülen araştırmalar hızla devam etmiştir. Bu araştırmalarda bölgeyle doğrudan ilgisi olmayan birçok araştırmacı da, örneğin Friedrich Karl Dörner⁵⁷, I.W. Macpherson⁵⁸, Lütfü Tuğrul⁵⁹ müze çalışmalarında

⁵⁰Steli daha önce yayımlayan Cumont, eserin Trakya veya Anadolu'dan kaynaklanabileceğini belirtmiş, ama eserin çok açık olan stilistik özelliklerini fark etmeyerek onun Phrygia kökenli olduğunu anlayamamıştır, krş. Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53.

⁵¹Rodenwaldt, Zeus Bronton, s. 82.

⁵²Çivril, Afyon ve Kütahya çevresinden toplanan eserler Ağustos 1922'de İzmir'e gönderilmiştir, krş. Dörner, Inschriften, s. 109. Bu eserler 1927'de, Basmane'de kurulan arkeoloji müzesine taşınmıştır.

⁵³Konu hakkında bkz. Dörner, Inschriften, s. 107 vd.; Corsten, Prusa I, s. 1 vd.; Frei, Mittleres Porsuktal, s. 206.

⁵⁴Krş. burada Kat. No. 63, 213 ve 274.

⁵⁵Genel olarak bkz. Cox–Cameron, MAMA V.

⁵⁶Krş. Cox–Cameron, MAMA V, No. 13–16, 18–19, 78–79, 84–85, 111, 125–131, 134–138, 147, 151–154, 156–157, 170–172, 176–181, 218–232, R3, R5, R9–11, R14–15, R21–23, KB13. Burada, sayıca çok fazla eser söz konusu olduğu için bunların katalogdaki numaraları tek tek verilmemiştir.

⁵⁷Dörner Bursa Müzesi'nden bir grup yazıt yayımlamıştır. Bunların içinde üç tane de Bronton eseri vardır, krş.

veya araştırmalarda karşılarına çıkan Zeus Bronton yazıtlarını yayımlamışlardır. Phrygia Bölgesi'nde uzun süre çalışmış olan Hollandalı bayan arkeolog C.H. Emilie Haspels, Frig Kaya Anıtları kazılarına⁶⁰ başkanlık etmiş olmasının yanı sıra, 1946–1958 yılları arasında Phrygia'nın dağlık güney bölgelerini, özellikle Türkmen Dağı ve çevresini dolařmıř⁶¹ ve birçok eseri çalışmıştır. Bölgeden çok sayıda Zeus Bronton adağı da toplayan Haspels bunları ve öteki araştırma sonuçlarını bölge arkeolojisi ve epigrafisi bakımından çok önemli olan kapsamlı kitabında yayımlamıřtır⁶². Haspels'in çalışması sonucunda tanrının kültünün Türkmen Dağı ve çevresinde yoğun tapınım gördüğü anlaşılmıştır. Daha sonraları B. Levick, S. Mitchell, J. Potter ve M. Waelkens, İngiliz araştırmacılar C.W.M. Cox, A. Cameron ve J. Cullen'ın 1924–1931 yılları arasında Phrygia Bölgesi'nde yaptıkları araştırmalarda topladıkları ama yayımlamadıkları sayısız antik eseri bir araya getirip çalışmışlar ve ard arda iki cilt halinde yine Monumenta Asiae Minoris Antiqua serisinde yayımlamıřlardır⁶³. Birinci ciltte (1988) Aizanoi Kenti ve çevresinden toplanan eserler işlenmiştir. Bu yayında  tane Bronton adağı bulunmaktadır⁶⁴. İkinci ciltte (1993) Yukarı Porsuk Vadisi'nden, bölgedeki öteki antik kentlerin çevresinden ve köylerden toplanan ve çoğunlukla Antik Dönem'in kırsal kesim insanının izlerini yansıtan eserleri yayımlamışlardır. Bu kitapta daha önceden tanınan  Bronton adağı vardır⁶⁵. 1970'li yılların ortalarından itibaren Phrygia Bölgesi'ni sistematik olarak gezen ve bölgenin yazıt korpusunu hazırlayan Thomas Drew-Bear bölge yazıtları ve topografisi hakkında birçok önemli çalışma yayımlamıřtır⁶⁶. alışmalarında zaman zaman

Dörner, Inschriften, No. 1 (Kat. No. 63), No. 2 (Kat. No. 275), No. 3 (Kat. No. 191).

⁵⁸Macpherson Eskişehir çevresinde yaptığı kısa araştırmada aldığı ve içlerinde altı tane de Bronton adağı bulunan yazıtları yayımlamıştır, krş. No. 3 (Kat. No. 64), No. 6 (Kat. No. 198), No. 7 (Kat. No. 46), No. 8 (Kat. No. 47), No. 9 (Kat. No. 48), No. 10 (Kat. No. 45).

⁵⁹Krř. Tuğrul, Buluntular, No. 2 (Kat. No. 160).

⁶⁰Haspels Phrygia'daki Yazılıkaya'da kazılar yapmış ve sonuçlarını yayımlamıştır, bkz. Haspels, Phrygie III. Yazılıkaya'daki eserler üzerine çalışmalar daha önceden, 1936 yılından beri Fransız M. Albert Gabriel başkanlığında sürdürülmekte ve sonuçları Phrygie, Exploration archologique faite et publie sous la direction de M. Albert Gabriel. Paris 1941 vd. serisinde yayımlanmaktaydı.

⁶¹ok sonraları aynı bölgeyi dolaşan Peter Frei, Türkmen Dağı'nın çevresindeki köylerde yaşayan halkın Haspels'i unutmadıklarını ve ondan hayranlıkla söz ettiklerini belirtmektedir, bkz. Frei, Mittleres Porsuktal, s. 208.

⁶²Krř. Haspels, Highlands, No. 103 (Kat. No. 162), No. 127 (Kat. No. 67), No. 128 (Kat. No. 149), No. 129 (Kat. No. 83), No. 132 (Kat. No. 219), No. 133 (Kat. No. 189), No. 134 (Kat. No. 167), No. 135 (Kat. No. 68), No. 136 (Kat. No. 190), No. 137 (Kat. No. 69), No. 138 (Kat. No. 221), No. 142 (Kat. No. 155), No. 143 (Kat. No. 163), No. 147 (Kat. No. 165), No. 148 (Kat. No. 186), No. 149 (Kat. No. 187), No. 150 (Kat. No. 44), No. 151 (Kat. No. 148), No. 154 (Kat. No. 147). Haspels bazı Bronton adaklarını tekrar yayımlamıştır, krş. Haspels, Centre, s. 228 vd., burada Kat. No. 162, 165 ve 190.

⁶³Bkz. Levick–Mitchell, MAMA IX ve Levick–Mitchell, MAMA X.

⁶⁴Krř. Levick–Mitchell, MAMA IX, No. 50 (Kat. No. 159), No. 51 (Kat. No. 207), No. 52 (Kat. No. 199).

⁶⁵Krř. Levick–Mitchell, MAMA X, No. 290 (Kat. No. 210), No. 294 (Kat. No. 208), No. 426 (Kat. No. 206).

⁶⁶Genel olarak bkz. Drew-Bear, Local Cults; Drew-Bear–Eck, Kaiser; Drew-Bear et alii, Sacrae; Drew-Bear, Soldier's Epitaph; Drew-Bear, Nouvelles; Drew-Bear, Temenouthyrai; Drew-Bear, Christians; Drew-Bear, Alia; Drew-Bear, Recherches; Drew-Bear, Inscriptions; Drew-Bear, Une pigramme; Drew-Bear, Phrygia'da Epigrafi; Drew-Bear et alii, Traveller; Drew-Bear, Yeni Yazıtlar; Drew-Bear, Beitrge; Drew-Bear–Koder, Kloster; Drew-

Bronton adakları da yayımlayan⁶⁷ Drew-Bear, Phrygia'nın dini inançlarını incelediği uzun makalesinde (Chr. Naour ile birlikte) kült hakkında önemli bilgiler vermektedir⁶⁸. Son dönemlerde, Phrygia Bölgesi'nin dini inançları üzerine araştırmalar yapan ve özellikle Phrygia'lı bir tanrı olan Hosios kai Dikaios⁶⁹ adaklarını biraraya toplayarak konu üzerinde kapsamlı makaleler yazan Marijana Ricl, Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir grup Bronton adağını diğer eserlerle birlikte yayımlamıştır⁷⁰. Phrygia'da, özellikle Eskişehir Bölgesi'nde, en kapsamlı ve uzun süreli son araştırmalardan birisini, 1976 yılından bu yana bölgede çalışan ve Dorylaion Kenti'nin yazıt korpusunu⁷¹ hazırlayan Peter Frei yapmaktadır⁷². Frei araştırmalarda bulunduğu birçok Bronton yazıtını yayımlamış ve kült hakkında yorumlarda bulunmuştur⁷³.

1970'li ve 80'li yıllar boyunca Bithynia Bölgesi'nde epigrafik ve topografik araştırmalar yapan Sencer Şahin⁷⁴, Sakarya Nehri'nin kıvrımı içindeki bölgelerden ve özellikle Bilecik ve çevresinden çok sayıda Zeus Bronton'a sunulmuş adak taşları toplamıştır. Bu eserleri, bölge tarihi açısından önemli ve temel yayınlardan olan İznik Müzesi yazıt korpusunda yayımlamış

Bear–Naour, Divinités; Drew-Bear, Indices; Drew-Bear–Le Rider, Monnayage; Drew-Bear, Tüersteine; Drew-Bear, Üç Köy; Drew-Bear, Heykel Definesi; Drew-Bear, Dokimeion'dan Yeni Yazıtlar; Drew-Bear, Dokimeion; Drew-Bear, Araştırmalar; Drew-Bear, Antiokheia 1996; Drew-Bear, Antiokheia 1997; Drew-Bear–Yıldızlıturan, Adak steli; Drew-Bear, Dorylaion; Drew-Bear, Votive Steles; Drew-Bear, Trois Villages; Drew-Bear et alii, Votive Steles; Drew-Bear–Lochman, Grabreliefs.

⁶⁷Krş. Drew-Bear, Nouvelles, No. 6 (Kat. No. 65), No. 25 (Kat. No. 66); Drew-Bear–Naour, Divinités, No. 20 (Kat. No. 168), No. 21 (Kat. No. 208), No. 22 (Kat. No. 210), No. 23 (Kat. No. 134), No. 24 (Kat. No. 176); Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 485 (Kat. No. 211), No. 518 (Kat. No. 215).

⁶⁸Bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1992–2014.

⁶⁹Bkz. Ricl, Hosios kai Dikaios I–III; Ricl, Sanctuaire. Başka birkaç adak için bkz. Ricl, Nouveaux Monuments.

⁷⁰Krş. Ricl, Inscriptions, No. 9 (Kat. No. 174), No. 10 (Kat. No. 175), No. 11 (Kat. No. 126), No. 12 (Kat. No. 131), No. 13 (Kat. No. 124), No. 14 (Kat. No. 76), No. 15 (Kat. No. 133). Aynı yayının 3. dipnotunda bu katalogdaki 73, 74, 78, 79, 81, 125 ve 129 numaralı yazıtlar da verilmiştir. Krş. ayrıca Ricl, Hosios kai Dikaios I, No. 43 (Kat. No. 65). Ricl birçok yazıtı okuyamamış ya da yanlış okumuştur.

⁷¹Frei Dorylaion yazıt korpusunu Tituli Asiae Minoris serisinde yayımlamak üzere Latince hazırlamaktadır.

⁷²Bölge ile ilgili yayınları için bkz. Frei, Forschungen 1981; Frei, Forschungen 1983; Frei, Αϋθισση; Frei, Phrygische Toponyme; Frei, Forschungen 1989; Frei, Untersuchungen; Frei, Forschungen 1992; Frei, Epichorische Namen; Frei, Forschungen 1993; Frei, Mittleres Porsuktal; Frei, Inschriften und Reliefs.

⁷³Krş. Frei, Forschungen 1981, No. 7 (Kat. No. 173); Frei, Phrygische Toponyme, No. 3 (Kat. No. 1), No. 7 (Kat. No. 245), No. 8 (Kat. No. 4), No. 1N (Kat. No. 100), No. 5N (Kat. No. 22), No. 6N (Kat. No. 23), No. 9N (Kat. No. 150); Frei, Inschriften und Reliefs, No. 1 (Kat. No. 171), No. 2 (Kat. No. 172), No. 3 (Kat. No. 173), No. 4 (Kat. No. 175), No. 5 (Kat. No. 174), No. 6 (Kat. No. 176), No. 7 (Kat. No. 271), No. 8 (Kat. No. 22316 No. 9 (Kat. No. 143). Frei'in Eskişehir'in köylerinden topladığı ve henüz yayımlamadığı 65'in üzerinde Bronton adağı bulunmaktadır. Buradaki kataloga alınmayan eserler Dorylaion korpusunda yayımlanacaktır. Ancak Peter Frei, Eskişehir'in kuzeyindeki köylerden aldığı ve henüz yayımlanmamış bir grup Zeus Bronton adağıyla ilgili envanter bilgilerini göndererek eserleri bu kataloga almama ve çalışmama izin vermiştir. Kendisine burada çok teşekkür ediyorum.

⁷⁴Bkz. örn. Şahin, Nikaia I; Şahin, Nikaia II.1; Şahin, Nikaia II.2; Şahin, Studien; Şahin, Zeus Astrapaios; Şahin, Zeus Bennios.

ve kült hakkında önemli yorumlarda bulunmuştur⁷⁵. Şahin'in çalışması, kültün Bithynia Bölgesi'nin güneyinde, özellikle de Bilecik'de oldukça yoğun tapınım gördüğünü ortaya koymuştur. Bithynia Bölgesi'nde sonraki yıllarda yapılan araştırmalarda da Bronton adakları toplanmış ve yayımlanmıştır⁷⁶. Anadolu'nun Phrygia ve Bithynia dışındaki bölgelerinden de az sayıda Zeus Bronton adakları ele geçmiştir. Maionia'dan⁷⁷ (Kuzeydoğu Lydia) ve Galatia'dan⁷⁸ ikişer, Isauria⁷⁹, Lykaonia⁸⁰ ve Pamphylia'dan⁸¹ da birer tane Bronton adağı bilinmektedir.

Anadolu'nun dışındaki çeşitli yerlerden ele geçmiş bir kaç Bronton adağı uzun zamandır bilim dünyasında tanınmaktadır⁸². Roma'da ele geçmiş olan on adet eser (beş tanesi Yunanca, beş tanesi Latince), burada Zeus Bronton'un bir kutsal alanının olduğunu düşündürmektedir. Bunun dışında, olasılıkla Zeus Bronton'a adanmış ve Thera Adası (Santorin) ile Karadeniz'de, Kerç Boğazı'ndaki Kytaiion'dan ele geçmiş olan birer adak taşı çok eskiden yayımlanmıştır⁸³.

Sonuç olarak, önceleri büyük ölçüde rastlantılar sonucu, sonraları ise sistematik araştırmalarda yan buluntu olarak son beşyüz yıldır ele geçmiş ve neredeyse yalnız yazıtları nedeniyle yayımlanmış sayısız Zeus Bronton adağı üzerinde, eserleri her yönden inceleyen toplu bir çalışma yoktur. Bu çalışmanın amacı bu eksikliği gidermektir.

⁷⁵Krş. Şahin, Nikaia II.1, No. 1080 (Kat. No. 246), No. 1081 (Kat. No. 247), No. 1082 (Kat. No. 248), No. 1083 (Kat. No. 287), No. 1084 (Kat. No. 249), No. 1085 (Kat. No. 286), No. 1086 (Kat. No. 250), No. 1087 (Kat. No. 251), No. 1088 (Kat. No. 252), No. 1089 (Kat. No. 253), No. 1090 (Kat. No. 254), No. 1091 (Kat. No. 294), No. 1092 (Kat. No. 255), No. 1093 (Kat. No. 256), No. 1094 (Kat. No. 257), No. 1095 (Kat. No. 290), No. 1096 (Kat. No. 258), No. 1097 (Kat. No. 259), No. 1098 (Kat. No. 260), No. 1099 (Kat. No. 261), No. 1100 (Kat. No. 262), No. 1101 (Kat. No. 263), No. 1102 (Kat. No. 264), No. 1103 (Kat. No. 265), No. 1104 (Kat. No. 266), No. 1105 (Kat. No. 289); Şahin, Nikaia II.2, No. 1504 (Kat. No. 267), No. 1506 (Kat. No. 268), No. 1507 (Kat. No. 269), No. 1508 (Kat. No. 270), No. 1509 (Kat. No. 271), No. 1510 (Kat. No. 272), No. 1511 (Kat. No. 273); Şahin, Studien, s. 135 dipn. 35 No. 1 (Kat. No. 292), No. 2 (Kat. No. 291).

⁷⁶Krş. Becker-Bertau, Klaudiu Polis, No. 60 (Kat. No. 292); Brixhe-Hodot, L'Asie Mineure, No. 1 (Kat. No. 295); Corsten, Prusa II, No. 1014 (Kat. No. 213), No. 1015 (Kat. No. 274); Marek, Modrene, s. 84 (Lev. 17) (Kat. No. 291).

⁷⁷Krş. Buresch, Lydien, No. 37 (Kat. No. 297); Petzl, Neue Inschriften, No. 1 (Kat. No. 298).

⁷⁸Krş. Anderson, Exploration, No. 24 ve Mitchell et alii, Catalogues, No. 77 (Kat. No. 299); krş. CIG III No. 4135 ve Mitchell et alii, Catalogues, No. 13 (Kat. No. 300).

⁷⁹Krş. Swoboda et alii, No. 146 (Kat. No. 301).

⁸⁰Krş. Ramsay, Laodiceia Combusta, No. 1 (Kat. No. 302).

⁸¹Krş. Nollé et alii, Katalog, No. 2 (Kat. No. 303).

⁸²Krş. burada Kat. No. 304 = Annibaldi, Scoperta, No. 52 = Moretti, IGUR I, No. 138; Kat. No. 305 = Annibaldi, Scoperta, No. 53 = Moretti, IGUR I, No. 139; Kat. No. 306 = CIG III No. 5931 = IG XIV No. 982 = IGR I No. 59 = Moretti, IGUR I, No. 163; Kat. No. 307 = CIG III No. 5933 = IG XIV No. 983 = IGR I No. 60 = Moretti, IGUR I, No. 164; Kat. No. 308 = CIG III No. 5932 = CIL VI No. 3137 = IG XIV No. 96; Kat. No. 309 = CIL VI No. 2241; Kat. No. 310 = CIL VI No. 733; Dessau, ILS II.1, No. 4226; Kat. No. 311 = CIL VI No. 432 = Dessau, ILS II.1, No. 3046 = Matz-Duhn, Antike Bildwerke III, No. 3773; Kat. No. 312 = Annibaldi, Scoperta, No. 54; Kat. No. 313 = Annibaldi, Scoperta, No. 59.

⁸³Thera'daki adak için bkz. IG XII 3 Suppl. 1359, burada Kat. No. 315; Kytaiion'daki adak için bkz. Latyshev, Kertscher Museum, s. 84 vd. No. 1; SEG 2 (1925) No. 481 = CIRB, No. 942.

3. ZEUS BRONTON VE KÜLTÜ

Zeùs Βροντῶν⁸⁴, (Gürleyen Zeus) adının da belirttiği gibi öncelikle bir "gök gürültüsü"⁸⁵ yani hava ve fırtına tanrısıdır⁸⁶. Gök gürültüsü ve fırtına, ardından yağmur getirdiği için kült yağmurla da ilişki içindedir⁸⁷. Zeus'un hava ve fırtına karakterine işaret eden benzer *epitethon*'lar taşıdığı bilinmektedir. Tanrı, Zeus Brontaios⁸⁸, Zeus Brontesios⁸⁹, Zeus Astrapaios⁹⁰ (veya Astrapton), Zeus Keraunios⁹¹, Zeus Hyetios⁹² ya da Roma'da Iuppiter Tonans⁹³ gibi isimlerle belgelenmiştir⁹⁴. Batı Uygarlıkları'nda da, özellikle Germen Mitolojisi'nde gök gürültüsü tanrılarının varlığı bilinmektedir. Donar, Thor, Thunar ya da Thunor gibi isimlerle tanınan bu tanrı bulutlara ve yağmura hükmetmekte, yıldırım ve gök gürültüsüyle geldiğini haber vermekteydi⁹⁵. Ancak, "Βροντῶν" *epitethon*'u, Yunan Uygarlığı'nın baş tanrısı Zeus ve öteki uygarlıklardaki benzer tanrılar için yabancıdır. Anadolu'da sayısız defa belgelenmesinden, *epitethon*'un Anadolu'lu bir yerli tanrıyı belirttiği anlaşılmaktadır.

Hemen tüm Önasya Uygarlıkları'nda⁹⁶ olduğu gibi, Anadolu'da da yüzyıllarca sayısız

⁸⁴Βροντῶν *epitethon*'u için bkz. Cumont, Bronton RE III 1, s. 891 vd.; Cumont, Bronton RE Suppl. I, s. 258; Fehrle, Bronton, s. 613 vd.; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 293; Schwabl, Zeus II. Kultbelege, s. 1148 vd.; 1159 vd.; 1145 ve 1149.

⁸⁵Gök gürültüsü ile ilgili olarak bkz. Cook, Zeus II.1, s. 827 vd.: "*Zeus and the Thunder*".

⁸⁶Zeus'un Hava Tanrısı olarak özellikleri için bkz. Nilsson, Religion I, s. 391 vd. Bereket Tanrısı olarak ise, bkz. age. s. 401 vd.

⁸⁷Atinalılar'ın yağmur dualarında da karşımıza Zeus çıkmaktadır: "ἕσον, ἕσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων", bkz. Marc. Aur., V 7, 1 ve Nilsson, Religion I, s. 393 ve dipn. 2.

⁸⁸Bkz. bu çalışmada "Zeus Brontaios" ve katalogta Zeus Brontaios No. 1-7.

⁸⁹Bkz. Jessen, Brontesios, s. 890; Aug. Res Gestae, XIX 2 (Διὸς Βροντησίου); Aristot. mund., VII p 401 a 16: "(ὁ θεὸς) ἀστραπαῖός τε καὶ βρονταῖός καὶ αἰθριός καὶ αἰθέριος κεραυνιός τε καὶ ἕτιος. . . καλεῖται."

⁹⁰Bkz. Kat. No. 66 ve burada tanrının birlikte tapınım gördüğü öteki tanrılarla ilgili bilgi verilen kısım.

⁹¹Bkz. Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 322 vd.; Cook, Zeus II.1, s. 806 vd.; Keil, Kulte Lydiens, s. 260 No. 10. Zeus Keraunios'un yıldırım ile insanları cezalandıran bir tanrı olduğu anlaşılmaktadır, bkz. Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1956. Ayrıca krş. Naour, Nouvelles inscriptions, s. 117 vd. No 7. Zeus Keraunios'un kültü Anadolu'da birçok merkezde belgelenmiştir, bkz. Şahin, Zeus, s. 75 vd. ve Cox-Cameron, MAMA V, s. XLIV dipn. 6.

⁹²Bkz. Jessen, Hyetios, s. 89 vd.

⁹³Iuppiter Tonans için genel olarak bkz. Weinstock, Tonans, s. 1706 vd.; Landucci-Gattinoni, Iuppiter Tonans.

⁹⁴A.B. Cook'un Zeus Brontaios, Bronton ve Brontesios hakkındaki genel görüşleri için bkz. Cook, Zeus II.1, s. 833 vd.

⁹⁵Bkz. Grimm, Deutsche Mythologie, s. 138 vd. (Donar). Gök Gürültüsü Tanrısı'nın ve kültürünün halk arasında ne kadar derin izler bıraktığı Almancada perşembe gününe verilen isimden de anlaşılmaktadır: Donnerstag! krş. Grimm, yuk. age., s. 151 dipn. 2. Bkz. Ayrıca Rose, Griechische Mythologie, s. 43; Burkert, Griechische Religion, s. 200.

⁹⁶Önasya Uygarlıkları'nda Hava Tanrısı ve kültüyle ilgili olarak bkz. Haussig, Götter und Mythen, s. 135 vd. s. v. Wettergott ve s. 208 vd. s. v. Wettergötter. Ayrıca genel olarak bkz. Müller-Kessler-Kessler, Kult, s. 239 vd.; Schlobies, Akkadische Wettergott; Grätz, Strafende Wettergott; Riemschneider, Wettergott; Abou Assaf,

Hava Tanrısı'na tapınılmıştır. Hava Tanrısı, Önasya Uygarlıkları'nda Işkur, Adad, Halab, Teşup, Tarhunt ve Baal gibi isimlerle anılmıştır⁹⁷. Özellikle, sayısız tanrıdan oluşan Hitit Pantheonu'nda birçok hava tanrısının varlığı bilinmektedir. Esasen, Hitit (ve Hurri) Pantheonu'nun baş tanrısı Hava Tanrısı'dır⁹⁸. Hava Tanrısı, adının da belirttiği gibi, gökyüzüyle ilgili bir tanrıdır ve gök gürültüsü, yıldırım, şimşek, fırtına ve yağmur gibi atmosfer olayları onun karakterini oluşturmaktadır. Yağmura bağlı tarım yapılan Anadolu, Kuzey Suriye ve Yukarı Mezopotamya gibi ülkelerde, Hava Tanrısı, toprağa yağmuruyla bereket ve hayat veren tanrıdır⁹⁹. Bu ülkelerde sayısız yerel hava tanrısının varlığı bilinmektedir¹⁰⁰. Eğer tanrı yağmurunu vermezse, o zaman kuraklık ve açlık başgösterir. Bu yüzden, sözü edilen ülkelerin hemen bütün şehirlerinin en önemli tanrısıdır. Hava Tanrısı, Babil Dönemi'nden beri "Gökyüzünün Hava Tanrısı" olarak anılmaktadır¹⁰¹. Tanrının etkili olduğu alanları *epitethon*'ları açıkça göstermektedir. Bunlar, "Yağmurun Hava Tanrısı", "Fırtınanın Hava Tanrısı", "Bulutların Hava Tanrısı", "Gök Gürültüsünün Hava Tanrısı" ve "Şimşegin¹⁰² Hava Tanrısı" gibi *epitethon*'lardır¹⁰³. Bundan başka, tanrının gücüne işaret eden "Güçlü Hava Tanrısı", "Korkunç Hava Tanrısı", "Şiddetli Hava Tanrısı" ve "Kahraman Hava Tanrısı" gibi *epitethon*'ları da vardır¹⁰⁴. Hititler'de Yağmur Kültü'nün varlığı bilinmektedir¹⁰⁵. Hava tanrılarında yağmur için dualar edilmekte¹⁰⁶ ve dualar yerine gelip de yağmur yağınca, tanrılara yiyecek sunuları yapılmaktaydı¹⁰⁷. Yağmur, Hititler tarafından yaşam veren doğa olayı olarak algılanmış ve çok önemsenmiştir. Yağmur kültü ise, tanrıya yağmur için dualarla yalvarma ve teşekkür adaklarından oluşan bir törendir¹⁰⁸. Yağmur kültürünün işlemleri, her sene, örneğin ilkbahar şenlikleri biçiminde yapılabildiği gibi, hiç beklenmedik bazı gelişmelerin ardından

Ikonographie des Wettergottes.

⁹⁷Bkz. Klengel-Brandt, Wettergott und Große Mutter, s. 62. Hitit Uygarlığı'nın Orta Krallık Dönemi'nde, Tarhunt/Tarhun, Teşşop ve Adad gibi büyük hava tanrılarının, zamanla Hatti Ülkesi'nin Hava Tanrısı karakteri içinde eridiği gözlemlenmektedir, bkz. Haas, Hethitische Religion, s. 338 vd.

⁹⁸Bkz. Haas, Hethitische Religion, s. 336 vd. ("*Der Wettergott von Hatti ist seit Beginn der hethitischen Geschichte der oberste Gott des Staatspantheons. Er ist der Bewahrer der kosmischen Ordnung, der Beschützer des Königtums und der Rechtsverhältnisse des Landes. Er ist der Herr des Hatti-Landes, das der König für ihn, seinen Herrn, verwaltet.*"). Bkz. ayrıca Haussig, Götter und Mythen, s. 208.

⁹⁹Akadlar'da Hava Tanrısı bereket getiren yağmurun tanrısıdır. Sümer Hava Tanrısı ise, daha çok fırtınası, dolu ve selleriyle yıkıcı etkiye sahip bir tanrıdır, bkz. Haussig, Götter und Mythen, s. 136.

¹⁰⁰Bkz. Haussig, Götter und Mythen, s. 208. Haussig, tüm bu hava tanrılarının kökeninde olasılıkla sadece bir tek hava tanrısının olduğunu belirtmektedir. Ancak, kendi dönemlerinde, her bir hava tanrısının kendi başına bir tanrı olarak algılandığını da eklemektedir. Bu konuda bkz. ayrıca Götze, Kleinasien, s. 130 vd.

¹⁰¹Bkz. Haas, Hethitische Religion, s. 325 dipn. 74.

¹⁰²Hava Tanrısı ve yıldırım demeti için bkz. Abou Assaî, Ikonographie des Wettergottes, s. 55 vd.

¹⁰³Bkz. Haas, Hethitische Religion, s. 325.

¹⁰⁴Bkz. yuk. age., s. 337 dipn. 185-188.

¹⁰⁵Yağmur kültüyle ve yağmurun Hitit Mitolojisi'ndeki yeriyle ilgili olarak bkz. Neve, Regenkult-Anlagen, s. 39 vd. (IV. Die Bedeutung Regens in der hethitischen Mythologie).

¹⁰⁶Bkz. Giriş kısmında verilmiş olan Hitit Yağmur Duası.

¹⁰⁷Bkz. Neve, Regenkult-Anlagen, s. 41 vd.

¹⁰⁸Bkz. yuk. age., s. 42.

da yapılabilmekteydi. Bu gelişmeler, örneğin insanların günahlarından kaynaklandığına inanılan ani bir kuraklık olabilmekteydi. Bu nedenle, yakarmalar genellikle çeşitli tanrılara, özellikle de doğa ve hava tanrılarına yapılmaktaydı. Kral ise, bu tür kült işlemlerinde, töreni yürüten en önde gelen rahip görevindeydi¹⁰⁹. Boğazköy'de kralla doğrudan ilişkili olan yağmur kültüyle ilgili kült yapıları belirlenmiştir¹¹⁰. Hava tanrıları sadece yağmurla değil, kaynak ve nehirlerle de doğrudan ilişkili olan tanrılardı¹¹¹.

Hitit ve Önasya Uygarlıkları'nda Hava Tanrısı aynı zamanda bir bereket tanrısıdır. Tanrının "Gelişmenin Hava Tanrısı", "Üzüm Bağlarının Yeşillenmesinin Hava Tanrısı", "Tarım Toprağının Hava Tanrısı", "Çayırın Hava Tanrısı" ve "Tarlaların Hava Tanrısı", gibi birçok *epitethon*'u bu yönünü vurgulamaktadır¹¹². Anadolu'da, Hava Tanrısı Tarhunt'un (veya Tarhu[a]n), üzümün ve tahılın tanrısı olarak Kral Warpalawa'yla birlikte İ. Ö. 1. binde İvriz'de (Konya) bir kayaya işlenmiş kabartması (bkz. Lev. 89, 2) çok iyi tanınmaktadır ve onun aynı zamanda bir bereket tanrısı olduğunu açık biçimde göstermektedir¹¹³. Yine, Anadolu'da (Sultanhan'da) Hieroglif Luvicesinde kaleme alınmış olan bir stel yazıtında "Üzüm ve Bağların Hava Tanrısı" için dikilen bir heykelden söz edilmektedir¹¹⁴. Hava Tanrısı hem bereket tanrısı hem de yıkıcı doğa güçlerinin tanrısıdır. Tanrı hem bereket getiren yağmuru hem de ekini yok eden selleri, doluyu ve yıldırımını gönderir. Ayrıca, tanrının istediği zaman, tarım toprağını tuzlanma yoluyla verimsizleştirebildiğine inanılıyordu. Akad sözleşme ve yasa yazıtlarında, ceza olarak seller, toprağın tuzlanması, açlık, su kanallarının tıkanması gibi bedduaların söz konusu olduğu cezalardan söz edilmektedir¹¹⁵. Hava Tanrısı'nın simgesi ise, hem bereketi hem de dizginlenemeyen doğanın yıkıcı gücünü simgeleyen boğadır¹¹⁶. Tanrının Anadolu ve öteki uygarlıklarda birçok önemli kült merkezi vardır¹¹⁷. Son bilgilerle kültün dağılım alanı ve öteki kült merkezleri de yavaş yavaş belirlenebilmektedir¹¹⁸.

Anadolu'da kökeni binlerce yıl öncesine giden hava tanrısı inancı Phrygia Bölgesi'nde de karşımıza çıkmaktadır. Ramsay, gök gürültüsünün Phrygia'da özellikle yaz başlarında çok sık oluştuğunu belirtmektedir¹¹⁹. Yine, Cox ve Cameron, ilkbaharda ve yaz başlangıcında Phrygia Platosu'nda gök gürültüsüyle karışık güçlü fırtına ve şimşeklerin görüldüğüne dikkati

¹⁰⁹Yuk. age., s. 42, 5 ve dipn. 20.

¹¹⁰Yuk. age., s. 42, 6.

¹¹¹Bkz. Haas, Hethitische Religion, s. 326 (Der Wettergott und die Gewässer).

¹¹²Bkz. Haas, yuk. age., s. 327 dipn. 98-102.

¹¹³Krş. yuk. age., s. 328 dipn. 107 ve Fig. 55. Ayrıca bkz. Ünsal, Nimet Geldi Ekine, s. 48.

¹¹⁴Bkz. Haas, yuk. age., s. 328 dipn. 109 ("*Ben Bağların Hava Tanrısı'nın (heykelini) diktim ve artık bundan böyle asma çubuğu büyümeli. Asma çubuğu büyümeli ve dallara ayrılmalı. Hava Tanrısı bu bağı büyütmeli ve asma çubukları yükselmeli.*").

¹¹⁵Bkz. Haussig, Götter und Mythen, s. 136.

¹¹⁶Bkz. Haussig, yuk. age., s. 136 ve 209 (Ikonographie).

¹¹⁷En önemli kült merkezleri Kumme, Halab ve Ugarit kentleridir, bkz. Haas, Hethitische Religion, s. 331.

¹¹⁸Bkz. Haas, Hethitische Religion, s. 330 vd. (Die Verbreitung der Wettergottkulte); ayrıca Haussig, Götter und Mythen, s. 212 (Verbreitungsgebiet). Haussig, E. Laroche'un Hitit Hava Tanrılarının kutsal alanlarının bir listesini verdiğini belirtmektedir, bkz. Haussig, age., s. 212.

¹¹⁹Bkz. Ramsay, Inscriptions, s. 124. Ayrıca krş. Cook, Zeus II.1, s. 835.

çekmektedirler¹²⁰. Bu değişken hava durumu, iklim bilimindeki verilerle açıklanabilmektedir. Trakya üzerinden Kuzeybatı Anadolu'nun içlerine kadar gelen karasal kutup havası sık sık kasırgalara neden olmaktadır. Phrygia Bölgesi'nin de yer aldığı "*Orta Anadolu Platosu'nun üzerindeki ısınmış hava ile karşılaşan soğuk kutup havası, hava katmanlarında büyük düzensizlik yaratmakta ve dikey hava akımları özellikle ilkbahar ve yaz başlangıcında aşırı yağışlara neden olmaktadır...*"¹²¹. Sakarya kıvrımının ortasında ve İznik Gölü'nün güneydoğusunda yer alan bölgeler ise, Marmara Bölgesi'nin iklimsel etkisinde bulunmaktadır. Bu bölgelerde, "*Akdeniz ve Karadeniz hava akımları birbirleriyle kesişir...*"¹²². Söz konusu bölgeler, iklimsel olarak geçiş bölgeleridir. Bölge güneye doğru, İznik Gölü'nün güney ve güneydoğusundaki sıradağlarla Marmara Bölgesi'nin iklim özelliklerinden yavaş yavaş kurtulup yüksek Orta Anadolu Platosu'na ve dolayısıyla başka bir iklime açılır. Özellikle bahar aylarında ve yaz başlangıcında yoğun ve şiddetli hava hareketlerine sahne olan bu bölge, iklim şartlarına aşırı bağımlı olan Phrygia'nın çiftçi halkını derinden etkilemiştir. Zor hava ve doğa şartları, bunlardan son derece etkilenen ve doğaüstü güçlere, doğaya, iklime aşırı bağımlı olan bu çiftçi halkı, çok eski dönemlerden itibaren tanrısal bir güce sığınmaya iterek gökgürültüsü ve fırtına tanrısının kültüne tapınmaya yönelmiş olmalıdır. Söz konusu koşulların aşırı dindar yaptığı yöre halkınının bu özelliği, hangi dinde olursa olsun, bugüne kadar hiç değişmemiştir.

Kültün doğduğu ve geliştiği merkezlerin, Kuzeybatı Phrygia'da, bugünkü Eskişehir İli'nde yer alan antik Dorylaion ve Nakoleia kentlerinin bulunduğu bölge ile Güney Bithynia'daki bugünkü Bilecik İli olduğu daha önce belirtilmişti. Zeus Bronton'a sunulmuş adakların bulunduğu bölgelerin en belirgin özelliği tarım ve çiftçiliktir¹²³. Geçim kaynakları özellikle tahıl tarımı ve hayvancılıktır¹²⁴. Söz konusu yörelerin bu özelliği günümüzde de sürmektedir. Phrygia ve Bithynia bölgelerinde gözlemlenen bu durum, ele geçen sayısız mezar ve adak taşları üzerindeki betimlerden açıkça anlaşılmaktadır. Taşların üzerinde çok sık olarak saban, öküzler, sabana koşulmuş öküzler, öküz başları¹²⁵, başak, çiftçilik aletleri ve benzer betimler görülmektedir. Zeus Bronton'a adanmış olan eserlerin üzerine de sık sık öküzler ya da öküz başları kabartması işlenmiştir. Bu tür kabartmaların etkileri yazıtlarda da görülmektedir. Bir yazıtta (Kat. No. 273) Διὶ Βροντῶντι βοῶν (öküzlerin Zeus Bronton'una), bir başka yazıtta ise (Kat. No. 66) περὶ βοῶς τροφίμου (besili öküz için) ifadeleri geçmektedir. Adakları sunanların büyük kesiminin çiftçiler ve aileleri olduğu düşünülürse bu betimlerin neden bu kadar sık tercih edildiği anlaşılmaktadır. Büyük tarım bölgeleri olan Phrygia ve Bithynia'da bu tür motiflere sıkça rastlanmaktadır. Mezar taşları üzerinde özellikle, ölünün hayattayken

¹²⁰Bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXVII dipn. 3: "*The frequency and violence of the thunder storms in late spring and summer are known to every traveller on the plateau...*".

¹²¹Bkz. Hüttenroth, Türkiye, s. 105 vd.

¹²²Bkz. yuk. age., s. 111.

¹²³Çiftçiler, özellikle de Roma İmparatorluk Dönemi çiftçileri hakkındaki önemli bir makale için bkz. MacMullen, Peasants.

¹²⁴Bkz. Belke-Mersich, TIB 7, s. 62 vd. ve Waelkens, Votive and Tombstones, s. 277 vd. Bithynia için bkz. Şahin, Nikaia II.1, s. 1 vd. (Einleitung).

¹²⁵Öküzlerin sabana bağlanmasında kullanılan boyunduruk için bkz. Hagenow, Weingarten, s. 214 vd.

yaptığı işi gösteren çifte bağlanmış iki öküz motifi belgelenmektedir. Bu motif, adak yazıtlarında çok sık belgelenen $\pi\epsilon\rho\acute{\iota}$ veya $\acute{\upsilon}\pi\epsilon\rho$ $\beta\omicron\omega\acute{\nu}$ (öküzler için, öküzlerin esenliği için) ifadesinin resimsel biçimidir¹²⁶. "*Bir çift öküz bir çiftçinin sahip olduğu en önemli maldır*"¹²⁷. Eserlerin üzerindeki öküz başı motifinin anlamı öküzlerin esenliğinin dilenmesidir. Bithynia ile Phrygia arasındaki sınır bölgesinde, adak yazıtları çoğunlukla $\acute{\upsilon}\pi\epsilon\rho$ veya $\pi\epsilon\rho\acute{\iota}$ $\beta\omicron\omega\acute{\nu}$ amaçlı sunulmaktadır. Antik kaynaklarda Frigler'de, bir çiftçinin öküzünü öldüren veya sabanını çalanların ölümle cezalandırıldığı yazmaktadır¹²⁸. Buradan Phrygia'da çifte koşulan öküzlerin ne kadar değerli olduğu anlaşılmaktadır. L. Robert, adak taşları üzerinde betimlenmiş olan öküz başı motifinin, kurban edilmiş bir öküze ve ardındaki törensel yemeğe işaret ettiğini söylemektedir¹²⁹. Drew-Bear ise, bu düşüncenin doğru olmadığını belirtmektedir. Ona göre, üzerinde öküz başı betimi olan her altanın bir kurban törenini simgelediği söylenemez. Eğer, öküzün boynuzları arasında bir tören kurdelası asılı ise, o zaman bir kurban töreninden söz edilebileceğini eklemektedir. Drew-Bear, Phrygia'da eserlerin üzerine resmedilmiş öküz başlarının çoğunun kurdela taşımadığına işaret etmektedir. Başlar, tarla süren öküzleri betimlemektedir. Bir çift öküzün basit bir çiftçi ailesinin herşeyi olduğuna yukarıda değinilmişti. Çiftçilerin adak olarak oldukça pahalı olan bir öküzü kurban ettikleri düşünülemez. Fakat, üzerinde öküz ya da öküz başı betimi olan bir altar ya da steli adak olarak sunmaları, çiftçilerin ekonomik güçleri ile örtüşmektedir. Antik Dönem'de sığır, çoğunlukla sabana koşulmak üzere yetiştirilen iş hayvanıdır. Et ve süt üretimi için yetiştirildiği genellikle görülmemektedir¹³⁰. Bu nedenle, hayvanlar çiftçiler tarafından çok önemsenmiş ve sağlıklarıyla güvenlikleri için tanrılara, özellikle de Zeus'a sık sık adaklar sunulmuştur.

Bundan başka, Phrygia Bölgesi'nin Antik Dönem'de aynı zamanda büyük bir bağcılık ve şarapçılık merkezi olduğu bilinmektedir¹³¹. Bu olgu, bölgede İslam Dini'nin yerleşme süreciyle birlikte ortadan kalkmıştır. Amphora, krater, üzüm salkımı, asma yaprağı, asma dalları ve bağcılık aletleri¹³² gibi motifler yoğun bağcılık ve şarapçılığın göstergeleridir ve sayısız eser üzerinde betimlenmişlerdir. Sözü edilen tüm bu betimler, tanrının simgesi kartal gibi, Zeus Bronton'a sunulmuş eserler üzerinde de çok sık işlenmektedir. Bütün bu olgular, tanrının hem hava hem de bereket tanrısı olduğunun göstergesidir.

Zeus Bronton yazıtları incelendiğinde, birçok yazıtta adakların sunulma nedenlerinin ve-

¹²⁶Bkz. Drew-Bear-Naour, *Divinités*, s. 2006 dipn. 371.

¹²⁷Bkz. Robert, *OMS II*, s. 1357.

¹²⁸Krş. Jacoby, *FGrHist*, II A, No. 90 Fragment 103 i (Nikolaos von Damaskos): " $\Phi\rho\acute{\upsilon}\gamma\epsilon\varsigma$ $\delta\rho\kappa\omicron\iota\varsigma$ $\omicron\upsilon$ $\chi\rho\omega\acute{\nu}\tau\alpha\iota$ $\omicron\upsilon\tau'$ $\omicron\mu\acute{\nu}\nu\tau\epsilon\varsigma$ $\omicron\upsilon\tau\epsilon$ $\acute{\alpha}\lambda\lambda\omicron\upsilon\varsigma$ $\acute{\epsilon}\xi\omicron\rho\kappa\omicron\upsilon\acute{\nu}\tau\epsilon\varsigma$. (2) $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$ $\delta\acute{\epsilon}$ $\tau\iota\varsigma$ $\pi\alpha\rho'$ $\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\iota\varsigma$ $\gamma\epsilon\omega\rho\gamma\iota\kappa\omicron\nu\beta\omicron\upsilon\nu$ $\acute{\alpha}\pi\omicron\kappa\tau\epsilon\acute{\iota}\nu\eta\iota$ η $\sigma\kappa\epsilon\upsilon\omicron\varsigma$ $\tau\omega\nu$ $\pi\epsilon\rho\acute{\iota}$ $\gamma\epsilon\omega\rho\gamma\iota\acute{\alpha}\nu$ $\kappa\lambda\acute{\epsilon}\psi\eta\iota$, $\theta\alpha\nu\acute{\alpha}\tau\omega\iota$ $\zeta\eta\mu\iota\omicron\upsilon\sigma\iota$." Bundan başka, Columella'da sığırların yetiştirilmesi, bakımı, beslenmesi gibi çok çeşitli konular hakkında zengin bilgiler bulunmaktadır, bkz. Colum. VI 1-11. Ayrıca, Antik Dönem'de hayvanların bakımı ve tarım hakkında bkz. Varro rust., XX-XXVI.

¹²⁹Bkz. Robert, *A Travers l'Asie Mineure*, s. 297.

¹³⁰Bkz. Waelkens, *Votive and Tombstones*, s. 284, dipn. 99.

¹³¹Bkz. Waelkens, yuk. age., s. 277 vd.

¹³²*Falx vinitoria* için bkz. Hagenow, Weingarten, s. 191 vd.

rilmiş olduğu görülmektedir. Bunlar ὑπέρ ya da περί *praepositio*'ları aracılığıyla dile getirilmektedir. Yazıtlarda genellikle ὑπέρ'in daha fazla tercih edildiği gözlemlenmektedir. Kuzeybatı Phrygia'daki yazıtlarda, adağın sunulma nedeni daha sık verilmektedir. Bu bölgeden ele geçen 97 Zeus Bronton adağında herhangi bir neden belirtilmiştir. Bithynia Bölgesi'nin adaklarında adağın neden sunulduğuna daha az değinilmektedir (toplam 13 adak). Bu bölgedeki adaklarda genellikle ὑπέρ *praepositio*'su kullanılmıştır. Sadece bir adakta περί *praepositio*'su geçmektedir¹³³. Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nde ise hem ὑπέρ hem de περί *praepositio*'ları kullanılmıştır. Bu iki bölge dışında sadece Galatia Bölgesi'nden bir yazıtta adağı sunma nedeni verilmiştir¹³⁴.

Adakların başlıca sunum nedenlerinin, bölgede yaşayan çiftçi nüfusun anlaşılabilir dileklerinden oluştuğu görülmektedir. Bunların başında, doğal olarak çiftçinin tarla veya bağından elde ettiği ürün gelmektedir. Çiftçilerin ürünün iyi yetişmesi ve bol olması için tanrıya yakardıkları anlaşılmaktadır. Geçimlerini özellikle tarımdan sağlayan bu insanlar için elde edecekleri ürünün iyi ve bol olması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Ekini yağmuruyla besleyecek ve güneş ışığıyla büyütecek hava tanrısına yakarmak kadar doğal bir şey olamazdı. Bu nedenle, yazıtlarda sık olarak ὑπέρ καρπῶν¹³⁵ veya περί καρπῶν¹³⁶ ifadelerine rastlanmaktadır. Bu ifadelerin başka dileklerle birleştirilmiş şekilleri de sıklıkla belgelenmektedir¹³⁷. Yazıtlarda tanrıdan bolluk ve bereket istendiğini gösteren ὑπέρ εὐθειείας¹³⁸ gibi ifadeler de görülmektedir. Bundan başka, yine çiftçiler için vazgeçilmez olan hayvanlarının, yukarıda da değinildiği gibi, özellikle de çifte koştugu öküzlerinin sağlık ve esenliği oldukça önemliydi. Yazıtlarda ὑπέρ βοῶν¹³⁹ veya περί βοῶν¹⁴⁰ ifadelerine sık rastlanmaktadır. Adakların hem ürün hem de öküzler için sunulduğu da olmaktadır¹⁴¹. Ayrıca, içinde öküzlerin geçtiği başka dilekler de görülmektedir¹⁴². Ancak, yine de, Bronton Adakları'nda dile getirilen sunma nedenlerinin çok büyük bir kısmı, sanıldığı gibi çiftçinin ürünü ve hayvanının esenliği değildir. Adakların daha çok çiftçilerin bizzat kendilerinin ve

¹³³Bkz. Kat. No. 279.

¹³⁴Bkz. Kat. No. 300 (ὑπέρ τῶν ἰδίων πάντων κ τῆς κόμης).

¹³⁵ὑπέρ καρπῶν için bkz. Kat. No. 1, 23, 245?; ὑπέρ τῶν καρπῶν için bkz. Kat. No. 287.

¹³⁶περί καρπῶν için bkz. Kat. No. 22, 100, 108?.

¹³⁷Bkz. örn. Kat. No. 6 (ὑπέρ βοῶν καὶ καρπῶν); Kat. No. 14 (ὑπέρ καρπῶν καὶ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 268 (ὑπέρ σωτηρίας καρπῶν); Kat. No. 48 (περὶ τῶν τέκνων ἰδίων – περὶ πατρίδος πολυθενίας – περὶ καρπῶν τηλεσφορίας); Kat. No. 135 (περὶ ἑαυτῶ[ν] κ τῶν ἰδίων κ τ[ῶν] καρπῶν κ τῆς [κώ]μης σωτηρίας); Kat. No. 150 (περὶ καρπῶν κ τῶν πατρῶνων κ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας); Kat. No. 218 (περὶ ἑαυτῶν καὶ [τῶν ἰδίων] πάντων καὶ τῶν καρπῶν [καὶ τῆς] Νακολέων σωτηρίας).

¹³⁸Kat. No. 2, 242, 48 (περὶ τῶν τέκνων ἰδίων – περὶ πατρίδος πολυθενίας – περὶ καρπῶν τηλεσφορίας).

¹³⁹ὑπέρ βοῶν için bkz. Kat. No. 3, 24, 234.

¹⁴⁰περὶ βοῶν için bkz. Kat. No. 26.

¹⁴¹Bkz. Kat. No. 6 (ὑπέρ βοῶν καὶ καρπῶν).

¹⁴²Bkz. Kat. No. 68 (ὑπέρ τῆς Γαίου Κορνηλίου Λονγείνου σωτηρίας καὶ παντός τοῦ οἴκου καὶ τῶν θρεμάτων); Kat. No. 73 (ὑπέρ τετραπόδων κ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 66 (περὶ βοῶς τροφίμου κ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 105 (περὶ βοῶν κ τῶν ἰδίων); Kat. No. 106 ([– – περὶ β]οῶ[ν] κ ἀν[θρώπων]); Kat. No. 126 (περὶ βοῶν κ τῶν ἰδίων πάντων).

ailelerinin sağlık ve esenliği için sunulduğu anlaşılmaktadır. Yazıtlarda bu istekleri dile getiren ὑπὲρ ἑαυτοῦ¹⁴³, περὶ ἑαυτοῦ¹⁴⁴, ὑπὲρ ἑαυτῶν¹⁴⁵, ὑπὲρ ἑαυτῶν κ τῶν ἰδίων πάντων¹⁴⁶, περὶ τῶν ἰδίων πάντων¹⁴⁷, ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας¹⁴⁸, ὑπὲρ τῶν ἰδίων¹⁴⁹, ὑπὲρ τῶν ἰδίων πάντων¹⁵⁰, ὑπὲρ ἑαυτοῦ κ τῶν ἰδίων¹⁵¹ gibi pek çok ifadeye rastlanmaktadır. Benzer ifadeler yazıtlarda çok çeşitli kombinasyonlarla ve başka dileklerle birlikte belgelenmektedir¹⁵². Yine, çiftçiler ürünlerinin, hayvanlarının ve kendilerinin yanı sıra, köylerinin de sağlık ve esenliği için adak sunmuşlardır. Yazıtlarda ὑπὲρ τῶν ἰδίων καὶ τῆς κώμης σωτηρίας¹⁵³ veya περὶ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας κ τῆς κώμης¹⁵⁴ gibi ifadelere ve benzerlerine sıkça rastlanmaktadır¹⁵⁵. Bir yazıtta ise, adağın Zeus Bronton'a ürünün yanı sıra

¹⁴³Bkz. Kat. No. 7, 76, 141, 191.

¹⁴⁴Bkz. Kat. No. 97.

¹⁴⁵Bkz. Kat. No. 16, 167, 188, 228.

¹⁴⁶Bkz. Kat. No. 5, 130, 252, 254.

¹⁴⁷Bkz. Kat. No. 49, 75, 79.

¹⁴⁸Bkz. Kat. No. 67.

¹⁴⁹Bkz. Kat. No. 77, 122, 157, 163, 169, 171, 177, 196, 209, 239.

¹⁵⁰Bkz. Kat. No. 88, 95, 162, 182, 190.

¹⁵¹Bkz. Kat. No. 54, 127, 249, 255, 259, 260, 262, 280, 294.

¹⁵²Bkz. Kat. No. 14 (ὑπὲρ καρπῶν καὶ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 15, 179 ve 233 (ὑπὲρ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας); Kat. No. 30 (ὑπὲρ τῶν ἰδίων καὶ τῆς κώμης σωτηρίας); Kat. No. 31 (ὑπὲρ ἰδίων πάντων); Kat. No. 82, 133, 142 (ὑπὲρ ἑαυτοῦ κ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 73 (ὑπὲρ τετραπόδων κ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 74 (ὑπὲρ θρέψαντος Στρατονεϊκού κ ἑαυτοῦ κ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 101 (ὑπὲρ γυναικός κ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 116 ([ὑπὲρ τοῦ?] ἰδίου); Kat. No. 159 (ὑπὲρ τῆς ἰδί[α]ς σωτη[ρία]ς καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῆς κώμης); Kat. No. 164 (ὑπὲρ τῶν ἰδίων πάντων καὶ Ουεζαῖτων); Kat. No. 212 (ὑπὲρ πάντων σωτηρίας); Kat. No. 231 ([ὑπὲρ] τ[ῶ]ν ἰδίων π[ά]ντων καὶ τ[ῆς] κώμης σωτηρίας); Kat. No. 233 (ὑπὲρ)[ἑ]αυτοῦ κ τ[ῶ]ν ἰδίων π[ά]ντων κ ὑπὲρ τ[ῶ]ν κω[?]μ[η]τ[ῶ]ν?); Kat. No. 48 (περὶ τῶν τέκνων ἰδίων – περὶ πατρίδος πολυθενίας – περὶ καρπῶν τηλεσφορίας); Kat. No. 66 (περὶ βοῶς τροφίμου κ τῶν ἰδίων πάντων); 102, 148 ve 152 (περὶ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας); Kat. No. 104 ([--- περὶ τ[έ]κνων [κ τῶν ἰδίων π[ά]ντων] σωτηρίας); Kat. No. 105 (περὶ βοῶν κ τῶν ἰδίων); Kat. No. 109 ([--- περὶ][τέ]κνων σω[τη]ρίας); Kat. No. 111 ([--- π]ερὶ ἑαυ[τῶ]ν κ τ[ῶ]ν ἰδίων π[ά]ντων σωτηρίας); Kat. No. 112 ([--- περὶ] τέκνων κ ἑαυτῶν); Kat. No. 114 (περὶ ἑαυτοῦ κ τῶν ἰδίων); Kat. No. 139 ve 175 (περὶ ἑαυτῶν κ τῶν ἰδίων); Kat. No. 126 (περὶ βοῶν κ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 135 (περὶ ἑαυτῶν κ τῶν ἰδίων κ τ[ῶ]ν καρπῶν κ τῆς κώμης σωτηρίας); Kat. No. 138 (περὶ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας κ τῆς κώμης); Kat. No. 147 (περὶ τῶν ἰδίων κ τέκνων σωτηρίας); Kat. No. 150 (περὶ καρπῶν κ τῶν πατρῶνων κ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας); Kat. No. 153 (περὶ ἑαυτῶν κ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας); Kat. No. 161 (περὶ τῆς ἑαυτῶν κ Λουκίλλης κ Ουαλεριανοῦ κ Ἰουλίου τέκνων); Kat. No. 178 (περ/ά/ ἑαυτῶν καὶ τῶν τέκνων σωτηρίας); Kat. No. 183 (περὶ ἑαυτῶν κ τῶν ἰδίων σωτηρίας); Kat. No. 279 (περὶ τῶν ἰδίων). Bkz. αγίσα Kat. No. 91 (--- σωτηρίας χάριν) ve Kat. No. 237 (ὑπὲρ τῶν θεῶν [---] πάντων ---).

¹⁵³Bkz. Kat. No. 30.

¹⁵⁴Bkz. Kat. No. 138.

¹⁵⁵Κρς. Kat. No. 159 (ὑπὲρ τῆς ἰδί[α]ς σωτη[ρία]ς καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῆς κώμης); Kat. No. 231 ([ὑπὲρ] τ[ῶ]ν ἰδίων π[ά]ντων καὶ τ[ῆς] κώμης σωτηρίας); Kat. No. 233 (ὑπὲρ)[ἑ]αυτοῦ κ τ[ῶ]ν ἰδίων π[ά]ντων κ ὑπὲρ τ[ῶ]ν κω[?]μ[η]τ[ῶ]ν?); Kat. No. 250 (ὑπὲρ τῆς κώμης καὶ τῶν νεανίσκων); Kat. No. 135 (περὶ ἑαυτῶν κ τῶν ἰδίων κ τ[ῶ]ν καρπῶν κ τῆς κώμης σωτηρίας); Kat. No. 164 (ὑπὲρ τῶν ἰδίων πάντων καὶ Ουεζαῖτων); Kat. No. 170 (ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἐπι[?]κώμης).

Nakoleia'nın (Seyitgazi) ve sakinlerinin esenliği için sunulduğu görülmektedir¹⁵⁶. Birkaç yazıtta geçen ὑπὲρ ἀδελφοῦ Διοφάνου¹⁵⁷ veya ὑπὲρ Μηνοφίλ[ου]¹⁵⁸ gibi ve benzer¹⁵⁹ ifadelerden, adakların olasılıkla hasta olan şahısların iyileşmesi için sunulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, kölelerin, büyük arsa veya çiftlik sahibi olan efendileri ve onların sahip olduğu her şeyin esenliği için adak sundukları bilinmektedir. Böyle bir adak Zeus Bronton'a da sunulmuştur¹⁶⁰. Adaklarda köleler ile efendilerinin ve ailelerinin esenlikleri de sıklıkla dile getirilmektedir¹⁶¹. Zeus Bronton, Dorylaion ve Nakoleia çevresiyle¹⁶² Bilecik civarında yaşayan çiftçinin başı sıkıştığında başvurduğu, yardım dilediği baş tanrısıdır. Phrygia'da adakların, Zeus Thallos¹⁶³, Zeus Ampeleites¹⁶⁴, Zeus Alsenos¹⁶⁵ veya Zeus Petarenos¹⁶⁶ gibi öteki bereket tanrılarına da çoğunlukla benzer nedenlerle sunulduğu görülmektedir¹⁶⁷. Fakat, Zeus Thallos ile Zeus Ampeleites, Yukarı Porsuk Vadisi'ndeki yerleşim yerlerinde (örn. Appia ve çevresinde) yaşayan halkı gözeten tanrıyken, Zeus Alsenos ile Zeus Petarenos Emirdağ (Afyon) ve çevresinde yaşayan çiftçilerin koruyucu tanrılarıdır. Herbir bölgenin kendi koruyucu tanrısı olduğu anlaşılmaktadır. Zeus Bronton ise özellikle Dorylaion ve Nakoleia teritoryumları ile bugünkü Bilecik ve çevresindeki halkın koruyucu tanrısıdır.

Yazıtlardan Zeus Bronton'un kültünün başka tanrılarla ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu tanrılardan birisi Zeus Astrapton'dur. Dört Bronton adığında Zeus Bronton'un yanı sıra bu tanrının adı geçmektedir. Kat. No. 66'da adak, tanrıya Zeus Perses ve Zeus

¹⁵⁶Krş. Kat. No. 218 (περὶ ἑαυτῶν καὶ [τῶν ἰδίων] πάντων καὶ τῶν καρπῶν [καὶ τῆς] Νακολέων σωτηρίας).

¹⁵⁷Bkz. Kat. No. 84.

¹⁵⁸Bkz. Kat. No. 215.

¹⁵⁹Krş. Kat. No. 33 (περὶ υἱοῦ Ἀντικίου); Kat. No. 74 (ὑπὲρ θρέψαντος Στρατονείκου κ̅ ἑαυτοῦ κ̅ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 101 (ὑπὲρ γυναικὸς κ̅ τῶν ἰδίων πάντων); Kat. No. 247 (ὑπὲρ τοῦ πατρὸς Ἀντιπάτρου); Kat. No. 251 (ὑπὲρ τοῦ πατρὸς Εὐελπίστου).

¹⁶⁰Krş. Kat. No. 68 (ὑπὲρ τῆς Γαίου Κορνηλίου Λονγείνου σωτηρίας καὶ παντὸς τοῦ οἴκου καὶ τῶν θρεμμάτων).

¹⁶¹Bkz. Kat. No. 103 ([περὶ ----]ων κ̅ ἀνθ[ρ]ώπων κ̅ τῶν κυρίων); Kat. No. 106 ([--περὶ β]οῶ[ν κ̅ ἀν]θρώπων); Kat. No. 150 (περὶ καρπῶν κ̅ τῶν πατρῶνων κ̅ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρέας).

¹⁶²Dorylaion ile Nakoleia çevresinde yaşayan çiftçilerin tapındıkları başka tanrılar ve tapınma nedenleri için bkz. Cox-Cameron, MAMA V, No. 10 ve 11 (Hosios kai Dikaois), 120, 132 ve 133 (Men Ouranios. Avdan'da Zeus Bronton'dan başka bu tanrının da tapınım gördüğü anlaşılmaktadır.), 155, 173 (Zeus ve Apollon), 174, 182 (Zeus, Herakles ve Papas), 184 ve 185 (Hosios kai Dikaois), 212 (Hypsistos), 213 (Meter Kybele), 215, 216 (Zeus Abozenos), 217, R7 (Men Ouranios ve Apollon), R8 (Zeus Basilikos), R16 (Papas), R20 (Theos Helios), KB9 (Hosios kai Dikaois).

¹⁶³Bkz. örn. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 392 (ὑπὲρ τῶν ὑπαρχόντων), 423 (ὑπὲρ τῶν ὑπαρχόντων), 442 (ὑπὲρ τῶν ὑπαρχόντων), 566 (ὑπὲρ κτήνους), 567, 597, 601 (περὶ ὄμου), 602.

¹⁶⁴Bkz. örn. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 391 (ὑπὲρ τῶν ὑπαρχόντων), 580 (ὑπὲρ ὑπαρχόντων), 581 (ὑπὲρ τῶν ὑπαρχόντων), 588 (ὑπὲρ ὑπαρχόντων).

¹⁶⁵Bkz. örn. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 31, 38a, 44, 88, 140, 166, 255, 305, 336, 338, 348, 488, 490, 495, 498, 532, 535, 548, 552.

¹⁶⁶Bkz. örn. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 263, 265, 349, 500, 526 (ὑπὲρ ἰδίου σώματος), 534, 549, 562.

¹⁶⁷Ayrıca krş. şu örnekler: Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 89, 112, 134, 167, 192, 236, 246, 266, 281, 340 (ὑπὲρ τοῦ ἰδίου σώματος), 352, 353, 365, 389, 425, 465 (διὰ παιδίων), 522 (Hosios kai Dikaois'a), 609 (Meter Malene'ye); Haspels, Highlands, s. 295 vd. No. 3, 16, 99, 102, 116, 122, 130, 144, 145.

Astrapton'la (Διὶ Περωῶν κ Βροντῶντι κ Ἀστράπτοντι) birlikte ve περὶ βοῶς τροφίμου κ τῶν ἰδίων πάντων dileğiyle sunulmuştur¹⁶⁸. Bu dileklerden, tanrının hayvanları ve insanları gözeten yönü ortaya çıkmakta ve onun bir bereket tanrısı olduğu anlaşılmaktadır. Yine, Kat. No. 297'deki altarın yazıtında eserin Theos Strapton'a ve Bronton'a sunulduğu yazılıdır ([θε]ῶ Στράπτοντι καὶ Βρο[ντ]ῶντι)¹⁶⁹. Theos Strapton'la olasılıkla Zeus Astrapton kastedilmektedir. Bundan başka, Kat. No. 302 (Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἀστραπτοῦντι)¹⁷⁰ ile 315'teki (Διὸς Βροντῶντος καὶ Ἀστράπτοντος)¹⁷¹ adakların her iki tanrıya birlikte adandıkları görülmektedir. Tanrının adı Zeus Bronton'un yanında Zeus Astrapaios olarak değil, Zeus Astrapton olarak geçmektedir. Fakat, Astrapton¹⁷² *epitethon*'uyla kastedilen olasılıkla aynı anlama gelen Astrapaios *epitethon*'udur.

"Şimşek çaktıran Zeus" anlamına gelen Zeus Astrapaios'un kültü karakter bakımından gök gürültüsü ve fırtına tanrısı Zeus Bronton'la uyum içindedir. Bu nedenle, her iki tanrının çiftçi halk tarafından birlikte tapınım görmesi şaşırtıcı değildir. Antik literatürde¹⁷³ de rastlanan Astrapaios¹⁷⁴ *epitethon*'u Anadolu'da özellikle Bithynia Bölgesi'nde belgelenmiştir¹⁷⁵. Zeus Astrapaios, cezazalandırıcı Zeus Keraunios gibi yıldırımıyla yıkıcı olan bir tanrı değildi. Daha çok, "gökyüzünün uzaklarında şimşegini (ἀστραπή) göstererek çiftçiler için vazgeçilmez yağmuru haber veren dostçul bir tanrıydı"¹⁷⁶. Zeus Astrapaios veya Zeus Astrapton bir hava tanrısı olmasının yanı sıra, aynı zamanda Zeus Bronton gibi bir tarım ve çiftçi tanrısıdır ve bu açıdan kültü Bronton'la uyum sağlamaktadır. Zeus Astrapaios'un bir bereket tanrısı olduğu, Bithynia'dan bir yazıtta tanrıça Demeter'le birlikte tapınım görmesinden anlaşılmaktadır¹⁷⁷.

Zeus Bronton'un kültürünün Sabazios'la da ilişkili olduğu, Eskişehir'den ele geçmiş iki farklı yazıtta her iki tanrının isimlerine birlikte rastlanmasından anlaşılmaktadır. Kat. No. 4'deki

¹⁶⁸Bkz. Drew-Bear, Nouvelles, s. 48 vd. No. 25 Lev. 17; SEG 28 (1978) s. 339 No. 1186; VÉrilhac, Drew-Bear, s. 236; Şahin, Nikaia II.1, No. 702 dipn. 1; J. – L. Robert, Bull. Épigr. 1982, s. 408 No. 401; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1992 dipn. 308.

¹⁶⁹Buresch, Lydien, s. 76 vd. No. 37; Keil, Kulte Lydiens, s. 261 No. XLIII, 1; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 10; Drew-Bear, Nouvelles, s. 49; TAM V 1, No. 585; de Hoz, Lydische Kulte, s. 278 No. 58. 3, krş. ayrıca s. 22 dipn. 101 ve s. 56.

¹⁷⁰Ramsay, Laodiceia Combusta, s. 235 vd. No. 1; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 9; Drew-Bear, Nouvelles, s. 49.

¹⁷¹IG XII 3 Suppl. 1359; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 7; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 282 s. v. Ἀστραπαῖος; Drew-Bear, Nouvelles, s. 49; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1994 dipn. 315.

¹⁷²*Epitethon* için bkz. Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 282 s. v. Ἀστράπτων.

¹⁷³Bkz. Aristot. mund., VII p 401 a 16; Orphei hymni, 15, 9: ἀστραπαῖε, βρονταῖε, κεραύνιε, φυτάλιε Ζεῦ. Orpheus İlahileri'nde Zeus Astrapaios'a da övgü vardır: krş. Orphei hymni, 20.

¹⁷⁴*Epitethon* için bkz. Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 282 s. v. Ἀστραπαῖος; Cook, Zeus II.1, s. 815 vd. ve s. 817 dipn. 2 ve 3. Mysia Bölgesi'nde Zeus Astrapaios adına kutlanan ve bir benzerine Atina'da da rastlanan bir bayram vardır, bkz. Cook, age., s. 815.

¹⁷⁵Kültürün Bithynia'daki belgeleri için bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 701 ve 702; Şahin, Nikaia II.2, No. 1505; Şahin, Zeus Astrapaios, s. 221 vd. Yine krş. Şahin, Zeus, s. 26 vd. s. v. Zeus Asstrapaios.

¹⁷⁶Krş. Şahin, Zeus Astrapaios, s. 222: ". . . , der freundliche ἀστραπαῖος läßt in der Ferne den Schein (ἀστραπή) der Blitze aufleuchten, welche eine Nebenerscheinung des heilbringenden Gewitterregens sind."

¹⁷⁷Bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 701.

stelin yazıtında Διὶ Βροντῶντι [Σ]αουαδίῳ ifadesi geçmektedir¹⁷⁸. Yine aynı şekilde, Kat. No. 150'deki eserlerin üzerinde de Διὶ Βροντῶντι ⚡ Σαουαδίῳ görülmektedir¹⁷⁹. Zeus Bronton'un yanında adı geçen Saouadios ile tanrı Sabazios'un kastedildiğini düşünmek mantıklıdır. Yine, Eskişehir'de, Aşağı Ilıca'da bulunmuş olan bir başka yazıtta Διὶ Σαουαδίῳ belgelenmektedir¹⁸⁰. Yazıttan synkretik bir tapınının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Eskişehir Bölgesi'nde Sabazios'un adının Saouadios biçiminde yazıldığı anlaşılmaktadır. Tanrının adı, Anadolu'da ve öteki bölgelerde de klasik biçim olan Σαβάζιος dışında farklı şekillerde belgelenmiştir¹⁸¹.

Antik kaynakların büyük bir kısmında ve modern literatürde Phrygia kökenli bir tanrı olarak geçen Sabazios'un (Σαβάζιος)¹⁸² asıl kökeni bilinmemektedir. Ancak, buluntular onun Anadolu'lu, yani Phrygia'lı veya Trakia'lı olabileceğini göstermektedir. Anadolu'da kültle ilgili buluntular daha çok Phrygia ve Lydia'dan¹⁸³ kaynaklanmaktadır. Sabazios, birçok yönünün yanı sıra bir bereket tanrısıdır ve yağmur göndererek ürünün yetişmesini sağlar. Çiftçileri, hayvanları ve tarım ürünlerini korur. Sabazios, doğaya hakim olduğu gibi halkların ve insanların kaderleri üzerinde de etkili bir tanrıdır. Bir doğa ve bereket tanrısı olması onun bu yönleriyle Zeus Bronton'un kültüyle uyum içinde olduğunu göstermektedir. Toprağa bağlı yöre halkı bu yüzden her iki tanrıya birden adak sunmuş olmalıdır. Lydia'da Zeus Sabazios'a adanmış olan adak taşları üzerinde krater ve kantharos betimleri görülmektedir¹⁸⁴. Zeus Bronton'a adanan adak taşları üzerinde de çok sık bağcılıkla ilgili motifler bulunmaktadır¹⁸⁵. Her iki tanrının da bağcılık ve şarapçılıkla ilgisi olduğu ve üzümleri ve bağları korudukları anlaşılmaktadır. Sabazios Kültü'nün, tıpkı Zeus Bronton gibi, Phrygia'lı tanrıça Kybele'yle de ilişkili olduğu bilinmektedir¹⁸⁶. Zeus Bronton'a ve Sabazios'a bilikte sunulan bu her iki eser aynı zamanda mezar taşıdır¹⁸⁷. Yazıtta tanrıların isimleri, mezarı korumak amacıyla apotropaik anlamda kullanılmıştır. Zeus Bronton için tanrının tapınım gördüğü bölgelerde çok

¹⁷⁸Yazıt için bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. 74 vd. No. 157 Lev. 41; Frei, Phrygische Toponyme, s. 18 vd. No. 8 ve s. 23 vd.; SEG 38 (1988) s. 397 No. 1306.

¹⁷⁹Bkz. Frei, Phrygische Toponyme, s. 19 vd. No. 9N; SEG 38 (1988) s. 397 vd. No. 1307.

¹⁸⁰Bkz. Frei, yuk. age., s. 22 No. 10N: "Κιμελιαεῖς ἐνχώριλοι ἐπὶ ἱερᾷ χώρᾳ περ[ι] | καρπῶν Διὶ Σαουαδίῳ εὐχῆν".

¹⁸¹Bkz. Johnson, Sabazios Reserch, s. 1585 vd.

¹⁸²Sabazios kültü ile ilgili genel olarak bkz. Eisele, Sabazios; Schaefer, Sabazios; Picard, Sabazios; Faut, Sabazios; Nilsson, Religion II, s. 658 vd.; Tatcheva-Hitova, Sabazios; Vermaseren et alii, Sabazios I; Johnson, Sabazios Reserch; Lane, Sabazios II; Lane, Sabazios III; Gicheva, Sabazios; Takacs, Sabazios; Kuzeydoğu Lydia'da Sabazios kültü ile ilgili olarak bkz.: Malay, Inscriptions; Lydia'daki belgeler için krş. de Hoz, Lydische Kulte, s. 20 No. 51 Sabazios veya Zeus Sabazios.

¹⁸³Lydia'da, Demirci'nin güneydoğusundaki Küpüler ve Elek köylerinde bulunmuş ve tanrıya adanmış olan adak taşları Zeus Sabazios'un burada bir tapınağı olduğunu düşündürmektedir, bkz. Malay, Inscriptions, s. 49 vd. No. 62-65.

¹⁸⁴Krş. Malay, Inscriptions, Lev. 11 Fig. 26-27, Lev. 12 Fig. 28, Lev. 13 Fig. 30 ve 32A.

¹⁸⁵Bkz. "Adakların Üzerindeki Motiflerin Listesi".

¹⁸⁶Bkz. Simon, Kybele, s. 744.

¹⁸⁷Bkz. "Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adakları" kısmı.

sık gözlemlenen bu olgu, Sabazios için Kat. No. 4'deki yazıtla ilk defa belgelenmektedir.

Bundan başka, bir yazıtta (Kat. No. 317) Zeus Bronton'un adının ana tanrıça ile birlikte anıldığı görülmektedir: [Διὶ Βρ]οντῶντι καὶ Μητρὶ Πλιτα[– – –]¹⁸⁸. Yazıt, Zeus Bronton'un ana tanrıça ile ortak tapınım gördüğünü gösteren ilk ve tek yazılı belgedir. Ayrıca, Zeus Bronton'a küçük bir Kybele Heykelciği'nin¹⁸⁹ (Kat. No. 215, Lev. 66) sunulmuş olması, tanrının kültünün bir şekilde ana tanrıça ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Literatürde "Phrygialı" olarak geçen tanrıça Kybele¹⁹⁰ bir bereket tanrısıdır ve bitkilerin büyümesi ve olgunlaşmasını sağlar. Antik kaynaklarda tarımın ve bağcılığın başlangıcının Phrygia Bölgesi'nden ve Kybele'den kaynaklandığı geçmektedir¹⁹¹. Tanrıçanın kültü Dionysos ve Sabazios'la da ilişki içindedir¹⁹². Bereketi simgeleyen ana tanrıça ile yine bir bereket tanrısı olan Zeus Bronton'un kültlerinin tarımsal açıdan benzer oldukları anlaşılmaktadır.

Zeus Bronton'un bunların dışındaki bereket tanrılarıyla da ilişkisi belirlenmiştir. Kat. No. 286'daki altanın yazıtından, eserin Zeus Bronton'un yanı sıra Zeus Karpodotes ve Zeus Eukharistos'a (Διὶ Βροντῶ(ν)τι καὶ Διὶ Καρποδότῃ καὶ Διὶ Εὐχαρίστῳ) sunulduğu anlaşılmaktadır¹⁹³. Ayrıca, Kat. No. 249'daki yazıtta, adağın Zeus Bronton Karpodotes'e ([Διὶ] Βροντῶντ[ι] Καρποδότῃ) sunulduğu görülmektedir¹⁹⁴. Bu son yazıtta, Karpodotes Zeus Bronton'un bir *epithon*'u olarak kullanılmıştır. "Ürün veren" anlamına gelen καρποδότης sıfatından, Zeus Karpodotes'in de bir bereket tanrısı olduğu anlaşılmaktadır¹⁹⁵. Bu açıdan, tanrının kültünün Zeus Bronton'un kültüne çok yakın olduğu, hatta kültlerin iç içe geçtiği söylenebilir. Kat. No. 286'daki altanın aynı zamanda Zeus Eukharistos'a sunulduğunu belirtmiştik. Zeus Eukharistos, "İyiliksever Zeus" anlamına gelmektedir ve kült bu yazıtla ilk kez belgelenmektedir. S. Şahin, yazıtta adı geçen üç tanrıyla aslında tek bir tanrının kastedildiğini belirtmektedir¹⁹⁶. Ona göre, bu nedenle her üç tanrı için altanın üzerine sadece bir tek büst dikilmiş ve yazıtın sonunda tekil τῷ θεῷ ifadesi kullanılmıştır. Bazen Bronton, bazen Karpodotes

¹⁸⁸Macpherson, Galatia, No. 64; Mitchell et alii, Catalogues, s. 68 vd. No. 54a Lev. 3.

¹⁸⁹Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 324 No. 518.

¹⁹⁰Kültle ilgili genel olarak bkz. Rapp, Kybele; Schwenn, Kybele; Faut, Kybele; Nilsson, Religion II, s. 640 vd.; Naumann, Kybele; Vermaseren, CCCA; Özkaya, Cybele; Simon, Kybele; Takacs, Kybele. Simon ve Takacs'ta tanrıça ile ilgili geniş kaynakça bulunmaktadır. Ayrıca, Zeus ile Kybele'nin kültleri arasındaki ilişki hakkında genel olarak bkz. Naumann, Drei Altäre, s. 163.

¹⁹¹Krş. Lucr., 2, 610–613: "*hanc variae gentes antiquo more sacrorum Idaeam vocitant matrem Phrygiasque catervas dant comites, quia primum ex illis finibus edunt per terrarum orbis fruges coepisse creari.*" "*Çeşitli halklar eski dini geleneklere göre onu Ida'nın anası olara isimlendirirler ve onun Frig refakatçileri olduğunu belirtirler. Çünkü onlar toprak ürünlerinin ilk önce bu ülkede üretilerek buradan tüm dünyaya yayıldığını söylerler.*"

¹⁹²Krş. Simon, Kybele, s. 744.

¹⁹³Bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1085 Lev. 16.

¹⁹⁴Bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1084 Lev. 15; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1952 dipn. 158; SEG 40 (1990) s. 365 No. 1145.

¹⁹⁵Zeus Karpodotes için bkz. Adler, Karpodotes, s. 2007; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1949 vd.; Şahin, Nikaia II.1, No. 1084 ve 1085'teki bilgiler.

¹⁹⁶Bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1085.

ya da Bennios, Agathios vb. şekillerde çağrılan bu Zeus, ὑπὲρ σωτηρίας, ὑπὲρ καρπῶν veya ὑπὲρ βοῶν gibi yakarımlarda bulunanlara yardım vadetmektedir. Bunlardan başka, Kat. No. 199'daki altarın Zeus Agathios Bronton'a adanmış olma olasılığı vardır. Agathios, Zeus'un başlı başına bir *epitethon*'u olarak belgelenmiştir¹⁹⁷. Bereket tanrısı olduğu anlaşılan Zeus Agathios'un kültüne Bithynia'da, Sakarya Vadisi ve çevresinde sık rastlanmaktadır¹⁹⁸. Kült Phrygia'da da belgelenmiştir¹⁹⁹. Zeus Agathios'un adının mezar taşlarında Zeus Bronton'unki gibi apotropaik anlamda kullanıldığı anlaşılmaktadır²⁰⁰. Zeus, Phrygia ve Bithynia bölgelerinde Karpodotes, Karpodoter, Karpophoros, Agathios ve benzeri *epitethon*'larla birçok kez karşımıza çıkmaktadır²⁰¹. Bütün bu *epitethon*'larla aslında sadece tek bir bereket tanrısının kastedildiğini düşünmek mantıklıdır.

Nakoleia'da (Seyitgazi) bulunmuş olan Kat. No. 66'daki eser, Zeus Bronton ile Zeus Astrapaios'un yanı sıra Zeus Perses'e de (Persôn) adanmıştır (Διὶ Περσῶν κ Βροντῶντι κ Ἀστράπτοντι)²⁰². Zeus Περσῶν, Seyitgazi'de ya da Phrygia'da bu yazıt dışında belgelenmemiştir. Anadolu'da tanrı yaygın bir kült olarak tanınmamaktadır. Kula'da (Manisa) bulunmuş olan bir yazıtta Διὶ Πέρσῃ geçmektedir²⁰³. Doğu Karia ile Güney Phrygia arasında bulunan Karayük Ovası'ndan ele geçen bir yazıtta ise θεοὶ (*sic*) Ἑλλήνων καὶ Περσῶν okunmaktadır²⁰⁴. Perses, *epitethon* olarak kesin değildir ve Kula'dakinden başka örneği yoktur. Zeus Περσῶν ile olasılıkla Pers kökenli bir baş tanrı kastedilmektedir. Ancak, Phrygia'da Pers kültürlerinin etkisinden söz etmek olası değildir. Nakoleia ve çevresinde herhangi bir Pers kolonisinden ya da etkisinden de söz edilemez. Sadece, Lydia'da Hierokaisareia ve Hypaipa'da bir Pers kültü olan Anaitis belgelenmiştir²⁰⁵. Fakat, Lydia'daki bu ve benzer birkaç kült, bölgede yaşamış ve bu kültlere tapınmış olan Pers Soyluları'nın torunları aracılığıyla sonraki nesillere aktarılmış ve zamanla Yunanlaşmış kültürler olarak yerli halk arasında tapınım görmemiştir. Phrygia'nın komşusu olan Lydia'da Persler'in kültürel bir etkisi olmamıştır. Ayrıca, Akhamenidler'in ele geçirdikleri ülkelerdeki insanları kendi dinlerine tapınmaları için zorlamadıkları bilinmektedir²⁰⁶. Phrygia'da da bir Pers etkisinden söz edilemeyeceği için, Zeus

¹⁹⁷Bkz. Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 254 ve Schwabl, Zeus II. Kultbelege, s. 1149.

¹⁹⁸Bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1061–1067. Pisidia Antiokheias'ndan da Zeus Kalakagathios isimli bir tanrı bilinmektedir, bkz. SEG 6 (1032), No. 550. Yine, benzer Zeus Arkhagathos kültü için bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1071.

¹⁹⁹Phrygia'daki Zeus Agathios adakları için bkz. Drew-Bear, Local Cults, s. 249.

²⁰⁰Krş. Şahin, Nikaia II.1, No. 1061 ve 1066.

²⁰¹Bkz. Şahin, Zeus Bennios, s. 788 vd. dipn. 47–51.

²⁰²Bkz. Drew-Bear, Nouvelles, s. 48 vd. No. 25 Lev. 17; SEG 28 (1978) s. 339 No. 1186; Vêrilhac, Drew-Bear, s. 236; Şahin, Nikaia II.1, No. 702 dipn. 1; J. – L. Robert, Bull. Épig. 1982, s. 408 No. 401; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1992 dipn. 308.

²⁰³Bkz. Robert, Hellenica VI (1948), s. 105 No. 42 = TAM V 1, No. 267 = de Hoz, Lydische Kulte, s. 298 No. 61.48. Zeus Perses hakkında genel olarak bkz. de Hoz, Lydische Kulte, s. 79.

²⁰⁴Bkz. Robert, OMS V (1989), s. 746 vd.

²⁰⁵Bkz. de Hoz, Lydische Kulte, s. 11 vd. ve s. 73 vd. Anadolu'daki Anaitis kültü hakkında bkz. Nilsson, Religion II, s. 672 vd. Anadolu'daki Pers dini hakkında bkz. Nilsson, age., s. 674 vd.

²⁰⁶Bkz. de Hoz, Lydische Kulte, s. 2 vd. ve s. 78 dipn. 502.

Bronton'un neden Zeus Περω̄ν'la birlikte tapınım gördüğü konusu bugün için açık değildir.

Süpüren'den ele geçmiş olan bir levha üzerindeki (Kat. No. 226) yazıttan, taşın Zeus Bronton'a ve Soter'e sunulduğu anlaşılmaktadır (Διὶ Βροντῶντι καὶ Σωτήρι). Burada Zeus Soter kastedilmektedir ve tanrının kültü Phrygia'da belgelenmiştir²⁰⁷. Kötülüklerden kurtaran ve koruyan Zeus Soter'in kültüne Anadolu'da birçok merkezde rastlanmaktadır²⁰⁸. Zeus Soter'in hava ve çiftçi tanrısı Zeus Bronton'la birlikte tapınım görmesi, çiftçilerin karşılaştıkları zorluklarda her iki tanrıya da yakardıklarını göstermektedir.

Şarhöyük'te bulunmuş olan bir stelin (Kat. No. 73) yazıtında eserin Zeus Bronton Dagustes'e sunulduğu yazılıdır (Διὶ Βροντῶντι Δαγουστη)²⁰⁹. Zeus Dagustes daha önce başlı başına belgelenmiştir. Bursa Müzesi'ndeki bir stel sadece bu tanrıya adanmıştır²¹⁰. Eskişehir Müzesi'nde bulunan bir stel de yine bu tanrıya adaktır²¹¹. Yazıtlarda Dagustes Zeus'un tek başına bir *epitethon*'u olarak görülmektedir. Ancak, Zeus Bronton Dagustes ilk defa belgelenmektedir. Burada, Zeus Bronton ve Zeus Dagustes olmak üzere iki ayrı tanrının varlığı düşünülebilir. Fakat, bu durumda arada olması beklenen καὶ bağlacının yokluğu dikkat çekmektedir. Δαγουστη sözcüğü burada olasılıkla Zeus Bronton'un *epitethon*'u durumundadır ve bir *toponym*'den oluşturulmuştur. Adının Daguta (Δάγυττα, Δαγούττα) olduğu düşünülen bu yerin Phrygia'da, ya Phrygia–Bithynia ya da Phrygia–Mysia sınır bölgesinde bulunduğu sanılmaktadır²¹². Ancak kesin yeri henüz bilinmemektedir. Bursa'da ele geçmiş olan bir onur yazıtında ἡ Δαγουτηγῶν χώρα geçmektedir²¹³. Bu yazıtı, Zeus Bronton'un Zeus Dagustes'le birlikte tapınım görmesi şeklinde değil de, olasılıkla "Daguta" olarak adlandırılan bir yerin Zeus Bronton'una bir adak şeklinde anlaşılmalı ve Daguta'da Zeus Bronton Kültü'nün varlığı düşünülmelidir. Ayrıca, Bursa ve Eskişehir müzelerindeki adaklardan anlaşıldığı şekliyle, Zeus Dagustes'in de adı mezar taşlarında apotropaik anlamda kullanılmıştır.

Bunların dışında, hiçbir yazıtta isimleri birlikte geçmese de Zeus Bronton ile Zeus Limnenos'un aynı kutsal alanda birlikte tapınım görmüş oldukları anlaşılmaktadır. Seyitgazi'ye bağlı Yazıdere Köyü'nde (Beygir Tokadı'nda) özellikle bu iki tanrının tapınım gördüğü bir kutsal alan²¹⁴ olduğuna aşağıda değinilmiştir (bkz. Kültün Coğrafi Dağılımı, Buluntu Yerleri ve Kutsal Alanlar). Her iki tanrı için çok sayıda ele geçmiş olan adak taşları,

²⁰⁷Bkz. Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 2014 vd. (X. Zeus Sôter).

²⁰⁸Bkz. Schwabl, *Zeus I. Epiklesen*, s. 362 vd.; Schwabl, *Zeus II. Kultbelege*, s. 1474 vd. Ayrıca yine bkz. Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 2014 vd. (X. Zeus Sôter); Şahin, *Nikaia II.1*, No. 1131–1132.

²⁰⁹Bkz. Ricl, *Inscriptions*, s. 165 dipn. 3 (Sadece yazıt verilmiştir); SEG 44 (1994) s. 362 No. 1069, 3.

²¹⁰Krş. (Env. No. eski 1051). Dörner, *Inchriften*, s. 114 vd. No. 4 Fig. 40 (Μένανδρος Ἰππῶνος ἔ Αμμιλα οἱ θρέψαντες | ἔ Ἀπολλώνιος ἔ Διονύσιος | Τείμωνι συντρο(ό)φῳ ἔ Διὶ Δαγουστη | ἀνέστη[σαν]); Ferri, *Zeus di Bitinia*, s. 247 vd. Fig. 11; Pfuhl–Möbius II, s. 505 No. 2100 Lev. 302.

²¹¹Krş. (Env. No. A–105–67). Ricl, *Inscriptions*, s. 165 dipn. 3 (Σωκράτης πιατρι Μηγοφίλω καὶ ἀδελφῶ Διονυσίῳ ἔ Διὶ Δαγλουστη ἐὺχήν); SEG 44 (1994) s. 362 No. 1069, 2.

²¹²Bkz. Belke–Mersich, *TIB 7*, s. 229 vd. s. v. Daguta; Schwertheim, *Hadrianoi*, I.K. 33, s. 26 vd. No. 27; Chaniotis, *Inchriften*, s. 133; Zgusta, *Ortsnamen*, s. 146 vd. § 225.

²¹³Bkz. Dörner, *Inchriften*, s. 120 Fig. 41.

²¹⁴Yazıdere'deki kutsal alan hakkında bkz. Drew-Bear, *Nouvelles*, s. 43–47 s. v. Sanctuaire de Campagne, Lev. 13–15.

tanrıların kültlerinin yakınlığını göstermektedir²¹⁵. Adaklardan, Zeus Limnenos'un da bir çiftçi tanrısı olduğu ve kendisine ὑπὲρ καρπῶν veya περὶ βοῶν için yakarıldığı anlaşılmaktadır.

Zeus Bronton'un Apollon'la da ortak tapınım gördüğü anlaşılmaktadır²¹⁶. İki Bronton adağında tanrının adı belgelenmektedir. Kuyucak'ta bulunmuş olan Kat. No. 32'nin yazıtında Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἀπόλλωνι²¹⁷ geçmektedir. Kurşunlu'da (Pazaryeri/Bilecik) bulunmuş olan Kat. No. 270'in yazıtında ise, κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Φο[ί]βου²¹⁸ ifadesine rastlanmaktadır. Ayrıca, Roma'da ele geçen ve Zeus Bronton'a Latince adanmış olan bir stelin (Kat. No. 311) üzerinde *lyra* çalan figür (bkz. Fig. 85–86 ve Lev. 87) Apollon olarak anlaşılmak istenmiştir²¹⁹. Cox ve Cameron, Apollon kültürünün Kuyucak ve çevresinde sık belgelendiğini belirtmektedirler²²⁰. Kuyucak'taki adak, iki tanrının birlikte tapınım gördüğünün tek yazılı belgesidir. Belki de bu iki tanrı, Kuyucak'taki tek bir tapınakta σύνναοι θεοί olarak birlikte tapınım görmekteydi²²¹. Kurşunlu'daki adağın yazıtındaki ifade tek olup Zeus Bronton'un kültürünün Apollon kültürü ile ilişki içinde olduğunu destekler niteliktedir. Yazıttan, Zeus Bronton için adağı, Paulos ve Phoibos kardeşlerin anneleri Rufina ile birlikte Tanrı Phoibos'un, yani Apollon'un emri üzerine sundukları öğrenilmektedir. Tanrı Phoibos, büyük bir olasılıkla adağı sunanlara rüyada görünmüştür. Genel olarak, Zeus ile Apollon'un birlikte tapınım gördükleri bilinmektedir²²². İnsanlar, Zeus Bronton'da olduğu gibi, Apollon'a da bizzat kendilerinin, ailelerinin veya yakınlarının esenliği için adak sunuyorlardı.

Bir başka Zeus Bronton adağında tanrı karşımıza Hermes'le²²³ birlikte çıkmaktadır. Zengibar Kalesi'de, Palaia Isaura Akropolis'i'nin hemen altındaki bir kayaya kabartma olarak işlenmiş olan Kat. No. 301'deki yazıtta Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἑρμεί okunmaktadır. Adak, hem Zeus Bronton'a hem de Tanrı Hermes'e sunulmuştur. Bu yazıt, birçok Zeus Bronton adağı içerisinde, iki tanrının birlikte tapınım gördüğünü gösteren tek yazılı belgedir. Yazıtın üzerine, bir niş içerisinde bugün neredeyse tamamıyla silinmiş iki figür işlenmiştir (bkz. katalogda Fig. 80). Yanlarındaki *attribut*'lardan figürlerin Zeus Bronton ile Hermes oldukları

²¹⁵Bu kutsal alanda bulunmuş olan Zeus Bronton adakları için bkz. Kat. No. 101–121. Zeus Limnenos adakları henüz yayımlı olmayıp tarafımdan yayıma hazırlanmaktadır.

²¹⁶Bkz. Rodenwaldt, Zeus Bronton 1919, s. 80.

²¹⁷Bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 85 No. 181 Lev. 44.

²¹⁸Bkz. Von Domaszewski, Inschriften, s. 174 No. 14; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 12; Şahin, Nikaia II.2, No. 1508; SEG 32 (1982) s. 347 vd. No. 1254.

²¹⁹Bkz. örn. Dessau, ILS II.1, No. 3046.

²²⁰Bkz. Cox–Cameron, MAMA V, No. 183 ve No. R7 (appendix). Ayrıca bkz. age., s. XXV ve XLI ve No. 173; R 4; KB 7; KB 8.

²²¹Krş. Cox–Cameron, yuk. age., s. XLI. Cox ve Cameron, bu tür ortak bir tapınağın Ayvacık'ta da olabileceğini belirtmektedirler.

²²²Bkz. Cox–Cameron, yuk. age., No. 173: Διὶ καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν; Şahin, Nikaia II.1, No. 1030; Robert, OMS II (1969), s. 1359 vd.; Drew-Bear, Nouvelles, s. 48: Διὶ καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν. Bayat'da bulunan bir adak yazıtında, Ἐτσηνοί halkı Διὶ Γαλακτίνῳ için yine κατὰ ἐπιταγὴν Ἀπόλλωνος üzerine sunuda bulunmaktadır. Ramsay, Historical Geography, s. 235.

²²³Hermes için genel olarak bkz. Baudy, Hermes; Ley, Hermes; Halm-Tisserant–Siebert, Kerykeion.

anlaşılmaktadır. Zeus Bronton'la Hermes'in kültlerinin ortak yanlarının olduğuna işaret eden bir başka belge ise, adakların üzerindeki Hermes betimleridir²²⁴. Hermes, eserler üzerinde çıplak olarak *kerykeion* ve para kesesi ile betimlenmektedir. Birçok işlevinin yanı sıra çobanların da tanrısı olan Hermes, hayvan sürülerinin gelişip çoğalmasını, esenliğini sağlıyor ve onları koruyordu. Bu açıdan bakıldığında, Hermes'in, çobanların da adak sunduğu çiftçi tanrısı Zeus Bronton'la ortak tapınım görmesi anlamlıdır. Hermes betimleri, Zeus Brontaios'a sunulmuş eserler üzerinde de görülmektedir²²⁵.

Zeus Bronton'un birlikte belgelendiği bir başka tanrı ise *Hosios*'tur. Bütün adaklar içinde sadece birinde, Kat. No. 65'deki stelin yazıtında 'Οσίω και Διὶ Βροντῶντι²²⁶ geçmektedir. Burada olasılıkla, *Hosios kai Dikaios*²²⁷ diye bilinen tanrı çiftinden sadece *Hosios* söz konusudur. Bazı eserlerin tek başına *Hosios*'a adandığı bilinmektedir²²⁸. Zeus Bronton'un ve *Hosios*'un isimlerinin yazıtta birlikte geçmesinden iki kült arasında bir ilişki olduğu düşünülebilir. Ancak, bunun ne tür bir ilişki olduğu yazıttan çıkartılamamaktadır. *Hosios kai Dikaios* Anadolu'lu bir tanrı olup, kültü özellikle Phrygia'da ve Kuzeydoğu Lydia'da (Maionia) belgelenmiştir. M. Ricl, kültün kökeninin Kuzeybatı Phrygia'da aranması gerektiğini belirtmektedir²²⁹. Tanrının tapınımına Mysia, Galatia ve Moesia'da da rastlanmaktadır²³⁰. Ayrıca Bithynia, Lykaonia ve Pamphylia'da da adaklar ele geçmiştir. Tanrının Phrygia'daki betimlerinde yan yana duran iki ayrı figür görülmektedir. Figürlerden *Dikaios* attribut olarak elinde adaletin simgesi olan terazi taşıırken, *Hosios* cezayı sembolize eden bir sopa taşımaktadır. Bir yazıtta tanrı ἄγγελος²³¹ olarak isimlendirilmiştir ve sözcük olasılıkla, tanrının insanlarla tanrılar arasındaki ilişkiyi sağlayan rolünü açığa çıkarmaktadır. *Hosios kai Dikaios* haberci tanrılar niteliğinde olup güneş tanrısı Helios'un emrinde ve hizmetindedirler. Haberciler kimseye görünmeden at üzerinde ülkede dolaşır ve iyi ya da kötü insanların yaptıklarını tanrı Helios'a haber verirler. Helios tarafından iyi insanlar ödüllendirilir, kötüler ise cezalandırılır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Phrygia ve Lydia'nın kırsal kesimlerinde, insanlar soyut adalet kavramını kişileştirerek tek ya da çift insan biçiminde düşünmüş olmalıdırlar. Tanrıya sunulmuş olan eserler genellikle kırsal kesimde yaşayan (çiftçi) halkın basit adaklarıdır. Kütahya'nın 22 km güneybatısında yer alan Yayla Baba Köyü'nde *Hosios kai Dikaios*'un bir kutsal alanı belirlenmiştir²³².

Roma'da ele geçmiş olan Latince bir yazıtta (Kat. No. 310) Zeus Bronton'un ve Hekate'nin

²²⁴Bronton adakları üzerindeki öteki Hermes betimleri için bkz. Kat. No. 171, 196 ve 275.

²²⁵Krş. Z. Brontaios No. 4 ve 6.

²²⁶Bkz. Drew-Bear, Nouvelles, s. 40 No. 6 Lev. 12; SEG 28 (1978) s. 337 No. 1181; Ricl, *Hosios kai Dikaios* I, s. 22 No. 43.

²²⁷*Hosios kai Dikaios* için bkz. Känel, *Hosios kai Dikaios*; Ricl, Sanctuaire; Ricl, *Hosios kai Dikaios* I–III; Merkelbach, *Hosios kai Dikaios*; de Hoz, *Lydische Kulte*, s. 59 vd.

²²⁸Krş. örn. Ricl, *Hosios kai Dikaios* III, No. 5 ve 6.

²²⁹Bkz. Ricl, *Hosios kai Dikaios* II, s. 101 vd.

²³⁰Bkz. Känel, *Hosios kai Dikaios*, s. 542.

²³¹Bkz. Ricl, *Hosios kai Dikaios* I, No. 1 ('Αγγελῶ 'Οσίω).

²³²Bkz. Ricl, Sanctuaire.

(Aecate) rahibi olan (sacerdus (*sic*) Dei Brontontis et Aecate) bir kişinin Mithras için yapay bir mağara (*speleum*) yaptırdığı yazılıdır. Rahip Flavius Septimius Zosimus'un hem Bronton'un hem de Hekate'nin rahipliğini yapması, bu tanrıların ortak tapınım gördüklerini ve belki de ortak bir tapınakları olduğunu düşündürmektedir. Bu yazıtla birlikte, iki tanrının kültleri ilk defa bir arada karşımıza çıkmaktadır. Hekate'nin²³³ kültü Phrygia'da, özellikle de Kuzeybatı Phrygia'da yaygındır. Ele geçmiş olan ve bugün müze depolarında bulunan sayısız adak taşı ve Hekatia, kültün kanıtlarıdır²³⁴. Fakat, Phrygia'da ele geçen hiçbir yazıtta Zeus Bronton ve Hekate birlikte belgelenmemiştir. Phrygia'da bulunmuş ve yurtdışına kaçırılmış bir yuvarlak stelin (bkz. Lev. 89, 1 ve metinde Şek. 10) üzerinde, Zeus'un yanında belirtilenmiş olan *polos*'lu tanrıçanın Hekate olduğu düşünülmüştür²³⁵. Zeus Bronton'un Anadolu'da Hekate ile birlikte tapınım görmediği anlaşılmaktadır.

Söz konusu Latince yazıtın bir başka farklı yönü ise Zeus Bronton rahibinin Mithras²³⁶ (Deo Soli invicto Mitrhe) için bir *Mithreum* yaptırmasıdır. Yazıtta fazla bilgi verilmemektedir ve Flavius Septimius Zosimus'un Zeus Bronton'un ve Hekate'nin rahibi olarak neden bir *speleum* yaptırdığı açık değildir. Fakat, Mithras Kültü'nün Tanrıça Hekate ile bağlantısı bilinmektedir. Mithras Dini'nde Hekate "dünyanın ruhunu" simgelemektedir²³⁷.

Bu tanrıların dışında, İnönü'de Zeus Bronton'a adanmış olan bir altarın oldukça zarar görmüş olan yan yüzlerinden birisine (bkz. Lev. 48 ç ve Lev. 50 ğ), olasılıkla tanrı Helios'un bir büstü işlenmiştir. G. Rodenwaldt, bugün Brüksel'de bulunan ve Kütahya çevresinden kaynaklanan yuvarlak bir stelin (bkz. Şek. 10 Lev. 89) üzerindeki Zeus büstünü Zeus Bronton, yanındaki tanrıçayı Hekate, alttaki figürleri ise Helios ve Selene olarak yorumlamıştır²³⁸. Eğer Rodenwaldt'in yorumu doğru ise, tanrı, Hekate'nin yanı sıra Helios ve Selene ile de tapınım görmüş olmalıdır (bu stelle ilgili olarak arkeolojik değerlendirme kısmına bakınız). Ancak, hiçbir Bronton adağında tanrı ile Helios'un (ve Selene'nin) isimleri yan yana belgelenmemiştir. Bundan başka, kültü Bronton'un kültüne yakın gözüken ve bir hava, gök gü-rültüsü ve bereket tanrısı olduğu anlaşılan Zeus Brontaios'un, adakların incelenmesi sonucunda Phrygia'da belgelenmediği ve Bronton'la ortak tapınım görmediği anlaşılmıştır²³⁹.

Cox ve Cameron, Kuyucak'ta (Eskişehir) bulunmuş olan bir yazıtta (bkz. burada Kat. No. 28) dayanarak Zeus Bronton ile Zeus Bennios'un ortak tapınım gördüğünün ilk kez bu yazıtla

²³³Tanrıça Hekate için bkz. Kraus, Hekate; Phrygia Bölgesi için özellikle s. 166 vd.; Lochman, Grabsteine, s. 463 vd.

²³⁴Söz konusu belgeler tarafımdan toplanmış olup, tanrıça Hekate ve Anadolu'daki kültü hakkında bir monografi hazırlanacaktır. Bu çalışmanın ön hazırlıkları yapılmış olup konu ile ilgili literatür çalışması tamamlanmıştır.

²³⁵Krş. Rodenwaldt, Zeus Bronton. Stel bugün Brüksel'dedir, krş. Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53.

²³⁶Mithras ve kültü ile ilgili olarak bkz. Cumont, Textes et Monuments; Vermaseren, Mithras; Vermaseren, Corpus Mithriacae; Merkelbach, Mithras; Beck, Mithraism; Jacobs, Mithrasmysterien. Ayrıca bkz. Schwertheim, Mithras; MacMullen, Paganism, s. 118 vd; Nilsson, Religion II, s. 668 vd.

²³⁷Krş. Merkelbach, Mithras, s. 281 Fig. 21. Konu hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kat. No. 310.

²³⁸Bkz. Rodenwaldt, Zeus Bronton, s. 77 vd.

²³⁹Bkz. katalogda Zeus Brontaios No. 1-7 ve metinde 7. kısım.

belgelendiğini belirtmişlerdir²⁴⁰. Fakat, sonraki araştırmalar, yazıtta geçen Διὶ Βροντῶντι καὶ βέννει Σερεαῶν ifadesinde Zeus Bennios'un kastedilmediğini ortaya koymuştur. βέννει sözcüğü τὸ βέννοç sözcüğünün *dativus* halidir ve "kült cemaati" anlamına gelmektedir²⁴¹. Yazıtta, Zeus Bronton'a yapılmış bir adak ve Serea? isimli bir yerin Kült Cemaati'ne (olasılıkla Zeus Bronton'un Kült Cemaati) sunulmuş bir çelenk söz konusudur (aş. bkz.). Bu nedenle, Zeus Bronton'un ve Zeus Bennios'un adlarının birlikte geçtiğini söylemek olanaklı değildir. Gerçekte bu iki tanrının isimlerinin birlikte anıldığı bir yazıt yoktur²⁴². Zeus Bennios kültü Phrygia'da (özellikle Yukarı Porsuk Vadisi'nde) ve Güney Bithynia'da belgelenmiştir²⁴³. Fakat, kültleri birbirine yakın olan bu iki tanrı birlikte tapınım görmemiştir.

Zeus Bronton adakları incelendiğinde, tanrının yazıtlarda Βροντῶν'un yanı sıra başka bazı *epitethon*'larla anıldığı görülmektedir. Söz konusu *epitethon*'lardan birisi Μέγας'tır. Altı yazıtta bu sifata rastlanmaktadır²⁴⁴. Kat. No. 172'nin yazıtında ise tanrı "Megistos" olarak anılmaktadır (Διὸς Μεγίστου²⁴⁵). Megas ve Megistos sıfatları ile tanrının büyüklüğü ve gücü vurgulanmaktadır. Eskişehir'in Sarayören (Alpanos) Köyü'nde Zeus Bronton'un bir tapınağı bulunmaktaydı ve tanrı burada Μέγας ve Ἐπιμόρτυρος sıfatlarıyla tapınım görmekteydi²⁴⁶. Zeus Bronton'un belgelenen bir başka sıfatı, yukarıda da belirtildiği gibi Ἐπιμόρτυρος'tur. Sarayönü'ndeki kutsal alandan kaynaklanan Kat. No. 48'in yazıtında Διὶ Βροντῶντι Ἐπιμόρτυρος²⁴⁷ geçmektedir. Yanlış yazılmış olan *epitethon*'dan olasılıkla Epimartyros kastedilmektedir. Sözcük, tanrıların tanıklığını, bir şeyin tanrıların gözetimi altında geliştiğini ifade etmektedir. Yazıtta adı geçen rahipler, adağı kendi çocukları, vatanda bolluk ve ürünün olgunlaşması için tanrıya sunmuşlardır. Bu *epitethon*'la, tanrının yazıtta istenen gelişmelere tanık olması istenmiş olmalıdır.

Bunlardan başka, tanrının başka birçok tanrı için, özellikle de sağlıkla ilgili tanrılar için

²⁴⁰Bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. 82 vd. No. 176; s. 83: "This is the only text in which Bronton and Bennios occur together...". Bkz. ayrıca s. XXXVIII, XLI vd., XLIV ve No. 210.

²⁴¹Bkz. Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1998 ve Schwabl, Zum Kult des Zeus II, s. 348 vd. τὸ βέννοç sözcüğüyle ilgili olarak bkz. Kat. No. 168.

²⁴²Krş. Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1998 dipn. 335.

²⁴³Örnekleri için genel olarak bkz. Şahin, Zeus Bennios; Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1952 vd; Schwabl, Zum Kult des Zeus II. W.M. Ramsay uzun zaman önce Zeus Bennios ve Zeus Bronton'un kültlerinin Türkmen Dağı'nın batı ve doğusunda belgelendiğini belirtmiştir, bkz. Ramsay, Sepulchral Customs, s. 257 vd. Gerçekten de Zeus Bennios Türkmen Dağı'nın güney ve batı kesimlerinde, Zeus Bronton ise dağın kuzey ve doğu bölgelerinde tapınım görmekteydi. Fakat, Zeus Bennios'a adanmış adakların Zeus Bronton'a adanmış olanlardan son derece az olduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedenini Cox ve Cameron, Hıristiyanlığın Türkmen Dağı'nın batısına doğusundan daha çabuk yerleşmesine bağlamaktadırlar, krş. Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXVIII.

²⁴⁴Bkz. Kat. No. 97 (Διὶ Βροντῶντι Μεγάλῳ); Kat. No. 234 (Διὶ Βρο[ντῶ][ντι Με]γάλῳ); Kat. No. 235 (Διὶ [Βροντῶ]ντι Μεγάλῳ); Kat. No. 305 (Θεῶ Μεγάλῳ Βροντῶντι); Kat. No. 306 (Θεῶ Μεγάλῳ | Βροντ(ῶ)ντι); Kat. No. 308 (Διὶ Μεγάλῳ Βροντ(ῶ)ντι).

²⁴⁵Huart, Konía, s. 249 No. 1; Körte, Studien VI, s. 418 No. 29; Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 50 vd. No. 844; Ferri, Zeus di Bitinia, s. 245 vd. No. 844 Fig. 9; Cox-Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 39; Frei, Inschriften und Reliefs, s. 139 vd. No. 2.

²⁴⁶Bkz. Kat. No. 97.

²⁴⁷Macpherson, Inscriptions, s. 15 No. 9; SEG 14 (1957) s. 185 No. 787.

sıklıkla kullanılan Ἐπήκοος sıfatını taşıdığı görülmektedir. Üç Bronton adağında bu *epitethon* belgelenmiştir²⁴⁸. *Epitethon* ile kendisine yakarılan tanrıdan duaları duyması ve istekleri yerine getirmesi arzu edilmekteydi. Ἐπηκόω Θεῷ ifadesi ile Zeus Bronton'un duaları işiten bir tanrı olduğu vurgulanmaktadır. Bu ifade ile adağı sunanlar ailelerinin esenliğini (Kat. No. 171) dilemiş ve bunun tanrı tarafından duyularak adağın kabul edilmesini istemişlerdir²⁴⁹.

Kat. No. 249'daki yazıtta [Διὶ] Βροντῶντ[ι] Καρποδότῃ²⁵⁰ geçmektedir. Karpodotes bu sefer Zeus Bronton'un bir *epitethon*'u olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce, Zeus Bronton'un Zeus Karpodotes'le birlikte tapınım görmüş olduğunu belirtmiş (bkz. yukarı; ayrıca Kat. No. 286) ve Kat. No. 249'daki yazıtta değinmiştik. "Ürün veren" anlamına gelen καρποδότης sıfatı bereket tanrısı olan Zeus Bronton'un karakteriyle uyum içindedir. Son olarak, Kat. No. 311'deki (Iovi Sancto Brontonti)²⁵¹ ve 313'deki ([Iuppiter] [Sa]NCTE BRONTON)²⁵² Latince yazıtlarda Sanctus sıfatı belgelenmektedir.

Zeus Bronton'un kültü, öncelikli olarak, taşrada tapınım görmüştür. Ancak kült, kısıtlı olarak kentlerde de tapınım görmüş ve tanrı, diğer klasik tanrılar arasında, alt sıralarda yer almış olmalıdır²⁵³. Ancak, Zeus Bronton bir kent tanrısı değildir ve şehirlerin dinsel yaşamlarında herhangi bir etkisi olmamıştır. Bronton kültürünün sıkça görüldüğü bölgede yer alan Dorylaion²⁵⁴ ve Nakoleia'nın²⁵⁵ kent sikkelerinde Zeus betimine çok sık rastlanmaktadır²⁵⁶. Zeus, sikkelerde bilinen klasik tarzda betimlenmiştir. Tanrının üzerinde *himation* vardır ve gövdesinin üstü çıplaktır. Elinde asa tutmaktadır. Genellikle yakınında bir kartal ve yıldırım demeti betimi bulunmaktadır. Tanrı bu genel Zeus İkonografisi'nde ayakta ya da oturur durumda betimlenmektedir. Zeus Bronton sikkelerde karşımıza çıkmamaktadır. Kültün sikke-

²⁴⁸Krş. Kat. No. 171 (Διὶ Βροντῶντι Ἐπηκόω); Kat. No. 307 (Θεῷ Ἐπηκόω [Βρ]λοντῶντι); Kat. No. 314 (Θεῷ Βροντῶντι Ἐπηκόω).

²⁴⁹Ἐπήκοος *epitethon*'u ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Kat. No. 171.

²⁵⁰Bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1084 Lev. 15; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1952 dipn. 158; SEG 40 (1990) s. 365 No. 1145.

²⁵¹Bkz. CIL VI No. 432; de Montfaucon, Antiquity, Lev. 13; Winckelmann, Monumenti, s. 63 vd. Fig. 50; Dessau, ILS II.1, No. 3046; Matz–Duhn, Antike Bildwerke III, s. 147 vd. No. 3773; Ramsay, Inscriptions, s. 123 vd.; Cook, Zeus II.1, s. 839 Fig. 795; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 5; Vermeule, Drawings, s. 26 Fol. 48 No. 367 s. 72 No. 367 (Fig. 84); Wrede–Harprath, Codex Coburgensis, s. 54 No. 50; Calza et alii, Antichità, s. 102 vd. No. 124 Lev. 79; Schraudolph, Götterweihungen, s. 226 No. L75 Lev. 33; Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1996 dipn. 321.

²⁵²Bkz. Annibaldi, Scoperta, s. 99 vd. No. 59.

²⁵³Bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. XXXIX. Zeus Bronton yazıtları içinde bir iki örnek, tanrının kentlerde de tapınım görmüş olduğunu göstermektedir. Örn. bkz. Kat. No. 96 (Dorylaion'lu bir adamın adağı) ve 218 (Nakoleia'luların adağı).

²⁵⁴Cavedoni, Zeus Bronton'un Dorylaion sikkelerinde betimlendiğini belirtmektedir, krş. Cavedoni, Annotazioni, s. 132. Fakat, sikkelerde genel Zeus İkonografisi'nde işlenmiş bir Zeus betimi, dolayısıyla genel olarak Zeus söz konusudur.

²⁵⁵Zeus, Nakoleia sikkelerinde Dorylaion'a oranla çok daha az belgelenmektedir. Bu konuda bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. XL.

²⁵⁶Bkz. Head, Phrygia, s. 195 No. 2–4, s. 198 No. 16; von Aulock, Münzen I, No. 679, 683; von Aulock, Münzen II, No. 173–191, 214–215, 236–239, 265, 290 ve 297.

lerde belgelenmemesi Bronton'un bir kırsal kesim tanrısı olmasından kaynaklanmaktadır.

Zeus Bronton'a Roma'da sunulmuş olan adaklar, tanrının burada tapınım görmüş olan Iuppiter Tonans ile karşılaştırılmasına neden olmuştur. Hatta bazı araştırmacılar, Iuppiter Tonans ile aslında Zeus Bronton'un kastedildiğini belirtmektedir²⁵⁷. Ancak, her iki tanrı arasında herhangi bir ilişki yoktur ve Anadolu'daki sayısız buluntu, Zeus Bronton Kültü'nün kökeninin Anadolu'da olduğunu açık biçimde göstermiştir. İmparator Augustus'un Iuppiter Tonans için Roma'da, Kapitol'de bir tapınak yaptırdığı bilinmektedir²⁵⁸. Aslında, Augustus'un Roma için yabancı ve orada daha önce tapınım görmemiş olan bir tanrı için tapınak yaptırmasının gerçek nedeni hâlâ tartışılmaktadır. St. Weinstock, her ne kadar Zeus Keraunos ve Iuppiter Fulgur'a tapınmış olsalar da, ne Yunanlılar'ın ne de Romalılar'ın aslında gerçek bir gökgürültüsü tanrılarının olmadığını belirtmektedir²⁵⁹. Iuppiter Tonans hakkında incelemelerde bulunan F. Landucci-Gattinoni, makalesinde Zeus Bronton ve kültüne değinmiştir²⁶⁰. Landucci-Gattinoni, Augustus'un Roma'da tapınak yaptırdığı Iuppiter Tonans'ın kültünü Anadolu'dan getirttiğini belirtmektedir. Ona göre, Augustus Roma Eyaleti yapmaya karar verdiği Galatia'yı Roma'ya bağlayabilmek için, Galatia Kralı Amyntas'ın koruyucu tanrısı olan Zeus Bronton'u Roma'ya getirtmiştir²⁶¹. Böylece, Roma'da daha önce tanınmayan ve halk tarafından yabancı bulunan kült Roma'ya gelmiş olmalıdır. Yine, Landucci-Gattinoni'ye göre, Zeus Bronton Frig değil, bir Kelt kültürüdür²⁶². Kelt kralı Amyntas, Keltleri birleştirmek için en büyük tanrıları olan "Gök gürültüsü Tanrısı'nı" koruyucu tanrı olarak seçmiştir ve bu tanrı komşu bölge Phrygia'da Zeus Bronton olarak tanınmaktadır²⁶³. Landucci-Gattinoni'nin bütün bu söylediklerinin tutarlı ve belgelere dayanan bir yönü yoktur. Çalışmamızın da açıkça gösterdiği gibi Zeus Bronton bir Frig

²⁵⁷Weinstock, İmparator Augustus'un Roma'da, Kapitol'de Iuppiter Tonans için bir tapınak yaptırdığını ve bu tanrı ile aslında Zeus Bronton'un kastedildiğini belirtmektedir, krş. Weinstock, Tonans, s. 1706.

²⁵⁸Bkz. Suet. Aug., XXIX 3: "*Tonanti Iovi aedem consercravit liberatus periculo. cum expeditione Cantabrica per nocturnum iter lecticam eius fulgur praestinxisset servumque prelucentem exanimasset*". Ayrıca krş. Cass. Dio, LIV 4, 2-4: "*καὶ τὸν τοῦ Διὸς τοῦ Βροντῶντος ἐπικαλουμένου ναὸν καθιέρωσε· περὶ οὗ δύο ταῦτα παραδέδονται, ὅτι τότε τε ἐν τῇ ἱερουργίᾳ βρονταὶ ἐγένοντο, καὶ μετὰ ταῦτα ὄναρ τῷ Αὐγούστῳ τοιόνδε ἐπέστη. τῶν γὰρ ἀνθρώπων, τὸ μὲν πρὸς τὸ ξένον καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καὶ τοῦ εἶδους, τὸ δὲ καὶ ὅτι τοῦ Αὐγούστου ἴδρυτο μέγιστον δὲ ὅτι πρῶτῳ οἱ ἀνιόντες ἐς τὸ Καπιτώλιον ἐνετύγγανον, προσερχομένων τε αὐτῷ καὶ σεβόντων, ἔδοξε τὸν Δία τὸν ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ ὄντα ὀργῆν ὡς καὶ τὰ δεύτερα αὐτοῦ φερόμενον ποιῆσθαι, καὶ ἐκ τούτου ἐκείνῳ τε εἰπεῖν ἔλεγεν ὅτι προφύλακα τὸν Βροντῶντα ἔχοι, καὶ ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, κώδωνα αὐτῷ περιῆψε, βεβαιοῦν τὴν ὀνειρώξιν.*" Suetonius'un belirttiğine göre, İmparator Augustus Kuzey İspanya'da bir seferdeyken geceleyin önünde meşale taşıyarak yürüyen kölenin üzerine yıldırım düşer ve onu öldürür. Bu olay, ölümden son anda kurtulan Augustus'u çok etkiler ve bunun üzerine Roma'da Iuppiter Tonans için bir tapınak yaptırır. Cassius Dio, Iuppiter Tonans'ın Yunancasını Ζεὺς Βροντῶν olarak vermiştir. Res Gestae'da ise tanrının adı Βροντήσιος olarak geçmektedir.

²⁵⁹Weinstock, Roma'dan ele geçmiş ve kesin buluntu yerleri bilinmeyen Zeus Bronton adaklarının da Via Appia Nuova'da bulunmuş olabileceğini belirtmektedir, bkz. yuk. age., s. 1706.

²⁶⁰Bkz. Landucci-Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 vd.

²⁶¹Bkz. Landucci-Gattinoni, yuk. age., s. 152.

²⁶²Krş. yuk. age., s. 152.

²⁶³Krş. yuk. age., s. 151.

kültürdür ve birkaç buluntu dışında Galatia veya Galatlar'la hiçbir ilgisi yoktur. Zeus Bronton'un İmparator Augustus'un Roma'da tapınak yaptırdığı Iuppiter Tonans'la herhangi bir ilgisinin olmadığı da anlaşılmaktadır.

Bundan başka, İtalya'da, Pompeii'de ele geçmiş olan bir heykel kaidesindeki yazıttan, heykelin Zeus Phrygios'u betimlediği ve ona adandığı anlaşılmaktadır²⁶⁴. Cox ve Cameron, heykeli diken Gaius Iulius Hephaistion isimli şahsın belki de Zeus Bronton'u kastederek bu adağı sunduğunu belirtmektedirler²⁶⁵. Cook ise, bu *epitethon*'un antik bir kaynakta geçtiğini belirtmektedir²⁶⁶. Ancak, Ζεὺς Φρύγιος başka herhangi bir yazıtta belgelenmemiştir ve bu *epitethon*'la Zeus Bronton'un kastedildiği kuşkuludur.

A. B. Cook, Zeus Bronton'un aynı zamanda bir yer altı tanrısı (khtonik) olduğunu ve kültünün mağaralarda mistik törenlerle tapınım gördüğünü belirtmektedir²⁶⁷. A. Körte'nin 1900 yılında yayımladığı ve İnönü'den kopyaladığı bir yazıtta Διὶ ἑξ ἀλύτης ἐπηκόφ θεῶν geçmektedir²⁶⁸. Altar, İnönü'deki mağaralara çok yakın bir yerde bulunmuştur. Körte, yazıttaki bu ifadeyle kastedilen tanrının yörede yoğun tapınım gören Zeus Bronton olduğunu belirtmektedir²⁶⁹. Körte'nin bu düşüncesi, İnönü'den Bronton'a adanmış birçok adak taşı ele geçtiği için mantıklıdır. Fakat, Zeus Bronton'un İnönü'de mağarada da tapınım görmüş olması olasılık dahilinde ise de, tanrının tapınım gördüğü başka hiçbir yerde mağara olgusu karşımıza çıkmamaktadır. Bu nedenle, tanrının kültünün mağara ile ilişkili olduğu veya mağarada tapınım gördüğünü söylemek olanaklı değildir. Cox ve Cameron da kültün mağara ile ilişkilendirilemeyeceğini belirtmektedirler²⁷⁰. Cook, tanrının khtonik karakterini vurgulamaktadır. Kat. No. 136'da Zeus Bronton'un adı Θεοὶ Καταχθόνιοι'la birlikte geçmektedir. Fakat, bu eser bir mezar taşıdır ve tanrıların adı yazıtta mezarı koruma (apotropaik) amaçlı kullanılmıştır. Zeus Bronton'un adının çok sık olarak, özellikle Dorylaion ve Nakoleia çevresindeki mezar

²⁶⁴Pompeii'deki Iuppiter Optimus Maximus'un tapınağında ele geçmiş olan heykel kaidesindeki yazıttan, Gaius Iulius Hephaistion isimli bir şahsın, tapınağa Zeus Phrygios'un heykelini diktiği anlaşılmaktadır:

Γάϊος Ἰούλιος Ἡφαίστιωνος
2 υἱὸς Ἡφαίστιων, ἱερατεύσας
τοῦ πολιτεύματος τῶν Φρυ-
4 γῶν, ἀνέθηκε Δία Φρύγιον
Λκζ' Καίσαρος, Φαρμουθ(ι) Σεβαστῆ.

Kaide bugün Napoli Müzesi'ndedir. Konu hakkında bkz. CIG III, No. 5866 c; IG XIV, No. 701; Dittenberger, OGIS II, No. 658 (İskenderiye'den?); IGR I, No. 458; Cox-Cameron, MAMA V 1937, s. 176.

²⁶⁵Bkz. Cox-Cameron, MAMA V 1937, s. XXXIX dipn. 18.

²⁶⁶Cook, Zeus II.1, s. 569 dipn. 7 (Hesychios. Βαγαίος · ... ἢ Ζεὺς Φρύγιος. μέγας, πολὺς, ταχύς).

²⁶⁷Bkz. Cook, yuk. age., s. 836 vd.

²⁶⁸Bkz. Körte, Studien VI, s. 419 vd. No. 32; Robert, Hellenica X (1955) s. 36 vd.; SEG 16 (1959) s. 201 No. 753. Ayrıca bkz. G. Klaffenbach, Gnomon 28 (1956) s. 452.

²⁶⁹Bkz. Körte, yuk. age., s. 420: "Ist meine Kombination richtig, so war der Zeus aus der Höhle gewiss kein anderer als der hier und in der Umgegend so viel verehrte Bronton, zu dessen chthonischem Charakter der Wohnsitz in der Höhle so gut passt".

²⁷⁰Bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. XLIII (A Chthonic Deity?).

taşlarında mezarı korumak amaçlı kullanıldığını görmekteyiz (birçok örnek için bkz. Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adaklarının Listesi). Tanrının bölgede çok güçlü olduğu ve kendisinden ve gücünden çekinildiği anlaşılmaktadır. Kat. No. 298'de geçen "τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν γλυκύτητι (onun [Z. Bronton'un] huyu yumuşak olsun!)" ifadesi bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Bu açıdan, tanrının bir yer altı yönünün olduğu düşünülebilir. Bunlardan başka, yazıtlarda tanrının khtonik yönüne işaret edecek doğrudan bir bilgi yoktur.

Yazıtlarda, Zeus Bronton'un kültüyle ilgili organizasyon ve dini törenler hakkında az da olsa bilgi bulunmaktadır. Ondört Bronton Adağı'nda rahip isimlerine rastlanmaktadır²⁷¹. Adları geçenlerden birçoğu büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un rahipleridir. Yazıtlarda rahip isimlerinin geçmesi kültle ilgili kutsal alan ya da tapınaklara işaret etmektedir²⁷². İçinde rahip adı geçen yazıtların buluntu merkezleri (kült organizasyonlarının olduğu yerler) Eskişehir'de (Kat. No. 150) Kuzkaya (Kat. No. 2), Yörük kırka (Kat. No. 26), Kuyucak (Kat. No. 32) ve Sarayören'dir (Kat. No. 47–48). Bilecik'te ise, Ahmetler (Kat. No. 271), Pazaryeri (Kat. No. 272) ve Çırağan Damları'dır (Kat. No. 294). Ayrıca, Zengibar Kalesi (Isparta) (Kat. No. 301) ile Kadınhanı'ndan (Konya) (Kat. No. 302) da rahip adı geçen yazıtlar vardır. Anadolu dışından, iki yazıt Roma'dan (Kat. No. 309–310), bir yazıt ise Kerç Boğazı'ndan (Karadeniz) (Kat. No. 314) bilinmektedir²⁷³. Yörük kırka'da bulunmuş olan (Kat. No. 26) adakta πρώτος ἱερεύς geçmektedir. Yine, Sarayören'de bulunmuş olan bir yazıttan (Kat. No. 47) Zeus Bronton'un iki rahibi olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiler sonucunda, bu yerlerde çok rahipli bir kült alanı ya da organizasyonun düşünülmesi mantıklıdır. Bunun dışında, bir rahibin iki farklı kutsal alanın sorumluluğunu üstlendiği de görülmektedir²⁷⁴.

Bazı yazıtlardan, bir şahsın Zeus Bronton'un yanı sıra başka bir tanrının da rahipliğini yaptığı anlaşılmaktadır. Kuyucak'ta ele geçmiş olan bir yazıttan (Kat. No. 32), Aur(elius) Asklepiades isimli bir şahsın hem Zeus Bronton'un hem de Apollon'un rahibi olduğu öğrenilmektedir. Yine, Roma'dan bir yazıttaki (Kat. No. 310) bilgiye göre, Fl(avius) Septimius Zosimus isimli bir şahıs hem Zeus Bronton'un hem de Hekate'nin rahipliğini yapmaktadır. Bu bilgiler, bu tanrılara söz konusu merkezlerde σύνναοι θεοί olarak tapınılan kutsal alanların olduğunu düşündürmektedir.

Bunlardan başka, bir imparator rahibinin (ἀρχιερεύς) hem Zeus Bronton'a hem de Zeus Astraptoun'a adak sunduğu görülmektedir (krş. Kat. No. 302). Birkaç yazıtta ise (Kat. No. 271–272), rahip isimleri *genitivus* halde olup tanrının adından hemen sonra gelmektedir. Kat. No. 271'de geçen Διὶ Βροντῶντι Ἀπελλιναρίου (Apellinarios'un Zeus Bronton'una) ifadesinde Apellinarios büyük bir olasılıkla tanrının rahibinin adıdır. Kat. No. 272'deki Διὶ

²⁷¹ Krş. Kat. No. 2, 26 (πρώτος ἱερεύς), 32 (Zeus Bronton'un ve Apollon'un rahibi), 47 (iki rahip), 48, 150 (iki farklı köyün birden rahibi), 271 (rahibin ismi *genitivus* halde), 272 (rahibin ismi *genitivus* halde), 294, 301, 302 (ἀρχιερεύς), 309 (Roma'da Zeus Bronton rahibi, Latince), 310 (Roma'da Zeus Bronton ve Hekate rahibi, Latince) ve 314 (Zeus Bronton'a adanmış olan bir tapınağın rahibi).

²⁷² Zeus Bronton'un kült organizasyonu hakkında bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. XXXIX vd.

²⁷³ Zeus Bronton'un belirlenmiş veya olası kutsal alanları hakkında bkz. 4. Bölüm: "Kültün Coğrafi Dağılımı, Buluntu Yerleri ve Kutsal Alanlar".

²⁷⁴ Krş. Kat. No. 150: Apoköylüleri'nin ve Arsou(Areou?)köylüleri'nin rahibi.

Βροντωντι Μειλησί[ου] ἱερέος (Rahip Milesios'un Zeus Bronton'una) ifadesi bu düşüncüyü desteklemektedir²⁷⁵. Fakat, bunlardan başka, Zeus Bronton adaklarında tanrının adından sonra *genitivus* halde şahıs adı gelen birkaç yazıt daha bulunmaktadır²⁷⁶. Bu şekildeki ifadeler Anadolu'da bir dizi yazıtta da tanınmaktadır²⁷⁷. Zeus Bronton adaklarındaki bu ifadeler genelde Bilecik ve çevresinde görülmektedir. Bilim dünyasında bu durum ve *genitivus* halde adı geçen şahıslar "yöresel kült ocaklarının ya da yöresel aile veya dernek kültlerinin kurucuları" olarak anlaşılmaktadır²⁷⁸. Bronton adaklarında adı geçen kişilerden bir kısmı tanrının özel kült kurucuları olmalıdır. Bu olgunun geç Yunanlılaşan ve Hıristiyanlığı geç kabul eden Maionia'da (Kuzeydoğu Lydia) daha sık belgelendiği bilinmektedir²⁷⁹.

Bazı Zeus Bronton adakları kült cemaatleri²⁸⁰ ve dini törenler hakkında bilgi vermektedir²⁸¹. Yazıtlarda genellikle bir şahıs, adak ve kültle ilgili masrafları karşılamakta ve cemaate bir çelenk adamaktadır²⁸². Cemaat ise, seçilmiş olan bazı memurlar (örn. ἐπιμελούμενος²⁸³, βραβεύοντος²⁸⁴ veya εὐθυνοῦντος²⁸⁵) aracılığıyla adağı (töreni) gerçekleştirmektedir. Adak işlemleri cemaat tarafından organize edilmektedir. Yazıtlarda adı geçen bütün bu işlemler özel kuralları olan dini bir tören veya bayrama (olasılıkla hasat bayramına) işaret etmektedir. Çelengin adanması, tanrıya sununun yapılması çok özel aşamalara sahip işlemler olmalıdır. Bütün bu işlemler ve aşamaları hakkında henüz yeterli bilgi bulunmamaktadır. Fakat, eldeki bilgiler burada dini içerikli ve bir çelenk adanması ile doğrudan ilişkili olan bir bayramın (hasat bayramı?) söz konusu olduğunu göstermektedir²⁸⁶. Yazıtlarda adı geçen çelenk, törenlerde doğrudan rol oynuyor olmalıdır²⁸⁷. Kat. No. 28'de Zeus Bronton'a bir adak ve olasılıkla

²⁷⁵Krş. Kat. No. 266.

²⁷⁶Krş. Kat. No. 202, 272, 274, 288 ve belki 295.

²⁷⁷Bu belgeleri S. Şahin toplamıştır, krş. Şahin, Nikaia II.2, No. 1509 ve ayrıca krş. Rici, Inscriptions, s. 161 vd. No. 8'de verilen örnekler.

²⁷⁸Bkz. Şahin, Nikaia II.2, No. 1509 ve Herrmann, Men, s. 421 vd. Krş. ayrıca Frei, Inschriften und Reliefs, s. 153 vd.

²⁷⁹Genel olarak bkz. Herrmann, Men.

²⁸⁰Örn. Kat. No. 217'de Ὀμμέανοι δημόται geçmektedir. Ommeanoi Cemaati daha önce belgelenmemiştir. Ommeanoi olasılıkla Gürleyik Köyü'nün yakınlarındadır.

²⁸¹Bkz. Kat. No. 1, 22, 23, 28, 29, 100, 168, 217, 218, 245, 287, 298 ve ayrıca Zeus Brontaios No. 7.

²⁸²Krş. örn. Kat. No. 22 ve 23.

²⁸³ἐπιμελεῖσθαι fiiliyle vurgulanmak istenen bayram ve tören işlerinin cemaat adına yürütülmesi ve bütün sorumluluğun üstlenilmesidir, krş. Kat. No. 22 ve 245.

²⁸⁴Krş. Kat. No. 22. *Brabeutes*'lerin asıl görevi sportif yarışmalarda kazananlara çelenk ödülünü (βραβεῖον) dağıtmaktır. Köy cemaatlerinde ise, *brabeutes*'ler *epimeletes*'lerle birlikte kült işlemlerinin yürütülmesinden sorumludurlar. βραβευτής'ler ve bu memuriyet hakkında bkz. Schuler, Ländliche Siedlungen, s. 238 vd.

²⁸⁵Krş. Kat. No. 287. Yazıtta εὐθυνοῦντος Ἀπολλωνίδου Γεμελλεῖνου ifadesi geçmektedir. Apollonides Gemellinos köyde, bayram veya bir kutlama sırasında erzak temini işiyle görevli bir memurdur. εὐθυνοῦντος *participium*'u ile ilgili zengin açıklamalar için bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1083.

²⁸⁶Konuyla ilgili olarak bennos sözcüğünün anlamı ve Zeus Bennios hakkında genel olarak bkz. Şahin, Zeus Bennios; Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1952 vd.; Schwabl, Zum Kult des Zeus II.

²⁸⁷Cox ve Cameron, MAMA V, s. 82 No. 175'deki yazıtta (Μάρκος Σερανοῖς στέφανον ἰ Σερανοῖ Διὶ Κτησίφ ἰ εὐχήν) söz konusu olan çelenkle, olasılıkla taşın (stel) bizzat kendisinin kastedildiğini belirtmektedir.

Serea isimli bir yerin kült cemaatine bir çelenk sunusu söz konusudur²⁸⁸ (yuk. bkz.). Burada, Zeus Bronton'a yapılan adağın yanı sıra, bu tanrıyla ilgili dini bir tören veya bir bayram nedeniyle, Markus isimli birisinin Serea'nın kült cemaatine bir çelenk, para veya benzeri bir şey sunması söz konusudur. Yazıtta adı geçen çelenk, kabartma olarak stelin üzerine resmedilmiştir. Kat. No. 168'de ise, ἐστεφάνωσαν τὸ βέννοϋ Διὸς Βροντῶ(ν)τοϋ ifadesi geçmektedir. Buna göre, yazıtta adı geçen iki şahıs Zeus Bronton'un Bennos'unu çelenklendirmişler, yani ona bir çelenk sunmuşlardır. Bir tanrının kültü etrafında toplanan ve kült işlem ve törenlerini yürüten bu cemaat kendi başına bir şahıs gibi çelenklendirilmekte, yani bir çelenk hediyesi almaktadır. Sözü geçen çelenk hediyesinden kastedilen bizzat çelengin kendisi olabilir. Ama bundan kastedilen, büyük bir olasılıkla, cemaate yapılan parasal bir yardım veya bir tür tarım ürünü hibesi olmalıdır²⁸⁹. Yazıtlarda geçen bu kısıtlı bilgilerden, bütün bu kült işlem ve törenleri ile rahipler ve öteki memurların görevleri hakkında henüz kesin sonuçlar çıkartılamamaktadır²⁹⁰.

Kült işlemleri hakkındaki bilgiler dışında, Zeus Bronton yazıtlarında sık gözlemlenen bir durum ise, Pagan κατὰ ἐπιταγήν ifadesine sık rastlanmasıdır²⁹¹. Bu ifade, daha çok Bithynia Bölgesi'nin Bronton adaklarında görülmektedir. Fakat, Phrygia'daki öteki adaklarda da bu ve benzer ifadelere rastlanmaktadır. Bu ifadeyle tanrı, insanlara kendisine adak sunmalarını emretmektedir. Yazıtlarda bazen benzer κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ²⁹² veya ἐξ ἐπιταγῆς²⁹³ ifadelerine de rastlanmaktadır. Tanrının adak emrini insanlara ne şekilde verdiği bilinmemektedir. Ancak, bazı adak stelleri üzerindeki betimler (krş. örneğin katalogda Zeus Brontaios No. 4, Lev. 88) bilim dünyasında rüya gören insanlar olarak yorumlanmıştır ve tanrıların insanlara adak emirlerini rüya aracılığıyla verdiği düşünülmektedir²⁹⁴. İnsanlar, olasılıkla rüyalarında tanrıyı görüyor ve ondan emir alınca da adağı sunuyor olmalıdırlar²⁹⁵.

Bu ve benzer ifadelerin sıkça belgelenmesi, görüldüğü bölgede Pagan İnanış'ın son derece

ler. Tanrıya bir çelenk değil, ama üzerinde çelenk betimi olan bir adak adanmakta ve στέφανον sözcüğüyle bu kastedilmektedir. Drew-Bear ve Naour ise, yazıtlarda geçen çelenk sözcüğü ile, aslında para veya toprak ürünleri gibi bir bağışın söz konusu olabileceğini belirtmektedir, bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1999 dipn. 337.

²⁸⁸Yazıtta geçen βέννοϋ sözcüğü ile "kült cemaati" kastedilmektedir, bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1998 ve Schwabl, Zum Kult des Zeus II, s. 348 vd. *Bennos* sözcüğünün "hasat bayramı" anlamına geldiği konusunda genel olarak bkz. Şahin, Zeus Bennios.

²⁸⁹Krş. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1999 dipn. 337.

²⁹⁰Özellikle son yıllarda, Anadolu'daki yerel kültürler hakkında bilgi veren ve senelerce müze depolarında gizli kalmış olan birçok yazıtın yayımlanmasıyla kültürler ve kült organizasyonları üzerinde çalışmak için zengin malzeme birikmiştir. Bu bağlamda, Antik Dönem'de Anadolu'daki yerel kültürler, kült personeli ve ilgili kült törenleri hakkında çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır.

²⁹¹Bu ifadenin görüldüğü yazıtlar için bkz. Kat. No. 56, 172, 196, 214, 246, 249, 257, 258, 259, 260, 261, 268, 269, 271, 272, 273, 274, 281, 285.

²⁹²Bkz. Kat. No. 89, 90, 144, 217, 270 (κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Φοίβου), 278.

²⁹³Bkz. Kat. No. 124.

²⁹⁴Konu hakkında bkz. Straten, Daikrates' Dream, s. 5 vd. ve 24 vd.

²⁹⁵Bu konuda bkz. Rouso, Votive Offerings, s. 330 vd.

kuvvetli olduğuna işaretir²⁹⁶. Bundan başka, Zeus Bronton Kültü'nün merkezi olan Dorylaion–Nakoleia arasındaki bölgeyle Bilecik çevresinde Hıristiyanlık eserlerinin az belgelenmesi, bu yörelerde Pagan Dini'nin çok güçlü olduğunu ve Hıristiyanlığın buraya oldukça geç girdiğine işaret etmektedir.

Phrygia Bölgesi'nin her yerine olmasa da belirli bir yöresine damgasını vurmuş ve çok yoğun tapınım görmüş olan Frig tanrısı Zeus Bronton'dan söz ederken Phrygia'nın kendisiyle gurur duyduğu Zeus Aizanon kültünden de bahsetmek gerekmektedir. İ. S. 2. yy.'a tarihlenen²⁹⁷ Aizanoi'daki Zeus Tapınağı²⁹⁸, Phrygia'da Zeus Kültü'nün önemini kanıtlayan muhteşem bir yapıdır (bkz. Lev. 90, 1–2). Tapınağın Zeus için dikildiği çok erken bir dönemde (1829 yılında) anlaşılmıştır²⁹⁹. Zeus, Aizanoi Kenti'nin baş tanrısıdır³⁰⁰. Fakat, kentin en eski ve köklü tanrıçası Meter Steunene'nin kültü önemini hiçbir zaman kaybetmemiştir³⁰¹. İ. Ö. 3. yy.'da, bölgede Makedon Kolonileri'nin kurulmasıyla birlikte, kökeni yüzyıllar öncesine dayanan bu Zeus Kültü'nün ve söz konusu bölgenin Yunanlılaşıma başladığı düşünülmektedir³⁰². Zeus Kültü'nün ve Tapınağı'nın İmparator Augustus Dönemi'nde son derece büyük bir üne ve saygınlığa kavuştuğu ve ayrıca kentin Yunanlılaştırmasını tamamlamış olduğu, Aizanoi'lu bir vatandaşın ἀρχιερεὺς τῶν ἐπὶ Ἀσίου Ἑλλήνων unvanıyla karşımıza çıkmasından anlaşılmaktadır³⁰³. İ. S. 3. yy.'ın başlarında kent, kültün ulaştığı ün ve saygınlık derecesinin bilincinde olarak, gururlu bir şekilde kendisini "*kutsal, dokunulmaz ve Zeus Kültü'nün hizmetinde*" olarak tanımlamıştır³⁰⁴.

Bilim dünyasında Aizanoi Zeus'unun bir kehanet tanrısı olduğu düşünülmüştür³⁰⁵. Tapınağın altında oluşturulmuş olan kapalı mekan ise, kehanet işlemlerinin yürütüldüğü yer olarak anlaşılmak istenmiştir. Fakat, tanrının kehanet yönünü kanıtlayacak kesin bir delil bugüne kadar belgelenememiştir³⁰⁶. Tapınağın altındaki söz konusu mekanın, kentin önemli kültlerinden olan Meter Steunene için oluşturulduğu da düşünülmüş; ama, eldeki deliller daha

²⁹⁶Krş. Cox–Cameron, MAMA V, s. XLI.

²⁹⁷Tapınağın tarihi için bkz. Körte, Alter von Zeustempel; Naumann, Zeustempel, s. 7.

²⁹⁸Aizanoi Zeus Tapınağı için genel olarak bkz. Weber, Zeus Tempel; Naumann, Zeustempel; Hesberg, Rez. zu Naumann; Rheidt, Römischer Luxus; Rheidt, Ländlicher Kult.

²⁹⁹Bkz. Naumann, Zeustempel, s. 3 dipn. 22. Aizanoi'daki tapınağın Zeus için dikildiğini ilk G.Th. Keppel fark etmiştir, krş. Narrative of a Journey Across the Balcan . . . also of a Visit to Azani in the Years 1829–30 II (1831) s. 204 ve 237. Tapınakta ele geçmiş olan yazıtlardan yapının bu tanrıya adandığı anlaşılmıştır, genel olarak bkz. Naumann, Zeustempel, s. 36 vd.

³⁰⁰Naumann, yuk. age., s. 36 vd. ve s. 86 (H. von Aulock, Zur Münzprägung von Aizanoi). Zeus ile Aizanoi'daki öteki kültler hakkında bkz. ayrıca Robert, Documents 1981, s. 331 vd. (XVIII. Fleuves et Cultes d'Aizanoi).

³⁰¹Meter Steunene için bkz. Wiegand, Μητήρ Στευνήνη; Naumann, Meter Steunene. Genel olarak bkz. Rheidt, Römischer Luxus; Rheidt, Ländlicher Kult; Rheidt, Aizanoi.

³⁰²Naumann, Zeustempel, s. 9.

³⁰³Naumann, yuk. age., s. 9.

³⁰⁴Bkz. yuk. age., s. 10 dipn. 80.

³⁰⁵Körte, Studien VI, s. 398 vd.; Naumann, yuk. age., s. 37.

³⁰⁶Wörle, Aizanoi II, s. 69 dipn. 25; Rheidt, Römischer Luxus, s. 494.

çok bunun aksini göstermiştir³⁰⁷. Tanrıçanın kült merkezi kentin biraz dışında yer alan mağarada bulunmaktadır. R. Naumann, Aizanoi Zeus'unun Hitit Hava Tanrısı gibi "yağmur bağışlayan" bir Anadolu tanrısı olabileceğini söylemekte, fakat bunun dışında, kültün niteliği hakkında fazla bilgiye sahip olmadıklarını da itiraf etmektedir³⁰⁸. J. ve L. Robert de kültün gerçek niteliğinin tam bilinmediğini, fakat kültün *mythos*'una dayanarak onun "tarlaların zenginliğinin tanrısı" olabileceğini belirtmektedirler³⁰⁹. Bu düşüncede Aizanoi Zeus'unun tarım ve bereket karakteri dile getirilmektedir. Daha sonraları, 1995 yılında M. Wörrle, Aizanoi'dan yayımladığı bir yazıtta geçen ([Δι]) Ἀναδότη *epitethon*'u sayesinde, kültün ilk kez tarım niteliğinin ortaya çıktığını ve Naumann'ın düşüncesinde haklı olduğunu belirtmektedir³¹⁰. Wörrle'ye göre, söz konusu *epitethon* Καρποδότης (ürünveren) ile aynı anlamda olup, Aizanoi Zeus'unun bölgede tarım ve hayvancılığı gözeten ve esenliklerini sağlayan karakterine işaret etmektedir. Bu bağlamda, Aizanoi Zeus'u ile Zeus Bronton'un kült açısından örtüşüklerini görmekteyiz. Esasen büyük bir tarım bölgesi olan Phrygia'da (ve Bithynia gibi çevre bölgelerde) havadan ve tarım ürünlerinin esenliğinden sorumlu çok çeşitli tanrıların karşımıza çıkması kaçınılmazdır. Çeşitli *epitethon*'larla belgelenen bütün bu tanrıların kökeninde olasılıkla binlerce yıldır tapınım gören bir yerli Anadolu tanrısı yatmaktadır. Anadolu'da Hitit Dönemi'nden beri sayısız hava tanrısının belgelenmesi ise bu düşünceyi desteklemektedir.

³⁰⁷Rheidt, Römischer Luxus, s. 493 vd.

³⁰⁸Naumann, Zeustempel, s. 37.

³⁰⁹Bkz. J. – L. Robert, Bull. Épig. 1941, No. 399.

³¹⁰Wörrle, Aizanoi II, s. 69: "So paßt sich das neue Epitheton also gut in die bäuerliche Religiosität der Region ein und bestätigt für den Zeûs Αἰζανῶν erstmals ausdrücklich, daß auch in seinem Kult agrarische Bezüge von Bedeutung waren".

3.1. Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adakları

"Ἐσχάτα μερόπων δώματα καὶ τείχεα
τύμβοι πιστότερα δόμων σώμασιν

"Das letzte Haus und die letzten Mauern der Menschen sind die Gräber,
sie sind den Körpern treuer als die Häuser!"³¹¹

Zeus Bronton'a sunulmuş olan eserlerin 94 tanesinin yazıtında bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Tanrıya adanmış sıradan bir adak yazıtında, en basit örneği ile şöyle bir ifade izlenmektedir: ὁ/ἡ δεινα τοῦ δεινοῦ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν. Adaklarda sık sık adağı sunma nedeni de verilmektedir, örneğin: ὁ/ἡ δεινα τοῦ δεινοῦ ὑπὲρ βοῶν κ̅ καρπῶν Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν veya ὁ/ἡ δεινα τοῦ δεινοῦ ὑπὲρ ἑαυτῶν κ̅ τῶν ιδίων πάντων Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν. Yazıtlar, bu kalıplar temel alınarak çok çeşitli varyasyonlarla karşımıza çıkmaktadır. Ancak, kalıpların içinde zaman zaman hiç de sıradan olmayan ifadeler görülmektedir. Bunlardan en dikkati çeken, yazıtlarda bazı şahıs isimlerinin, tıpkı tanrının adı gibi, ismin *dativus* halinde, tanrının adından önce ya da sonra yazılmış olmasıdır. İsimlerle tanrının adı arasında çoğunlukla "κ̅" (καί)³¹² bağlacının olduğu görülmektedir. Ancak, bu bağlacın olmadığı ve hepsinin ard arda yazıldığı örnekler de vardır. Yazıtlarda, adağın, Zeus Bronton'un yanı sıra bir ya da birkaç kişiye birden sunulduğu anlaşılmaktadır. Fakat, bazılarında belgelenen μνήμης χάριν, γλυκυτάτοις, ζῶντες ve ζῶν κ̅ φρονῶν gibi ifadelerden, bu tür adakların açıkça mezar taşı³¹³ olduğu anlaşılmaktadır. Hatta, bu tür eserlerin öncelikle mezar taşı olduğunu ve aynı zamanda tanrıya da sunulduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

Zeus Bronton adakları içindeki bu tür eserlerin, "85 yazıt" gibi ezici bir çoğunlukla Kuzeybatı Phrygia'dan kaynaklandığı görülmektedir. Ancak, benzer durum, az da olsa (9 tane) Bithynia Bölgesi'ndeki Bronton adaklarında da vardır. Bu iki bölge dışında ele geçmiş olan Zeus Bronton adaklarında mezar taşı olanına rastlanmamaktadır.

Yazıtlar incelendiğinde farklı birkaç durum göze çarpmaktadır. Öncelikle, Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndeki yazıtlarla Bithynia Bölgesi'ndekiler arasında bazı ifade farklılıkları olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bunlara aşağıda değinilmektedir. Yazıtları, bu iki bölge içinde önce, ölmüş olan şahısların isimleriyle tanrının adı arasında κ̅ (veya καί) bağlacı

³¹¹Şahin, Der Pantomime Krispos, s. 294 satır 1–2 (pantomim ustası Krispos'un Herakleia Pontike'de bulunmuş olan mezar taşının üzerindeki şüirden ilk iki satır, Almanca çeviri: Sencer Şahin).

³¹²Mezar taşı olan yazıtlarda bu bağlaç, Phrygia Bölgesi'nin öteki yazıtlarında da (ve diğer Bronton yazıtlarında) çok sık belgelendiği gibi, çoğunlukla κ̅ şeklinde *ligatur*'lu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, bunların içinde καί şeklinde yazılmış olanlar da vardır, bkz. Kat. No. 17, 27, 40, 57, 185, 190, 207, 220, 230. Kat. No. 11'de ké şeklinde geçmektedir. Bithynia Bölgesi'ndeki Bronton yazıtlarında κ̅ *ligatur*'u çok az belgelenmiştir. Yazıtlardaki sözcüklerin yazımında *ligatur*'a çok sık başvurulmasına rağmen, κ̅ *ligatur*'unun kullanımının yörede alışkanlık olmadığı anlaşılmaktadır. *Ligatur*'un görüldüğü örnekler için bkz. Kat. No. 267, 274, 275, 281. Kat. No. 289'da ké şeklinde geçmektedir. Anadolu'nun öteki bölgelerinden ele geçmiş olan Bronton adaklarından sadece Galatia'daki bir yazıtta (Kat. No. 300) bu *ligatur* görülmektedir.

³¹³Söz konusu adaklar, kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla çalışmanın sonunda 16. kısımda topluca listelenmiştir.

olanlar ve olmayanlar diye ayırmak olanaklıdır. Kuzeybatı Phrygia'daki yazıtlarda çoğunlukla κ bağlacının olduğu görülmektedir³¹⁴. Ancak, az da olsa bu bağlacın olmadığı yazıtlar da vardır³¹⁵. Bazı yazıtlarda, yazıtın zarar görmüş olması nedeniyle, bağlacın olup olmadığı bilinmemektedir³¹⁶. Bithynia Bölgesi'ndeki az sayıdaki yazıtta ise, bağlacın hem yazıldığı hem de yazılmadığı görülmektedir³¹⁷.

Yazıtlarda, ölen şahısların kimliğini ve ailesi ile bağını açıklayan sözcüklere, mezar yazıtlarında olağan olduğu üzere, sıklıkla rastlanmaktadır. Kuzeybatı Phrygia'daki Bronton yazıtlarında belgelenen sözcükler şunlardır: $\pi\alpha\tau\rho\acute{\iota}$ ³¹⁸, $\mu\eta\tau\rho\acute{\iota}$ ³¹⁹, $\acute{\alpha}\delta\epsilon\lambda\phi\hat{\omega}$ ³²⁰, $\upsilon\acute{\iota}\hat{\omega}$ ³²¹, $\gamma\omicron\nu\epsilon\upsilon\sigma\iota(\nu)$ ³²², $\acute{\alpha}\nu\delta\rho\acute{\iota}$ ³²³, $\sigma\upsilon\nu\beta\acute{\iota}\omega$ ³²⁴, $\tau\acute{\epsilon}\kappa\nu\omega$ ³²⁵, $\gamma\upsilon\nu\alpha\iota\kappa\acute{\iota}$ ³²⁶, $\theta\rho\epsilon\pi\tau\hat{\omega}$ ³²⁷, $\acute{\alpha}\delta\epsilon\lambda\phi\eta$ ³²⁸, $\gamma\alpha\mu\epsilon\tau\eta$ ³²⁹, $\pi\acute{\alpha}\tau\rho\omega\acute{\iota}$ ³³⁰, $\pi\acute{\alpha}\pi\omega$ ³³¹, $\mu\acute{\alpha}\mu\eta$ ³³² ve $\sigma\upsilon\nu\tau\rho\acute{\omicron}\phi\omega$ ³³³. Bithynia'daki mezar taşı olan Bronton yazıtlarında ise, ölünün aile bağlarını gösteren sözcüklere çok az rastlanmaktadır. Sadece bir yerde $\sigma\upsilon\nu\upsilon\epsilon\upsilon\acute{\nu}\omega$ ³³⁴ ve bir yerde de $\pi\alpha\tau\rho\acute{\iota}$ ³³⁵ geçmektedir. Bunların dışında, Kuzeybatı Phrygia'daki yazıtlarda, ölüye olan sevgiyi, saygıyı ve bağlılığı belirten $\gamma\lambda\upsilon\kappa\upsilon\tau\acute{\alpha}\tau\omicron\iota\varsigma$ ³³⁶ (veya $\gamma\lambda\upsilon\kappa\upsilon$

³¹⁴Krş. Kat. No. 11, 12, 13, 17, 18, 21, 25, 27, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 42, 44, 45, 50, 51, 53, 55, 57, 58, 62, 63, 70, 71, 72, 78, 80, 83, 85, 87, 88, 94, 95, 139, 142, 146, 156, 165, 179, 183, 185, 186, 189, 190, 192, 193, 198, 204, 205, 207, 216, 219, 220, 229, 230, 237, 240.

³¹⁵Örn. bkz. Kat. No. 93, 129, 67, 181, 224.

³¹⁶Krş. Kat. No. 4, 19, 96, 99, 140, 201.

³¹⁷Örn. bağlacın olduğu yazıtlar Kat. No. 278 ve 283'tür. Bağlacın olmadığı yazıtlar ise Kat. No. 252 ve 257'dir.

³¹⁸Krş. Kat. No. 4, 13, 19, 27, 35, 40, 41, 42, 50, 51, 57, 58, 70, 71, 80, 85, 99, 129, 137, 140, 165, 189, 190, 198, 201, 205, 224, 230.

³¹⁹Krş. Kat. No. 11, 13, 19, 39, 41, 45, 70, 71, 83, 85, 99, 146, 165, 189, 205.

³²⁰Krş. Kat. No. 51, 63, 95, 185, 207.

³²¹Krş. Kat. No. 17, 21, 93, 94, 183?.

³²²Krş. Kat. No. 19, 34, 61, 186.

³²³Krş. Kat. No. 18, 53, 156, 193.

³²⁴Krş. Kat. No. 25, 55, 139, 236.

³²⁵Krş. Kat. No. 25?, 87, 216.

³²⁶Krş. Kat. No. 142, 229.

³²⁷Krş. Kat. No. 78, 209.

³²⁸Krş. Kat. No. 62.

³²⁹Krş. Kat. No. 38.

³³⁰Krş. Kat. No. 63.

³³¹Krş. Kat. No. 99.

³³²Krş. Kat. No. 99 ve 162 (ιδία μάνμη).

³³³Krş. Kat. No. 209.

³³⁴Krş. Kat. No. 262.

³³⁵Krş. Kat. No. 293.

³³⁶Krş. Kat. No. 13, 19, 34, 85, 165, 181?, 186.

τάτω³³⁷–γλυκυτάτη³³⁸), φιλάτω³³⁹, θεοφιλήτοις³⁴⁰, θεοφιλήτω³⁴¹, πολυτειμήτω³⁴², gibi ifadeler de sıklıkla görülmektedir. Bithynia'daki örneklerde bu tür ifadelere hiç rastlanmamaktadır. Mezar yazıtlarının ayrılmaz bir parçası olan μνήμης χάριν³⁴³ ve yine, çok sık belgelenen ζῶντες³⁴⁴, ζῶντες κ̅ φρονούντες³⁴⁵, ζῶν κ̅ φρονῶν³⁴⁶, ζῶση κ̅ φρονούση³⁴⁷, ζόντι³⁴⁸, ζῶν³⁴⁹ gibi ifadeler Kuzeybatı Phrygia'daki Bronton yazıtlarında belgelenmektedir. Bithynia'da ise bu ifadeler yoktur. Sadece bir yazıtta πατρὶ χάριν geçmektedir³⁵⁰.

Bunların dışında, Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndeki yazıtların kendi içinde de farklı özellikleri vardır³⁵¹. Yazıtlardaki ifadeleri basit ayrımlarla gruplamak olanaklıdır. Ancak, bir grupta yer alan bazı yazıtların öteki gruplardan birisine uyduğu da görülmektedir.

1. Şahısların isimleri tanrının adından önce yazılmaktadır: τῶ/τῆ δεῖνι κ̅ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν (veya τῶ/τῆ δεῖνι Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν). Bu en sık görülen durumdur³⁵². Bazen de tanrının adından önce πατρὶ δεῖνι κ̅ μητρὶ δεῖνι μνήμης χάριν κ̅ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν³⁵³, πατρὶ δεῖνι μνίας ἔνεκον Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν³⁵⁴, ἀνδρὶ γλυκυτάτω μνήμης χάριν ἐξέτελεσε κ̅ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν³⁵⁵ ya da πατρὶ δεῖνι κ̅ μητρὶ δεῖνι γλυκυτάτοις μνήματος φιλάτου τὴν ἑώνιον χάριν κ̅ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν³⁵⁶ gibi yazıtlara rastlanmaktadır³⁵⁷. Bu tür yazıtları aşağıda, üçüncü numarada saymak da olanaklıdır.

2. Şahısların isimleri tanrının adından sonra yazılmaktadır: Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν κ̅ τῶ/τῆ δεῖνι (veya Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν τῶ/τῆ δεῖνι). Bu durum daha az belgelenmektedir³⁵⁸.

³³⁷Krş. Kat. No. 51, 156.

³³⁸Krş. Kat. No. 11, 39, 83, 236.

³³⁹Krş. Kat. No. 50, 87.

³⁴⁰Krş. Kat. No. 99.

³⁴¹Krş. Kat. No. 198.

³⁴²Krş. Kat. No. 137.

³⁴³Bkz. Kat. No. 12, 13, 19, 51, 70, 71, 129 (μνίας ἔνεκον), 150, 156, 165 (biraz farklı biçimde), 219, 236.

³⁴⁴Krş. Kat. No. 72, 167, 204.

³⁴⁵Krş. Kat. No. 150.

³⁴⁶Krş. Kat. No. 97, 186.

³⁴⁷Krş. Kat. No. 229.

³⁴⁸Krş. Kat. No. 41.

³⁴⁹Krş. Kat. No. 92, Kat. No. 96 (ζῶς olarak yanlış yazılmıştır), 179?.

³⁵⁰Krş. Kat. No. 293.

³⁵¹Burada, Bronton yazıtlarında, iki bölge arasında görülen bir farka değinmek gerekmektedir. Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndeki Zeus Bronton yazıtlarında, tanrının adı, birkaç yazıt dışında (örn. İnönü adakları), yazıtın en sonunda yazılmaktadır. Bithynia Bölgesi'nde ise, durumun bunun tam tersi olduğu ve tanrının adının yazıtın başında ('Αγαθῆ τύχη'den sonra) yazıldığı görülmektedir.

³⁵²Örn. bkz. Kat. No. 4, 11, 17, 18, 21, 25, 27, 35, 37, 38, 42, 44?, 45, 50, 55, 57, 58, 62, 63, 78, 80, 85, 93, 94, 95, 99, 181, 185, 189, 198, 205, 216, 224, 240?.

³⁵³Krş. örn. Kat. No. 70, 71.

³⁵⁴Krş. örn. Kat. No. 129.

³⁵⁵Krş. örn. Kat. No. 156.

³⁵⁶Krş. örn. Kat. No. 165.

³⁵⁷Bu gruba şu yazıtlar da dahil edilebilir: Kat. No. 13, 19, 236.

³⁵⁸Örn. bkz. Kat. No. 4, 39, 40, 53, 63, 87, 139, 142, 149, 183, 190, 207, 230.

Ölmüş olan şahısların isimlerinin tanrının adından sonra yazılmış olması, isimlerin belki de yazıtta sonradan eklendiği düşüncesini akla getirmektedir. Bu durumda, önce adak olan eserlerin sonradan mezar taşına çevrildikleri düşünülebilir. Fakat, bu gruptakilerin az sayıda olması, bu şeklin yaygın bir uygulama olmadığını düşündürmektedir. Yukarıda, birinci gruptaki eserlerin sayıca fazla olması da bu düşüncelyi desteklemektedir.

3. Bunların dışında, bazı yazıtlarda ölmüş olan şahısların isimlerinin, tanrının adının önünde ya da sonunda değil, yazıtın herhangi bir yerinde olduğu görülmektedir³⁵⁹.

4. Ölmüş şahısların isimlerinin yazılmayıp, sadece aile bağlarının (anne, baba, kardeş vs. gibi) verildiği yazıtlar da vardır³⁶⁰. İfadeler tanrının adından önce veya sonra gelebilmektedir. Ancak, bazı yazıtlarda, şahıs kendi adını baba adı ile beraber andığı için, babasının adını tekrar yazmaya gerek görmemiştir³⁶¹.

5. Yazıtlarda geçen ζῶντες, ζῶντες κ̅ φρονούντες, ζῶν κ̅ φρονῶν, ζῶση κ̅ φρονούση, ζόντι ve ζῶν ifadelerinden şahısların, mezar taşını ölmeden önce kendileri veya yakınları için hazırladıkları ve tanrıya sundukları anlaşılmaktadır³⁶². Yazıtın birinde, bir şahsın mezar taşını ölen annesine ve henüz hayatta olan babasına sunduğu görülmektedir³⁶³. Eser, aynı zamanda babasının da mezar taşı olarak düşünülmüştür. Yukarıdaki ifadelerin belgelendiği yazıtlarda μνήμης χάριν sözüne rastlanmamaktadır³⁶⁴.

6. Bunların dışında, yukarıda belirtilen durumlara uymayan veya değişik ifade edilmiş yazıtlar da vardır. Aşağıda, bu tür örneklere ve yazıtlardaki bazı özelliklere değinilmektedir.

Kat. No. 18'de, zarar görmüş olan mezar yazıtı, biçim olarak yukarıda 1. duruma uymasına rağmen, yazıtın ifade ediliş şekli farklıdır. Burada, Philoksene isimli bir kadın, steli kendi kocasına ve Zeus Bronton'a sunduğunu belirtmektedir. Yine, Kat. No. 61'in yazıtının da benzer şekilde ifade edildiği görülmektedir.

Kat. No. 40'ın yazıtı, yüz sene önce bilim dünyasında tartışmaya yol açmıştır. Ramsay, üst kısmı kırık ve kayıp olan yazıtın Zeus Bronton'la birlikte Πατήρ Θεός'a adandığını belirtmekte ve bir sonraki satırda kendi söylediği ile çelişerek πατήρ θεός'un Zeus Bronton'un bir *epitethon*'u olduğunu eklemektedir³⁶⁵. Körte ise, Πατήρ Θεός diye bir tanrının olmadığını, yazıtın Zeus Bronton'a ve adı yazılmayan ölmüş bir adama adandığını ve bu şahsın steli di-

³⁵⁹Örn. bkz. Kat. No. 41, 51, 61, 88?, 137, 192, 201, 209, 222.

³⁶⁰Örn. bkz. Kat. No. 34 (γονεῦσι γλυκυτάτοις), 40 (καὶ πατρὶ θεῶ), 83 (μητρὶ γλυκυτάτη), 99 (πατρὶ κ̅ μητρὶ θεοφιλήτοις. Bu yazıtta baba adı bellidir: Aleksandros), 140 (πατρί), 146 (μητρί), 156 (ἀνδρὶ γλυκυτάτῳ), 186 (γονεῦσι γλυκυτάτοις), 189 (πατρί), 193 (ἀνδρὶ), 205 (μητρί), 220 (παρτὸς ψυχῆς).

³⁶¹Krş. örn. Kat. No. 85, 99 ve 198.

³⁶²Krş. Kat. No. 72 (ζῶντες ἑαυτοῖς κατεσκεύασαν), 92 (αὐτῶ ζῶν), 94 (ἑαυτῶ κ̅ υἱῶ Τροφίμῳ), 96 (ζῶ/ς/ ἀνέστησεν ἑαυτῶ), 97 (ζῶν κ̅ φρονῶν περὶ ἑαυτοῦ), 150 (ζῶντες κ̅ φρονούντες), 167 (ζῶντες ὑπὲρ ἑαυτῶν), 179 (κ̅ ἑαυτῶ ζῶν?), 186 (. . . ζῶν κ̅ φρονῶν ἔθετο), 189 (πατρὶ κ̅ ἑαυτῶ κ̅ μητρὶ . . .), 204 (ζῶντες ἑαυτοῖς), 229 (. . . ζῶση κ̅ φρονούση).

³⁶³Kat. No. 41 (πατρὶ ζόντι κ̅ μητρὶ κατοικομένη).

³⁶⁴Sadece bir yazıtta bu ifade görülmektedir, krş. Kat. No. 150. Ancak, burada söz konusu olan yazıt gerçek bir mezar yazıtıdır. Zeus Bronton için yazılmış adak yazıtı aynı taşın öteki yüzündedir.

³⁶⁵Bkz. Ramsay, Inscriptions, 123 vd.

kenlerin babası olduğunu belirtmektedir³⁶⁶. Ona göre baba, ölmesiyle birlikte Frig inançlarına da uygun olduğu üzere, tanrısallaşmıştır³⁶⁷. Körte mantıklı açıklamalarıyla, yazıtın Zeus Bronton'un yanı sıra bir insana adandığını, yani, eserin aynı zamanda bir mezar taşı olduğunu göstermektedir. Burada incelediğimiz birçok yazıtın da gösterdiği gibi, Körte'nin düşüncesi doğrudur. Cox ve Cameron da Körte'nin haklı olduğunu belirtmişlerdir³⁶⁸.

İki eserin yazıtı öteki mezar yazıtlarından farklı ifade edilmiştir: Kat. No. 162³⁶⁹ ve 190. Ayrım, "εὐχὴν" sözcüğünde belirginleşmektedir. Kat. No. 190'da tanrının adından sonra καὶ πατρὶ sözcüğü gelmekte ve onu εὐχὴν izlemektedir. Burada, adağı hem tanrı hem de bir şahıs birlikte almış gözükmektedir. Kat. No. 162'nin üzerinde iki yerde yazıt bulunmaktadır: başlık profili ve kaide. Başlık profili üzerindeki yazıt Zeus Bronton'a sade bir adaktır ve sonu εὐχὴν ile bitmektedir. Fakat, kaide üzerindeki sonradan eklendiği anlaşılan yazıtta, aynı şahsın, eseri kendi annesine (veya büyükannesine) adak olarak sunduğu görülmektedir: ἰδίᾳ μόνῃ εὐχὴν. Dikkati çeken, anne sözcüğünden sonra da εὐχὴν'nin gelmesidir. Burada, altarın çok açık biçimde Zeus Bronton'un yanı sıra anneye de sunulduğu anlaşılmaktadır. İnsanların tanrıyla birlikte adak kabul etmesi, bilim dünyasında ölen şahısların tanrısallaştırıldığı fikrini düşündürmüştür³⁷⁰. E. Haspels, burada söz konusu olan adakların aynı zamanda mezar taşı olarak anlaşılmasının doğru olmadığını belirterek, bunların Zeus Bronton'a ve ölmüş olan insanların saygıdeğer anısına adandıklarını söylemektedir³⁷¹. Bu düşüncesini Cox ve Cameron'un³⁷² aynı yöndeki fikirlerine dayandırmaktadır. Haspels, bu tür yazıtlarla insanların tanrısallaştırıldığını söylemenin ileri gitmek olduğunu belirtmektedir. Ölülerin hatıralarının bu şekilde kutlanmasıyla, dünyevi bağımlılığın aşılaraq en ulvi insan derecesine ulaşıldığını ve bunun asla tanrısallaşmak anlamına gelmediğini de eklemektedir.

Bunlardan başka, mezar taşı olan Bronton adakları içerisinde iki büyük stel dikkati çekmektedir: Kat. No. 70 ve 71. İkisi de Ayvacık'ta bulunmuş olan ve zamanında olasılıkla yan yana duran stellerin yazıtları incelendiğinde, eserlerin bir karı kocanın mezar taşı olduğu ve yazıttaki ifadelerin kelimesi kelimesine aynı verildiği görülmektedir. Steller birbirlerinden, üzerlerindeki kabartma betimlerle ayrılmaktadır. Birisinin üzerinde bir erkek büstü vardır ve bunun baba Apollas'ı betimlediği anlaşılmaktadır. Ötekisinde ise, bir kadın büstü görülmektedir ve bu da anne Apollonia'nın betimidir. Büstlerden başka, şahısların günlük uğraşlarını gösteren motiflerin betimleri de görülmektedir. Çocukları Theudas, Hermes ve Tatas, anne ve babaları için iki ayrı mezar taşı yaptırıp yazıtını ortak formüle ederek taşlara yazdırmıştır.

³⁶⁶Bkz. Körte, Studien VI, s. 442 No. 74.

³⁶⁷Yuk. age. s. 443 dipn. 2.

³⁶⁸Cox-Cameron, MAMA V, s. 111 vd. No. 232.

³⁶⁹Altarın gövdesi üzerinde oldukça zarar görmüş bir büst betimi vardır. Büstün hatları kaybolmuştur ve kimi betimlediği bilinmemektedir. Fakat büstün, adağı sunan Ariston'nun ölmüş olan annesini (veya büyükannesini) betimlediği söylenebilir. Mezar taşı olan Bronton eserleri üzerinde ölülerin büstlerinin betimlenmesi bölgede görülen bir durumdur, krş. Kat. No. 173 ve 176.

³⁷⁰Bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXVII vd. (Are the Dead Divine?).

³⁷¹Haspels, Highlands, s. 204.

³⁷²Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXIV vd. (The Tomb as a Dedication).

Bunun dışında, Kat. No. 12'nin yazıtı kırık olmasına rağmen, eserin üzerine işlenmiş motiflerden bir kadının mezarı olduğu anlaşılmaktadır. Stelin üzerine bir çift sandalet, iç ve üzerine ip sarılmış öreke betimlenmiştir. Betimler yörede kadınların mezarlarında görülmektedir.

Kat. No. 78'in ve 209'un yazıtlarından, eserlerin besleme (θρεπτός veya συντρόφω [süt kardeş]) Apollonios ile Teimon'un mezar taşı olduğu anlaşılmaktadır. Beslemelerin mezar taşında Zeus Bronton'un adının geçmesi, alt statüdeki insanların da tanrıya yakınlaşabildiklerinin göstergesidir. Bronton'a beslemelerin dışında kölelerin de adak sunduğu bilinmektedir³⁷³.

Kat. No. 149'un (. . . Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν · Νεάρχου ψυχῆ), Kat. No. 220'nin (. . . πατρός ψυχῆς καὶ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν) ve Kat. No. 173'ün (. . . Μαξίμου ψυχῆς πατρός σὺν τοῖς ἰδίοις εὐξάμενοι ἀνέθηκαν εὐχὴν) yazıtlarında, ötekilerden farklı olarak, "ölülerin ruhu" için sunuların yapıldığı belirtilmektedir. Son mezar taşının "dua edilerek" dikildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu altarın gövdesi üzerinde ölen şahsın büstü betimlenmiştir (Lev. 53 a).

Kat. No. 150'deki altarın üzerinde iki farklı yazıtın bulunduğu ve bunlardan ön yüzdeki Zeus Bronton'a ve Saouadios'a (Sabazios) bir adak, sağ yan yüzdeki ise, Aurelius Kyrion ve eşi Domne'nin mezar yazıtı olduğu anlaşılmaktadır. Adak taşı, sonraki bir dönemde farklı kişiler tarafından mezar taşı olarak kullanılmıştır. Yazıtlar farklı karakterlerde yazılmıştır.

Kat. No. 176'nın yarım yazıtında, onun bir mezar taşı olduğuna işaret eden herhangi bir bilgi yoktur. Ancak, gövdesi üzerinde betimlenmiş olan bir erkek büstü, altarın aynı zamanda bir mezar taşı olabileceğine işaret etmektedir (Lev. 57 a). Gerçekten bir mezar taşı olan Kat. No. 173'ün üzerinde, yukarıda da belirtildiği gibi, ölünün bir büstü betimlenmiştir. Olasılıkla Kat. No. 176 da bir mezar taşıdır.

Kat. No. 207'nin yazıtında yıl verilmiştir: ἔτους σα'. Bütün mezar taşı olan Bronton yazıtlarının içinde bir tek bu eserde tarih verildiği görülmektedir. Eser, *Sulla aera*'sına göre İ. S. 116–117 yıllarındandır.

Kat. No. 219, bir ulaşım memuru (ἀμοξάρχης) olan Aur(elius) Papas ve eşi Aur(elia) Kseuna'nın mezarıdır. Yazıtta, Aur(elius) Onesimos Papas isimli birisinin, ölümlere son görevini saygıyla yerine getirdiği, yani mezar taşını onlar için diktirdiği yazılıdır. Bu ifade biçimi ötekilerden ayrılmakta ve tek kalmaktadır.

Kat. No. 136'nın yazıtı öteki mezar yazıtlarından farklıdır. Üst kısmı kayıp olan yazıtta, altarın Zeus Bronton'un yanı sıra yer altı tanrılarına adandığı anlaşılmaktadır. Seyitgazi'de Battal Gazi Türbesi'nin içindeki bir duvara örülmüş olan eserin üzerinde, havaya kalkmış iki kol (ve eller) motifi betimlenmiştir. *Theoi Katakthonioi* 'un adının geçtiği yazıtlar mezar yazıtlarıdır ve tanrıların adı genellikle mezar lanetlerinde anılmaktadır³⁷⁴. Tanrının adı tipik Lydia mezar beddua ve lanetlerinde görülmektedir ve mezarı ve ölüyü koruyucu işlevi vardır³⁷⁵. Bundan başka, Antik Dönem'de çok çeşitli eserlerin üzerine betimlenmiş olan havaya kaldırılmış çift el motifi mezar taşlarında belgelenen bir motiftir ve beddua ve lanet anlamına

³⁷³Beslemeler için bkz. Kat. No. 68, 74 ve 157; köleler için bkz. Kat. No. 10, 68 ve 292.

³⁷⁴Bkz. De Hoz, *Lydische Kulte*, s. 21 dipn. 95; genel olarak bkz. Steuding, *Manes*, s. 2316 vd. ve Steuding, *Inferi*, s. 234 vd.

³⁷⁵Bkz. De Hoz, yuk. age.

gelmektedir³⁷⁶. Bu motifle belirtilmek istenen, mezara, mezar taşına, içindeki ölüye ve mezarla ilgili bütün eşyalara karşı işlenecek suç için öç alan tanrı ve bizzat öç kastedilmektedir. El motifleriyle bu suçu işleyecek olanlar tehdit edilir; dolayısıyla ellerin koruyucu ve belayı savuşturucu (apotropaik) rolü vardır. Cox ve Cameron, yazıttaki ifadenin ve eserin üzerindeki el motiflerinin, eserin aynı zamanda bir mezar taşı olduğunun göstergesi olduğunu belirtmekte ve mezar yazıtının belki altarın duvara örülü yüzünde olabileceğini söylemektedirler³⁷⁷. Taşın üzerindeki tek yazılı kısım bu yüz ise, Cox ve Cameron, o zaman altarın kendisiyle ilgili ve üzerinde mezar yazıtının bulunduğu bir mezar taşının yanında durduğunu veya büyük bir mezar yapısının (*heroon*) içinde yer alabileceğini belirtmektedirler.

Bithynia'daki mezar taşı olan Zeus Bronton adaklarına genel olarak bakıldığında, yazıtlarda, ölmüş olan şahısların isimlerinin genellikle tanrının adından sonra yazıldığı görülmektedir³⁷⁸. Bir yazıtta ölümlerin isimleri tanrının adından önce yazılmıştır³⁷⁹. Bazı yazıtlarda ise, tıpkı Kuzeybatı Phrygia'daki örneklerde olduğu gibi, şahısların isimlerinin tanrının adından uzakta yazıldığı belirlenmektedir³⁸⁰. Bir tek yazıtta ölmüş olan babanın adı yazılmamıştır³⁸¹. Yazıtlardan beş tanesi 'Αγαθῆ τύχη· dileği ile başlamaktadır³⁸². Dikkati çeken bir başka nokta, Phrygia Bölgesi'nde olağan olan εὐχὴν sözcüğünün olmamasıdır. Yine, Bithynia Bölgesi'ndeki öteki Bronton adaklarında sık görülen "τὸν βωμὸν ἀνέστησαν" ifadesine sık rastlanmaktadır³⁸³. Bundan başka, bölgenin adak yazıtlarında sık belgelenen "κατὰ ἐπιταγήν" veya benzeri ifadelerin mezar taşı olan bu yazıtlarda da bulunması dikkati çekmektedir³⁸⁴. Mezar taşı olan altarların yazıtlarında, eserlerin Zeus Bronton'un emri gereği dikildiğinin belirtilmesi, yöre insanının dini inançları ile öbür dünya olgusu arasında kurduğu bağa işaret etmesi açısından önemlidir.

Bütün mezar yazıtlarına genel olarak bakıldığında, metinlerin, buluntu yeri olan bölgelerdeki asıl mezar yazıtlarına oranla hayli kısa tutulduğu ve ölü ile ilgili fazla ayrıntının verilmemesi görülmektedir³⁸⁵. Mezar taşlarının ezici çoğunlukla stel³⁸⁶ (47 tane) veya altar³⁸⁷ (35

³⁷⁶Bkz. Pfuhl-Möbius II, s. 537; Groß, Menschenhand, s. 97 vd. ve dipn. 8, ayrıca bkz. Klaffenbach, Epigraphik, s. 57.

³⁷⁷Bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. 108 vd. No. 225 Fig. 47.

³⁷⁸Bkz. Kat. No. 252, 257, 264, 278, 283.

³⁷⁹Bkz. Kat. No. 256.

³⁸⁰Bkz. Kat. No. 262 ve 289.

³⁸¹Bkz. Kat. No. 293. Ölen şahıs kendisini baba adı ile tanımladığı için babası Pytheos'un adını aşağıda tekrar etmemiştir.

³⁸²Bkz. Kat. No. 252, 256, 262, 278 ve 283.

³⁸³Bkz. Kat. No. 252, 256, 257, 278, 283.

³⁸⁴Krş. Kat. No. 257 ve 278.

³⁸⁵Kuzeybatı Phrygia'daki mezar yazıtlarına genel olarak bakıldığında, özellikle Yukarı Porsuk Vadisi'ndeki (Kütahya) yerleşim yerlerinden ele geçen mezar yazıtlarının son derece uzun yazıldıkları ve zengin bilgiler verdikleri görülmektedir.

³⁸⁶Krş. Kat. No. 4, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 21, 25, 27, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 50, 51, 53, 55, 57, 58, 61, 62, 63, 70, 71, 72, 78, 80, 83, 85, 87, 88, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 129 ve 209.

³⁸⁷Krş. Kat. No. 136, 137, 139, 140, 142, 146, 149, 150, 156, 162, 165, 167, 173, 176, 179, 181, 183, 185, 186,

tane) olduğu görülmektedir. Bunların dışında, bir yuvarlak altar³⁸⁸, bir blok³⁸⁹ ve dört tane de levha³⁹⁰ mezar taşıdır. Altı eserin ne tipte olduğu bilinmemektedir³⁹¹, ancak bunlar da olasılıkla stel veya altardır. Dikkati çeken bir durum ise, hiçbir Bronton büstünün mezar taşı olmadığıdır. Küçük boyutlu steller de mezar taşı olarak kullanılmamıştır.

Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndeki mezar taşı olan adakların büyük çoğunlukla Eskişehir ve köylerinde bulunduğu görülmektedir³⁹². Sadece üç eser Kütahya çıkışlıdır³⁹³. Bithynia'daki yazıtlar ise büyük çoğunlukla Bilecik'ten kaynaklanmaktadır³⁹⁴. Sadece, Göynük³⁹⁵ ve İzmit'ten³⁹⁶ birer eser bilinmektedir.

Zeus Bronton adaklarında gözlemlenen bu farklılık, çeşitli bilim adamlarınca yüzyıl önce farkedilmiş ve yorumlanmıştır. W.M. Ramsay, Zeus Bronton'a adanmış her adak taşının aynı zamanda bir mezar taşı olduğunu belirtmiştir³⁹⁷. Ancak, A. Körte bu fikre karşı çıkmış ve her adağın mezar taşı olmadığını örneklerle göstermiştir³⁹⁸. Gerçekten de, katalogdaki örneklerden de anlaşıldığı gibi, tanrıya adanan eserlerin önemli bir bölümünün (223 tanesinin) sadece adak olduğu görülmektedir. Adaklar çoğunlukla, adağı sunanın kendisinin, ailesinin, köyünün, hayvanının ve ürününün sağlık ve esenliği için sunulmuştur. Ramsay'ın ortaya attığı "*insanların Phrygia'da öldükleri zaman tanrısallaştığı ya da bir tanrıya eş tutulduğu*" fikri bilim dünyasında hayli tartışılmış ama genelde ilgi görmemiştir³⁹⁹. S. Şahin ise, bu tür adakların aynı zamanda mezar taşı oldukları fikrine karşı çıkmış ve bu taşların gerçek işlevlerinin anlaşılabilmesi için bunların zamanında durdukları yerin bilinmesinin gerekli olduğunu belirt-

189, 190, 192, 193, 198, 201, 204, 205, 256, 257, 262, 264, 278, 283, 289 ve 293.

³⁸⁸Krş. Kat. No. 207.

³⁸⁹Krş. Kat. No. 216.

³⁹⁰Krş. Kat. No. 219, 220, 222, 224.

³⁹¹Krş. Kat. No. 229, 230, 236, 237, 240, 252.

³⁹²Bkz. bu çalışmanın arkasındaki "Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adakları" listesi.

³⁹³Krş. Kat. No. 176?, 207 ve 162.

³⁹⁴Arkadaki "Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adakları" listesine bakınız.

³⁹⁵Krş. Kat. No. 289.

³⁹⁶Krş. Kat. No. 293.

³⁹⁷Bkz. Ramsay, Sepulchral Customs, s. 257: "Almost every inscription in which he is mentioned is a grave-stone"; Ramsay, Preliminary Report, 273; Cumont, Bronton RE III 1, s. 891; Cook, Zeus II.1, s. 836 dipn. 11. H. Beer de bu fikre katılanlardandır, krş. 'Απαρχή, s. 114: "In kleinasiatischen Provinzen, besonders in Phrygien, war es üblich Grabinschriften in der Form einer Weihinschrift an Totengötter, besonders an Ζεὺς Βροντῶν abzufassen; in derartigen Weihungen aber kehrt sehr oft der Begriff εὐχή wieder."

³⁹⁸Bkz. Körte, Radet, s. 404: "Ramsay geht sicherlich zu weit, wenn er Journal of Hell. stud. V 255 ff. alle Weihungen an Zeus Bronton sepulchral auffaßt. . ."; Körte, Studien V, s. 443: "Dieser Stein ist ein neuer Beweis dafür, dass nicht jede Weihung an Zeus Bronton notwendig zugleich sepulchral ist, wie Ramsay noch immer anzunehmen geneigt ist."; Körte, Studien VI, s. 409: "Diese Inschrift ist wiederum eine nichtsepulchrale Weihung an Zeus Bronton." Krş. Rodenwaldt, Zeus Bronton, s. 82.

³⁹⁹Bkz. Körte, Studien VI, s. 74; Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXIV vd.; Haspels, Highlands, s. 203 vd.; Waelkens, Privatdeifikation, s. 259 vd. ve 280 vd.; Pfuhl-Möbius II, s. 500. Ancak, L. Robert, Ramsay'ın düşüncelerine katılmış ve Phrygia'da halkın ölümlerini Zeus Bronton ile özdeşleştirip tanrılaştırdığını söylemiştir, bkz. Robert, Malédiction, s. 267.

miştir⁴⁰⁰. Fakat, burada incelediğimiz bütün örneklerin de açıkça gösterdiği gibi, söz konusu eserler gerçekten de mezar taşıdır. Cox ve Cameron, Bronton yazıtlarının bu özelliğini ayrıntılı biçimde değerlendirmiş ve eserlerin mezar taşı olduklarını açıkça göstermişlerdir⁴⁰¹.

M. Waelkens, burada Kat. No. 40'ın yazıtı gibi örneklerden yola çıkarak, insanların mezar taşlarında tanrısallaştırılması ("Privatdeifikation") olgusuna değindiği uzun makalesinde, bu durumun sadece Phrygia'ya özgü olmadığını belirtmekte ve bu bölge dışından yaklaşık otuz örnek vermektedir⁴⁰². Söz konusu olgunun Roma İmparatorluk Dönemi'nde batı eyaletlerinde de görüldüğünü eklemektedir⁴⁰³. Bu örneklerden yola çıkarak, bir Frig geleneği olmadığını gösterdiği insanların ölmeleriyle birlikte tanrısallaştırılması olgusunun, Anadolu'da yine de özellikle Phrygia'da yoğun belgelendiğini belirtmekte⁴⁰⁴ ve bu bölgeden de birçok örnek saymaktadır⁴⁰⁵. Waelkens, Zeus Bronton'un adının geçtiği mezar taşlarının ise, insanların tanrısallaştırılması olarak algılanmaması gerektiğini belirtmekte, yazıtlarda geçen εὐχήν sözcüğünün sadece tanrı için geçerli olduğunu vurgulamaktadır⁴⁰⁶. Waelkens'a göre, bu tür yazıtlarla asıl amaçlanan, bölgenin güçlü bir tanrısının isminin mezar yazıtında anılmasıyla mezarın soygunculara karşı korunmasının sağlanmasıdır⁴⁰⁷. Buradan, Zeus Bronton'un veya öteki tanrıların adlarının mezar taşlarında apotropaik anlamda kullanıldıkları sonucu çıkmaktadır. Waelkens, Phrygia Bölgesi'nin mezar taşlarında, öç alan tanrılardan çok sık söz edilmesinden veya yer altı tanrıların isimlerinin çok sık geçmesinden, bu bölgede mezarların çok sık soyulduğunun ya da zarar gördüğünün anlaşıldığını belirtmektedir. Bu durumda, yöre halkı dini güçleri kullanarak soygunculara karşı caydırıcılık aramıştır. Kütahya Bölgesi'ndeki mezar

⁴⁰⁰Bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1088: "Bu sunuların kullanılma amaçları yeterince açık değildir. Bunların sepulkral amaca hizmet ettiklerine ilişkin varsayım ise yeterince inandırıcı gözüküyor. --- Ancak, adı geçen bu adak yazıtları da, alışık olduğu üzere, yaşayan kişilerin yararına ὑπὲρ τοῦ δεῖνοϋ --- kaleme alınmışlardır. Bu yazıtların hemen hepsinin sonunda dedikasyon kavramı εὐχήν --- yer almakta, bazılarında ise dedikasyon formül ifadesi κατὰ ἐπιταγήν --- ya da κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ --- bulunmaktadır. Bu durum sözü edilen sunuların, yazıtlarda sununun yöneltildiği kişilerin ölümünden sonra değil, bir adak niyetini ya da bir tanrısai buyruğu ---olasılıkla rüya aracılığıyla--- takiben gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca, bazı yazıtlarda --- tanrının yanı sıra adağın yöneltildiği kişilerin, sunucuların bizzat kendileri olduğunu da gözönünde tutmak gerekir. Bütün bunlar, bu adak-armağanların aynı zamanda mezar taşı olduklarına ilişkin savı çürütmektedir. Taşların ve üzerlerindeki yazıtların gerçek amaçlarını daha yakından saptayabilmek için, ilkin bunların gerçekte dikili buldukları yerleri saptayabilmemiz çok yararlı olabilirdi. Ancak taşların buluntu yerleri bu konuda hemen hiçbir ipucu vermemektedir".

⁴⁰¹Bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXIV vd. (The Tomb as a Dedication).

⁴⁰²Bkz. Waelkens, Privatdeifikation, s. 264-269 arası.

⁴⁰³Bkz. yuk. age. s. 266 vd. Hem Yunanca hem de Latince örnekler vardır. Bu durum Roma'da da sık görülmektedir. Ayrıca, genel olarak bkz. Wrede, Consecratio.

⁴⁰⁴Waelkens, yuk. age. s. 269. Waelkens, tanrısallaştırma olgusunun Anadolu'da sık görülmesini, ülkenin tarihi geçmişine bağlamaktadır. Özellikle Phrygia'da çok sık belgelenmesini, diğer bölgelere oranla buradan çok daha fazla mezar taşının günümüze gelebilmesi olarak göstermektedir.

⁴⁰⁵Waelkens, yuk. age. s. 263 vd.

⁴⁰⁶Bkz. Waelkens, yuk. age. s. 281 ve 282: "Demnach kann die Gruppe unserer Inschriften nicht als ein Hinweis darauf verstanden werden, die Toten seien nach phrygischem Jenseitsglauben Götter geworden."

⁴⁰⁷Yuk. age. s. 282 vd.

taşlarında tanrıça Hekate'nin adı çok sık geçmektedir⁴⁰⁸. Kara Hekate (Ἑκάτη Μέλαινα) ismiyle karşımıza çıkan tanrıça, yazıtlarda mezarı koruyucu bir roledir⁴⁰⁹. Cox ve Cameron, Zeus Bronton'un kültünün yayıldığı bölgelerdeki mezar yazıtlarında öç alan tanrıların, yer altı tanrıların veya tanrıça Hekate'nin adının hiç görülmemesinden, bu bölgelerde Zeus Bronton'un (ya da öteki birkaç tanrının) bu işlevi üstlendiğini belirtmektedirler⁴¹⁰. Bütün bunlardan da anlaşılmaktadır ki, bu tür mezar taşları çoğunlukla bölgenin güçlü tanrısı Zeus Bronton'un korumasına alınmıştır. Maionia'dan (Kuzeydoğu Lydia) ele geçen bir yazıtta "Onun huyu yumuşak olsun!"⁴¹¹ ifadesi, Zeus Bronton'un gücünden ve hışmından korkulduğunun kanıtıdır⁴¹². Bu tür mezar taşlarının çoğunlukla Zeus Bronton'a sunulduğu buradaki örneklerden açıkça anlaşılmaktadır. Ancak, Zeus Bronton'dan başka, bazı tanrıların da isimlerinin benzer şekilde geçtiği görülmektedir. Bunlar Zeus⁴¹³, Zeus Agathios⁴¹⁴, Zeus Dagustes⁴¹⁵, Zeus Dios⁴¹⁶, Zeus ve Apollon⁴¹⁷, Apollon⁴¹⁸, Ana Tanrıça⁴¹⁹ ve Sabazios'tur⁴²⁰. Fakat, Zeus Bronton'un isminin ezici çoğunlukla belgelenmesi, onun yöredeki en güçlü ve en çekinilen tanrı olduğunu düşündürmektedir.

Bu tür mezar taşlarının zamanında nerede dikili oldukları sorusu bilim dünyasında tartışılmıştır. Waelkens, Ramsay'in "*Phrygia'nın kutsal alanlarında hem adak taşları hem de adak*

⁴⁰⁸Örn. Lochman, Grabsteine, s. 459 vd. No. 258; s. 483 vd. No. 263. Ayrıca bkz. Strubbe, ΑΡΑΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ, No. 155; 181–182; 190; 204; 207; 222; App. 1 No. J; 215 ve Waelkens, Privatdeifikation, s. 284 vd.

⁴⁰⁹Yük. age. No. 263: "Τίς ἄν ποσοίσει χεῖρα τὴν βαρύφθονον Ἑκάτης μελαίνης περιπέσοιτο δαίμοσιν".

⁴¹⁰Bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. XXXVI vd.

⁴¹¹τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν γλυκύτητι.

⁴¹²Bkz. Kat. No. 298, krş. Petzl, Neue Inschriften, s. 19 vd. No. 1 Lev. 5, 2.

⁴¹³Krş. Cox–Cameron, yuk. age., s. 176 No. Z.B. 4^a: "Ἐλεύθερος θρεψάση κ Διὶ εὐχὴν".

⁴¹⁴Krş. Şahin, Nikaia II.1, No. 1061: "Διὶ Ἀγαθίῳ, Μαξίμῳ καὶ Ῥουφείνῃ Ἀρητος καὶ Μάξιμος ἀνέθηκαν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἰδίων πάντων εὐχῆς χάριν"; No. 1066: "Διὶ Ἀγαθίῳ Αὐρ. Ἐρμογένης σὺν τῷ ἀδελφῷ Ἐλπιδοφόρῳ, πατρὶ Ἑρμεῖ καὶ μητρὶ Πρίμῃ τὸν βωμὸν ἀνέστησαν εὐχῆς χάριν".

⁴¹⁵Krş. Dörner, Inschriften, s. 114 vd. No. 4 Fig. 40: "Μένανδρος Ἴπλωνος κ Ἀμμία οἱ θρέψαντες | κ Ἀπολλώνιος κ Διονύσιος | Τείμωνι συντρ(ό)φῳ κ Διὶ Δαγουστη | ἀνέστη[σαν]". Bu yazıt için ayrıca bkz. Ferri, Zeus di Bitinia, s. 247 vd. Fig. 11 ve Pfuhl–Möbius II, s. 505 No. 2100 Lev. 302. Bu yazıtla ilgili olarak bkz. Kat. No. 209. Bir başka yazıt için bkz. Ricci, Inscriptions, s. 165 dipn. 3: Σωκράτης πατρὶ Μηνοφίλῳ καὶ ἀδελφῷ Διονυσίῳ κ Διὶ Δαγίουστη εὐχῆν. Krş. SEG 44 (1994) s. 362 No. 1069, 2.

⁴¹⁶Krş. Körte, Radet, s. 409 No. 55: "Ἀγαθῇ τύχῃ Σόλων ἱερός κατὰ ἐπιταγὴν Δ[ι]ὶ Δίῳ εὐχὴν. κ ἑαυτῷ ζῶν". Bu yazıt için şu yayınlara da bakınız: Armanet, Inscriptions, s. 194 No. 10 = Ramsay, Studies, s. 275 No. 4 = Ramsay, Dablis–Doris, s. 237.

⁴¹⁷Krş. Drew-Bear, Nouvelles, s. 48 No. 24: "Αὐρ. Ἀντίπατρος Ἀντιπάτρου ἱερεὺς περὶ συνβίου κ τέκνων κ τῶν ἰδίων Θυμελικῷ, Εὐχοδότῃ Διὶ κ Ἀπόλλωνι εὐχὴν".

⁴¹⁸Krş. Cox–Cameron, MAMA V, s. 169 No. KB. 8: "Ἀκύλας κ Ἡδονὴ τέκνῳ κ πατρὶ κ Ἀπόλλωνι εὐχὴν". Aynı yayında, olasılıkla s. 169 No. KB. 7 de bu gruba girmektedir: "Διόνυσος Ἡλίῳ καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν".

⁴¹⁹Krş. Haspels, Highlands, s. 342 No. 115: "Ὀνησίμος Τατα[.] καὶ [.] ΑΛΙΟΝΟΡ[.] [.] τέκνοις κ Μητρὶ θεῶν εὐχὴν".

⁴²⁰Bkz. Kat. No. 4 ve 150. Tanrı Sabazios'un adı da apotropaik anlamda kullanılıyor olmalıdır.

ve mezar olan taşlar birlikte duruyordu"⁴²¹ iddiasını örneklerle çürütmüştür⁴²². Yine, Ramsay'in "Bu bölgede mezar taşları çoğunlukla tapınakların çevresine dikiliyorlardı"⁴²³ sözünü ise, bugüne kadar arkeolojik bir kanıt ele geçmediği için, sadece bir "düşünce" olarak değerlendirmektedir⁴²⁴. Waelkens'a göre bu tür mezar taşları mezarlıklarda duruyor olmalıdır⁴²⁵. Katalogdaki eserlerden yirmi tanesinin buluntu yeri yayınlarda "mezarlık" olarak verilmiştir⁴²⁶. Burada, mezarlık ifadesinden anlaşılması gereken, antik⁴²⁷, eskiden kullanılmış⁴²⁸ (geçen yüzyıllarda) veya hâlâ kullanılmakta olan⁴²⁹ köy mezarlıklarıdır. Eserler incelendiğinde, sadece sekiz⁴³⁰ tanesinin mezar, geriye kalan oniki⁴³¹ tanesinin ise adak olduğu görülmektedir. Eğer mezarlıklarda bulunmuş olan eserlerin tamamı mezar taşı olsaydı, mezar olan Zeus Bronton adaklarının zamanında mezarlıklarda dikili olabileceği düşüncesi için önemli bir delil elde edilmiş olabilirdi. Ancak, tamamen adak içerikli olan taşların da köy mezarlıklarında ele geçmiş olması, mezar taşı olanların zamanında nerede durdukları konusunda fikir yürütülmesine katkıda bulunmamaktadır⁴³². Fakat, yine de, aslen mezar taşı olan eserlerin mezarlıklarda durduklarını düşünmek mantıklıdır.

Sonuç olarak, hava ve bereket tanrısı olan Zeus Bronton'un, bölgesinde güçlü bir tanrı olması ve kendisinden korkulması nedeniyle, adının mezar taşlarında koruyucu ve belayı savuşturucu anlamda kullanıldığını görmekteyiz.

⁴²¹Bkz. Ramsay, Dablís--Doris, s. 236 vd.

⁴²²Bkz. Waelkens, Privatdeifikation, s. 261 vd.

⁴²³Bkz. yuk. age.

⁴²⁴Bkz. yuk. age. s. 163.

⁴²⁵Yuk. age. s. 283. Bkz. ayrıca Haspels, Highlands, s. 203 vd. ve Rodenwaldt, Zeus Bronton, s. 82: "Es ist sehr gut möglich, daß in den Grabbezirken Altäre für Zeus Bronton neben den eigentlichen Grabstelen aufgestellt wurden. Das würde ihre relative Häufigkeit gegenüber Weihungen an andere Gottheiten erklären, ohne daß dadurch die Existenz von Weihungen, die keinerlei sepulkrale Beziehung haben, ausgeschlossen werden soll".

⁴²⁶Krş. Kat. No. 10, 12, 37, 61, 139, 140, 141, 147, 153, 184, 185, 192, 199, 207, 241, 250, 254, 260, 277, 317.

⁴²⁷Krş. Kat. No. 61 ve 317.

⁴²⁸Krş. Kat. No. 241, 250 ve 277.

⁴²⁹Burada, antik ve eskiden kullanılmış olan mezarlıkların dışında kalanlar söz konusudur.

⁴³⁰Krş. Kat. No. 12, 37, 61, 139, 140, 185, 192 ve 207.

⁴³¹Krş. Kat. No. 10, 141, 147, 153, 184, 199, 241, 250, 254, 260, 277 ve 317.

⁴³²Bkz. Rodenwaldt, Zeus Bronton, s. 82. Rodenwaldt, mezar taşı olan Zeus Bronton adaklarının nekropol'lerde dikili olduklarını söylemektedir. Yine ayrıca, elde kesin veriler olmasa da, mezar taşı olmayanların da zamanında mezarlıklarda, diğerlerinin yanında duruyor olabileceklerini eklemektedir. Böylece, bu taşların da bir şekilde mezar taşı karakteri taşıdıklarını belirtmektedir.

4. KÜLTÜN COĞRAFİ DAĞILIMI, BULUNTU YERLERİ VE KUTSAL ALANLAR

Bir Anadolu tanrısı olan Zeus Bronton'un kültünün dağılım alanı Anadolu'nun her yöresi olmayıp, kataloğun düzenlenmesinden de anlaşıldığı gibi, başlıca birkaç bölgeden oluşmaktadır. Kültün merkezi ve en yoğun belgelendiği yer Kuzeybatı Phrygia⁴³³ Bölgesi'dir. İkinci sırada birçok adağın ele geçtiği Bithynia⁴³⁴ gelmektedir. Bu iki bölge (bkz. Harita 1) dışında, kültün yoğun belgelendiği bir yer yoktur. Sadece, Anadolu'da (bkz. Harita 2) birkaç adak bulunmuştur. Yerel bir Anadolu tanrısı olması nedeniyle şaşırtıcı bir durum ise, Zeus Bronton Kültü'nün imparatorluğun başkenti Roma'da belgelenmiş olmasıdır. Roma dışında, Ege Adaları'ndan Santorin (antik Thera) (bkz. Harita 4) ile Karadeniz'de, Kerç Boğazı'ndaki Kytaiion Kenti'nden de (bkz. Harita 3) birer adak bilinmektedir.

Birkaç yüzyıldır tanınan kültün yayılım alanı hakkında çeşitli bilim adamlarınca yorumlarda bulunulmuştur. Bu konuda ilk fikir öne sürenlerden birisi, Phrygia Bölgesi'ni iyi tanıyan ve sayısız Bronton adağı yayımlamış olan W.M. Ramsay'dir. Ramsay 1884 yılında, kültün dağılımının Dorylaion, Nakoleia ve Troknada veya Trikomia kentleriyle sınırlı kaldığını ve bu bölgenin dışında çok az belge tanındığını yazmıştır⁴³⁵. 1897 yılında F. Cumont, Zeus Bronton hakkında yazdığı sözlük maddesinde kültün merkezinin Dorylaion olduğunu söylemiştir⁴³⁶. Bunun üzerine A. Körte, 1900 yılında, Zeus Bronton'un kültünün sadece Dorylaion ile sınırlı kalmadığını ve çok daha geniş bir bölgeye yayıldığını belirtmiştir⁴³⁷. Ona göre kült, kuzeyde Sakarya Kıvrımı'na, doğuda Yukarı Sakarya Bölgesi'ne ve Haymana'ya, güneyde Phrygia-Lykaonia Sınır Bölgesi'ne ve batıda Rhyndakos Nehri'ne (Kocasu) kadar yayılmıştır. Körte, sınırlarını çizdiği bu bölgenin, aynı zamanda, Frig halkının ve geleneklerinin çok güçlü biçimde kök saldırdığı bir yer olduğunu belirtmiştir. Körte'nin daha o yıllarda, kültün dağılım alanı hakkındaki gerçeğe oldukça yaklaşmış olduğu görülmektedir. Sonraki yıllarda yapılan araştırmalar, Dorylaion ve Nakoleia kentlerinin bulunduğu bölgenin, gerçekten de kültün merkezi olduğunu göstermiştir. Özellikle, 1937 yılında Cox ve Cameron'un Eskişehir ve köylerinde

⁴³³Phrygia Bölgesi için bkz. Ruge, Phrygia, s. 781–868.

⁴³⁴Bithynia Bölgesi için bkz. Ruge–Brandis, Bithynia, s. 507–539.

⁴³⁵Ramsay, Sepulchral Customs, s. 257 vd.: "The area within which he is worshipped is a narrow one, including only the district between Nacoleia, Dorylaion, and Trocnada or Tricomia. Outside of this district, I know only of three, one at Cotaion, one at Ancyra of Galatia, and one in Rome erected by a Greek named Aur. Poplius."

⁴³⁶Cumont, Bronton RE III 1, s. 891: "Die Hauptstädte des Kultus des Zeus B. war allem Anschein nach in Dorylaeum."

⁴³⁷Körte, Studien VI, s. 410: "Als sein Hauptgebiet wird man den Landstrich ansehen dürfen, der im Norden durch den Mittellauf des Sangarios, im Osten durch dessen Oberlauf und die Haimaneh, im Süden etwa durch die Grenze von Lykaonien und Phrygien, im Westen durch den Rhyndakos umschlossen wird. Dieser Bezirk ist zugleich das Gebiet, in dem sich das phrygische Volkstum am reinsten und kräftigsten erhalten hat." Kırş. Cumont, Bronton RE Suppl. I, s. 258.

yaptığı kısa süreli araştırma, birçok yeni yazıtın yanı sıra sayısız Zeus Bronton adağının ele geçmesiyle sonuçlanmıştır⁴³⁸. Önceden tanınanlar da göz önüne alındığında, Dorylaion ve Nakoleia'nın bu kültün ana merkezi olduğu kesinlik kazanmıştır. Sonraki yıllarda da bu yerlerden sayısız Bronton adağı bulunmuş ve bulunmaya da devam etmektedir⁴³⁹.

Kült, Phrygia'nın⁴⁴⁰ sadece kuzeybatısında belgelenmekte olup, Orta, Güney ve Doğu Phrygia'dan hemen hiç buluntu yoktur. Kuzeybatı Phrygia'da⁴⁴¹ ise, buluntular özellikle Dorylaion ve Nakoleia çevresinde son derece artmakta⁴⁴², Kotiaion ile Aizanoi teritoryumundan da birkaç buluntu ele geçmektedir. Katalogda, adaklar Antik Dönem'deki bölgelere göre ayrıldıktan sonra, her bir adağın buluntu yeri modern yerleşim (köy, ilçe, kent vs.) isimlerine göre verilmiştir. Birçok yerin antik ismi bilinmediği için bu yol tercih edilmiştir. Aşağıda önce Kütahya ile Eskişehir'in köylerinden ele geçen adakların buluntu yerlerine değinilmektedir. Sonra, Bilecik ve çevresiyle öteki buluntu yerleri ele alınmaktadır.

Buluntu yeri haritasında (bkz. harita 1) açıkça görüldüğü gibi, adaklar Kütahya çevresinde, kentin batısı ile güneybatısında karşımıza çıkmaktadır. Kentin en batısındaki adak Emet ile Simav ilçeleri arasında yer alan Ulaşlar'dan, kuzeyde ise Tavşanlı'dan ele geçmiştir⁴⁴³. Tavşanlı'nın az güneydoğusunda, Yağmurlu ya da Yağmurlar isimli köyde bir Bronton altarı bulunmuştur⁴⁴⁴. Bu yerlerde adaklar az sayıdadır. Yağmurlu'nun güneyindeki Aizanitis'de, Zobu (Sopu) ve Virancık (Örencik) köylerinden de adaklar vardır⁴⁴⁵. Aizanitis'in doğusunda, Porsuk (Tembris⁴⁴⁶) Nehri'nin yukarı vadilerindeki antik yerleşim yerlerinden birkaç adak tanınmaktadır. Bu bölgede özellikle Aslanapa çevresinde Zeus Bronton Kültü'ne tapınım olduğu belgelenmektedir. Aslanapa'nın Çal, Pınarbaşı (Girei) ve Terziler köylerinden ele geçmiş olan Bronton adakları⁴⁴⁷ bölgenin adak tipine uymaktadır. Çal'dan yuvarlak stel, Pınarbaşı'ndan yuvarlak altar, Terziler'den ise kabartma büst bulunmuştur. Yine, bu bölgeden Yayla Baba Köyü'nden küçük bir altar ele geçmiştir⁴⁴⁸. Bunlardan başka, Kütahya'nın doğusundan, Başören ve Akoluk köylerinden iki adak tanınmaktadır⁴⁴⁹. Bütün bu buluntular, tanrının bu çevrede az da olsa tapınım gördüğünü kanıtlamaktadır. Bölgenin Zeus Bronton Kültü'nün çok güçlü olduğu kuzeydoğu bölgelerinden etkilendiği anlaşılmaktadır. Kütahya'da buluntu yoğunluğu olmadığından tapınak ya da kutsal alan olasılığı da yoktur.

⁴³⁸ Genel olarak bkz. Cox-Cameron, MAMA V.

⁴³⁹ Her sene Eskişehir ve Seyitgazi müzelerine yeni eserler gelmektedir.

⁴⁴⁰ Phrygia Bölgesi'nin sınırları için bkz. Waelkens, Türsteine, s. 42 vd.

⁴⁴¹ Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ne giren antik kentler ve bölgeler hakkında bkz. Waelkens, age., s. 44-143.

⁴⁴² Kültün dağılımı ve bu bölge hakkında bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXVIII vd. (Distribution of the Incriptions ve Diffusion of the Cult).

⁴⁴³ Bkz. Kat. No. 206 (Ulaşlar) ve 160 (Tavşanlı).

⁴⁴⁴ Bkz. Kat. No. 159.

⁴⁴⁵ Bkz. Kat. No. 199 ve 207.

⁴⁴⁶ Tembris Nehri için bkz. Ganschow, Tembris ve Ruge, Tembris.

⁴⁴⁷ Bkz. Kat. No. 134, 208 ve 210.

⁴⁴⁸ Kat. No. 170. Kütahya'nın 22 km güneybatısında yer alan Yayla Baba Köyü'nde *Hosios kai Dikaios* için bir kutsal alan belirlenmiştir, bkz. Rici, Sanctuaire.

⁴⁴⁹ Kat. No. 67 ve 162. Buluntu yeri sadece Kütahya diye geçenler de vardır, bkz. Kat. No. 213, 215 ve 241.

Kütahya, Eskişehir ve Seyitgazi arasında kalan bölgenin çok yoğun buluntu verdiği görülmektedir (bkz. harita 1). Zeus Bronton'un kültürünün antik Dorylaion ile Nakoleia'nın teritoryumu olan bu bölgede çok yaygın olduğu ve tanrının birbirlerine çok yakın birçok antik yerleşimde tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Öncelikle, batıdaki Türkmen Dağı'nın kuzey eteklerindeki yerleşimlerde birçok adak ele geçmiştir. Bu durum, bölgeyi dolaşan ve birçok yeni Bronton adağı bulan C.H.E. Haspels'in çalışmasından da açıkça anlaşılmaktadır⁴⁵⁰. Belirli bir merkezden ele geçmiş olan çok sayıda adak, o yerde büyük bir olasılıkla bir kutsal alan olduğuna işaret etmektedir. Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nde de belirli köylerden çok sayıda adağın ele geçtiği görülmektedir. Bazı yazıtlarda geçen rahip isimleri de tanrının organize olmuş tapınak ya da kutsal alanlarına işaret etmektedir⁴⁵¹. Buna göre, Türkmen Dağı'nın kuzey ve kuzeydoğusundaki bazı köylerde gözlemlenen buluntu yoğunluğu, bu yerlerde tanrının olasılıkla kutsal alanları olduğunu düşündürmektedir. Örneğin Avdan'da tanrının bir kutsal alanı olduğu fikri bilim dünyasında kesinlik kazanmıştır. Geçekten de, bu yerleşimden ele geçmiş olan yirmidört adet adak olasılıkla bir tapınağa işaret etmektedir⁴⁵². Ancak, köyde bir tapınağa ait olduğu kanıtlanabilecek herhangi bir mimari kalıntı belirlenememiştir. Cox ve Cameron Avdan'dan ele geçmiş olan bir Bronton adağının (Kat. No. 4) üzerindeki 'Αουαδίφ sözcüğünden yola çıkarak, bu sözcüğün Avdan'ın antik adı olabileceğini belirtmişlerdir⁴⁵³. Fakat, Avdan'ın antik adı P. Frei tarafından Marlakkos (veya Marlakkon) olarak belirlenmiştir⁴⁵⁴. Yine, Avdan'dan başka, Aşağı Ilıca⁴⁵⁵, Ayvacık⁴⁵⁶ ve Kuyucak'ta⁴⁵⁷ ele geçen birçok adaktan bu yerlerde kutsal alanlar olduğu anlaşılmaktadır. Biraz daha doğuya gidildiğinde, Süpüren⁴⁵⁸, Karapazar⁴⁵⁹ ve Sarayören (Alpanos)⁴⁶⁰ köylerindeki buluntu yoğunluğu, bura-

⁴⁵⁰Krş. Haspels, Highlands, s. 295 vd. (Appendix III. Graeco-Roman and Byzantine Inscriptions) No. 103, 127-129, 132-138, 142-143, 147-151, 154. Bu bölgenin Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki durumu için bkz. age., s. 163 vd. Zeus Bronton kültürü ile ilgili olarak bkz. age., s. 200 vd. ve özellikle 203 vd.

⁴⁵¹Krş. Kat. No. 2 (Kuzkaya); Kat. No. 26 (Yörükçürka); Kat. No. 32 (Kuyucak); Kat. No. 47 (Sarayören-iki rahip); Kat. No. 48 (Sarayören); Kat. No. 150 (Eskişehir); Kat. No. 271 (Ahmetler); Kat. No. 272 (Pazaryeri); Kat. No. 294 (Çırağan Damları); Kat. No. 301 (Zengibar Kalesi); Kat. No. 302 (Kadinhanı); Kat. No. 309 (Roma); Kat. No. 310 (Roma); Kat. No. 314 (Kytaion).

⁴⁵²Bkz. Kat. No. 1, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 100, 125, 155, 156, 163, 164, 165, 166, 184, 185, 186, 187, 245.

⁴⁵³Cox-Cameron, MAMA V, s. 74 vd. No. 157 ve XL. Yine bkz. Zgusta, Ortsnamen, s. 82 § 78-2 harita 32.

⁴⁵⁴Frei, Phrygische Toponyme, s. 18 vd. No. 8 ve s. 23 vd. Bkz. Belke-Mersich, TIB 7, s. 199 s. v. Avdan.

⁴⁵⁵Bkz. Kat. No. 68, 69, 167, 189, 190, 219, 220, 221, 222. Ayrıca, Haspels, age., s. 24 dipn. 34, s. 196 vd., s. 224, s. 274, s. 349 vd.; Cox-Cameron, age., s. 174 vd. (ZB 82-86); Belke-Mersich, age., s. 192 s. v. Aşağılıca.

⁴⁵⁶Bkz. Kat. No. 5, 6, 70, 71, 99, 126. Peter Frei ve ekibi Ayvacık civarında Zeus Bronton'un (belki Apollon'la birlikte) bir kutsal alanını belirlemişlerdir, krş. Frei, Forschungen 1989, s. 193. Ayvacık'ın güneyinde, Yanıklık'ta bulunan kutsal alan, mermer çıkarmak amacıyla yok edilmiştir. Kutsal alanda, stellerin zamanında üzerine oturtuldukları ve çevreye saçılmış kalın ve yassı taş levhalar görülmektedir. Bu altlıkların üzerlerinde, stellerin saplık kısımlarının girdiği derin oyuklar seçilmektedir, krş. yuk. age. s. 198 Fig. 1.

⁴⁵⁷Bkz. Kat. No. 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 154. Kuyucak için bkz. Cox-Cameron, yuk. age., s. XXIII ve s. XXV, s. 82 vd., s. 149 vd.; Zgusta, age., s. 556; Waelkens, age., s. 126 vd.; Drew-Bear, Local Cults, s. 251 vd.; Belke-Mersich, age., s. 320 s. v. Kuyucak.

⁴⁵⁸Bkz. Kat. No. 3, 4, 24, 25, 188, 226. Süpüren için bkz. Cox-Cameron, age., s. XXIII, s. 63 ve s. 71 vd.;

lardaki olası kutsal alanlara işaret etmektedir. Bunlardan başka, Nakoleia Teritoryumu'nda bulunan yerleşim yerlerinden birçok buluntu göze çarpmaktadır. Bu bölgede, Seyitgazi'de⁴⁶¹ (Nakoleia⁴⁶²) ve biraz kuzeydoğudaki Yazıdere Köyü'nün Beygir Tokadı⁴⁶³ Mevkii'nde Zeus Bronton'un kutsal alanları olduğu anlaşılmaktadır. Beygir Tokadı'ndaki kutsal alanda Zeus Bronton'un yanı sıra Zeus Limnenos da tapınım görmekteydi⁴⁶⁴. Bundan başka, Yazıdere'nin kuzeyindeki Kıravdan'da da bir tapınak vardır⁴⁶⁵. Kuzeybatıya gidildiğinde, burada kaşımıza antik Dorylaion'un⁴⁶⁶ yer aldığı bugünkü Şarhöyük çıkmaktadır. Şarhöyük'te de Zeus Bronton'un bir tapınağı vardır⁴⁶⁷. Burasının kuzeybatısında, Eğriöz'de⁴⁶⁸ ve ayrıca batıda İnönü'de⁴⁶⁹ de tapınaklar belirlenmiştir. İnönü'deki Zeus Bronton tapınağına, başlığında Zeus büstü kabartması bulunan altarlara sunuluyordu⁴⁷⁰. İnönü'nün adı, ilçede bulunan büyük bir mağaradan kaynaklanmaktadır. Mağara ve çevresinde bulunan sayısız antik kalıntıdan burada zamanında önemli sayılabilecek bir merkezin bulunduğu anlaşılmaktadır⁴⁷¹. Ancak, İnönü'deki antik yerleşmenin yeri saptanamamıştır ve antik adı da bilinmemektedir.

Kuzeybatı Phrygia'da, Zeus Bronton kutsal alanlarının olduğu merkezler dışında birçok yerde bir veya iki eser ele geçmiştir (bkz. harita 1). Bu yerlerde, köylülerin adaklarını kutsal alanlar yerine örneğin tarlalarının yanı başına diktikleri düşünülebilir. Kuzeybatı Phrygia'daki buluntu yerlerine genel olarak bakıldığında, dikkati çeken Nakoleia'nın güney ve doğusundan çok az adağın ele geçmiş olmasıdır. Kültürün dağılımının güney sınırının Nakoleia'nın güneyi

Belke–Mersich, age., s. 392. Süpüren'de bulunan yazıtlarda $\text{O}\nu\epsilon\zeta\alpha\iota\tau\alpha\iota$ *ethnikon*'una rastlanmıştır (burada Kat. No. 164) ve burasının $\text{O}\nu\epsilon\zeta\alpha$ ya da benzeri isimli bir yer olduğu düşünülmektedir, krş. Zgusta, age., s. 457 § 970 harita 365; Belke–Mersich, age., s. 392 s. v. Süpüren.

⁴⁵⁹Bkz. Kat. No. 146, 151, 204, 205. Karapazar için bkz. Belke–Mersich, age., s. 293 s. v. Karapazar.

⁴⁶⁰Bkz. Kat. No. 45, 46, 47, 48, 97, 198, 234, 235. Alpanos için bkz. Belke–Mersich, age., s. 181 s. v. Alpanos. Tanrının Alpanos/Sarayören'deki tapınakta hem Megas hem de Epimartyros *epitethon*'larıyla tapınım gördüğü anlaşılmaktadır, krş. Kat. No. 97, 234, 235 ile 48.

⁴⁶¹Bkz. Kat. No. 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 135, 136, 137, 138, 139, 152, 153, 168, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 218, 232, 233, 238, 242, 243.

⁴⁶²Nakoleia için bkz. Ruge, Nakoleia; Belke–Mersich, age., s. 344 s. v. Nakoleia. Bu yayında s. 346'da antik kentle ilgili zengin kaynakça verilmektedir; Olshausen–Wörrle, Nakoleia ve Waelkens, Türsteine, s. 122 vd.

⁴⁶³Bkz. Kat. No. 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121. 77, 78, 158. Yazıdere için bkz. Drew-Bear, Nouvelles, s. 43 vd. (Sanctuaire de Campagne); Belke–Mersich, yuk. age., s. 227 s. v. Çukurağıl.

⁴⁶⁴Buradan ele geçmiş olan küçük boyutlu steller için bkz. katalogda "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" kısmı (Kat. No. 101–128).

⁴⁶⁵Bkz. Kat. No. 77, 78, 158. Kıravdan için bkz. Belke–Mersich, TIB 7, s. 303 s. v. Kıravdan.

⁴⁶⁶Bkz. Ruge, Dorylaion; Drew-Bear, Dorylaion; Makris, Dorylaion; Belke–Mersich, yuk. age., s. 238 vd. s. v. Dorylaion. Yayında s. 241 vd.'da zengin kaynakça vardır. Ayrıca bkz. Waelkens, yuk. age., s. 131 vd.

⁴⁶⁷Buradan ele geçen adaklar için bkz. Kat. No. 53, 73, 74, 75, 201, 203, 236. Şarhöyük'teki kazılar hakkında bkz. Darga, Şarhöyük–Dorylaion.

⁴⁶⁸Bkz. Kat. No. 141, 142, 143.

⁴⁶⁹Bkz. Kat. No. 171, 172, 173, 174, 175, 176?, 196, 316.

⁴⁷⁰Krş. metinde "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar" kısmı (Kat. No. 171–176).

⁴⁷¹İnönü için bkz. Belke–Mersich, age., s. 28 s. v. İnönü, Lev. 22, 23 ve 144; Körte, Studien VI, s. 417–418; Frei, Inschriften und Reliefs, s. 137.

olduğu anlaşılmaktadır. Doğuda ise Galatia Bölgesi'ne giren birkaç adak bilinmektedir.

Zeus Bronton'un kültünün yukarıda sözü edilen bölgelerden başka, Eskişehir'in kuzey ve özellikle de kuzeybatı bölgelerinde yoğunlaştığı görülmektedir (bkz. harita 1). Bu yerleşimler Antik Dönem'de Bithynia Bölgesi'nin içinde kalmaktadır⁴⁷². Kültün, Bithynia'nın her yerinde değil, fakat güneyde, özellikle bugünkü Bilecik İli'nin güney ve güneydoğu bölgelerinde yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Bilecik'in⁴⁷³ birçok köyünden, özellikle de Karasu Nehri'nin (Sakarya'nın Bilecik yakınlarından geçen bir kolu) vadilerinden sayısız Bronton altarı ele geçmiştir. Dorylaion'un kuzeyinde, Sündiken Dağları'nın kuzey ve güney yamaçlarında tanrıya yoğun tapınım vardır. Sakarya Nehri'nin orta kıvrımında bulunan bölgelerde, özellikle de Gölpazarı'nın (Tataion) güneyinde, İnhisar–Yakacık çevresinde yoğun buluntu belgelenmiştir⁴⁷⁴. Fakat, tanımı yapılan bu yerlerin dışında, Bithynia Bölgesi'nin başka bölgelerinden de Bronton adakları ele geçmiştir. En kuzey buluntusu olarak İzmit'ten (Nikomedea)⁴⁷⁵, en batı buluntusu olarak İnegöl'ün kuzeyindeki Hamzabey Köyü'nden⁴⁷⁶, en doğu buluntusu olarak ise Kuzfındık'tan⁴⁷⁷ (Bolu) birer adak tanınmaktadır. Yine, Mudurnu'nun (Modrene) güneyindeki Hüsamettindere ile Göynük'te de adaklar ele geçmiştir⁴⁷⁸. Tanrının çok yoğun tapınım gördüğü Bilecik'in güneyi ile güneydoğusunda birkaç Zeus Bronton tapınağı belirlenebilmektedir. Özellikle Pazaryeri⁴⁷⁹ ve çevresindeki buluntular burada, Ahmetler⁴⁸⁰ ile Kurtköy'de⁴⁸¹ tapınakların varlığına işaret etmektedir. Yine, bu bölgenin biraz doğusundaki Başköy⁴⁸² ile

⁴⁷²Kültün bu bölgelerdeki dağılımı hakkında bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. XXXIX. Kültün görüldüğü bölge administratif anlamda "Phrygia Epiktetos" olarak da adlandırılan bölgenin içinde yer almaktadır. Strabon'a göre Dorylaion, Kotieion, Nakoleia ve Kadoi gibi kentler Phrygia Epiktetos Bölgesi'nin içindeydiler, bkz. Strab., XII 8. 12 (p. 576). Phrygia Epiktetos ve sınırları hakkında bkz. Şahin, Phrygia Epiktetos, s. 266. Yayında s. 267'de bu bölge içindeki Frig izlerine değinilmektedir.

⁴⁷³Bilecik'in bizzat kendisi görünüşe göre antik bir yer değildir. Çünkü buradan herhangi bir antik eser ele geçmemiştir ve var olan eserler başka yerlerden getirilmiştir, bkz. Şahin, Nikaia II.1, s. 79 (IV. Karasu Vadisi).

⁴⁷⁴Bkz. Şahin, yuk. age., No. 1080–1105 (Orta Sakarya Kıvrımı'nın içindeki bölgelerden). Gölpazarı'nda ele geçmiş olan antik taşlar, olasılıkla 4 km doğuda yer alan Arcaklar isimli antik yerleşimden geliyor olmalıdır, bkz. Waelkens, Türsteine, s. 41 d) Gölpazarı.

⁴⁷⁵Bkz. Kat. No. 293.

⁴⁷⁶Bkz. Kat. No. 288. Hamzabeyköy'ün bulunduğu Yenişehir ile İnegöl arasında kalan bölgede Frig izleri saptanmıştır. Örneğin Yenişehir'in 30 km doğusundaki Vezirhan'da bir Geç Frig yerleşmesi bulunmaktadır, bkz. Waelkens, yuk. age., s. 38 dipn. 26. Bu nedenle Zeus Bronton'un bu bölgede belgelenmesi şaşırtıcı değildir.

⁴⁷⁷Bkz. Kat. No. 292.

⁴⁷⁸Bkz. Kat. No. 291 (Hüsamettindere), No. 290 (Kilciler) ve 289 (Yukarı Kınık).

⁴⁷⁹Bkz. Kat. No. 272, 273?, 274. Bkz. Şahin, Nikaia II.2, No. 1504–1511 (Pazaryeri civarından).

⁴⁸⁰Bkz. Kat. No. 267, 268, 271. Şahin, Ahmetler'de Dablenoi ve Pronnaetiai halk gruplarının tapındığı ve Apellarios'un Zeus'u ile Milesios'un Zeus'u diye ayrılan iki kült görüşünün olduğunu belirtmektedir. Buna göre, Ahmetler'de tanrının olasılıkla iki tapınağı vardır, bkz. Şahin, Nikaia II.1, s. 84. Şahin, tapınaklardan bir tanesinin lokalizasyonu için köyün 3 km güneybatısındaki Sırasöğütler Mevkii'sini düşünmekte ve burada antik bir yapının temel kalıntılarını gördüğünü söylemektedir. Bkz. ayrıca Şahin, Zeus Bennios, s. 773 vd.

⁴⁸¹Bkz. Kat. No. 250, 259, 260. Kurtköy'den ele geçmiş Frig izlerinin buradaki kanıtı olan kapı biçimli mezar stelleri için bkz. Waelkens, Türsteine, s. 41 vd. No. 19–20.

⁴⁸²Bkz. Kat. No. 249, 258, 264, 265. Başköy'deki cami minaresinin kaidesine örülmüş olan parça halindeki bir altarın Zeus Bronton'a adanmış olma olasılığı vardır, bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1154. Şahin, Başköy'de Zeus

Başköy'ün kuzeydoğusundaki Yakacık'ta⁴⁸³ da tapınaklar vardır. Bundan başka, Söğüt'ün güneyinde yer alan Nanedere'de⁴⁸⁴ de tanrının bir tapınağı bulunmaktadır. Bilecik'ten, olasılıkla Bronton'u betimleyen birçok yazıtsız Zeus büstü ele geçmiştir (bkz. "Zeus Büstleri").

Sakarya Nehri'nin Orta Kıvrımı içinde kalan bölgelerde ve nehrin bazı yan kollarının (Karasu, Gökçesu) vadilerindeki yerleşimlerde Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğun bir Frig etkisi göze çarpmaktadır⁴⁸⁵. Bu bölgelerde ele geçmiş olan birçok arkeolojik⁴⁸⁶ ve epigrafik belge, burada bir zamanlar Frigler'in oturduğunu göstermektedir. Eski Frig Uygarlığı'nın izleri Göynük'ün güneyindeki Soğuk Çam (eski Kermanus Köy–Germanos) ve Vezirhan gibi yerlerde belgelenmiştir⁴⁸⁷. Söz konusu bölgelerde tipik bir Frig eseri olan kapı biçimli mezar stelleri ele geçmiştir⁴⁸⁸. Çok daha önemlisi, buralarda Frig tanrısı olan Zeus Bronton'a birçok adak belgelenmesi, yörede bir zamanlar oturan Frig etniğinin Roma Dönemi'ndeki önemli bir kanıtı olsa gerektir. Cox ve Cameron, Bithynia'nın güneyinden ele geçen Zeus Bronton adaklarını, bölgenin Phrygia'dan kültürel bakımdan etkilendiğinin kanıtı olarak görmek istemişlerdir⁴⁸⁹. Ancak, Körte'ye göre, bu durum kültürel bir etkileşim olmayıp, söz konusu bölgeler etnik bakımdan Phrygia'ya aitti⁴⁹⁰. Mendel ise, Gölpazarı çevresinden ele geçmiş olan kapı biçimli mezar stellerinin bölgedeki Frig etniğiyle açıklanabileceğini belirtmiştir⁴⁹¹. Tüm bu belge ve buluntular, özellikle de Zeus Bronton adakları, Phrygia ile kültürel bir etkileşimden çok, bölgede çok eskiden beri var olan Frig etniğine işaret etmektedir. Bunun sonucu olarak, Bronton Kültü'nün Dorylaion–Nakoleia merkezli bölgeden kuzey, kuzeybatı yönünde yayıldığını söylemek doğru olmayacaktır. Kült, bu bölgedeki Frig etniği tarafından tapınım görmüştür ve bölgenin ikinci büyük merkez olduğu anlaşılmaktadır. Güney Bithynia'daki adaklar Kuzeybatı Phrygia'dakilerle eş zamanlı olmalıdır. Stilistik ayrılıkların ve yazıtlardaki farklılıklarının coğrafi ayrımdan kaynaklandıkları düşünülebilir.

Yukarıda belirtilen bölgelerden başka, Anadolu'da birkaç yerde çok az Zeus Bronton adığı belgelenmiştir. Maionia Bölgesi'nin (Kuzeydoğu Lydia) içinde yer alan Kula (Manisa) yakınlarındaki Emre ve Esenyazı (Görnevit/Gürne[v]it) köylerinden birer adak bilinmektedir⁴⁹² (bkz. harita 2). Bu adaklar Zeus Bronton Kültü için aynı zamanda en batıda bulunmuş adak-

Bronton ile Apollon Akrelenos'un birlikte tapınım gördüğü bir tapınaktan söz etmektedir, age. No. 1030 ve s. 80.
⁴⁸³Bkz. Kat. No. 247, 251, 266. Buradaki tapınak için bkz. Şahin, yuk. age., s. 78. Bu tapınakta Milesios ve Apellarios isimli şahıslar tanrının rahipliğini yapmaktaydılar.

⁴⁸⁴Bkz. Kat. No. 281, 282, 283, 284, 296.

⁴⁸⁵Bu konuda bkz. Şahin, Phrygia Epiktetos, s. 267 vd.

⁴⁸⁶Bölgedeki Frig tipi kaya mezarları için bkz. Şahin, Nikaia II.2, No. 1230 ve 1349–1350.

⁴⁸⁷Waelkens, Türsteine, s. 38 dipn. 26 ve s. 39 dipn. 28. Germanos Frig yazıtı için bkz. Tuğrul–Fıratlı, Germanos, Krş. Şahin, Nikaia II.1, s. 79.

⁴⁸⁸Waelkens, yuk. age., s. 38 vd. No. 11, s. 40 vd. No. 12–21. Adapazarı çevresinden ele geçmiş olan steller için bkz. Cremer–Şahin, Adapazarı, s. 142 vd. No. 3–5 Lev. Lev 8.

⁴⁸⁹Bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. XXXIV ve XXXVII vd.

⁴⁹⁰Bkz. Körte, Studien V, s. 398 ve s. 442.

⁴⁹¹Bkz. Mendel, Inscriptions, s. 400.

⁴⁹²Bkz. Kat. No. 297 (Emre) ve 298 (Esenyazı).

lardır. Galatia Bölgesi'nde yer alan İkizafer⁴⁹³ (İkikilise/Mihallıççık yakınlarında) ve Akköprü'den (Beylikahır) de birer adak ele geçmiştir⁴⁹⁴ (bkz. harita 1). Galatia buluntuları kültün en doğudaki belgeleridir. Yine, Isauria Bölgesi'nde bulunan Zengibar Kalesi'nden⁴⁹⁵ (Isaura Palaia–Muratbağı), Lykaonia Bölgesi'nde bulunan Kadınhanı'ndan⁴⁹⁶ (Pithoi/Konya) ve olasılıkla Alanya'dan (Pamphylia) birer Zeus Bronton adığı bilinmektedir⁴⁹⁷ (bkz. harita 2). Alanya Müzesi'ndeki küçük altar en güneyden tanınan adaktır. Bütün bu dağınık ve tek tük buluntular kültün bu yerlere yayıldığıнын göstergesi değildir. Söz konusu adaklar Kuzeypatı Phrygia kökenli insanların, göç ettikleri yerlerde kendi dinsel geleneklerini devam ettirdiklerinin göstergesi şeklinde yorumlanmalıdır. Ancak, bazı eserlerin adı geçen bu yerlere, herhangi bir nedenle günümüzde götürülmüş olmaları da olasıdır⁴⁹⁸.

Bir Anadolu tanrısı olduğu, Phrygia ve Bithynia bölgelerinde çok fazla belgelenmesinden açıkça anlaşılan Zeus Bronton'un kültüne Anadolu dışında da rastlanmaktadır. Özellikle imparatorluğun başkenti Roma'dan beş tanesi Eski Yunanca, beş tanesi de Latince kaleme alınmış olan on adet adak tanınmaktadır. Adakların bir kısmı Roma'nın bir banliyö semti olan Via Appia Nuova'da bulunmuştur⁴⁹⁹. Buluntu yerleri bilinmeyen ötekilerin de bu yerden kaynaklandıklarını düşünmek mantıklıdır⁵⁰⁰. Zeus Bronton'un Via Appia Nuova'da olasılıkla bir tapınağı olduğunu söylemek doğru olacaktır⁵⁰¹. Latince yazıtlardan ikisinde tanrının rahiplerinin adı geçmektedir (Kat. No. 309 ve 310). Bu bilgi, tanrı için burada bir tapınak olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Yunanca yazıtlarda Yunanca şahıs isimlerine, Latince yazıtlarda ise çoğunlukla Latince isimlere rastlanmaktadır. Yunanca kaleme alınmış olanlar, olasılıkla Anadolu'dan, daha doğrusu Kuzeypatı Phrygia'dan (veya Bithynia'dan), başkente giden şahısların sunuları şeklinde değerlendirilebilir. Latince olanlar da Roma kökenli şahısların sunuları şeklinde anlaşılabilir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde başkentte birçok değişik etnikten insanın yaşadığı bilinmektedir. Tanrının kültü olasılıkla bu Anadolu insanları tarafından Roma'da kısıtlı bir kesime de tanıtılmış ve sürdürülmüşe benzermektedir. Ancak, Latince iki yazıtta (Kat. No. 309 ve 310) saygın ve iyi kökenlerden gelen Romalı rahiplerin adlarının geçmesinden kültün bir kısım Romalılarca tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Fakat, kültün çoğunluk tarafından tapınım gördüğü ve Roma'da önemli olduğu söylenemez.

Roma dışında, Zeus Bronton'un kültüne Kerç Boğazı'ndaki Kytaiion Kenti ile Ege adala-

⁴⁹³ İkizafer için bkz. Belke–Restle, TIB 4, s. 175 vd. s. v. İkizafer.

⁴⁹⁴ Bkz. Kat. No. 299 (İkizafer) ve 300 (Akköprü).

⁴⁹⁵ Zengibar Kalesi için bkz. Belke–Mersich, TIB 7, s. 420 vd. s. v. Zengibar Kalesi ve Belke–Restle, TIB 4, s. 198 vd. s. v. Leontopolis.

⁴⁹⁶ Kadınhanı için bkz. Belke–Mersich, TIB 7, s. 362 vd. s. v. Pithoi.

⁴⁹⁷ Bkz. Kat. No. 301 (Zengibar Kalesi), 302 (Kadınhanı) ve 303 (buluntu yeri bilinmiyor ama Alanya çevresinden kaynaklanmış olabilir).

⁴⁹⁸ Birçok eserin yapı malzemesi olarak kullanılmak üzere asıl buluntu yerinden çok uzaklara taşındığı bilinmektedir. Fakat, Zengibar Kalesi'ndeki eser kayaya işlenmiş bir kabartma olup olasılıkla hâlâ *in situ* durmaktadır.

⁴⁹⁹ Bunlar şu eserlerdir: Kat. No. 304, 305, 312 ve 313.

⁵⁰⁰ Krş. Weinstock, Tonans, s. 1706.

⁵⁰¹ Krş. Annibaldi, Scoperta, s. 98 vd.

rından Santorin'de de (antik Thera) rastlanmaktadır⁵⁰². Her iki yerden de sadece birer adak bilinmektedir. Santorin buluntusu olasılıkla Anadolu'ya şahıs veya şahısların adağı olmalıdır. Çünkü tanrı bu sunuda karşımıza, kültü yine Anadolu'da belgelenmiş olan Zeus Astrapton'la birlikte çıkmaktadır. Kytaiion'daki adağın da yine Anadolu geleneğinden kaynaklandığını düşünmek hatalı olmayacaktır. Çünkü, bu kentte daha önce herhangi bir hava tanrısının kültü belgelenmemiştir. Theos Bronton'un Kytaiion'da önemli bir tanrı olduğu, ona çevresindeki çeşitli yapı grubuyla birlikte bir tapınak adanmasından anlaşılmaktadır. Buna rağmen, sadece bir eserin ele geçmesi şaşırtıcıdır. Tanrının burada neden tapınım gördüğü bugün için açık değildir. Anadolu'nun dışındaki bölgelerde belgelenen adakların çok olmaması, kültürün o yörelerin yerli geleneği olmadığını ve başka bölgelerden geldiğinin kanıtıdır. Yine de, yerli Anadolu tanrısı Zeus Bronton'un Anadolu dışında iki tapınağının varlığı önemlidir ve bu durum Roma'da tapınım görmüş (ve orada tapınağı) olan tanrıça Kybele'yi hatırlatmaktadır.

Kuzeybatı Phrygia'daki Bronton adaklarında, Phrygia Bölgesi'nin yazıtlarında genel olarak gözlemlendiği gibi, sık sık *toponym* isimlerine ya da *ethnikon*'lara rastlanmaktadır⁵⁰³. Bithynia'daki yazıtlarda ise sadece bir köyün adı geçmektedir⁵⁰⁴. Bunların dışında, Kytaiion'da ele geçmiş olan yazıtta yine bir *toponym* belgelenmektedir⁵⁰⁵.

Bugüne kadar, bir Zeus Bronton tapınağı veya kutsal alanına ilişkin mimari kalıntılara çok az rastlanmıştır. Peter Frei ve ekibi, Ayvacık'ın Yanıklık Mevkii'nde tanrının bir kutsal alanı olduğunu belirtmektedirler⁵⁰⁶. Bu düşünce, burada Bronton adaklarından başka, stellerin oturdukları altlıklar ve kiremit parçaları gibi bazı delillerin olmasına dayanmaktadır. Yanıklık'ta mimari bir oluşum gözlemlenmemiştir. Fakat, Yazıdere'de (Seygitgazi'nin kuzeydoğusunda), Beygir Tokadı Mevkii'ndeki olası kutsal alanın bulunduğu yerde, platformu andıran bazı düz oluşumlar ile basit duvar kalıntılarına rastlanmıştır (bkz. 6.1.1.2.1. "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" kısmı). Belki de burada, üstü açık bir kutsal alan söz konusudur. Bu gibi kalıntıların olduğu yerler ile, buluntuların yoğunlaştığı ve kesin kanıtların olmadığı yerlerde, gözlemlerle belirlenen noktalarda küçük açmalar yapılması, yerel kutsal alanların görünümü ve mimarisi hakkında kuşkusuz çok önemli bilgiler verecektir. Zeus Bronton'a adanmış olan eserlerin bir kısmının mezar taşı olduğuna değinilmişti. Eserler büyük bir olasılıkla mezarlıklarda durmaktaydı⁵⁰⁷. Adak olan eserlerden belirli buluntu yerlerinde yoğunlaşanların olasılıkla tapınak ya da kutsal alanlarda durduklarını, tek tük bulunanların ise, belki de adağı sunan çiftçinin tarlasının başında durduğunu düşünmek olanaklıdır.

⁵⁰²Bkz. Kat. No. 314 (Kytaiion) ve 315 (Thera).

⁵⁰³Bkz. Μαυρακκηνοί (Kat. No. 1, 22, 23, 100, 245); Μασικηνοί (Kat. No. 14); Σερανοί (Kat. No. 28, 29, 168); 'Αββοκώμη (Kat. No. 49, 69); Δάγουτα/Δαγούτα (Kat. No. 73); Δορυλάειον (Kat. No. 96); Βρειτηνοί (Kat. No. 105); 'Αποκώμη (Kat. No. 150); 'Αρσουκώμη/'Αρεουκώμη (Kat. No. 150); 'Αμμιτεανός (Kat. No. 154); Ουεζαίται (Kat. No. 164); 'Αβουαδεινείται (Kat. No. 168); 'Επικώμια (Kat. No. 170); 'Ενεαπηγείτης (Kat. No. 211); 'Ομμέανοι δημόται (Kat. No. 217); Νακολέων (Kat. No. 218).

⁵⁰⁴Bkz. 'Οντοραιτών κώμη (Kat. No. 287).

⁵⁰⁵Bkz. ἡ πατρις Κοιτειτών (Kat. No. 314).

⁵⁰⁶Krş. Frei, Forschungen 1989, s. 193.

⁵⁰⁷Krş. bölüm 3.1. "Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adakları" kısmı.

5. TANRININ TAPINIM GÖRDÜĞÜ DÖNEM VE ADAKLARIN TARİHLERİ

Büyük bir olasılıkla, çok eski devirlerden beri tapınım görmüş olan gök gürültüsü ve çiftçi tanrısı Zeus Bronton'un kültüne ve tanrıya adanmış adak taşlarına, ilk olarak Roma İmparatorluk Dönemi'nde rastlanmaktadır. Kült ile ilgili bugüne kadar ne Hellenistik Dönem'den ne de daha erken bir devirden arkeolojik veya epigrafik bir belge bilinmemektedir. Antik kaynaklarda da kült hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Bunun nedeni, büyük bir olasılıkla, kültün uzak bir eyalette ve taşrada tapınım görmüş olması ve tanınmamasıdır. Antik yazarların taşralı tanrıya değer vermemiş ve dolayısıyla söz etmemiş olmaları da mümkündür. Aslında tanrının tapınım gördüğü bölgelerde, külte ilişkin önceki dönemlerden somut eserlerin olmamasının mantıklı nedenleri vardır. Bu bölgeler, özellikle de Phrygia Bölgesi, İmparatorluk Dönemi'nde, Yunan Kültürü'nün en güzel örneklerini vermiş olan Batı Anadolu'daki⁵⁰⁸ büyük sanat merkezlerinden etkilenmiştir. Bu merkezler çok eski devirlerden beri köklü bir geleneği sürdürmüş ve çevredeki bölge ve kentleri derinden etkilemişlerdir. Tanrılara kabartmalarla süslü adak taşı sunulması, ayrıca, ölüler için mezar taşı dikilmesi, Phrygia'ya, Roma Dönemi'nde, Batı Anadolu'nun Yunanlılaşmış kültüründen geçen bir olgudur⁵⁰⁹. Ancak, yerli halk arasında gelenek olmayan bu tür uygulamaların bölgede yerleşip kökleşmesinde Roma yerleşmelerinin, kurumlarının ve dünya görüşünün büyük etkisi vardır. Ayrıca, söz konusu olgunun gerçekleşmesinde, Romalıların bölgede büyük düzenlemelerle işlettikleri zengin mermer ocaklarının rolü yadsınamaz. Konu ile ilgili başka bir olgu ise, ilkin İmparatorluk Dönemi'nde, *pax Romana*'nın gelmesiyle birlikte, taşra halkına kadar ulaşan bir gönencin gözlemlenmesidir. Bu dönemde, çiftçiler de tanrılarına adayacakları sunular için maddi güce kavuşmuşlardır. Bunlardan başka, önceki dönemlerden herhangi bir adağın ele geçmemesinin nedenlerini, Roma Dönemi öncesinde Anadolu'da yaşanan tarihi gelişmelerde aramak doğru olacaktır. Roma öncesinde Phrygia'nın ve komşu bölgelerin sosyoekonomik durumu herhangi bir gelişme, özellikle de kentleşme olgusu için uygun değildi. Bu bağlamda, Büyük İskender'in ardılları arasında bu bölgede sürmüş olan uzun savaşları, Galatlar'a karşı düzenlenen askeri saldırıları, Galatlar'ın karşı saldırılarını ve tüm bunların bölgeye verdiği zararları hesaplamak gerekmektedir⁵¹⁰. Daha sonraları, Mithridates Savaşları ile Romalı memurların (örn. *publicani*) açgözlülüğü bölgede derin ve kapanması uzun yıllar alan yaralar açmıştır. Kısacası, İmparator Augustus'tan önce bölgeye barış ve huzurun geldiğini söylemek olanaklı değildir. Bölgede gerçek anlamda kentsel bir gelişmenin varlığından ve halk yığınla-

⁵⁰⁸Batı Anadolu'da, özellikle zengin ve kentsel kültürle yoğrulmuş kıyı kentlerinde yaşayanların Anadolu'nun iç kesimlerine çöl olarak bakmaları hakkında bkz. Rheidt, *Ländlicher Kult*, s. 237 ve Mitchell, *Anatolia I*, s. 7.

⁵⁰⁹Bkz. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 28 vd. (T. Lochman, *Style and Dating*).

⁵¹⁰Bkz. Waelkens, *Türsteine*, s. 15. Bölgedeki bu ve sonraki dönemlerde olan gelişmelerin kısa bir özeti için bkz. Belke-Mersich, *TIB 7*, s. 73 vd.

rının ekonomik rahatlığından ilkin 2. yy.'da söz edilebilir⁵¹¹. Anadolu'nun iç kısımları kentleşme olgusuyla ilk kez Roma İmparatorluk Dönemi'nde tanışmıştır⁵¹². Genel olarak, bölgenin Frig Krallığı'nın yıkıldığı dönem olan İ. Ö. 7. yy.'ın sonlarından Hellenistik Dönem'in içlerine kadar hiçbir gelişme göstermeyen durağan bir karakteri olduğu söylenebilir⁵¹³. Bu dönemde Phrygia ve yakınındaki bölgeleri, kısacası Anadolu'nun iç kesimlerini, çoğunlukla bugün de olduğu gibi, sadece köylerden oluşan bir yöre olarak tanımlamak hatalı olmayacaktır. Gerçi, Hellenistik Dönem'de özellikle Seleukoslar ile Attaloslar tarafından hanedan isimleri taşıyan birçok yeni kentin kurulmasıyla Yunan örneğinde bir kentleşme olgusu başlamıştır⁵¹⁴. Bazısı daha önce var olan yerleşimler üzerine, bir kısmı da askeri koloniler üzerine kurulmuş olan bu kentler, krallara bağlı olmalarına rağmen, iç işlerindeki kısmi demokratik yapılarıyla çevredeki yerli halka örnek olup onların Yunanlaşmasına büyük katkı sağlamışlardır. Bu durum, sonradan gelen Roma'nın işini büyük ölçüde kolaylaştırmıştır. Fakat, bu olgu yine de, büyük oranda *polis*'lerle sınırlı kalıp geniş bir kitleye ve coğrafyaya yayılamamıştır. Ama, Roma'nın Anadolu'ya ayak basmasıyla birlikte, özellikle de İmparatorluk Dönemi'nde, bu durağanlık ve geri kalmışlık baş döndürücü bir hızla değişecek ve her alanda bir patlama yaşanacaktır⁵¹⁵. İşte, bu barış, huzur ve gelişme döneminde yüzyıllardır tapınım gören yöre tanrısına sunulan adaklar da somut olarak birer birer sahneye çıkmaya başlayacaktır. Yazıtlardan elde edilen bilgilerle birlikte arkeolojik veriler dikkate alındığında, Zeus Bronton adaklarının tarihleri hakkında genel bir sonuca ulaşılabilmektedir. Bu sonuçlara aşağıda değinilmektedir.

Kültürün varlığından haberdar olunmasını sağlayan, yukarıda da belirtildiği gibi, İmparatorluk Dönemi'nde tanrıya adanmış olan yazıtlı adak taşlarıdır. Birkaçı dışında, Zeus Bronton adaklarını kesin tarihlemek bugün için olanaklı değildir. Sayısız Zeus Bronton sunusu içerisinde sadece beş tanesinin yazıtında tarih verilmektedir. Bu eserlerden üç tanesi Kütahya'nın teritoryumunda bulunmuştur⁵¹⁶. Önemli bir tespit ise, Eskişehir Bölgesi'nde, yani

⁵¹¹Bkz. Waelkens, yuk. age., s. 15.

⁵¹²Phrygia'nın geçirdiği kentleşme evrimi, bölgede yer alan Aizanoi Kenti'nin geçirdiği genel gelişme evreleriyle iyi şekilde izlenebilmektedir. Bu konuda bkz. Rheidt, *Römischer Luxus*, s. 479 vd. ve Rheidt, *Ländlicher Kult*, s. 237 vd. Ayrıca, Aizanoi hakkında genel olarak bkz. Körte, *Alter von Zeustempels*; Günther, *Ehrendekret*; Hoffmann, *Aizanoi*; Naumann, *Ulpil*; Naumann, *Festung*; Naumann, *Meter Steunene*; Naumann, *Erdbeben*; R.-F. Naumann, *Rundbau*; Naumann, *Heroon*; Naumann, *Restaurierungen*; Naumann, *Türsteine*; Naumann, *Zeustempel*; Naumann, *Aizanoi-Bericht*; Rheidt, *Aizanoi-Vorbericht*; Rheidt, *Aizanoi-Bericht*; Rheidt, *Aizanoi*; Robert, *Documents 1981*; Türktüzün, *Säulensarkophage*; Türktüzün, *Çavdarhisar*; von Mosch, *Neue Porträtfund*; von Mosch, *Neue Satyr*; Wörrle, *Aizanoi I*; Wörrle, *Aizanoi II*; Wörrle, *Inschriftenfunde*; Wulf, *Grabbauten*.

⁵¹³Bkz. Rheidt, *Ländlicher Kult*, s. 237.

⁵¹⁴Bkz. Belke-Mersich, *TIB 7*, s. 74.

⁵¹⁵Bkz. Rheidt, *Ländlicher Kult*, s. 237: "*Unter römischer Herrschaft ändert sich das Bild schlagartig. Das Tempo, in dem das ländliche Anatolien urbanisiert, das Fernstraßensystem ausgebaut wurde und gleichzeitig ein ganzes Netzwerk von Städten entstand, ist atemberaubend.*"

⁵¹⁶Adaklardan iki tanesi, Kat. No. 159 (Yağmurlu) ve 207 (Virancık) Aizanitis'de, üçüncüsü ise, Kat. No. 241 Kütahya'da ele geçmiştir. Aizanitis'de bulunanlar Aizanoi Kenti'nin yazıt korpusunda yayımlanmıştır, bkz. Levick-Mitchell, *MAMA IX*, s. 20 No. 50-51 Lev. 7. Kütahya'da bulunan için bkz. Perrot et alii, *Exploration*, s. 116 No. 77; Σύλλογος 1884, s. 71 No. 36 ve Cox-Cameron, *MAMA V*, s. 173 No. ZB 34.

antik Dorylaion ve Nakoleia ile teritoryumlarında, içinde tarih veren bir Zeus Bronton adağının ele geçmemiş olmasıdır. Yine, Bithynia adaklarının içinde de tarih veren yoktur. M. Wörrle, Antik Dönem'de Aizanoi ve teritoryumunda sanılanın aksine, Actium⁵¹⁷ *aera*'sının⁵¹⁸ değil, Sulla⁵¹⁹ *aera*'sının kullanılmış olduğunu yeni bulunan bir yazıtı dayanarak göstermiştir⁵²⁰. Buna göre, eserlerden Tavşanlı'nın güneydoğusunda, Yağmurlu isimli köyden ele geçmiş olan altların yazıtında (Kat. No. 159), ilk satırda ἔτους σκζ' = 227 geçmektedir. Bu tarih, Sulla *aera*'sına göre İ. S. 142/143 yıllarını vermektedir. Bundan başka, Aizanitis'de yer alan Virancık Köyü'nde bulunmuş olan yuvarlak altların (Kat. No. 207) yazıtının sonunda ἔτους σα' = 201 görülmektedir. Burada da, Sulla *aera*'sına göre İ. S. 116/117 yılları söz konusudur. Aizanitis'den ele geçen ikinci eserin (Kat. No. 241) yazıtında verilen rakamlardan sonuncusu kesin olmayıp olasılıkla bir *stigma*'ya aittir. Buna göre, sene ἔτους σμζ' = 246 olarak anlaşılabilir. Eser, yine Sulla *aera*'sına göre İ. S. 161/162 yıllarındandır. Bu üç eserin verdiği tarih, İ. S. 2. yy.'ın ilk çeyreği ile son çeyreği arasında değişmektedir. Buna göre, Zeus Bronton'un İ. S. 2. yy.'da tapınım gördüğü anlaşılmaktadır.

Tarih veren öteki iki yazıtı bakacak olursak, birincisi Maionia (Kuzeydoğu Lydia) Bölgesi'nde ele geçmiş olan bir stel üzerindedir (Kat. No. 298). Ancak, yazıtta tarihin olduğu yer zarar görmüş olup sadece son rakam okunabilmektedir: [ʹE]τῶς [.]α'. Bunun dışında ay ismi *Panemos* ile 6. gün (μη(νὸς) Πανήμου ζ') kalmıştır. Yazıtı yayımlayan G. Petzl, eserin İ. S. 2. ve 3. yy.'lar arasından olabileceğini söylemektedir. Petzl ayrıca, eserin üzerindeki dua eden adam kabartmasının giysisi ile Kefaret Yazıtları'ndaki figürlerin giysileri arasında benzerlikler olduğunu belirtmektedir. Kefaret Yazıtları İ. S. 2. ve 3. yy.'lara aittir⁵²¹. Yazıtta verilen tarih için Lydia'da kullanılan *Sulla aera*'sı geçerlidir. Tarih veren beşinci ve son eser ise, Kerç Boğazı'nın yakınlarındaki Kytaiion'da ele geçmiş olan yazıttır (Kat. No. 314). Yazıtta son satırda Ἐν τῷ αλφ' ἔτει καὶ μηνὶ Δείῳ α' = "531 senesinde ve *Deios* Ayı'nın birinde" geçmektedir. Bu bölgede Bosporos Krallığı'nda kullanılmış olan *aera* geçerlidir⁵²². Buna göre, yazıttaki tarih İ. S. 234/5 yıllarına eşitlenmektedir. Bu tarihle herhangi bir Zeus Bronton adağı İ. S. 3. yy. içlerine kesin tarihlenmiş olmaktadır. Sonuç olarak, tarih veren yazıtlara göre, Bronton adakları 2. ve 3. yy.'larda belgelenmektedir.

Kült ile ilgili bir başka tarihleme kriteri ise, Zeus Bronton yazıtlarının 43⁵²³ tanesinde gö-

⁵¹⁷Antik Dönem'de bazı bölge ve kentler, senelerin sayımında, Augustus'un İ. Ö. 2 Ekim 31'de, Actium'da, Antonius'a karşı kazandığı zaferi başlangıç olarak almışlardır. Actium *aera*'sından anlaşılması gereken budur.

⁵¹⁸Birçok araştırmacı Antik Dönem'de bölgede Actium *aera*'sının kullanıldığını belirtmiştir, bkz. Levick-Mitchell, MAMA IX, s. LIV vd.; Waelkens, Türsteine, s. 48 vd.; Leschhorn, Ären, s. 234 vd. ve 246 vd.

⁵¹⁹Sulla'nın İ. Ö. 85-84 yıllarında Mithridates'e karşı kazandığı zafer, Anadolu'nun birçok bölgesinde senelerin sayımında başlangıç olarak kabul edilmiştir. Sulla *aera*'sından anlaşılması gereken bu bilgidir.

⁵²⁰Bkz. Wörrle, Aizanoi II, s. 72 vd.

⁵²¹Genel olarak bkz. Petzl, Beichtinschriften 1994.

⁵²²Leschhorn, Ären, s. 453 No. 205 c. Bu *aera*'nın başlangıcı İ. Ö. 297/6 yıllarıdır, bkz. Perl, Chronologie, s. 303 vd. İ. S. 5. ve 6. yy.'lara kadar kullanılan bu *aera* hakkında bkz. Leschhorn, yuk. age., s. 44 vd. ve s. 86 vd.

⁵²³317 Zeus Bronton adağının içinde sadece 43 tanesinde *Aurelius* soyadının görülmesi, adakların büyük çoğunluğunun İ. S. 212 yılından önceye ait olduğunu düşündürmektedir.

rülen imparatorluk soyadı (*nomen gentilicium*) *Aurelia* veya *Aurelius*'tur⁵²⁴. Yazıtlarda zaman zaman adağı sunan kişinin ya da yakınlarının bu soyadını taşıdıkları görülmektedir. Soyad, İ. S. 212 senesinde İmparator Caracalla'nın *Constitutio Antoniniana* adı verilen bir kanunu çıkartmasıyla ilgilidir⁵²⁵. Kanuna göre, imparatorlukta herkes *Aurelia* veya *Aurelius* soyadını taşıyarak "Roma vatandaşı" olma hakkı tanınmıştır. Kanun o kadar etkili olmuştur ki, çıkmasının hemen ardından bir çok insan bu soyadını kullanmış, ancak, 3. yy.'ın ortalarından itibaren soyadını kullananlar hızla azalmıştır⁵²⁶. Zeus Bronton yazıtlarından birinde bu soyadı geçiyorsa, İ. S. 212 tarihi yazıt için *terminus post quem*'dir. Sonuç olarak, İ. S. 3. yy.'ın ilk çeyreğinde Zeus Bronton adaklarının sık belgelendiği görülmektedir.

Eserlere ve yazıtlarına tek tek bakıldığında, bazılarında, adakları tarihlemeye yardımcı olacak bilgilerin bulunduğu görülmektedir. Örneğin, Kat. No. 174'deki altanın yazıtında 'Οκλατίω καὶ Ἀββέντω ὑπάτοις ifadesi geçmektedir. Burada iki ayrı *consul*'un ismi geçiyor gibi gözükmektedir. Fakat, P. Frei⁵²⁷ burada bir hata olduğunu, isimlerle aslında sadece bir şahsın kastedildiğini söylemekte ve bu kişinin İ. S. 218 yılında *consul ordinarius* olan M. Oclatinius Adventus⁵²⁸ olduğunu belirtmektedir⁵²⁹. İfadedeki sorunlu durumlara rağmen, ὑπάτοις sözcüğünden dolayı burada *consul* adının geçtiği kesindir ve eser bu yılda dikilmiştir. Söz konusu altar İnönü'de bulunmuş olup başlığına bir Zeus büstü kabartması işlenmiştir (bkz. Lev. 54, a-ç). İnönü'den benzer bir grup⁵³⁰ altar ele geçmiştir. Bunların özellikleri aynı tipolojide yapılmış olmaları ve ortak stil özellikleri göstermeleridir. Bu grup içinden birinin dikildiği tarihin kesin bilinmesi, öteki altanların da yaklaşık aynı dönemde dikildiklerine işarettir. Özellikle Kat. No. 175'deki altar buradakine çok benzemekte olup olasılıkla aynı usta tarafından yapılmış ve onunla aynı zamanda dikilmiş olmalıdır. Buna göre, İnönü'de ele geçen ve aynı özellikleri gösteren altanların İ. S. 3. yy.'ın ilk çeyreğinden kaynaklandıklarını söylemek hatalı olmayacaktır. Altanlardan Kat. No. 174 ile 175'in yazıtında ayrıca *Aurelius* soyadı geçmektedir. Bu eserlerin, her koşulda İ. S. 212 yılından sonra dikildikleri kesindir. Ayrıca, eserlerden Kat. No. 173 ve 176 birer mezar taşıdır. Bundan başka, Şarhöyük/Dorylaion'dan ele geçmiş olan Kat. No. 73'teki stelin yazıtından, adağı Voc(onius) Plotis Themison (Οὐὐκ. Πλωτίς Θεμισίων) isimli bir şahsın sunduğu anlaşılmaktadır. Dorylaion'dan İ. S. 3. yy.'ın ilk yarısından Q. Voconius Aelius Stratonicus isimli bir şahıs bilinmektedir⁵³¹. Yine, bu ve Dorylaion'da bulunmuş olan başka bir grup yazıt üzerinde geçen isimlerden, Dorylaion'da nüfuslu bir Voconii ailesinin yaşadığı anlaşılmaktadır ve yazıtlar İ. S. 3. yy.'ın ilk yarısından

⁵²⁴Bkz. Kat. No. 5, 22, 25, 32, 33, 34, 41, 43, 48, 50, 51, 53, 54, 61, 70, 71, 75, 82, 92, 94, 95, 97, 127, 150, 157, 158, 167, 168, 174, 175, 186, 192, 204, 219, 222?, 237, 239, 244, 248, 263, 286, 304, 311 (Latince).

⁵²⁵Bkz. Herrmann, Überlegungen, s. 519 vd.; bkz. ayrıca Koch, Einige Weihreliefs, s. 542.

⁵²⁶Bkz. Levick-Mitchell, MAMA IX, s. LVI.

⁵²⁷Frei, Inschriften und Reliefs, s. 144 vd. No. 5.

⁵²⁸Bu şahıs için bkz. PIR² (1970) s. 408 vd. No. 9 (özellikle sayfa 410 vd.).

⁵²⁹Bu yazıt ve söz konusu isimdeki çarpıklıklar hakkında Kat. No. 174'de verilen bilgilere bakınız.

⁵³⁰Bkz. "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar" Kat. No. 171-176.

⁵³¹Bkz. Radet, En Phrygie, s. 563 vd. No. VII ve Körte, Radet, s. 399 vd. özellikle de 401 vd. Tarihlleme kriterleri için bak. Körte, age. s. 402.

kaynaklanmaktadır⁵³². Voc(onius) Plotis Themison da bu aileye mensup olmalıdır. Dolayısıyla, söz konusu stelin İ. S. 3. yy.'ın ilk yarısında adandığı düşünülebilir⁵³³. Yine, Kat. No. 150'de incelenmiş olan altarın üzerinde farklı zamanlarda yazılmış iki yazıt bulunmaktadır. İlk Zeus Bronton ve Sabazios'a bir adak olup şahıs isimlerinde *Aurelius* yoktur. Yan yüze yazılmış olan ikinci yazıt bir mezar yazıtıdır ve şahıs isimlerinin önünde *Aurelius* soyadı bulunmaktadır. Taşı yayımlayan P. Frei, ön yüzdeki yazıtın İ. S. 2. ve 3. yüzyıllardan, sağ yan yüzünün ise, *Aurelius* isminden dolayı İ. S. 3. yy.'ın ilk on yılından olduğunu söylemektedir⁵³⁴. Bu eser için her koşulda 2. veya 3. yy.'lar söz konusudur.

Bithynia'da, Ahmetler Köyü'nde (Pazaryeri/Bilecik) bulunmuş olan Kat. No. 271'deki altarın yazıtında Kovivθιωνός ismi geçmektedir. S. Şahin bu ismin yine aynı köyde bulunmuş ve Zeus Bennios'a adanmış olan bir altarın⁵³⁵ yazıtında da geçtiğini belirtmektedir⁵³⁶. Zeus Bennios altarı yazıtındaki yıl nedeniyle İ. S. 210 senesine kesin tarihlenebilmektedir. Buna göre, bu altarın da yaklaşık aynı tarihlerden olduğu düşünülebilir. Yazıtta *Aurelius* soyadının geçmiyor olması da eserin 212 yılından önce adandığını düşündürmektedir. Zeus Bronton ile Zeus Bennios'un aşağı yukarı aynı zaman dilimi içinde tapınım gördükleri bilinmektedir. Kat. No. 274'deki altarı yayımlayan Th. Corsten, altarın, harf karakterleri ve büstlerin saç kesiminden dolayı İ. S. 1. yy.'dan olduğunu belirtmektedir⁵³⁷. Ancak, büstlerin saç kesimini neden 1. yy.'a tarihlediğini açıklamamaktadır. Fakat, söz konusu altar büyük bir olasılıkla Ahmetler'den (Pazaryeri) kaynaklanmaktadır ve burada ele geçmiş olan benzer altarla aynı zaman dilimi içinde (3. yy) yapılmış olmalıdır (bkz. Kat. No. 267, 271 ve 273). S. Şahin, yazıtlarına dayanarak, Bithynia'da ele geçmiş olan Zeus Bronton adaklarının birçoğunun İ. S. 2. veya 3. yy.'lardan kaynaklandığını belirtmektedir⁵³⁸. Kat. No. 254 ve 262'nin yazıtlarını İ. S. 1. veya 2. yy.'lara tarihlemektedir. Kat. No. 263'deki altarı ise, nedenini belirtmeden (olasılıkla yine yazıtına dayanarak) İ. S. 3. veya 4. yy.'lara tarihlemektedir. Fakat, Zeus Bronton adakları içerisinde İ. S. 1. ve 4. yy.'lara kesin tarihlenebilen bir örnek yoktur. Bu nedenle, burada söz konusu olanları da 2. veya 3. yy.'lar içinde düşünmek doğru olacaktır.

Anadolu dışında ele geçmiş olan Zeus Bronton adaklarından, Kytaiion'daki eserin yazıtında yıl verildiğine ve eserin 3. yy.'dan kaynaklandığına yukarıda değinilmişti. Bundan başka, Roma'daki adaklardan birinde, orada bulunmuş olan adakların aşağı yukarı hangi dönemden kaynaklandıklarını açıklamaya yardımcı olabilecek bir bilgi vardır. Kat. No. 304'deki altarın üzerinde iki ayrı yazıt bulunmaktadır. Altarın başlık profili üzerine Latince bir yazıt, gövdeye ise Yunanca Zeus Bronton'a adak yazıtı kazınmıştır. Altar Roma'da, Via Appia Nuova'da bu-

⁵³²Bu yazıtlar için bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. 13 No. 24 ve s. 35 No. 61; Körte, Radet, s. 413 No. 66.

⁵³³Yazıtta Aurelius soyadı geçmemektedir. Stel İ. S. 212'den hemen önce ya da bu tarihten çok ileri bir dönemde, Aurelius soyadı moda olmaktan çıktıktan sonra dikilmiş olabilir.

⁵³⁴Bkz. Frei, Phrygische Toponyme, s. 19 vd. No. 9N; SEG 38 (1988) s. 397 vd. No. 1307.

⁵³⁵Bkz. Şahin, Nikaia II.2, No. 1503.

⁵³⁶Bkz. Şahin, age., No. 1509 Lev. 32; SEG 32 (1982) 347 vd. No. 1254. Ayrıca bkz. Frei, Inschriften und Reliefs, s. 151 vd. No. 7 Lev. 22, 1.

⁵³⁷Bkz. Corsten, Prusa II, s. 104 vd. No. 1015.

⁵³⁸Bkz. Kat. No. 247, 248, 253, 270, 272, 273, 286, 287.

lunmuştur ve olasılıkla tanrının oradaki tapınağından gelmektedir. Tarihleme açısından altların önemi Latince yazıttan kaynaklanmaktadır. Yazıt, altların İmparator Marcus Antonius Gordianus ile eşi İmparatoriçe Furia Sabinia Tranquillinia'nın sağlık ve selametleri için sunulduğunu belirtmektedir. Yunanca yazıt ise Zeus Bronton'a sunu yazıtıdır. Altar, Latince yazıtta geçen imparator ve imparatoriçe isimleri nedeniyle tarihlenebilmektedir. Buna göre eser, İmparatoriçe Tranquillinia'nın adı geçtiği için, Gordianus'un Tranquillinia ile evlendiği 241 yılı ile öldürüldüğü 244 yılları arasından olmalıdır. Via Appia Nuova'da bu altarla birlikte bulunmuş olan öteki üç eser de aynı tarihlerden olmalıdır⁵³⁹. Roma'daki buluntu yerleri kesin bilinmeyen, ancak yine olasılıkla Via Appia Nuova'dan kaynaklanan diğer adakların⁵⁴⁰ da İ. S. 3. yy.'ın ilk yarısında dikildiklerini söylemek hatalı olmayacaktır.

Adakların tarihlenmesinde bir başka unsur ise, aynı bölgeden ele geçmiş olan öteki adak⁵⁴¹ ile mezar⁵⁴² taşlarıdır. Söz konusu eserlerle Bronton adakları arasında stilistik açıdan büyük benzerlik vardır. Eserlerin işleniş biçimleri, şekilleri ve ayrıntılar paralellik göstermektedir. Söz konusu eserlerle Bronton adakları aşağı yukarı aynı zaman dilimi içerisinde üretilmiştir. Buna göre, katalogda bulunan bir tek yuvarlak steli, benzer örneklere dayanarak tarihlemek olanaklıdır. Kat. No. 134'de incelenmiş olan stel Kütahya'nın Aslanapa İlçesi'nin Çal isimli köyünde bulunmuş olup küçük bir parça olarak kalmıştır (bkz. "Yuvarlak Stel" kısmı). Eserin üst kısmı, üzerindeki kabartmalarla birlikte kaybolmuştur ama kaide tamdır. Benzer yuvarlak steller Kütahya'da, özellikle Porsuk Nehri'nin yukarı vadilerindeki yerleşim yerlerinden çok sayıda ele geçmiştir. Kütahya Bölgesi'nde bulunmuş olan mezar stelleriyle adak taşlarını incelemiş olan T. Lochman, stelleri stilistik açıdan üç farklı gruba ayırarak kronolojik olarak sıralamıştır⁵⁴³ (krş. Şek. 12). 1. varyantı İ. S. 220–230 yıllarına, 2. varyantı İ. S. 220–240 yıllarına, 3. varyantı ise İ. S. 240–250 yıllarına tarihlemektedir. Stelin sadece alt parçası kaldığı için eserin tarihini kaide biçimiyle değerlendirmek olanaklıdır. Stelin kaidesi düz olduğu için Lochman'ın 3. varyantına uymaktadır. Bu nedenle, eserin İ. S. yaklaşık 240–250 yılların-

⁵³⁹Bkz. Kat. No. 305, 312 ve 313.

⁵⁴⁰Bkz. Kat. No. 306, 307, 308, 309, 310 ve 311. Kat. No. 311 için çeşitli yayınlarda bazı tarihler önerilmiştir. Örneğin İ. S. 150/200 için bkz. Wrede–Harprath, *Codex Coburgensis*, s. 54 No. 50. Yine İ. S. 3. yy. için bkz. Schraudolph, *Götterweihungen*, s. 226 No. L75.

⁵⁴¹Bölgede bulunmuş olan öteki adak taşları için bkz. Robert, *OMS II* (1969), s. 1355 vd. Lev. 27; Robert, *Documents* 1983, s. 528 Fig. 5 ve s. 530 vd. Fig. 1–15; Robert, *Documents* 1985, s. 467 vd. Fig. 1; Koch, *Weihreliefs*, Lev. 12, 1 ve 2; Koch, *Zeus Thallos*, Lev. 8; Koch, *Einige Weihreliefs*, Lev. 207–210; Cremer, *Zeus Thallos*, Fig. 1–2; Cremer, *Zeus–Votive*, s. 124 vd. Fig. 3 ve Lev. 11, 2; Bloesch, *Tier*, No. 334 Lev. 58; Şahin, *Nikaia I*, No. 631; Riel, *Nouveaux Monuments*, No. 1 ve 4 Lev. 12; Pohl, *Ein Phryger*, Lev. 7, 4.

⁵⁴²Aynı bölgeden ele geçmiş olan mezar taşları için bkz. Pfuhl–Möbius II, örn. No. 1137–1138, 1153, 1155, 2089–2090, 2164; Gibson, *Koç Collection I*, Lev. 2 a–b ve Lev. 3 a; Gibson, *Gravestones*, s. 82 Fig. 19–20, s. 84 Fig. 24–25; Lochman, *Grabsteine*, No. 258, 261 ve diğerleri; Lochman, *Une Stèle*, s. 457 vd. No. 2–8; Lochman, *Deux reliefs*, s. 17 No. 5–7; Lochman, *Provinzkunst*, Lev. 18–21; Mendel, *Catalogue Brousse*, No. 45–51; Künzl, *Inscripfen*, s. 81 vd. Lev. 7, 2–3; Koch, *Funerary Sculpture*, No. 35; Koch, *Ein Grabrelief*, s. 91 vd. Lev. 6 ve 38; Tybout, *Barbarians*, s. 35 vd. Lev. 2.

⁵⁴³Bkz. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, (T. Lochman, *Style and Dating*) s. 29 (tabloya bakınız: *Typology of Steles from the Upper Tembris Plain*) ve s. 33 vd. (*The Upper Tembris Plain*).

dan olduğu söylenebilir. Yuvarlak stelden başka, Zeus Bronton'a sunulmuş olan kabartma biçimli Zeus büstleri de daha dar bir zaman dilimi içine tarihlenebilmektedir. Tanrıya toplam üç tane kabartma büst adanmıştır (Kat. No. 210–212). Her üçü de yine Kütahya'da, Porsuk Nehri'nin yukarı vadilerindeki yerleşim yerlerinde ele geçmiştir (bkz. harita 1). Bu bölge kabartma biçimli büstler için merkezdir ve buradan özellikle Zeus Ampeleites ve Zeus Thallos'a adanmış sayısız büst ele geçmiştir. T. Lochman, kabartma biçimli büstleri, stilistik özelliklerini göz önüne alarak ve bölgenin mezar taşlarıyla karşılaştırarak İ. S. 180 ile 220 yıllarına tarihlemektedir⁵⁴⁴. Zeus Bronton'a sunulmuş olan büstler de bu dönemde üretilmiş olmalıdır. Büstler, İ. S. 2. yy.'ın son çeyreği ile 3. yy.'ın ilk çeyreğinden kaynaklanmaktadır.

Zeus Bronton'a adanan altınlar, steller, büstler ve öteki eserler taşra stilinde yapılmıştır⁵⁴⁵. Genel olarak son derece basit tarzda işlenmiş olan adaklar çoğunlukla küçük taşra atölyelerinde üretilmiş eserlerdir. Bu nedenle, eserleri, Batı Anadolu'nun herhangi bir büyük sanat okulunun üretilmesiyle doğrudan karşılaştırmak mümkün değildir. G. Rodenwaldt 1919 senesinde, taşra eserlerinin stilleri ve tarihleri hakkında "*taşradaki geç döneme ait, kalitesiz eserlerin stilistik kriterleri saptanırken çok dikkatli olunmalıdır*"⁵⁴⁶ demiştir. Bu tür eserlerde stil kriterleri tarihlleme yönünden yanıltıcı olabilmektedir. Bu katalogda eserleri gruplandığımız tipoloji içinde, adaklarda stilistik bir gelişme izlenememiştir. Bütün eserlerin aşağı yukarı aynı zaman dilimi içinde üretildikleri düşünülebilir. T. Lochman, Yukarı Porsuk Vadisi'ndeki yerleşimlerde ele geçmiş olan üçgen alınlıklı stellerin kullanılmaya başlandığı tarihi İ. S. 180/190 yılları olarak vermektedir⁵⁴⁷. Dorylaion ve Nakoleia teritoryumundan ele geçmiş olan benzer stellerin de yaklaşık bu tarihlerden itibaren (belki biraz daha erken bir dönemde) kullanılmaya başlandığı düşünülebilir. Lochman, Kurudere'de (Emirdağ/Afyon) ele geçmiş olan üçgen alınlıklı küçük boyutlu stelleri İ. S. 160–210 yılları arasına tarihlemektedir⁵⁴⁸. Zeus Bronton'a adanmış olan küçük boyutlu stellerin (özellikle Yazıdere buluntularının) Kurudere'dekilere tip olarak çok benzemesi, Bronton stellerinin yaklaşık aynı zamanda üretildiklerini akla getirmektedir (bkz. "Üçgen Alınlıklı Küçük Steller").

Epigrafik veriler ışığında, Phrygia'daki adak ve mezar taşları genel olarak İ. S. 2. ve 3. yy.'lar ile 4. yy.'ın başlarına tarihlendirilmektedir⁵⁴⁹. M. Waelkens, Zeus Bronton adaklarının görüldüğü bölgelerde çok sık belgelenen ve bir Frig fenomeni olan kapı biçimli mezar stelleri

⁵⁴⁴Drew-Bear et alii, yuk. age., s. 33 vd. özellikle 34 ve s. 29: tipolojik çizim. Kütahya Bölgesi'ndeki Yukarı Porsuk Vadisi'nde yer alan yerleşimlerdeki antik eserlerin, özellikle de kapı biçimli mezar taşlarının tarihlenmesi hakkında bkz. Waelkens, Türsteine, s. 92 vd.

⁵⁴⁵Taşra eserlerinin sanatsal açıdan basit düzeyleri ve stilistik yönden tarihlleme kriterleri açısından çok zayıf olmaları konusunda bkz. Meyer, Urkundenreliefs, s. 215 vd.

⁵⁴⁶Rodenwaldt, Zeus Bronton, s. 78: "*Stilistische Kriterien sind bei provinziellen Werken später Zeit und schlechter Qualität mit besonderer Vorsicht anzuwenden.*"

⁵⁴⁷Bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, (T. Lochman, Style and Dating) s. 29 (tablo: Typology of Steles from the Upper Tembris Plain. Triangular Steles, 1. çizim).

⁵⁴⁸Bkz. yuk. age. s. 29 (Typology of Steles from Kurudere).

⁵⁴⁹Bkz. Rodenwaldt, Zeus Bronton, s. 84; Koch, Einige Weihreliefs, s. 542; Koch, Weihreliefs, s. 130 vd.; Lochman, Grabsteine, s. 494 vd.; Lochman, Provinzkunst, s. 66 vd.

üzerindeki çalışmaları sonucunda, stellerin büyük çoğunluğunun İmparatorluk Dönemi'nden, özellikle de 2. ve 3. yy.'lardan kaynaklandığını belirtmektedir⁵⁵⁰. Aslında bu tablonun, genel olarak Phrygia ile Orta Anadolu'nun bütün mezar taşlarında gözlemlendiğini belirtmekte ve Hellenistik Dönem ile İ. S. 1. yy.'dan çok az mezar taşı ele geçtiğini eklemektedir⁵⁵¹. Waelkens'in çalışması, bu stellerin İ. S. 3. yy.'ın sonunda neredeyse tamamen tükendiğini, hatta üretimin daha 3. yy.'ın ortalarında oldukça azaldığını göstermiştir⁵⁵². Bunun nedeni ise, 3. yy.'da yaşanan büyük ekonomik krizin geniş halk kitlelerinin alım gücünü büyük ölçüde azaltmasıdır. Ayrıca, İ. S. 3. yy.'ın ikinci yarısıyla birlikte, Phrygia ile komşu bölgeleri de etkileyen kuzeyden gelen yıkıcı barbar, özellikle de Got akınları, yıllarca barış ve rahat içinde yaşamaya alışmış olan Anadolu'yu oldukça sarsmış ve yüzyıllarca sursuz yaşayan kentler, müthiş bir korkunun etkisiyle acele olarak savunma duvarları yapmaya başlamıştır⁵⁵³. Waelkens ayrıca, tek nedenin ekonomik kriz olmadığını, o dönemde kentlerdeki yapılaşma ve inşaat faaliyetlerinin durması veya tamamen ortadan kalkmasıyla birçok mermer ve taş ocağının da yok olduğunu, bunun doğal sonucu olarak, mezar stellerini üreten atölyelerin de ortadan kalktığını belirtmektedir. Örneğin, İ. S. 260/70 yıllarından itibaren lüks Attika ve Dokimaion lahitleri artık üretilmez olmuştur. Çünkü artık zengin, soylu ve kentli vatandaşlardan oluşan üst sınıfın neredeyse ortadan kalkmasıyla, bu pahalı lahitleri alacak kitle kalmamıştır⁵⁵⁴. 3. yy.'ın sonlarına doğru, ekonomik gücü zayıflayan zenginlerin de mezar taşı olarak artık kapı biçimli mezar stellerini tercih etmeye başladıkları görülmektedir⁵⁵⁵. Bütün bu gelişmeler, kaçınılmaz olarak Zeus Bronton adaklarını da etkilemiştir. En erken kesin tarihlenmiş adak, yazıtındaki tarihten İ. S. 116/117 yıllarından olduğu anlaşılan Kat. No. 207'deki yuvarlak altardır (bkz. yuk.). En geç kesin tarihlenmiş adaklar ise, Anadolu dışından, Kytaiion'daki (Kat. No. 314) adak İ. S. 234/5 yıllarından, Roma'daki bir adak (Kat. No. 304) da İ. S. 241/244 yıllarındandır. Anadolu'dan ise, İ. S. yaklaşık 240/250 yıllarına tarihlenen yuvarlak steli (Kat. No. 134) sayabiliriz. Bu ve yukarıda sayılan örnekler dışındaki adakları kesin tarihlemek olanaklı değildir. Bu bağlamda, adakların genel olarak İ. S. 2. yy.'ın ilk çeyreği ile 3. yy.'ın ilk yarısı arasında sunuldukları söylenebilir. Az sayıda birkaç adağın ise, 3.

⁵⁵⁰Krş. Waelkens, Türsteine, s. 15: "*Freilich stammt die überwältigende Mehrheit der erhaltenen Exemplare aus der römischen Kaiserzeit, und zwar aus dem 2. und 3. Jh.*".

⁵⁵¹Bkz. yuk. age., s. 15.

⁵⁵²Bkz. yuk., age., s. 16.

⁵⁵³Nikaia, Dorylaion, Sardes, Prusias gibi birçok kentte bu acıklı durumun tanıklığını yapmış olan acele örülmüş surlar bulunmaktadır. A. Körte, Dorylaion'daki surların bu özelliğini kavramış ve durumu iyi analiz etmiştir, krş. Körte, Radet, s. 391 vd. Kendisinden önce surlarda çalışmış olan G. Radet surların acele yapılmış olduklarını anlamamış, hatta surların bazı kısımlarını anıtsal yapılar olarak tanımlamıştır, bkz. Radet, *En Phrygie*, 497 vd. Körte, Dorylaion surlarının yapılmasının nedeninin Got saldırıları olduğunu görmüştür. Körte, aceleyle örüldüğü anlaşılan duvarların içinde rastlanan onur dekretlerinin, heykel kaidelerinin ve süslü mezar taşlarının bir dönemin kibirli zenginliğinin göstergesi olduğunu belirtmekte ve elleri ceplerine zengin menülü şölenler, bayramlar ve lüks yapılar için giden zenginlerin, kesenin ağzını açmaları için artık daha iyi bir nedenleri olduğunu da eklemektedir, bkz. yuk. age., s. 393.

⁵⁵⁴Bkz. Waelkens, Dokimeion, s. 128.

⁵⁵⁵Krş. örn. Waelkens, Türsteine, No. 253, 276, 423, 789.

yy.'ın 2. yarısında üretildiği düşünülebilir. 4. yy.'da tanrıya adandığı kesin belirlenebilen bir eser bilinmediği için, bu yüzyıl Bronton adakları için söz konusu olmamaktadır. Stilistik ve epigrafik ipuçları bu düşünceyi desteklemektedir. Zaten, yukarıda belirtilmiş olan nedenlerden dolayı, 4. yy.'da olasılıkla hiçbir Bronton adağı sunulmamıştır. Bu dönemde kültün tamamen ortadan kalkmış olması da olasıdır. Anadolu dışındaki adakların 3. yy.'ın ilk yarısından kaynaklanması, buralarda külte Anadolu'dan biraz daha geç bir dönemde tapılmaya başladığını göstermektedir. Bu dönemde kült Anadolu'da popülerliğini neredeyse kaybetmiştir. Özellikle 3. yy. sonları ile 4. yy. başları için önemli olan bir başka olguya da değinmek gerekmektedir. Bu dönem, öteki dünya motifleriyle insanları keşfetmeye başlayan ve hızla yayılan Hıristiyanlık Dini'nin güçlendiği bir evredir⁵⁵⁶. Yeni dinin güç kazandığı bir dönemde, kökeni çok eski zamanlara kadar inen yerli kültürlerin (inanırları müthiş bir direnç gösterecekler de) zayıfladığı ve zamanla Hıristiyanlığa yenik düştüğü anlaşılmaktadır. Pagan Dini'ne ait inançlar ve adaklar İ. S. 3. yy. sonları ile 4. yy. başlarında sona ermektedir. Bu olgu, Antik Dönem'in sona ermesiyle gözlemlenen genel bir durumdur. Pagan dinler yerini Hıristiyanlığa bırakmıştır. Bronton kültürüne tapınım ve ilgili adaklar da bu dönemde sona ermiş olmalıdır.

Zeus Bronton'a adak sunmuş olan halk kitlesinin profiline genel olarak bakıldığında, adakları satın alanların ezici çoğunluğunun kırsal kesimde yaşayan çiftçiler, çobanlar ve aileleri olduğu görülmektedir. Aynı çiftçiler, çoğunlukla kapı biçimli mezar taşlarını tercih etmişlerdir. Waelkens, kapı biçimli mezar taşlarını dikenlerin büyük çoğunluğunun çiftçilerle çobanlar olduğunu belirtmektedir⁵⁵⁷. Ancak, az da olsa tüccar⁵⁵⁸, maliye⁵⁵⁹ ve ulaşım⁵⁶⁰ memurları, *bouleutes*⁵⁶¹, rahip⁵⁶², *misthotes*⁵⁶³ gibi daha varlıklı, nüfuzlu ve üst sınıfa dahil kişiler de adak sunmuştur. Kült cemaatlerinin de adakları vardır⁵⁶⁴. Ayrıca, zanaatkârların⁵⁶⁵, köle⁵⁶⁶ ve beslemelerin⁵⁶⁷ de adakları belgelenmiştir. Sonuç olarak karşımızda, Kuzeybatı Phrygia ile Bithynia (özellikle Güney Bithynia) Bölgesi'nden kaynaklanan ve az tanınan Roma Eyalet Sanatı'nın güzel örnekleri olan, geç devir taşra eserleri bulunmaktadır.

⁵⁵⁶Bölgede Hıristiyanlık Dini için bkz. Gibson, Christians, s. 2 vd. ve bütün korpus; Levick–Mitchell, MAMA X, s. XXXVI vd. (Christianity); Haspels, Highlands, s. 205 vd. (V. Christian Communities); Mitchell, Anatolia II, s. 37 vd. ve özellikle s. 53 vd. Ayrıca genel olarak bkz. MacMullen, Paganism, s. 131 vd. ve Fox, Pagans and Christians.

⁵⁵⁷Bkz. Waelkens, Türsteine, s. 16.

⁵⁵⁸Bkz. Kat. No. 174.

⁵⁵⁹Bkz. Kat. No. 92 (ὁ ταμίαις).

⁵⁶⁰Bkz. Kat. No. 219 (ἀμαξάρχης).

⁵⁶¹Bkz. Kat. No. 96 (βου[λευ]τῆς ἄν).

⁵⁶²Bkz. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314 (ἱερεύς, πρῶτος ἱερεύς, ἱερεῖς, ἀρχιε[ρε]ύς, sacer(dos)).

⁵⁶³Bkz. Kat. No. 177 (μισθωτῆς τῆς κώμης).

⁵⁶⁴Bkz. Kat. No. 1, 14, 22, 23, 28, 168, belki 298, Z. Brontaios No. 7.

⁵⁶⁵Bkz. Kat. No. 308 (οἱ τεχνεῖται).

⁵⁶⁶Bkz. Kat. No. 10 (δοῦλος), 68 ([Ἄγ]άθων δοῦλος [γ]εωργός), 215 (οἰκονόμος) ve 292 (δοῦλ[ο]ς).

⁵⁶⁷Bkz. Kat. No. 68 (τὸ τρέμμα), 74 (ὁ θρέψαντος), 78 (ὁ θρεπτός), 157 (ὁ θρέψαντος), 209 (ὁ θρεπτός) ve Z. Brontaios No. 6'da (ὁ θρεπτός).

6. ZEUS BRONTON'A SUNULAN ADAKLAR

Zeus Bronton'a sunulmuş olan adaklar katalogda ilk önce ana buluntu bölgelerine göre coğrafi gruplara ayrılmıştır. Buluntu profili bu ayrımı zorunlu kılmaktadır. Bronton adakları Anadolu'nun her yerinde değil, belirli bölgelerde ele geçmektedir. Söz konusu coğrafi bölgeler katalogda "Kuzeybatı Phrygia", "Bithynia", "Anadolu'nun Başka Bölgeleri" ve "Anadolu'nun Dışındaki Bölgeler" olarak ayrılmıştır. Antik yerleşimlerin isimleri çoğunlukla bilinmediği için, adakların buluntu yerleri için katalogda modern yerleşim isimleri verilmiştir.

Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'yle anlatılmak istenen genel olarak bugünkü Eskişehir ve Kütahya illeridir. Bronton'a sunulan adaklar bu bölgede genelde antik Dorylaion ve Nakoleia kentlerinin çevresinden kaynaklanmaktadır. Her iki kentin sınırları henüz tam belirlenmemiştir⁵⁶⁸. Yine, Porsuk Nehri'nin (Tembris) yukarı vadilerinden (Kütahya'nın Altıntaş İlçesi ve çevresi) ve Türkmen Dağı'nın kuzeyindeki bölgelerden adaklar bilinmektedir. Bu nedenle bölge, katalogda Kuzeybatı Phrygia Bölgesi (Eskişehir ve Kütahya illeri) (krş. Kat. No. 1–245) olarak isimlendirilmiştir (ayrıntılar için bkz. 5. bölüm).

Bithynia Bölgesi'nden anlaşılması gereken daha çok Phrygia–Bithynia Sınır Bölgesi'dir ve bu bölgede bugün Bilecik İli bulunmaktadır. Buradan ele geçen Bronton adaklarının buluntu yerleri modern köy isimleriyle verilmiştir. Bithynia Bölgesi'nin içine giren bugünkü Bolu İli'nin Göynük ve Mudurnu ilçelerinde de Bronton adakları bulunmuştur. Ayrıca İzmit'ten bir adak tanınmaktadır. Bu tür dağınık buluntular nedeniyle bölge genel olarak Bithynia olarak isimlendirilmiştir. Ancak, kült bu bölgede özellikle Bilecik ve çevresinde yaygındır (krş. Kat. No. 246–296).

Üçüncü coğrafi bölge, Anadolu'da Phrygia ve Bithynia bölgelerinin dışındaki az sayıda Bronton adağının ele geçtiği yerlerdir. Antik bölge isimleriyle Maionia'dan (Kuzeydoğu Lydia), Galatia'dan, Isauria'dan, Lykaonia'dan ve Pamphylia'dan birkaç adak bilinmektedir. Sayıca az olmasına rağmen buluntular toplu olarak kendi başlarına bir grup oluşturmaktadır (krş. Kat. No. 297–303).

Coğrafi ayrımın son grubunun içine Anadolu'nun dışından ele geçen Bronton adakları girmektedir. Bu grup kendi içinde üç ayrı bölgeyi içermektedir: Roma, Kytaiion Kenti (Karadeniz'de, Kerç Boğazı'nın yakınında) ve Thera Adası (Santorin) (krş. Kat. No. 304–315). Roma on adakla en büyük grubu oluştururken diğerleri birer adakla sınırlı kalmaktadır.

Coğrafi ayrımdan sonra her bir bölge içinde eserlerin tipolojik ayrımı yapılmıştır. Çoğunlukla yüzey buluntusu olan eserlerin büyük kısmının hava şartlarından son derece kötü durumda olması tipolojiyi yer yer zorlaştırmıştır. Ancak, yine de, eserlerin bu tür bir ayırım için uygun oldukları görülmektedir. Zeus Bronton adaklarına genel olarak bakıldığında, Kuzeybatı Phrygia'daki eserleri beş ana gruba ayırmak olanaklıdır. Eserler en çok ele geçen

⁵⁶⁸Peter Frei'in hazırladığı Dorylaion Kenti'nin yazıt kataloğu sayesinde bu kentin ve Nakoleia'nın bölge sınırları kesin belirlenebilecektir.

tiplerden başlayarak steller, altarlar, Zeus büstleri, Kybele heykelciği ve türü belirlenemeyenler olmak üzere gruplandırılmıştır. Son iki grup dışında her bir tür kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Yine, Bithynia Bölgesi'nde bulunmuş olan eserler tip olarak sadece iki grup oluşturmaktadır. Bunlar, en çok ele geçen altarlar ve sadece iki tane olan stellerdir. Altarlar kendi içinde ayrılmaktadır. Anadolu'nun öteki bölgelerinde bulunmuş olan eserlerle Anadolu dışından ele geçmiş olanlar tipolojik ayırım yapmak için yeterli sayıda değildir. Bu nedenle, eserler sadece coğrafi ayırım içinde incelenmiştir. Bütün bu gruplara, tipolojik ayırım nedenlerine ve özelliklerine aşağıda ayrıntılı olarak değinilmektedir. Her bir adak tipinin genel özelliklerini yansıtan örnek çizimler katalogdaki eserlerden yararlanılarak çizilmiş ve metinde verilmiştir. Çizimlerde o grubu en iyi anlatan ve en sağlam olan eserden yararlanılmış ve eserlerin eksik yerleri öteki benzer örneklerin yardımıyla tamamlanarak çizilmiştir. Çizimlerle kendisinden yararlanılarak çizilen eserin bizzat kendisi değil, temsil ettiği grubun bütün özelliklerini yansıtan genel ve simge bir tip kastedilmektedir.

Zeus Bronton'a adanmış ve bu katalogda incelenmiş olan eserlerin hepsinin üzerinde, Roma'da bulunmuş olan beş Latince adak dışında (Roma'dan beş tane de Yunanca adak bilinmektedir), Eski Yunanca yazıt vardır. Yazıtlar ve içerikleri katalogda ayrıntılı olarak incelenmiş ve gerekli bilgiler verilmiştir. Kanımızca, eser ve yazıtı bir bütündür ve bu çalışmada eserlerin hem arkeolojik hem de epigrafik açıdan değerlendirilmesine özen gösterilmiştir. Antik bir eseri yazıtından bağımsız incelemek ve yorumlamak, özellikle eserler buradaki gibi yazıtlarıyla ayrılmaz bir bütün oluşturuyorlarsa, olanaklı değildir. Yine aynı şekilde, eserlerin sadece yazıtlarını inceleyip üzerine yazdıkları anıtları dikkate almamak da olmaz. Bu tür çalışmalar sonuçları bakımından eksik kalacak ve bilimsel güvenilirlikleri azalacaktır. Zeus Bronton hakkında bilgi veren birinci ve en önemli kaynak adakların yazıtlarıdır. İkinci olarak eserin tipi, stili ve üzerindeki betimler gelmektedir. Bu nedenle, buradaki çalışmada yazıtların değerlendirilmesine özel önem verilmiş ve kült hakkında bütün bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Tarihleme kriterlerinde hem arkeolojik hem de epigrafik veriler dikkate alınmıştır.

Zeus Bronton'a adanmış olan eserler genellikle mermerden yapılmıştır. Yayınlarda eserlerin yapıldıkları mermer türleri hakkında bilgi verilmemektedir; çoğunlukla sadece "mermer" olduğu belirtilmektedir. Eğer varsa, renk farkı belirtilmiştir. Katalogda malzeme olarak, zaman zaman kırmızılı ya da kırmızı damarlı⁵⁶⁹, mavimsi ya da mavi damarlı⁵⁷⁰, mor damarlı⁵⁷¹ ve kahverengi–gri damarlı⁵⁷² mermerlere rastlanmaktadır. Katalogdaki otuzbeş eserin malzemesi ise gri renkli mermerdir⁵⁷³. Ancak, burada mermerin hava şartlarından etkile-

⁵⁶⁹Krş. kırmızılı mermer Kat. No. 163, 221; kırmızı damarlı sarımsı mermer Kat. No. 274; kırmızı damarlı beyaz mermer Kat. No. 138; büyük kırmızı lekeleri olan mermer Kat. No. 139; kırmızı damarlı gri mermer Kat. No. 66; kırmızı damarlı mermer Kat. No. 291.

⁵⁷⁰Krş. mavimsi mermer Kat. No. 67, 69, 147, 148, 171, 172; mavi mermer Kat. No. 91; mavi damarlı mermer Kat. No. 160; mavi lekeli ve damarlı mermer Kat. No. 68.

⁵⁷¹Krş. mor damarları olan mermer Kat. No. 38.

⁵⁷²Krş. kahverengi gri damarlı mermer Kat. No. 86.

⁵⁷³Krş. Kat. No. 1, 5, 12, 13, 15, 18, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 36, 39, 43, 45, 46, 48, 64, 88, 105, 120, 127, 129, 130, 136, 159, 165, 173, 174, 175, 177, 178, 181, 182, 184, 185, 186, 187, 188, 208, 210, 226, 316.

nerek grileşmesi veya dıştan gri görünmesi söz konusu olabilir. Katalogdaki yirmidört eser ise beyaz mermer olarak not edilmiştir⁵⁷⁴. Dört eserin yayınlarda Dokimaion Mermeri'nden olduğu belirtilmektedir⁵⁷⁵. Anadolu'da çıkarılan mermer çeşitleri, analizleri ve mermerin hangi yöreden (veya ocaktan) kaynaklandığının anlaşılmasını sağlayan sistemler üzerindeki kapsamlı araştırmalar genel olarak eksiktir. Antik Dönem'de, Zeus Bronton'un kültürünün yoğun olarak görüldüğü bölge olan Kuzeybatı Phrygia'da ve Phrygia'nın genelinde zengin mermer ocaklarının varlığı bilinmektedir. Bu ocaklardan bazıları bugün de işletilmektedir. Büyük bir merkez olan Dokimaion Mermer Ocakları, ona bağlı çalışan büyük atölyeler ve ürettikleri eserler iyi tanınmaktadır ve konu ile ilgili birçok kapsamlı araştırma yapılmıştır⁵⁷⁶. Kütahya'nın Altıntaş İlçesi'nde de antik mermer ocaklarının⁵⁷⁷ ve çeşitli eserlerin işlendiği atölyelerin⁵⁷⁸ varlığı bilinmektedir. Birçok Bronton adağının ele geçtiği Dorylaion (Eskişehir) ve çevresinde bulunmuş olan eserlerin çoğu mermerden üretilmiştir. Çoğunlukla kırmızı damarlı olan ve "Dokimaion" diye adlandırılan bu mermer büyük olasılıkla Dorylaion veya çevresindeki yerel ocaklardan çıkarılmıştır⁵⁷⁹. Zeus Bronton için önemli bir merkez olan Nakoleia'da (Seyitgazi) bulunmuş olan eserlerde ise, daha çok kireçtaşının kullanıldığı görülmektedir. Burada olasılıkla yerel taş ocakları olmalıdır⁵⁸⁰. Ancak, mermerden yapılmış eserler de vardır. Bithynia ve öteki bölgelerde de Bronton adakları için mermer kullanılmıştır.

Zeus Bronton'a adanan yirmiüç eser farklı kalitedeki kireçtaşından üretilmiştir⁵⁸¹. Küçük bir adak steli ise, kireçtaşının yumuşak bir türü olan ve Seyitgazi ile çevresinde çıkan küfeki taşından yapılmıştır⁵⁸². Yumuşak yapısı nedeniyle taş, zaman içerisinde çok aşınmış ve stel ile üzerindeki yazıt zarar görmüştür. Yayınlarda bir eserin mavi kireçtaşından yapıldığı belirtilmektedir⁵⁸³. Bunun dışında, katalogda sünger taşı⁵⁸⁴, bazalt⁵⁸⁵ ve gri taştan⁵⁸⁶ yapılmış çok

⁵⁷⁴Krş. Kat. No. 2, 17, 19, 25, 47, 83, 100, 128, 132, 134, 143, 157, 162, 168, 176, 190, 198, 206, 209, 218, 270, 284, 296, 298.

⁵⁷⁵Krş. Kat. No. 4?, 8, 9, 164.

⁵⁷⁶Krş. Wiegartz, Säulensarkophage; Röder, Bericht; Röder, Marmor Phrygium; Fant, Unfinishes Sarcophagus Lids; Fant, New Finds; Fant, Cavum Antrum; Waelkens, Carrières; Waelkens, Dokimeion; Waelkens, Phrygian Quarry; Waelkens, Ateliers; Waelkens, Türsteine; Naumann, Zeustempel, s. 79 vd.

⁵⁷⁷Krş. Röder, Marmor Phrygium, s. 311 vd.

⁵⁷⁸Waelkens, Türsteine, s. 88 vd.

⁵⁷⁹Yuk. age., s. 131.

⁵⁸⁰Yuk. age., s. 123.

⁵⁸¹Bu eserler için bkz. Kat. No. 22, 37, 40, 51, 116, 133, 137, 141, 179, 194, 197, 200, 214, 225, 242, 243, 263, 275, 278, 282, 285, 292, 295.

⁵⁸²Krş. burada Kat. No. 101. Bu stelin bulunduğu Yazıdere'deki kutsal alanda Zeus Limnenos'a adanmış olan adak taşlarının büyük bir kısmı küfeki taşından yapılmıştır. Yumuşak dokusundan dolayı günümüze kadar oldukça zarar gören bu taş nedeniyle Zeus Linmenos adakları ve yazıtları çok kötü durumdadır. Aynı kutsal alana sunulmuş olan Zeus Bronton adakları genellikle mermer olduğu için, taşların yapısı, insan eliyle kırılmasının dışında iyi durumdadır.

⁵⁸³Krş. Kat. No. 51.

⁵⁸⁴Krş. Kat. No. 44.

⁵⁸⁵Krş. Kat. No. 131.

⁵⁸⁶Krş. Kat. No. 220 ve 222.

az sayıda eser görülmektedir. Ayrıca, istisna bir durum olarak, bir Bronton adağı kayaya işlenerek oluşturulmuştur⁵⁸⁷. Yayınlarda, kataloğa alınan bazı eserlerin hangi malzemedен yapıldıkları belirtilmemektedir⁵⁸⁸.

Zeus Bronton'a sunulmuş olan adaklar genel olarak taşra stilinde işlenmiştir. Bu stilin genel özellikleri, motiflerin son derece basitleştirilerek verilmesi, şekillerin çizgisel olması ve katı bir simetrisinin uygulanmasıdır. Bütün bu özellikler, İ. S. 2. yy.'ın ortasından 3. yy.'ın içlerine kadar gözlemlenen yerel Frig stilinin ayrıntılarıdır⁵⁸⁹. Bu stilin genel özelliklerini Phrygia Bölgesi'ndeki dönemin bütün eserlerinde görmek olanaklıdır. Özellikle zengin dekore edilmiş mezar taşlarında bütün özellikler çok iyi izlenebilmektedir⁵⁹⁰. Burada söz konusu olan, Roma Eyalet Sanatı olgusudur. Phrygia gibi uzak ve taşra bir bölgede bile, Roma Eyalet Sanatı'nın ne kadar derin kök salmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu sanatın tipik özelliklerine sadece Phrygia'da değil, bölgeye komşu olan yörelerde de sayısız mezar ve adak taşında rastlanmaktadır. Phrygia'da, özellikle de Kuzeybatı Phrygia'da İ. S. 2. ve 3. yy.'larda komşu bölgeleri de etkileyen yoğun bir heykeltıraşlık faaliyetlerinin varlığına tanık olmaktadır. Bu durumu, o yüzyıllardaki ekonomik gönençle ve bölgedeki zengin mermer ocaklarının varlığıyla açıklamak olanaklıdır.

⁵⁸⁷Krş. Kat. No. 301.

⁵⁸⁸Krş. Kat. No. 20, 33, 34, 35, 49, 50, 57, 89, 92, 94, 95, 96, 97, 151, 152, 183, 192, 204, 223, 229, 231, 234, 235, 240, 241, 246, 251, 266, 293, 299, 300, 302, 306, 308, 309, 310, 312, 314, 315 ve Zeus Brontaios No. 5.

⁵⁸⁹Söz konusu stil özellikleri için genel olarak bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, (T. Lochman, Style and Dating); Lochman, Provinzkunst. Ayrıca bkz. Koch, Einige Weihreliefs; Koch, Weihreliefs; Koch, Zeus Thallos.

⁵⁹⁰Genel olarak bkz. Lochman, Grabsteine; Waelkens, Türsteine; Koch, Ein Grabrelief; Koch, Funerary Sculpture.

6.1. KUZEYBATI PHRYGIA (Eskişehir–Kütahya) (Kat. No. 1–245)

6.1.1. STELLER (Kat. No. 1–134)

Burada, stel (στῆλη) sözcüğü ile kastedilen biçim, genel anlamı ile, tek başına ve dik duran, belirli bir kalınlığı olup eni boyundan dar olan ve genellikle mezar veya adak taşı olarak kullanılan dört köşe yüksek taş levhalardır⁵⁹¹. Ancak, Bronton adakları içinde bu tanım dışındaki kalan bir yuvarlak stel bulunmaktadır (bkz. aş.). Anadolu'nun her bölgesinden çeşitli boy ve tipte binlerce stel bilinmektedir⁵⁹². Phrygia Bölgesi'nde de steller mezar veya adak taşı olarak oldukça yaygındır. Sadece bu bölgeye özgü olan stel tipleri de vardır. Phrygia'ya özgü bir tip olan "kapı biçimli steller" ile "niş biçimli steller" çok iyi tanınmaktadır ve kapsamlı biçimde araştırılmıştır⁵⁹³. Kapı biçimli mezar stelleri Phrygia'nın hemen her bölgesine yayılmışken, niş biçimli steller daha çok Yukarı Porsuk Nehri'nin vadilerindeki bölgelerde görülmektedir. Phrygia'nın kuzeybatı bölgelerinde ise, yukarıdaki iki stel türüyle de benzeşen ama daha basit biçimlendirilmiş olan bir stel tipi görülmektedir. Temel biçimiyle üçgen alınlık, yüksek kaide ve gövdeye sahip olan bu stel türü Kuzeybatı Phrygia'da ele geçen Bronton adakları için en çok tercih edilmiş olan adak tiplerinden birisidir. Bu stel tipinin özellikle Dorylaion ve Nakoleia'da çok tutulduğu, bölgenin bir özelliği olduğu ve yaygın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bölgede başka tanrılara da bu tip steller adanmıştır. Bu bölge dışında bu tip stellerin hemen hiç görülmediği anlaşılmaktadır. Burada, genelde 10–20 cm kalınlığında mermer levhalar üzerine hafif kabartma olarak işlenmiş ve son derece stilize edilmiş steller söz konusudur. Katalogda bu türe giren toplam 133 stel çalışılmıştır (krş. Kat. No. 1–133 Lev. 1–29). Stel adaklarına genel olarak bakıldığında, eserleri iki gruba ayırmanın olanaklı olduğu anlaşılmaktadır. Büyük çoğunluğu "Naiskos Steller" oluşturmaktadır. Bu tipte stellerin profillendirilmiş yüksek veya alçak üçgen alınlıkları vardır. Alınlığın iç kısmında genellikle kabartma bir betim, çoğunlukla da patera veya rozet (veya öküz başı, krater, vs.) bulunmaktadır. Alınlığın boş bırakılmış olduğu da görülmektedir. Alınlık kısmı birkaç profille gövdeye bağlanmaktadır. İki stelin bu profil kısımlarından birisi dış sırası biçiminde işlenmiştir (bkz. Lev. 7 Kat. No. 39 a ve Lev. 10 Kat. No. 60 a). Stellerin gövdesi üzerinde

⁵⁹¹ Krş. Möbius, Stele; Pfuhl–Möbius I, s. 50 vd.; Waelkens, Türsteine, s. 4.

⁵⁹² Anadolu'daki mezar stelleri ve tipleri için genel olarak bkz. Pfuhl–Möbius I ve II. Ayrıca çok genel olarak bkz. Wujewski, Sepulchral Stelae. Bugüne kadar, sadece Anadolu'da bulunmuş ve bölgelere göre çeşitli tipler gösteren steller kullanım amaçları, tarihsel dönem, stil ve tipoloji açısından incelenmemiştir. Bu tür bir çalışma, Anadolu'da bulunan antik malzemenin daha doğru değerlendirilmesi ve iyi tanınması açısından büyük yarar sağlayacağı gibi, kuşkusuz araştırmacılar için de vazgeçilmez bir başvuru kaynağı olacaktır.

⁵⁹³ Kapı biçimli mezar stelleri M. Waelkens tarafından araştırılmış ve kapsamlı biçimde yayımlanmıştır, krş. Waelkens, Türsteine. Yine, Phrygia Bölgesi'nin bir özelliği olan niş biçimli mezar stelleri, T. Lochman tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır. Konu ile ilgili birkaç makale için bkz. Lochman, Grabsteine; Lochman, Une Stèle; Lochman, Provinzkunst; Lochman, Deux reliefs.

Dor düzenindeki sütunların stilize betimleri bulunmaktadır. Başlık ve kaideleriyle betimlenen bu sütunlar steli sağda ve solda sınırlamaktadır. Gövde üzerinde Eski Yunanca yazıt ve onun üst veya alt kısmında hafif kabartma betimler bulunmaktadır. Üzerinde herhangi bir kabartma betim olmayan steller de vardır. Gövde kısmından sonra genellikle oldukça yüksek ve geniş işlenmiş olan kaide kısmı gelmektedir. Kaidenin alt kısmında, büyük boy stellerde stelin bir yere oturtularak dik durmasını sağlayan saplık (geçme) kısmı bulunmaktadır. Günümüze kadar stellerin hiçbirinde saplık kısmı sağlam kalamamıştır⁵⁹⁴. Genellikle bir metrenin üzerinde olan büyük steller, doğal kayalara oyulan veya taştan oluşturulan oyuklara oturtuluyor olmalıdır⁵⁹⁵. Bronton adaklarında küçük boy stellerde saplık kısmının olmadığı görülmektedir.

Naiskos stellerin genel olarak iki farklı boyda işlendikleri gözlemlenmektedir. Bunlardan ilkinde stellerin boyları 60–70 cm'nin üzerindedir ve çoğunlukla 1 m'nin üzerinde büyük steller görülmektedir. Boyları kimi zaman 2 m'ye ulaşanlar da vardır. Büyük bir grup oluşturan büyük "Naiskos Steller" (krş. Kat. No. 7–98) katalogda "Üçgen Alınlıklı Büyük Steller" grubunun içinde incelenmiştir. İkinci gruptaki eserlerde stellerin boyları genellikle 60–70 cm'nin altındadır. Bu gruptaki küçük naiskos steller ise, "Üçgen Alınlıklı Küçük Steller" grubunda incelenmiştir. Küçük naiskos steller sayıca daha azdır (krş. Kat. No. 129–133). Üçgen alınlıklı büyük steller grubuna giren fakat tip olarak farklılık gösteren iki stel "Değişik Tipler" adı altında incelenmiştir (krş. Kat. No. 99–100). Bunlardan ilki, alınlık kısmının iki katlı olmasıyla ötekilerden tip olarak ayrılmaktadır. Öteki stel ise, aynı mermer levha üzerinde yan yana işlenmiş iki stelden oluşmaktadır. Eserler aşağıda ayrıca incelenmektedir.

Steller başlığı altında bir başka grubu ise, yine üçgen alınlıklı steller grubuna giren ama naiskos biçimli olmayan steller oluşturmaktadır. Bunların en büyük özelliği gövde üzerinde sütun betiminin olmamasıdır. Bu steller "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" olarak incelenmiştir ve burada boyut olarak yine iki ayrı tip gözlemlenmektedir. Sayıca az olan birinci gruptaki stellerin boyları genellikle 60 cm'nin üzerindedir (krş. Kat. No. 1–6). Sayıca daha fazla olan ikinci gruptaki steller ise genellikle 60 cm'nin altındadır (krş. Kat. No. 101–128) ve bu ikinci grup aynı kutsal alanda toplu olarak bulunmuştur (Yazıdere/Seyitgazi, bkz. aş.).

Stellerin üçüncü ve son alt grubunu bir tek eserle "Yuvarlak Stel" oluşturmaktadır. Bu tipten bir tek örnek olmasına rağmen, biçim olarak ötekilerden tamamen farklı olduğu için, stel başlı başına ayrı bir grup altında incelenmiştir. Bu şekilde yuvarlak steller (tondo) aslen Yukarı Porsuk Vadisi'ndeki bölgelerin (Kütahya) karakteristiğidir. Bu eserin de ayrıntılı ince-

⁵⁹⁴Yine de birkaç eserde saplık kısmı seçilebilmektedir, krş. Lev. 5 Kat. No. 24; Lev. 6 Kat. No. 26; Lev. 19 Kat. No. 87 a.

⁵⁹⁵Peter Frei ve ekibi tarafından 1988 yılında Eskişehir çevresinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında, Ayvacık civarında Zeus Bronton'un bir kutsal alanı belirlenmiştir, krş. Frei, Forschungen 1989, s. 193. Ayvacık'ın güneyinde, Yanıklık olarak isimlendirilen yerde bulunan kutsal alan, mermer çıkarmak amacıyla yok edilmiştir. Frei, çevrede birçok taş, kiremit ve seramik parçası bulunduğunu belirtmektedir. Burada bulunan 1, 80 m yüksekliğinde bir stel Zeus Bronton'a adanmıştır. Ayvacık'ta bulunmuş olan birkaç Bronton adağı da olasılıkla buradan kaynaklanmaktadır. Oldukça zarar görmüş olan bu kutsal alanda, stellerin zamanında üzerine oturtuldukları ve çevreye saçılmış kalın ve yassı taş levhalar görülmektedir. Bu altlıkların üzerlerinde, stellerin saplık kısımlarının girdiği derin oyuklar seçilmektedir, krş. yuk. age. s. 198 Fig. 1.

lemesi aşağıda yapılmaktadır.

Zeus Bronton'a sunulan stellerin bir kısmı aynı zamanda mezar taşıdır. Bu tip steller bölgede sadece mezar taşı olarak zaten kullanılmaktadır. Aynı zamanda mezar taşı olan adak stellerine aşağıda değinilmektedir. Özet olarak, Zeus Bronton'a Kuzeybatı Phrygia'da başlıca iki tip stel adanmıştır: üçgen alınlıklı steller ve yuvarlak stel. Üçgen alınlıklı steller büyük ve küçük olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bu gruplar da kendi içinde üçgen alınlıklı basit steller ve naiskos steller olmak üzere bölünmüştür. Büyük stellerin içinde değişik tipler grubu bulunmaktadır. Bütün bu alt gruplara aşağıda tek tek değinilmektedir.

6.1.1.1. ÜÇGEN ALINLIKLIL BÜYÜK STELLER (Kat. No. 1–100)

6.1.1.1.1. Üçgen Alınlıklı Basit Steller (Kat. No. 1–6)

Üçgen alınlıklı büyük stellerin ilk grubunu gövdesinde sütun betimi olmayan steller oluşturmaktadır. Bunlar katalogda "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" olarak adlandırılmıştır. Bu grupta sadece altı stel bulunmaktadır. Stellerin boyları 60 cm ile 1, 60 m arasında değişmektedir. Eserler genel olarak oldukça zarar görmüştür. Stellerin fazla yüksek olmayan, düz ve hafif dışa taşkın kaideleri, düzgün gövdeleri ve alçak üçgen alınlıkları vardır. İki stelin (Kat. No. 1, Şek. 1 ve 6, Şek. 2) alınlığında *patera*, bir stelde ise (Kat. No. 2) kartal betimlenmiştir. Stel Kat. No. 1 bitkisel süslerle işlenmiş zarif alınlığı ile dikkat çekmektedir ve özenli işçiliği nedeniyle biraz daha erken bir dönemden olmalıdır. Gruptaki son stel (Kat. No. 6, Şek. 2) tip olarak diğerlerinden ayrılmaktadır. Stelin gövdesi kalın bir çerçeve içine alınmıştır. Eser aslında bu biçimiyle bütün stellerin içinde tektir. Fakat, gövdesinde sütun betimi olmadığı için bu grup içinde incelenmiştir. Eserlerin üzerinde çelenk⁵⁹⁶, girland ve çifte koşulmuş öküz başları kabartması görülmektedir. Betimler⁵⁹⁷ bu grup için özel değildir, her grupta vardır. Kat. No. 1'in üzerindeki küçük sarkık girland motifi oldukça zarif işlenmiştir. Girland motifi Zeus Bronton eserlerinde çok sık olmasa da görülmektedir⁵⁹⁸. Kat. No. 3 ve 5'in yazıtları daha özenli yazılmıştır.

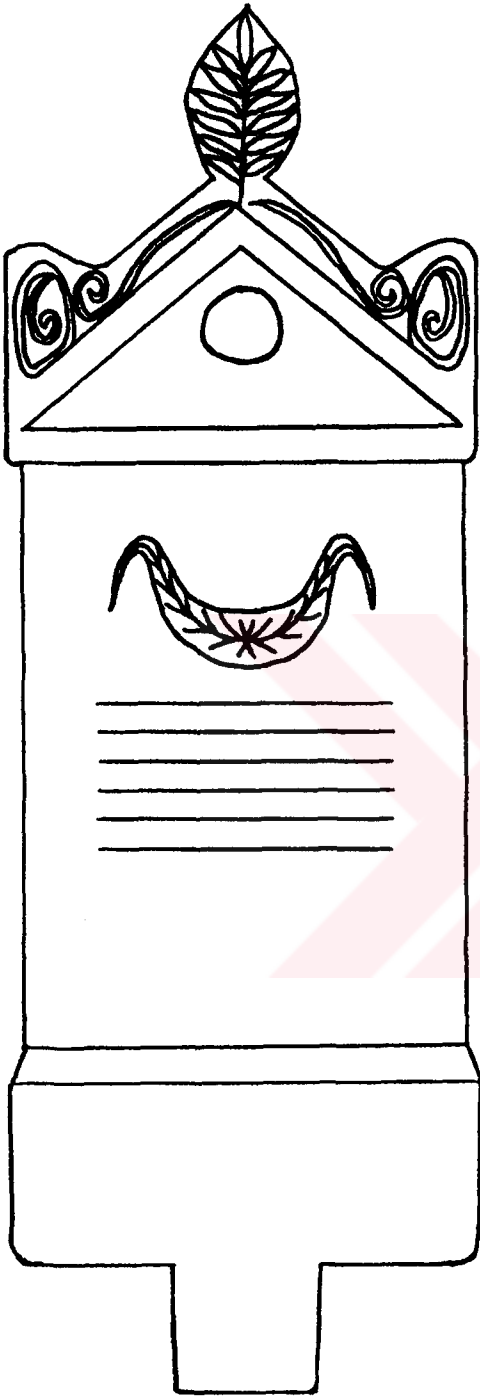
Gruptaki ilk eser (Kat. No. 1, Şek. 1) Avdan'da bulunmuştur. Antik adı Marlakkon ya da Marlakkos olan bu yerleşimden çok sayıda Zeus Bronton adağı bilinmektedir⁵⁹⁹ ve burada büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un bir tapınağı olmalıdır. Yine, grupta Kuzkaya'dan bir tane (Kat. No. 2), Süpren ve Ayvacık'tan da ikişer tane eser bulunmaktadır. Kuzkaya'dan Zeus Bronton'a bir altar sunusu bilinmektedir (krş. Kat. No. 157). Süpren'de bulunmuş olan steller (Kat. No. 3–4) tip olarak birbirlerine benzemektedir. Kat. No. 3 ile aynı yerde bulunan bir naiskos stelin (bkz. Kat. No. 24) yazıtından her iki eserin aynı şahıs, yani çiftçi Epinikos'un oğlu Apollon tarafından öküzlerinin esenliği için adandığı anlaşılmaktadır. Her iki stel de birbirlerine çok benzemektedir ve ikisinin de üzerinde çifte koşulmuş öküz başları kabartması vardır. Bu köyde stellerin tip olarak çok sevilip tutulduğu, aynı tarz stellerin (krş. Kat. No. 3, 4, 24, 25 ve olasılıkla bir stel olan 226) görülmesinden anlaşılmaktadır. Bu köyden tanrıya

⁵⁹⁶Antik Dönem'de çelenk hakkında genel olarak bkz. Blech, Kranz.

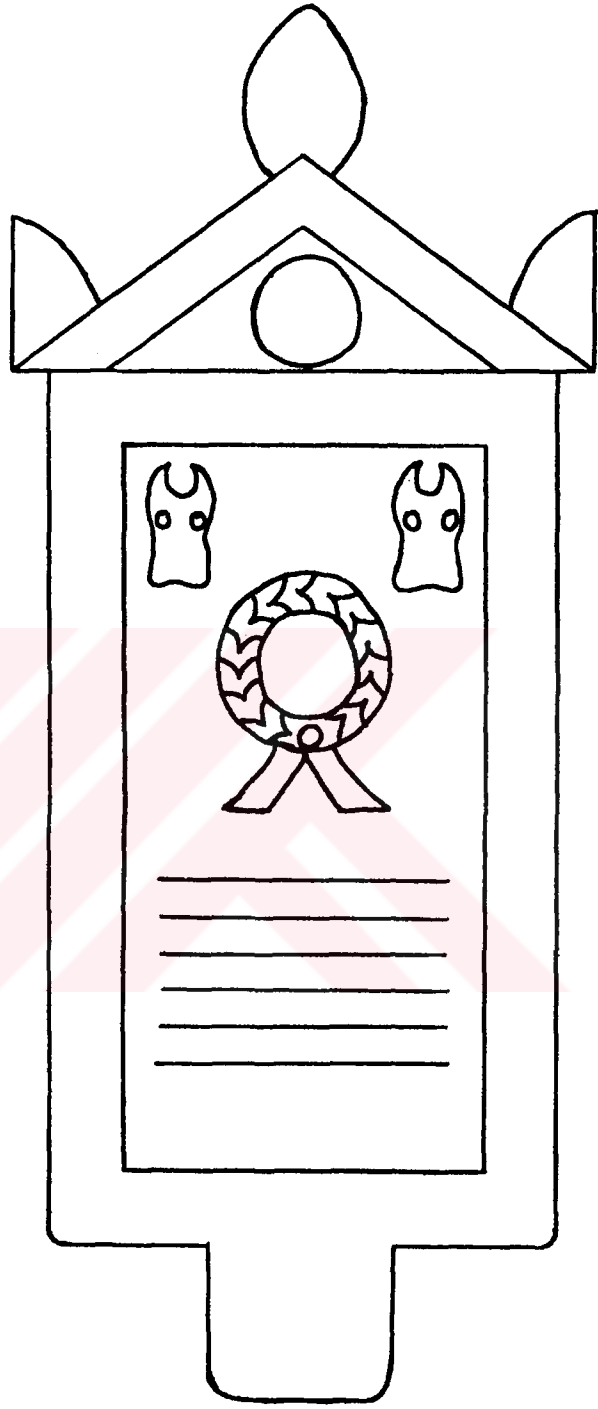
⁵⁹⁷Anadolu'daki antik eserler üzerine betimlenmiş olan motifler hakkında toplu bir çalışma yoktur. Pfuhl ve Möbius mezar taşları üzerinde görülen birçok motif hakkında değerlendirmede bulunmuşsa da (krş. Pfuhl-Möbius I-II) toplu bir başvuru kaynağı hâlâ eksiktir. Motiflerin belirlenmesi, sınıflandırılması, yorumlanması ve bölgesel farklılıkların incelenmesi, arkeolojik malzemenin daha iyi değerlendirilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

⁵⁹⁸Krş. Kat. No. 8; 14; 28; 30; 55; 81; 139; 141; 153; 156; 160; 161; 171; 177; 217; 310; Zeus Brontaios No. 4.

⁵⁹⁹Krş. Kat. No. 1, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 100, 125, 155, 156, 163, 164, 165, 166, 184, 185, 186, 187, 245?.

Şek. 1

Şek. 2

sunulmuş bir altar da (krş. Kat. No. 188) bilinmektedir. Süpren'de bulunmuş olan ikinci stel (Kat. No. 4) aynı zamanda bir mezar taşıdır ve bu grupta tektir. Eser, zamanında olasılıkla bir mezarlıkta duruyordu. Mezar ve adak taşlarının aynı tipte işlendikleri anlaşılmaktadır. Ayvacık'ta bulunmuş olan iki stel ise, biçim olarak birbirlerinden farklıdır. Yukarıda, stel Kat. No. 6'nın (Şek. 2) gövdesindeki çerçeve nedeniyle farklı olduğu belirtilmişti. Her iki stelin üzerinde çelenk betimi bulunmaktadır. Ayvacık'tan tanrıya adanmış başka eserler de (krş. Kat. No. 5, 6, 70, 71, 99, 126) ele geçmiştir ve burada da olasılıkla tanrının bir tapınağı vardır. Bu gruptaki iki stel dışında Ayvacık'tan üç tane büyük naiskos stel (Kat. No. 70, 71 ve 99) bir tane de küçük stel (Kat. No. 126) bulunmuştur. Bu köyde de stellerin, özellikle de büyük boyutlu olanların, adak olarak sevildiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, bu gruptaki stellerin az olmasından bu tiplerin Bronton adakları için fazla tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

6.1.1.1.2. Naiskos Steller (Kat. No. 7–98)

Zeus Bronton'a sunulan adaklar içerisinde en büyük grubu 91 eserle "Naiskos Steller" oluşturmaktadır. Bu gruptaki stellerin birçoğu kırık ve parçalanmıştır ve birçok stelin üçgen alınlığı kırılıp kaybolmuştur. Ancak, kırık parçaların biçiminden eserlerin bu gruba girdikleri anlaşılmaktadır. Sağlam kalabilmiş steller sayesinde bu gruptaki eserlerin tipolojik özellikleri belirlenebilmektedir. Günümüze kadar hemen hiç zarar görmeden gelebilmiş (saplık kısmı hariç) iyi durumdaki büyük bir stel (Kat. No. 71, Şek. 3) bu grubun genel özelliklerini en iyi şekilde yansıtmaktadır. Bu gruptaki stellerin boyları genellikle 1, 50 m ve üzerindedir. Buradaki stellerin en büyük ve bir öncekilerden ayrılan özelliği gövde üzerinde, steli sağ ve sol kenarlardan sınırlayan stilize sütun betimlerinin olmasıdır. Steller yüksek alınlıklı işlenmiş olup alınlıkta yanlarda ve tepede akroterler bulunmaktadır. Hemen hemen hiçbir stelin akroteri tam olarak korunmamıştır. Yarım korunmuş olanlardan üzerlerinin bitkisel süslerle bezenildiği anlaşılmaktadır. Palmet biçimli akroterler de görülmektedir. Alınlığın üçgen kısmı bir veya birkaç kez profillidir. Alınlık içerisinde *patera*, öküz başı, üzüm salkımı, krater ve rozet gibi kabartma motifler bulunmaktadır. Stellerin gövdesi genel olarak yukarıya doğru hafif daralıp incelmektedir. Gövde üzerine başlıkları ve kaideleriyle işlenen stilize sütunlar Dor düzenindedir. Gövdenin alt kısmında oldukça yüksek ve geniş olan kaide kısmı vardır. Kaidenin altında, orta kısımda steli bir yere oturtmaya yarayan geçme kısmı, yani saplık bulunmaktadır. Saplık tıpkı akroterler gibi kırılması en kolay olan kısımdır ve genelde korunamamıştır.

Stellerin üzerinde, sadece bu gruba özgü olmayan ve hemen her eserde görülen tekdüze kabartma betimler bulunmaktadır. Genel olarak motiflerin çok çeşitli olmadığı söylenebilir. Çoğunlukla çelenk, insan büstü, girland, öküz başları, saban⁶⁰⁰, kartal, yıldırım demeti, iğ ve öreke, yün sepeti, sandık, sandalet, bağcı bıçağı (*falx vinitoria*)⁶⁰¹, bağcı çapası (*dolabra*)⁶⁰², krater, üzüm salkımları ve balta gibi betimler görülmektedir. Üzerinde herhangi bir betim olmayan steller de vardır.

Bu gruptaki eserlerin hemen hepsi Eskişehir ve çevresinden ele geçmiştir. Avdan'dan⁶⁰³ on, Seyitgazi'den⁶⁰⁴ dokuz, Kuyucak'tan⁶⁰⁵ sekiz, Alpanos'dan⁶⁰⁶ ve Şarhöyük'ten⁶⁰⁷ dört adet eser bilinmektedir. Büyük olasılıkla adları sayılan bu yerlerde Zeus Bronton'un kutsal

⁶⁰⁰Antik Dönem'de saban hakkında genel olarak bkz. White, Agricultural, s. 123 vd.

⁶⁰¹Bağcı bıçağı ilgili olarak bkz. Saint-Denis, Falx Vinitoria ve White, Agricultural, s. 93 vd. Fig. 71–73; Hagenow, Weingarten, s. 191 vd.

⁶⁰²Bağcı çapası ilgili olarak bkz. White, Agricultural, s. 61 vd. Fig. 37.

⁶⁰³Krş. Kat. No. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23.

⁶⁰⁴Krş. Kat. No. 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44.

⁶⁰⁵Krş. Kat. No. 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35.

⁶⁰⁶Krş. Kat. No. 45, 46, 47, 48.

⁶⁰⁷Krş. Kat. No. 53, 73, 74, 75.

alanları olmalıdır (krş. yuk. "Üçgen Alınlıklı Basit Steller"). Kıravdan⁶⁰⁸, Hamidiye⁶⁰⁹, Süpren⁶¹⁰, Kırka⁶¹¹, Aşağı Ilıca⁶¹², Sıcaeddin⁶¹³ ve Ayvacık'tan⁶¹⁴ ise ikişer adet eser bu gruptadır. Birçok başka köyden bu gruba giren birer stel bilinmektedir⁶¹⁵. Yine bu grupta, Eskişehir çevresinden olup tam buluntu yeri bilinmeyen birçok stel vardır⁶¹⁶. Adı geçen bu buluntu yerlerinden Zeus Bronton için altar sunuları da ele geçmiştir (krş. aş.).

Naiskos stellerin yarısına yakın kısmının aynı zamanda mezar taşı olduğu anlaşılmaktadır⁶¹⁷. Stellerin birkaçında bölgenin mezar taşlarında görülen tipik betimler bulunmaktadır. Örneğin Kat. No. 70 ve 71 (Şek. 3) bir karı kocanın mezar taşlarıdır. Burada ilginç olan, kadın ve erkek için iki ayrı mezar taşının yaptırılmış ve her iki stele de aynı yazının yazdırılmış olmasıdır. Ölmüş olan karı kocanın çocukları, babaları Apollas ve anneleri Apollonia'nın hatırasına ve Zeus Bronton'a stelleri sunmuşlardır. Baba Apollas'ın mezar taşının üzerinde, kendisini betimleyen erkek büstünün dışında, onun hayattayken yaptığı işe işaret eden betimler işlenmiştir. Bunlar, çifte bağlanmış bir çift öküz başı, bağcı bıçağı (*falx vinitoria*) ve bağcı çapası (*dolabra*), balta ve içinden üzüm salkımları fışkıran krater betimidir. Apollas'ın, yörenin hemen öteki insanları gibi, çiftçilik ve bağcılıkla geçinmiş olduğu anlaşılmaktadır. Anne Apollonia'nın mezar taşının üzerinde ise, kendisini betimleyen kadın büstünün dışında, onun iyi bir ev hanımı olduğuna işaret eden yün sepeti⁶¹⁸, iğ, öreke ve sandık⁶¹⁹ gibi motifler bulunmaktadır. Bu gruptan bu iki stel ve Kat. No. 12 (olasılıkla bir kadının mezar taşı) ve Kat. No. 72'nin üzerinde Phrygia Bölgesi'nde yoğun olarak ele geçmiş olan kapı biçimli mezar taşlarının üzerindeki betimler görülmektedir. Aynı zamanda mezar taşı olan diğer steller motif bakımından bunlar kadar zengin değildir.

⁶⁰⁸Krş. Kat. No. 77, 78.

⁶⁰⁹Krş. Kat. No. 61, 62.

⁶¹⁰Krş. Kat. No. 24, 25.

⁶¹¹Krş. Kat. No. 26, 27.

⁶¹²Krş. Kat. No. 68, 69.

⁶¹³Krş. Kat. No. 49, 50.

⁶¹⁴Krş. Kat. No. 70, 71.

⁶¹⁵Krş. Sivrihisar (Kat. No. 79), Çavlum (Kat. No. 52), Uluçayır (Kat. No. 88), Karahöyük (Kat. No. 91), Yukarı Söğüt (Seyitgazi) (Kat. No. 65), Değişören (Kat. No. 66), Karabayır Çiftliği (Kat. No. 87), Başören (Kat. No. 67), Sultandere (Kat. No. 13), İmişoğlu (Kat. No. 72), Alpköy (Kat. No. 51), Kayapınar (Kat. No. 80), Aşağı Çavlan (Kat. No. 81), Gündüzler (Kat. No. 82), Alınca Köyü (Kat. No. 86), Yukarı Kalabak (Kat. No. 83).

⁶¹⁶Krş. Kat. No. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 64, 76, 84, 85, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98.

⁶¹⁷91 stelden 50 tanesi sadece adak, 41 tanesi de mezar taşı ve adaktır. Aynı zamanda mezar taşı olanlar şunlardır: Kat. No. 11, 12, 13, 17, 18, 19, 21, 25, 27, 34, 35, 37, 38, 39, 40?, 41, 42, 44, 45, 50, 51, 53, 55, 57, 58, 61, 62, 63, 70, 71, 72, 78, 80, 83, 85, 87, 88, 93, 94, 95, 96.

⁶¹⁸Yün sepetinin yorumlanması hakkında bkz. Waelkens, *Votive and Tombstones*, s. 278 ve 294 dipn. 12; Pfuhl-Möbius II, s. 541.

⁶¹⁹Mezar taşlarındaki sandık motifi için bkz. Calder, *MAMA I*, No. 420, 422, 424; Pfuhl-Möbius II, s. 541 ve No. 2301, 2304, 2306; Waelkens, *Türsteine*, s. 12 ve krş. (*Sachregister*) s. 318 Alabastrotheke ve s. 319 Kiste.

6.1.1.1.3. Değişik Tipler (Kat. No. 99–100)

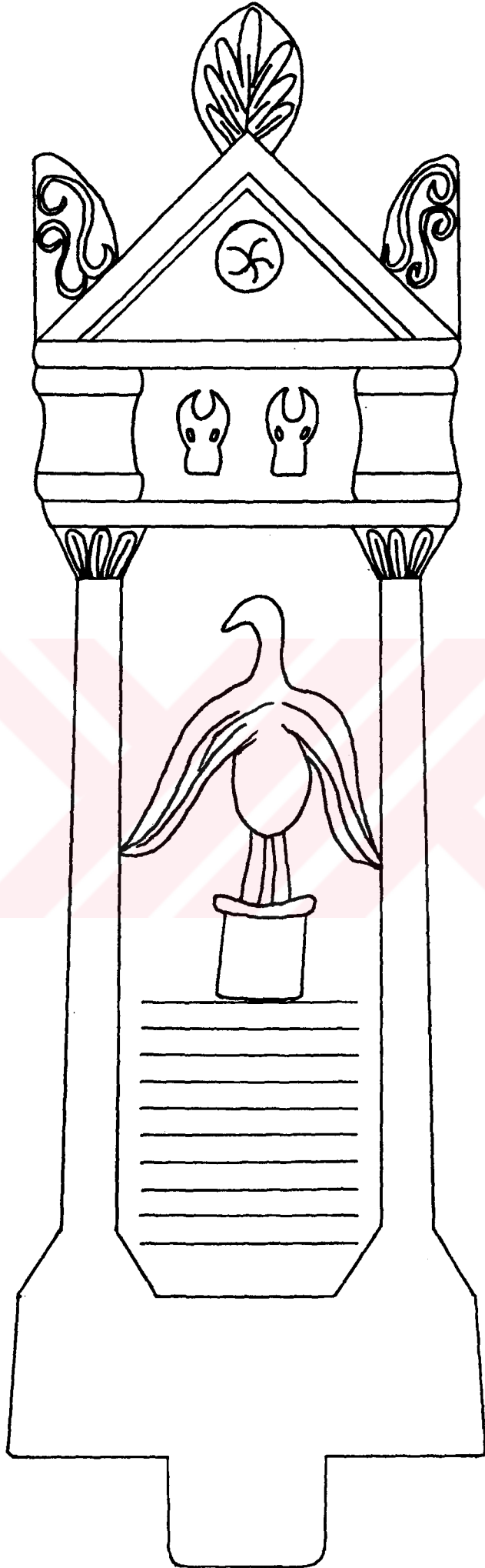
Bu grup sadece iki eserden oluşmaktadır. Burada, iki steli diğerlerinden ayıran ve ayrı bir grup oluşturmalarına neden olan durum, stellerin ötekilerden farklı tipte işlenmiş olmasıdır. Birinci stel (Kat. No. 99, Şek. 4) oldukça büyük (2, 20 m) bir eser olup naiskos biçimlidir. Yüksek ve dışa taşkın kaidesi olan stelin, uzun gövdesi yukarı doğru hafif daralmaktadır. Saplık kısmı kırılmıştır. Gövde üzerindeki sütunların başlıkları palmet biçimlidir ve bu özellik öteki stellerde görülmemektedir. Sütunların üzerinde, ince bir profil kısmından sonra bir ara bölme gelmektedir. Bu bölmede, sağ ve solda, sütun başlıklarının üzerine gelen yerlerde küçük ve basık altarlar işlenmiştir. Altarlar üstteki alınlığı taşır görünümündedir. Bölme içinde iki öküz başı kabartması görülmektedir. Stelin yüksek üçgen alınlığı bu bölme üzerinde yükselmektedir. Alınlık içinde bir *patera* betimi vardır. Yüksek ve süslü akroterler kırılmıştır. Stelin gövdesi üzerinde, bir altar üzerinde kanatlarını açmış duran büyük ve beceriksizce işlenmiş bir kartal betimi vardır. Steli öteki naiskos stellerden ayıran ana ayrıntı, alınlığın alt kısmındaki ara bölmedir. Bölgenin bilinen naiskos stel ikonografisinde bu kısım yoktur ve eser bu özelliği ile Bronton adakları içinde de tektir. Bu kısım, olasılıkla steli yapan ustanın bir buluşudur ve buluşun rağbet görmediği, tek kalışından anlaşılabilir. Eserin öteki stellerden daha erken olmadığı, aksine onlar bölgede yaygın biçimde üretildikleri sırada, hatta belki biraz da geç bir dönemde yapıldığı düşünülebilir.

Stel Ayvacık'ta bulunmuştur. Ayvacık'tan, başka Bronton adakları⁶²⁰ da ele geçmiştir ve burada, daha önce belirtildiği gibi, tanrının olasılıkla bir kutsal alanı olmalıdır. Ayvacık'ta bulunan toplam altı adağın hepsi de steldir. Eserlere bakıldığında, çeşitli boyutlarda oldukları anlaşılmaktadır. İki stel (krş. Kat. No. 5–6, Üçgen Alınlıklı Basit Steller) orta boy, bir stel (krş. Kat. No. 126 [Çeşme Mevkii'nden]) oldukça küçük boyutlu, diğer ikisi (krş. Kat. No. 70–71, Naiskos Steller) ise buradaki stel gibi büyük boyutludur. Katalogdaki 70 ve 71 numaralı büyük boyutlu stellerin mezar taşı olduklarına yukarıda değinilmişti. Buradaki stel de aynı zamanda bir mezar taşıdır. Bu üç stel aynı yerde ve olasılıkla bir mezarlıkta duruyor olmalıdır. Fakat, stellerin kutsal alanda dikili olmaları da söz konusu olabilir. Hiçbir eser ilk durduğu yerde bulunmadığı için zamanında nerede durdukları bugün bilinmemektedir. Fakat, Ayvacık'ta Yanıklık Mevkii olarak adlandırılan yerde, olasılıkla Zeus Bronton'un bir kutsal alanı olduğu, orada *in situ* olarak bulunan eser ve stel altlıklarından anlaşılmaktadır⁶²¹.

Stelin yazıtından, Philippos isimli bir şahsın babası Aleksandros'a ve annesine, yine Appas'ın mirasçıları olan Aleksandros, Dionysios ve Philippos'un büyük babaları ve büyükannelerine ve Zeus Bronton'a bu adağı sundukları anlaşılmaktadır. Philippos ve Appas olasılıkla kardeşler ve Aleksandros, Dionysios ve Philippos amcaları Philippos ile ölmüş olan büyükbaba ve büyükannelerine bu mezar taşını dikmişlerdir. Ayvacık'ta çok büyük boyutlu

⁶²⁰Krş. Kat. No. 5, 6, 70, 71, 99, 126.

⁶²¹Krş. Frei, Forschungen 1989, s. 193.

Şek. 4

stellerin daha çok mezar taşı olarak sevilip tutulduğu anlaşılmaktadır. Sadece adak olan steller daha küçük boyutludur.

Bu grubun ikinci eseri büyük parça şeklindeki bir steldir (krş. Kat. No. 100, Şek. 5). Eser sonraki bir dönemde, bir yerde kullanılmak amacıyla bütün kenarlarından düzgün biçimde kesilmiştir. Ancak, geriye kalan ayrıntı ve sütunlardan eserin ilk şeklini oluşturmak mümkün olmaktadır. Eserin diğer stellerden ayrılan ve bu grupta incelenmesine neden olan özelliği, büyük bir taş levha üzerinde birbirlerine bitişik iki ayrı stel biçiminde işlenmiş olmasıdır. Taş yüzeyinde, yüksek ve geniş bir kaide üzerinde üç sütunun yükseldiği görülmektedir. En sağdaki sütunun sadece kaidesinden çok küçük bir kısım kalmıştır. Öteki sütunlar açıkça görülebilmektedir. Stelin eldeki bilgilerden yararlanılarak çizimi yapılmıştır, bkz. Şek. 5. Stelin üst kısmı kesildiği için alınlık kaybolmuştur. Ancak, Şek. 5'de de önerildiği gibi, eserin olasılıkla iki ayrı alınlığı olmalıdır. Gövde üzerinde üç sütunun işlenmiş olması bu düşünceyi desteklemektedir. Kaidenin alt kısmında ve orta yerde büyük ve tek bir saplık kısmı düşünülmelidir. Stelin bu biçimiyle başka örneği yoktur ve Zeus Bronton adakları içinde tektir. P. Frei eserin ortasındaki sütun nedeniyle bunun bir kapı biçimli stel olabileceğini belirtmektedir⁶²². Eser tip olarak gerçekten de Phrygia'da çok yaygın olan kapı biçimli mezar stellerine benzemektedir. Ancak, stellerin gövdesi üzerinde kapı motifi olmadığı için eserin kapı stelleri şeklinde tasarlanmadığı anlaşılmaktadır. Steli yapan usta, büyük bir olasılıkla, bölgede çok tutulan kapı biçimli stellerden tip olarak etkilenmiştir. Kapı biçimli steller incelendiğinde, birbirine bitişik stellerin varlığı ve bunların alınlıklarının çoğunlukla niş tipli⁶²³ olduğu görülmektedir⁶²⁴. Ancak, düz olanlarına da rastlanmaktadır⁶²⁵. Buradaki stel, normal naiskos biçimli ve Dor sütunlu olduğu için alınlık kısmının nişli olarak işlenmiş olması zayıf bir olasılıktır. Çizimde sağdaki stelin sol, soldaki stelin de sağ köşe akroterleri bitişik olarak verilmiştir. Kapı biçimli stellerde bu şekildeki akroterlerin bitişik olduğunu gösteren örnekler vardır⁶²⁶.

Stel Avdan'da (höyüğün batısındaki tarlada) bulunmuştur. Avdan'da Zeus Bronton'a birçok adağın sunulduğuna ve burada tanrının bir tapınağının olduğuna yukarıdaki bölümlerde değinilmişti. Eserin yazıtından bunun bir adak olduğu ve Marlakkos'lu (veya Marlakkon'lu) Demetrios tarafından ürün için tanrıya sunulduğu anlaşılmaktadır. Marlakkos'un Avdan'ın antik adı olduğunu P. Frei ispatlamıştır⁶²⁷. Avdan'da ele geçen öteki Zeus Bronton adakları genellikle orta boy eserler olup içlerinde altarlar da bulunmaktadır. Stel ve altar sunularının bu köyde çok sevildiği anlaşılmaktadır.

⁶²²Bkz. Frei, phrygische Toponyme, s. 11 No. 1N.

⁶²³Krş. Waelkens, Türsteine, s. 5 vd. (Typ E. Bogenstelen). Niş tipli tek kapılı mezar stelleri için bkz. Lochman, Grabsteine, örn. No. 259, 261.

⁶²⁴Krş. Waelkens, yuk. age., örn. No. 75 Lev. 12; No. 93 Lev. 16; No. 199 Lev. 16; No. 200 Lev. 18.

⁶²⁵Krş. yuk. age., örn. No. 377 Lev. 57; No. 535 Lev. 79; No. 580 Lev. 81; No. 584 Lev. 81.

⁶²⁶Krş. yuk. age., örn. No. 332 Lev. 48; No. 357 Lev. 49.

⁶²⁷Krş. Frei, Phrygische Toponyme, s. 10 vd. ve burada Kat. No. 1.

6.1.1.2. ÜÇGEN ALINLIKLIL KÜÇÜK STELLER (Kat. No. 101–133)

6.1.1.2.1. Üçgen Alınlıklı Basit Steller (Kat. No. 101–128)

Zeus Bronton'a genellikle büyük boyutlu eserler adanmıştır. Ancak, tanrı için bir grup küçük boyutlu stel sunulduğu da görülmektedir. Küçük boyutlu steller sadece otuziki tanedir. Bu tip stellerin boyları genellikle 60 cm'den azdır. "Üçgen Alınlıklı Küçük Steller" grubuna giren eserler iki bölüme ayrılmıştır. Birincisi "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" olup bu grubun başlıca özelliği gövde üzerinde sütun betiminin olmamasıdır. İkinci grubu "Naiskos Steller" oluşturmaktadır ve bu stellerin gövdesi üzerinde, tıpkı büyük boyutlu örneklerde olduğu gibi, başlık ve kaideleri olan sütunlar bulunmaktadır. Naiskos stellere aşağıda ayrıca değinilecektir.

"Üçgen Alınlıklı Basit Steller" grubunu oluşturan stellerin büyük çoğunluğu kırık parça şeklindedir. Sadece birkaç stel bütün durumdadır (krş. Kat. No. 101, 121, 126). Burada genelde yüksek ve gövdeden daha geniş kaideleri ve dar ve uzun gövdeleri olan küçük steller söz konusudur (krş. Şek. 6²⁸). Stellerin birçoğunun sadece kaide kısımları kalmış, alınlık kısımları kaybolmuştur. Gövde ile alınlık arasında genellikle basit ve düz bir profil bulunmaktadır. Alınlık da düz profillerden oluşturulmuştur. Stellerin sağlam olanlarından alınlıkların çoğunlukla dar ve yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Geniş ve basık alınlıklı olan da vardır (krş. Kat. No. 121). Alınlığa çeşitli motiflerin betimlendiği görülmektedir. Bunlar öteki stellerde de görülen ve yörenin tipik betimlerinden olan öküz başı, rozet, *patera* ve üzüm salkımıdır. Alınlıkta motif bulunmayan steller de vardır. Palmet biçiminde betimlenmiş oldukları anlaşılan akroterler çoğunlukla korunamamıştır. Yazıtlar genellikle stellerin gövdesini tamamen kaplamaktadır. Birkaç stelin üzerinde, yazıtın yanı sıra bazı kabartmalara rastlanmaktadır. Bir stelin (Kat. No. 121) üzerinde kanatları açık, küçük bir çelenk üzerinde duran ve gagasıyla yine küçük bir çelenk tutan bir kartal betimi vardır. Bir başka stelin (Kat. No. 124) üzerine olasılıkla bir çelenk kabartması işlenmiştir. Diğer bir stelin üzerinde ise, düz bir dal üzerinde duran kartal kabartması görülmektedir. Kartalın kanatları açık olmayıp, güvercin benzeri betimlenmiştir. Bu gruptaki stellerin kaidelerinde bir yere oturtulduklarını gösteren geçme, yani saplık kısımlarının olmadığı sağlam kalmış birçok kaideden anlaşılmaktadır. Genellikle yüksek olan kaidelerin alt kısmı düz işlenmiştir.

Üçgen alınlıklı basit stellerin büyük bir kısmı (krş. Kat. No. 101–121) Seyitgazi'ye bağlı Yazıdere Köyü'nün 2, 5 km kuzeyinde Beygir Tokadı (Köle Deresi) adıyla bilinen yerde bulunmuştur. Eserler bir bütün oluşturmakta ve büyük bir olasılıkla bir kutsal alandan kaynaklanmaktadır. Bugün bu stellerin hepsi Seyitgazi Müzesi'nde korunmaktadır. 1978 yılında Eskişehir Müzesi Müdürü Dündar Tokgöz, Eskişehir çevresinde yaptığı tescil çalışmaları sırasında Beygir Tokadı'ndaki bu kutsal alanı keşfetmiş, fakat burasını önce Roma Devri'nden

⁶²⁸Bu şekil Kat. No. 126'dan yararlanılarak çizilmiştir.

bir "açık ağıl" olarak tanımlamıştır⁶²⁹. Ancak, 1979 yılında Yazıdere köylülerinin söz konusu yerden taş çektiklerinin duyulması, hemen ardından burada kaçak kazıların olması ve birkaç yazılı taşın ortaya çıkmasıyla Eskişehir Müzesi olaya el koymuş ve Dündar Tokgöz başkanlığında bir ekip burada onbeş gün çalışmalarda bulunmuş ve bu yerin bir kutsal alan olduğunu belirlemiştir. Yüzeysel araştırmaları sonucunda Beygir Tokadı diye bilinen yerin 50 m yüksekliğinde, doğu-batı uzunluğu 800 m, güney-kuzey genişliği 400 m olan bir platform olduğu anlaşılmıştır. Platformun kayalık olduğu ve üzerinde çok az toprak tabakası bulunduğu görülmüştür. Platform üzerinde, duvarları moloz taşlardan oluşturulmuş odacıklar bulunmaktadır⁶³⁰. Odaların ortası düzleştirilmiş ve olasılıkla kutsal alan olarak kullanılmıştır. Molozlar arasında bazı yerlerde ise, temel taşlarına ait izler görülmektedir. Ekip çalıştığı sırada burası tamamen moloz yığını biçimindedir. Kutsal alan olarak düşünülen yerdeki moloz taşlar karıştırıldığında içlerinde yazılı taşlar olduğu görülmüş ve bunlar toplanmıştır⁶³¹. Ayrıca, sekiz adet Roma Dönemi sikkesi ile çeşitli seramik parçaları da bulunmuştur. Müze yetkilileri, yine Yazıdere köylülerinin yaklaşık elli sene önce cami ve okul yapmak amacıyla buradan taş aldıklarını ve bunların içinde yine yazılı taşlar, özellikle de büyük boyutlu yazılı taşlar olduğunu öğrenmiştir. Yapı amacıyla taş alınmasının ve define kazılarının kutsal alana çok zarar verdiğini belirtmektedirler. Ekip, bütün bu gözlem ve inceleme sonuçlarını içeren ve kaçak kazıları önlemek amacıyla bu kutsal alanda bir kurtarma kazısının mutlaka gerekli olduğunu belirten bir raporu, yukarıda belirtildiği gibi, 1980 yılında Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne sunmuştur. Daha sonra bu ekip veya müze tarafından kutsal alan ve buluntuları üzerinde herhangi bir araştırma veya yayın yapılmamıştır. Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün de herhangi bir girişimi olmamış ve bir kurtarma kazısı yapılmamıştır. Kutsal alan günümüze kadar sürekli kaçak kazı ve öteki nedenlerle olasılıkla çok zarar görmüş ve yok olma derecesine gelmiştir.

Beygir Tokadı'ndan ele geçmiş olan eserlerin hepsi adak taşıdır ve bu gerçek burasının zamanında bir kutsal alan olduğunu açıkça göstermektedir. Adakların hepsi üçgen alınlıklı küçük steldir ve büyük bir bölümü aynı tipde yapılmıştır. Yazıtlardan, bunların başlıca iki tanrıya adandığı anlaşılmaktadır: Zeus Bronton ve Zeus Limnenos. Ancak, az da olsa, taşlar arasında başka tanrı isimlerine rastlanmaktadır. Bu kataloğa konu gereği sadece Zeus Bronton'a sunulmuş steller alınmıştır.

Yukarıda sözü edilen toplu buluntu yapılmadan önce, 1978 yılında Thomas Drew-Bear Beygir Tokadı'ndan daha önce ele geçmiş ve Seyitgazi Müzesi'nde korunan birkaç adak taşını

⁶²⁹Dündar Tokgöz, Beygir Tokadı'nda yaptıkları gözlem ve tespitlerine ilişkin bir raporu ve burasıyla ilgili çizim ve fotoğrafları 1980 yılında Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne sunmuştur. Yukarıda verilen bilgiler bu rapora dayanmaktadır. Söz konusu raporu ve ilgili çizimi bana gönderen ve tezimde kullanmama izin veren Eskişehir Arkeoloji Müzesi yetkililerinden Sayın Kıymet Tuna'ya çok teşekkür ediyorum.

⁶³⁰Dündar Tokgöz bu odacıkların zamanında ağıl olduklarını belirtmektedir.

⁶³¹Kırık, parça ve sağlam durumda olan bu eserler 120 tanedir ve bugün hepsi Seyitgazi Müzesi'ndedir. Söz konusu eserler Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün ve Seyitgazi Müzesi'nin izni ile tarafımdan çalışılmıştır ve toplu olarak yayıma hazırlanmaktadır.

Phrygia yazıtlarıyla ilgili kitabında yayımlamıştır⁶³². Toplam oniki⁶³³ küçük adak taşını incelemiş olan Drew-Bear, eserlerin kaynaklandığı yer olan Köle Deresi'ni (Beygir Tokadı) ziyaret etmiş, ama kutsal alanın yerini belirleyememiştir. Ayrıca, Yazıdere Köyü'nde sayısız antik taş ve seramik parçası gördüğünü de belirtmektedir. İncelenen eserler çoğunlukla stellerin a- lınlıklı üst yarısı olup tanrı isimleri eserin alt yarısıyla⁶³⁴ birlikte kaybolmuştur. Bu nedenle, Drew-Bear yarım kalmış yazıtlardan Limnenos (Λιμνηνός) *epitethon*'unu tamamlayamamış- tır⁶³⁵. Stellerin hiçbirinde Zeus Bronton'un adı geçmemektedir. Bu nedenle, Drew-Bear bura- sının başlıca Zeus Bronton ve Zeus Limnenos için kullanılmış bir kutsal alan olduğunu belir- leyememiştir. Yazıtlardan bir eserin Meter Tieiobeudene'ye (Μητήρ Τειοβευδηνή) adandığı anlaşılmaktadır⁶³⁶. Bir başka stel ise Zeus Melenos'a (Μεληνός) sunulmuştur⁶³⁷. Bu adakla- rın da gösterdiği gibi, kutsal alanda az da olsa başka tanrılar için de sunular vardır.

Beygir Tokadı'ndan ele geçen buluntulara genel olarak bakıldığında, bunların genellikle tarım ve ürün için Çiftçi Tanrılar'a sunulmuş adaklar oldukları anlaşılmaktadır. Ancak, adak- lar adayanın ve ailesinin esenliği için de sunulmuştur. Eserlerin yazıtları basit olup fazla bilgi vermemektedir. Yalnız, yazıtlardan birisinde Βρειτηνοι isimli bir *ethnikon* ilk defa belgelen- mektedir (krş. Kat. No. 105). Stellerin genellikle iki çeşit malzemedden yapıldıkları görülmek- tedir: mermer ve Küfeki Taşı diye de bilinen yerel bir kireçtaşı. Zeus Bronton sunuları büyük oranda mermerdir. Sadece iki stel kireçtaşından yapılmıştır (krş. Kat. No. 101 ve 116). Mermer üzerindeki yazıtlar özenli biçimde yazılmıştır. Zamanında taşçı ustasının yazıyı düz- gün yazabilmek amacıyla çizdiği çizgiler görülmektedir. Yazıtlarda sık sık ligatura baş vu- rulmuştur. Kireçtaşı üzerine yazılmış olan yazılar, taşın yumuşak ve zaman içinde yıpranma- ya açık yapısı nedeniyle çok daha kötü korunmuştur. Genel olarak kireçtaşı üzerine yazılmış olan yazıtların daha özensiz oldukları söylenebilir. Tüm yazıtlar içinde Zeus Limnenos'a adanmış stellerin genelde kireçtaşından yapılmış olmaları da ilginçtir. Bu nedenle Limnenos adakları çok daha kötü durumdadır.

⁶³²Drew-Bear, Nouvelles, s. 43–47 s. v. Sanctuaire de Campagne, Lev. 13–15.

⁶³³Yuk. age. No. III 11 (Env. No. 199), 12 (Env. No. 337), 13 (Env. No. 427), 14 (Env. No. 431), 15 (Env. No. 430), 16 (Env. No. 426), 17 (Env. No. 345), 18 (Env. No. 429), 19 (Env. No. 342), 20 (Env. No. 428), 21 (Env. No. 432), 22 (Env. No. 455).

⁶³⁴Buradaki stellerin alt yarıları olasılıkla Beygir Tokadı'ndan bulunmuş olan çok sayıdaki parçanın içindedir. Zahmetli de olsa eserlerin incelenip birleştirilmesi gerekmektedir.

⁶³⁵Zeus Limnenos olan yazıtlar şunlardır: Drew-Bear, Nouvelles, s. 44 No. 14 Lev. 14 (Καρικὸς | Ἀγα[θῶ] | Διὶ Λι[μ]ν[η]νῶ | [εὐχῆν]; s. 45 No. 16. Lev. 14 (— — — [Διὶ Λι]μνηνῶ | εὐχῆν). Ayrıca s. 44 vd. No. 15'de Zeus'un *epitethon*'u Ἀσινηῆ? olarak okunmuştur. Güçlükle okunabilen yazıtta olasılıkla yine Limnenos *epitet- hon*'u söz konusudur.

⁶³⁶Drew-Bear, Nouvelles, s. 43 No. 11 Lev. 14

⁶³⁷Yuk. age. s. 45 No. 17 Lev. 15. Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nde Zeus Melenos'a adanmış iki stel bulunmaktadır. Her iki eser de Kıravdan Köyü'nün Kaynarca Mevkii'nde bulunmuştur. Eserlerin yazıtları şöyledir:

1. (Env. No. yok) Πρόσοδος | περὶ τέκνλου Διὶ Μελιηνῶ εὐχῆν.

2. (Env. No. A-123-82) Αὐρ. Στρατόνικος Διὶ Μελιηνῶ εὐχῆν.

Yine, Dorylaion sikkelerinde Zeus Melenos adına rastlanmaktadır, krş. von Aulock, Münzen II, s. 64–65 No. 186–191.

Yazıdere Köyü'ndeki Beygir Tokadı'nda bulunan kutsal alandan ele geçen eserlerin parçalar şeklinde olduğunu belirtmiştik. Gerçekten de birçok stelin çok küçük parçalar şeklinde kırıldığı gözlemlenmektedir. İçlerinde sağlam kalanlar da olmuştur. Eserlerin bu kadar parça şeklinde olmaları, stellerin, olasılıkla Hıristiyanlar tarafından bilinçli olarak parçalandıklarını düşündürmektedir⁶³⁸. Kutsal alanın görünümü ve donanımı hakkında fazla bilgi yoktur. Beygir Tokadı'nda küçük çaplı bir yüzey araştırması ve birkaç açma ile kutsal alanın mimarisi açığa kavuşturulabilir. Burada, Roma Dönemi'nde antik Nakoleia Kenti'ne ait bölge içinde yaşayan çiftçilerin tanrılarına adaklarını sundukları yerel bir kutsal alanla karşı karşıyayız. Kutsal alan ve buluntular üzerinde yapılacak kapsamlı bir çalışma, Roma Dönemi'nde uzak bir eyalette ve kırsalda yaşayan insanlar, yaşayışları ve inançları ile ilgili önemli bilgiler edinilmesini sağlayacaktır.

"Üçgen Alınlıklı Basit Steller" grubuna giren ve Beygir Tokadı buluntusu olmayan steller de vardır. Steller yedi tane olup (krş. Kat. No. 122–128) hepsi de Eskişehir çevresinde bulunmuş ve bir tanesi hariç (Kat. No. 128) bugün Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır. Steller küçük ve üçgen alınlıklı olup çoğu, parça şeklindedir ve bu grubun genel özelliklerine uymaktadır. Bu gruba dahil olan Beygir Tokadı buluntuları ve öteki steller içinde aynı zamanda mezar taşı olan yoktur. Zeus Bronton'a sunulmuş küçük stellerin daha çok adak taşı olarak seçildikleri anlaşılmaktadır.

⁶³⁸Geç Antik Dönem'de Hıristiyanlar'ın Pagan eserlerini yok etmeleri hakkında krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 34 dipn. 42.

6.1.1.2.2. Naiskos Steller (Kat. No. 129–133)

Üçgen Alınlıklı Küçük Steller grubuna giren beş stel (krş. Kat. No. 129–133) "Naiskos Steller" grubunu oluşturmaktadır. Eserler, bölgede çok sevilmiş olan büyük naiskos steller biçiminde, ancak daha küçük boyutlu olarak işlenmişlerdir (krş. Şek. 7 ve 8)⁶³⁹. Eserlerin en büyük özelliği gövde üzerinde sütunların olması ve genel üçgen alınlıklı stel ikonografisine uymalarıdır. Stellerin boyları genel olarak 60 cm'nin altındadır ve eserlerin bir kısmı kırık parça şeklindedir. Stellerin bir tanesi hariç hepsi Eskişehir çevresinde çeşitli yerlerde bulunmuştur ve bugün Eskişehir Arkeoloji Müzesi'ndedir. Bir stel ise, Uşak Arkeoloji Müzesi'nde⁶⁴⁰ olup buluntu yeri bilinmemektedir (krş. Kat. No. 132). Eser Eskişehir Bölgesi'ndeki stel tipine uyduğu için olasılıkla o çevreden kaynaklanmaktadır.

İki stelin gövdesi üzerindeki sütunlar son derece ince ve zarif işlenmiştir (krş. Kat. No. 131 ve 133). Bir steldeki sütun başlıkları Korinth başlıklarını andırmaktadır (Kat. No. 133). Bu iki stelin alınlığı korunmuştur ve içlerinde çember biçimli *patera* (Kat. No. 131) ve dört yapraklı rozet (Kat. No. 133) betimi vardır. Bir stel hariç (Kat. No. 132) ötekilerinin üzerinde yazıt olup herhangi bir betim bulunmamaktadır. Kat. No. 132'nin üzerinde, stel kırık olmasına rağmen geriye kalan izlerden iki kartal ve onların ortasında, alt kısımda bir yıldırım demeti motifi seçilmektedir. Yazıtların genelde özenli yazılmış oldukları görülmektedir. İçerikleri incelendiğinde, bir tanesi dışında hepsinin sadece adak olduğu anlaşılmaktadır. Kat. No. 129 hem adak hem de bir mezar taşıdır. Burada bir şahıs kardeşleriyle birlikte babaları Karikos'un hatırası nedeniyle Zeus Bronton'a adığı sunmuştur. Üçgen alınlıklı küçük steller içinde bir tek bu eser aynı zamanda bir mezar taşıdır. Bu durum, küçük stellerin daha çok adak olarak tercih edildikleri şeklindeki düşüncemizi desteklemektedir. Öteki steller, adığı sunanın kendisi ve ailesinin esenliği için adanmıştır. Bundan başka, bir stelin (krş. Kat. No. 132) yazıtında daha önce tanınmayan Diomedes isimli bir taşçı ustası karşımıza çıkmaktadır. *Λατύποι* Anadolu'da İmparatorluk Dönemi yazıtlarında sık belgelenmiştir⁶⁴¹ ve Diomedes bunlara yeni örnektir.

Bütün Zeus Bronton adakları içerisinde üçgen alınlıklı küçük naiskos stellerin çok az sayıda oldukları görülmektedir. Buradan bu tip adakların bu tanrı için çok fazla tutulmadıkları sonucu çıkartılabilir. Steller Eskişehir ve çevresinde görülmektedir.

⁶³⁹Şekil 7, Kat. No. 129, 130 ve 131'den; Şekil 8 ise, Kat. No. 133'den yararlanılarak çizilmiştir.

⁶⁴⁰Stelin Uşak Arkeoloji Müzesi'nde olduğu, bana, Uşak Müzesi'nin yazıt korpusunu hazırlayan Ender Varinlioğlu tarafından belirtilmiştir. Eseri kataloga alıp çalışmaya izin verdiği için kendisine burada çok teşekkür ediyorum.

⁶⁴¹Krş. Kat. No. 132'deki notlar.

6.1.1.3. YUVARLAK STEL (Kat. No. 134)

Üçgen alınlıklı stellerin çok büyük bir grup oluşturduğunu ve birçok alt gruplara bölündüğünü yukarıda görmüştük. Stel adaklarının ikinci tipi "Yuvarlak Stel" olup grup sadece bir eserden (krş. Şek. 9)⁶⁴² oluşmaktadır. Eser, yuvarlak oluşu nedeniyle tip olarak üçgen alınlıklı stellerden ayrılmaktadır. Bu nedenle tek başına incelenmektedir. Burada, Kütahya'nın Aslanapa İlçesi'nin Çal isimli köyünde bulunmuş bir tek yuvarlak stel parçası söz konusudur. Eser tam olarak Çal'da Yayla yakınlarında, İrni Kara Mevkii'nde bulunmuştur ve Th. Drew-Bear ve Ch. Naour tarafından yayımlanmıştır⁶⁴³. Stel alt kısımdan kaidenin tamamı ve gövdeden az bir parça kalacak şekilde kırılmıştır. Eserin üst kısmı, üzerindeki kabartmalarla birlikte kaybolmuştur. Geriye kalan parçada yazıtın son satırları vardır ve yazıttan eserin Zeus Bronton'a adandığı açıkça okunmaktadır.

Zeus Bronton'un kültürünün yoğun olarak görüldüğü yer olan Eskişehir Bölgesi'nde, yani antik Dorylaion ve Nakoleia kentlerinin olduğu bölgede bu örnekteki gibi yuvarlak biçimli (tondo) steller görülmemektedir. Ancak, yuvarlak steller Phrygia'da bilinen bir adak tipidir. Bu tip steller Yukarı Porsuk Vadisi'ndeki (Kütahya) antik yerleşim yerlerinden çok sayıda ele geçmiş ve yakın bir zamanda bir katalogda toplu olarak yayımlanmıştır⁶⁴⁴. Burada tip olarak, farklı kalınlıklardaki mermer levhalardan yuvarlak kesilmiş steller söz konusudur (krş. Şek. 9, 10, 11 ve 12)⁶⁴⁵. Eserlerin yuvarlak gövde kısmı kenarlarından bir ya da birkaç kez profillidir. Profil kısmı, kabartmaların betimlendiği gövdenin iç kısmından yüksek işlenmiştir. Buradaki stelin dışta kalın, içte çok ince olmak üzere iki kez profillendirildiği görülmektedir. Stellerde gövdeyi oluşturan yuvarlak kısım, bu stelde olduğu gibi, çoğunlukla tam daire biçiminde işlenmektedir. Ancak, böyle olmayıp gövdesinin alt kısmının düzleştirildiği eserler de vardır⁶⁴⁶. Stel gövdesinin zaman zaman üst üste iki ya da üç bölüme ayrıldığı görülmektedir⁶⁴⁷ (bkz. Şek. 12, 2). Bu bölmelere köşeli stellerde de rastlanmaktadır. Stellerin yuvarlak gövde kısımlarının altında üzerinde genellikle yazıtın olduğu kaide kısımları bulunmaktadır. Kaideler tip olarak, üçgen alınlıklı stellerin kaidelerinin alt kısmında bulunan ve bir yere oturtulmalarını sağlayan saplık kısımlarına benzemektedir. Kaideler genellikle fazla yüksek olmayıp çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır (krş. Şek. 11 ve 12). Kenarları düz olanlar⁶⁴⁸ olduğu gibi,

⁶⁴²Şek. 9 Kat. No. 134'den yararlanılarak çizilmiştir.

⁶⁴³Bkz. Drew-Bear-Naour, *Divinités*, s. 2003 No. 23 Lev. 11; SEG 40 (1990) s. 394 No. 1237.

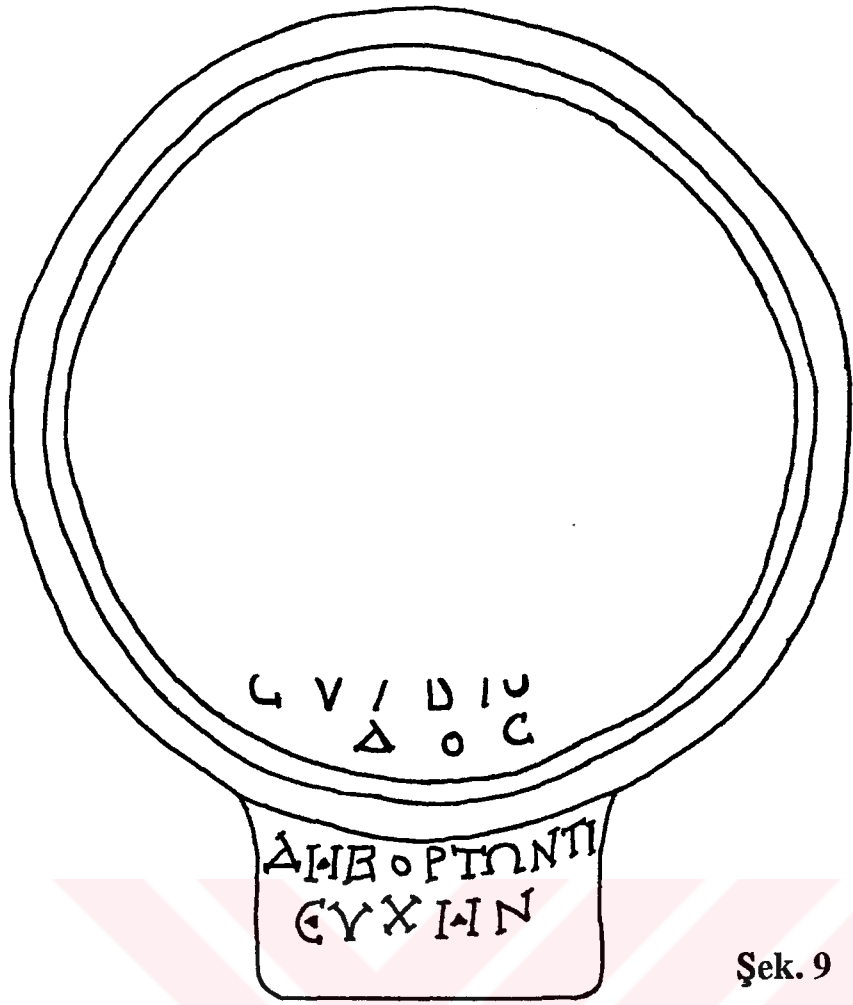
⁶⁴⁴Krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 253 vd. (Dedications to Zeus Ampeleites or Thallos. Round Steles); s. 355 vd. (Dedications to Zeus Ampeleites or Zeus Thallos. Round Steles).

⁶⁴⁵Şek. 10 (Lev. 89) Cumont, *Catalogue*, s. 65 vd. No. 53'den yararlanılarak çizilmiştir. Şek. 11 Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 21'den (No. 7), Şek. 12 ise yine aynı eserde s. 29'dan alınmıştır.

⁶⁴⁶Örn. krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 256 No. 392; s. 318 No. 507; s. 324 No. 518; s. 355 No. 579; s. 364 No. 597.

⁶⁴⁷Krş. yuk. age., s. 253 No. 388; s. 266 No. 415 ve 416; s. 270 No. 424; s. 355 No. 580; s. 356 No. 581.

⁶⁴⁸Örn. yuk. age., s. 355 No. 579.

Şek. 9

kenarları dışı doğru açılarak hafif konik⁶⁴⁹ işlenmiş olanlar da vardır. Ancak, farklı biçimlendirilmiş yüksek kaideler de görülmektedir⁶⁵⁰. Buradaki stelin kaidesi düzdür. Stellerin üzerine çok çeşitli kabartmalar işlenmektedir. Bu tip stellerin en belirgin özelliği çoğunlukla Zeus'a adanmış olmaları ve bu nedenle gövde üzerine Frig ikonografisinde betimlenmiş Zeus büstünün işlenmesidir. Zeus büstü hemen her stelde bulunmakta ve eserin en yukarisına ortaya işlenmektedir (krş. Şek. 11 ve 12). Tanrı *khiton* ve üzerinde *himation* ile betimlenmiştir. Mantosunun kıvrımından çıkarttığı iri sağ eli daima göğsüne dayanmıştır. Tanrının iri dalgalı, gür saçları ve sakalları vardır. Zeus büstünden başka, steller üzerinde çok sık öküzler, çifte koşulmuş öküzler, yavrusunu emziren inekler, saban betimleri, üzüm salkımları, başak motifi ve adağı sunan şahsın kendisi ve ailesinin betimleri görülmektedir. Yuvarlak stellerin en büyük özelliği daha çok Zeus Ampeleites veya Zeus Thallos'a adanmış olmalarıdır⁶⁵¹. Ancak, az da olsa buradaki gibi başka tanrılara adandıkları da görülmektedir⁶⁵².

Stelin kabartmaları kaybolduğu için eserin üzerinde zamanında ne tür betimler olduğunu söylemek mümkün değildir. Kabartmaların Zeus Ampeleites veya Zeus Thallos'a sunulan stellerin üzerlerindeki motiflerle aynı olabileceği düşünülebilir. Ancak, stelin üzerinde farklı betimler bulunmuş da olabilir. Bu konuda fikir verebilecek benzer bir yuvarlak stel (krş. Şek. 10, Lev. 89) bugün Brüksel Müzesi'nde (Musées Royaux du Cinquantenaire) bulunmaktadır⁶⁵³. Buradaki stelin üzerinde çiftçilikle ilgili betimler olmayıp çeşitli tanrılar büst biçiminde işlenmiştir. Eserin üzerinde sol üstte Zeus, onun yanında sağda *polos*'lu bir tanrıça vardır. Eserin üzerindeki *polos*'lu tanrıçanın kimi betimlediği bilim dünyasında tartışma konusu olmuştur ve betim Hera⁶⁵⁴, Hekate⁶⁵⁵ ya da Kybele⁶⁵⁶ şeklinde yorumlanmıştır. Üstteki grubun altında solda Helios, ortada elinde *kerykeoin*'u ile küçük bir Hermes ve sağda Selene⁶⁵⁷ betimi bulunmaktadır. Stel, stilistik özelliklerinin de gösterdiği gibi, kesin olarak Phrygia kökenlidir ve olasılıkla benzer stellerin bulunduğu Kütahya Bölgesi'nden kaynaklanmaktadır⁶⁵⁸. Ancak, üzerindeki tanrı betimleriyle Yukarı Porsuk Vadisi'nde bulunmuş olan benzer stellerden ay-

⁶⁴⁹Örn. yuk. age. s. 355 No. 580.

⁶⁵⁰Krş. yuk. age. s. 356 No. 582.

⁶⁵¹Yuk. age., s. 253 vd. (Dedications to Zeus Ampeleites or Thallos. Round Steles); s. 355 vd. (Dedications to Zeus Ampeleites or Zeus Thallos. Round Steles).

⁶⁵²Krş. örn. yuk. age., s. 258 No. 396 (Hosios kai Dikaios); s. 318 No. 507 (Binici Tanrı [Men?]); s. 324 No. 519 (Hekate).

⁶⁵³Phrygia'dan yurtdışına kaçırılmış bu stel için bkz. Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53.

⁶⁵⁴F. Cumont burada Zeus'un yanında Hera'nın betimlendiğini belirtmektedir: krş. Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53. Phrygia'da Hera kültü ve buna bağlı olarak Hera betimleri son derece az belgelenmektedir. Kültle ilgili olarak krş. Drew-Bear, Nouvelles, s. 67 vd. ("Ἡρα Ἀργεία). Ayrıca bkz. Naumann, Drei Altäre, s. 162.

⁶⁵⁵G. Rodenwaldt Cumont'nun fikrine karşı çıkmış ve tanrıçanın Phrygia'da kültü yaygın olan Hekate'yi betimlediğini belirtmiştir: bkz. Rodenwaldt, Zeus Bronton.

⁶⁵⁶Son olarak M. Cremer büst ile Kybele'nin kastedildiğini söylemektedir: krş. Cremer, Zeus-Votive, s. 122.

⁶⁵⁷Stelin bu kısmı zarar görmüştür. Ancak, dikkatle bakıldığında Selene'nin simgesi yarım ay seçilebilmektedir.

⁶⁵⁸Eseri ilk kez yayımlayan F. Cumont bunun Phrygia kökenli bir stel olduğunu anlayamamıştır. Daha sonra, G. Rodenwaldt aynı steli inceleyerek Phrygia çıkışlı olduğunu göstermiş ve eserin üzerindeki Zeus büstünün Zeus Bronton'u betimlediğini belirtmiştir: bkz. Rodenwaldt, Zeus Bronton.

rılmaktadır. Bu stelin üzerindeki Zeus betimi G. Rodenwaldt tarafından 1919 yılında bugün geçerli olmayan gerekçelerle Zeus Bronton olarak yorumlanmıştır⁶⁵⁹. Zeus Bronton'un Phrygia'da belirli bir ikonografisinin olmadığı anlaşılmaktadır (bkz. aş. Zeus Büstleri). Tanrıyı betimleyen büstler, bölgenin bilinen Zeus tipinde işlenmiştir ve bu tip Zeus betimleri bölgedeki öteki Zeus'lar (çeşitli Zeus *epitethon*'ları) için de kullanılmıştır (örn. Zeus Thallos, Zeus Ampeleites, Zeus Andreas vs.). Ancak, stelin üzerindeki Zeus büstü ile Ampeleites ya da Thallos'un kastedilmediği açıktır. Çünkü bugüne kadar bu tanrılar için benzer bir eser ele geçmemiştir ve bunların başka tanrılarla ilişkileri olduğunu gösteren herhangi bir belge yoktur. Burada gerçekten de Zeus Bronton'un kastedilmiş olabileceğini düşünmek mantıksız sayılmaz. Çünkü, tanrının kültürünün bir şekilde Hekate⁶⁶⁰, Kybele⁶⁶¹ ve Hermes⁶⁶² ile ilişki içinde olduğu görülmektedir. Eğer bu varsayım doğru ise, o zaman Zeus Bronton'a adanmış buradaki yuvarlak stelin üzerinde de buna benzer betimlerin olabileceğini düşünmek yanlış olmayacaktır. Stelin yazıtının kabartmalara ayrılan bölüm olan yuvarlak kısmın içinden başladığı görülmektedir. Yazıtın üst kısmı kırıkla birlikte kaybolmuştur ve adayanların isimleri korunamamıştır. Eksik yazıttan, bir adamın karısı ile birlikte adağı sunduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta tanrının adının alışılmışın dışında Βορτῶντι olarak yazıldığı görülmektedir. Drew-Bear ve Naour *epitethon*'un *metathesis* yaparak şu şekilde değiştiğini belirtmektedir: Βροτῶντι > Βορτῶντι > Βορτῶντι⁶⁶³.

Çal Köy'den bu stelden başka kabartma biçimli bir Zeus büstü tanınmaktadır ve büst Zeus ve Asklepiades'e adanmıştır⁶⁶⁴ (bkz. Şek. 13). Yine, Çal Köy'ün batısındaki Terziler Köyü'nden bir kabartma büst⁶⁶⁵ (aş. bkz.) ve Aslanapa'nın batısındaki Pınarbaşı Köyü'nden yuvarlak bir altar⁶⁶⁶ Zeus Bronton'a adanmış eserlerdir. Daha önce Girei Çal olarak adlandırılmış olan Çal Köy'den bugüne kadar Antik Dönem'den herhangi bir yapı izine rastlanmamıştır, fakat köyde Bizans Dönemi'ne ait mimari kalıntılar görülmektedir⁶⁶⁷. Ancak, köy ve çevresinde Roma mezar taşları bulunmuştur⁶⁶⁸. Hepsi de "Altıntaş Tipi" olarak adlandırılan tipte işlenmiş olan eserler çevredeki yerel atölyelerde⁶⁶⁹ yapılmış olmalıdır. Bronton'a

⁶⁵⁹Bkz. yuk. age. s. 79.

⁶⁶⁰Krş. burada Kat. No. 310.

⁶⁶¹Krş. burada Kat. No. 215 ve 317.

⁶⁶²Krş. burada Kat. No. 171, 196, 275 ve 301.

⁶⁶³Bkz. Drew-Bear-Naour, *Divinités*, s. 2003 No. 23. *Epitethon*'un Βορτῶντι şekli için şu örneği vermektedirler: Körte, *Studien VI*, s. 426 No. 37 (krş. burada Kat. No. 62).

⁶⁶⁴Bkz. Akyürek Şahin, *Reliefbüste*.

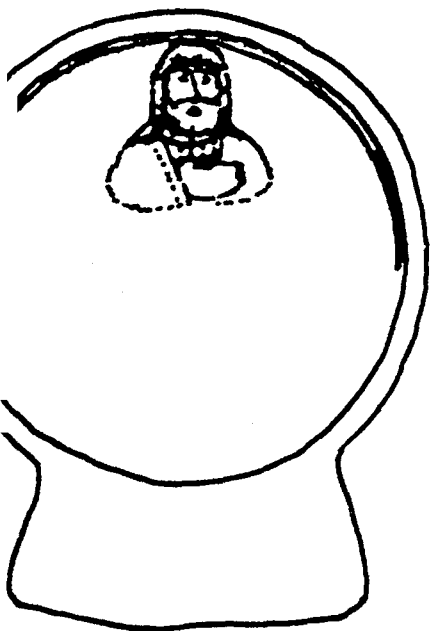
⁶⁶⁵Drew-Bear-Naour, *Divinités*, s. 2002 vd. No. 22 Lev. 9; SEG 40 (1990) s. 394 No. 1238; Levick-Mitchell, *MAMA X*, s. 93 vd. No. 290. Krş. burada Kat. No. 210.

⁶⁶⁶Körte, *Studien VI*, s. 409 No. 19; Anderson, 1898, s. 96; Cox-Cameron, *MAMA V*, s. 173 No. ZB 33; Drew-Bear-Naour, *Divinités*, s. 2001 No. 21 Lev. 9; SEG 40 (1990) s. 394 No. 1239; Levick-Mitchell, *MAMA X*, s. 94 No. 294. Krş. burada Kat. No. 208.

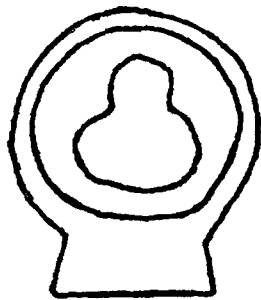
⁶⁶⁷Bkz. Belke-Mersich, *TIB 7*, s. 217 s. v. Çal.

⁶⁶⁸Krş. Levick-Mitchell, *MAMA X*, s. XVII dipn. 25 ve bkz. No. 276-279.

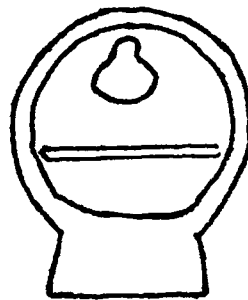
⁶⁶⁹Çevredeki yerel atölyeler için bkz. Waelkens, *Türsteine*, s. 88 vd. (Kotiaieion, die Ebene des Oberen Tembris, Appia); Levick-Mitchell, *MAMA X*, s. XXVIII vd. (Sculpture Workshops). Kütahya'nın Altıntaş İlçesi'nde antik

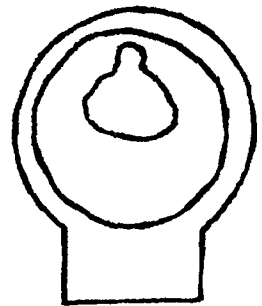
Şek. 11

Variant 1
220/30 A.D.

Variant 2
220-240 -A.D.

Variant 3
240/50 A.D.

Şek. 12

Şek. 13

Şek. 14

sunulmuş olan bu küçük yuvarlak stel de bu atölyelerden birisinde işlenmiş olmalıdır.

Benzer yuvarlak stellerin Kütahya'da, özellikle Porsuk Nehri'nin yukarı vadilerinden çok sayıda ele geçtiğini belirtmiştik. T. Lochman stelleri stilistik açıdan üç farklı gruba ayırarak kronolojik olarak sıralamıştır⁶⁷⁰ (krş. Şek. 12). 1. varyantı İ. S. 220–230 yıllarına, 2. varyantı İ. S. 220–240 yıllarına, 3. varyantı ise İ. S. 240–250 yıllarına tarihlemektedir. Buradaki stelin sadece alt parçası kaldığı ve üst kısım kayıp olduğu için eserin tarihini kaide biçimiyle değerlendirmek olanaklıdır. Stelin kaidesi düzdür ve Lochman'ın 3. varyantına uymaktadır. Eğer kıyaslama doğru ise, stelin yaklaşık İ. S. 240–250 tarihlerinden olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, bütün Zeus Bronton sunularının içerisinde bir tek yuvarlak stel adağının olması, bu tip eserlerin Bronton adakları için tercih edilmediğini göstermektedir.

mermer ocaklarının varlığı daha önce belirtilmişti. Bu konuda bkz. Röder, *Marmor Phrygium*, s. 311 vd.

⁶⁷⁰Krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, (T. Lochman, *Style and Dating*) s. 29 (tabloya bakınız: *Typology of Steles from the Upper Tembris Plain*) ve s. 33 vd. (*The Upper Tembris Plain*).

6.1.2. ALTARLAR (Kat. No. 135–209)

Bu çalışmada "Altar", yani βωμός⁶⁷¹ sözcüğüyle kastedilen öncelikle dikme biçimli dörtköşe işlenmiş taşlardır ve bunlar katalogda "Prizma Biçimli Altarlar" olarak isimlendirilmiştir. Ancak, bu terim katalogdaki yuvarlak tipli eserler için de geçerlidir. Antik Dönem'de bo-moi çok çeşitli biçimlerde ve farklı amaçlar için kullanılmıştır⁶⁷². Anadolu'da anıtsal altarların yanı sıra, Hellenistik Dönem'de daha çok yuvarlak (özellikle girlandlı) altarlar, Roma Dönemi'nde ise prizma biçimli altarlar yaygındır. Hellenistik Dönem'de yuvarlak altarlar gibi zengin süslenmiş prizma biçimli altarların varlığı bilinmektedir. Ancak, bunlar daha az sayıda olup belirli bölgelerle sınırlı kalmıştır⁶⁷³. Roma Dönemi'nde yuvarlak altarlar yaygınlığını kaybetmiş ve yerini prizma biçimli altarlara bırakmıştır. Bu gelişme tüm Antik Dünya'da gözlemlenen bir durumdur ve prizma biçimli altarlar bu devirde Roma İmparatorluğu'nun⁶⁷⁴ en doğudaki merkezlerine kadar yayılmıştır. Anadolu'da bu dönemden çok sayıda ve çeşitte prizma biçimli altar belgelenmiştir⁶⁷⁵. Özellikle İ. S. 1. yy.'ın sonlarından itibaren, üzerinde belirleyici girland⁶⁷⁶ motifi bulunmayan, bir ya da birkaç yüzüne çeşitli betimler işlenmiş ve çok çeşitli boylarda üretilmiş olan sayısız altar karşımıza çıkmaktadır. Altarların yüzeylerinde tanrı büstleri veya sembolleri sık görülmektedir. Ayrıca birçok başka motif de belgelenmiştir. Bu tip altarların özellikle Phrygia Bölgesi'nde çok yaygın olduğu anlaşılmaktadır ve bölgenin köylerinden çok sayıda ele geçmiştir⁶⁷⁷. Ancak, Lykaonia⁶⁷⁸ veya Bithynia⁶⁷⁹ gibi komşu bölgelerde de birçok altar karşımıza çıkmaktadır. Yine Phrygia'da (ve Anadolu'da) sayıca daha az olan yuvarlak altarların varlığı bilinmektedir.

Prizma biçimli altarlardan anlaşılması gereken çeşitli boylarda, genellikle 1 m'nin üze-

⁶⁷¹Bkz. Reisch, βωμός. Antik Dönem'de, altarlara bir anlamda stel gözüyle bakılmış olduğu, altarların yazıtlarda zaman zaman στήλη olarak isimlendirilmesinden anlaşılmaktadır, krş. örn. Calder, MAMA I, s. 83 No. 161 (τήν εισθήλην). Ayrıca Waelkens, Türsteine, s. 7 dipn. 64.

⁶⁷²Altar konusunda genel olarak bkz. Reisch, Altar; Höcker-Prayon, Altar.

⁶⁷³Pfuhl-Möbius I, s. 57.

⁶⁷⁴Bu dönemde Roma'dan prizma biçimli sayısız adak ve özellikle mezar altarı bilinmektedir. Konu hakkında bkz. Altmann, Grabaltäre; Boschung, Grabaltäre; Herrmann, Götteraltäre.

⁶⁷⁵Bkz. Pfuhl-Möbius I, s. 59. Anadolu'daki Roma Dönemi'ne ait altarlar, bu dönemde çok çeşitli tiplerde ve çok yoğun görülmelerine rağmen, tipolojik açıdan henüz derlenip incelenmemiştir. Bölgesel ayrımlar dikkate alınarak yapılacak tipolojik bir çalışma çok faydalı olacaktır ve bu eksikliğin bir an önce giderilmesi gerekmektedir.

⁶⁷⁶Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nden girlandlı altar örnekleri için bkz. örn. Naumann, Drei Altäre, Lev. 28–30.

⁶⁷⁷Bu tip altarlar için, özellikle MAMA serisinin Phrygia ile ilgili ciltlerine bakmak gerekmektedir: krş. Calder, MAMA I; Buckler et alii, MAMA IV; Cox-Cameron, MAMA V; Buckler-Calder MAMA VI; Calder, MAMA VII; Calder-Cormack, MAMA VIII; Levick-Mitchell, MAMA IX; Levick-Mitchell, MAMA X. Yine bu konuda krş. Naumann, Drei Altäre, s. 157.

⁶⁷⁸Waelkens, Türsteine, s. 7. Ayrıca bkz. Laminger-Pascher, Beiträge; Laminger-Pascher, Inschriften.

⁶⁷⁹Genel olarak bkz. Şahin, Nikaia I, II.1 ve II.2; Durugönül-Şahin, Begräbnisstätte.

rinde boyu olan dikme biçimli dörtköşe kesilmiş taşlardır. Taşların gövdelerinin ön ve arka yüzleri yan yüzlerden genellikle daha geniş işlenmiştir. Eserlerin yüksek ya da alçak ve basit profilli kaide kısımları bulunmakta, kaidenin üzerinde ise prizma biçimli yüksek gövde kısmı yükselmektedir. Gövdenin üzerinde genellikle kaide ile aynı yükseklikte olan başlık kısmı bulunmaktadır. Başlıkta, çepeçevre ya da sadece üç cepheye işlenmiş köşe akroterleri görülmektedir. Akroterler çoğunlukla palmet biçiminde işlenmiş ya da üzerlerinde bitkisel motifler betimlenmiştir. Bu tip altarlara Kuzeybatı Phrygia'da, özellikle Dorylaion ve Nakoleia'da çok sevilmiş olduğu sayısız buluntudan anlaşılmaktadır. Bazı altarlarda başlık kısmında Zeus büstü ya da Zeus başının işlendiği görülmektedir. Bu tipin Eskişehir'in İnönü İlçesi'nden kaynaklandığı ve yörenin bir özelliği olduğu anlaşılmaktadır.

Yuvarlak altarla silindirik biçimli taşlar kastedilmektedir. Bazılarının üst kısımlarının profilli olduğu görülmektedir. Yuvarlak altarlara Eskişehir Bölgesi'nde yaygın değildir. Bu tip altarlara daha çok Kütahya'da, özellikle de Yukarı Porsuk Vadisi'ndeki köylerde tercih edildikleri anlaşılmaktadır⁶⁸⁰.

Altarlara çoğunlukla mezar ve adak taşı olarak kullanılmaktadır. Bu tipin Bronton adaklarında sevilerek kullanıldığı anlaşılmaktadır⁶⁸¹. Zeus Bronton altarlara öncelikle adak taşı işlevindedir. Ancak, yazıtlardan, bir kısım altarlara mezar taşı olarak kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bronton altarlara içinde girlandlı tipte olanlar yoktur. Ancak, üzerine girland motifi işlenmiş birkaç altar bilinmektedir⁶⁸². Esasen bu tip Dorylaion ve Nakoleia'da tercih edilmemiştir. Girland motifi Kütahya Bölgesi'nde hem prizma biçimli hem de yuvarlak olanlarda zaman zaman görülmektedir. Bithynia'daki Bronton altarlarda girland motifi yoktur. Phrygia ve Bithynia'da Bronton dışında birçok başka tanrı için de altar sunusu görülmektedir.

Altarlara genellikle ön yüzlerinde yazıt bulunmaktadır. Cepheler, ön yüz daha zengin olmak üzere kabartma motiflerle süslenmiştir. Motifler stellerde görülenlerle hemen hemen aynıdır. Başlıkta, akroterler arasında *patera*, öküz başı, üzüm salkımı, krater, rozet, yarım ay, *baitylos*, yün sepeti, Zeus başı, kartal, çelenk, Gorgo başı gibi kabartma motifler bulunmaktadır. Gövde üzerinde ise çelenk, insan büstleri, Zeus büstü, girland, öküz başları, saban, kartal, yıldırım demeti, bağcı bıçağı (*falx vinitoria*), bağcı çapası (*dolabra*), krater, üzüm salkımları, havaya kalkmış kollar, yıldırım demeti, ampfora, üç ayaklı masa (*mensa tripes*), Hermes, boğa, koç gibi betimler vardır. Bithynia'daki Bronton altarlara cepheleri çoğunlukla süs-

⁶⁸⁰Phrygia'da yuvarlak altarlara özellikle Kütahya Bölgesi'nin bir karakteristiği olarak gözükmektedir. Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde bu tip birçok altar vardır.

⁶⁸¹İlginç bir durum olarak, Yukarı Porsuk Vadisi'nde çok sık karşımıza çıkan Zeus Ampeleites ile Zeus Thallos'a ve yine Emirdağ ve çevresinde tapınılmış olan Zeus Petarenos'a altar sunularının yapılmadığı görülmektedir. Bu tanrılar için çeşitli biçimlerde stel sunuları tercih edilmiştir. Emirdağ ve çevresinde çok sayıda belirlenmiş olan Zeus Alsenos adaklarının da büyük ölçüde stel olduğu görülmektedir. Söz konusu adaklar için bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles.

⁶⁸²Krş. Kat. No. 139 (Seyitgazi/Eskişehir); Kat. No. 141 (Eğriöz/Eskişehir); Kat. No. 153 (Seyitgazi/Eskişehir); Kat. No. 156 (Avdan/Eskişehir); Kat. No. 160 (Tavşanlı/Kütahya); Kat. No. 161 (Oklubal Köyü/Höyük Eteği/İnönü/Eskişehir); Kat. No. 171 (İnönü/Eskişehir); Kat. No. 177 (Seyitgazi/Eskişehir); Kat. No. 217 (Gürleyik Köyü/Tepeyaylı Mevkii/Eskişehir).

lenmemiştir. Altarlarda kullanılan malzeme genellikle mermerdir. Ancak kireçtaşı gibi yerel malzemenin de kullanılmış olduğu görülmektedir.

Katalogda altarlara başlıca iki bölgede, yani Kuzeybatı Phrygia'da (krş. Kat. No. 135–209) ve Bithynia'da (krş. Kat. No. 246–294) karşımıza çıkmaktadır. Bithynia Bölgesi'ndeki altarlara aşağıda ayrıca değinilmektedir. Altarlara Kuzeybatı Phrygia'da Zeus Bronton adakları için stellerden sonra ikinci büyük grubu oluşturmaktadır. Bölgede Bronton adakları için başlıca iki çeşit altar tipi belirlenmiştir: "Prizma Biçimli Altarlar" (krş. Kat. No. 135–206) ve "Yuvarlak Altarlar" (krş. Kat. No. 207–209). Prizma biçimli olanlar sayıca çok fazla olup daha fazla tercih edilmiş oldukları anlaşılmaktadır. Yuvarlak altarlara sadece iki tanedir (bkz. aş.). Prizma biçimli altarlara kendi içinde üç tipe ayrılmaktadır: "Akrotersiz Olanlar" (krş. Kat. No. 135–141), "Akroterli Olanlar" (krş. Kat. No. 142–176) ve "Akroterli Olup Olmadığı Belirlenemeyenler" (krş. Kat. No. 177–206). Yine, akroterli olan altarlara da kendi içinde üç gruba ayrılmaktadır: "Alçak Başlıklılar" (krş. Kat. No. 142–160), "Yüksek Başlıklılar" (krş. Kat. No. 161–170) ve "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar" (krş. Kat. No. 171–176). Bütün bu gruplara aşağıda örnek çizimleriyle ayrıca incelenmektedir. Zeus Bronton'a sunulmuş olan altarlara bazılarının bugün çok kötü durumda oldukları görülse de, genel olarak altarlara stellerden daha iyi korunmuş oldukları söylenebilir. Olasılıkla, stellerden daha büyük, ağır ve hantal olmaları nedeniyle daha az tekrar kullanılmış olmalıdırlar.

Zeus Bronton'a adanmış olan bazı altarlara üzerine alçak kabartma biçiminde Zeus büstleri veya başları işlenmiştir⁶⁸³. Steller üzerinde ise Zeus büstlerinin tercih edilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Büstler altarlara üzerinde genellikle ön cepheye ve yazıtlara üst kısmında betimlenmiş olup gövde veya başlık üzerinde karşımıza çıkmaktadır. Kuzeybatı Phrygia'da başlıkta olanlar ayrı bir grup oluşturduğu için onlara aşağıda ayrıca incelenmektedir. Genel olarak bu bölgede Bronton altarlara gövdeleri üzerine Zeus büstü işlenmesinin gelenek olmadığı söylenebilir. Gövde üzerindeki büstün kesin Zeus olarak belirlenebildiği bir tek altara vardır⁶⁸⁴. İki altara üzerindeki büstlerin kötü korunmaları nedeniyle kimi betimlediği anlaşılamamaktadır⁶⁸⁵. Bithynia Bölgesi'ndeki Bronton altarlara üzerinde de bazen Zeus büstü görülmektedir. Burada da büstler başlıkta ya da gövde üzerindedir. Yanında kartal betimi olduğu için kesin Zeus büstü olarak belirlenebilen iki örnek vardır⁶⁸⁶. Bunun dışındaki beş büstün kimi betimlediği kesin belirlenememektedir⁶⁸⁷. Bronton altarlara üzerine Zeus büstlerinin işlenmesinin Bithynia Bölgesi'nde de gelenek olmadığı anlaşılmaktadır. Altarlara üzerindeki büst kabartmaları genelde oldukça zarar görmüştür. Sağlam kalanlardan büstlerin, insan büstlerinde olduğu gibi, *khiton* ve *himation* ile betimlendikleri anlaşılmaktadır. Birçok büst sadece bol kıvrımlı bir manto ile betimlenmiştir. Bütün büstlerin birbirlerinden farklı betim-

⁶⁸³ Altarlara üzerindeki insan büstleri genellikle yüksek kabartma biçiminde işlenmiştir.

⁶⁸⁴ Krş. Kat. No. 144 (Kümbet/Eskişehir).

⁶⁸⁵ Krş. Kat. No. 162 (Akoluk/Kütahya); Kat. No. 170 (Yayla Baba Köyü/Kütahya).

⁶⁸⁶ Krş. Kat. No. 253'de Zeus başı gövde üzerindedir (Süleymaniye (Yayla) Köyü/Bilecik). İlginç bir durum olarak bu altara başlığının üst kısmında heykel biçiminde işlenmiş bir başka Zeus büstü bulunmaktadır. İkinci örnek Kat. No. 281'dir (Nanedere Köyü/Düzdağ/Bilecik). Burada Zeus büstü başlıktadır.

⁶⁸⁷ Krş. başlıktaki büstler Kat. No. 255, 284 ve 288. Gövde üzerindeki büstler Kat. No. 275 ve 279.

lendiği ve aralarında stilistik benzerlik olmadığı görölmektedir. Bu da eserlerin farklı atölyelerde ve farklı ustalar tarafından yapıldıklarının göstergesidir. Kuzeybatı Phrygia'da, Kütahya Bölgesi'ndeki atölyelerde ortaya çıktığı anlaşılan Zeus İkonografisi'nin temel alındığı görölmektedir (krş. aş. Zeus büstleri). Zeus büstlerinin hepsinde olmasa bile bazılarında göğüse dayanmış iri sağ el (θεοῦ χεῖρ) olgusu karşımıza çıkmaktadır (konu için krş. aş. büstler kısmı). Kuzeybatı Phrygia'da Zeus Bronton dışındaki tanrılara sunulmuş altar adakları üzerinde de Zeus büstlerine rastlanmaktadır⁶⁸⁸.

⁶⁸⁸Krş. örn. Drew-Bear-Naour, *Divinités*, Lev. XII No. 30a; Lev. XIV No. 29.

6.1.2.1. PRİZMA BİÇİMLİ ALTARLAR (Kat. No. 135–206)

6.1.2.1.1. Akrotersiz Olanlar (Kat. No. 135–141)

Prizma biçimli altarlara giren akrotersiz altarlara sadece yedi tanedir (krş. Kat. No. 135–141). Bu grubun en büyük özelliği altarlara başlık kısmında köşe akroterlerinin olmamasıdır (krş. Şek. 15–16)⁶⁸⁹. Altarlara başlık kısımları genellikle kaide ile aynı boyda olup yüksektir. Ancak, cepheler kabartma motifler açısından fakir gözükmektedir. Kat. No. 135'de iki öküz başı, Kat. No. 136'da havaya kalkmış iki kol, Kat. No. 137'de bir destekli krater, Kat. No. 138'de ön cephede krater, arkada çelenk, yan yüzlerde birer öküz başı, Kat. No. 139'da ön cephede krater, arkada girland, Kat. No. 140'da destekli krater, Kat. No. 141'de sağ yan yüzde bir girland betimi vardır. Bu grupta motif olarak krater betiminin sıkça işlendiği görülmektedir ve bu durum olasılıkla yörenin bağcılığıyla doğrudan ilişkilidir.

Kat. No. 136'nın üzerine betimlenmiş olan havaya kalkmış iki kol kabartması ilginçtir. Antik Dönem'de çok çeşitli eserlerin üzerine resmedilmiş olan bu motif beddua ve lanet anlamındadır ve genellikle mezar taşlarında görülmektedir⁶⁹⁰. Genel olarak Phrygia Bölgesi'ndeki mezar taşlarında lanet formüllerinin de çok sık geçtiği bilinmektedir⁶⁹¹. Havaya kalkmış el⁶⁹² motifiyle mezara karşı herhangi bir suç işleyecek olan kimse tehdit edilmekte ve ondan öç alınacağı ima edilmektedir. Ellerin üzerine resmedildiği nesneyi koruduğuna ve belayı savuşturduğuna (apotropaion) inanılmıştır (Konu hakkındaki ayrıntılar için bkz. Kat. No. 136). Bu motif ve altarlara yazıtında geçen ifadelerden eserin mezar taşı olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta taşın yer altı tanrılarına (Theoi Katakthonioi) ve Zeus Bronton'a adandığı görülmektedir. Θεοὶ Καταχθόνιοι⁶⁹³ mezar yazıtlarında sık görülen bir ifadedir. Bu tanrıların adına özellikle mezar lanetlerinde apotropaik işlevde rastlanmaktadır (bkz. Kat. No. 136). Altarlara yazıtında mezar sahiplerinin isimleri yoktur. Yazıt olasılıkla altarlara duvara gömülü yüzlerinden birisinde olmalıdır. Bir başka seçenek ise, eserin zamanında büyük bir mezar binasının içinde veya açıkta durduğu ve hemen yanında da mezar sahiplerinin isimleri olan bir başka eserin olduğudur⁶⁹⁴. Bu düşünce mantıksız sayılmaz, çünkü katalogdaki bir başka altarlara yazıtından, onun zamanında kendisiyle ilişkili bir başka eserin yanında durduğu çıkartıl-

⁶⁸⁹Şek. 15 ve 16 Kat. No. 138'den yararlanılarak çizilmiştir.

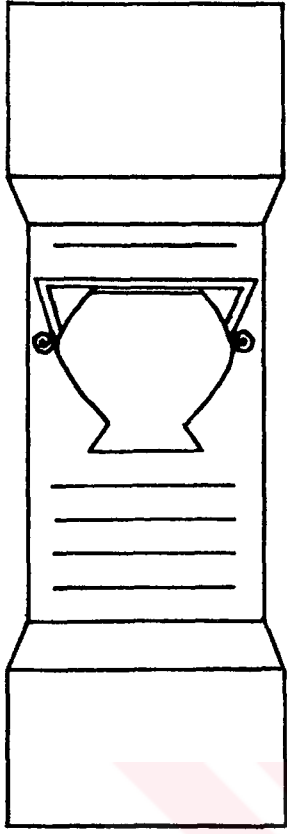
⁶⁹⁰Bkz. Pfuhl–Möbius II, s. 537; Groß, Menschenhand, s. 97 vd. ve dipn. 8; Speyer, Fluch, s. 1226.

⁶⁹¹Krş. Strubbe, ΑΡΑΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ, s. 117 vd.

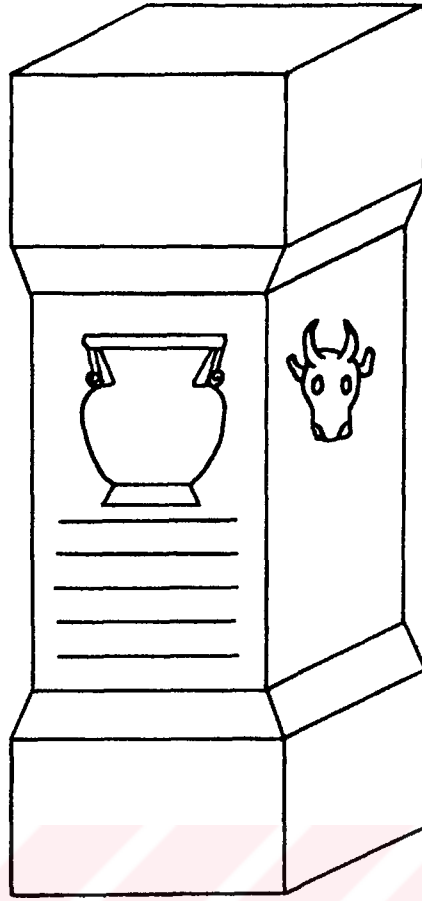
⁶⁹²Bu motifin Dorylaion ve çevresinden örnekleri için: bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 163 vd. No. Sch I Fig. 102; Mendel, Catalogue İstanbul III, No. 1067; Körte, Radet, s. 411 No. 62; Nakoleia ve çevresinden örnekler için bkz. Cox–Cameron, MAMA V, No. 262 ve 263.

⁶⁹³Theoi Katakthonioi için genel olarak bkz. Steuding, Manes, s. 2316 vd.; Steuding, Inferi, s. 234 vd.; De Hoz, Lydische Kulte, s. 21 dipn. 95. Ayrıca krş. Strubbe, ΑΡΑΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ, No. 8, 10, 36, 40, 52, 72, 143, 155, 345–346, 361, 372, 377, 384–385, 388, 390, 397, 404.

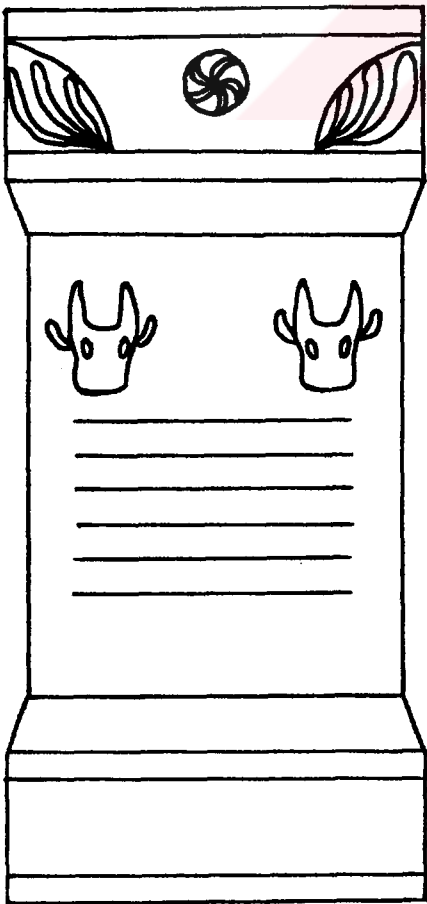
⁶⁹⁴Bu düşünce Cox ve Cameron'a aittir, krş. Kat. No. 136 ve Cox–Cameron, MAMA V, s. 108 vd. No. 225.

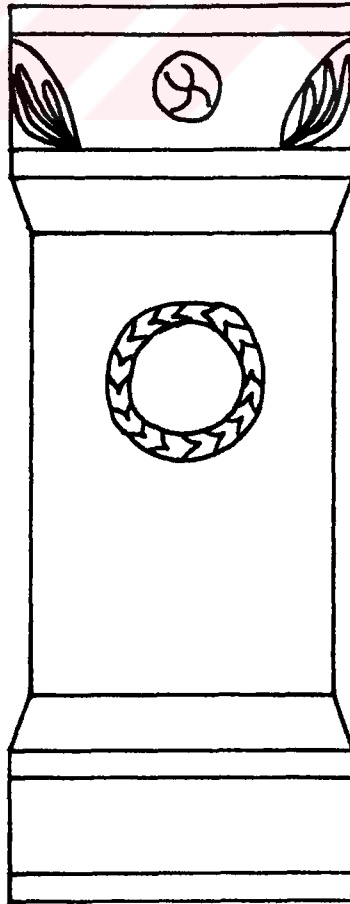
Şek. 15

Şek. 16

Şek. 17

Şek. 18

maktadır⁶⁹⁵. Altarın yazıtında Zeus Bronton'un adının, Theoi Katakthonioi'da olduğu gibi, apotropaik anlamda kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Kat. No. 135'de Metrophilos Asklepas ve eşi Ammia kendileri, aileleri, ürün ve köylerinin esenliği için tanrıya altarı sunmaktadırlar. Aynı şahısların tanrıya sonradan bir başka altar daha sundukları anlaşılmaktadır, krş. Kat. No. 183. Fakat çift, ikinci altarı ölen oğulları Eutykhes için mezar taşı olarak kullanmıştır. Zeus Bronton'a zaman zaman aynı şahısların birden fazla adak sundukları görülmektedir⁶⁹⁶. Bu grupta yukarıda sözü edilen Kat. No. 136 dışında üç altar daha aynı zamanda mezar taşıdır: Kat. No. 137, 139, 140. Altarların tamamı Eskişehir'de bulunmuştur. Beş tanesi Seyitgazi'den kaynaklanmaktadır⁶⁹⁷. Nakoleia'da ve köylerinde akroterli olanların yanı sıra bu tipin de sevildiği anlaşılmaktadır.

⁶⁹⁵Krş. Kat. No. 155.

⁶⁹⁶Krş. Kat. No. 3 ve 24; Kat. No. 70 ve 71; Kat. No. 89 ve 90; Kat. No. 305 ve 306. Ayrıca belki Kat. No. 33 ve 34; Kat. No. 64 ve 86; Kat. No. 174 ve 175.

⁶⁹⁷Krş. Kat. No. 135, 136, 137, 138, 139. Diğer ikisi Kat. No. 140: Türkmen Tokat'ta ve Kat. No. 141: Eğriöz'de bulunmuştur.

6.1.2.1.2. Akroterli Olanlar (Kat. No. 142–176)

6.1.2.1.2.1. Alçak Başlıklılar (Kat. No. 142–160)

Zeus Bronton'a adanmış prizma biçimli altınlar içinde akroterli olanlar büyük bir grup oluşturmaktadır. Altınların özelliği başlıkta akroterlerin işlenmiş olmasıdır. Akroterler başlığın genelde dört cephesine de işlenmiştir. Ama sadece üç veya daha az yüzünde akroter olanlar da vardır⁶⁹⁸. Akroterli altınlar grubundakilerin büyük çoğunluğu genelde büyük boyutlu eserlerdir. Sadece bir altın küçük olduğu görölmektedir (krş. Kat. No. 158, Yü.: 55 cm). 35 altından oluşan (krş. Kat. No. 142–176) akroterli grup kendi içinde alçak başlıklı, yüksek başlıklı ve başlıkta Zeus büstü olanlar biçiminde üç alt gruba ayrılmaktadır.

"Alçak Başlıklılar" grubuna 19 altın girmektedir (krş. Kat. No. 142–160). Bu eserlerin ayırd edici özellikleri başlık kısımlarının oldukça alçak ve basık yapılmış olmasıdır (krş. Şek. 17–18)⁶⁹⁹. Eserlerin ön ve arka yüzleri çoğunlukla yan yüzlerden daha geniş işlenmiştir⁷⁰⁰. Birçoğunda kaidelerle başlıklar aynı yüksekliktedir. Ancak, başlıktan daha yüksek kaidelere de rastlanmaktadır. Kaide ve başlıklar gövdeden daha geniş işlenmiştir. Kaide genellikle basit ve eğri bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Gövde düz biçimde yükselmekte ve yine genellikle basit ve eğri bir profille başlığa bağlanmaktadır. Başlıkta alt ve üst kısımlarda basit, ince ve düz profiller görölmektedir. Bazen alttaki profil daha kalın işlenmiş olabilmektedir (örn. Kat. No. 148, 150). Altta birkaç profil de görölmektedir (örn. Kat. No. 159). Başlıktaki köşe akroterleri palmet biçimlidir ya da bitkisel motiflerle süslenmiştir. Bazı akroterler süslü değildir. Birçok eserin akroterleri korunamamıştır. Başlıkta, akroterler arasında genellikle sadece ön yüzde yarım ay, *patera*, Gorgo başı, rozet, *baitylos* ve üzüm salkımları gibi motifler görölmektedir. Kat. No. 146 ile Kat. No. 155'de akroterler arasında her cephede bir betim vardır. Kat. No. 158'in akroterleri arasına ise geç dönemde bir Khristi Monogram çizilmiştir (bkz. Lev. 42). Hıristiyanlar tarafında çizilen monogram birçok Pagan eserin üzerinde görölmektedir. Aynı eserin başlığının üst kısmında büyük ve derin bir oyuk vardır. Olasılıkla, eserin üzerine zamanında bir şey oturtulmuştur⁷⁰¹. Kat. No. 156'nın başlığının üst kısmında geniş bir çukur görölmektedir. Çukur ikinci kullanım sırasında oyulmuş olmalıdır.

Akroterler arasında en sık görülen betim *baitylos*'tur⁷⁰². Kutsal bir taş, özellikle de meteor

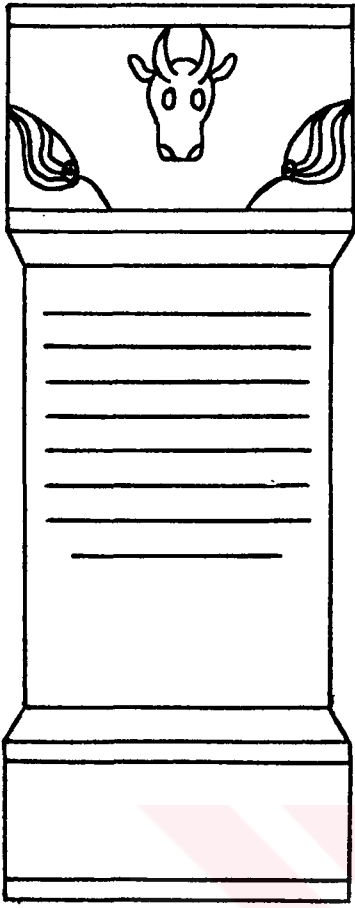
⁶⁹⁸Kat. No. 145'in sadece ön yüzünde köşe akroterleri işlenmiştir.

⁶⁹⁹Şek. 17 ve 18 Kat. No. 146 ve 155'den yararlanılarak çizilmiştir.

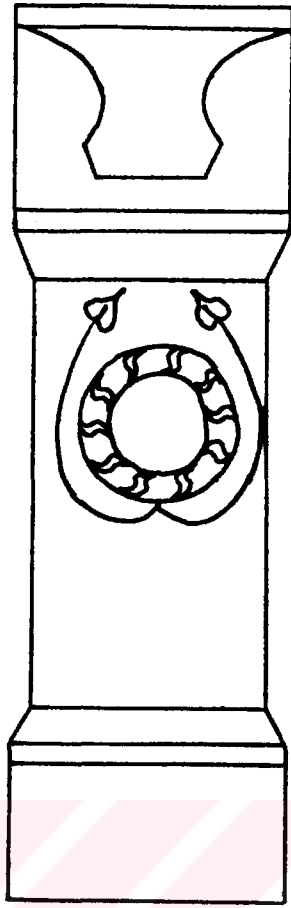
⁷⁰⁰Böyle olmayan örnekler de vardır, krş. örn. Kat. No. 145 ve yüksek başlıklılardan Kat. No. 170.

⁷⁰¹Eserin üzerinde, Bilecik çevresindeki altınlarda olduğu gibi bir Zeus büstünün durmuş olabileceğini söylemek olanaklı değildir. Çünkü Eskişehir Bölgesi'nden bu tür altın üzerine oturtulmuş Zeus büstleri tanınmamaktadır. Ayrıca, altın bir büstü taşımak için oldukça küçüktür.

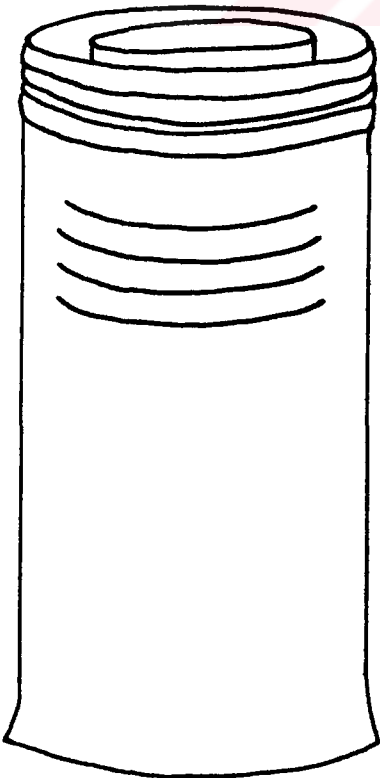
⁷⁰²Krş. Kat. No. 147, 148, 149, 150, 153. P. Frei bu küçük üçgenimsi motifi *baitylos* olarak nitelemektedir, krş. Frei, *Inschriften und Reliefs*, s. 146.

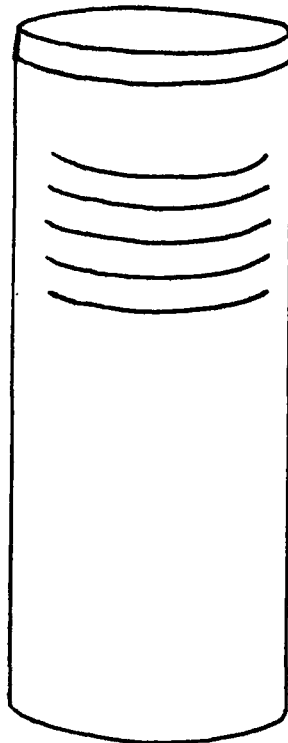
Şek. 19

Şek. 20

Şek. 21

Şek. 22

taşı anlamına gelen *baitylos*'un⁷⁰³, muska veya nazarlık gibi boyuna asıldığı da bilinmektedir. *Baitylos*'un Bronton altalarında motif olarak neden kullanıldığı açık değildir. Bu motif "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar" grubunda da sık görülmektedir ve motifin, eserlerin buluntu yeri olan İnönü'de sevildiği anlaşılmaktadır (bkz. aş.). Bunun dışında, Gorgo başı motifi bir Bronton eserinde ilk kez belgelenmektedir. Gorgoneion'ların apotropaik anlamda birçok eserin üzerinde, özellikle de lahit ve osthoklerde betimlendiği bilinmektedir⁷⁰⁴.

Altarların gövdesi üzerinde yine bölgeye özgü çeşitli betimler bulunmaktadır. Bunlar Zeus büstü ve kartal, öküz başları, saban, amfora, yıldırım demeti, üzüm salkımları, insan büstleri, krater, çelenk, altar üzerinde kartal ve girland gibi motiflerdir. Kümbet'de (Eskişehir) bulunmuş olan bir altarın (Kat. No. 144, Lev. 33–34) üzerinde son derece zengin betimler vardır. Eserin bütün yüzleri süslenmiştir. Böyle zengin betimler, daha çok başlıkta Zeus büstü olanlar grubundaki altarlarda görülmektedir. Altarın gövdesi üzerindeki Zeus büstü motifi bu grup için tektir. Gövdede insan büstleri de görülmektedir. Kat. No. 143'de (Lev. 35) gövde üzerinde üç büst vardır ve bu durum da Bronton adakları içinde tektir. Ortadaki kadın, yanlardaki de erkek büstleridir ve bunların kimi betimledikleri bilinmemektedir. Yazıtta da bu konuda bilgi yoktur. Altarın ilginç ve diğerlerinden ayrılan bir özelliği de başlık kısmının üstünde bugün kırılmış olan ikinci bir bölmenin olmasıdır. Burada olasılıkla bir Zeus büstü betimlenmiştir. Bu özelliği ile eser Bilecik ve çevresinde bulunmuş altarlara benzemektedir. Bu gruptaki altarlardan iki tanesi hariç hepsi Eskişehir'de bulunmuştur⁷⁰⁵. Diğer iki altar ise Kütahya'da ele geçmiştir⁷⁰⁶. Beş eserin aynı zamanda mezar taşı olduğu görülmektedir⁷⁰⁷. Kat. No. 150 (Lev. 38–39) dışında kalan mezar yazıtları Zeus Bronton'a bir adak yazıtıyla birleştirilmiştir. Ancak, Kat. No. 150'de iki ayrı yazıt görülmektedir. Altar, öncelikle Zeus Bronton'a ve Saouadios'a (Sabazios) adaktır ve bu yazıt altarın ön yüzündedir. Altarın sağ yan yüzüne sonradan bir mezar yazıtı eklenmiştir. Ön yüzdekilerden farklı kişilerin henüz hayattayken altarı kendileri için mezar taşı olarak hazırladıkları görülmektedir. Altarın ön yüzündeki yazıtta 'Αποκόμη ve 'Αρσουκόμη (veya 'Αρεουκόμη) şeklinde iki köyün adı geçmektedir⁷⁰⁸. Altar Zeus Bronton'un yanı sıra Sabazios'a da adanmıştır⁷⁰⁹. Bunun dışında, Kat. No. 154'deki baş-

⁷⁰³Bkz. LAW, s. 429 s. v. *baitylos*.

⁷⁰⁴Krş. Pfuhl–Möbius II, s. 538. Gorgoneion'lar özellikle Bitynia'da lahitler ve osthokler üzerinde çok sık görülmektedir.

⁷⁰⁵Bkz. Kat. No. 142: Eğriöz/Eskişehir; Kat. No. 143: Eğriöz/Eskişehir; Kat. No. 144: Kümbet/Eskişehir; Kat. No. 145: Eskişehir; Kat. No. 146: Karapazar/Eskişehir; Kat. No. 147: Gemiç Köyü/Kırka/Seyitgazi /Eskişehir; Kat. No. 148: Kara Ağıl/Eskişehir; Kat. No. 149: Demirli/Eskişehir; Kat. No. 150: Bilinmiyor ama Eskişehir (Dorylaion) çevresinden; Kat. No. 151: Karapazar/Eskişehir; Kat. No. 152: Seyitgazi/Eskişehir; Kat. No. 153: Seyitgazi/Eskişehir; Kat. No. 154: Kuyucak/Eskişehir; Kat. No. 155: Avdan/Eskişehir; Kat. No. 156: Avdan/Eskişehir; Kat. No. 157: Kuzkaya/Eskişehir; Kat. No. 158: Kiravdan/Eskişehir.

⁷⁰⁶Bkz. Kat. No. 159: Yağmurlar veya Yağmurlu/Kütahya (Çavdarhisar–Tavşanlı arasında); Kat. No. 160: Tavşanlı/Kütahya.

⁷⁰⁷Krş. Kat. No. 142, 146, 149, 150, 156.

⁷⁰⁸'Αποκόμη için bkz. Drew Bear–Naour, *Divinités*, s. 2000 dipn. 346 ve dipn. 34. 'Αρσουκόμη (veya 'Αρεουκόμη) için bkz. Frei, *phrygische Toponyme*, s. 19 vd. No. 9N.

⁷⁰⁹Sabazios hakkında bkz. Kat. No. 4.

lık üzerindeki yazıtta 'Ἀμμυτεανός *ethnikon*'u geçmektedir. *Ethnikon*'un belirttiği yer isminin neresi olduğu bilinmemektedir⁷¹⁰.

Yine, bu gruptaki Kat. No. 145'in yazıtından eserlerde seri üretim yönteminin de kullanıldığı anlaşılmaktadır. Altarın yazıtında "Zeus Bronton'a adağı ben diktim" yazılıdır. Ancak adağı dikenin adı taşa işlenmemiştir. Üç satırlık bu kısa yazıtın üst kısmında 2–3 satırlık boşluk bulunmaktadır. Buradan da eserin atölyede önceden üretildiği ve hatta tanrının adının kazındığı anlaşılmaktadır. Adayanın ismi olmadığı için altar olasılıkla müşteriye satılmamış, yani hiç kullanılmamıştır. Ancak yazıtta, Bronton adaklarında çok az kullanılan ὀνέσθησα = "ben diktim" ifadesinin geçmesi, eserin seri üretim olduğu olgusuyla örtüşmemektedir.

Bu gruptan Kat. No. 155'in yazıtında da ilginç bir durum gözlemlenmektedir. Yazıtta aynı kardeşlerin (Οἱ αὐτοὶ ἀδελφοί) adağı Zeus Bronton'a sundukları yazılıdır. Söz konusu olan kardeşlerin isimleri taş üzerine kazınmamıştır. Buradan, taşın zamanında yalnız başına değil de bir başka eserle (olasılıkla yine bir altar ya da stelle) birlikte yan yana durduğu anlaşılmaktadır. Büyük bir olasılıkla, daha önce dikilmiş olan öteki eserin üzerinde bu adağı sunan kardeşlerin isimleri kazılı olmalıdır. Diğer eserin adak ya da bir mezar taşı olma olasılığı vardır. Belki de yine Zeus Bronton'a sunulmuştur. Her koşulda, burada bir eserin bir başka eserle yan yana durduğu ve ikisinin de (belki daha fazla) aynı kişiler tarafından dikildiği görülmektedir. Katalogda Zeus Bronton'a aynı kişiler tarafından sunulmuş farklı adaklar bulunduğu daha önce belirtilmişti. Bu tip akroterli ve alçak başlıklı altarlardan Eskişehir Bölgesi'nde (Dorylaion ve Nakoleia'da) çok yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

⁷¹⁰Krş. Zgusta, Ortsnamen, s. 69 § 58–2.

6.1.2.1.2.2. Yüksek Başlıklar (Kat. No. 161–170)

Zeus Bronton'a adanmış olan prizma biçimli altarlardan bir kısmını yüksek başlıklar oluşturmaktadır. Bu gruba giren on eser bulunmaktadır. Altarların özelliği, başlık kısımlarının oldukça yüksek işlenmiş olmasıdır. Altarların bir kısmının başlıkla aynı yükseklikte olan kaide ve uzun gövdeleri vardır. Bir kısmının ise kaideleri oldukça kısa, başlıkları ise kaideye oranla bir hayli yüksek işlenmiştir. Yine, yüksek başlığın işlenişinde de bazı farklar görülmektedir. Bir kısım altarda başlık altta ve üstte düz ve kalın bir profille sınırlandırılmıştır. Köşelerde iri ve yüksek akroterler işlenmiştir. Akroterlerin genellikle palmet biçimli oldukları görülmektedir. Ancak, üzeri işlenmemiş olanlar da vardır. Bazı eserlerin sadece ön yüzlerinde akroterler bulunmaktadır. Akroterler arasında üzüm salkımı, rozet, *patera*, boğa başı, amfora, yün sepeti, *baitylos* gibi motifler işlenmiştir. Bir altarın (Kat. No. 162) başlığının yukarı doğru oval biçimde işlenmiş olduğu ve akroterler arasında düz bir zemin üzerinde, ayakta duran insana benzeyen oldukça aşınmış bir figürün bulunduğu görülmektedir. Başlık bu oval biçimiyle tektir. Yine, bir başka altarın (Kat. No. 169) başlığının diğerlerinden tip olarak ayrıldığı görülmektedir. Başlıkta, yüksek akroterlerin üzerinden başlayan kalın profillerden çatı gibi üçgen alınlık kısmı oluşturulmuştur. İlginç bir durum olarak, altarın sadece ön yüzünün işlendiği ve arkasının oldukça kaba bırakılmış olduğu görülmektedir. Kat. No. 170'deki küçük altarın başlık kısmı ise küçük akroterler arasından yükselmektedir. Altarların ön yüzünde büst, öküz başları, asma ağacı, girland ve çelenk gibi betimler vardır. Bazı altarlarda sadece yazıt olduğu görülmektedir. Kat. No. 170'in yazıtı gövde değil, başlık üzerine yazılmıştır.

Bu gruptaki eserlerin büyük çoğunluğu Eskişehir'de bulunmuş ve dört altar Avdan'dan⁷¹¹ diğerleri öteki yerlerden ele geçmiştir⁷¹². Kütahya'dan da iki eser bulunmaktadır⁷¹³. İki adağın aynı zamanda mezar taşı olduğu görülmektedir⁷¹⁴. Kat. No. 161'in yazıtının ikinci ve üçüncü satırlarında, şahıs isimlerinin olduğu yerde bir kazıma görülmektedir. Yazıtlar içinde Epikomia (Ἐπικωμία)⁷¹⁵ isimli köyün ve Vezaitai (Ὀυεζαῖται)⁷¹⁶ ile Abouadeineitai (Ἀβουαδεινεῖται)⁷¹⁷ isimli halkların da adı geçmektedir. Ayrıca, Abouadeineitai halkının adının geçtiği yazıtta Zeus Bronton'un Kült Cemaati'nin çelenklendirilmesi söz konusudur⁷¹⁸. Sonuç olarak, yüksek başlıklı altarlardan Eskişehir Bölgesi'nde yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

⁷¹¹Krş. Kat. No. 163–166.

⁷¹²Krş. Kat. No. 161: Oklupal Köyü/Höyük Eteği/İnönü; Kat. No. 167: Aşağı Ilıca; Kat. No. 168: Seyitgazi; Kat. No. 169: Sultandere.

⁷¹³Krş. Kat. No. 162: Akoluk; Kat. No. 170: Yayla Baba Köyü.

⁷¹⁴Krş. Kat. No. 165: Onesimos ile Ammia'nın Mezar Taşı ve Kat. No. 167: Aur(elius) Apollonios ile Aur(elia) Ammia'nın Mezar Taşı.

⁷¹⁵Bkz. Kat. No. 170.

⁷¹⁶Bkz. Kat. No. 164.

⁷¹⁷Bkz. Kat. No. 168.

⁷¹⁸Yukarıdaki altar ile aynı.

6.1.2.1.2.3. Başlıkta Zeus Büstü Olanlar (Kat. No. 171–176)

Akroterli altıların son kısmı olan bu grupta sadece altı eser bulunmaktadır. Ancak, burada söz konusu olan altıların kendi başlarına çok tipik bir özellik göstermeleri nedeniyle başlı başına bir grup oluşturmaktadır. Bu gruptaki altıların en büyük özelliği yüksek başlık kısmına Zeus büstünün işlenmiş olmasıdır (krş. Şek. 23–24 ve Lev. 48–57)⁷¹⁹. Altıların yüksek ve profilli kaideleri ve çok yüksek olmayan gövdeleri vardır. Yine, basit profille gövdeye bağlanan başlık kısmına çepe çevre köşe akroterleri işlenmiştir. Başlık akroterler arasında oldukça yüksek işlenmiştir. Sadece bir altının (Kat. No. 172) başlığı alçak işlenmiştir ve üst kısımdan kalın bir profille sınırlandırılmıştır. Altıların genellikle zengin dekore edildikleri ve bütün yüzlerine alçak ve yüksek kabartma biçiminde birer motif bezendiği görülmektedir.

Zeus büstleri başlıkta ön yüze işlenmiştir. Büstün, bir altarda arka yüze işlendiği görülmektedir (Kat. No. 172). Belki de ön yüz olarak büstün olduğu cephe düşünülmüştür. Üç başlıkta (krş. Kat. No. 172 ve 174–175) Zeus'un sadece başı betimlenmiştir. Ancak burada kastedilen olasılıkla tanrının büstüdür. Üç başlıkta ise, Zeus büst biçiminde betimlenmiş olup ikisinde (Kat. No. 171 ve 176) sağ el göğüse dayanmıştır. Diğerinde sağ el betimlenmemiştir (Kat. No. 173). Kat. No. 171'de tanrı sade ve dökümlü bir manto ile betimlenmiştir ve sağ el son derece beceriksizce verilmiştir. Kat. No. 176'daki büst ise *khiton* ve *himation* ile işlenmiştir. Büstlere genel olarak bakıldığında her büstün ayrı biçimde betimlendiği görülmektedir. Ancak burada dikkati çeken, özellikle iki büstün ve üzerine işlendikleri altıların (krş. Kat. No. 174–175) birbirlerine son derece benzemeleridir. Öyle ki, tanrının saçlarının, yüz hatlarının işlenmesi neredeyse aynıdır. Yine altıların ve üzerlerindeki motifler de (özellikle *baitylos*) benzerlik göstermektedir. Olasılıkla bu iki altar aynı ustanın elinden çıkmıştır. Bunun dışında Kat. No. 171'deki büstün üst kısmı kalın kurdelelerle sarılmış ters U biçimli girland ile süslenmiştir. Bu özellik diğer altarlarda görülmemektedir.

Altıların üzerindeki motifler çok sayıda olmasına rağmen genelde bölgede yaygın olan betimler işlenmiştir. Bunlar, Zeus büstü veya başı dışında öküz başları, saban, amfora, üzüm salkımları, rozet, çelenk, kartal, yıldırım demeti, bağcı bıçağı (*falx vinitoria*), bağcı çapası (*dolabra*) ve *baitylos*'tur. *Baitylos* daha önce "Alçak Başlıklılar" grubunda da karşımıza çıkmıştı. Motifin buradaki grupta bulunan altıların buluntu yeri olan İnönü'de de sevildiği anlaşılmaktadır. Bunların dışında iki altının (Kat. No. 173 ve 176) ön yüzünde, gövde üzerinde birer erkek büstü⁷²⁰ işlenmiştir. Bunlardan Kat. No. 173 aynı zamanda bir mezar taşıdır ve ön yüzdeki büst ölen şahsı betimliyor olmalıdır. Yine aynı şekilde, yazıtının çok az kısmı korunmuş olmasına rağmen Kat. No. 176'nın da bir mezar taşı olabileceği ve ön yüzdeki büstün ölen şahsı betimlediği düşünülebilir. Sözü edilen bu motifler dışında öteki eserlerde görülmeyen bazı betimler bu grupta karşımıza çıkmaktadır. Bunlar Kat. No. 171'in ön yüzde gövdesi-

⁷¹⁹Şek. 23 ve 24 Kat. No. 175'den yararlanılarak çizilmiştir.

⁷²⁰Bronton adaklarında zaman zaman erkek büstleri görülmektedir, krş. Kat. No. 70, 84, 154, 271.

ne işlenmiş olan elinde *kerykeion*'u ve para kesesi ile ayakta Hermes betimidir. Zeus Bronton adaklarında zaman zaman Hermes betimine rastlanmaktadır⁷²¹. Hermes'in arkasında, yarısı işlenmiş koç benzeri bir hayvan ve yanında ise bir altar üzerinde kartal⁷²² motifleri görülmektedir. Bütün bu motifler bir kurban sahnesini göstermektedir. Aynı altların arka yüzünde, gövde üzerinde bir boğa betimi, başlıkta ise çift boynuzlar vardır. Bu motiflerin örnekleri Bronton eserlerinde yoktur. İlginç bir durum olarak, altların yan yüzlerinden birisinde başlık üzerinde bir Helios büstü betimlenmiştir. Ancak altların bu yüzü sonradan tamamıyla kazanmıştır. Taş üzerindeki izlerden seçilen Helios betimi bir Zeus Bronton adağı üzerinde ilk kez belgelenmektedir ve bu açıdan ilginçtir. Kat. No. 172 üzerine işlenen motifler oldukça yüksek kabartma biçimindedir. Aynı eserin başlığında büst olan yüzünde, gövde üzerinde çelenk üzerinde duran bir kartal betimlenmiştir. Bu motif başka bir Bronton eserinde de görülmektedir (krş. Kat. No. 121). Bunlardan başka, Kat. No. 173'ün yan yüzlerinden birisinde üzerinde çeşitli kaplar⁷²³ duran bir üç ayaklı masa betimlenmiştir (*mensa tripes*). Masanın ayakları arasında bir amfora ve belki bir krater betimi görülmektedir. Bunların alt kısmına ise asma dalları ve üzüm salkımları işlenmiştir. M. Waelkens Phrygia'daki eserler üzerindeki bu tür masa, kaplar ve asma motiflerinin erkeklerin *symposion*'larına işaret ettiğini belirtmektedir⁷²⁴. Waelkens ayrıca, bu motifin Dorylaion'dan tüm Doğu Phrygia'ya yayılmış olabileceği fikrini savunmaktadır.

Zeus Bronton altarı üzerindeki yazıtlar genellikle gövde üzerinde, ara sıra da başlık veya başlık profili üzerine yer almaktadır. Yazıtın kaide üzerine yazılması genellikle görülmemektedir. Kat. No. 171'in yazıtı ön cephede kaide üzerindedir ve yazıt sadece kaideye yazıldığı için tektir. Kat. No. 176'nın kaidesine yazıtın son iki satırı kazanmıştır. Bunlardan başka, bir altların gövdesi üzerindeki yazıtın bir kısmı kaideye kazanmıştır⁷²⁵. Bu gruptaki eserlerin yazıtlarına genel olarak bakıldığında, yazıtların çoğunlukla " Ἀγαθῆ τύχη" ile başladığı görülmektedir (bkz. Kat. No. 171–172 ve 174–175). Bu ifade Kuzeybatı Phrygia'daki Zeus Bronton yazıtlarında zaman zaman görülmektedir⁷²⁶. Ancak ifade, asıl Bithynia Bölgesi'ndeki Bronton adaklarının ayrılmaz bir parçasıdır⁷²⁷. Bu grubun yazıtlarında dikkat çeken bir başka özellik ise, bir tanesi hariç, diğerlerinde tanrının adının yazıtın başlangıcına yazılmış olmasıdır. Bu grup içindeki bu özellik hemen göze çarpmaktadır. Kuzeybatı Phrygia'da karşımıza çıkan Zeus Bronton yazıtlarında tanrının adı genelde en sonda bulunmaktadır. Bu kurala uymayan birkaç örnek vardır⁷²⁸. Tanrının adının yazıtın hemen baş

⁷²¹Krş. Kat. No. 196, 275, 301.

⁷²²Altar üzerindeki kartal motifleri de ara sıra Bronton adaklarında görülmektedir: krş. Kat. No. 99 ve 150.

⁷²³Waelkens, Türsteine, s. 132'de bu kapların üç adet olduğunu ve bir bardak, *ampulla* ve *oinochoe*'den oluştuğunu belirtmektedir.

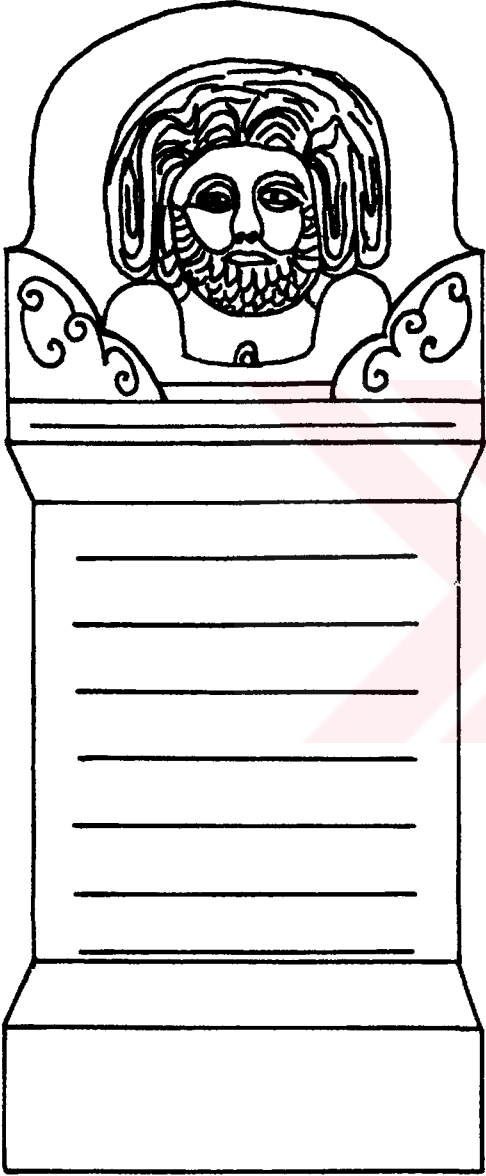
⁷²⁴Waelkens, yuk. age., s. 12 ve 132.

⁷²⁵Bkz. Kat. No. 190.

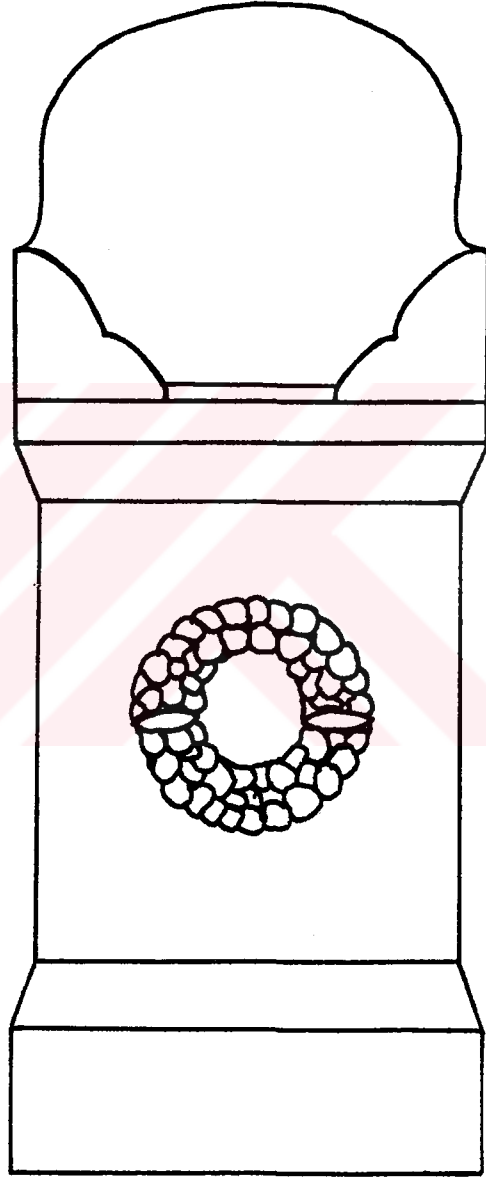
⁷²⁶Krş. Kat. No. 61, 73, 82, 124, 127, 130, 131, 142, 143, 144, 157, 158, 161, 197, 202, 217, 228, 316.

⁷²⁷Krş. Kat. No. 246, 247, 248, 250, 251, 253, 254, 255, 256, 259, 260, 262, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 291, 292, 294, 295.

⁷²⁸Krş. Kat. No. 160, 202, 207, 214, 217.

Şek. 23

Şek. 24

kısımında verilmesi Bithynia Bölgesi'ndeki Bronton adaklarına özgüdür.

Bu grubun yazıtlarında göze çarpan birkaç ilginç durum aşağıda sıralanmıştır. Kat. No. 171'in yazıtında Zeus Bronton "duaları işiten tanrı" ('Επηκόω Θεῶ) olarak nitelendirilmektedir⁷²⁹. İki Bronton adağında da tanrı bu şekilde isimlendirilmektedir⁷³⁰. Bundan başka, Kat. No. 172'nin başlığında Zeus büstü olan yüzünde ve gövde üzerinde Διὸς Μεγίστου (En Yüce Zeus'un[dur bu altar]) yazılıdır. Bu kısa ifade ile altların Zeus'a ait olduğu ve ona adandığı vurgulanmış olmalıdır. Bu katalogda tanrının adının ismin –in halinde (*genitivus*) geçtiği başka iki yazıt bulunmaktadır⁷³¹. Yine, Kat. No. 174'ün yazıtında çok ilginç bilgiler vardır. İlk kez bir Bronton adağında, adağı sunanın, kendisi hakkında bu kadar ayrıntılı bilgi verdiği görülmektedir. Burada, büyük bir olasılıkla, tüccar olan Aurelius Teimotheos, Dakia'ya ve Aleksandria'ya seyahat etmiş ve vatana geri dönünce ailesiyle birlikte Zeus Bronton'a bu adağı dikmiştir. Adağı diktiği zamanı belirtmek için de dönemin Roma *consul*'u M. Oclatinius Adventus'un⁷³² adını pek de doğru olmayan bir biçimde anmaktadır (krş. Kat. No. 174'deki bilgiler). Burada, adak tanrıya, başarılı geçen ticarî amaçlı bir seyahat sonucunda şükran amacıyla sunulmuş olmalıdır. *Consul* adı nedeniyle altar kesin olarak İ. S. 218 yılına tarihlenilmektedir. Yine, Kat. No. 176'nın yazıtında λατύπος geçmektedir ama taşçı ustasının adı korunamamıştır. Başka bir Bronton adağında ise bir başka taşçı ustasının adı belgelenmektedir (krş. Kat. No. 132). Bu gruptan sadece iki altar aynı zamanda mezar taşıdır. Bunlardan Kat. No. 173'nin yazıtında taş, ölmüş olan bir adamın ruhu için sunulmaktadır. Kat. No. 176'nın yazıtı tam korunamadığı için eserin aynı zamanda mezar taşı olup olmadığı çıkartılamamaktadır. Ancak, altların üzerindeki betimlerden (özellikle gövdedeki erkek büstünden) onun aynı zamanda bir mezar taşı olduğu söylenebilir.

Başlıkta Zeus büstü olan bu gruptaki altların bir tanesi dışında (Kat. No. 176) hepsi Eskişehir'in İnönü⁷³³ İlçesi'nde ele geçmiştir. İnönü Eskişehir'in yaklaşık 35 km batısında, Sarı Su (antik adı Hermos, daha sonra Batys) Nehri'nin vadisinde yer almaktadır. İlçe küçük bir ovada, bir dağ silsilesinin eteğinde bulunmaktadır. İlçenin adı merkezin biraz üst kısmında bulunan büyük bir mağaradan gelmektedir. Mağara içinde Antik Dönem'den ve Bizans Dönemi'nden kalma bina kalıntıları bulunmaktadır⁷³⁴. Mağara ve çevresinde bulunan sayısız antik kalıntıdan burada zamanında önemli sayılabilecek bir merkezin bulunduğu anlaşılmaktadır. İnönü ve çevresinden bugüne kadar yirmi civarında yazıt ele geçmiştir ve çevre, bir

⁷²⁹Θεὸς ἐπήκοος konusunda bkz. Weinreich, Θεοὶ Ἐπήκοοι, s. 1–68; Weinreich, Ausgewählte Inschriften I, s. 131 vd.; Robert, Hellenica VI (1948), s. 24 No. 2 ve ayrıca de Hoz, Lydische Kulte, s. 117 dipn. 711. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Kat. No. 171.

⁷³⁰Bkz. Kat. No. 307 ve 314.

⁷³¹Bkz. Kat. No. 303 ve 315.

⁷³²*Consul* için bkz. PIR² (1970) s. 408 vd. No. 9 (özellikle sayfa 410 vd.).

⁷³³İnönü hakkında bkz. Belke–Mersich, TIB 7, s. 281 s. v. İnönü. Lev. 22, 23 ve 144. Yine, A. Körte 1893–1895 yıllarında İnönü'de (ve Eskişehir'de) araştırmalar yapmıştır, bkz. Körte, Studien VI, s. 417–418.

⁷³⁴Frei, Inschriften und Reliefs, s. 137. Frei ve ekibinin ziyaret ettikleri mağara henüz bilimsel olarak araştırılmamıştır.

kısmı kilise yıkıntılarına ait olan mimari kalıntılarla doludur⁷³⁵. Ancak, İnönü'deki antik yerleşmenin yeri saptanamamıştır ve antik adı da henüz bilinmemektedir. Kat. No. 176 bugün Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır ve altların kesin buluntu yeri bilinmemektedir. Envanterde eserin Kütahya çevresinden kaynaklandığı yazılıdır. Ancak, stilistik benzerlikler altların daha çok İnönü çıkışlı olabileceğine işaret etmektedir. Yine, Kat. No. 143 ve 316'nın kırık başlıklarında büst kalıntısı taşımaları nedeniyle bu gruptan sayılmaları olanaklıdır. Kat. No. 143 İnönü'ye çok da uzak olmayan Eğriöz'de, Kat. No. 316 ise İnönü'de bulunmuştur. Başlığa büst işlenmesi olgusu Bithynia Bölgesi'ndeki Bronton adaklarında da görülmektedir. Ancak, burada Zeus büstü yerine tek veya daha fazla insan büstleri verilmektedir⁷³⁶.

Bu grupta incelenen eserler İnönü'de Zeus Bronton'un bir kutsal alanı olduğunu göstermektedir. Altarlar stil olarak hep aynı tarzda ama kendi içinde farklı çalışılmıştır ve bu da yörede yerel bir atölyeye işaret etmektedir. Sonuç olarak, Zeus Bronton büstünün başlığa işlenmesi bu bölgenin bir özelliğidir ve Kuzeybatı Phrygia'da başka yerde görülmemektedir.

⁷³⁵Yuk. age. s. 137.

⁷³⁶Krş. Kat. No. 255, 267, 271, 274, 281, 288. Bunlardan Kat. No. 281 olasılıkla bir Zeus büstüdür, çünkü yanında bir kartal betimlenmiştir.

6.1.2.1.3. Akroterli Olup Olmadığı Belirlenemeyenler (Kat. No. 177–206)

Bu gruba otuz altar girmektedir ve grubu belirleyen özellik, altarlara başlıklarında akroterlerin olup olmadığının belirlenmemesidir. Bunun nedeni altarlara başlıklarının genellikle ya tamamen ya da kısmen zarar görmüş olmasıdır. Bir başka neden ise, eserlerin çok eski yayınlarda genelde tanımları yapılmadan yayımlanmış ve bugün kayıp olmalarıdır. Bu yüzden başlıklarda akroter olup olmadığı söylenememektedir. Eserler tek tek diğer grupların içine yerleştirilemediğinden ayrı bir grupta toplanmıştır. Genel olarak altarlara ötekilerden çok da farklı bir özellik göstermemektedir. Genellikle, başlıkla aynı yükseklikte kaideleri ve uzun gövdeleri olan eserlerin üzerinde çeşitli motifler görülmektedir. Bunlar çelenk, girland, rozet, öküz başı, saban, destekli krater, üzüm salkımları, amfora, *patera*, Hermes figürü, insan figürü, büst, kartal ve at başları gibi motiflerdir. Özellikle çelenk motifinin sık işlendiği göze çarpmaktadır⁷³⁷. Çelenk motifinin Türkmen Dağı'nın kuzey yamaçlarındaki köylerin adak taşlarında çok sevildiği birçok örnekten anlaşılmaktadır⁷³⁸.

Bu gruptaki eserlerin büyük bir kısmı Eskişehir'de bulunmuştur. İki altar Kütahya çıkışlı⁷³⁹, yedi eser ise Seyitgazi'den kaynaklanmaktadır⁷⁴⁰. Dört eser Avdan'da bulunmuştur⁷⁴¹. Geriye kalan altarlara Eskişehir'in çeşitli yörelerinden ele geçmiştir⁷⁴². Seyitgazi ve Avdan'da tanrının kutsal alanları olduğu yoğun buluntulardan bilinmektedir.

Bu gruptan onüç eserin aynı zamanda mezar taşı olduğu görülmektedir⁷⁴³. Yazıtlarda ilginç bilgiler vardır. Kat. No. 177'nin yazıtında $\mu\iota\sigma\theta\omega\tau\eta\varsigma$ sözcüğü geçmektedir. Bu sözcük Bronton adaklarında bir tek burada belgelenmiş olup, yazıtta adı korunamamış olan şahsın köyün arazilerini kiralayıp işlettiğini göstermektedir. Bundan başka, bir altarlara Zeus Agathios Bronton'a adandığı görülmektedir (Kat. No. 199). Zedelenmiş olan yazıtta Bronton'un bir başka sıfatı daha geçmekte ama ne olduğu anlaşılamamaktadır. Bir başka yazıtta (Kat. No. 202) Zeus Bronton kültürünün kurucuları Epiktesia ve Khrestos'un adı geçmektedir ($\Delta\iota\iota\ \text{Βροντῶντι}\ \text{Ἐπικτησίας}\ \text{καὶ}\ \text{Χρήστου}$). Zeus Bronton adaklarında zaman zaman kült kurucularının adlarına rastlanmaktadır⁷⁴⁴. Bu tür yazıtlar daha çok Bilecik çevresinde görülmektedir.

⁷³⁷Krş. Kat. No. 178, 181, 186, 187, 189, 199, 205.

⁷³⁸Genel olarak Haspels, Highlands kitabının levhalarına bakınız.

⁷³⁹Krş. Kat. No. 199 (Zobu (Sopu) Köyü/Örencik) ve 206 (Ulaşlar/Simav).

⁷⁴⁰Krş. Kat. No. 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183.

⁷⁴¹Krş. Kat. No. 184, 185, 186, 187.

⁷⁴²Krş. Kat. No. 188: Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören); Kat. No. 189–190: Aşağı Ilıca; Kat. No. 192: Başören; Kat. No. 193–194: Sarısu Tepesi (Eskişehir–Çifteler arasında); Kat. No. 195: Kovalca–İnönü; Kat. No. 196; İnönü; Kat. No. 197: Çukurhisar; Kat. No. 198: Alpanos; Kat. No. 201 ve 203: Şarhöyük; Kat. No. 202: Uludere; Kat. No. 204–205: Kara Pazar/Devrent; Kat. No. 191 ve 200: Eskişehir.

⁷⁴³Krş. Kat. No. 179?, 181?, 183, 185, 186, 189, 190, 192?, 193, 198, 201, 204, 205.

⁷⁴⁴Krş. Kat. No. 271, 272, 274, 288, 295.

6.1.2.2. YUVARLAK ALTARLAR (Kat. No. 207–209⁷⁴⁵)

Silindir biçimli, kaide ve başlık kısımlarından profilli, zengin dekore edilmiş altar tipi özellikle Hellenistik Dönem'de tanınan bir gruptur. Bu grubun en ayırdedici özelliği altarların üzerinde öküz başları ve girland motiflerinin bulunmasıdır. Hellenistik Dönem'de Anadolu'nun güneybatı bölgelerinde⁷⁴⁶ (özellikle Karia'da) yaygın olan bu tipin ana merkezi Kos ve Rhodos adalarıdır⁷⁴⁷. Mezar taşı olan bu tip altarlar bu dönemde Anadolu'nun öteki bölgelerinde görülmemektedir. Kendi içinde kapalı bir grup oluşturan girlandlı yuvarlak altarların ilk olarak Ege Adaları'nda oluştuğu söylenebilmektedir⁷⁴⁸. İlk yuvarlak altar tipinin ise, İonia'da keşfedildiği düşünülmektedir.⁷⁴⁹ Bu bölge insanı genel olarak her alandaki geometrik seçimlerini "yuvarlaktan" yana koymuştur. Yuvarlak altarlar daha İ. Ö. 6. yy.'da Samos, Milet ve Didyma'da kullanılmıştır.⁷⁵⁰ Yazıtlar sayesinde yuvarlak altarların öncelikle mezar taşı olarak kullanılmış oldukları bugün artık kesin bilinmektedir⁷⁵¹. Hellenistik Dönem'de de yuvarlak altarlar öncelikle mezar taşıdır. Ancak, az da olsa adak olarak kullanılmış olanları vardır⁷⁵². İmparatorluk Dönemi'yle birlikte Hellenistik Dönem'in yuvarlak altar grubunun da sonu gelmiştir. Bu dönemde Hellenistik altarları üreten merkezler artık eser üretmemektedirler. Ancak, Anadolu'da Hellenistik öncülerin geleneğine bağlı olmayan girlandlı veya girlandsız yuvarlak altarlar üretilmeye devam edilmiştir⁷⁵³. Çeşitli bölgelerde İ. S. 2. ve 3. yy.'larda birçok yuvarlak altar kullanılmıştır⁷⁵⁴. Bu bölgelerden birisi de Phrygia'dır ve yuvarlak altarlar burada hem mezar hem de adak taşı olarak kullanılmıştır.

Zeus Bronton'a Kuzeybatı Phrygia'da genellikle prizma biçimli altarların adandığı görülmektedir. Ancak, Kütahya Bölgesi'nden iki tane yuvarlak biçimli altar Zeus Bronton adığı

⁷⁴⁵Yayınlardaki bilgi eksikliği nedeniyle katalogdaki 209 numaralı eserin yuvarlak altar olduğu düşünülmüş ve yanlışlıkla bu kısımda incelenmiştir. Eserin yayımlandığı eski yayınlardan birisi sonradan yurtdışından sağlanmış ve buradaki bilgilerden eserin stel olduğu anlaşılmıştır. Katalogdaki sıralamayı bozmaması için eserin yeri değiştirilmemiştir.

⁷⁴⁶Bu grup için bkz. Berges, Rundaltäre, Kleinasien.

⁷⁴⁷Kos ve Rhodos altarları için genel olarak bkz. Berges, Rundaltäre, Kos und Rhodos.

⁷⁴⁸Berges, Rundaltäre, Kleinasien, s. 1 (Vorwort).

⁷⁴⁹Pfuhl–Möbius I, s. 57 ve Berges, yuk. age., s. 29.

⁷⁵⁰Berges, yuk. age., s. 29.

⁷⁵¹Yuk. age. s. 12 vd. ve 26.

⁷⁵²Yuk. age. s. 26 vd.

⁷⁵³Hellenistik Dönem yuvarlak altarların Roma Dönemi'ndeki örnekleri hakkında bkz. Berges, yuk. age., s. 120 vd. (Die kaiserzeitlichen Nachläufer).

⁷⁵⁴Anadolu'da Roma Dönemi'ndeki yuvarlak altarlar hakkında toplu bir çalışma yoktur. Özellikle girlandlı Hellenistik altarlardan sonra ne gibi değişiklik ve gelişmelerin olduğu incelenebilir. Roma Dönemi'nde bu eser grubunun nasıl bir tipoloji gösterdiği, hangi bölgelerde ve hangi işlevlerde kullanıldıklarının araştırılması ilginç sonuçlar verebilir.

olarak sunulmuştur⁷⁵⁵ (krş. Kat. No. 207 ve 208 ve Şek. 21⁷⁵⁶). Eskişehir Bölgesi'nde, yani Dorylaion ve Nakoleia'da yuvarlak altar yaygın değildir⁷⁵⁷. Tipin daha çok Kütahya Bölgesi'nde, yani Porsuk Nehri'nin yukarı vadilerindeki yerleşim yerlerinde ve Aizanoi ve çevresinde (Aizanitis) çok sevildiği birçok buluntudan anlaşılmaktadır⁷⁵⁸.

Bu katalogda söz konusu olan yuvarlak altarlara farklı biçimlerde işlenmiş olup ikisinin de boyları fazla yüksek değildir (1 metrenin altında). Kat. No. 207'nin üstte, başlık kısmında ince ve kalın olmak üzere birkaç kez profillendirildiği görülmektedir. Onun dışında aşağıya doğru düz inen altarlara başlığının altına yazıt kazınmıştır. Yazıtın altında, bugün zarar görmüş durumda olan ve yıldırım demeti üzerinde duran, başı sağa çevrilmiş, kanatları açık bir kartal betimi bulunmaktadır. Bunun dışında altarlara üzerinde herhangi bir betim yoktur. Öteki altar, Kat. No. 208 ise, üzerinde herhangi bir betim bulunmayan bir eser olup yukarıya doğru genişleyen biçimde işlenmiştir. Bu altarlara belirgin bir başlık kısmı olmayıp, yukarıya doğru genleşen biçimde işlenmiştir. Üst kısmın hafif konik biçimde genişlemesi de tektir. Altarlara üst kısmında sadece üç satırlık yazıt vardır. Her iki altarlara da kaide kısmı işlenmemiştir. Yuvarlak altarlara son derece sade işlenmiş oldukları gözlemlenmektedir. Bu iki örnek dışında bütün Zeus Bronton adakları içinde bir tane sütun biçimli yuvarlak bir altar bilinmektedir (Kat. No. 294). Bithynia Bölgesi'nde, Bilecik (Çırağan Damları) buluntusu olan eserin üzerinde yazıttan başka herhangi bir betim bulunmamaktadır.

Altarlara bir tanesi aynı zamanda mezar taşıdır, krş. Kat. No. 207. Buluntu yeri olan Örencik Köyü Aizanoi Teritoryumu'ndadır (Aizanitis'de) ve eser bulunduğu köyde bir mezarlıkta durmaktadır. Bu bölgedeki yazıtlarda tarih verilmesi bir gelenektir. Buradaki altarlarda da bu gelenek bozulmamakta ve yazıtta 201 yılı (ἔτους σα´) verilmektedir. Bölgede kullanılmış olan Sulla *aura*'sına⁷⁵⁹ göre eser İ. S. 116–117 yıllarındadır. Levick ve Mitchell⁷⁶⁰ altarlara, yazıtta geçen şahıs isimlerine göre Dorylaion'dan getirilmiş olabileceğini belirtmektedirler. Ancak, Drew-Bear⁷⁶¹ haklı olarak, Dorylaion ve çevresinde tanrıya stellerin ve prizma biçimli altarlara adandığını belirtmekte ve silindirik biçimli altarlara Aizanoi ve çevresinin bir karakteristiği olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre bu altar kesinlikle Aizanoi Bölgesi'ndendir. Öteki altar (Kat. No. 208) ise Bronton'a sade bir adaktır. Sadece iki tane yuvarlak altar sunusu Zeus Bronton için bu adak tipinin tutunamadığının bir göstergesidir.

⁷⁵⁵Altarlara buluntu yerleri, Kat. No. 207: Virancık (Örencik) Köyü/Emet; Kat. No. 208: Pınarbaşı (Girei)–Aslanapa'dır.

⁷⁵⁶Şek. 21 Kat. No. 207'den yararlanılarak çizilmiştir.

⁷⁵⁷Avdan/Teşvikiye'den bir örnek için bkz. Haspels, Highlands, s. 167 Lev. 281–285.

⁷⁵⁸Kütahya'da Aizanoi çevresinden kaynaklanan iki yuvarlak altar Zeus Bennios'a sunulmuştur: Şahin, Zeus Bennios, Lev. 185 ve Drew-Bear–Naour, Divinités, Lev. 8 No. 18.

⁷⁵⁹Sulla'nın İ. Ö. 85–84 yıllarında Mithridates'e karşı kazandığı zafer, Anadolu'nun birçok bölgesinde senelerin sayımında başlangıç olarak kabul edilmiştir. Sulla *aura*'sından anlaşılması gereken bu bilgidir. Burada, yazıtta verilen tarihi, Levick ve Mitchell Aktium *aura*'sına göre İ. S. 170–171 olarak vermektedirler. Aktium *aura*'sı hakkında bkz. Levick ve Mitchell, MAMA IX, s. liv vd. Ancak, Aizanoi ve çevresinde Sulla *aura*'sı kullanılması hakkında bkz. Wörle, Aizanoi II. Bu konuda bkz. Kat. No. 159.

⁷⁶⁰Levick–Mitchell, MAMA IX, s. 20 No. 51 Lev. 7.

6.1.3. ZEUS BÜSTLERİ (Kat. No. 210–214)

Bu katalogda incelenen Zeus Bronton adaklarından beş tanesi büsttür. Büstlerin hepsi Kuzeybatı Phrygia çıkışlıdır ve Eski Yunanca adak yazıtı taşımaktadır. Eserler, çok az sayıda olmasına rağmen, başlı başına bir tip oluşturdukları için ayrı bir grup altında incelenmiştir. Büstleri tipolojik bakımdan "Kabartma Büstler" ve "Büstler" olarak ikiye ayırmak olanaklıdır. Esasen, işleniş biçimleri ve gösterdikleri ikonografi açısından bu ayırım mantıklıdır. Birinci grupta üç eser bulunmaktadır. İkincisinde ise sadece iki büst incelenmektedir. İlk gruba giren büstler, Kuzeybatı Phrygia'nın tipik Zeus İkonografisi'nde betimlenmiş olup üçü de kabartma tekniğinde işlenmiştir. Bu nedenle onları "Kabartma Büstler" olarak adlandırmaktayız. Öteki büstler, kabartma büstlerden işleniş bakımından ayrılmakta ve kendi içlerinde de farklılıklar göstermektedir. Bütün bu özellik ve ayrımlara her grup içinde ayrıca değinilmektedir.

Zeus Bronton'a adanmış olan büstlerin hepsi de sadece adak işlevli olup aynı zamanda mezar taşı olan bir eser yoktur. Zeus büstleri şekil bakımından mezar taşı olmaya uygun değildir. Çünkü, eserler öncelikle Zeus'u betimlemektedir ve tanrıya sunu için düşünülmüştür. Ayrıca, eserlerin üzerinde ayrıntılı mezar yazıtı yazmak ve şahıslarla ilgili kişisel betimler işlemek için yeterli yer yoktur. Sadece Zeus Bronton'a adanmış büstler değil, benzer diğer eserlerden hiç birisi aynı zamanda mezar taşı değildir⁷⁶².

Zeus Bronton'un Phrygia'da belirli bir ikonografisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Bölgede tüm Zeus tipleri için kullanılan belirli bir Zeus İkonografisi oluşturulmuştur (ayrıntılar için aş. bkz.). Az sayıda olmasından, büst sunusunun Zeus Bronton için Phrygia'da çoğunluk tarafından tercih edilmediği söylenebilir.

Bunun dışında, Bithynia Bölgesi'nde, bugünkü Bilecik İli ve çevresinden ele geçmiş olan otuzun üzerindeki yazıtsız Zeus büstünün varlığına yukarıda çeşitli yerlerde değinilmiştir. Daha önce tipoloji ağırlıklı yüksek lisans tezi⁷⁶³ olarak çalıştığım eserler bu çalışmaya alınmamıştır. Büstler bugün çoğunlukla Bursa Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır⁷⁶⁴. Ayrıca İstanbul⁷⁶⁵, Eskişehir, İznik, Söğüt ve Berlin⁷⁶⁶ gibi müzelerde de benzer büstler bulunmak-

⁷⁶¹Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 1992, dipn. 309.

⁷⁶²Sadece bir eserin yazıtında hem Zeus'a hem de Asklepiades'e adandığı yazılıdır, bkz. Akyürek Şahin, *Reliefbüste*, s. 120. Ancak, bu çok küçük (25 cm boyunda) büstü aynı zamanda bir mezar taşı olarak düşünmek mantıklı gözükmemektedir. Ayrıca, bugüne kadar benzer bu tür bir örnek de bilinmemektedir.

⁷⁶³Bkz. Akyürek, *Bildliche Repräsentation*. Eserler toplu olarak yayıma hazırlanmaktadır.

⁷⁶⁴Müzedeki birkaç büst çok eskiden yayımlanmıştır, bkz. Ferri, *Zeus di Bitinia*, s. 238 vd. Fig. 1–5; Giuliano, *Apocalisse*, Lev. 67–68.

⁷⁶⁵İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan birkaç büst yayımlanmıştır, bkz. Asgari et alii, *The Anatolian Civilisations*, s. 121 No. B 329, B 330; Ayrıca bkz. Cremer, *Zeus–Votive*, s. 123.

⁷⁶⁶Berlin'de Müzesi'nde (*Museum für Spätantike und byzantinische Kunst – Preußischer Kulturbesitz*, Env. No. 6833) bulunan büst için bkz. Wulff, *Berichte*, s. 238 vd. Fig. 85 a–b; Rodenwaldt, *Zeus Bronton*, s. 83 vd. Fig. 4.

tadır. Müzelerin envanter defterlerine göre, eserler Bilecik'teki çeşitli köylerde ele geçmiştir.

Burada, göğüs hizasında çeşitli boylarda betimlenmiş Zeus büstleri söz konusudur (örn. bkz. tezin iç kapağındaki büst [İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Env. No. 4155]). Eserlerin Zeus'u betimlediği, Zeus'un bilinen ikonografik özelliklerini göstermesinden anlaşılmaktadır. Özellikle gür ve dalgalı saç ve sakal, heybetli betimleniş ve çıplaklık unsuru karşımızdakinin bir tanrı olduğunu ilk bakışta hissettirmektedir. Eserlerin çok büyük bir kısmı mermerdendir. Büstler genel olarak, insandan büyük boyutta ve ön cepheye odaklanmış olarak işlenmişlerdir. Arka cepheler ya hiç ya da çok az işlenmiştir. Heykel gibi üç boyutlu olarak betimlenmiş olan büstlerin bir başka özelliği, birçoğunun kalınlıklarının son derece az olmasıdır. Eserler çıplak betimlenmiş olup bazılarında meme uçları işlenmiştir. Başların arka kısmında, önden görül-meyen taç ya da çelenk bulunmaktadır. Bazı büstlerin sol omuzlarında yuvarlak ve şişkin bir nesnenin kabartma olarak betimlendiği görülmektedir. Bu, tanrının giydiği *himation*'un om-zundan sarkan son derece stilize edilmiş kısmıdır. Bu ayrıntı, klasik Zeus İkonografisi'nin ayrılmaz bir parçasıdır⁷⁶⁷. Başka tanrılarda da, özellikle de Sarapis betimlerinde *himation*'un bu kıvrımı sık betimlenmektedir⁷⁶⁸.

Bilecik büstlerinin önemli bir özelliği de alnın üzerindeki *anastole*'dir (ἀναστολή). Bir büst hariç diğer tüm büstlerde, alın saçları ortadan ikiye ayrılarak önce yükselmekte, sonra da sağa ve sola kıvrılarak büyük ve geniş alın bukleleri oluşturmaktadır. Alın saçlarının bu şekilde betimlenmesi Bilecik'te bulunan Zeus büstleri için çok tipiktir. Bir tek büste ise, alındaki saçlar S şeklindeki minik kıvrımlarla alnın üzerine düşmektedir⁷⁶⁹. Alnın üzerindeki saçların *anastole* biçiminde işlenmesi Sarapis İkonografisi'nin ayrılmaz bir parçasıdır⁷⁷⁰. Yine aynı şekilde, alındaki S biçimli bukleler de Sarapis İkonografisi'nde iyi tanınmaktadır⁷⁷¹. Bu açıdan bakıldığında, Bilecik çevresinden ele geçen Zeus büstlerinin ikonografik olarak Sarapis betimleriyle çok benzeştiği görülmektedir. Büstlerin işlenmesinde Sarapis İkonografisi'nin temel alındığını söylemek yanlış olmayacaktır. Sarapis'in yaygın olarak büst biçiminde betimlenmiş olması da bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir. Bu tanrının kültürünün en yaygın olduğu dönem İ. S. 2. ve 3. yy.'lardır⁷⁷². Bu yüzyıllar Zeus Bronton kültürünün de belgelendiği dönemdir.

Bilecik büstlerinde dikkati çeken başka bir nokta ise, eserlerin altında dörtköşe oyukların bulunmasıdır. Buradan, zamanında büstlerin bir yere oturtuldukları anlaşılmaktadır. Yaptığımız incelemeler, büstlerin olasılıkla altınlar üzerine yerleştirildikleri sonucunu vermiştir. Bugüne kadar hiçbir büst, bir altın üzerinde durur biçimde ele geçmemiştir. Ancak, bu şekilde düşünmemizi sağlayan iki belge söz konusudur. Bunlardan ilki Yumaklı'da

⁷⁶⁷Krş. Hülsen, Zeus, Lev. 35 ve 41; Cook, Zeus II.1, Lev. 32, 1-2; s. 751 Fig. 690; s. 755 Fig. 697 Lev. 34.

⁷⁶⁸Krş. Hornbostel, Sarapis, Lev. 53 Fig. 104 ve Lev. 71 Fig. 128; Smith, Statues and Busts, No. 1531.

⁷⁶⁹Krş. Bursa Arkeoloji Müzesi, Env. No. 2506.

⁷⁷⁰Bkz. Hornbostel, Sarapis, s. 133 vd. (Anastoletypus). Sarapis için genel olarak bkz. Tran tam Tinh, Sérapis Debut ve Clerc-Leclant, Sarapis.

⁷⁷¹Bkz. Hornbostel, Sarapis, s. 207 vd. (Fransentypus).

⁷⁷²Krş. Hornbostel, Sarapis, s. 25 dipn. 1. Sarapis betimleri o dönemde o kadar etkileyiciydi ki, imparator ikonografisini (örn. Severuslar) bile derinden etkilemişti.

(Gölpazarı/Bilecik) bulunmuş olan bir Zeus Bronton altarıdır, krş. Kat. No. 286. Altarın özelliği, yazıtında adağın "üzerindeki büstle birlikte" (σὺν τῇ προτομῇ) tanrıya dikildiği yazılıdır. Bu yazıt, altarlara üzerinde Zeus büstlerinin durduğu bilgisini verdiği için oldukça önemlidir.

İkinci belge yine bir Zeus Bronton altarı olup, Bilecik'in Süleymaniye Köyü'nde (Yayla) bulunmuştur, krş. Kat. No. 253 (Lev. 68). Altarın yukarıdaki düşüncemize kanıt olan özelliği, normalde başlık olması gereken yerde, profil üzerinde, üç boyutlu bir Zeus büstünün işlenmiş olmasıdır. Büst çok zarar görmüştür ve baş ve omuz kısımları kırılmıştır. Tanrının sağ elinin göğüs hizasında betimlenmesinden büstün Frig İkonografisi'nde işlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, burada önemli olan, bir altar üzerinde üç boyutlu bir Zeus büstünün işlenmiş olmasıdır. Her ne kadar büst ve altar aynı taştan yekpare olarak çalışılmışsa da, büstün altar üzerinde olması, ayrı işlenmiş Zeus büstlerinin de zamanında altarlara üzerinde durduklarını düşünmemize neden olmuştur. Buradan, büstlerin bağımsız eserler değil de, altarlara bir parçası oldukları anlaşılmaktadır.

Bilecik büstlerinde yazıt olmadığı yukarıda belirtilmişti. Bu nedenle, büstlerin belirli bir Zeus'u betimlediği kesin söylenememektedir. Ancak yine de, burada söz konusu olan büstlerin Zeus Bronton'u betimlemiş olabileceklerini düşünmemize neden olan birkaç nokta vardır. Öncelikle, eserlerin Bithynia Bölgesi'ndeki bütün Zeus kültlerinin betimlenmesi için üretildiklerini söylemek zordur. Çünkü, eserler Bithynia Bölgesi'nin her yerinden değil, sadece Bilecik İli ve çevresinden ele geçmektedir. Dolayısıyla eserlerin Bithynia'nın genel Zeus İkonografisi'ni temsil ettiği söylenemez⁷⁷³. Dikkati çeken bir nokta, büstlerin Zeus Bronton adaklarının çok yoğun ele geçtiği bir çevreden çıkmasıdır. Bundan başka, bu bölgenin adak yazıtlarında Bronton, Zeus *epitethon*'u olarak diğer *epitethon*'lara göre o kadar baskındır ki, bu durumda büstlerin Zeus Bronton'u betimlediklerini düşünmek mantıksız sayılmayacaktır. Yazıtsız büstler, olasılıkla, yazıtlı altarlara üzerinde duruyorlardı ve yazıtlardan büstlerde betimlenen tanrının kimliği açıklık kazanıyor olmalıydı. Roma İmparatorluk Dönemi'nde Phrygia'da bütün eserlerde gözlemlenen stil özellikleri büstlerde de görülmektedir. Eserler son derece stilize edilmiş ve katı bir simetri kullanılmıştır.

Bundan başka, çok eski bir yayında çizimi verilen ve Zeus Bronton'u betimlediği belirtilen bir Zeus büstü (bkz. Lev. 89 c) kuşku durumundan dolayı kataloğa alınmamıştır. De Montfaucon, 1721–1722 yıllarında yayımladığı kitabında birçok antik eser hakkında bilgi vermiş ve kitabına eserlerin çizimlerini de eklemiştir⁷⁷⁴. Kitapta, başında bone benzeri bir başlık taşıyan ve gür saç ve sakalla betimlenmiş bir Zeus büstünün de çizimi bulunmakta-

⁷⁷³M. Cremer, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan ve Bilecik çıkışlı bir büstün (Env. No. 4155) (burada ön kapaktaki büst) Bithynia çıkışlı olduğunu belirterek, eseri hatalı olarak Bithynia'nın genel Zeus adağı olarak nitelendirmiştir, bkz. Zeus-Votive, s. 123: "In Bithynien (Fig. 2) ist für ein Ex-voto mit Zeus die Kopfbüste mit nacktem Oberkörper und die strenge Symmetrie der Anastole und Lockenanordnung der seitlichen Haarpartien charakteristisch. Nach diesen kennzeichen ist es möglich, kaiserzeitliche Zeusweihungen aus diesen beiden Gegenden landschaftlich einzuordnen. Sie können bei den oft so unsicheren Fundortangaben hilfreich sein, die Herkunft von Votivbüsten zu bestimmen."

⁷⁷⁴Bkz. de Montfaucon, Antiquity.

dır⁷⁷⁵. Büstün üzerinde Latince "*Bono Deo Brotonti*" (İyi Tanrı Bronton'a) yazıtı okunmaktadır. De Montfaucon, büstün Venedig'te, Aquileia'dan kaynaklandığını belirtmektedir⁷⁷⁶. Ancak, büst hakkında başka herhangi bir bilgi vermemektedir. Daha sonraki yıllarda, Roma'daki Zeus Bronton adaklarını da inceleyen yayınlarda böyle bir eserin varlığından hemen hiç söz edilmemektedir⁷⁷⁷. Eserin bugün nerede olduğu bilinmemekte ve böyle bir eserin varlığı kuşkulu gözükmemektedir⁷⁷⁸. Bu nedenle, eser bu çalışmada değerlendirilmemiştir.

⁷⁷⁵Bkz. yuk. age., s. 42 Lev. 13 Fig. 11.

⁷⁷⁶Yuk. age, s. 26 (Chap. III).

⁷⁷⁷Sadece Ferri, Zeus di Bitinia, s. 243 dipn. 10'da bu yayından ve büstten söz etmekte ve s. 244 Fig. 7'de büstün Montfaucon'dan aldığı çizimini vermektedir.

⁷⁷⁸Cox-Cameron, MAMA V, s. XXXIX dipn. 18 ve s. 176.

6.1.3.1. KABARTMA BÜSTLER (Kat. No. 210–212)

Bütün Zeus Bronton adakları içinde tanrıya sadece üç tane kabartma biçimli Zeus büstü sunulmuştur (krş. Kat. No. 210–212 Lev. 61–63). Üç büstün de ortak özelliği kabartma (rölief) biçiminde işlenmiş olmasıdır. Bu tip büstler genellikle 5 ile 25 cm arasında değişen kalınlıktaki taş levhalar üzerine kabartma olarak işlenmiştir⁷⁷⁹. Levhaların arka kısımları kabaca yontulup bırakılmıştır. Eserlerin yan yüzlerinin çoğunlukla işlenmediği görülmektedir. Büstlerde sadece ön cephe dikkate alınmıştır. Eserlerin boyları genellikle 20 ile 40 cm arasında değişmektedir. Ancak, 80 cm boyunda olanlar da vardır. Benzer bütün eserlerin belirli bir ikonografiyi izleyerek üretildikleri anlaşılmaktadır. Zeus büstlerinin üretiminde sıkı sıkıya takip edilen stil özellikleri aşağıda kısaca özetlenmektedir.

Zeus, tanrıyı heybetli ve güçlü gösteren gür ve dalgalı saç ve sakalla betimlenmektedir. Bukleli saçlar omuzlara kadar inmektedir. Tanrının yüz hatları keskin verilmektedir. Genellikle geniş bir alın, simetrik biçimde yerleştirilmiş ve ifadesiz bakan gözler, kalın göz kapakları ve iri göz bebekleri her büste gözlemlenmektedir. Bazı büstlerde göz bebeklerinin ortası hafif oyulmuştur. Burun düz inmektedir ve burnun altında gür ve bukleli betimlenmiş bıyık bulunmaktadır. Ağzın her iki yanından aşağıya sarkan ve sakalla karışan gür bıyıklar tanrının yüz ifadesine haşmetli bir hava vermektedir. Tanrının sakalları da oldukça gür ve bukleli betimlenmiştir. Özellikle, bıyıktan sarkan buklelerle karışan ve çenenin üzerine denk gelen iki büyük sakal buklesi dikkat çekmektedir. Ağzın sağ ve sol tarafından aşağıya sarkan ve ters yönde iri bukleler oluşturarak kıvrılan sakal çok tipiktir. Alnın üzerindeki önce yükselip sonra kıvrılarak sağa dönen saç buklesi de tipiktir. Buklenin sağ ve solundaki dalgalı saçlar yüzü çevrelemektedir. Yüzle ilgili bütün bu özellikler küçük farklılıklarla bütün büstlerde gözlemlenmektedir.

Yüzün dışında, büstlerin içte *khiton*, üzerinde ise *himation* ile betimlendikleri görülmektedir. *Khiton*'nun boyun kısmı keskin bir çizgi ile belirginleştirilmiştir ve kıvrımları düşey işlenen ince kanallarla verilmiştir. *Himation* ise bol kıvrımlı betimlenmiştir. Bütün büstlerin en belirgin özelliği, tanrının iri sağ elininin mantonun arasından çıkıp göğüse dayanmış olmasıdır. Sağ el son derece büyük işlenmiştir. Göğüsün hemen altında biten büstlerin alt kısmında, genellikle yazıtın kazındığı dörtköşe dar bir alan bulunmaktadır. Buraya iki veya üç satırlık adak yazıtı yazılır ve çoğunlukla yazıtta adağın hangi Zeus'a sunulduğu belirtilir.

Yukarıda ikonografik tanımı yapılan Zeus büstleri, Phrygia'da, özellikle Porsuk Nehri'nin Yukarı Vadileri'ndeki yerleşim yerlerinde çok sayıda bulunmuştur. Bugünkü Kütahya İli'nde, Altıntaş İlçesi'nde bulunan bu bölgeden ele geçmiş olan büstler veya büst parçalarından birçoğu Kütahya Müzesi'nde korumaya alınmıştır⁷⁸⁰. Kabartma biçimli Zeus büstlerinin bu böl-

⁷⁷⁹Genel olarak bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 26 (Busts) ve katalogdaki sayısız büstler.

⁷⁸⁰Birçok eser kaçak kazılarla yurt dışına kaçırılmıştır. Bu eserlere yurt dışındaki çeşitli koleksiyonlarda rastlamak olanaklıdır, krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 351 vd. "Various Collections". Birçok eserin kaçak ka-

genin bir karakteristiği olduğu, çok sayıda⁷⁸¹ ele geçmesinden belirlenebilmektedir. Bu ikonografinin çevre bölgeleri etkilediği, farklı birçok eserin üzerinde aynı tarzda işlenmiş Zeus betimlerinin görülmesinden anlaşılmaktadır⁷⁸². Büstlerin üzerindeki yazıtların incelenmesi sonucunda, bu tip eserlerin özellikle Zeus Thallos ve Zeus Ampeleites'e⁷⁸³ adandığı görülmektedir⁷⁸⁴. Bunların dışında, Kuzeydoğu Lydia'da (Maionia) belgelenmiş olan Zeus Antigonaios'a⁷⁸⁵ ve burada incelenen Zeus Bronton'a benzer Zeus büstleri adak olarak sunulmuştur. Bazı büstlerin yazıtlarında adağın hangi Zeus'a sunulduğu verilmemekte ve sadece Zeus'a ifadesi geçmektedir⁷⁸⁶ (krş. Şek. 13). Ancak, bu tip yazıtları olanlarda veya yazıtları kayıp olan büstlerde olasılıkla yine Zeus Ampeleites veya Zeus Thallos kastedilmektedir. Çünkü bu tip büstler en çok bu iki tanrıya sunulmaktadır.

Bu ikonografinin sadece büstlerde değil, aynı bölgeden ele geçmiş olan çeşitli boy ve tiplerde çok sayıda adak stelinde kullanıldığı da görülmektedir. Stellerin en önemli özelliği, üst kısımda, ortada bir Zeus büstünün işlenmiş olmasıdır (krş. Şek. 11 ve 12). Büstün çevresinde, altında ve yanlarında atlar, öküzler, yavrularını emziren inekler vb. motifler işlenmiştir. Bu tip adak taşları da çoğunlukla Zeus Thallos ve Zeus Ampeleites'e adanmıştır⁷⁸⁷. Benzer stellere ve ikonografik özelliklerine yuk. "Yuvarlak Stel" kısmında değinilmiştir (krş. 6.1.1.3., Kat. No. 134).

Kuzeybatı Phrygia'daki tek başına ya da bir adak stelinin üzerine işlenmiş olan bütün benzer Zeus büstleri, Kütahya'daki Yukarı Porsuk Nehri'nin vadilerinde, özellikle de bugünkü Altıntaş ve çevresindeki atölyelerde üretilmiştir⁷⁸⁸. Bu tarz büstlerin ilk kez söz konusu atölyelerdeki ustalar tarafından betimlendiği anlaşılmaktadır. Bu tipin belirli bir heykel ikono-

zularla kırıldığı da gözlemlenmektedir.

⁷⁸¹Genel olarak bkz. yuk. age.

⁷⁸²Krş. örn. Zeus Andreas'a adanmış steller, bkz. Drew-Bear, *Local Cults*, s. 252 vd. No. 9 ve 10 Lev. 7 Fig. 4 ve Lev. 8 Fig. 1; Robert, *Documents* 1983, s. 543 ve 544 (Fig. 1-3). Steller üzerinde Zeus Andreas'ın büstü, kabartma olarak yukarıda tanımlanan ikonografide işlenmiştir. Yalnız, bu betimlerde ötekilerden farklı olan, büstlerin altında ince ve özenli işlenmiş girlandların bulunmasıdır. Girlandların bittiği yerde, büstlerin sağ ve sol yanlarında, birer öküz başı kabartması işlenmiştir. Bu tarz betim sadece Zeus Andreas'la ilgili adaklarda görülmekte olup bu tanrıya sunulan adakların bir stil özelliği olmalıdır (Özellikle Robert, *Documents* 1983, s. 544 Fig. 2 ve 3'ün aynı taşçı ustası tarafından işlenmiş olduğu ayrıntılardaki benzerliklerden anlaşılmaktadır.). Yine Zeus Orkamaneites için krş. Drew-Bear-Naour, *Divinités*, s. 1939 vd. No. 9 ve 10 Lev. V. Her iki tanrının da tapınım gördüğü bölge (Appia ve Akmonia), kabartma büstlerin belgelendiği merkez olan Yukarı Porsuk Vadisi'nin güneyinde olup uzakta değildir.

⁷⁸³Tanrının adı bazı büstlerde Am(n)pelikos biçiminde belgelenmektedir, krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, No. 462 ve 606.

⁷⁸⁴Krş. Drew-Bear et alii, yuk. age. s. 293 vd. No. 462-478. Ayrıca krş. No. 565-567 ve No. 599-606.

⁷⁸⁵Zeus Antogonaos için bkz. Malay, *Inscriptions*, s. 52 vd. No. 69-74 Lev. 14-17; de Hoz, *Lydische Kulte*, s. 63 ve 289 vd. No. 61, 8-13; Sayar, *Zeus Antigonaios*, s. 143 vd.; Akyürek Şahin, *Votive*, s. 186 dipn. 2 No. η ve θ; Akyürek Şahin, *Zeus Antigo(u)naos*, s. 70 vd. Lev. 40-45.

⁷⁸⁶Krş. örn. Akyürek Şahin, *Reliefbüste*, s. 117 vd.

⁷⁸⁷Krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 253 vd. (*Dedications to Zeus Ampeleites or Thallos. Round Steles*); s. 355 vd. (*Dedications to Zeus Ampeleites or Zeus Thallos. Round Steles*).

⁷⁸⁸Bkz. Waelkens, *Türsteine*, s. 88 vd.

grafisinden alınmadığı kesindir. Zeus betimleri için bölgede büst tercih edilmiştir. Fakat, büst tercihi sadece Zeus'la sınırlı kalmamakta, başka tanrılar⁷⁸⁹, özellikle de mezar taşlarının üzerindeki insan betimlerinde sık belgelenmektedir⁷⁹⁰. Büstlere genel olarak bakıldığında, hepsinde de aynı stil özellikleri gözlemlenmektedir. Saç ve sakalların, giysilerin ve tüm ayrıntıların stilize edilmesi, giysilerdeki paralellik ve simetri, göğüsün üzerindeki iri ve oransız sağ el her büstte görülmektedir. Fakat, genel stil özelliklerini taşımasına rağmen hiçbir büstün birbiriyle tıpa tıpa aynı olmadığı gözlemlenmektedir. Buradan, eserlerin belirli bir şablonda seri olarak üretilmedikleri, her taşçı ustasının (veya atölyenin) bu ikonografiyi izleyerek kendi sanatsal yeteneğini kullandığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu Zeus İkonografisi'nin belirli bir Zeus tipi için değil, bölgede farklı *epitethon*'larla (Ampeleites, Thallos, Andreas, Antigonaos, Bronton vs.) tapınılan birçok Zeus tipi için genel olarak kullanıldığı görülmektedir. Resmedilmiş olan Zeus'un hangi Zeus'u betimlediği üzerindeki yazıttan anlaşılmaktadır. Eserlerin üzerindeki yazıt eğer eksik, kırık ya da kaybolmuşsa, büstün kimi betimlediği ya da kime adandığı kesin söylenememektedir. Bölgedeki tüm Zeus betimleri için bir tek tip yaratılmış ve hepsi için kullanılmıştır.

Kabartma Zeus büstlerinde göğüse dayanmış iri sağ el (θεοῦ χεῖρ⁷⁹¹) olgusu karşımıza çıkmaktadır⁷⁹². Drew-Bear, büstlerde sağ elin betimlenmesini, bazı araştırmacıların Zeus'un gücünün göstergesi olarak yorumladıklarını ama bu düşüncenin yanlış olduğunu belirtmektedir⁷⁹³. Ona göre, el kabartması yapmak teknik olarak oldukça güç olduğu için, dönemin yerel taşçı ustaları bu teknik problemi çözememiş ve bu nedenle el betimlerini oransız yapmışlardır⁷⁹⁴. Göğüse dayanmış sağ el betimi, bölgede sadece tanrılarda değil insan betimlerinde de sık görülmektedir. Özellikle bölgenin mezar taşları üzerinde, sağ eli göğsüne dayalı kadın, erkek veya çocuk kabartmaları çok sık işlenmektedir. Drew-Bear haklı olarak, insanlardaki el betimlerinin de son derece oransız ve büyük verildiğine dikkati çekmektedir. Teknik güçlükler nedeniyle Zeus büstlerindeki sağ elin büyük betimlenmesinin "tanrının gücünün göstergesi" şeklinde yorumlanmaması gerektiğini de eklemektedir. Sağ eli göğüse dayamanın özel bir anlamı olmasa gerektir. Yöre insanının alışkanlık (belki bir gereksinim) olarak, sağ elini dışarı çıkarıp, manto kıvrımında asılı tutarak dolaştığını düşünmek mantıklıdır. *Himation*'un elin dışarı çıkmasına izin veren kısmı göğüs hizasına denk gelen yeri olmalıdır. Tıpkı günümüzde elin pantolon ya da ceket cebinde tutulması gibi, burada da dönemin bölge insanının günlük bir davranışı söz konusudur. Taşçı ustası olağan olan ve hergün çevresinde gözlemlediği bu olguyu Zeus büstlerine yansıtmış olmalıdır.

Zeus Bronton'a sunulmuş olan üç kabartma büstün hepsinde yukarıda tanımlı verilen ikonografik özellikler gözlemlenmektedir. Büstlerin başı kırılmış ve kaybolmuştur. Sadece Kat.

⁷⁸⁹Krş. örn. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 364 No. 597; Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53 (Şek. 10 Lev. 89).

⁷⁹⁰Krş. örn. Lochman, Grabsteine, s. 458 vd. No. 258; s. 473 vd. No. 261; s. 502 No. 1-2.

⁷⁹¹Hastalıkları iyileştiren tanrı eli hakkında genel olarak bkz. Weinreich, ΘΕΟΥ ΧΕΙΡ.

⁷⁹²Bkz. Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1943 dipn. 119; Groß, Menschenhand und Gotteshand, s. 363 vd.

⁷⁹³Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373 vd. dipn. 8-13.

⁷⁹⁴Krş. yuk. age. s. 373 vd., özellikle s. 374 dipn. 15.

No. 210'da (Lev. 62) başın alt kısmı kalmıştır. Ancak, bütün büstlerde geriye kalan izlerden tanrının gür saç ve sakalla betimlendiği anlaşılmaktadır. Kat. No. 211 (Lev. 61) ve 212'nin (Lev. 63) gövdesi geniş işlenmişken, Kat. No. 210'un gövdesi bir hayli uzun betimlenmiştir. Kat. No. 212'nin üzerinde, sağ elin uç kısmında, yıldırım demeti üzerinde duran bir kartal betimlenmiştir. Kartal betimi bu tür büstlerin ikonografik parçası değildir ama az da olsa görülmektedir⁷⁹⁵. Her üç büstün de stil olarak birbirinden farklı işlendiği göze çarpmaktadır. Yazıtlardaki karakterler de farklıdır. Eserlerin farklı ustalarca yapıldığı anlaşılmaktadır.

Eserlerin buluntu yerlerine bakıldığında Kat. No. 210'un Kütahya'daki Terziler Köyü'nden (Aslanapa) kaynaklandığı görülmektedir. Kat. No. 211'in buluntu yeri bilinmemektedir. Kat. No. 212'nin ise, envanter defterinde Bongır'da (Afyon?) bulunduğu yazılıdır. Son iki büstün buluntu yerleri hakkındaki bilgiler kuşkulu olup, ikisi de Kütahya'dan kaynaklanmış olabilir.

Büstlerin kısa yazıtlarından bazı bilgileri edinmek olanaklı olmaktadır. Kat. No. 211'in yazıtında Eneapegai'lı Prepon adında bir şahsın adağı Zeus Bronton'a sunduğu yazılıdır. 'Ενεαπηγείτης *ethnikon*'u daha önce, yine Kütahya'dan kaynaklanan başka bir Zeus büstünün yazıtında belgelenmiştir⁷⁹⁶. "Dokuz pınar" anlamına gelen *ethnikon*'da söz konusu olan yerde dokuz pınar veya kaynak olmalıdır. Bundan başka, Kat. No. 212'nin yazıtında, adağın bütün aile üyelerinin esenliği için sunulduğu yazılıdır. Benzer büstlerde adağın sunulma sebebi genellikle verilmemektedir.

Zeus Bronton'un kültürünün yoğun olarak görüldüğü yer olan Eskişehir Bölgesi'nde, yani antik Dorylaion ve Nakoleia kentlerinin olduğu bölgede hiç kabartma büst bulunmamıştır. Yörede bu tip eserlerin gelenek olmadığı anlaşılmaktadır. Bu katalogda incelenen kabartma biçimli büstleri, Porsuk Nehri'nin yukarı vadilerdeki yerleşim yerlerinde (bugünkü Altıntaş İlçesi ve çevresinde) yaşayan Dorylaion veya Nakoleia kökenli kişilerin adakları olarak yorumlamak olanaklıdır.

T. Lochman, kabartma biçimli büstlerin stilistik özelliklerini göz önüne alarak ve bunları bölgenin mezar taşlarındaki genel tarihleme kriterleriyle birleştirerek eserleri İ. S. 180 ile 220 yıllarına tarihlemektedir⁷⁹⁷. Zeus Bronton'a sunulmuş olan büstlerin de bu zaman dilimi içinde üretildiklerini düşünmek mantıklıdır. Kabartma biçimli büstlerin genellikle Zeus Ampeleites ve Zeus Thallos için tercih edildiğine değinmiştik. Kütahya'daki Appia Antik Kenti'nin teritoryumunda yer alan bir kutsal alanda bu iki tanrının ortak tapınım gördüğü anlaşılmaktadır⁷⁹⁸. M. Waelkens, Roma İmparatorluk Dönemi'nde aynı taşçı ustalarının ve atölyelerin Kotiaion, Appia ve Altıntaş Ovası'ndaki (Yukarı Porsuk Vadisi) yerleşim yerleri için üretim yaptığını belirlemiştir⁷⁹⁹. Buradaki kabartma büstlerin, Zeus Ampeleites ve Zeus

⁷⁹⁵Krş. Drew-Bear et alii, yuk. age. No. 605 ve Akyürek Şahin, Votive, s. 188 No. 2 Lev. 15.

⁷⁹⁶Zeus Thallos'a adanmış olan bu büst için bkz. Cremer, Zeus Thallos, s. 120 vd. (Διον[ύ]σιος Ἀλκίμ[ου] | Ἐνεαπηγείτης Διὶ | Θεῶν ἐ(ὐ)χρήν).

⁷⁹⁷Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 33 vd. özellikle 34 ve s. 29: tipolojik çizim. Kütahya Bölgesi'ndeki Yukarı Porsuk Vadisi'nde yer alan yerleşimlerdeki antik eserlerin, özellikle de kapı biçimli mezar taşlarının tarihlenmesi hakkında bkz. Waelkens, Tüersteine, s. 92 vd.

⁷⁹⁸Yuk. age. s. 13.

⁷⁹⁹Bkz. Waelkens, Tüersteine, s. 88.

Thallos adakları için üretim yapan atölyelerde⁸⁰⁰, aynı taşçı ustaları tarafından üretildikleri ve bölgedeki yerel bir kutsal alanda tanrıya sunuldukları düşünülebilir.

Kabartma biçimli Zeus büstlerinin yazıtlarından sadece adak olarak kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Bugüne kadar aynı zamanda mezar taşı olan bir Zeus büstü ele geçmemiştir⁸⁰¹. Genelde küçük boyutlu işlenmiş olan bu eserlerin, mezar taşı olarak kullanılması teknik olarak olanaklı gözükmemektedir. Kabartma biçimli büstlerin, işleniş biçiminin de gösterdiği gibi, izleyici tarafından sadece ön yüzleri dikkate alınmaktaydı. Eserler kutsal alanlarda, olasılıkla duvar gibi düz yüzeylere dayanarak izleyicilere sunulmuş olmalıdır.

⁸⁰⁰Bkz. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 24 vd. (B. Dedications to Zeus Ampeleites or Zeus Thallos).

⁸⁰¹R. Naumann ve ekibinin Aizanoi çevresinde yaptıkları bir araştırma sırasında, Kızık isimli bir köyde (Emet), bugün Kütahya Müzesi'nde (Env. No. E 6939) korunan büyük ve yazıtsız bir mermer Zeus büstü bulunmuştur. Kabartma büstlerin tipinde, ancak oldukça büyük betimlenmiş olan büstün heykele yakın kalınlığı vardır. Fakat, eser kabartma büstlerin tekniğinde işlenmiştir. Naumann yanlış olarak, eserin bir mezar taşı olduğunu söylemektedir, krş. Naumann, *Aizanoi-Bericht*, s. 380 vd. Fig. 56.

6.1.3.2. BÜSTLER (Kat. No. 213–214)

Zeus Bronton'a kabartma büstlerin dışında, kabartma tekniğinde işlenmeyip, üç boyutlu betimlenmiş olan iki Zeus büstü daha adanmıştır (krş. Kat. No. 213 Lev. 63 ve 214 Lev. 64–65). Bunlardan ilki Kat. No. 213 bugün Bursa Arkeoloji Müzesi'nde olup buluntu yeri bilinmemektedir. Başlı kırılmış ve kayıp olan büstte dikkati çeken nokta, Phrygia'daki kabartma Zeus büstlerinin ikonografisinde betimlenmiş olmasıdır. Ancak, eseri kabartma büstlerden ayıran bazı ayrıntılar bulunmaktadır. Büstün alt kısmında, ön yüzünde yazıt olan büyük dörtköşe bir kaide bulunmaktadır. Büst bu kaidenin üzerine oturtulmuş gibi gözükmektedir. Ancak, büst ve kaide aynı taştan işlenmiştir. Dışa taşan biçimde işlenmiş büst kaidesinin Bronton adakları ve kabartma büstler arasında benzeri yoktur. Farklı olan bir diğer durum ise, büstün kalınlığının bir hayli az olmasına rağmen, işlenişinde heykel görüntüsü sağlanmış olmasıdır. Bunun dışında genel işleniş özellikleri kabartma Zeus büstleri ile hemen hemen aynıdır. Sadece, ötekilerden farklı olarak, *himation*'un alt kısmı ve giysinin kıvrımları yuvarlak biçimde işlenmiştir.

Kaide üzerindeki yazıtta, Hipparkhos oğlu Manes adında birisinin tanrıya bu adağı sunduğu yazılıdır. T. Corsten, yazıtta geçen Μάωνης adından ve büstün betimleniş biçiminden eserin Prusa'dan değil, fakat Kotiaion çevresinden kaynaklanabileceğini belirtmektedir⁸⁰². Eser, Bursa Müzesi'ne daha önce durduğu Mudanya'daki bir depodan getirilmiştir. Büstün Mudanya'dan önce durduğu yer bilinmemektedir (bkz. "Kültle İlgili Araştırmaların Tarihi" kısmı). Büst, Corsten'in da tahmin ettiği gibi, olasılıkla Kütahya veya çevresinden kaynaklanmaktadır. Ancak, bu çevrede üretilmiş olan büstlerden farklılıkları vardır. Belki de burada, bu ikonografiyi benimsemiş başka yerdeki bir atölye söz konusudur.

Bu grupta söz konusu olan ikinci büst (Kat. No. 214 Lev. 64–65) bugün British Museum'dadır ve Eskişehir'de bulunmuştur. Eser, bütün öteki Bronton büstlerinden farklı bir stilde betimlenmiştir. Eserin Phrygia'da ele geçen diğer büstler arasında da benzeri yoktur. Büstün alt kısmında, aynı taştan kaideye benzer düz bir kısım oluşturulmuştur ve burada üç satırlık yazıt bulunmaktadır. Büst bu kısmın üzerinde, heykel gibi üç boyutlu işlenmiştir. Arkasının kaba bırakılmasından, izleyici tarafından eserin sadece ön yüzünün görüldüğü anlaşılmaktadır. Zamanında, olasılıkla, bir duvar önünde ya da bir niş içinde duruyor olmalıdır.

Büstün yazıtında, Hagesilaos adında bir şahsın, adağı tanrının emri üzerine sunduğu yazılıdır. Kısa olan yazıtta dikkati çeken, tanrının adının yazıtın hemen başında olması ve sondaki κατὰ ἐπιταγήν ifadesidir. British Museum'un envanter kayıtlarında, büstün Dorylaion'dan kaynaklandığı kayıtlıdır. Ancak, Dorylaion'dan veya teritoryumundan bulunmuş olan yüzlerce Bronton adağındaki ortak nokta, tanrının adının yazıtlarda genellikle sonda yazılmasıdır. Bu yazıttaki gibi tanrının adının başta olması ise, Bilecik ve çevresinden ele geçmiş sayısız Bronton adağı üzerinde belgelenmiştir. Yine, κατὰ ἐπιταγήν ifadesi de Bilecik ve çevresin-

⁸⁰²Corsten, Prusa II, s. 103 vd. No. 1014.

deki yazıtların bir karakteristiğidir⁸⁰³. Bilecik ve çevresinden üç boyutlu işlenmiş birçok Zeus büstünün varlığına ve bunların Bronton'u betimlediklerine yukarıda değinilmişti. Fakat, Londra'daki büst ile Bilecik büstleri arasında, üç boyutlu işlenmiş olmalarının dışında herhangi ikonografik bir benzerlik yoktur. Belki de büstün, Bilecik Bölgesi'ne yakın olup, orasıyla kültürel ve sanatsal olarak ilişki içinde bulunan, fakat yine Dorylaion Teritoryumu'nda yer alan bir bölgeden kaynaklandığını düşünmek gerekmektedir. Böyle bir yer için ideal olarak İnönü gözükmektedir. Çünkü, İnönü'deki altıların hemen hepsinde, tanrının adı yazıtın başında bulunmakta ve iki⁸⁰⁴ eser üzerinde de κατὰ ἐπιταγήν ifadesi görülmektedir. Ayrıca, İnönü'deki altırlar üzerinde Zeus büstleri betimlenmiştir⁸⁰⁵ (krş. "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar" kısmı). Bütün bu nedenlerden dolayı büstün İnönü'nden kaynaklandığını düşünmek mantıklıdır.

Bu gruptaki iki büstün yazıtından eserlerin sadece adak oldukları anlaşılmaktadır. Yukarıda da değinildiği gibi, büstlerin aynı zamanda mezar taşı olmadıkları kesindir. Dorylaion ve çevresinde ele geçmiş olan eserler daha çok mermerden üretilmiştir. Ancak, Londra'daki büstün, kireçtaşından işlendiği görülmektedir. M. Waelkens, Dorylaion'da en az bir tane büyük atölyenin kapı biçimli mezar stellerini ürettiğini belirlemiştir⁸⁰⁶. Bu tür büyük atölyelerde, sadece kapı biçimli stellerin değil, öteki mezar taşları ile adakların da üretildikleri bilinmektedir. Bu nedenle, söz konusu büst buradaki atölyelerden birinde üretilmiş olmalıdır.

⁸⁰³Eskişehir çevresindeki birkaç adak taşında bu ifadeye rastlanmaktadır, krş. Kat. No. 36, 56, 90, 124 ve 144.

⁸⁰⁴Krş. Kat. No. 172 ve 196.

⁸⁰⁵Bilecik'te, Pazaryeri ve çevresinde ele geçmiş olan altırlar üzerinde de büstlerin (insan büstleri) betimlenmesi hakkında bkz. Bithynia Bölgesi, "Prizma Biçimli Altırlar" kısmı.

⁸⁰⁶Bkz. Waelkens, Türsteine, s. 131.

6.1.4. KYBELE HEYKELCİĞİ (Kat. No. 215)

Zeus Bronton'a adanmış bütün eserler içinde küçük bir Kybele Heykelciği⁸⁰⁷ bulunmaktadır. Heykelcik çok iyi tanınan Kybele ikonografisinde işlenmiştir. Tanrıça tahtta oturmaktadır. Bacaklarının sağ ve sol tarafında birer oturan aslan cepheden betimlenmiştir. Eserin üst kısmı kırık olmasına rağmen benzer örnekler yardımıyla tamamlanabilmektedir. Tanrıça sol elinde bir *tympanon* (müzik aleti = def) tutmaktadır. *Tympanon*'un alt kısmı kalmıştır ve tanrıçanın eli alttan görülmektedir. Sağ elinde ise kütle ilgili bir kâse (omphalos) ve başında da bir *polos* taşıyor olmalıdır. Kybele ikonografisi F. Naumann tarafından çeşitli tiplere ayrılmıştır. Burada tanrıça *tympanon*'u alttan tuttuğu için Naumann'ın ikinci tipine (Typ 2) uymaktadır⁸⁰⁸. Heykelciğin alt kısmına sıkıştırılmış yazıtta tanrının adının baş kısmı zarar görmüştür. Fakat, -vτι εὐχῆν kısmından Zeus Bronton'a adandığı anlaşılmaktadır. Adağı kâhya (οἰκονόμος) Zotikos Menophilos için tanrıya sunmuştur. Olasılıkla aileden birisi olan Menophilos hasta olmalıdır ve bu adak onun sağlığı için tanrıya adanmıştır. Zotikos'un Zeus Bronton'a neden bir Kybele heykelciği adadığı bilinmemektedir ve yazıtta tanrıçanın adı geçmemektedir. Eser, tip olarak bütün Zeus Bronton adakları içinde tektir. Ancak, bir Bronton adağında ana tanrıça Meter'in adı geçmektedir, krş. Kat. No. 317 ([Διὺ Βρ]οντῶντι καὶ Μητρὶ Πλιτα[— —]).

Kybele, kökeni Prehistorik Çağ'a kadar inen, Antik Dönem'in dinlerinde önemli rol oynamış Phrygialı bir tanrıçadır⁸⁰⁹. Birçok işlevinin yanında aynı zamanda bir bereket tanrıçası olduğu bilinmektedir. Antik kaynaklarda tarımın ve bağcılığın başlangıcının Phrygia Bölgesi'nden kaynaklandığı ve tanrıça Kybele'nin Phrygia ile ilişkisi belirtilmektedir⁸¹⁰. Kybele'ye asma ağacından oyulmuş kült heykelcikleri adanmış olması bu düşünceyi onaylar niteliktedir⁸¹¹. Kült Zeus, Dionysos ve Sabazios ile de ilişkilidir⁸¹². Sabazios'un olasılıkla Phrygia kökenli olduğuna ve aynı zamanda bir bereket tanrısı olması nedeniyle Zeus Bronton'la olan kült yakınlığına katalogda değinilmektedir⁸¹³. Zeus Bronton'un bağları ve bağcılığı gözeten bir yönünün olduğu, ona adanan eserler üzerinde bağcılıkla ilgili motiflerin çok sık işlenmesinden anlaşılmaktadır. Kybele, Sabazios ve Zeus Bronton'un bir şekilde birbirleriyle ilişki içinde olduklarını düşünmek mantıklıdır. Hepsi de Phrygia kökenli ve aynı zamanda bereket tanrısıdır. Ancak, Zeus Bronton'a bir tek Kybele heykelciğinin adanmış olması, bu tür adakların bu kült için çoğunluk tarafından tercih edilmediğinin göstergesidir.

⁸⁰⁷Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 324 No. 518.

⁸⁰⁸Krş. Naumann, Kybele, s. 161.

⁸⁰⁹Genel olarak bkz. Rapp, Kybele; Schwenn, Kybele; Faut, Kybele; Nilsson, Religion II, s. 640 vd.; Naumann, Kybele; Simon, Kybele; Takacs, Kybele. Zeus ile Kybele'nin kültleri arasındaki ilişki hakkında bkz. Naumann, Drei Altäre, s. 163.

⁸¹⁰Krş. Lucr., 2, 610–613.

⁸¹¹Krş. Rapp, Kybele, s. 1640.

⁸¹²Krş. Simon, Kybele, s. 744.

⁸¹³Bkz. Kat. No. 4.

6.1.5. TİPİ BELİRLENEMEYENLER (Kat. No. 216–245)

Bu grupta yer alan otuz adet adağın kırık veya son derece kötü korunmuş olmasından dolayı tipleri belirlenememektedir. Bazı eserler ise çok eski yayınlarda herhangi bir tanımları yapılmadan yayımlandıkları ve fotoğraf veya çizimleri olmadığı için tipleri konusunda hiçbir bilgi yoktur⁸¹⁴. Bu grupta, tipleri tam olarak anlaşılamayan bazı düz blok ya da taş levhalar da incelenmiştir. Blok⁸¹⁵ olanların altar, levha⁸¹⁶ olanların ise stel oldukları düşünülebilir. Eserler üzerine öküz başları, girland, büst, çelenk ve insan başları gibi motifler işlenmiştir. Birçok eserin üzerinde ne tür motifler olduğu bilinmemektedir.

Eserlerin bir tanesi (Kat. No. 241⁸¹⁷) hariç ötekileri Eskişehir'dendir. Eskişehir'den dokuz⁸¹⁸, Seyitgazi'den altı⁸¹⁹, Eskişehir'in diğer yerlerinden ise daha az sayıda adak ele geçmiştir⁸²⁰. İki⁸²¹ adağın buluntu yeri bilinmemesine rağmen Eskişehir çevresinden olduğu kesindir. Eserlerden on tanesi aynı zamanda mezar taşıdır⁸²². Bundan başka, yazıtlardan önemli bilgiler edinilmektedir. Kat. No. 217'de Ommeanoi (Ὀμμέανοι δημόται) isimli daha önce bilinmeyen bir cemaatin adı geçmektedir. Ommeanoi olasılıkla Eskişehir'de Gürleyik Köyü'nün yakınlarındadır. Yine, Kat. No. 218'de Nakoleia Kenti'nin adı geçmektedir ve bu durum şaşırıcı değildir. Tanrının kısıtlı da olsa kentlerde (Dorylaion ve Nakoleia'da) tapınım gördüğü bilinmektedir. Avdan buluntusu bir adakta (Kat. No. 245) Μαρλακκηνοί *ethnikon*'u belgelenmektedir. Avdan'ın antik adının Marlakkon veya Marlakkos olduğu ispatlanmıştır⁸²³. Kat. No. 226'da aynı zamanda Zeus Soter'e adak olan yazıtt bir azatlının adı (Φιλήμων ὁ ἀπελεύθερος) geçmektedir. Kütahya'dan ele geçmiş olan Kat. No. 241'de tarih verilmektedir. Tarihin (ἔτους σμς'?) son rakamı kesin değildir ama olasılıkla 246 yılı, bölgede kullanılan Sulla *aura*'sına göre İ. S. 161–162 yılları söz konusu olmalıdır. Kat. No. 234 ve 235'de tanrı "Büyük Zeus Bronton" (Διὶ Βροντῶντι μεγάλῳ) olarak isimlendirilmektedir. Bunlardan başka birkaç yazıtta daha tanrı için bu sıfatın kullanıldığı görülmektedir⁸²⁴.

⁸¹⁴Krş. Kat. No. 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 244.

⁸¹⁵Krş. Kat. No. 216, 217, 218, 242, 243, 245.

⁸¹⁶Krş. Kat. No. 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226.

⁸¹⁷Eserin buluntu yeri Kütahya'dır.

⁸¹⁸Krş. Kat. No. 216, 223, 227, 228, 229, 234, 235, 240, 244.

⁸¹⁹Krş. Kat. No. 218, 232, 233, 238, 242, 243.

⁸²⁰Krş. Kat. No. 217 (Gürleyik Köyü/Tepeyaylı Mevkii/Eskişehir); Kat. No. 219, 220 ve 222 (Ilıca/Eskişehir); Kat. No. 221 (Aşağı Ilıca/Eskişehir); Kat. No. 224 (Üçsaray/Seyitgazi/Eskişehir); Kat. No. 226 (Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören)/Eskişehir); Kat. No. 230 (Seyitgazi–Ayvalı arasında/Eskişehir); Kat. No. 231 (Kaymaz/Eskişehir); Kat. No. 236 (Şarhöyük/Eskişehir); Kat. No. 239 (Harap Ören/Eskişehir); Kat. No. 245 (Avdan çevresinden/Eskişehir).

⁸²¹Krş. Kat. No. 225 ve 237.

⁸²²Krş. Kat. No. 216, 219, 220, 222, 224, 229, 230, 236, 237, 240.

⁸²³Bu konu hakkında yuk. "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" bölümüne bakınız.

⁸²⁴Krş. Kat. No. 97, 172, 305, 306 ve 308.

6.2. BITHYNIA (Bilecik, Bolu, İzmit) (Kat. No. 246–296)

6.2.1. ALTARLAR (Kat. No. 246–294)

Altarlar mezar, onur ya da adak taşı olarak Bithynia Bölgesi'nde de oldukça yaygındır⁸²⁵ ve çok çeşitli tiplerde işlenmiştir. Tip olarak prizma biçimli, dörtköşe olanlar tercih edilmiş olup yuvarlak altar tipi çok az belgelenmiştir. Prizma biçimli altarların hemen hepsi, temel özelliklerinde aynı olmalarına rağmen, tip bakımından ayrıntılarda bazı farklılıklar görülmektedir. Genellikle yüksek ve birkaç kez profilli kaideleri vardır. Gövdeler uzun biçimlendirilmiş olup üstte ve altta oldukça geniş ve alçak profiller işlenmiştir. Gövdenin üst kısmında birçok kez profilli işlenmiş olan başlık bulunmaktadır. Başlıklarda genellikle ön cephede, bazen de yan yüzlerde yüksek akroterler işlenmiştir. Akroterler üzerinde palmet ya da bitkisel motifler vardır. Altarların oldukça büyük oldukları dikkat çekmektedir.

1986 yılında İznik'in güneyindeki Dırazali Köyü'nde, bir inşaat çalışması sırasında toprak içinde bir mezar grubuna rastlanması, ilginç bir altar tipinin de belgelenmesini sağlamıştır⁸²⁶. Bir podyum üzerinde yan yana dizilmiş üç büyük altarın zamanında aile mezarlığı olarak kullanıldığı Latince ve Yunanca yazıtlardan anlaşılmıştır⁸²⁷. Altarların temel olarak, yukarıda yapılan tanıma uydukları görülmektedir. Oldukça büyük işlenmiş olan eserlerin profilli kaideleri ve başlıkları vardır. Gövde üzerinde alçak profiller olup yazıt da kazınmıştır. Sol taraftan en başta duran altarın başlığı akroterler arasından yükselmektedir. İkinci altarın akroterler arasındaki kısmı oldukça alçak verilmiştir. Üçüncüsünde ise, başlık olarak sadece yüksek ve süslü akroterler görülmektedir. Bölgede görülen öteki altarlardan ayrılan özellikleri, ilk ikisinin üstünde ölülerin küllerinin konulduğu silindirik biçimli *scrinium*'ların⁸²⁸; üçüncüsünde ise bir yün sepetinin işlenmiş olmasıdır. İlk ikisi erkekler, üçüncüsü ise bir kadın için hazırlanmıştır. Bu tarz işlenmiş altarların bölgede ilk defa belgelendiği anlaşılmaktadır⁸²⁹. Başka örnekleri olmasa da, eserlerin Bithynia'daki altar tiplerini zenginleştirdiği açıktır.

Bithynia Bölgesi'nde Zeus Bronton için Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndeki kadar olmasa da, çok sayıda altar sunulmuştur. Ancak, Phrygia'nın aksine bu bölgede tanrı için iki örnek dışında (Kat. No. 295–296, bkz. aş.) stel sunusu yoktur. Üzerinde Zeus Bronton'a adandığı yazılı Zeus büstü sunusu da yoktur. Altar sunularının hemen tamamının prizma biçimli olduğu görülmektedir. Sadece bir tane sütun tipli küçük bir yuvarlak altar adanmıştır (Kat. No. 294 Lev.

⁸²⁵Bithynia Bölgesi'nde çok sayıda ele geçen altarlar için genel olarak bkz. Şahin, Nikaia I; II 1 ve II 2.

⁸²⁶Bkz. Durugönül-Şahin, Begräbnisstätte, s. 55–58 Lev. 6 b ve 7.

⁸²⁷Anıtların birçok yerde henüz işlenmemiş oldukları göz önüne alınırsa, mezar sahibi her üç şahsın da kısa aralıklarla, büyük bir olasılıkla bir salgın hastalık nedeniyle, peşpeşe öldükleri anlaşılmaktadır. Anı İ. S. 2. yy.'ın ortalarına tarihlenmektedir.

⁸²⁸İlk *scrinium* sabit olmayıp altındaki ostotheke kapak işlevi görmektedir. İkinci *scrinium* ve yün sepeti altarla aynı taştan yekpare işlenmiştir.

⁸²⁹Buradaki altarları andıran bir örnek için bkz. Şahin, Nikomedeia, s. 35 No. 9 Lev. 3.

84, bkz. aş.). Altarların boyları genellikle 1m'nin üzerindedir. Eserler çoğunlukla mermerden işlenmiştir⁸³⁰. Ancak, kireçtaşından işlenmiş olanlar da vardır⁸³¹. Birkaç altarın ise malzemesi bilinmemektedir⁸³². Eserlerin birçoğunun kötü korunduğu görülmektedir. Yazıtlar genel olarak altarların ön yüzünde, gövde üzerine kazınmıştır. Birkaç altarda yazıtın başlık profilinden başladığı görülmektedir⁸³³. Bithynia'dan ele geçen altarların, üzerlerine işlenen motifler bakımından Phrygia'daki benzerleri gibi zengin olmadığı göze çarpmaktadır. Ancak, genelde Phrygia'dakilerle aynı motifler görülmektedir. Bunlar Zeus büstü, insan büstleri, kartal, buğday başağı, öküzler, amfora, asma dalları ve yaprakları, Hermes betimi, çelenk, at arabası, at ve arabacı gibi motiflerdir. Dikkati çeken durum ise, Bithynia'daki altarlar üzerinde girland motifinin olmamasıdır.

Zeus Bronton için adak olarak bölgede birkaç altar tipi kullanılmıştır. Bithynia Bölgesi'ndeki altarlar, Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndekilerden tip bakımından bazı farklılıklar göstermektedir. Altarların genel olarak profilli kaide ve başlık kısımları vardır. En ilgi çeken tip, köşe akroterleri olan yüksek başlıklı ve başlığa insan büstleri işlenmiş olan altarlardır. Bu büstler adağı sunan dedikant'ları betimliyor olmalıdır. Başlıkta Zeus büstlerinin yerine insan büstlerinin tercih ediliyor olması, altarları Kuzeybatı Phrygia'daki İnönü adaklarından ayırmaktadır (bkz. yuk. "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar"). Bu tipin Bilecik ve çevresinde çok sevildiği söylenebilir. Bu tip altarlar Bithynia'nın başka yerlerinde yoktur. Bronton altarları üzerine Zeus büstlerinin işlenmesinin Bithynia Bölgesi'nde gelenek olmadığı anlaşılmaktadır.

İnönü'de ele geçmiş olan altarların başlıkları üzerine, ön yüzde Zeus büstü kabartmasının betimlendiğine ve bunun bu yörenin bir özelliği olduğuna yukarıda değinilmişti. İnönü'nün coğrafi olarak, başlığında insan büstleri kabartmaları betimlenen altarların buluntu yeri olan Bilecik'ten uzakta olmaması dikkat çekmektedir. Her ne kadar İnönü'de Zeus büstü, Bilecik çevresinde de insan büstleri tercih ediliyor olsa da, iki bölge arasında kültürel ve sanatsal bir etkileşimin olduğunu düşünmek hatalı olmayacaktır. Çünkü, bu iki bölge dışında hiçbir yerde, altarlar üzerinde başlıkta büst kabartması olgusu karşımıza çıkmamaktadır.

Bunun dışında, Bithynia Bölgesi'ndeki Zeus Bronton altarlarında farklı bir durumun sözkonusu olduğuna daha önce değinilmişti. Bu bölgeden, özellikle de Bilecik çevresinden, üzerinde yazıt bulunmayan otuzun üzerinde Zeus büstü ele geçmiştir (bkz. "Zeus Büstleri" kısmı). Yaptığımız çalışmalar, büstlerin büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'u betimlediklerini ve Bronton'a adanmış altarlar üzerinde durdukları göstermiştir. Üzerinde ayrı taştan işlenmiş Zeus büstleri taşıyan altar tipi sadece Bilecik ve çevresine özgü olup başka bir bölgede görülmemektedir. Zeus Bronton'a adanmış ve başka örneği olmayan bir altar (krş. Kat. No. 253 Lev. 68 a-c), bu bölgede ele geçmiş olan Zeus büstlerinin zamanında altarlar üzerinde durduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Altarın özelliği, başlık üzerine yekpare işlenmiş olan

⁸³⁰Krş. Kat. No. 247, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 276, 277, 279, 280, 281, 283, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 294 ve 296.

⁸³¹Krş. Kat. No. 263, 275, 278, 282, 285, 292 ve 295.

⁸³²Bu konuda yayınlarda bilgi bulunmamaktadır. Krs. Kat. No. 246, 251, 256, 266 ve 293.

⁸³³Bkz. Kat. No. 253, 271, 273, 276, 288.

üç boyutlu Zeus büstüdür (bkz. aş. "Prizma Biçimli Altarlar" ve "Zeus Büstleri"). Bölgede belgelenmiş olan altar tiplerine ve yazıtlardaki özelliklere aşağıda değinilmektedir.

Eserlerin büyük bir çoğunluğunun Bilecik ve çevresinden ele geçtiği gözlemlenmektedir. Bilecik'in çeşitli köylerinden ve Sündiken Dağları'nın kuzey eteklerinden Zeus Bronton'a sunulmuş çok sayıda adak vardır. Özellikle Pazaryeri⁸³⁴ ve Söğüt⁸³⁵ çevresi kültün yoğun tapınım gördüğü yerlerdir. Pazaryeri ve köylerinden (özellikle Ahmetler) ele geçmiş olan adaklar, burada tanrının bir kutsal alanı olduğunu göstermektedir. Yine, aynı şekilde, Söğüt'te Bronton'un bir tapınağı olmalıdır. Söğüt ile Bilecik arasında bulunan Düzdağ yakınındaki Nanedere Köyü'nden Zeus Bronton'a sunulmuş beş adak, burada tanrının bir kutsal alanı olduğuna işaret etmektedir⁸³⁶. Dört adak ele geçmiş olan Başköy'de de olasılıkla bir tapınım yeri vardır⁸³⁷. Gölpazarı'nda bulunan iki adak Bilecik'in kuzeyindeki tapınımına bir işaretir⁸³⁸. Bilecik'te tanrının farklı birkaç kutsal alanda tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Bu bölge dışında, Bursa⁸³⁹ ve İzmit'ten⁸⁴⁰ birer, Bolu'dan⁸⁴¹ da dört adak bilinmektedir.

M. Waelkens Dorylaion'un kuzeyinde, İlkburun'da (antik Trikomia), İ. S. 2. yy.'dan itibaren üretim yapmaya başlayan ve kapı biçimli mezar stelleri üreten önemli bir atölyenin olduğunu belirtmektedir⁸⁴². Bu atölyenin özellikle Sakarya Eğrisi içinde kalan bölgelerde ele geçmiş olan kapı biçimli mezar stellerini etkilediğini ya da bu atölyeden gelen ustaların bu stelleri yapmış olabileceğini eklemektedir⁸⁴³. Waelkens, Bithynia'daki kapı biçimli mezar stellerinin bu atölyede üretildiklerini veya yerli ustaların bu atölyenin stilini taklit etmiş olduklarını söylemektedir⁸⁴⁴. Sakarya (Sangarios) Nehri'nin Orta Kıvrımı içinde kalan bölgelerde bulunmuş olan eserler (bunlara Zeus Bronton adakları da eklenebilir) bu atölyede veya onun etkisiyle üretilmiş olabilir. İlkburun'da bulunan bu atölye, Bilecik ve köylerinden uzakta değildir. Bilecik'ten ele geçmiş olan Zeus Bronton adaklarının bu atölyede ya da onun etkisi altında yerli ustalar tarafından küçük atölyelerde üretildiklerini düşünmek mantıklı olacaktır.

⁸³⁴Pazaryeri çevresinden ele geçen adaklar: Kat. No. 267 (Sırasöğütler/Ahmetler), 268 (Armutlu/Ahmetler); 269 (Doğanlar veya Doğancılar); 270 (Kurşunlu); 271 (Ahmetler), 272, 273, 274?; 295 (Fıranlar).

⁸³⁵Söğüt çevresinden ele geçen adaklar: Kat. No. 246, 252 (Koyunlu); 247, 251, 266 (Yakacık/Esri); 248 (Kayabalı/Eğrat); 254, 262, 279, 280 (İnhisar); 261 (Kathç); 263 (Tarpak).

⁸³⁶Krş. Kat. No. 281, 282, 283, 284, 296.

⁸³⁷Krş. Kat. No. 249, 258, 264, 265. Bundan başka, yine Başköy'deki cami minaresinin kaidesine örülmüş olan parça halindeki bir altarın Zeus Bronton'a adanmış olma olasılığı vardır, bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1154. Yazıtta tanrının adının olduğu yer kırılıp kaybolmuştur. Başköy'deki Zeus Bronton'un olası tapınağı hakkında bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1030 ve s. 80.

⁸³⁸Krş. Kat. No. 286 (Yumaklı) ve 287 (Kükürt).

⁸³⁹Krş. Kat. No. 288 (Hamzabey/İnegöl).

⁸⁴⁰Krş. Kat. No. 293 (İzmit).

⁸⁴¹Krş. Kat. No. 289 (Yukarı Kımık/Göynük), 290 (Kilciler/Göynük), 291 (Ören/Mudurnu), 292 (Güzfindık/Kuzfindık).

⁸⁴²Bkz. Waelkens, Türsteine, s. 39 vd. ve 132.

⁸⁴³Yuk. age., s. 132: "Im Norden muß es in İlkburun eine bedeutende Werkstatt gegeben haben, die mindestens seit dem 2. Jh. n. Chr. tätig war und u. a. Stelen des Typs D produzierte; diese hatte die zentralbithynischen Türsteine beeinflusst oder war an deren Herstellung durch wandernde Steinmetzen mittelbar beteiligt."

6.2.1.1. PRİZMA BİÇİMLİ ALTARLAR (Kat. No. 246–293)

Bithynia Bölgesi'nden Zeus Bronton'a adanmış 48 adet prizma biçimli altar bilinmektedir. Eserlerin çok büyük bir kısmı yayımlanmıştır⁸⁴⁵. Ancak, birçok eserin yayınlarda ayrıntılı tanımı yapılmamakta ve fotoğrafı verilmemektedir. Bu eksiklik altarlara ayrıntılı olarak değerlendirilmesine engel olmaktadır. Fakat, yine de eserlerin genel özellikleri belirlenebilmektedir. Buna göre, genel olarak "Prizma Biçimli Altarlar" adı altında incelediğimiz eserler kendi içlerinde bazı farklılıklar göstermektedir. Öncelikle, birkaç altarin ikonografik olarak birbirlerine benzediği görülmektedir. Bunlar Kat. No. 267 (Şek. 25, Lev. 70)⁸⁴⁶, 271⁸⁴⁷ (Şek. 26, Lev. 70)⁸⁴⁸, 273 (Şek. 27, Lev. 71–72)⁸⁴⁹ ve 274'tür (Lev. 76). Bu eserlerin birleştirici özellikleri altarlara yüksek başlık kısımlarının ön cephede çerçeve içine alınmış olması ve bu alanın içine insan büstlerinin işlenmesidir. Kat. No. 267'de alınlıkta bir erkek ve bir kadın büstü, Kat. No. 271'de sadece bir erkek büstü ve Kat. No. 274'de iki erkek büstü görülmektedir. Kat. No. 273'de ise alınlıktaki çerçeve içine ötekilerden farklı olarak yan yana duran iki öktüz betimlenmiştir. Burada genellikle 1 ile 1,5 m arasında değişen boyları olan büyük altarlara söz konusudur. Eserlerin fazla yüksek olmayan ve dışa taşan kaideleri vardır. Kaideler genellikle geniş ve eğri bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Yüksek gövde kısımları yine geniş ve eğri bir profille başlık kısmından ayrılmaktadır. Bazı altarlara (örn. Kat. No. 271 ve 273) gövdesi üzerine, kaidenin üst kısmı ile başlığın alt kısmına kalın bantlar işlendiği görülmektedir. Altarlara başlık kısmı gövdeden geniş olup oldukça yüksek işlenmiştir. Başlığın ön yüzünün kalın bir çerçeve içine alındığı görülmektedir. Kat. No. 271'de başlıkta sadece ön yüzde yüksek akroterler işlenmiştir. Çerçeve bu akroterlerden yükselmektedir. Kat. No. 273'deki altarlara başlık kısmı ötekilerden farklı işlenmiştir. Başlığın ön yüzünde iki ayrı pano oluşturulmuştur. Başlıkta arka yüz hariç, üç yüze yüksek köşe akroterleri işlenmiştir. Akroterler arasından yükselen başlık kısmı üstten ince ve dışa taşan bir profille kesilmektedir. Üst kısımda alttakinden bağımsız ayrı bir betim panosu oluşturulmuştur ve bu pano ince bir

⁸⁴⁴Waelkens, age., s. 40.

⁸⁴⁵Henüz yayımlanmamış olanlar şunlardır, krş. Kat. No. 276, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 288.

⁸⁴⁶Şek. 25 Kat. No. 267'den yararlanılarak çizilmiştir.

⁸⁴⁷Bu katalogdaki No. 271 Peter Frei tarafından tekrar yayımlanmıştır, krş. Frei, *Inschriften und Reliefs*, s. 151 vd. No. 7. Altar daha önce S. Şahin tarafından yayımlandığı halde, Frei bunu farketmemiş ve eserin yeni olduğunu belirtmiştir. Frei'in yanılması bununla kalmamaktadır. Eserin başlığının üzerindeki büst açık olarak sakalsız betimlendiği halde, Frei bunun da bir Zeus büstü olabileceğini ima etmektedir. Eserin buluntu yerinin bilinmediğini ve olasılıkla İnönü'den kaynaklanabileceğini söylemektedir (krş. Başlıkta Zeus Büstü Olanlar). Oysaki altar, Ahmetler Köyü'nde (Pazaryeri) bulunmuştur. Frei, bu eserin stilistik farklılıklar gösterdiğini belirtse de, altarı İnönü'deki eserlerle ilişkisi olan ikinci bir gruba sokmaktadır. Başlık üzerine büst kabartmasının işlenmesi olgusu her ne kadar her iki buluntu yerinde de göze çarpsa da, Bilecik (Pazaryeri) çevresindeki büstlerin şahısları betimlediği kesindir, bkz. burada metin kısmı.

⁸⁴⁸Şek. 26 Kat. No. 271'den yararlanılarak çizilmiştir.

⁸⁴⁹Şek. 27 Kat. No. 273'den yararlanılarak çizilmiştir.

profille çerçeveslendirilmiştir. Üst panoda sağ tarafa dönmüş yan yana iki öküz, alt panoda ise başını arkaya çevirmiş ve ağzında çelenk taşıyan bir kartal betimi bulunmaktadır. Altarın sağ yan yüzü sonradan tamamıyla kazınmış gibi gözükmektedir. Sol yan yüzde, başlıktaki akroterler arasında ince bir buğday başağı resmedilmiştir. Bunun dışında altarın üzerinde herhangi bir motif yoktur. Yazıtlar altarların ön yüzlerine kazınmıştır. Öteki altarlarda büstlerden başka herhangi bir motif görülmemektedir ve arka yüzler işlenmemiştir. Bu grupta Kat. No. 273'de olduğu gibi, başlıkta iki betim panosu bulunan altarlara örnek olarak Kat. No. 143 ve 316 verilebilir. Bu eserlerin üst kısımlarındaki panolar kırılmış ve kaybolmuştur. Ancak, geriye kalan izlerden bu panoda büstlerin durduğunu söylemek olasıdır. Fakat, üst panoda öküz betimleri bir tek Kat. No. 273'de bulunmaktadır.

Başlıkta çerçeve içine alınmış panolar içine insan büstlerinin işlenmesi Güney Bithynia Bölgesi'nin bir özelliği olarak gözükmektedir. Burada söz konusu olan eserler özellikle Bilecik'in güneyindeki Pazaryeri'nde ve çevresinde bulunmuştur⁸⁵⁰. Bu çevrede Zeus Bronton'a bu tür altar adakların sevilerek sunulduğu anlaşılmaktadır. Bithynia'nın öteki bölgelerinde benzer eserler söz konusu değildir.

Çerçeve içine resmedilmiş insan büstleri stil olarak aynı şekilde betimlenmişlerdir. Erkeklerin kısa, yüze dik taranmış ve başa oturtulmuş gibi duran saçları vardır. Her bir saç demeti tek tek belirtilmiştir. Büstlerden sadece bir tanesi bir kadını betimlemektedir, krş. Kat. No. 267 (Şek. 25). Kadının başında bir örtü vardır ve perçemleri görülmektedir⁸⁵¹. Saçlarını ortadan ikiye ayırmıştır. Kadın veya erkek olsun büstlerin yüz hatları oldukça yuvarlak ve şişkin verilmiştir. Bu durum özellikle Kat. No. 274'deki büstlerin yüz hatlarında çok belirgindir ve bu büstlerde dudaklar dışarı büzülmüş biçimde betimlenmiştir. Bütün büstlerde giysi ile ilgili ayrıntılar işlenmemiştir.

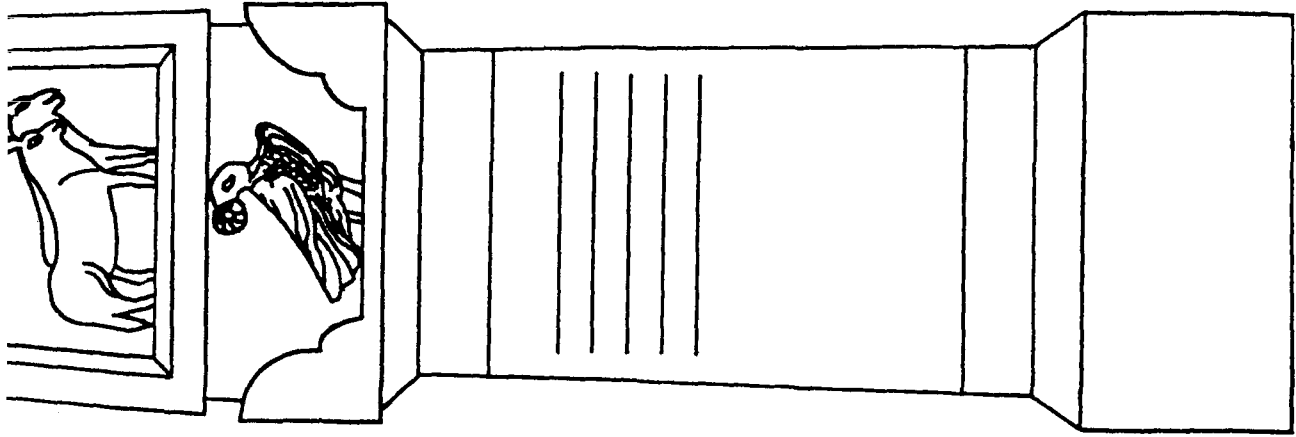
Bronton altarları üzerindeki büstlere çok benzeyen büstler aynı çevreden ele geçen eserler üzerine de işlenmiştir. Söğüt-Bilecik'ten Antonius isimli bir çocuğun mezar taşına üç büst işlenmiştir⁸⁵². Üstte yuvarlak bir çerçeve içine alınan çocuk büstü Antonius'u betimlemektedir. Alttaki panoda ise bir kadın ve bir erkek büstleri seçilmektedir. Kadının yüzü parçalanmıştır. Bunlar olasılıkla Antonius'un anne ve babasıdır. Buradaki büstler stil açısından Bronton altarlara üzerindeki büstlere çok benzemektedir. Yine, Bursa'da Muradiye Camisi'nin bahçesinde duran bir mezar steli üzerinde büst betimleri görülmektedir⁸⁵³. Stelin üzerindeki kadın ve erkek büstleri Bronton altarlara üzerindeki büstlerle aynı stilde işlenmiştir. Buluntu yeri bilinmeyen bu eser olasılıkla Bilecik'ten, yani Söğüt-Pazaryeri çevresinden ele geçmiştir olmalıdır.

⁸⁵⁰Bu bağlamda, buluntu yerleri bilinmeyen Kat. No. 273 ve 274'ün Pazaryeri çevresinden kaynaklandıkları söylenebilir.

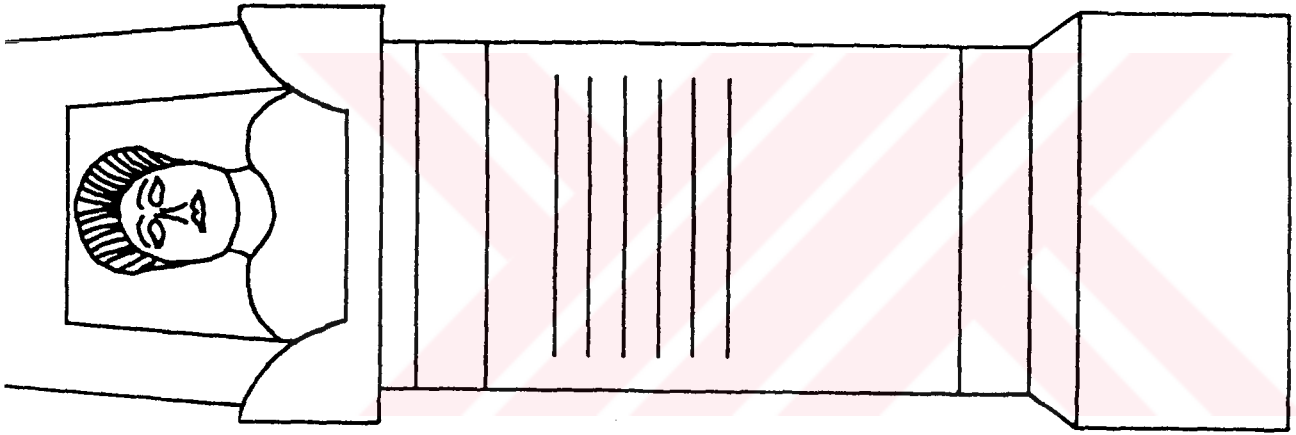
⁸⁵¹Bugün Bursa Arkeoloji Müzesi'nde duran bir mezar steli üzerinde, en üstteki panoda bir kadın ve bir erkeğin büstleri işlenmiştir, krş. Pfuhl-Möbius I, s. 277 No. 1118 Lev. 169. Kadın büstünün başında, burada Kat. No. 267'de olduğu gibi şal benzeri bir örtü vardır ve onun da saçları ikiye ayrılmıştır. Bu mezar steli tarz olarak biraz farklı ve daha ince işlenmiştir. Stel olasılıkla Bursa çevresinden kaynaklanmaktadır. Ancak büstlerin işlenişi yine de benzerlikler göstermektedir.

⁸⁵²Krş. Şahin, Nikaia I, No. 632 Lev. 31.

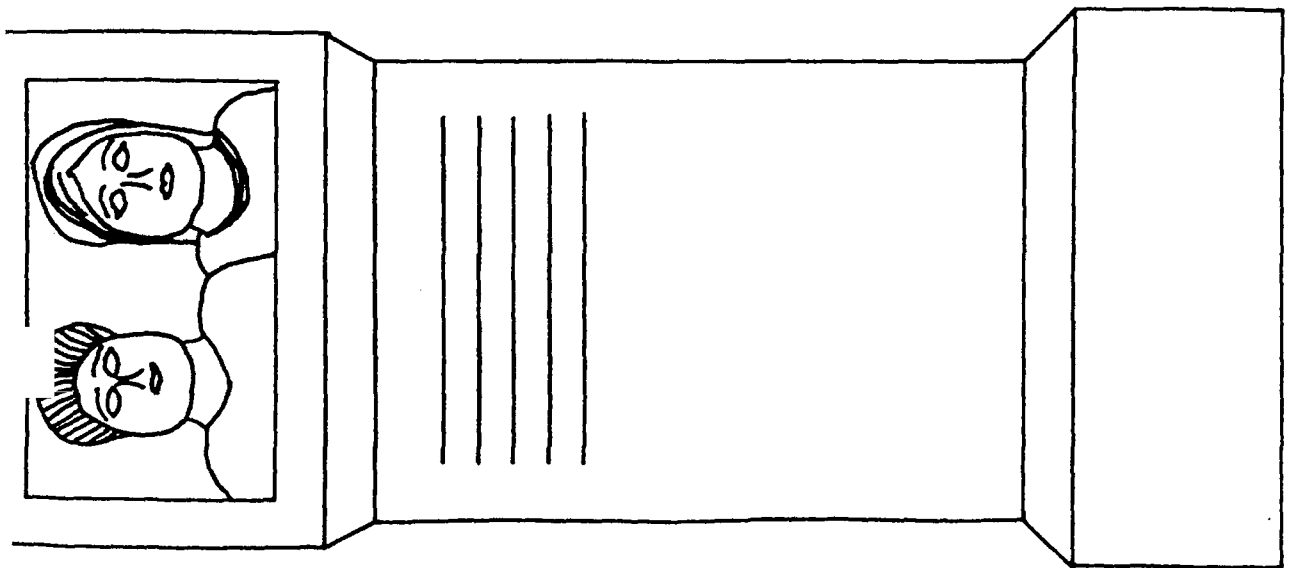
⁸⁵³Krş. Corsten, Prusa II, s. 119 vd. No. 1026.

Şek. 27

Şek. 26

Şek. 25

Antonius'un annesi ile Muradiye Camisi'nde duran steldeki kadının saç modelleri aynıdır. Antonius'un annesinin yüzü parçalanmışsa da geriye kalan izlerden saç şekli seçilmektedir. Burada, saç ortadan ikiye ayrılmış ve başın üzerinde sağda ve solda iki ayrı topuz biçiminde taranmıştır. Bu ortak saç şekli iki stelin aynı yöreden kaynaklandığının göstergesidir.

Bu grupta yukarıda genel özelliklerine değinilen altarlar dışında başka özellikler gösteren altarlar da vardır. Bilecik'in Süleymaniye Köyü'nde bulunmuş olan Kat. No. 253 (Lev. 68) ilginç bir altar tipi olup bu altarın Kuzeybatı Phrygia'da ve Bithynia'da başka örneği yoktur. Alçak ve dışa taşkın profilli bir kaide üzerinde uzun gövde yükselmektedir. Gövdenin üst kısmında yine ince ve dışa taşkın bir profil işlenmiştir. Normalde bu profil üzerinde altarın başlık kısmının yükselmesi beklenirdi. Ancak bu altarı benzersiz kılan durum, başlık yerine, profil üzerine üç boyutlu bir Zeus büstünün işlenmiş olmasıdır. Altarın kendisi gibi büst de bugün çok zarar görmüştür ve baş ve omuz kısımları kırık ve kayıptır. Giysi hatları da artık seçilememektedir. Ancak, tanrının sağ elinin göğüs hizasında betimlenmesiyle büstün Frig İkonografisi'nde işlenmiş olduğu görülmektedir. Bugüne kadar hiçbir Bronton altarı üzerinde bu şekilde bir Zeus büstü işlenmemiştir. Gerçi, Bilecik çevresinden ele geçmiş olan otuz civarındaki Zeus büstünün, zamanında altarlar üzerine oturtulmuş olduklarını düşünmekteyiz (bkz. yuk. "Zeus Büstleri"). Ancak, o büstler ayrı bir parça olarak ve farklı bir ikonografide işlenmişlerdir. Fakat, Süleymaniye'de bulunmuş olan altar Kat. No. 253, ayrı işlenmiş Zeus büstlerinin, zamanında altarlar üzerinde durduklarını düşünmemizde önemli bir yol gösterici olmuştur. İkonografik açıdan benzeri olmayan bu altarın gövdesi üzerinde başka bir Zeus büstü görülmektedir. Kazınarak çizilmiş olan küçük ikinci bir büstün yanında bir kartal betimi durmaktadır. Yazıtta tanrının adının başta ve sonda iki defa geçiyor olması da tektir ve iki büst betimi ile ilginç bir uyum sağlamaktadır. Bunun dışında Bilecik'te Çırağan Damları'nda ele geçmiş olan altarın (Kat. No. 255 Lev. 68) başlığı üzerinde bugün artık seçilemeyen bir büst işlenmiştir. Eserin başlığının üst kısmı kırılmıştır. Ancak başlığın iki kısımlı işlenmiş olabileceği düşünülebilir.

Zemzemiye/Bilecik buluntusu bir başka altar (Kat. No. 275 Lev. 73–74) yukardaki eserlerden farklı işlenmiştir. Altarın başlık kısmı kırılmıştır ve zamanında nasıl görüldüğü konusunda fazla bilgi vermemektedir. Ancak geriye kalan kısımdan kaide ile aynı şekilde işlenmiş gibi bir izlenim yaratmaktadır. Başlıkta akroterlerin olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Altarın dört yüzü de işlenmiştir. Ön yüzde yüzü zarar görmüş bir Zeus büstü⁸⁵⁴ ve alt kısımda yazıt bulunmaktadır. Öteki yüzlerde amfora, üzüm salkımları ve ayakta çıplak bir Hermes figürü işlenmiştir. Zeus Bronton adaklarında zaman zaman Hermes betimleri görülmektedir⁸⁵⁵. Bu altar üzerindeki Zeus büstünün saçları ile Hermes'in saçları aynı şekilde işlenmiştir. Yine, bu gruptaki altar Kat. No. 276 İnönü'deki altarlara tip olarak benzerdir. Ancak, başlıkta Zeus büstü yoktur. Başlıkta büyük ve süslü akroterler arasından yükselen kısım boş bırakılmıştır. Altarın arka yüzü hariç bütün yüzler motiflerle bezenmiştir. Kat. No. 279'un gövdesi

⁸⁵⁴Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281, 212 ve 301.

⁸⁵⁵Bkz. Kat. No. 171, 196, 275 ve 301.

üzerinde bir Zeus büstü görülmektedir. Eserin başlık (ve kaide) kısmı kırıldığı için nasıl işlenmiş olduğu söylenememektedir. Bu altarın sağ yan yüzünde çok zarif işlenmiş bir amfora betimi görülmektedir⁸⁵⁶. Bir başka Zeus büstü de yine Kat. No. 281'in başlık kısmına işlenmiştir. Altarın tipi İnönü altarlarını andırmaktadır. Ancak, Zeus büstü başlığı doldurmamaktadır ve İnönü altarlarında olmayan kartal betimi büstün yanına işlenmiştir. Altarın gövdesi üzerinde bir baş betimi görülmektedir. Oldukça büyük bir altar olan Kat. No. 280'in ön yüzü kalın bir çerçeve içine alınmıştır. Bu özelliği ile altar stel Kat. No. 6'ya (Lev. 2) benzemektedir. Başlık tamamen zarar görmüştür. Ancak, geriye kalan izlerden palmet akroterlerle bezendiği anlaşılmaktadır. Altarın üzerinde büyük bir kartal betimi görülmektedir. Yine, Kat. No. 284'ün başlığında akroterler arasında bugün artık tam seçilemeyen bir büstün izleri görülmektedir. Çok zarar görmüş olan eserin alt kısımda, kısmen toprağa gömülü olan yerde iki tekerlekli at arabası motifi vardır. Arabayı çeken at sola doğru koşmaktadır ve araba içinde bir arabacı betimlenmiştir. Bu motiflere öteki altarlarda rastlanmamaktadır. Kat. No. 288'in başlığında da bugün güçlükle farkedilebilen bir büstün izleri görülmektedir. Bu gruptaki altarlardan Kat. No. 291 ve 292 küçük boyutta olup altta ve üstte geniş ve zengin profillerle işlenmişlerdir. Eserlerin başlık ve kaide kısımları kırıktır ve tam olarak ne şekilde oldukları bilinmemektedir. Her iki altarın da üzerinde betimler yoktur.

Bu gruptaki altarların üzerindeki motifler Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndekilerden daha az sayıda olup fazla zengin değildir. Genel olarak aynı tip motiflerin görüldüğü söylenebilir. Eserler üzerinde genel olarak Zeus büstü, rozet, kartal, çelenk, üç ayaklı masa (*mensa tripes*), kadın ve erkek büstleri, öküzler, buğday başağı, amfora, asma yaprağı ve dalları, üzüm, bağcı bıçağı (*falx vinitoria*), çelenk ve Hermes betimleri görülmektedir. Bu grupta ötekilerde olmayan yeni bir motif olarak iki tekerlekli at arabası, at ve arabacı motifi vardır.

Bithynia Bölgesi'nde bulunmuş olan Zeus Bronton yazıtlarına genel olarak bakıldığında, Kuzeybatı Phrygia'dan farklı bir durum dikkat çekmektedir. Phrygia'da tanrının adı yazıtlarda genelde en sonda (εὐχῆν'den önce) verilirken, Bithynia'da Ἀγαθῆ τύχη· dileğinden sonra başta gelmektedir⁸⁵⁷. Bu dileğin yazılmadığı bazı yazıtlarda ise, Zeus Bronton'un adı en başta durmaktadır⁸⁵⁸. Bu durum bölgenin yazıtlarında ezici bir çoğunlukla gözlemlenmektedir. Ancak, tanrının adının yazıtın ortasında ya da sonunda durduğu birkaç örnek de vardır⁸⁵⁹.

Grupta dikkati çeken başka bir durum, yazıtlarda çok sık Ἀγαθῆ τύχη·⁸⁶⁰ dileğine ve κατὰ ἐπιταγήν⁸⁶¹ ifadesine rastlanmasıdır. Bu ifadeler Bithynia'da, özellikle de Bilecik ve çevresinde sık rastlanmaktadır. κατὰ ἐπιταγήν ifadesi Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nde daha az

⁸⁵⁶Bronton adakları üzerindeki amfora betimleri için bkz. Kat. No. 144, 173, 174, 176, 191 ve 275.

⁸⁵⁷Krş. Kat. No. 246, 247, 250, 251, 252, 253, 255, 259, 260, 264, 266, 269, 270, 271, 272, 273, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 291, 294, 295.

⁸⁵⁸Krş. Kat. No. 249, 258, 265, 267, 274, 289.

⁸⁵⁹Krş. Kat. No. 248, 254, 256, 257, 261, 262, 263, 275, 279, 290, 292, 293, 296.

⁸⁶⁰Krş. Kat. No. 246, 247, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 259, 260, 262?, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 291 ve 292.

⁸⁶¹Krş. Kat. No. 246, 249, 257, 258, 259, 260, 261, 268, 269, 271, 272, 273, 274, 281 ve 285.

görülmektedir⁸⁶². Bu ifadeye göre, insanlar büyük bir olasılıkla rüyalarında tanrıyı görüyor ve ondan emir alınca da adağı sunuyor olmalıdırlar⁸⁶³. Bu özellikle Kat. No. 246'daki "κατὰ ἐπιταγὴν Διὸς Βροντῶντος" (Zeus Bronton'un emri gereği) ifadesinden daha açık biçimde anlaşılmaktadır. Bir Zeus Bronton adağında geçen Ἄγαθῆ τύχη· dileği, tanrının adının yazıtın baş kısmında olması ve κατὰ ἐπιταγὴν ifadesi gibi özellikler sayesinde, eserin Bithynia'dan, özellikle de Bilecik ve çevresinden kaynaklandığı belirlenebilir.

Bu grubun yazıtları içinde Kat. No. 249'da Zeus Bronton'un "Karpodotes⁸⁶⁴" sıfatı karşımıza çıkmaktadır. "Ürün veren" anlamına gelen bu sıfat Bronton'un aynı zamanda bir bereket tanrısı olduğunun bir başka göstergesidir⁸⁶⁵. Kat. No. 250'nin yazıtında, adağın tanrıya köyün ve köy gençlerinin esenliği için (ὕπερ τῆς κώμης καὶ τῶν νεανίσκων) sunulduğu anlaşılmaktadır. Bir köyün gençleri için Zeus Bronton'a adak sunulması bir Bronton adağında ilk defa belgelenmektedir. Kat. No. 253'de Zeus Bronton'un adı yazıtta iki defa karşımıza çıkmaktadır. Bu durum da bir Bronton adağında ilk defa belgelenmektedir. Aynı adağın üzerine Zeus Bronton'un büstünün iki defa işlenmiş olması bu bağlamda oldukça ilginçtir (krş. yuk.). Yine, ilginç bir başka durum Kat. No. 270'in yazıtında gözlemlenmektedir. Yazıtta adağın Zeus Bronton'a Tanrı Apollon'un emri gereği (κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Φοίβου) dikildiği yazılıdır. Tanrı Phoibos (Apollon), büyük bir olasılıkla adağı sunanlara rüyada görünmüştür. Zeus Bronton'un kültünün Apollon'un kültü ile ilişki içinde olduğu bilinmektedir⁸⁶⁶. Bundan başka, Kat. No. 273'ün yazıtında Zeus Bronton'un tarla süren hayvanların koruyucusu olduğunu gösteren bir ifade geçmektedir: Διὶ Βροντῶντι βοῶν (öküzlerin Zeus Bronton'una). Aynı eserin üzerine yan yana duran iki büyük öküz kabartması işlenmiştir. Zeus Bronton'a περὶ βοῶν nedeniyle çok sık adak sunulduğu bilinmektedir (krş. Kat. No. 273'de verilen bilgiler).

Yine, Yumaklı'da (Gölpazarı/Bilecik) bulunmuş olan Kat. No. 286'nın Zeus Bronton'un yanı sıra Zeus Karpodotes'e ve Zeus Eukharistos'a da adandığı görülmektedir. S. Şahin, burada üç ayrı isim altında karşımıza çıkan tanrının aslında bir tek tanrı olduğunu (yazıtta tekil kullanım τῷ θεῷ ifadesine de dayanarak) belirterek bunun insanların yakarışlarına cevap veren bir bereket tanrısı olduğunu söylemektedir⁸⁶⁷. Bu yazıtla Zeus Eukharistos⁸⁶⁸ (Διὶ Εὐχάριστος) ve Zeus Karpodotes⁸⁶⁹ (Διὶ Καρποδότης) ilk defa belgelenmiştir. Bu altların ilginç ve önemli bir özelliği ise, yazıtında, tanrının büstünün (σὺν τῇ προτομῇ) altların üzerine

⁸⁶²Krş. Kat. No. 36, 56, 90, 124, 144, 172, 196 ve 214.

⁸⁶³Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kat. No. 36.

⁸⁶⁴Zeus Karpodotes için krş. Kat. No. 286.

⁸⁶⁵Bu konu hakkında krş. Şahin, Nikaia II.1, No. 1083; Şahin, Zeus Bennios, s. 790 ve Şahin, Nikaia II.1, No. 1084'te verilen kaynakça. Ayrıca bkz. Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1949 vd.

⁸⁶⁶Krş. Rodenwaldt, Zeus Bronton 1919, s. 80. Yine krş. Kat. No. 32: Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἀπόλλωνι; Cox-Cameron, MAMA V, No. 173: Διὶ καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν; Şahin, Nikaia II.1, No. 1030; Robert, OMS II (1969), s. 1359 vd.; Drew-Bear, Nouvelles, s. 48: Διὶ καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν. Bayat'da bulunan bir adak yazıtında, Ἐτσυηνοί halkı Διὶ Γαλακτίῳ için yine κατὰ ἐπιταγὴν Ἀπόλλωνος sunuda bulunmaktadır: Ramsay, Historical Geography, s. 235.

⁸⁶⁷Krş. Şahin, Nikaia II.1, No. 1085.

⁸⁶⁸Krş. yuk. age.

⁸⁶⁹Bkz. yuk. age. Ayrıca yine krş. Kat. No. 249: Şahin, Nikaia II.1, No. 1084.

dikildiğinin belirtilmesidir. Bu yazıtla Bithynia Bölgesi'nde, daha doğrusu Bilecik çevresinde bulunmuş olan Zeus Bronton altarı üzerinde Zeus büstlerinin durmakta olduğunu öğrenmekteyiz. Bu bilgi, aynı bölgede bulunmuş olan otuz civarındaki yazıtsız Zeus büstünün Zeus Bronton'u betimlediğini ve bunların, zamanında altarı üzerinde durduklarını düşünmemizi sağlamaktadır (konunun ayrıntıları için büstler kısmına bakınız).

Kat. No. 287'nin yazıtında Ontorai isimli bir köyün (Ὀντοραιτῶν κόμη) tanrıya adağı ürün için sunduğu yazılıdır. Yazıtta Apollonides Gemellinos isimli bir memurun (εὐθυνοῦντος Ἀπολλωνίδου Γεμελλεῖνου) bayram veya bir kutlama sırasında erzak temini işiyle görevli olduğu anlaşılmaktadır. Kat. No. 291'de adağı sunan Severus'a tanrının büyük bir olasılıkla rüyasında görüldüğünü anlıyoruz (θεῶ ἐπιφανεῖ). Kat. No. 292 ise, tanrıya Alkimos isimli bir köle tarafından sunulmuştur. Kölelerin Zeus Bronton'a zaman zaman adak sundukları bilinmektedir⁸⁷⁰.

Bu gruptaki yazıtlarda Zeus Bronton'un birkaç költ kurucusuna rastlanmaktadır. Bilecik'e bağlı Pazaryeri'nde bulunmuş olan iki altarda "Apellinarios'un Zeus Bronton'una" (Διὶ Βροντῶντι Ἀπελλιναρίου) (Kat. No. 271) ve "rahip Milesios'un Zeus Bronton'una" (Διὶ Βροντῶντι Μειλησίου ἱερέος) (Kat. No. 272) ifadeleri geçmektedir. Yine, buluntu yeri bilinmeyen Kat. No. 274'ün yazıtında "Marcus'un ve Epikrates'in Zeus Bronton'una" (Διὶ Βροντῶντι Μάρκου κ' Ἐπικράτου) ve Hamzabey Köy'de (İnegöl/Bursa) bulunmuş olan Kat. No. 288'in yazıtında "Trophimos'un Zeus Bronton'una" (Διὶ Βρο(ν)τῶντι Τροφίμου) ifadeleri görülmektedir. Burada adı geçen şahısların hepsi Zeus Bronton'un yerel költ kurucuları olmalıdır⁸⁷¹. Bronton yazıtlarındaki bu tür ifadeler genelde Bilecik ve çevresinde görülmektedir. Ayrıca, yazıtlarda Latin isimlerinin çok sık geçtiği dikkat çekmektedir⁸⁷².

Bu grup içinde dokuz eser aynı zamanda mezar taşıdır⁸⁷³. Bu rakam Kuzeybatı Phrygia'daki bu türden adaklarla karşılaştırıldığında bir hayli azdır. Genel olarak, Bithynia'daki Zeus Bronton adaklarının mezar taşı olarak çok fazla tercih edilmedikleri söylenebilir. Bu grubun eserleri daha çok Bilecik çevresinden kaynaklanmaktadır. Bölgede Zeus Bronton'un költüne yoğun biçimde tapınıldığı anlaşılmaktadır. Bithynia'daki altarıların, özellikle de Bilecik ve çevresinde ele geçmiş olanların akroterler arasından yükselen yüksek başlıklarının olduğu ve başlığa genellikle büstlerin işlenmiş olduğu dikkat çekmektedir.

⁸⁷⁰Krş. Kat. No. 10 ve 68. Antik Dönem'de kölelerin tapındıkları költler hakkında genel olarak bkz. Bömer, Religion der Sklaven III ve IV.

⁸⁷¹Ayrıntılı bilgi için bkz. Kat. No. 271. Benzer durumlar Kat. No. 202 ile 295'de de görülmektedir.

⁸⁷²Krş. Kat. No. 246, 247, 249, 250, 253, 258, 260, 265, 267, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 277, 278, 280, 281, 283, 285, 286, 290?, 291, 292. Yine Kat. No. 294 ve 295'de de Latin isimleri geçmektedir. Bir ailede hem Latin, hem Yunan hem de yerli isimler görülebilmektedir.

⁸⁷³Krş. Kat. No. 252, 256, 257, 262, 264?, 278, 283, 289 ve 293.

6.2.1.2. YUVARLAK ALTAR (Kat. No. 294)

Bithynia Bölgesi'ndeki Zeus Bronton adakları içinde sadece bir tane yuvarlak altar bulunmaktadır. Eser, Kuzeybatı Phrygia'daki örneklerden farklı biçimde işlenmiştir. Oldukça ince (çap: (üst) 24 cm; (alt) 35 cm;) bir sütun şeklinde (krş. Şek. 22 ve Lev. 84, a-b)⁸⁷⁴ işlenmiş olan altanın yüksekliği 1, 26 m'dir. Eserin üzerinde beş satırlık yazıttan başka herhangi bir betim yoktur. Eser, Bilecik'te Çırağan Damları'nda bulunmuştur ve bugün Bilecik/Eskişehir karayolu üzerinde, Karasu Nehri'nin üzerindeki Şarlayan isimli mola yerinde durmaktadır. Aynı mola yerinde bu katalogdaki 253 ve 255 numaralı eserler de durmaktadır. Eserin yazıtından Bassus isimli bir rahibin kendisi ve ailesi için adağı tanrıya sunduğu anlaşılmaktadır. Bassus olasılıkla Zeus Bronton'un rahibidir.

Bithynia Bölgesi'nde zaman zaman yuvarlak altar sunuları görülmektedir⁸⁷⁵. Ancak, bu adak tipinin bölgede çok yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Buradaki gibi sütun benzeri adak tipi ise hiç yoktur. Kuzeybatı Phrygia'da olduğu gibi Bithynia Bölgesi'nde de Zeus Bronton adakları için yuvarlak altarlara tutunamadığı anlaşılmaktadır.

⁸⁷⁴Şek. 22 Kat. No. 294'den yararlanılarak çizilmiştir.

⁸⁷⁵Örn. krş. Şahin, Nikaia I, No. 32 Lev. III (çap: 35 cm). Eser İmparator Hadrianus'a bir adaktır.

6.2.2. STELLER (Kat. No. 295–296)

Bithynia Bölgesi adakları içinde Zeus Bronton'a iki tane de stel adanmıştır. İlk eser, Kat. No. 295, üçgen alınlıklı ve alınlıkta akroterleri olan bir stel olup yayında tanımı yapılmamaktadır. Eserin fotoğrafı da olmadığı için tipi hakkında yorumda bulunmak olanaklı değildir. Eser Bilecik'te, Pazaryeri'nin Fıranlar Köyü'nde bulunmuştur. İkinci stel ise, Bilecik'e bağlı Nanedere Köyü'nde (Düzdağ'da) bulunmuş olup bugüne kadar tanınan stel ikonografisine uymamaktadır. Eserin üst kısmında bugün kırık ve çok az kısmı kalmış olan alınlığın sol köşesi seçilmektedir. Buradan eserin üçgen alınlıklı işlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Alınlığın altında iki sıra profil bulunmaktadır. Profil üzerine yazıt kazınmıştır. Stel alt alta iki ayrı pano biçiminde düzenlenmiştir. Üstteki panoda, alınlık profilinin altında steli sağ ve sol yarlardan sınırlayan, kalın ve şişkin gövdeleri ve Ion benzeri başlıkları olan sütunlar işlenmiştir. Sütunların profilli kaideleri bulunmaktadır. Sağdaki sütun kayıptır ve geriye sadece kaide kısmından bir parça kalmıştır. Sütunlar arasındaki bu ilk panoya garip görünüşlü ve büste benzeyen insan figürleri işlenmiştir. Solda bir kadın, sağda ise bir erkek figürü görülmektedir. Alttaki pano düz olup yarlarda sütunlar yoktur. Bu pano üzerinde de tuhaf görünüşlü figürler yer almaktadır. Sol tarafta, küçük bir tabure üzerinde oturan ve flüt çalan bir figür; onun önünde, sağ tarafta ise, dans eden ve aynı tarzda betimlenmiş bir başka tuhaf figür daha resmedilmiştir. Cüceleri andıran betimler komik tiyatro figürlerine benzemektedir. Stelin bu alışılmadık şeklinin ve üzerindeki betimlerin örneği yoktur ve Zeus Bronton adakları içinde de yoktur. Kırık yazıtta tanrının adının bir kısmının geçmesinden bunun Bronton'a bir adak olduğu anlaşılmaktadır. İlk pano üzerindeki kadın ve erkek figürlerinin bir karı kocayı betimlediği ve beceriksizce işlendiği düşünülebilir. Tuhaf görünüşleri belki bu şekilde açıklanabilir. Ancak, alttaki pano üzerindeki komik ve tuhaf figürler bunların sokak çalgıcıları ya da tiyatro figürleri olduklarını düşündürmektedir. Burada belki de bir tiyatro sanatçısı olan (Aphous oğlu) Herakles'in (ve belki de ailesinin) bir adağı söz konusudur.

Birinci stelin (Kat. No. 295) yazıtında belki de Zeus Bronton kültürünün bir kadın kurucusu (Λεύκη) veya bir rahibesi söz konusudur. Daha önce Zeus Bronton kültürünün birkaç özel kurucusu belgelenmiştir⁸⁷⁶ (yuk. bakınız). Ancak, eğer bu yazıtın yorumlanması doğru ise, bir kadın kült kurucusu ilk kez belgelenmektedir.

Bithynia Bölgesi'nden Zeus Bronton'a adanmış sadece iki stel olması, stel sunusunun tanrı için bu bölgede yaygın olmadığını göstermektedir. Bithynia'dan çok çeşitli mezar stelleri bilinmektedir ve bu eserler tipoloji ve ikonografi açısından ayrıntılı biçimde çalışılmıştır⁸⁷⁷. Ancak, bölgedeki adak stelleri hakkında bilgi verecek toplu bir çalışma yoktur.

⁸⁷⁶Krş. Kat. No. 202, 271, 272, 274 ve 288.

⁸⁷⁷Genel olarak bkz. Cremer, Grabstelen–Bithynien.

6.3. ANADOLU'NUN BAŞKA BÖLGELERİ (Kat. No. 297–303) (Maionia [Kuzeydoğu Lydia], Galatia, Isauria, Lykaonia, Pamphylia)

Zeus Bronton'a sunulmuş olan adaklar Anadolu'da Kuzeybatı Phrygia ve Bithynia dışında kısıtlı da olsa birkaç bölgede karşımıza çıkmaktadır. Bunlar Maionia [Kuzeydoğu Lydia], Galatia, Isauria, Lykaonia ve Pamphylia'dır (bkz. Harita 2). Ancak, bu bölgelerdeki buluntular bir veya iki taneyi geçmemektedir ve bu nedenle tanrının kültünün bu bölgelere yayıldığını söylemek olanaklı değildir. Bu tek tük buluntuyu olasılıkla Kuzeybatı Phrygia'dan bu bölgelere gitmiş olan insanların adakları olarak düşünmek doğru olacaktır. Ele geçen eserler sayıca çok az olduğu için tipoloji yapılamamış, örnek şekiller çizilememiş, fakat eserler tek tek incelenmiştir.

Bölgelere bakıldığında, genelde, tanrının kültünün merkezi olan Kuzeybatı Phrygia'ya komşu olan bölgelerin söz konusu olduğu görülmektedir. Katalogdaki ilk bölge olan Maionia Bölgesi'nin, yani Lydia'nın kuzeydoğusundaki bölgenin, Phrygia Bölgesi'nin kültürel olarak çok yoğun biçimde etkisi altında olduğu bilinmektedir⁸⁷⁸. Buradan ele geçen yazıtlar aracılığıyla iki bölgenin Antik Dönem'de birçok alanda birbirlerine çok yakın olduğu anlaşılmaktadır. Frig kültüründen çok etkilenmiş olan bu bölgede sadece iki Zeus Bronton adağının karşımıza çıkması aslında şaşırtıcıdır (Kat. No. 297–298). Eserler Manisa'nın Kula İlçesi çevresinden ele geçişlerdir. İlk eser küçük bir altar olup eserin fotoğrafı yoktur. Yayınlarda tipi hakkında bilgi de verilmediği için hakkında yorum yapılamamaktadır. İkinci eser ise bir stel olup iki parçadan oluşmaktadır. Stelin üst kısmı kırıldığı için alınlığı olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak, eser düz ve basit bir stel tipi göstermektedir. Eserin üzerinde sağ elini kaldırmış dua eden, ayakta bir erkek figürü ve onun sağında da bir kartal betimi bulunmaktadır. Dua eden ayakta erkek figürü Kuzeybatı Phrygia ile Bithynia Bölgesi'nde görülen bir motif değildir. Bu daha çok Lydia Bölgesi'ndeki eserlerde karşımıza çıkmaktadır⁸⁷⁹. Buradan da

⁸⁷⁸Her iki bölge arasında yoğun bir kültürel etkileşim olduğu, özellikle iki bölgenin kültlerinin ortak ya da benzer oluşundan da anlaşılmaktadır. Bu konuda çeşitli bilim adamları benzer görüşler dile getirmişlerdir, örn. de Hoz, *Lydische Kulte*, s. 126: "Zuletzt deuten die zahlreichen Übereinstimmungen zwischen den Kulturen Maioniens und denen des benachbarten Phrygiens auf eine ehemals enge Verbindung beider Völker, für die auch die in der antiken Literatur zu beobachtende terminologische Unsicherheit in der Verwendung der Begriffe Lyder, Phryger und Maionier als Indiz gewertet werden kann." Yine, bkz. Waelkens *Türsteine*, s. 37: "Wie sich aus den auf Grabstelen dargestellten Geräten, den Grabformeln und den Götterkulturen ergibt, schließt die ganze lydische Landschaft östlich von Thyateira kulturell und religiös an Phrygien an. Im östlichen Teil (Maionien oder Katakekaumene) gab es sogar ethnisch bedingte Zusammenhänge mit diesem Gebiet, und die Grenze war schon im Altertum stark verwischt." Ayrıca bkz. Herrmann-Polatkan, *Das Testament des Epikrates*, s. 60 (ve dipn. 133): "Daß zwischen den beiden Landschaften in Phrygien und Lydien auch sonst möglicherweise ethnisch bedingte Zusammenhänge bestanden haben, ist in letzter Zeit schon durch das Auftauchen in Phrygien lokalisierter Götterbeinamen eben im Nordostlydien zusätzlich dokumentiert worden."

⁸⁷⁹Örn. bkz. Malay, *Inscriptions*, Lev. 20 Fig. 49, Lev. 22 Fig. 54, Lev. 23 Fig. 58, Lev. 25 Fig. 62–63, Lev. 26

stelin bölgenin yerel geleneğinde yapıldığı ve yörede yaygın olan bir motifin kullanıldığı görülmektedir. Stel kesinlikle bu bölgeden kaynaklanmaktadır. İlk eserin yazıtından onun Theos Strapton'a ve Bronton'a bir adak olduğunu anlıyoruz. Burada tanrının adının yanında Theos Strapton'un adı geçmektedir. Adı geçen Theos Strapton olasılıkla Zeus Astrapton'dur. Bu tanrının adına birkaç Bronton adağında daha rastlanılmaktadır⁸⁸⁰.

İkinci adağın yazıtında daha ilginç bilgiler bulunmaktadır. Adağı sunanların Latin isimlerinin olduğu dikkat çekmektedir. Yazıttan, tanrıya stelin yanı sıra bir kartal heykelinin de adanmış olabileceği anlaşılmaktadır. Bu tür adakların özellikle Phrygia Bölgesi'nde yaygın olduğu birçok müzede⁸⁸¹ korunan çeşitli boylardaki mermer kartal heykelciklerinden anlaşılmaktadır. Yazıtta ayrıca adağı sunanların tanrının gazabından çekinip onun merhametine sığındıklarını gösteren ifadeler geçmektedir. Söz konusu "onun huyu (keyfi) yumuşak olsun!"⁸⁸² ifadesiyle tanrının yumuşatılması amaçlanmış olmalıdır. Özellikle stelin bulunduğu çevrede ve Phrygia'daki pek çok yazıtta (özellikle mezar ve kefaretle⁸⁸³ yazıtlarında) tanrıların gazabından, öfkesinden çok sık söz edilmektedir. Mezar yazıtlarındaki tanrı adı da içeren pek çok lanet ifadesi bu yönde anlaşılmalıdır.

Phrygia'nın doğu komşusu Galatia Bölgesi'nden de iki Zeus Bronton adağı bilinmektedir (Kat. No. 299–300). Adaklar her ne kadar Eskişehir'de bulunmuşlarsa da ilin doğusundaki bu bölge Antik Dönem'de Galatia'ya aittir. Bu nedenle adaklar katalogda bu bölge altında incelenmiştir. İlk eser İki Zafer'de (İki Kilise) (Mihalıççık) bulunmuş olup çok küçük bir altardır. Eserle ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur. Akköprü'da (Beylikahır) bulunmuş olan ikinci eserin de fotoğrafı yoktur ve yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmemektedir. Bu nedenle eserlerin tipleri hakkında yorumda bulunmak olanaklı değildir. Her ikisi de Zeus Bronton için basit adaklar olup coğrafi olarak en doğuda bulunmuş eserlerdir.

Isauria Bölgesi'nden Zeus Bronton için bir adak bilinmektedir. Adak, Zengibar Kalesi'nde (Isparta) Palaia Isaura (Leontopolis) Akropolis'i'nin hemen altındaki bir kayaya işlenmiştir (Kat. No. 301). Üçgen alınlıklı bir niş içine artık güçlkle seçilebilen ve yan yana duran iki büst işlenmiştir. Büstler yazıttan da anlaşıldığı gibi Zeus Bronton'u ve Hermes'i betimliyor olmalıdır. Yazıttan, Keler isimli bir rahibin kayaya oyulmuş olan bu nişi her iki tanrıya adadığı anlaşılmaktadır. Zeus Bronton adakları içinde bir tek bu eser taşınmaz bir malzeme üzerine, bir kayaya işlenmiştir ve bu özelliği ile tektir. Adak, olasılıkla çok zarar görmüş olsa da bugün hala aynı yerde duruyor olmalıdır. Adağın ilginç bir özelliği ise, iki tanrının birlikte tapınım gördüğünü gösteren tek yazılı belge olmasıdır. Bunun dışında birkaç Bronton adağı

Fig. 66 ve Malay, *Researches*, Lev. 84 Fig. 120, Lev. 103 Fig. 144, Lev. 112, Fig. 155–156. Ayrıca krş. Petzl, *Beichtinschriften* 1994, s. 11 No. 6, s. 14 No. 7, s. 19 No. 11, s. 21 No. 12, s. 29 No. 20, s. 46 No. 37, s. 47 No. 38, s. 79 No. 62, s. 114 No. 97.

⁸⁸⁰Zeus Astrapaios'un kültü için bkz. Kat. No. 66. Ayrıca krş. Kat. No. 302 ve 315.

⁸⁸¹Örn. Kütahya, Eskişehir, Afyon. Ayrıca krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 242 vd. No. 370–381.

⁸⁸²(Satur 8–9) τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν γλυκύτητι.

⁸⁸³Anadolu'nun kefaretle yazıtları hakkında genel olarak bkz. Petzl, *Beichtinschriften* 1994; Varinlioğlu, Zeus Orkamaneites; Hermann – Varinlioğlu, *Theoi Pereudenoï*; Varinlioğlu, *Sühneinschriften*; Herrmann, *Katakekaumene*.

üzerinde Hermes betimi görülmektedir⁸⁸⁴. Rahip Keler olasılıkla Phrygia kökenlidir.

Lykaonia Bölgesi'ndeki adak (Kat. No. 302) Kadınhanı'nda (Konya) bulunmuştur ve ne tür bir eser olduğu konusunda bilgi yoktur. Adak, bir imparator rahibi (ἀρχιερέυς) tarafından Zeus Bronton'a ve Astraptouna'a adanmıştır. (Küçük) Asya kentlerinin epigrafisinde ἀρχιερέυς sözcüğünün, her zaman olmasa da, İmparator Kültü anlamına geldiği bilinmektedir⁸⁸⁵. Zeus Astrapton'a yukarıda, Maionia Bölgesi'ndeki bir adakta değinilmiştir⁸⁸⁶.

Bu grubun en son bölgesi olan Pamphylia'dan bir adağın (Kat. No. 303) Zeus Bronton'a adanmış olması olasıdır. Eser bir küçük altar parçası olup yazıtın sadece üst kısmı kalmıştır. Yazıtta Zeus'un *epitethon*'undan sadece ilk hece kalmıştır: Βρον-. Burada Zeus Bronton'un yanı sıra, Zeus Brontaios'un da söz konusu olabileceği akla gelmektedir⁸⁸⁷. Ancak, Zeus Brontaios'a ait belgeler genellikle kuzeyde, Trakya, Mysia, Bithynia ve Paphlagonia bölgelerinde görülmekte olup güneyden herhangi bir adak bilinmemektedir⁸⁸⁸. Güney bölgelerden Zeus Bronton için de başka bir adak tanınmamaktadır. Ancak, Bronton'un kültürünün Phrygia'ya çevre bölgelerde tek tük görülüyor olması burada bu tanrının söz konusu olabileceğini düşündürmektedir. Zeus Bronton'a birkaç tane küçük altaran adandığı bilinmektedir⁸⁸⁹. Ancak, buradaki altar Kat. No. 299 gibi son derece küçük bir altardır. Zeus Bronton adakları içinde çok küçük altar adaklarına çok az rastlanıyor olması bu adak türünün tanrı için fazla tercih edilmediğinin göstergesidir. Tanrının adının ismin -in halinde olması bu altaran ona ait olduğunu göstermektedir. Birkaç Bronton adağında tanrının ismi bu şekilde verilmiştir⁸⁹⁰.

Bu gruptaki eserler arasında aynı zamanda mezar taşı olana rastlanmamaktadır. Toplam yedi adaktan üç tanesi küçük altar (Kat. No. 297, 299 ve 303), bir tanesi stel (Kat. No. 298), bir tanesi kaya kabartması (Kat. No. 301) olup iki eserin ise tipi (Kat. No. 300 ve 302) bilinmemektedir. Üç eserin malzemesi mermerdir (Kat. No. 297, 298 ve 303). Bir eser kayaya işlenmiştir (Kat. No. 301). Üç eserin malzemesi hakkında bilgi yoktur (Kat. No. 299, 300 ve 302). Zeus Bronton için Kuzeybatı Phrygia ve Bithynia dışında Anadolu'dan az sayıda adağın bulunmuş olması kültürün bu bölgelerin dışına yayılmamış olduğunun göstergesidir.

⁸⁸⁴Krş. Kat. No. 171, 196 ve 275 (*kerykeion* ve para kesesi ile).

⁸⁸⁵Krş. Cox-Cameron, MAMA V, s. 99 vd. No. 207: "ἀρχιερέυς in the epigraphy of the Asian cities are usually, though by no means always, of the imperial cult".

⁸⁸⁶Krş. Kat. No. 297. Ayrıca yine krş. Kat. No. 66 ve 315.

⁸⁸⁷Aynı kuşku Drew-Bear ve Naour tarafından da dile getirilmektedir: Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1994 dipn. 316.

⁸⁸⁸Bu tanrı hakkında bkz. burada "Zeus Brontaios".

⁸⁸⁹Krş. Kat. No. 158, 246, 266, 291, 292, 297, 299 (altar son derece küçük olmalıdır), 315.

⁸⁹⁰Krş. Kat. No. 172 ve 315.

6.4. ANADOLU'NUN DIŞINDAKİ BÖLGELER (Kat. No. 304–315) (Roma [İtalya], Kytaion [Kerç Boğazı], Thera Adası [Santorin])

İlginç bir durum olarak bir yerli Anadolu tanrısı olan Zeus Bronton'un kültüne Anadolu dışında da rastlanmaktadır. Kültün görüldüğü üç farklı coğrafi bölge söz konusudur. Anadolu dışında tanrının kültüne en çok rastlanan yer imparatorluğun başkenti Roma'dır. Roma'dan bugüne kadar beş tanesi Latince beş tanesi de Eski Yunanca olan toplam on Bronton adağı ele geçmiştir. Roma'dan sonra Ege Denizi'ndeki Thera Adası'ndan (bugünkü Santorin) ve Karadeniz'deki Kerç Boğazı'nın yakınlarında, Kytaion Kenti'nden birer Zeus Bronton adağı bilinmektedir (bkz. harita 3 ve 4).

Roma'da bulunmuş olan eserler (Kat. No. 304–313) az sayıda olduğu için tipoloji yapılamamıştır. Genel olarak bakıldığında, tanrıya çeşitli tiplerde adakların sunulduğu görülmektedir. Eserlerin içinde prizma biçimli küçük bir altar (Kat. No. 304 Lev. 86) ile girlandlı yuvarlak bir altar (Kat. No. 310) bulunmaktadır. İki eser (Kat. No. 305 Lev. 86 ve Kat. No. 312) heykel kaidesi olup heykel kısımları kaybolmuştur. Roma'da Zeus Bronton'a üzerinde kabartmalar bulunan bir stel de adanmıştır (Kat. No. 311 Lev. 87 a–c). Bundan başka, tanrıya sunulan eserler arasında dörtköşe altlığa benzeyen, ancak, nasıl bir eser olduğu tam anlaşılmayan bir adak (Kat. No. 307 Lev. 86) ile kırık bir parça da (Kat. No. 313) vardır. Üç eserin ise (Kat. No. 306, 308–309) yayınlarda ne tipte oldukları belirtilmemektedir. Adaklar aşağıda ayrıntılı biçimde incelenmektedir.

Kat. No. 304 (Lev. 86) prizma biçimli bir altar olup başlık kısmı gövdeden S biçiminde eğimli bir profille ayrılmaktadır. Bu tip eğimli profil Kuzeybatı Phrygia ile Bithynia'daki altar sunularında yoktur. Altarın üst kısmındaki aynı taştan işlenmiş olan kabarık çıkıntı da başka hiçbir altarda görülmemektedir. Eserin yayınlarda ayrıntılı tanımı yoktur ve bu kısmın ne işe yaradığı bilinmemektedir. Bu kısmın üzerinde, altarın üzerine herhangi bir şey oturtmaya yarayan bir dübel deliğinin olup olmadığı açık değildir. Ancak, Yunanca yazıt içinde geçen bir bilgiden bu kısımda zamanında belki de bir büstün durmuş olabileceği düşünülebilir. Çünkü, yazıtta Aurelius Lampon isimli bir şahsın annesiyle birlikte Mısırlı Tanrıça Neotera'nın büstünü Zeus Bronton'a sunmuş olduğu yazılıdır. Bugün kayıp olan büst olasılıkla altarın üzerinde durmaktaydı. Burada ilginç bir durum söz konusudur. Daha önce de konuşulduğu gibi (bkz. yuk. büstler kısmı) Bithynia'da, Bilecik çevresinden ele geçen ve Zeus Bronton'u betimlediğini düşündüğümüz çok sayıda Zeus büstünün, zamanında Bronton altarı üzerinde durdukları anlaşılmaktadır. Burada da altarın üzerinde duran bir büst vardır. Ancak, bu sefer Zeus Bronton'un değil, doğulu bir tanrıçanın büstü söz konusudur. Yazıtta adları geçen anne ve oğlunun Bilecik veya çevresinden Roma'ya gitmiş ve orada kendi dini inançlarını sürdürmüş olduklarını düşünmek mantıklıdır. Orada tanıştıkları yabancı bir dini, yani Neotera'nın kültürünü benimsemiş ve kendi tanrılarına bu tanrıçanın büstünü sunmuş olmalıdırlar.

Kat. No. 305 (Lev. 86) küçük bir heykele ait kaidedir. Kaide üzerindeki Eski Yunanca ya-

zıttan bu heykelin Büyük Tanrı Bronton'a sunulduğu anlaşılmaktadır. Ancak, heykel kaide ile birleştiği yerlerden kırılıp kaybolduğu için ne heykeli olduğu bilinmemekte, geriye kalan izlerden bir şey anlaşılamamaktadır. İlginç bir durum ise, heykeli tanrıya sunmuş olan Gnaeus Claudius Eutykhes isimli şahsın tanrıya başka bir adak daha sunmuş olmasıdır (krş. Kat. No. 306). Yazıtta bu kişinin Büyük Tanrı Bronton'a bir δῶρον (hediye) sunduğu yazılıdır ve her iki yazıt da tıpatıp aynı şekilde ifade edilmiştir. İkinci eserin yayımlandığı eski yayında ne tip bir adak olduğu verilmemektedir. Yazıtta geçen δῶρον sözcüğü nedeniyle bu şahıs tanrıya yine bir heykel hediye etmiş olmalıdır. Her iki eserin zamanında yan yana durdukları düşünülebilir. Bronton'a heykel sunusunun yapılmış olması ilginçtir ve küçük Kybele Heykelciği hariç tutulursa, Anadolu'dan tanrı için adanmış bir heykel sunusu bilinmemektedir.

Kat. No. 307 (Lev. 86) küçük bir heykel altlığını andırmaktadır. Kırık nedeniyle eserin ne olduğu tam söylenememektedir. Bundan başka, yazıtı Corpus Inscriptionum Graecarum'da⁸⁹¹ yayımlanmış olan Kat. No. 308'in ne tipte bir eser olduğu yayında verilmemektedir.⁸⁹² Kat. No. 310'un yayınlarda girland ve *bukranion*'larla süslü yuvarlak bir altar olduğu belirtilmekte ama ayrıntılı tanımları yapılmamaktadır. Fotoğrafı da olmayan eserin tipi hakkında yorum yapmamız olanaklı olmamıştır. Zeus Bronton'la ilgili bir eserin Hellenistik Dönem'in tipik eserlerinden olan girlandlı ve *bukranion*'lu yuvarlak bir altar şeklinde karşımıza çıkması ilginçtir. Anadolu'da Zeus Bronton'la ilgili bu tipte bir adak yoktur.

Roma adakları içinde belki de en ilginç olanı, üzerine kabartmalar işlenmiş dört köşe levha biçiminde bir steldir (Kat. No. 311 Lev. 87 a-c⁸⁹³). Stelin ilginçliği, biçimi ve üzerindeki kabartmalardan kaynaklanmaktadır. Enine uzun bir levha görünümünde olan stelin biçim olarak Anadolu'daki Zeus Bronton adakları içinde benzeri yoktur. Eserin üzerinde, solda bir kaya üzerinde oturan ve lyra çalan bir genç erkek figürü bulunmaktadır. Gençin yanında başı arkaya dönük bir panter betimi vardır. Onun önünde arka arkaya ayakta duran iki kadın betimi görülmektedir. Kabartmalar Klasik Dönem özellikleri göstermektedir. Stelin, üzerindeki Latince yazıttan çok daha önceki bir dönemde işlendiği anlaşılmaktadır. Eserin arkeolojik yönü bilim dünyasında birçok kez değerlendirilmiş ve üzerindeki kabartmalar yorumlanmıştır. Lyra çalan genç figürün Iuppiter Bronton olduğu söylenmiş ve Genç Iuppiter'in Nympheler'in arasında betimlendiği düşünülmüştür⁸⁹⁴. Figürün Apollon'u betimlediğini söyleyenler de vardır ve Iuppiter ile Apollon'un kültleri arasındaki ilişkilere değinilmiştir⁸⁹⁵.

⁸⁹¹CIG III No. 5932.

⁸⁹²Yayında "aeri incisam" ifadesi geçmektedir. Bu nedenle adağın bronz bir eser olabileceği düşünülebilir.

⁸⁹³Lev. 87'de Kat. No. 311'deki stelin fotoğrafı (311 a) ve iki değişik çizimi (311 b-c) verilmektedir. Fotoğraf Calza et alii, Antichità, Lev. 79 No. 124a'dan alınmıştır. Birinci çizim (311 b) Vermeule, Drawings, s. 72 No. 367 (Fig. 84)'den, ikinci çizim (311 c) ise, Calza et alii, Antichità, Lev. 79 No. 124b'den buraya aktarılmıştır. Bu son çizimi Winckelmann yapmıştır. İlk çizim eseri daha gerçekçi vermektedir. İkinci çizimde ise, Winckelmann'ın kendi yorumu görülmektedir.

⁸⁹⁴Matz-Duhn, Antike Bildwerke III, s. 147 vd. No. 3773.

⁸⁹⁵Dessau, ILS II.1, No. 3046 ve Ramsay, Inscriptions, s. 123 vd. ("Apollo Citharoedus . . . with a panther and two choephoroi"). Cook, stel üzerindeki genç figürün Dionysos veya Apollon olabileceğini belirtmekte ve burada Apollon'un söz konusu olmasının daha olası olduğunu da eklemektedir. Buna neden olarak, tanrının kültü-

Lyra çalan gencin mitolojideki Paris figürü olabileceği söylenmiştir⁸⁹⁶. Gencin lyra çalması ve panter figürü nedeniyle burada Orpheus'un betimlendiği de düşünülmüştür⁸⁹⁷. Stelin üzerindeki lyra çalan genç erkek figürünün Zeus Bronton'u betimlediği düşünüldüğü için, tanrının bu sahnede Opheus veya Dionysos'u andıran yönünün vurgulandığı belirtilmiştir⁸⁹⁸. Stel üzerindeki ayaktaki kadın betimlerinin ise tanrıça oldukları genel kabul görmüştür. Tüm bu yorumlar, stelin üzerindeki betimlerin Zeus Bronton ile ilişkilendirilmek istenmesinden doğmuştur. Çünkü, eserin üzerindeki Latince yazıtta Aurelius Publius adındaki bir şahsın Iuppiter Sanctus Bronton'a bu adağı sunduğu yazılıdır. Ancak burada, aslı Klasik Dönem'den kaynaklanan kabartmalı stel ile Roma Dönemi'nden yazıtı arasında olasılıkla herhangi bir bağ bulunmamaktadır. Yazıtın kabartmalı eser üzerine bu şahıs tarafından geç bir dönemde⁸⁹⁹ yazdırıldığı ve stelin tanrıya sunulduğu anlaşılmaktadır⁹⁰⁰.

Roma'da bulunmuş olan Zeus Bronton adaklarının yazıtlarına genel olarak bakıldığında beş eserin (Kat. No. 304–308) yazıtının Yunanca, öteki beş eserin (Kat. No. 309–313) yazıtının da Latince yazılmış olduğu görülmektedir. Eserler katalogda önce "Yunanca Adaklar", sonra da "Latince Adaklar" olarak incelenmiştir. Yunanca yazıt taşıyan iki adağın (Kat. No. 304 ve 308) üzerinde ayrıca bir de Latince yazıt okunmaktadır. Kat. No. 304'de gövde üzerindeki Yunanca yazıtta adı geçen Aurelius Lampon ve annesi, Zeus Bronton için sundukları bu altarı, İmparator Marcus Antonius Gordianus Augustus'un ve İmparatoriçe Furia Sabinia Tranquillina Augusta'nın sağlık ve selametleri için adadıkları (başlık üzerindeki Latince yazıttan) anlaşılmaktadır. Bundan başka, Kat. No. 308 üzerindeki Latince ve Yunanca yazıtların birbirleriyle ilişkili oldukları düşünülebilir (bkz. aş.).

Yunanca adaklara genel olarak bakıldığında, Kat. No. 304'te, yukarıda da değinildiği gibi, Zeus Bronton'a Mısırlı Tanrıça Neotera'nın bir büstünün sunulduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta tanrının adının Anadolu'daki adaklarında olağan olan "Δὶ Βροντῶντι" biçiminde yazılmış olduğu dikkat çekmektedir. Kat. No. 305 ve 306'nın yazıtları birbirleri ile tıpa tıp aynı biçimde ifade edilmiş olup, sadece sözcüklerin iki satır içindeki yerleri değişiktir. Her iki yazıtta da tanrının adı θεῶ Μεγάλῳ Βροντῶντι şeklinde geçmektedir. Olasılıkla ikisi de heykel olan bu iki adağı aynı şahıs, Gnaeus Claudius Eutykhes, sunmuştur. Kat. No. 307'de "Duaları işiten Tanrı Bronton'a" (Θεῶ Ἐπηκόῳ Βροντῶντι), adı olasılıkla Aurelius Lampon olan bir şahıs bu eseri adamıştır. Kat. No. 308'in⁹⁰¹ Yunanca yazıtında ise, Büyük Zeus Bronton'a (Δὶ

nün Apollon ile ilişki içinde olduğunu söylemekte ve Kat. No. 270'deki yazıtı örnek göstermektedir (κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Φοίβου), krş. Zeus II.1, s. 838 vd. (Fig. 795), özellikle s. 839 dipn. 1. Konu ile ilgili olarak ayrıca krş. Kat. No. 32 (Δὶ Βροντῶντι καὶ Ἀπόλλωνι).

⁸⁹⁶Schraudolph, Götterweihungen, s. 226 No. L75.

⁸⁹⁷Winckelmann, Monumenti, s. 63 vd.

⁸⁹⁸Cook, Zeus II.1, s. 839.

⁸⁹⁹Matz ve Duhn yazıtın harflerinin geç dönemden olduğunu ve stel üzerine özensiz ve kaba bir biçimde sonradan yazıldığını belirtmektedirler, krş. Antike Bildwerke III, s. 148.

⁹⁰⁰C.C. Vermeule eser için "İ. Ö. 5. yy.'dan olan bir kabartmanın Roma Dönemi'nden bir kopyası" şeklinde yorum yapmaktadır, krş. Drawings, s. 26 Fol. 48 No. 367 s. 72 No. 367 (Fig. 84).

⁹⁰¹CIG III No. 5932'de yayımlı olan yazıtlar için Cox ve Cameron, MAMA V, s. 176'da yazıtların Zeus

Μεγάλω Βροντῶντι) bir grup sanatçının (οἱ τεχνεῖται) birlik kasasından (yazıtta kısaltma olarak veriliyor: κ. χ. = κοινοῖς χρήμασιν) adağı sunduğu yazılıdır. Eserin üzerinde bulunan Latince yazıtta altı kişinin adı geçmektedir ve yazıt *Iuppiter Optimus Maximus*'a sunulmuştur (ayrıntılar için bkz. Kat. No. 308). *Iuppiter Optimus Maximus*'la kastedilen olasılıkla yine Zeus Bronton'dur. Bu düşünce doğru ise, o zaman Yunanca yazıtta geçen οἱ τεχνεῖται belki de burada adı geçen şahıslardır. Zanaatkârlar olasılıkla masraflarını kendi kurdukları meslek loncasından karşılayarak tanrıya bu adağı sunmuşlardır. Sanatçıların Bronton'a neden bir adak sundukları konusu açık değildir. Fakat, eserdeki Latince ve Yunanca yazıtları birbirlerinden ayırmak ve yazıtların eserin üzerine farklı zamanlarda kazındıklarını düşünmek de olasıdır.

Latince adaklara genel olarak bakıldığında, Kat. No. 309'da Roma'daki Claudia Tribu'sundan Lucius Iulius Pollitianus adlı bir şahsın adağı sunduğu görülmektedir. Şahıs Zeus Bronton'un rahibidir (*sacerdos Dei Brontontis*). Kat. No. 310'un yazıtında, Zeus Bronton'un ve Hekate'nin rahibi olan Fl(avius) Septimius Zosimus'un Tanrı Mithras⁹⁰² için bir mağara (*speleum*), yani bir Mithreum yaptırdığı geçmektedir. Yazıtta, Zeus Bronton'un Roma'daki kültü ile ilgili ilginç bilgiler vardır. Öncelikle, Bronton'un Roma'da tanrıça Hekate ile birlikte tapınım gördüğü bu yazıt aracılığı ile anlaşılmaktadır. Hekate, Phrygia'da kültü yaygın olan bir tanrıçadır⁹⁰³. Ancak, Phrygia'dan Zeus Bronton ile Hekate'ye birlikte adanmış bir eser bilinmemektedir. Roma'da olasılıkla iki tanrının ortak tapınım gördüğü bir tapınak olmalıdır. Zeus Bronton ve Hekate rahibi olarak Flavius Septimius Zosimus'un neden bir Mithreum yaptırdığı açık değildir. Bundan başka, Kat. No. 311'in yazıtından, stelin Aurelius Publius isimli bir şahıs tarafından Iuppiter Sanctus Bronton'a (Iovi Sancto Brontonti) sunulduğu anlaşılmaktadır. Yazıtın üzerine kazındığı stelle ve kabartmalarıyla ilgisi olmadığına yukarıda değinilmişti. Kat. No. 312'de Arruntia Hygia Matriona isimli bir kadın *Iuppiter Optimus Maximus Bronton*'a adağı sunmuştur. Günümüze parça olarak kalabilmiş Kat. No. 313'de ise, yazıtın 13. satırında "Sancte Bronton" sözcükleri dikkat çekmektedir.

Yayınlarda, Roma'daki adakların bir kısmının Via Appia Nuova'da buldukları belirtilmektedir⁹⁰⁴. Ele geçen bu dört adak, Roma'nın bu banliyö semtinde olasılıkla tanrının bir kutsal alanı olduğunu düşündürmektedir⁹⁰⁵. Kat. No. 306, Via Appia Nuova'da bulunmuş olan Kat. No. 305'in yazıtında adı geçen şahıs (Γνωῖος Κλαύδιος Εὐτύχης) tarafından adandığı için, bu eser de olasılıkla aynı yerden kaynaklanmaktadır. Öteki eserlerin Roma'da tam olarak nerede buldukları bilinmemektedir. Fakat, onların da Via Appia Nuova çıkışlı oldukları düşünülebilir⁹⁰⁶. Yunanca yazıtlarda geçen şahıs isimlerinin Yunanca olduğu dikkat çekmektedir. Latince yazıtlarda ise çoğunlukla Latin adları göze çarpmaktadır. Roma'daki Zeus

Bronton'a adandığının kuşkulu olduğunu söylemekte ama nedenini belirtmemektedirler.

⁹⁰²Mithras kültü ile ilgili genel olarak bkz. Cumont, *Textes et Monuments*; Vermaseren, *Mithras*; Vermaseren, *Corpus Mithriaca*; Merkelbach, *Mithras*; Beck, *Mithraism*; Jacobs, *Mithrasmysterien*.

⁹⁰³Krş. genel olarak Kraus, *Hekate. Phrygia Bölgesi için bkz. yayında özellikle s. 166 vd.*; Lochman, *Grabsteine*, s. 463 vd.

⁹⁰⁴Krş. Annibaldi, *Scoperta*, s. 98 vd. Bunlar şu eserlerdir: Kat. No. 304, 305, 312 ve 313.

⁹⁰⁵Krş. yuk. age., s. 98 vd.

⁹⁰⁶Krş. Weinstock, *Tonans*, s. 1706.

Bronton eserlerinden Yunanca kaleme alınmış olanlar, olasılıkla Anadolu'dan, daha doğrusu Kuzeybatı Phrygia'dan (veya Bithynia'dan), başkente giden şahısların adakları olmalıdır. Latince olanların ise, Roma kökenli şahısların sunuları oldukları düşünülebilir. Roma İmparatorluk Dönemi'nde, İmparatorluğun her köşesinden başkente gelmiş birçok değişik etnik kökenli insan vardır. Roma'da özellikle köle statüsünde yaşayan birçok yabancı olduğu bilinmektedir⁹⁰⁷. Burada, yazıtlarda bu yönde hiçbir bilgi olmamasına rağmen, Phrygia kökenli köle ya da azatlıların söz konusu olabileceği düşünülebilir. Bu insanların, vatanlarındaki tanrıları Zeus Bronton'a yeni yurtlarında da tapınmaya devam etmiş olmaları yadırganmayacak bir olgudur. Tanrının kültü olasılıkla bu Anadolu insanları tarafından Roma'da kısıtlı bir kesime de tanıtılmış ve sürdürülmüşe benzer. Ancak, Romalıların köleler tarafından ithal edilmiş hiçbir yabancı tanrıyı kabullenmediği ve devlet dini olarak kesinlikle kabul etmediği de bilinen bir gerçektir⁹⁰⁸. İki Latince yazıtta (Kat. No. 309 ve 310) Zeus Bronton'un saygın ve iyi kökenlerden gelen Romalı rahiplerinin adları geçmektedir. Tanrının kültürünün kentin banliyösünde yaşayan bir kısım Romalıların küçümsenmeyip ilgi ve tapınım gördüğü söylenebilir. Tanrı için tapınak yapılması ve kült işlerini yürütmek için rahipler atanması bunun en iyi göstergesidir. Ancak, Zeus Bronton'un kültürünün Roma'da yaygınlaşarak İmparatorluğun önemli dinlerinden birisi olduğu kesinlikle iddia edilemez. Zeus Bronton'un Roma'da tanrı Iuppiter Optimus Maximus'la özdeşleştirildiği ve adının Mithras, Neotera ve Hekate gibi tanrı ve tanrıçalarla anıldığı görülmektedir (Zeus Bronton'un Roma'daki kültü ve Iuppiter Tonans'la ilgisi hakkında ayrıntılı bilgiler için bkz. "Zeus Bronton ve Kültü" kısmı).

Yukarıda da değinildiği gibi, Roma'dan sonra iki farklı merkezden Zeus Bronton'la ilgili olduğunu düşündüğümüz birer adak taşı bilinmektedir. Bunlardan ilk merkez Karadeniz'de, Kerç Boğazı'nın yakınlarında yer alan Kytaiion Kenti'dir⁹⁰⁹ (bkz. harita 3). Buradan ele geçmiş olan eserin tipi bilinmemektedir ve (Kat. No. 314) üzerindeki uzun yazıtın başında Θεῶν Βροντωνῶντι Ἐπηκόωι ifadesine rastlanmaktadır. Yazıtta, Koiteialılar'ın vatanı (Kytaiion Kenti) tarafından Tanrı Bronton için bir tapınak yaptırıldığını öğreniyoruz. Tapınağın tek başına bir yapı olmayıp çevresinin bina ve avlularla donatıldığı anlaşılmaktadır. Yine yazıtta, bütün masrafların adı geçen bu kent tarafından karşılandığı belirtilmekte ve bütün bu işlerin sorumluluğunu üstlenen şahıs ile tanrının rahibinin de adı geçmektedir. Yazıtta verilen tarihten (Ἐν τῷ αλφ' ἔτει καὶ μηνὶ Δεῖωι α') eserin İ. S. 234/5'te dikildiği anlaşılmaktadır.

İkinci merkez ise, Ege Denizi'ndeki Thera Adası'dır (bugünkü Santorin, bkz. harita 4). Bu adadan ele geçmiş olan küçük bir altar (Kat. No. 315) üzerinde Zeus Bronton'un ve Astrapton'un⁹¹⁰ adları (Διὸς Βροντωνῶντος καὶ Ἀστράπτοντος) geçmektedir. Küçük altanın bu tanrılara adanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Karşımızda, Zeus Bronton kültürünün ana merkezi olan Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nden ol-

⁹⁰⁷ Genel olarak bkz. Bömer, Religion der Sklaven III ve IV.

⁹⁰⁸ Bkz. Bömer, yuk. age. IV, s. 1114.

⁹⁰⁹ Kentin adı yazıtta ἡ πατρις Κοιτειῶν şeklinde geçmektedir. Koiteialılar, yani Koiteia Kenti ile olasılıkla bugünkü Kytaiion kastedilmektedir.

⁹¹⁰ Zeus Astrapton'la ilgili olarak katalogda bkz. No. 297, 302 ama özellikle 66.

dukça uzakta olan iki farklı buluntu yeri söz konusudur. Her iki yerden de ele geçen adaklarda adı geçen tanrının Anadolu'daki Zeus Bronton olup olmadığı tartışılabilir. Yazıtlarda bu yerlerin yerel gökgürültüsü tanrılarının kastedildiğini düşünmek olanaklıdır⁹¹¹. Ancak, Bronton ve Astrapton tanrı ikilisinin Anadolu'da birkaç kez birlikte belgelenmiş olduğu göz önüne alınırsa⁹¹², Thera'daki eserde Anadolu tanrılarının kastedilmiş olduğunu düşünmek mantıklı olacaktır. Ayrıca, Thera'da Bronton'a sunulmuş sadece bir adağın olması, yörenin yaygın tapınım gören tanrısı olmadığını düşündürmektedir. Yine, aynı şekilde, Kytaiion'da da sadece bir eser üzerinde tanrının adı geçmektedir. Fakat, yazıtta adı geçen Theos Bronton'un Kytaiion'da önemli bir tanrı olduğu, ona çevresindeki çeşitli yapı grubuyla birlikte bir tapınak adanmasından anlaşılmaktadır. Buna rağmen, buradan tanrının adını içeren sadece bir adağın ele geçmesi şaşırtıcıdır. Bölgede, Βροντῶν *epitethon*'unu taşıyan yerel bir hava tanrısının kültüne ilişkin başka herhangi bir bilgi yoktur. Burada olasılıkla yine Anadolu tanrısı Zeus Bronton söz konusudur. Tanrının neden burada tapınım gördüğü açık değildir ve bu konuda yorum yapabilmek için gerekli bilgiler bugün için eksiktir.

Sonuç olarak, az da olsa Anadolu dışında da Zeus Bronton kültürünün belgelendiği görülmektedir. Roma'daki adakların bir kısmı Anadolu kökenli insanlar, hür, köle veya azatlılar, bir kısmı ise Romalılar tarafından sunulmuştur. Roma'da Zeus Bronton'un olasılıkla, bir tane zamanında Roma'nın bir banliyö semti olan Via Appia Nuova'da olan en az bir tane tapınağının olduğu anlaşılmaktadır. Roma adaklarında tipolojik bir birlik yoktur, hemen her türde (altar, stel, heykel vs.) adak tanrıya sunulmuştur. Roma dışında Thera Adası'ndaki adağın, büyük bir olasılıkla Anadolu kökenli bir şahıs veya şahıslar tarafından sunulduğu düşünülebilir. Kerç Boğazı'nda, Kytaiion Kenti'nde bulunmuş olan yazıtta geçen bilgilerden tanrının burada bir tapınağı olduğunu öğreniyoruz. Yine, olasılıkla Phrygia'lı Zeus Bronton'un sözü konusu olduğu bu yerde neden Anadolu bir tanrıya tapıldığı açık değildir.

⁹¹¹Drew-Bear-Naour, Thera ve Kytaiion'daki adakları düşünerek, yıldırım ve gökgürültüsü gibi atmosfer olaylarının, Zeus Bronton ile ilişkisi olmayan hava tanrılarının aynı *epitethon*'la (Βροντῶν) isimlendirilmesine neden olmuş olabileceğini belirtmektedirler, bkz. Divinités, s. 1994: "*Mais les mêmes phénomènes atmosphériques, la foudre et le tonnerre, ont pu donner naissance en des lieux très éloignés les uns des autres à des épithètes semblables, sans qu'il y ait pour autant lieu de supposer nécessairement une parenté de culte entre ces manifestations et l'adoration de Zeus Bronton, divinité locale de Phrygie*".

⁹¹²Krş. Kat. No. 66, 297 ve 302.

6.5. ADDENDA (Kat. No. 316–317)

Bu ek kısmında, katalog tamamlandıktan sonra yayımlanmış bir eserle (Kat. No. 316 Lev. 88) daha sonra belirlenebilmiş başka bir eser (Kat. No. 317) değerlendirilmiştir. Eserler katalogdaki sıralamayı bozmamak ve bilgilerin kaymasını önlemek amacıyla bu kısmında çalışılmıştır. Her ikisi de altar olan ve Eskişehir'den ele geçen eserler aslen Kuzeypatı Phrygia'daki altarlara kısmına dahildir. İlk altar Kat. No. 316 İnönü'de bulunmuştur ve "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar" grubuna girmektedir. Başlıkta Zeus büstü betimlendiği anlaşılan esere o bölümde kısaca değinilmiştir. Mihallıçık'taki (antik Akreina) Korucu Köyü'nden ele geçmiş olan ikinci altar parça halindedir. Eserin yayınlarda ayrıntılı betimi yoktur. Fotoğraftan da (bkz. Lev. 88) ayrıntılı tanım yapılamayan altarı herhangi bir gruba kesin oturtabilmek olanaklı olmamıştır. Sadece, başlığın profil kısmına işlenmiş yumurta biçimli *kymation*'lar dikkat çekmektedir. Bu tarz bir süsleme bir Bronton eserinde ilk kez görülmektedir. Eserin önemi, Zeus Bronton'un yanı sıra ana tanrıça Meter'e de adanmış olmasıdır. Tanrıçanın yazıtta geçen *epitethon*'u (Πλιτα— —) tam korunamamıştır. İki tanrının adlarının birlikte belgelendiği başka bir adak yoktur.

6.6. TİPOLOJİK DEĞERLENDİRME SONUCU

Zeus Bronton'a sunulmuş olan adaklar katalogda ilk önce ana buluntu bölgelerine göre dört coğrafi gruba ayrılmıştır. Söz konusu coğrafi bölgeler katalogda "Kuzeybatı Phrygia", "Bithynia", "Anadolu'nun Başka Bölgeleri" ve "Anadolu'nun Dışındaki Bölgeler" olarak gruplandırılmıştır. Coğrafi ayırmadan sonra, her bir bölge içinde tipolojik ayırım yapılmıştır.

Kuzeybatı Phrygia'daki eserler steller, altarlar, Zeus büstleri, Kybele heykelciği ve türü belirlenemeyenler olmak üzere beş ana gruba ayrılmaktadır. Steller, Kuzeybatı Phrygia'da ele geçen Bronton adakları için en çok tercih edilmiş olan adak tiplerinden birisidir. Toplam 133 stel çalışılmıştır (Kat. No. 1–133 Lev. 1–29). Genelde 10–20 cm kalınlığında mermer levhalar üzerine hafif kabartma olarak işlenmiş ve son derece stilize edilmiş steller söz konusudur. Steller üzerinde Zeus büstü motifinin tercih edilmemiş olduğu anlaşılmaktadır. Stel adakları başlıca üç gruba ayrılmaktadır: "Üçgen Alınlıklı Büyük Steller", "Üçgen Alınlıklı Küçük Steller" ve "Yuvarlak Stel". İlk grup da kendi içinde üçe ayrılmaktadır: "Üçgen Alınlıklı Basit Steller", "Naikos Steller" ve "Değişik Tipler". İkinci grup ise kendi içinde ikiye ayrılmaktadır: "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" ve "Naikos Steller". Yuvarlak stel sadece bir eserden oluşmaktadır. Üçgen alınlıklı stellerin genellikle iki farklı boyda işlendikleri gözlemlenmektedir. Büyük boylu steller 60–70 cm'nin üzerinde, küçükler ise bu yüksekliğin altındadır.

Üçgen Alınlıklı Büyük stellerin ilk grubu olan "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" (Kat. No. 1–6 Lev. 1–2) grubunda sadece altı stel olup, grubun özelliği gövde üzerinde sütun betiminin olmamasıdır. Bir stelin gövdesi çerçeve içine alınmıştır (Kat. No. 6). Stellerin sayıca az olmasından bu tipin Zeus Bronton adakları için tercih edilmediği anlaşılmaktadır.

Üçgen Alınlıklı Büyük stellerin ikinci grubunu 91 eserle "Naikos Steller" (Kat. No. 7–98 Lev. 3–20) oluşturmaktadır. Stellerin özelliği gövde üzerinde, steli sağ ve sol kenarlardan sınırlayan stilize sütun betimlerinin olmasıdır. Eserlerin hemen hepsi Eskişehir ve çevresinden ele geçmiştir. Naikos stellerin yarısına yakın kısmının aynı zamanda mezar taşı olduğu anlaşılmaktadır. Bu stel tipinin özellikle Dorylaion ve Nakoleia'da çok tutulduğu, bölgenin bir özelliği olduğu ve yaygın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Üçgen Alınlıklı Büyük stellerin son grubunu sadece iki eserle "Değişik Tipler" (Kat. No. 99–100 Lev. 20–21) oluşturmaktadır. İki stel de ötekilerden farklı tipte işlenmiştir. Birinci stel (Kat. No. 99 Şek. 4) oldukça büyük bir eser olup naikos biçimlidir. Steli öteki naikos stellerden ayıran ana ayrıntı, alınlığın alt kısmındaki ara bölmedir. Naikos stel ikonografisinde bu kısım yoktur ve eser bu özelliği ile Bronton adakları içinde tektir. Bu grubun ikinci eseri büyük parça şeklindeki bir steldir (Kat. No. 100 Şek. 5). Eserin diğer stellerden ayrılan özelliği, büyük bir taş levha üzerinde birbirlerine bitişik iki ayrı stel biçiminde işlenmiş olmasıdır. Stel, tip olarak Phrygia'da çok yaygın olan kapı biçimli mezar stellerine benzemektedir. Ancak, stellerin gövdesi üzerinde kapı motifi olmadığı için eserin kapı stelleri şeklinde tasarlanmadığı anlaşılmaktadır. Steli yapan usta, büyük bir olasılıkla, bölgede çok tutulan kapı bi-

çimli stellerden tip olarak etkilenmiştir.

Zeus Bronton'a genellikle büyük boyutlu eserler adanmıştır. Ancak, tanrı için bir grup küçük boyutlu stel sunulduğu da görülmektedir. Küçük boyutlu steller sadece otuziki tanedir. Bu tip stellerin boyları genellikle 60 cm'den azdır. Üçgen Alınlıklı Küçük Stellerin ilk grubunu "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" (Kat. No. 101–128 Lev. 20 ve 22–28) oluşturmaktadır ve bunların özelliği gövde üzerinde sütun betiminin olmamasıdır. Stellerin büyük bir kısmı (Kat. No. 101–121) Seyitgazi'ye bağlı Yazıdere Köyü'nün 2, 5 km kuzeyinde Beygir Tokadı (Köle Deresi) adıyla bilinen yerde bulunmuştur. Eserler bir bütün oluşturmakta ve büyük bir olasılıkla buradaki bir kutsal alandan kaynaklanmaktadır. Yazıdere Köyü'nde Zeus Bronton ve Zeus Limnenos'un ortak tapınım gördüğü yerel bir tapınak olduğu anlaşılmaktadır. "Üçgen Alınlıklı Basit Steller" grubuna giren ve Beygir Tokadı buluntusu olmayan küçük steller de vardır. Bunlar yedi tane olup (Kat. No. 122–128) hepsi de Eskişehir çevresinde bulunmuştur.

Üçgen Alınlıklı Küçük Stellerin ikinci grubunu beş eserle "Naikos Steller" (Kat. No. 129–133 Lev. 29) oluşturmaktadır. Stellerin gövdesi üzerinde, tıpkı büyük boyutlu örneklerde olduğu gibi, sütunlar bulunmaktadır (Şek. 7 ve 8). Bütün Zeus Bronton adakları içerisinde küçük naikos stellerin çok az sayıda oldukları görülmektedir. Bu tip adakların bu tanrı için tutunmadığı anlaşılmaktadır. Steller Eskişehir ve çevresinde görülmektedir. Bronton'a sunulmuş küçük stellerin içinde aynı zamanda mezar taşı olan yoktur.

Stellerin üçüncü ve son grubunu bir tek eserle "Yuvarlak Stel" oluşturmaktadır (Kat. No. 134 Şek. 9 Lev. 29). Eser, yuvarlak oluşu nedeniyle tip olarak üçgen alınlıklı stellerden ayrılmaktadır. Burada, Kütahya'nın Aslanapa İlçesi'nin Çal isimli köyünde bulunmuş bir tek yuvarlak stel parçası söz konusudur. Benzer yuvarlak steller Kütahya'da, özellikle Porsuk Nehri'nin yukarı vadilerinden çok sayıda ele geçmiştir. Stelin, T. Lochman'ın 3. varyantına (Şek. 12) uyduğu için yaklaşık İ. S. 240–250 tarihlerinden olduğu söylenebilir. Zeus Bronton sunularının içerisinde bir tek yuvarlak stel adağının olması bu tip eserlerin Bronton adakları için tercih edilmediğini göstermektedir.

Altarlar Kuzeybatı Phrygia'da Zeus Bronton adakları için stellerden sonra en fazla tercih edilmiş olan ikinci büyük grubu oluşturmaktadır. Prizma biçimli olanlar sayıca çok fazla olup daha fazla tercih edilmiş oldukları anlaşılmaktadır. Yuvarlak altarlar sadece iki tanedir. Prizma biçimli altarlar kendi içinde üç tipe ayrılmaktadır: "Akrotersiz Olanlar", "Akroterli Olanlar" ve "Akroterli Olup Olmadığı Belirlenemeyenler". Yine, akroterli olan altarlar da kendi içinde üç gruba ayrılmaktadır: "Alçak Başlıklılar", "Yüksek Başlıklılar" ve "Başlıkta Zeus Büstü Olanlar". Prizma biçimli altarların Kuzeybatı Phrygia'da, özellikle Dorylaion ve Nakoleia çevresinde çok sevilmiş olduğu sayısız buluntudan anlaşılmaktadır. Zeus Bronton'a adanmış olan bazı altarların üzerine alçak kabartma biçiminde Zeus büstleri veya başları işlenmiştir. Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nde, İnönü hariç, Bronton altarları üzerine Zeus büstü işlenmesinin gelenek olmadığı söylenebilir.

"Akrotersiz Olanlar" olan altarlar sadece yedi tanedir (Kat. No. 135–141 Lev. 30–32). Bu grubun en büyük özelliği altarın başlık kısmında köşe akroterlerinin olmamasıdır (Şek. 15–16). Grupta motif olarak krater betiminin sıkça işlendiği görülmektedir ve bu durum olasılıkla

yörenin bağıcılığıyla doğrudan ilişkilidir. Altarların tamamı Eskişehir'de bulunmuştur ve özellikle Nakoleia ve köylerinde akroterli olanların yanı sıra bu tipin de sevildiği anlaşılmaktadır.

"Akroterli Olanlar" Zeus Bronton'a adanmış prizma biçimli altarlar içinde 35 altarla büyük bir grup oluşturmaktadır (Kat. No. 142–176 Lev. 32–57). Altarların özelliği başlıkta akroterlerin işlenmiş olmasıdır. Akroterler başlığın genelde dört cephesine de işlenmiştir. "Alçak Başlıklılar" grubuna 19 altar girmektedir (Kat. No. 142–160 Lev. 32–43). Bu eserlerin özellikleri başlık kısımlarının oldukça alçak ve basık yapılmış olmasıdır (Şek. 17–18). Eserlerin ön ve arka yüzleri çoğunlukla yan yüzlerden daha geniş işlenmiştir. Yine kaide ve başlıklar da gövdeden daha geniş işlenmiştir. Akroterler arasında en sık görülen betim *baitylos*'tur. Bu tip akroterli ve alçak başlıklı altarların Dorylaion ve Nakoleia'da yaygın olduğu anlaşılmaktadır.

"Yüksek Başlıklılar" (Kat. No. 161–170 Lev. 43–47) grubuna giren on eser bulunmaktadır. Altarların özelliği, başlık kısımlarının oldukça yüksek işlenmesidir. Eserlerin büyük çoğunluğu Eskişehir'de bulunmuştur. Kütahya'dan da iki eser vardır. İki adağın aynı zamanda mezar taşı olduğu görülmektedir. Yüksek başlıklı altarlar Eskişehir Bölgesi'nde yaygındır.

"Başlıkta Zeus Büstü Olanlar" (Kat. No. 171–176 Lev. 48–57) grubunda sadece altı eser bulunmaktadır. Altarların en büyük özelliği yüksek başlık kısmına Zeus büstü ya da Zeus başının işlenmiş olmasıdır (Şek. 23–24 ve Lev. 48–57). Grupta sık görülen motiflerden birisi de *baitylos*'tur ve motifin altarların buluntu yeri olan İnönü'de sevildiği anlaşılmaktadır. İki eser aynı zamanda mezar taşıdır (Kat. No. 173 ve 176). Her iki altarın gövdesi üzerinde olasılıkla ölen şahsı betimle birer erkek büstü işlenmiştir. Bu grubun yazıtlarında dikkat çeken özellikler, yazıtların çoğunlukla "'Αγαθῆ τύχη" ile başlaması, bir tanesi hariç, diğerlerinde tanrının adının yazıtın başlangıcına yazılmış olmasıdır. Altarların bir tanesi dışında (Kat. No. 176) hepsi Eskişehir'in İnönü İlçesi'nde ele geçmiştir ve bu durum yörenin bir özelliği olarak gözükmektedir. Altarlar stil olarak hep aynı tarzda ama kendi içinde farklı çalışılmıştır ve bu da yörede yerel bir atölyeye işaret etmektedir. Bronton büstünün başlığa işlenmesi bu bölgenin bir özelliğidir ve Kuzeybatı Phrygia'da başka yerde görülmemektedir.

"Akroterli Olup Olmadığı Belirlenemeyenler" (Kat. No. 177–206 Lev. 58–61) grubuna otuz altar girmektedir. Altarların başlıklarının zarar görmüş olmasından akroterlerin varlığı söylenememektedir. Yayınlarda tanımları yapılmayan eserler de bu grupta toplanmıştır. Eserlerin büyük bir kısmı Eskişehir'de bulunmuştur. Onüç eserin aynı zamanda mezar taşı olduğu görülmektedir.

"Yuvarlak Altarlar" (Kat. No. 207–209 Şek. 21 Lev. 61) grubunda sadece iki eser vardır ve birisinin üst kısmının profilli olduğu görülmektedir. Her iki eser de Kütahya'da bulunmuştur. Yuvarlak altarların daha çok Kütahya'da, özellikle ve Aizanoi ve çevresiyle (Aizanitis) Yukarı Porsuk Vadisi'ndeki köylerde tercih edildikleri anlaşılmaktadır. Bu tip altarlar Dorylaion ve Nakoleia'da yaygın değildir. Sadece iki tane yuvarlak altar sunusu Zeus Bronton için bu adak tipinin tutunamadığının göstergesidir. Bronton altarları içinde girlandlı tipte olan yoktur. Bu tip Dorylaion ve Nakoleia'da tercih edilmemiştir. Girland motifi Kütahya Bölgesi'nde hem prizma biçimli hem de yuvarlak olanlarda görülmektedir.

Bu katalogda incelenen Zeus Bronton adaklarından beş tanesi büsttür. Büstlerin hepsi

Kuzeybatı Phrygia çıkışıdır. Eserler tipolojik olarak "Kabartma Büstler" (Kat. No. 210–212 Lev. 61–63) ve "Büstler" (Kat. No. 213–214 Lev. 63–65) olarak ikiye ayrılmıştır. Birinci grupta üç eser bulunmaktadır. İkincisinde ise sadece iki büst incelenmiştir. İlk gruba giren büstler, Kuzeybatı Phrygia'nın tipik Zeus İkonografisi'nde betimlenmiş olup üçü de kabartma tekniğinde işlenmiştir. Kabartma Zeus büstleri, Phrygia'da, özellikle Porsuk Nehri'nin Yukarı Vadileri'ndeki yerleşim yerlerinde (Kütahya İli, Altıntaş İlçesi) çok sayıda bulunmuştur. Kabartma biçimli Zeus büstlerinin bu bölgenin bir karakteristiği olduğu, çok sayıda ele geçmesinden belirlenebilmektedir. Bu ikonografinin çevre bölgeleri etkilediği, farklı birçok eserin üzerinde aynı tarzda işlenmiş Zeus betimlerinin görülmesinden anlaşılmaktadır. Büstler Yukarı Porsuk Nehri'nin vadilerinde, özellikle de bugünkü Altıntaş ve çevresindeki atölyelerde üretilmiştir. Bu tarz büstlerin ilk kez söz konusu atölyelerdeki ustalar tarafından betimlendiği anlaşılmaktadır. Bu tipin belirli bir heykel ikonografisinden alınmadığı kesindir. Zeus betimleri için bölgede büst tercih edilmiştir. Fakat, büst betimi sadece Zeus'la sınırlı kalmakta, başka tanrılar ve mezar taşlarının üzerindeki insan betimlerinde sık kullanılmaktadır. Büstlerin hepsinde de aynı stil özellikleri gözlemlenmektedir. Saç ve sakalların, giysilerin ve tüm ayrıntıların stilize edilmesi, giysilerdeki paralellik ve simetri, göğüsün üzerindeki iri ve oransız sağ el her büste görülmektedir. Fakat, genel stil özelliklerini taşımasına rağmen hiçbir büstün birbiriyle tıpa tıp aynı olmadığı gözlemlenmektedir. Buradan, eserlerin belirli bir şablonla seri olarak üretilmedikleri, her taşçı ustasının (veya atölyenin) bu ikonografiyi izleyerek kendi sanatsal yeteneğini kullandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu Zeus İkonografisi'nin belirli bir Zeus tipi için değil, bölgede farklı *epitethon*'larla tapınılan birçok Zeus tipi için genel olarak kullanıldığı görülmektedir. Eserlerin üzerindeki yazıt eğer eksik, kırık ya da kaybolmuşsa, büstün kimi betimlediği ya da kime adandığı kesin söylenememektedir. Bölgedeki tüm Zeus betimleri için bir tek tip yaratılmış ve hepsi için kullanılmıştır. Teknik güçlükler nedeniyle Zeus büstlerindeki sağ elin büyük betimlenmesinin "tanrının gücünün göstergesi" şeklinde yorumlanması doğru değildir. El kabartması yapmak teknik olarak oldukça güç olduğu için, dönemin yerel taşçı ustaları bu teknik problemi çözememiş ve bu nedenle el betimlerini oransız yapmış olmalıdırlar. Zeus Bronton'un kültürünün yoğun olarak görüldüğü antik Dorylaion ve Nakoleia kentlerinin olduğu bölgede hiç kabartma büst bulunmamıştır. Yörede bu tip eserlerin gelenek olmadığı anlaşılmaktadır. Zeus Bronton'a adanmış olan kabartma biçimli büstleri, Porsuk Nehri'nin yukarı vadilerdeki yerleşim yerlerinde yaşayan Dorylaion veya Nakoleia kökenli kişilerin adakları olarak yorumlamak olanaklıdır. Stilistik özelliklere dayanarak kabartma büstler İ. S. 180 ile 220 yıllarına tarihlenmektedir (T. Lochman). Zeus Bronton'a sunulmuş olan büstlerin de bu zaman dilimi içinde üretildiklerini düşünmek mantıklıdır. Bugüne kadar aynı zamanda mezar taşı olan bir Zeus büstü ele geçmemiştir.

Zeus Bronton'a kabartma büstlerin dışında, kabartma tekniğinde işlenmeyip, üç boyutlu betimlenmiş olan iki Zeus büstü daha adanmıştır. İlk büst (Kat. No. 213) Frig kabartma büstlerinin ikonografisinde, fakat biraz farklı işlenmiştir. Yazıtta geçen Μόvηç adından ve büstün betimleniş biçiminden eserin Kütahya çevresinden kaynaklanabileceği düşünülebilir. Bu grupta söz konusu olan ikinci büst (Kat. No. 214) bugün British Museum'dadır ve Eskişehir'de

(Dorylaion) bulunmuştur. Eser, bütün öteki Bronton büstlerinden farklı bir stilde betimlenmiştir. Kısa olan yazıtta dikkati çeken, tanrının adının yazıtın hemen başında olması ve son-
daki *κατὰ ἐπιταγήν* ifadesidir. Ancak, Dorylaion'dan veya teritoryumundan bulunmuş olan yüzlerce Bronton adağındaki ortak nokta, tanrının adının yazıtlarda genellikle sonda yazılmasıdır. Bu yazıttaki gibi tanrının adının başta olması ise, Bilecik ve çevresinden ele geçmiş sayısız Bronton adağı üzerinde belgelenmiştir. Yine, *κατὰ ἐπιταγήν* ifadesi de Bilecik ve çevresindeki yazıtların bir karakteristiğidir. Belki de büstün, Bilecik Bölgesi'ne yakın olup, orasıyla kültürel ve sanatsal olarak ilişki içinde bulunan, fakat yine Dorylaion Teritoryumu'nda yer alan bir bölgeden kaynaklandığını düşünmek gerekmektedir. Böyle bir yer için ideal olarak İnönü gözükmektedir. Çünkü, İnönü'deki altarlara hemen hepsinde, tanrının adı yazıtın başında bulunmakta ve iki eser üzerinde de *κατὰ ἐπιταγήν* ifadesi görülmektedir. Ayrıca, İnönü'ndeki altarlarda Zeus büstleri betimlenmiştir. Bütün bu nedenlerden dolayı büstün İnönü'nden kaynaklandığını düşünmek mantıklıdır. Bu gruptaki iki büstün yazıtından eserlerin sadece adak oldukları anlaşılmaktadır. Dorylaion'da kapı biçimli mezar stelleri üreten en az bir tane büyük atölyenin varlığı belirlenmiştir. Bu tür büyük atölyelerde, sadece kapı biçimli stellerin değil, öteki mezar taşları ile adakların da üretildikleri bilinmektedir. Bu nedenle, söz konusu büst buradaki atölyelerden birinde üretilmiş olmalıdır.

Zeus Bronton'un Kuzeybatı Phrygia'da belirli bir ikonografisinin olmadığı anlaşılmaktadır. Bölgede tüm Zeus tipleri için kullanılan belirli bir Zeus İkonografisi oluşturulmuştur. Az sayıda olmasından, büst sunusunun Bronton için Phrygia'da çoğunluk tarafından tercih edilmediği söylenebilir. Bunun dışında, Bithynia Bölgesi'nde, bugünkü Bilecik ve çevresinden ele geçmiş ve bu çalışmaya alınmamış olan otuzun üzerindeki yazıtsız Zeus büstünün Zeus Bronton'u betimledikleri ve zamanında Bronton altarlara üzerinde durdukları anlaşılmaktadır.

Zeus Bronton'a adanmış bütün eserler içinde küçük bir Kybele Heykelciği bulunmaktadır (Kat. No. 215 Lev. 66). Heykelcik çok iyi tanınan Kybele ikonografisinde işlenmiştir. Tanrıça sol elinde bir *tympanon* tutmaktadır. Tanrıça *tympanon*'u alttan tuttuğu için F. Naumann'ın ikinci tipine (Typ 2) uymaktadır. Zeus Bronton'a neden bir Kybele heykelciği adandığı bilinmemektedir ve yazıtta tanrıçanın adı geçmemektedir. Eser, tip olarak bütün Zeus Bronton adakları içinde tektir. Sadece, bir Bronton adağında ana tanrıça Meter'in adı geçmektedir (Kat. No. 317). Zeus Bronton'a bir tek Kybele heykelciğinin adanmış olması, bu tür adakların bu kült için çoğunluk tarafından tercih edilmediğinin göstergesidir.

"Tipi Belirlenemeyenler" grubunda yer alan otuz adet adağın tipleri belirlenememektedir (Kat. No. 216–245 Lev. 66–67). Bunun nedeni eserlerin kırık veya son derece kötü korunmuş olmasıdır. Ayrıca, bazı eserler çok eski yayınlarda tanımları yapılmadan yayımlandıkları ve fotoğraf veya çizimleri olmadığı için tipleri konusunda hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Tipleri tam olarak anlayamayan bazı düz blok ya da taş levhalar da bu grupta incelenmiştir. Blok olanların altar, levha olanların ise stel oldukları düşünülebilir. Eserlerin bir tanesi Kütahya'dan ötekileri Eskişehir ve çevresindedir. Bu gruptaki eserlerden on tanesi mezar taşıdır.

Bithynia Bölgesi'nde bulunmuş olan eserler tip olarak sadece iki grup oluşturmaktadır. Bithynia Bölgesi'nde Zeus Bronton için Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'ndeki kadar olmasa da,

çok sayıda altar sunulmuştur. Ancak, Phrygia'nın aksine bu bölgede tanrı için iki örnek dışında (Kat. No. 295–296) stel sunusu yoktur. Bundan başka, bu bölgede üzerinde Zeus Bronton'a adandığı yazılı Zeus büstü sunusu da yoktur. Bir eser dışında altarlara tamamı prizma biçimlidir. Sadece bir tane sütun tipli küçük bir yuvarlak altar adanmıştır (Kat. No. 294 Şek. 22 Lev. 84). Bithynia Bölgesi'nde zaman zaman yuvarlak altar sunuları görülmektedir. Ancak, bu adak tipinin bölgede çok yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Buradaki gibi sütun benzeri adak tipi ise hiç yoktur. Kuzeybatı Phrygia'da olduğu gibi Bithynia Bölgesi'nde de Zeus Bronton adakları için yuvarlak altarlara tutunamadığı anlaşılmaktadır.

"Prizma Biçimli Altarlar" genellikle 1 m'nin üzerindedir. Eserler çoğunlukla mermerden işlenmiştir. Bithynia Bölgesi'nden ele geçen altarlara, üzerlerine işlenen motifler bakımından Phrygia'daki benzerleri gibi zengin olmadığı göze çarpmaktadır ve genelde Phrygia'dakilerle aynı motifler görülmektedir. Bu, grupta ötekilerde olmayan yeni bir motif olarak iki tekerlekli at arabası, at ve arabacı motifi vardır. Dikkati çeken durum ise, Bithynia'daki altarlara üzerinde girland motifinin olmamasıdır. Bithynia Bölgesi'ndeki altarlara tip bakımından bazı farklılıklar göstermektedir. En ilgi çeken tip, köşe akroterleri olan yüksek başlıklı ve başlığa insan büstleri işlenmiş olan altarlardır. Bu büstler adağı sunan şahısları betimliyor olmalıdır. Başlıkta Zeus büstlerinin yerine insan büstlerinin tercih ediliyor olması, altarlara Kuzeybatı Phrygia'daki İnönü adaklarından ayırmaktadır. Bu tipin Bilecik ve çevresinde çok sevildiği söylenebilir. Bu tip altarlara Bithynia'nın başka yerlerinde yoktur. Bronton altarlara üzerine Zeus büstlerinin işlenmesinin Bithynia Bölgesi'nde gelenek olmadığı anlaşılmaktadır. İnönü'nün coğrafi olarak, başlığında insan büstleri kabartmaları betimlenen altarlara buluntu yeri olan Bilecik'ten uzakta olmaması dikkat çekmektedir. Her ne kadar İnönü'de Zeus büstü, Bilecik çevresinde de insan büstleri tercih ediliyor olsa da, iki bölge arasında kültürel ve sanatsal bir etkileşimin olduğunu düşünmek hatalı olmayacaktır. Çünkü, bu iki bölge dışında hiçbir yerde, altarlara üzerinde başlıkta büst kabartması olgusu karşımıza çıkmamaktadır.

Altarlara buluntu yerlerine genel olarak bakıldığında, büyük bir çoğunluğun Bilecik ve çevresinden ele geçtiği gözlemlenmektedir. Özellikle Pazaryeri ve Söğüt çevresi kültürün yoğun tapınım gördüğü yerlerdir. Dorylaion'un kuzeyinde bulunan ve kapı biçimli mezar stelleri üretmiş olan büyük bir atölyenin varlığı bilinmektedir (İkburun'da). Söz konusu atölye Bilecik ve köylerinden uzakta değildir. Bilecik'ten ele geçmiş olan Zeus Bronton adakları bu atölyede ya da onun etkisi altında yerli ustalar tarafından küçük atölyelerde üretilmiş olmalıdır. Sakarya Nehri'nin Orta Kıvrımı içinde kalan bölgelerde ve nehrin bazı yan kollarının (Karasu, Gökçesu) vadilerindeki yerleşimlerde Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğun bir Frig etkisi göze çarpmaktadır. Bu bölgelerde ele geçmiş olan birçok arkeolojik ve epigrafik belge, burada bir zamanlar Frigler'in oturduğunu göstermektedir. Tüm belge ve buluntular, özellikle de Zeus Bronton adakları, Phrygia ile kültürel bir etkileşimden çok, bölgede çok eskiden beri var olan Frig etniğine işaret etmektedir. İki bölgenin adakları arasındaki stilistik ayrılıklar ve yazıtlardaki ifade farklılıkları coğrafi ayırmadan kaynaklanıyor olmalıdır.

Bithynia Bölgesi'nden Zeus Bronton'a adanmış 48 adet prizma biçimli altar bilinmektedir (Kat. No. 246–293 Lev. 67–84). Genel olarak "Prizma Biçimli Altarlar" adı altında inceledi-

ğimiz eserler kendi içlerinde bazı farklılıklar göstermektedir. Öncelikle, birkaç altarnın ikono-grafik olarak birbirlerine benzediği görülmektedir (Kat. No. 267, 271, 273 ve 274 Şek. 25–27). Bu eserlerin birleştirici özellikleri altarnların yüksek başlık kısımlarının ön cephede çer-çeve içine alınmış olması ve bu alanın içine insan büstlerinin işlenmesidir. Başlıkta çerçeve içine alınmış panolar içine insan büstlerinin işlenmesi Güney Bithynia Bölgesi'nin bir özelliği olarak gözükmektedir. Burada söz konusu olan eserler özellikle Bilecik'in güneyindeki Pazaryeri'nde ve çevresinde bulunmuştur. Bu çevrede Zeus Bronton'a bu tür altar adakların sevilerek sunulduğu anlaşılmaktadır. Bithynia'nın öteki bölgelerinde benzer eserler söz konusu değildir. Bu grupta başka özellikler gösteren altarnlar da vardır. Bilecik'in Süleymaniye Köyü'nde bulunmuş olan Kat. No. 253'ün (Lev. 68) Kuzeybatı Phrygia'da ve Bithynia'da başka örneği yoktur. Altarı benzersiz kılan durum, başlık yerine, profil üzerine üç boyutlu bir Zeus büstünün işlenmiş olmasıdır. Bugüne kadar hiçbir Bronton altarı üzerinde bu şekilde bir Zeus büstü işlenmemiştir. Altar, bu bölgede ele geçmiş olan Zeus büstlerinin zamanında altarnlar üzerinde durduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Bithynia Bölgesi'nde bulunmuş olan Zeus Bronton yazıtlarında tanrının adının genellikle 'Αγαθῆ τύχη· dileğinden sonra başta geldiği görülmektedir. Bu durum bölge yazıtlarında ezici bir çoğunlukla gözlemlenmektedir. Kuzeybatı Phrygia'da Bronton'un adı genelde sondadır. Grupta dikkati çeken başka bir durum κατὰ ἐπιτομήν ifadesine çok sık rastlanmasıdır. ifadesi Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nde daha az görülmektedir. Yine, yazıtlarda Zeus Bronton'un birkaç kült kurucusuna rastlanmaktadır. Ayrıca, Latin isimlerinin çok sık geçtiği de dikkat çekmektedir. Dokuz eser aynı zamanda mezar taşıdır. Bu rakam Kuzeybatı Phrygia'daki bu türden adaklarla karşılaştırıldığında bir hayli azdır. Genel olarak, Bithynia'daki Zeus Bronton adaklarının mezar taşı olarak çok fazla tercih edilmedikleri söylenebilir. Bu grubun eserleri daha çok Bilecik çevresinden kaynaklanmaktadır. Bölgede Zeus Bronton'un kültüne yoğun biçimde tapınıldığı anlaşılmaktadır.

Bithynia Bölgesi'de Zeus Bronton'a iki tane de stel adanmıştır. İlk eser (Kat. No. 295 Lev. 84), üçgen alınlıklı ve alınlıkta akroterleri olan bir steldir. Eserin fotoğrafı da olmadığı için tipi hakkında yorumda bulunmak olanaklı değildir. Eser Bilecik'te, Pazaryeri'nin Fıranlar Köyü'nde bulunmuştur. İkinci stel ise (Kat. No. 296 Lev. 85), Bilecik'e bağlı Nanedere Köyü'nde (Düzdağ'da) bulunmuş olup bugüne kadar tanınan stel ikonografisine uymamaktadır. Bithynia Bölgesi'nden Zeus Bronton'a adanmış sadece iki stel olması, stel sunusunun tanrı için bu bölgede yaygın olmadığını göstermektedir.

Zeus Bronton'a sunulmuş olan adaklar Anadolu'da Kuzeybatı Phrygia ve Bithynia dışında kısıtlı da olsa birkaç bölgede karşımıza çıkmaktadır (Kat. No. 297–303 Lev. 86). Bunlar Maionia [Kuzeydoğu Lydia], Galatia, Isauria, Lykaonia ve Pamphylia'dır (bkz. harita 2). Ancak, bu bölgelerdeki buluntular bir veya iki taneyi geçmemektedir ve bu nedenle tanrının kültürünün bu bölgelere yayıldığını söylemek olanaklı değildir. Eserleri Kuzeybatı Phrygia'dan bu bölgelere gitmiş olan insanların adakları olarak düşünmek doğru olacaktır. Ele geçen eserler sayıca çok az olduğu için tipoloji yapılamamıştır. Frig kültüründen çok etkilenmiş olan Mainonia'da sadece iki Zeus Bronton adağının karşımıza çıkması şaşırtıcıdır (Kat. No. 297–

298 Lev. 86). Eserler Manisa'nın Kula İlçesi çevresinden ele geçmişlerdir. İlk eser küçük bir altar, ikinci eser ise bir steldir. Galatia Bölgesi'nden de iki Zeus Bronton adayı bilinmektedir (Kat. No. 299–300). İlk eser İki Zafer'de (İki Kilise–Mihalıççık) bulunmuş olup çok küçük bir altardır. Akköprü'da (Beylikahır) bulunmuş olan ikinci eserin nasıl bir eser olduğu bilinmemektedir. Eserler Zeus Bronton kültürünün coğrafi olarak en doğudaki belgeleridir. Isauria Bölgesi'nden Zeus Bronton için bir adak bilinmektedir. Adak, Isparta Zengibar Kalesi'nde (Palaia Isaura/Leontopolis) Akropolis'in hemen altındaki bir kayaya işlenmiştir (Kat. No. 301). Üçgen alınlıklı bir niş içine artık güçlkle seçilebilen ve yan yana duran Zeus Bronton'un ve Hermes'in büstleri işlenmiştir. Lykaonia Bölgesi'ndeki adak (Kat. No. 302) Kadınhanı'nda (Konya) bulunmuştur ve ne tür bir eser olduğu konusunda bilgi yoktur. Bu grubun en son bölgesi olan Pamphylia'dan bir adağın (Kat. No. 303) Zeus Bronton'a adanmış olması olasıdır. Bu gruptaki eserler arasında aynı zamanda mezar taşı olana rastlanmamaktadır. Toplam yedi adaktan üç tanesi küçük altar, bir tanesi stel, bir tanesi kaya kabartması olup iki eserin ise tipi bilinmemektedir. Zeus Bronton için Kuzeybatı Phrygia ve Bithynia dışında Anadolu'dan bu kadar az sayıda adağın bulunmuş olması kültürün bu bölgelerin dışına yayılmadığının göstergesidir.

Yerli Anadolu tanrısı olan Zeus Bronton'un kültürüne Anadolu dışında da rastlanmaktadır (Kat. No. 304–315 Lev. 86–87). Kültürün görüldüğü üç farklı bölge söz konusudur. Anadolu dışında tanrının kültürüne en çok rastlanan yer imparatorluğun başkenti Roma'dır. Roma'dan bugüne kadar beş tanesi Latince beş tanesi de Eski Yunanca olan toplam on Bronton adayı ele geçmiştir. Roma'dan sonra Ege Denizi'ndeki Thera Adası'ndan (bugünkü Santorin) ve Karadeniz'deki Kerç Boğazı'nın yakınlarında, Kytaion Kenti'nden birer Zeus Bronton adayı bilinmektedir (harita 3–4). Roma'da bulunmuş olan eserler (Kat. No. 304–313) az sayıda olduğu için tipoloji yapılamamıştır. Genel olarak bakıldığında, tanrıya çeşitli tiplerde adakların sunulduğu görülmektedir. Eserlerin içinde prizma biçimli küçük bir altar (Kat. No. 304 Lev. 86) ile girlandlı yuvarlak bir altar (Kat. No. 310) bulunmaktadır. İki eser (Kat. No. 305 Lev. 86 ve Kat. No. 312) heykel kaidesi olup heykel kısımları kaybolmuştur. Roma'da Zeus Bronton'a üzerinde kabartmalar bulunan bir stel de adanmıştır (Kat. No. 311 Lev. 87 a–c). Bundan başka, tanrıya sunulan eserler arasında dörtköşe altlığa benzeyen, ancak, nasıl bir eser olduğu tam anlaşılamayan bir adak (Kat. No. 307 Lev. 86) ile kırık bir parça da (Kat. No. 313) vardır. Üç eserin ise (Kat. No. 306 ve 308–309) yayınlarda ne olduğu belirtilmemektedir.

Roma'dan sonra iki farklı merkezden büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'la ilgili olan birer adak taşı bilinmektedir. Bunlardan ilk merkez Karadeniz'de, Kerç Boğazı'nın yakınlarında yer alan Kytaion Kenti'dir (harita 3). Buradan ele geçmiş olan eserin tipi bilinmemektedir ve (Kat. No. 314). Yazıtta, Koiteialılar'ın vatanı (Kytaion Kenti) tarafından Tanrı Bronton için bir tapınak yaptırıldığını öğreniyoruz. Tapınağın tek başına bir yapı olmayıp çevresinin bina ve avlularla donatıldığı anlaşılmaktadır. Yine yazıtta, bütün masrafların adı geçen bu kent tarafından karşılandığı belirtilmekte ve bütün bu işlerin sorumluluğunu üstlenen şahıs ile tanrının rahibinin de adı geçmektedir. Yazıtta verilen tarihten bu eserin İ. S. 234/5 yıllarında dikildiği anlaşılmaktadır. İkinci merkez ise, Ege Denizi'ndeki Thera Adası'dır (bugünkü Santorin, bkz.

harita 4). Bu adadan ele geçmiş olan küçük bir altar (Kat. No. 315) üzerinde Zeus Bronton'un ve Astrapton'un adları (Διὸς Βροντῶντος καὶ Ἀστράπτοντος) geçmektedir. Küçük altarin bu tanrılara adanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Karşımızda, Zeus Bronton kültürünün ana merkezi olan Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'nden oldukça uzakta olan iki farklı buluntu yeri söz konusudur. Her iki yerden de ele geçen adaklarda adı geçen tanrının Anadolu'daki Zeus Bronton olup olmadığı tartışılabilir. Ancak, söz konusu iki yerde Zeus Bronton kültürünün gelenek olmadığı göz önüne alınırsa, bu yerlerde Anadolulu tanrının kastedilmiş olduğunu düşünmek mantıklıdır. Tanrının bu iki yerde neden tapınım gördüğü açık değildir ve bu konuda yorum yapabilmek için gerekli bilgiler bugün için eksiktir. Roma'daki adakların bir kısmı Anadolu kökenli insanlar, bir kısmı ise Romalılar tarafından sunulmuştur. Roma'da Zeus Bronton'un olasılıkla, bir tanesi zamanında Roma'nın bir banliyö semti olan Via Appia Nuova'da olan en az bir tane tapınağının olduğu anlaşılmaktadır. Roma adaklarında tipolojik bir birlik yoktur, hemen her türde (altar, stel, heykel vs.) adak tanrıya sunulmuştur.

Addenda kısmında, katalog tamamlandıktan sonra yayımlanmış bir eserle daha sonra belirlenebilmiş başka bir eser (Kat. No. 316–317 Lev. 88) değerlendirilmiştir. Her ikisi de altar olan ve Eskişehir'den ele geçen eserler aslen Kuzeybatı Phrygia'daki altarlara dahildir.

7. ZEUS BRONTAIOS (Kat. Brontaios No. 1–7)

Anadolu'da karşımıza çıkan ve kültü Zeus Bronton'un kültürüne benzeyen bir başka hava ve bereket tanrısı da Ζεὺς Βρονταῖος'tur. Kült bakımından Zeus Bronton'a olan yakınlığı nedeniyle, bu çalışmaya Zeus Brontaios'a adanmış eserler de alınmış ve kült ve adaklar yorumlanmıştır. Zeus Brontaios da öncelikle, Zeus Bronton gibi bir gökgürültüsü ve hava tanrısıdır. Antik kaynaklarda βρονταῖος (gürüldeyen) sözcüğü Zeus'la ilişkili olarak karşımıza çıkmaktadır⁹¹³. Geç anik kaynaklarda ise, Zeus Brontaios Athena'nın babası olarak geçmektedir⁹¹⁴. Zeus'un bu *epitethon*'u ile ilgili ilk yorumu çok kısa olarak O. Jessen yapmıştır⁹¹⁵. Ancak Jessen, Anadolu'dan o dönemde tanınan adakları gözden kaçırmıştır. Daha sonra E. Fehrle tanrıya ve kültürüne kısaca değinmekte ve Kyzikos'tan bilinen birkaç adak üzerinde durmaktadır⁹¹⁶. Bu konuya değinen bir başka isim de A. B. Cook'tur⁹¹⁷. Cook Zeus Brontaios'u, Zeus Bronton ve Brontesios'la birlikte değerlendirmiş ve Kyzikos'ta bulunmuş olan bir stel (burada Zeus Brontaios No. 4) üzerinde durmuştur. Zeus Brontaios'u değerlendiren bir başka bilim adamı da L. Robert'dir⁹¹⁸. Robert, Brontaios'la ilgili iki yeni eser (burada Zeus Brontaios No. 6–7) tanıtmakta ve tanrıya sunulmuş olan öteki eserleri de değerlendirmektedir. Yine, Zeus kültürü ve *epitethon*'ları üzerinde kapsamlı çalışmalarıyla tanınan H. Schwabl 1972'de Zeus Brontaios ile ilgili bütün belgeleri biraraya toplamıştır⁹¹⁹. Daha sonraları, tanrının kültürüyle ilgili yeni bilgi ve yorumlar içermeyen derlemeler yapılmıştır⁹²⁰.

Bir Anadolu tanrısı olduğu anlaşılan ve Anadolu dışında belgelenmeyen Zeus Brontaios'un kültürüne değişik coğrafyalarda rastlanmaktadır. Bugüne kadar bu tanrıya adanmış ve yayımlanmış yedi eser tanınmaktadır. Aşağıdaki kataloğa alınmış olan eserler içerisinde iki tanesi Yalova ve çevresinden (krş. Zeus Brontaios No. 6–7), iki tanesi Kyzikos ve çevresinden (krş. Zeus Brontaios No. 1 ve 4), iki tanesi Kastamonu ve çevresinden (krş. Zeus Brontaios No. 3 ve 5) ve bir tanesi de Çankırı çevresinden (Hanköy/Eskipazar) (krş. Zeus Brontaios No. 2) ele geçmiştir. Ancak, bu tanrı ile ilgili henüz yayımlanmamış yeni adakların olduğu bilinmektedir. M. H. Sayar, Trakya araştırmaları çerçevesinde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde yaptığı çalışmalar sırasında, müzeye Haraççı Köyü'nden (İstanbul'un Avrupa yakasında) getirilmiş olan altı adet adak stelini incelemiştir⁹²¹. Stellerin ikisinin yazıtında Tanrı Brontaios Kinbelaios'un adı geçmektedir. (Βρονταῖος Κινβελαιός). Öteki stellerde tan-

⁹¹³Krş. Orphei hymni, 15, 9: ἀστραπαίε, βρονταίε, κεράυνιε, φουτάλιε Ζεῦ; Aristot. mund., VII p 401 a 16.

⁹¹⁴Konu ile ilgili belgeleri A. B. Cook biraraya getirmiştir, krş. Cook, Zeus II.1, s. 833 dipn. 7.

⁹¹⁵Jessen, Brontesios, s. 889.

⁹¹⁶Fehrle, Brontaios, s. 613.

⁹¹⁷Cook, Zeus II.1, s. 833 vd.

⁹¹⁸Robert, Hellenica VII (1949), s. 30–34.

⁹¹⁹Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 292 vd.; krş. ayrıca Schwabl, Zeus II. Kultbelege, s. 1148, 1149 ve 1150.

⁹²⁰Krş. Şahin, Zeus, s. 37.

⁹²¹Krş. Sayar, Araştırmalar, s. 132 vd.

rının adı olmamasına rağmen, eserlerin üzerindeki betimlerden Zeus'a adanmış oldukları anlaşılmaktadır. Stellerin tamamı Haraççı Köyü'nün kuzeyindeki Maltepe Mevkii'nde bulunduğu için, Sayar burada Brontaios Kinbelaios *epitethon*'larıyla tapınım gören yerli bir Zeus kültürünün kutsal alanının var olabileceğini belirtmektedir. Bu yazıtlar sayesinde Zeus Brontaios kültürü Trakya'da ilk kez belgelenmektedir. Sayar, Kinbelaios *epitethon*'unun Zeus için yeni olduğunu ve büyük bir olasılıkla bir toponym'den alındığını veya yöredeki bir dağ isminden kaynaklanabileceğini belirtmektedir.

Zeus Brontaios'a sunulmuş olan adaklara genel olarak bakıldığında, Yalova ve çevresinden (Çiftlik Köy/Kara Kilise çevresinden) ele geçmiş olan iki stel, tanrının burada tapınım gördüğünü ve kültle ilgili bir cemaatin olduğunu göstermektedir. Birinci stelin⁹²² (krş. Zeus Brontaios No. 6) üzerindeki yazıtta, Claudius adında bir beslemenin (θρεπτός) efendisi Publius Arrius Pyramos için Zeus Brontaios'a ve tanrıça Demeter'e bu adağı sunduğu yazılıdır. Adağı, tanrılara olan şükranı nedeniyle sunmaktadır. Burada olasılıkla efendi Publius Arrius Pyramos'un bu tanrılardan gördüğü bir iyilik söz konusudur. πάτριος sözcüğü nedeniyle besleme Claudius'un köle statüsünde olduğu anlaşılmaktadır⁹²³. Adak Zeus Brontaios'a ile Demeter'e sunulmuştur ve olasılıkla Çiftlik Köy'de her iki tanrının ortak tapınım gördüğü bir kutsal alan olmalıdır. İki kült ilk kez birlikte belgelenmektedir. L. Robert, bu yazıtta Zeus Brontaios'un şimşek, gökgürültüsü ve yağmuruyla; Demeter'in ise, ürünüyle çiftçiler için yararlı bir ikili oluşturduklarını belirtmiştir⁹²⁴.

Çiftlik Köy'den (Pylai'dan) ikinci eser⁹²⁵ (krş. Zeus Brontaios No. 7) bir adak taşı olmayıp Zeus Brontaios'un kültürünün cemaat üyeleri, yani Brontaistler (Βρονταΐσται) tarafından bir şahsın onurlandırılmasının belgesidir. Yazıtın son satırında geçen Βρονταΐστων sözcüğünden Zeus Brontaios'un kültürü ile ilgili bir cemaat birliğinin var olduğu anlaşılmaktadır⁹²⁶. Bu cemaatin üyeleri kültle ilgili törenleri düzenliyor ve bütün işlemleri yürütüyor olmalıydılar. Βρονταΐσται cemaati olgusu, burada tanrının bir kutsal alanı olduğunu onaylamaktadır. Yazıtta adı günümüze kalmayan bir şahsın, belki de kültle ilgili bir iyiliği nedeniyle onurlandırılması söz konusudur ve stelin dikilmesi görevi Brontaistler'e verilmiştir. Stel olasılıkla, Çiftlik Köy çevresinden bulunmuş olan diğer stelin de işaret ettiği gibi, Zeus Brontaios ve Demeter'in kutsal alanına ve bu tanrıların heykellerinin yanına dikilmiştir. Çiftlik Köy'deki olası kutsal alanda her iki tanrının da heykelleri dikili olmalıdır.

Kültle ilgili bir başka buluntu yeri Manyas Gölü'nün güneyindeki Çakırca ve

⁹²²Robert, Hellenica VII (1949), s. 30 vd. No. 1 Lev. 6, 2–3; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 293; Corsten, Apameia–Pylai, s. 121 vd. No. 115.

⁹²³θρεπτός, sözcüğüyle ilgili olarak bkz. Levick–Mitchell, MAMA IX, s. lxiv vd. (Threptoï and Slaves). Ayrıca krş. Kat. No. 78. Burada bu sözcüğün görüldüğü Bronton adakları da sayılmaktadır.

⁹²⁴Krş. Robert, Hellenica VII (1949), s. 32: "Nous avons là un couple de dieux utiles aux paysans, le Zeus de la foudre, de l'orage et de la pluie, et la Déméter des récoltes".

⁹²⁵Robert, Hellenica VII (1949) s. 32 vd. No. 2; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 293; Corsten, Apameia–Pylai, s. 122 vd. No. 116.

⁹²⁶Konu hakkındaki ayrıntılı bilgiler için bkz. Robert, Hellenica VII (1949), s. 32 vd. ve Corsten, s. 123 (No. 116'nın devamı).

Karacabey'dir (Bursa) ve buradan iki stel ele geçmiştir. Her iki buluntu yeri de antik Kyzikos Kenti'nin çevresindedir. Burada tanrının belki de bir kutsal alanı vardı. İlk stelin⁹²⁷ (krş. Zeus Brontaios No. 1) yazıtında, bu adağı Protomakhos'un oğulları Meleagros, Theoksenos ve Menandros'un sundukları yazılıdır. Hasluck'ın verdiği bilgilerden stelin üzerinde dört insan, bir sığır ve de bir altar betimi olduğu anlaşılmaktadır⁹²⁸. Burada tanrı için bir kurban sahnesi söz konusudur. Olasılıkla üç kardeş ve belki de babaları Zeus Brontaios'a bir sığır kurban etmişlerdir. Kabartmada görülen dördüncü kişi belki de baba Protomakhos'dur.

Karacabey'de görülen ve bugün İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde olan ikinci stel⁹²⁹ (krş. Zeus Brontaios No. 4) üzerinde de ilginç kabartma betimler vardır. Yazıtında da ilginç bilgiler olan eser bilim dünyasında uzun süredir tanınmaktadır ve hakkında sayısız yorumlar yapılmıştır. Yazıttan Tiberius Claudius Syntrophos isimli bir şahsın tanrının emri üzerine steli Zeus Hypsistos Brontaios'a kendi servetinden adadığı anlaşılmaktadır. Yazıtta Brontaios, Zeus Hypsistos'un (= en yukarıda [oturan] Zeus) bir *epitethon*'u olarak karşımıza çıkmaktadır. Zeus Hypsistos'un kültü başlı başına ve özellikle de Anadolu'da pek çok kez belgelenmiştir⁹³⁰. Ancak, burada Brontaios'la ilişkili olarak görülmektedir. *Epitethon*'la ilgili olarak bilim dünyasında, yazıtta aslen Zeus Hypsistos'un kastedildiği, Brontaios ile "tanrıya yağmur ve fırtına getiren bir özellik" verilmesinin istenmiş ve adağın yağmur dileğiyle sunulmuş olabileceği fikri ortaya konmuştur⁹³¹. Bu yorum mantıklı gözükmektedir. Stelin üzerindeki figürlerle (bkz. Fig. 86–87 ve Lev. 88 No. Zeus Brontaios 4) ilgili olarak da yorumlar vardır. Yerde yatan figürün Synthrophos olduğu belirtilip, Synthrophos'un rüyasında Zeus Hypsistos'tan steli adaması konusunda emir aldığı yorumu yapılmıştır⁹³². Bu haberi Synthrophos'a Hermes getirmiş olmalıdır⁹³³. Başka bir yorumda ise, Synthrophos'un Zeus'un yıldırımıyla arınıp temizlendiği ve işaretlenmiş yere yüz üstü yattığı ve böylece steli Zeus Hypsistos Brontaios'a dik-

⁹²⁷Hasluck, Inscriptions, s. 66 No. 12; Cook, Zeus II.1, s. 835; Fehrle, Brontaios, s. 613; Robert, Hellenica VII (1949), s. 32; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 292 vd.

⁹²⁸Hasluck, Inscriptions, s. 66 No. 12.

⁹²⁹LeBas–Waddington, Inscriptions, s. 274 No. 1099; Schmidt, Aus Constantinopel, s. 134 vd. No. 3; Hasluck, Inscriptions, s. 66 No. 12; Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 47 vd. No. 842; Cook, Zeus II.1, s. 833 vd. Fig. 793; Ferri, Zeus di Bitinia, s. 253 Fig. 16; Fehrle, Brontaios, s. 613; Robert, Hellenica VII (1949), s. 31; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 292; Schwertheim, Kyzikos, s. 7 vd. No. 5 Lev. 3 Fig. 7.

⁹³⁰Başlı başına bir *epitethon* olarak özellikle Hellenistik Dönem'den itibaren belgelenmeye başlayan Zeus Hypsistos, Yunan Dünyası'nda en yüksek dağda oturan bir tanrı olarak tapınım görmüştür. Fakat tanrının semitik toplumlarda da tapınım gördüğü bilinmektedir ve tanrı özellikle bir Yahudi Tanrısı olarak yorumlanmıştır. Zeus (veya Theos) Hypsistos'un yıldızlı gökyüzünün en yukarısında oturduğuna ve gökgürültüsü ve şimşegi ile kendisini gösterdiğine inanılmıştır. Ancak, kült zamanla, özellikle Geç Antik Dönem'de tek tanrılı dine olan eğilimlerin etkisi altında "Tek ve En Büyük Tanrı" olarak tapınım görmeye başlamıştır. Tanrı ve kültü ile ilgili birçok araştırma vardır, birkaçı için bkz. Drexler, Hypsistos; Cumont, Hypsistos; Roberts et alii, Zeus Hypsistos; Robert, Reliefs votifs; Cook, Zeus II.2, s. 875 vd.; Colpe–Löw, Hypsistos; Graf, Hypsistos; Şahin, Zeus, s. 64 vd. Fakat, tanrıyı, kültünü ve ilgili adakları biraraya getiren ve topluca inceleyen bir çalışma henüz yapılmamıştır. Hypsistos'un sadece Anadolu'da görülen belgeleri de henüz biraraya toplanıp incelenmemiştir.

⁹³¹Krş. Schwertheim, Kyzikos, s. 7 vd. No. 5.

⁹³²Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 47 vd.

⁹³³Bkz. yuk. age.

mesi için uyarıldığı belirtilmektedir⁹³⁴. Bütün bu yorumları kesinlikle doğrulayacak belgeler henüz eksiktir. Eserin üzerindeki Hermes betimi, Zeus Brontaios ile Hermes arasında bir kült ilişkisi olduğunu düşündürmektedir.

Zeus Brontaios'a sunulmuş başka, küçük bir grup adak ise Kastamonu çevresindedir ve bir altar ile bir heykel kaidesinden oluşmaktadır. Altar⁹³⁵ (krş. Zeus Brontaios No. 3) Meset/Cide'de bulunmuştur ve olasılıkla Pompeiopolis'den kaynaklanmaktadır. Bugün kayıp olan eserin yazıtında adağı Zeus Brontaios Ksibenos'a Nestor oğlu Khrestos'un sunduğu yazıdır. Yazıtta Zeus Brontaios'un *epitethon*'u Ksibenos, yenidir ve olasılıkla bir toponym'den kaynaklanmaktadır. Toponym buluntu yerinin çevresinde aranmalıdır.

Kastamonu'dan ikinci adak Zeus Brontaios'a sunulmuş olan bir Hera heykelidir⁹³⁶ (krş. Zeus Brontaios No. 5). Fotoğraf ya da çizimi olmayan heykelin yayınlarda sadece kaidesinin kaldığı belirtilmiştir. Heykeli Teimotheos'un oğlu, Khetas olarak da bilinen Gaius isimli bir şahıs, masraflarını kendi cebinden ödeyerek tanrıya sunmuştur. Gaius'un Brontaios'a neden bir Hera heykeli sunduğu açık değildir. Bu son iki buluntu Zeus Brontaios'un Kastamonu ve çevresinde tapınım gördüğünü göstermektedir.

Son olarak, Çankırı çevresinden (Hanköy/Eskipazar) ele geçen bir eserin⁹³⁷ (krş. No. Zeus Brontaios 2) Zeus Brontaios'a adandığı görülmektedir. Eser, Kaisereia/Hadrianopolis'den kaynaklanıyor olmalıdır. Marianos isimli bir şahıs, çocukları ve olasılıkla kendisi için tanrıya adak sözünü yerine getirmiştir.

Zeus Brontaios adaklarına genel olarak bakıldığında, tanrıya sunulan eserlerin tipoloji yapılamayacak kadar az sayıda olduğu görülmektedir. Genel olarak dört stel, bir altar ve bir de heykel kaidesi belirlenmekte, bir eserin ise tipi bilinmemektedir. Özellikle Zeus Bronton adaklarıyla kıyaslandığında bugüne kadar çok az sayıda eser ele geçmiştir. Adaklar Zeus Bronton'da olduğu gibi belirli yerlerde ve yoğun olarak değil, dağınık ve tek tük bulunmuştur. Buluntu yerleri de birbirleriyle ilgisiz ve uzak bölgelerdir. Ayrıca, ilginç bir durum olarak, Phrygia Bölgesi'nden bugüne kadar Zeus Brontaios'a adanmış bir adak taşı bulunmamıştır. Açık olan, Zeus Brontaios'un Phrygia'da tapınım görmemiş olmasıdır. Her ne kadar Zeus Bronton'un kültü geniş bir alana yayılmışsa da, kültürün genellikle Frig etkisinin ve kültürünün görüldüğü yörelerde karşımıza çıktığı bir gerçektir. Brontaios kültüründe böyle bir durum söz konusu değildir. Zeus Brontaios'un belirli bir halkla veya belirli bir yerle ilgili olmayıp havadan sorumlu genel bir tanrı olduğu anlaşılmaktadır. Brontaios'un Frig tanrısı Zeus Bronton'la da herhangi bir ilişkisi yoktur. Brontaios yine gökgürültüsünden sorumlu başka bir tanrıdır. Tanrının Demeter'le ortak tapınım görmesi onun aynı zamanda bir bereket tanrısı ol-

⁹³⁴Cook, Zeus II.1, s. 835. Cook'un bu yorumuna L. Robert de katılmaktadır, krş. Robert, Hellenica VII (1949), s. 31.

⁹³⁵Jacopi, Paflagonia, s. 4; Marek, Stadt, s. 143 No. 26; SEG 43 (1993) s. 341 No. 919.

⁹³⁶Rohde, Inschriftenfunde, s. 71 No. 4; Kretschmer, XHTTAΣ, s. 128; Cook, Zeus II.1, s. 833 vd. Fig. 793; Robert, Hellenica VII (1949), s. 32 dipn. 4; J. – L. Robert, Bull. Épigr. 1941, No. 142 ve 1944, No. 176a; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 293.

⁹³⁷Legrand, Inscriptions, s. 95 vd. No. 7; Robert, Hellenica VII (1949), s. 32 dipn. 4; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 293; Marek, Stadt, s. 193 No. 17.

duğuna işaret etmektedir. Yine, tanrıya bir Hera heykelinin adanmış olması ve adının Zeus Hypsistos'un yanında anılması, Zeus Brontaios'un bir şekilde bu tanrılarla ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Zeus Brontaios'un kültü yoğun tapınım görmüş bir kült olmamasına rağmen, Çiftlik Köy'den ele geçen yazıttan (bkz. yuk.) kültle ilgili bir cemaatin (Βρονταΐσται) varlığını öğreniyoruz. Bu bölgeden sadece iki adak tanınmasına rağmen, kültün burada bir cemaat oluşmasını sağlayacak kadar yoğun tapınım görmüş olduğu düşünülebilir.

Sonuç olarak Zeus Brontaios, tıpkı Zeus Bronton gibi, bir hava ve bereket tanrısıdır ve tanrının kültünün, yaygın olmasa da, Trakya, Mysia, Bithynia ve Paphlagonia'da tapınım görüldüğü anlaşılmaktadır. Kült Phrygia'da tapınım görmemiştir ve Zeus Bronton'la ilgisi yoktur.

8. SONUÇ

317 Zeus Bronton adağının arkeolojik yönleri ile yazıtları dikkate alınarak yapılan bu incelemeden elde edilen sonuçları kısaca özetlemek gerekmektedir. Adakların tamamı yazıt taşımaktadır. Roma'daki adaklardan beş tanesi Latince kaleme alınmıştır. Diğer bütün Zeus Bronton adakları Eski Yunanca yazıtlıdır. Buluntu yerleri göz önüne alınarak eserler katalogda dört kısma ayrılmıştır: Kuzeybatı Phrygia, Bithynia, Anadolu'nun Başka Bölgeleri ve Anadolu Dışındaki Bölgeler. Her bölge için ayrı olarak yapılan tipolojik gruplamanın sonucunda o bölgeye özgü adak tipi belirlenmiştir. Buna göre, Kuzeybatı Phrygia'da adakların çoğunlukla steller ile altarlardan oluştuğu görülmektedir. Bunlardan başka, Zeus büstleri ile bir tane de Kybele Heykelciği bulunmaktadır. Bu bölgede tipi belirlenemeyen eserler de vardır. Steller, altarlara ve büstler kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Bithynia'da altarlara ve steller söz konusuysen yazıtlı büst sunusu yoktur. Ancak, Bilecik ve çevresinde bulunmuş, olasılıkla Zeus Bronton'u betimleyen birçok yazıtsız Zeus büstünün varlığı bilinmektedir. Bithynia'da da altarlara kendi içinde gruplara ayrılmaktadır. Anadolu'nun bu bölgeler dışındaki yörelerinden (Maionia, Galatia, Isauria, Lykaonia ve Pamphylia) toplam yedi adet adak belgelenmiştir. Anadolu dışındaki Roma, Kytaion ve antik Thera Adası'ndan ise toplam 12 adak bilinmektedir. Bu bölgelerdeki az sayıda buluntu tipoloji yapmaya yeterli olmamıştır. Ancak, bu yerlerde de adakların çoğunlukla altar ya da stel olduğu görülmektedir. Sadece, Roma'da birkaç heykel kaidesinin varlığı bilinmektedir. Eserlerin tipolojik ayrımı içinde stilistik bir gelişme izlenememiştir. Adakların üzerine genellikle yörenin tarım ve bağıcılık karakterine işaret eden öküz başı, saban, üzüm salkımı veya krater gibi betimler işlenmiştir (Tanrıya sunulmuş adaklar ve tipolojik ayrım hakkında daha fazla bilgi için "Tipolojik Değerlendirme Sonucu" kısmına bakılmalıdır).

Kültün ana merkezi ve en yoğun belgelendiği yer Kuzeybatı Phrygia Bölgesi'dir. Orta, Güney ve Doğu Phrygia'dan hemen hiç buluntu yoktur. Sayısız adak taşı göz önüne alındığında, Dorylaion ve Nakoleia'nın kültürün ana merkezi olduğu kesinlik kazanmıştır. Kotiaion ile Aizanoi Teritoryumu'ndan da birkaç adak ele geçmiştir. Bütün bu buluntular, tanrının bu çevrede az da olsa tapınım gördüğünü kanıtlamaktadır. Kütahya'da buluntu yoğunluğunun olmaması, burada tapınak ya da kutsal alan olasılığını azaltmaktadır. Kütahya, Eskişehir ve Seyitgazi arasında kalan bölgedense sayısız eser ele geçmiştir. Kültün antik Dorylaion ile Nakoleia'nın teritoryumu olan bu bölgede çok yaygın olduğu ve tanrının birbirlerine çok yakın birçok yerleşimde tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Batıdaki Türkmen Dağı'nın kuzey eteklerindeki yerleşimlerden de birçok adak ele geçmiştir. Kuzeybatı Phrygia'daki buluntu yerlerine genel olarak bakıldığında dikkati çeken, Nakoleia'nın güney ve doğusundan çok az adağın ele geçmiş olmasıdır. Kültün dağılımının güney sınırının Nakoleia'nın güneyi olduğu anlaşılmaktadır. Doğuda ise Galatia Bölgesi'ne giren birkaç adak bilinmektedir.

Kuzeybatı Phrygia'dan sonra en çok adağın ele geçtiği bölge Bithynia'dır. Kültün izlerine

Bithynia'nın her yerinde rastlanmamaktadır. Kült, özellikle bugünkü Bilecik İli'nin güney ve güneydoğu bölgelerinde yaygındır. Bu yörenin dışında, Bithynia Bölgesi'nin başka bölgelerinden az sayıda Bronton adağı ele geçmiştir. Zeus Bronton adaklarının belgelendiği ikinci büyük merkez olan Bithynia Bölgesi'nde, özellikle de Güney Bithynia'da, Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğun Frig izleri göze çarpmaktadır. Sakarya Nehri'nin Orta Kıvrımı içinde kalan bölgelerden ve nehrin bazı yan kollarının (Karasu, Gökçesu) vadilerindeki yerleşimlerden ele geçmiş olan birçok arkeolojik ve epigrafik belge, burada bir zamanlar Frigler'in oturduğunu göstermektedir. Bithynia Bölgesi'nde, özellikle de güney Bithynia'daki Bronton adaklarının varlığını, kültürün, ana merkezleri olan Dorylaion ve Nakoleia bölgelerinden bu yerlere yayılması şeklinde değil de, daha çok, bu bölgelerde yaşayan Frig kökenli halk ile açıklamak doğru olacaktır. Kült, büyük bir olasılıkla, bölgede yüzyıllardır yaşayan Frig halkı tarafından tapınım görmüştür.

Zeus Bronton Kültü, kuzeybatı Phrygia ve Bithynia Bölgesi dışında yoğun belgelenmemektedir. Anadolu'nun başka bölgelerinden ele geçmiş olan birkaç adak, kültürün buralara yayıldığına göstergesi değildir. Bu eserler, büyük bir olasılıkla, o yerlerde yaşayan Frig kökenli insanların adakları olmalıdır. Anadolu dışında belgelenmiş olan adakları da Anadolu kökenli insanların sunuları olarak algılamak doğru olacaktır.

Tanrının çok yoğun tapınım gördüğü bazı bölgelerde kutsal alanlar olduğu anlaşılmaktadır (bkz. Harita 1). Zeus Bronton'un Eskişehir'de, Avdan, Aşağı Ilıca, Ayvacık, Kuyucak, Süpüren, Karapazar, Sarayören, Seyitgazi, Yazıdere, Kıravdan, Şarhöyük, Eğriöz ve İnönü'de tapınakları olmalıdır. Bilecik ve çevresinde ise, Pazaryeri/Ahmetler, Kurtköy, Başköy, Yakacık ve Nanedere'de kutsal alanların varlığı yüksek bir olasılıktır. Roma'da ele geçen on adet adak, Via Appia Nuova'da bir tapınağa işaret etmektedir. Kytaiion'da (Kerç Boğazı) bulunmuş olan bir yazıttan, burada da bir tapınak olduğu anlaşılmaktadır.

Zeus Bronton öncelikle bir hava ve gök gürültüsü tanrısıdır. Tanrı, tapınım gördüğü bölgelerin tarım ülkesi, kendisinin de yağmur ve fırtına tanrısı olmasından dolayı doğal olarak aynı zamanda bir bereket tanrısı olup özellikle kırsal kesiminde çiftçiler tarafından tapınım görmüştür. Tahıl tarımı ve bağcılığın yoğun yapıldığı Phrygia ve Bithynia'da tanrıya tarım ürünlerinin esenliği için (ὕπερ/περὶ καρπῶν) adaklar sunulmuştur. Bolluk ve bereket amacıyla (ὕπερ εὐθeneίας) sunulmuş adaklara da rastlanmaktadır. Çiftçiler için vazgeçilmez olan hayvanlarının, özellikle de çifte koştugu öküzlerinin sağlık ve esenliği oldukça önemlidir ve yazıtlarda ὕπερ/περὶ βοῶν (öküzleri için) ifadelerine sık rastlanmaktadır. Adakların sıklıkla, bizzat çiftçilerin kendilerinin ve ailelerinin sağlık ve esenliği için sunulduğu da görülmektedir. Yazıtlarda bu istekleri dile getiren ὕπερ ἑαυτοῦ (kendisi için), ὕπερ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἰδίων πάντων (kendileri ve tüm aile üyeleri için), περὶ τῶν ἰδίων πάντων (bütün aileri üyeleri için), ὕπερ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας (kendileri ve bütün aileri üyelerinin esenliği için) gibi pek çok ifadeye rastlanmaktadır. Çiftçiler köylerinin sağlık ve esenliği için de adaklar sunmuşlardır. Yazıtlarda ὕπερ τῶν ἰδίων καὶ τῆς κώμης σωτηρίας (aileleri ve köylerinin esenliği için) veya περὶ τῶν ἰδίων πάντων σωτηρίας καὶ τῆς κώμης (bütün aile üyelerinin esenliği ve köyün [esenliği] için) gibi ifadelere sık rastlanmaktadır.

Adakların, ὑπὲρ ἀδελφοῦ Διοφάνου (Diophanes için) veya ὑπὲρ Μηνοφίλ[ου] (Menophilos için) gibi dileklerle olasılıkla hasta olan şahısların iyileşmesi için sunulduğu da görülmektedir. Ayrıca köleler, büyük arsa veya çiftlik sahibi olan efendileri ve onların sahip olduğu her şeyin esenliği için adak sunmuşlardır. Zeus Bronton'a daha çok çiftçiler, çobanlar ve aileleri adak sunmuştur. Ancak, az da olsa tüccar (bkz. Kat. No. 150), maliye memuru (ταμίας), ulaşım memuru (ἀμαξάρχης), *bouleutes* (βουλευτής), rahip (ιερεύς), *misthotes* (μισθωτής) gibi daha nüfuzlu ve üst sınıfa dahil kişilerin de adak sunduğu görülmektedir. Zanaatkârlar, köleler ve beslemelerin de adakları belgelenmiştir. Bunlardan başka, çeşitli cemaatlerin veya kült birliklerinin de ortak adakları görülmektedir.

Zeus Bronton'a sunulmuş 94 eser aynı zamanda mezar taşıdır. Tanrının adının bölgenin mezar taşlarında belayı savuşturucu (apotropaik) anlamda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Zeus Bronton, tapınım gördüğü bölgenin en güçlü tanrısıdır ve özellikle kırsal kesim halkı tanrının gücünden çekinmektedir. Mezar taşlarının aynı zamanda Zeus Bronton'a adanmasıyla, mezarın dokunulmazlığının sağlanmasına ve böylece mezar soyguncularına karşı önlem alınmasına çalışılmıştır. Phrygia'da, Roma İmparatorluk Dönemi'nde mezar hırsızlığı bir hayli yaygındır. Mezar taşlarında yer altı tanrılarıyla (Θεοὶ Καταχθόνιοι) bölgenin öteki güçlü tanrılarının isimlerinin sık geçmesi bu duruma işaret etmektedir.

Kökeni olasılıkla çok eski devirlere kadar inen Anadolu'nun bu yerli tanrısının çeşitli tanrılarla birlikte tapınım gördüğü anlaşılmaktadır. Yazıtlarda, tanrının adının yanında Zeus Astrapton, Zeus Karpodotes, Zeus Eukharistos, Zeus Agathios, Zeus Soter, Zeus Perses, Sabazios, Hermes, Hosios ve Meter (Kybele) gibi tanrı ve tanrıçaların isimleri belgelenmiştir. Ayrıca, tanrının kültünün Zeus Limnenos, Zeus Dagustes, Hekate ve Mithras'la da ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Zeus Bronton'un yine bir hava tanrısı olan, fakat Phrygia'da belgelenmeyen Zeus Brontaios'la ortak tapınım görmediği anlaşılmaktadır. Bundan başka, tanrı yine bir Frig tanrısı olan Zeus Bennios'la da ortak tapınım görmemiştir. Zeus Bronton yazıtlarda Megas, Megistos, Epekoos, Epimartyros, Karpodotes, Dagustes ve Sanctus gibi az sayıda sıfatla anılmaktadır.

Tipolojik ayırım içinde stilistik bir gelişme göstermeyen adaklar, arkeolojik ve epigrafik veriler göz önüne alındığında İ. S. 2. yy.'ın ilk çeyreği ile 3. yy.'ın 2. yarısı arasına tarihlenmektedir. Kült, Hıristiyanlığın güçlenmesiyle birlikte zayıflamış ve olasılıkla 3. yy.'ın sonlarında, yörenin öteki kültürleri gibi tamamen ortadan kalkarak yerini Hıristiyanlığa bırakmıştır.

9. ANTİK KAYNAKLAR

- Aristot. mund.** **Aristoteles**
Aristotelis qui fertur libellus de mundo, ed. W.L. Lorimer, Paris 1933 (Les Belles Lettres)
- Aug. Res Gestae** **Augustus**
C. Iulius Caesar Augustus Octavianus, Res Gestae, ed. E. Malcovati, Turin 1962 (Imperatoris Caesaris Augusti Operum Fragmenta)
- Cass. Dio** **Cassius Dio**
Cassii Dionis Cocceiani historiarum Romanarum quae supersunt, 3 vols., ed. U.P. Boissevain, Berlin 1895-1901 (Weidmann)
- Colum.** **L. Iunius Moderatus Columella**
L. Iunius Moderatus Columella, De Re Rustica, 8 vol., ed. V. Lundström, A. Josephson, Heidelberg 1902-1968
- Liv.** **T. Livius**
Titii Livi Ab Urbe Condita, 5 vol., ed. R. S. Conway, C. F. Walters, A. H. McDonald, W. Weissenborn; W. Heraeus, M. Müller, Oxford 1908-1969 (Clarendon Press)
- Lucr.** **T. L. Carus Lucretius**
T. Lucretius Carus, De Rerum Natura Libri Sex, ed. J. Martin, Leipzig 1969 (Teubner)
- Marc. Aur.** **M. Aurelius Antoninus**
Τὰ εἰς ἑαυτῶν, ed. A.S.L. Farquharson, Oxford 1944 (Clarendon Press)
- Orphei hymni** **Orphei hymni**
Orphei hymni, ed. W. Quandt, Berlin³ 1962 (Weidmann)

Strab.

Strabon

Strabonis geographica, 3 vols., ed. A. Meineke, Leipzig 1877 (Teubner; rp. Graz 1969 [Akademische Druck- und Verlagsanstalt])

Suet. Aug.

C. Suetonius Tranquillus

Vita Caesarum C. Suetoni Tranquilli Opera. Vol. I, ed. M. Ihm, Leipzig 1908 (Teubner)

Varro rust.

M. Terentius Varro

M. Terenti Varronis Rerum Rusticarum Libri Tres, ed. G. Goetz, Leipzig 1929 (Teubner)

10. KAYNAKÇA KISALTMALARI

AA	Archäologischer Anzeiger
ActaAntHung	Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae
ADelt	Αρχαιολογικόν Δελτίον
AdI	Annali dell' Instituto di corrispondenza archeologica
Aegyptus	Aegyptus. Rivista Italiana di Egittologia e di Papirologia
AEM	O. Benndorf – O. Hirschfeld (ed.), Archäologisch–Epigraphische Mitteilungen aus Österreich
AJA	American Journal of Archaeology
AJPh	American Journal of Philology
AK	Antike Kunst, hrsg. von der Vereinigung der Freunde antiker Kunst in Basel. Olten, Urs Graf–Verlag
AM	Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung
AMI	Archäologische Mitteilungen aus Iran
AMS	Asia Minor Studien. Forschungsstelle Asia Minor im Seminar für Alte Geschichte der Westfälischen Wilhelms–Universität Münster
AnatSt	Anatolian Studies
AncSoc	Ancient Society
ANRW	Aufstieg und Niedergang der römischen Welt
AnzWien	Anzeiger Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch–Historische Klasse
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
AZ	Archäologische Zeitung
BABesch	Babesch. Bulletin Antieke Baschaving. Annual Papers on Classical Archaeology
Baghdader Mitt	Baghdader Mitteilungen
BAR	British Archaeological Reports (Oxford)
BCH	Bulletin de correspondance de hellénique
BMusHongr	Bulletin du Musée hongrois des beaux–arts
BSA	The Annual of the British School at Athens
BullMusRoyauxArtetHist	Bulletin des Musées Royaux d'Art et d'Histoire
Byzantion	Byzantion. Revue internationale des Études byzantines. Bruxelles, 4 Boul. de l'Empereur
CAH	The Cambridge Ancient History

Cahiers Arch	Cahiers Archéologiques. Fin de l'Antiquité et Moyen Âge
Chiron	Chiron. Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts
CIG	Corpus Inscriptionum Graecarum
CIL	Corpus Inscriptionum Latinarum
CIR	The Classical Review
CIRB	Corpus Inscriptionum Regni Bosporani. Academia Scientiarum URSS, Leningrad–Moskova 1965
DNP	Der Neue Pauly. Enzyklopädie der Antike
Epigraphica	Epigraphica. Rivista Italiana di Epigrafia
Epigr Anat	Epigraphica Anatolica. Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens
EPRO	Etudes préliminaires aux religions orientales dans l'empire romain
ETAM	Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch–historische Klasse
Gelehrte Anzeigen	Gelehrte Anzeigen der königlichen bayerischen Akademie der Wissenschaften
GGA	Göttingische Gelehrte Anzeigen
Glotta	Glotta. Zeitschrift für griechische und lateinische Sprache
Gnomon	Gnomon. Kritische Zeitschrift für die gesamte klassische Altertumswissenschaft
GRBS	Greek, Roman and Byzantine Studies
HarvStCIPhil	Harvard Studies in Classical Philology
HarvTheolR	The Harvard Theological Review
Hermes	Hermes. Zeitschrift für klassische Philologie
Historia	Historia. Zeitschrift für Alte Geschichte
Hyperboreus	Hyperboreus. Studia Classica
IG	Inscriptiones Graecae
IGR	Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes
IGUR	Inscriptiones Graecae Urbis Romae
IK	Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien
IstanbAMüzYıl	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı
IstForsch	Istanbululer Forschungen
IstMitt	Istanbululer Mitteilungen
JdI	Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts
JEA	The Journal of Egyptian Archaeology
JHS	The Journal of Hellenic Studies
JÖB	Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik

JRS	The Journal of Roman Studies
Kadmos	Kadmos. Zeitschrift für Vor- und Frühgriechische Epigraphik
Klio	Klio. Beiträge zur Alten Geschichte
KIP	Der Kleine Pauly, Lexikon der Antike 1–5, 1964–1975
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
KUB	Keilschrift–Urkunden aus Boğazköy
Lampas	Lampas. Tijdschrift voor Nederlandse classici
LAW	Lexikon der Alten Welt, 1965
LIMC	Lexicon iconographicum mythologiae classicae
MAGesStei	M. Hainzmann – D. Kramer – E. Pochmarski (ed.), Mitteilungen der archäologischen Gesellschaft Steiermark
MAMA	Monumenta Asiae Minoris antiqua. Publications of the American Society for Archaeological Research in Asia Minor
MDOG	Mitteilungen der Deutschen Orient–Gesellschaft zu Berlin
MEFRA	Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité
METU	Middle East Technical University, Ankara
NSc	Notizie degli scavi di antichità
OLBA	OLBA. Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi, KAAM Yayınları
Orpheus ThracSt	Orpheus. Journal of Indo–European, Palaeo–Balkan and Thracian Studies
ÖJh	Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien
PIR	Prosopographia Imperii Romani
RA	Revue Archéologique
RAC	Rivista di archeologia cristiana
RE	A. Pauly – G. Wissowa (ed.), Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, Stuttgart 1893–1978
REA	Revue des études anciennes
RLouvre	Revue du Louvre. La revue des musées de France
Roscher ML	W.H. Roscher, Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie I–VI, Leipzig 1884–1937
RPhil	Revue de philologie, de littérature et d'histoire anciennes
SBBerlin	Sitzungsberichte der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Klasse für Sprache, Literatur und Kunst
SBWien	Sitzungsberichte. Österreichische Akademie der Wissenschaften
SEG	Supplementum Epigraphicum Graecum

Siculorum Gymnasium	Siculorum Gymnasium. Rassegna della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Catania
Talanta	Τάλαντα. Proceedings of the Dutch Archaeological and Historical Society
TAM	Tituli Asiae Minoris
TAPhA	Transactions and Proceedings of the American Philosophical Association
TAPhS	Transactions of the American Philosophical Society
TIB	H. Hunger (ed.), Tabula Imperii Byzantini
TürkAD	Türk Arkeoloji Dergisi
TTAED	Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi
Vestigia	Vestigia. Beiträge zur Alten Geschichte
Xenia	Xenia. Konstanzer Althistorische Vorträge und Forschungen
Ziva Ant	Ziva Antika (Antiquité vivante). Skopje, Sémin. de Philol. classique
ZPE	Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik

11. KAYNAKÇA

- Abou Assaf, Ikonographie des Wettergottes** A. Abou Assaf, Die Ikonographie des altbabylonischen Wettergottes, *Baghdader Mitt* 14 (1983) s. 43–66.
- Adler, Karpodotes** A. Adler, *RE X 2* (1919) s. 2007 s. v. Karpodotes.
- Akurgal, Phrygische Kunst** E. Akurgal, *Phrygische Kunst*, Ankara 1955.
- Akyürek, Bildliche Repräsentation** N.E. Akyürek, Zeus Bronton. Die bildliche Repräsentation des großen Bauerngottes Phrygiens, Münster 1996 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Akyürek Şahin, Reliefbüste** N.E. Akyürek Şahin, Eine kleine Reliefbüste im Museum von Kütahya, *OLBA IV* (2001) s. 117–124.
- Akyürek Şahin, Votive** N.E. Akyürek Şahin, Phrygische Votive im Museum von İstanbul, *Epigr Anat* 33 (2001) s. 185–193.
- Akyürek Şahin, Zeus Bronton** N.E. Akyürek Şahin, Büyük Çiftçi Tanrısı Zeus Bronton. Arkeolojik ve Epigrafik Belgelerle Phrygia'da Bir Zeus Kültü, *OLBA IV* (2001) s. 163–182.
- Akyürek Şahin, Zeus Antigo(u)naos** N.E. Akyürek Şahin, Neue Votivbüsten für Zeus Antigo(u)naos, *OLBA VI* (2002) s. 70–84.
- Alroth, Visiting Gods** B. Alroth, "Visiting Gods: Who and Why?", T. Linders–G. Nordquist (ed.), *Gifts to the Gods: Proceedings of the Uppsala Symposium 1985* (1987) s. 9–19.
- Altmann, Grabaltäre** W. Altmann, *Die Römischen Grabaltäre der Kaiserzeit*, Berlin 1905.
- Anderson, Asia Minor** J.G.C. Anderson, *Exploration in Asia Minor During 1898: First Report*, *BSA 4* (1897–8) s. 49–78.
- Anderson, 1898** J.G.C. Anderson, *JHS 18* (1898) s. 96.
- Anderson, Exploration** J.G.C. Anderson, *Exploration in Galatia cis Halym, Part II. Topography, Epigraphy, Galatian Civilisation*, *JHS 19* (1899) s. 52–134.
- Annibaldi, Scoperta** G. Annibaldi, Scoperta di ruderi di edificio rustico e rinvenimento di sculture al VII chilometro dell'Appia Nuova, *NSc 60* (1935) s. 76–104.
- Armanet, Inscriptions** C. Armanet, *Inscriptions de Dorylée*, *BCH 28* (1904) s. 191–200.

- Asgari et alii, The Anatolian Civilisations** N. Asgari (ed.), *The Anatolian Civilisations II. Greek, Roman, Byzantine*, İstanbul, 22. Mai – 30. Oktober 1983.
- Aust, Iuppiter** Aust, *Roscher ML II 1*, s. 618–762 s. v. Iuppiter.
- Barnett, Phrygia** R.D. Barnett, *Phrygia and the Peoples of Anatolia in the Iron Age*, *CAH II 2* (1975) s. 417–442.
- Barth, Trapezunt** H. Barth, *Reise von Trapezunt. Durch die nördliche Hälfte Kleinasiens nach Scutari im Herbst 1858*, Gotha 1860.
- Baudy, Hermes** G. Baudy, *DNP 5* (1998) s. 426–431 s. v. Hermes.
- Bechtel, Personennamen** F. Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit*, Hildesheim 1964 (Halle 1917'den tipkibasım).
- Beck, Mithraism** R. Beck, *Mithraism since Franz Cumont*, *ANRW XVII 4* (1984) s. 2002–2115.
- Becker–Bertau, Klaudiu Polis** F. Becker–Bertau, *Die Inschriften von Klaudiu Polis*, Bonn 1986 (IK 31).
- Beer, Ἀπαρχή** H. Beer, *Ἀπαρχή und verwandte Ausdrücke in griechischen Weihinschriften*, Würzburg 1914.
- Belke, Festungen** K. Belke, *Byzantinische Festungen in Phrygien*, G. Dobesch – G. Rehrenböck (ed.), *Die epigraphische und altertumskundliche Erforschung Kleinasiens: Hundert Jahre kleinasiatische Kommission der österreichischen Akademie der Wissenschaften. Akten des Symposiums von 23. bis 25. Oktober 1990*, Wien 1993, s. 59–70 (ETAM 14).
- Belke–Mersich, TIB 7** K. Belke – N. Mersich, *TIB 7. Phrygien und Pisidien*, Wien 1990.
- Belke–Restle, TIB 4** K. Belke – M. Restle, *TIB 4. Galatien und Lykaonien*, Wien 1984.
- Berger, Auszug** E. Berger, *Auszug aus dem Jahresbericht 1978*, *AK 22* (1979) s. 44–48.
- Berges, Rundaltäre, Kleinasien** D. Berges, *Hellenistische Rundaltäre Kleinasiens*, Freiburg 1986.
- Berges, Rundaltäre, Kos und Rhodos** D. Berges, *Rundaltäre aus Kos und Rhodos. Mit Beiträgen von Vassiliki Patsiada und Johannes Nollé*, Berlin 1996.
- Bernand, Zeus Thallos** E. Bernand, *Zeus Thallos*, *ZPE 49* (1982) s. 137–139.
- Besset, Inscriptions** A. Besset, *Inscriptions d'Asie Mineure*, *BCH 25* (1901) s. 325–336.

- Blech, Kranz** M. Blech, Studien zum Kranz bei den Griechen, Berlin–New York 1982.
- Bloch, Megaloi Theoi** Bloch, Roscher ML II 2, s. 2522–2541 s. v. Megaloi Theoi.
- Bloesch, Tier** H. Bloesch, Das Tier in der Antike, Ausstellungskatalog Zürich, 1974.
- Bömer, Religion der Sklaven III** F. Bömer, Untersuchungen über die Religion der Sklaven in Griechenland und Rom III. Die wichtigsten Kulte der griechischen Welt, Mainz–Wiesbaden 1961.
- Bömer, Religion der Sklaven IV** F. Bömer, Untersuchungen über die Religion der Sklaven in Griechenland und Rom IV. Epilegomena, Mainz–Wiesbaden 1963.
- Boschung, Grabaltäre** D. Boschung, Antike Grabaltäre aus den Nekropolen Roms, Bern 1987 (Acta Bernensia X).
- Brixhe–Drew-Bear, Document** C. Brixhe – Th. Drew-Bear, Un nouveau document néo-phrygien, Kadmos 17 (1978) s. 50–54.
- Brixhe–Hodot, L'Asie Mineure** C. Brixhe – R. Hodot, L'Asie Mineure du Nord au Sud. Inscriptions Inédites. Études d'Archéologie Classique VI, Nancy 1988.
- Brodersen, Antike Stätten** K. Brodersen (ed.), Antike Stätten am Mittelmeer. Metzler Lexikon, Stuttgart–Weimar 1999.
- Buckler, Inscriptions** H.W. Buckler, Some Lydian Propitiatory Inscriptions, BSA 21 (1914–1916) 169–183.
- Buckler et alii, Cotiaenum** W.H. Buckler – W.M. Calder – C.W.M. Cox, Asia Minor 1924. II. –Monuments from Cotiaenum, JRS 15 (1925) s. 141–175.
- Buckler et alii, Valley** W.H. Buckler – W.M. Calder – C.W.M. Cox, Asia Minor 1924. V. –Monuments from the Upper Tembris Valley, JRS 18 (1928) s. 21–40.
- Buckler et alii, MAMA IV** W.H. Buckler – W.M. Calder – W.K.C. Guthrie, Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia, Manchester 1933 (MAMA IV).
- Buckler–Calder MAMA VI** W.H. Buckler – W.M. Calder, Monuments and Documents from Phrygia and Caria, Manchester 1939 (MAMA VI).
- Buresch, Lydien** K. Buresch, Aus Lydien. Epigraphisch–geographische Reisefrüchte, Leipzig 1898.

- Burkert, Griechische Religion** W. Burkert, *Griechische Religion der archaischen und klassischen Epoche*, Stuttgart–Berlin–Köln–Mainz 1977.
- Busbecq, Omnia opera** O.G. de Busbecq, *Omnia quae extant opera*, Graz 1968.
- Busbeck, Sultan Suleiman** O.G. von Busbeck, *In der Residenz des Sultans Suleiman in Amasya im Jahre 1554*, F.K. Dörner (ed.), *Vom Bosporus zum Ararat*, Mainz 1981, s. 232–234 (Latinceden çev.: W. von den Steinen).
- Busbeck, Monumentum Ancyranum** O.G. von Busbeck, *Ankara und das Monumentum Ancyranum*, F.K. Dörner (ed.), *Vom Bosporus zum Ararat*, Mainz 1981, s. 235–236 (Latinceden çev.: W. von den Steinen).
- Calder, Journey** W.M. Calder, *A Journey round the Proseilemmene*, *Klio* 10 (1910) s. 232–242.
- Calder, Homonades** W.M. Calder, *A cult of the Homonades*, *CIR* 24 (1910) s. 76–81.
- Calder, Antiocheia** W.M. Calder, *Colonia Caesareia Antiocheai*, *JRS* 2 (1912) s. 79–109.
- Calder, Inscriptions** W.M. Calder, *Inscriptions greques métriques inédites d'Asie mineure*, *RPhil* 46 (1922) s. 114–131.
- Calder, MAMA I** W.M. Calder, London 1928 (MAMA I).
- Calder, Phrygian Epitaphs** W.M. Calder, *Two Phrygian Epitaphs*, *CIR* 50 (1936) s. 214–215.
- Calder, Epitaphs** W.M. Calder, *Early–Christian Epitaphs from Phrygia*, *AnatSt* 5 (1955) s. 25–38.
- Calder, MAMA VII** W.M. Calder, *Monuments from Eastern Phrygia*, Manchester 1956 (MAMA VII).
- Calder–Cormack, MAMA VIII** W.M. Calder – J.M.R. Cormack (M.H. Ballance ve M.R.E. Gough'nun katkılarıyla), *Monuments from Lycaonia, the Pisido–Phrygian Borderland, Aphrodisias*, Manchester 1962 (MAMA VIII).
- Calza et alii, Antichità** R. Calza et alii, *Antichità di Villa Doria Pamphilj*, Roma 1977.
- Cameron, ΘΡΕΙΤΟΣ** A. Cameron, *ΘΡΕΙΤΟΣ and related terms in the inscriptions of Asia Minor*, W.M. Calder – J. Keil (ed.), *Anatolian Studies presented to William Hepburn Buckler*, Manchester 1939, s. 27–62.

- Carrington, Distribution** P. Carrington, *The Distribution and History of Elements of the Native Culture of Roman Phrygia*, Newcastle upon Tyne 1976 (Yayımlanmamış doktora tezi).
- Carrington, Heroic Age** P. Carrington, *The Heroic Age of Phrygia in Ancient Literature and Art*, *AnatSt* 27 (1977) s. 117–126.
- Cavedoni, Annotazioni** C. Cavedoni, *Annotazioni al fascicolo i del volume III. Del Corpus Inscriptionum Graecarum*, *AdI* 19 (1847) s. 132–178.
- Chaniotis, Inschriften** A. Chaniotis, *Kleinasiatische Inschriften*, *Epigr Anat* 15 (1990) s. 127–134.
- Clerc–Leclant, Sarapis** G. Clerc – J. Leclant, *LIMC VII* (1994) s. 666–692 *Lev.* 504–518 s. v. *Sarapis*.
- Cole, Dionysiac Mysteries** S.G. Cole, *Dionysiac Mysteries in Phrygia in the Imperial Period*, *Epigr Anat* 17 (1991) s. 41–49.
- Colpe–Löw, Hypsistos** C. Colpe – A. Löw, *RAC* 19 (1994) s. 1035–1056 s. v. *Hypsistos (Theos)*.
- Cook, Zeus I** A.B. Cook, *Zeus. A Study in Ancient Religion. Volume I. Zeus god of the bright sky*, New York 1964.
- Cook, Zeus II.1** A.B. Cook, *Zeus. A Study in Ancient Religion. Volume II, 1. Zeus god of the dark sky (Thunder and lightning)*, New York 1925.
- Cook, Zeus II.2** A.B. Cook, *Zeus. A Study in Ancient Religion II, 2. Zeus god of the dark sky (Thunder and lightning)*, New York 1965.
- Cook, Zeus III.1** A.B. Cook, *Zeus. A Study in Ancient Religion III, 1. Zeus god of the dark sky (Earthquakes, clouds, wind, dew, rain, meteorites)*, Cambridge 1940.
- Cook, Zeus III.2** A.B. Cook, *Zeus. A Study in Ancient Religion III, 2. Zeus god of the dark sky (Earthquakes, clouds, wind, dew, rain, meteorites)*, Cambridge 1940.
- Corsten, Apameia–Pylai** Th. Corsten, *Die Inschriften von Apameia (Bithynien) und Pylai*, Bonn 1987 (IK 32).
- Corsten, Prusa I** Th. Corsten, *Die Inschriften von Prusa ad Olympum I*, Bonn 1991 (IK 39).
- Corsten, Prusa II** Th. Corsten, *Die Inschriften von Prusa ad Olympum II*, Bonn 1993 (IK 40).

- Cox–Cameron, MAMA V** C.W.M. Cox – A. Cameron, *Monuments from Dorylaeum and Nacolea*, Manchester 1937 (MAMA V).
- Cremer, Gallos** M. Cremer, *Die Hand des Gallos*, *Epigr Anat* 8 (1986) s. 103–107.
- Cremer, Schellenmann** M. Cremer, *Der Schellenmann*, *Epigr Anat* 7 (1986) s. 21–34.
- Cremer, Zeus–Votive** M. Cremer, *Neue phrygische Zeus–Votive*, *Epigr Anat* 9 (1987) s. 120–126.
- Cremer, Dionysos** M. Cremer, *Der bewaffnete Dionysos*, *IstMitt* 38 (1988) s. 179–187.
- Cremer, Zeus Thallos** M. Cremer, *Ein Votiv für Zeus Thallos*, *Studien zum antiken Kleinasien*, Bonn 1991, s. 125–128 (AMS 3).
- Cremer, Grabstelen–Bithynien** M. Cremer, *Hellenistisch–römische Grabstelen im nordwestlichen Kleinasien 2. Bithynien*, Bonn 1992 (AMS 4.2).
- Cremer, Venuskunkeln** M. Cremer, *Venuskunkeln aus Kleinasien*, AA (1996) s. 135–144.
- Cremer–Nollé, Steindenkmäler** M. Cremer – J. Nollé, *Lydische Steindenkmäler*, *Chiron* 18 (1988) s. 199–214.
- Cremer–Şahin, Adapazarı** M. Cremer – S. Şahin, *Kaiserinschriften und phrygische Türsteine in Adapazarı/Bithynien*, *Epigr Anat* 1 (1983) s. 141–152.
- Crowfoot, Notes** J.W. Crowfoot, *Notes Upon Late Anatolian Art*, *BSA* 4 (1897–98) s. 79–94.
- Crusius, Hosios** Crusius, *Roscher ML* 1. 2, s. 2751 s. v. Hosios.
- Cumont, Textes et Monuments** F. Cumont, *Textes et monuments figurés relatifs aux mystères de Mithra II*, Bruxelles 1896.
- Cumont, Bronton RE III 1** F. Cumont, *RE III 1* (1897) s. 891–892 s. v. Bronton.
- Cumont, Bronton RE Suppl. I** F. Cumont, *RE Suppl. I* (1903) s. 258 s. v. Bronton.
- Cumont, Religionen** F. Cumont, *Die orientalische Religionen im römischen Heidentum*, Leipzig–Berlin 1910.
- Cumont, Catalogue** F. Cumont, *Catalogue des Sculptures et Inscriptions Antiques (Monuments Lapidaires) des Musées Royaux du Cinquantenaire*, Bruxelles 1913.
- Cumont, Hypsistos** F. Cumont, *RE IX 1* (1914) s. 444–450 s. v. Hypsistos.

- Danoff, Pontos Euxeinos** Chr.M. Danoff, RE Suppl. IX (1962) s. 865–1176 s. v. Pontos Euxeinos.
- Darga, Şarhöyük–Dorylaion** A.M. Darga, 1993 Yılı Şarhöyük–Dorylaion (Eskişehir) Kazıları, KST 16, 1 (1994) s. 351–367.
- Daux, Notes** G. Daux, Notes de Lecture, BCH 102 (1978) s. 591–627.
- Daux, Formule** G. Daux, La Formule Onomastique, AJPh 100 (1979) s. 13–30.
- de Hoz, Verb καθιέρω** M.P. de Hoz, The verb καθιέρω and Reference to a Divinity in Anatolian Funeral Formulas, Arkeoloji Dergisi (İzmir 1997) s. 161–169.
- de Hoz, Lydische Kulte** M.P. de Hoz, Die lydischen Kulte im Lichte der griechischen Inschriften, Bonn 1999 (AMS 36).
- de Montfaucon, Antiquity** B. de Montfaucon, Antiquity explained and represented in sculptures I, New York–London 1976 (London 1721–1722'den tıpkıbasım).
- Debord, Aspects** P. Debord, Aspects sociaux et économiques de la vie religieuse dans L'Anatolie gréco-romaine, Leiden 1982 (EPRO 88).
- Dernschwam, Seyahat Günlüğü** H. Dernschwam, İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü, Mersin 1992 (Kültür Bakanlığı Yayınları).
- Dessau, ILS II.1** H. Dessau, Inscriptiones Latinae Selectae II.1, Chicago 1979 (1892'den tıpkıbasım).
- Detschew, Sprachreste** D. Detschew, Die thrakischen Sprachreste, Wien 1957 (Ö.A.W., Schriften der Balkankommission, Linguistische Abteilung).
- Dittenberger, OGIS II** W. Dittenberger, Orientis Graeci Inscriptiones Selectae II, 1970² (1905'ten tıpkıbasım).
- Dornseiff–Hansen, Rückläufiges** F. Dornseiff – B. Hansen, Reverse–Lexicon of Greek Proper–Names. Rückläufiges Wörterbuch der Griechischen Eigennamen, Chicago 1978.
- Dörner, Inschriften** F.K. Dörner, Außerbithynische Inschriften im Museum von Bursa und neue Funde aus Eskişehir (Dorylaion), ÖJh 32 (1940) s. 107–136.
- Dörner, Vorbericht** F.K. Dörner, Vorbericht über eine Reise in Bithynien, AnzWien 12 (1949) s. 224–237.

- Dörner, Kleinasien** F.K. Dörner, Kleinasien. Herkunftsland orientalischer Gottheiten, M.J. Vermaseren (ed.), *Die orientalischen Religionen im Römerreich*, Leiden 1981 s. 73–95 (EPRO 93).
- Drexler, Men** W. Drexler, Roscher ML II 2 (1978) s. 2687–2770 s. v. Men (1894–1897'den tıpkıbasım).
- Drexler, Meter** W. Drexler, Roscher ML II 2 (1978) s. 2848–2931 s. v. Meter (1894–1897'den tıpkıbasım).
- Drew-Bear, Local Cults** Th. Drew-Bear, Local Cults in Graeco–Roman Phrygia, GRBS 17 (1976) s. 247–268.
- Drew-Bear–Eck, Kaiser** Th. Drew-Bear – W. Eck, Kaiser–, Militär– und Steinbruchinschriften aus Phrygien, Chiron 6 (1976) s. 289–318.
- Drew-Bear et alii, Sacrae** Th. Drew-Bear – W. Eck – P. Hermann, Sacrae Litterae, Chiron 7 (1977) s. 355–383.
- Drew-Bear, Soldier's Epitaph** Th. Drew-Bear, A Fourth–Century Latin Soldier's Epitaph at Nakolea, HarvStCIPhil 81 (1977) s. 257–274.
- Drew-Bear, Nouvelles** Th. Drew-Bear, Nouvelles Inscriptions de Phrygie, Zutpfen 1978.
- Drew-Bear, Temenouthyrai** Th. Drew-Bear, The City of Temenouthyrai in Phrygia, Chiron 9 (1979) s. 275–302.
- Drew-Bear, Christians** Th. Drew-Bear, Christians for Christians Inscriptions of Phrygia. Greek Texts, Translations and Commentary by Elsa Gibson. – Missoula, Scholars Press, 1978. – 23x15, XIII+160 p., 2 cartes et 33 pl. d'illust. h.t. (HarvTheolR 32), REA 82 (1980) s. 347–348.
- Drew-Bear, Alia** Th. Drew-Bear, Problèmes de la géographie historique en Phrygie: L'exemple d'Alia, ANRW II 7.2 (1980) s. 932–952.
- Drew-Bear, Recherches** Th. Drew-Bear, Recherches Épigraphiques et Philologiques, REA 82 (1980) s. 155–182.
- Drew-Bear, Inscriptions** Th. Drew-Bear, Three Inscriptions from Asia Minor, Studies Presented to Sterling Dow. On his eightieth Birthday, Durham–North Carolina 1984, s. 61–69.

- Drew-Bear, Une Épigramme** Th. Drew-Bear, Une Épigramme de Phrygie, Sodalitas. Scritti in Onore di Antonio Guarino, Napoli 1984, s. 439–456.
- Drew-Bear, Phrygia'da Epigrafi** Th. Drew-Bear, Phrygia'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları, AST II (1984) s. 109–112.
- Drew-Bear et alii, Traveller** Th. Drew-Bear – Chr. Naour – R.S. Strround, Arthur Pullinger: an early traveller in Syria and Asia Minor, TAPhS 75. 3, Philadelphia 1985.
- Drew-Bear, Yeni Yazıtlar** Th. Drew-Bear, Frig Dilinde Yeni Yazıtlar, AST III (1985) s. 257–260.
- Drew-Bear, Beiträge** Th. Drew-Bear, Gertrud Laminger-Pascher: Beiträge zu den griechischen Inschriften Lykaoniens. Wien: Verl. d. Österr. Akad. d. Wiss. 1984. 128 S. zahlr. Abb. 4 Taf. (Österr. Akad. d. Wiss., Phil.-hist. Kl., Denkschriften. 173; Tituli Asiae Minoris. Ergänzungsbände. 11.) 350 ÖS, Gnomon 59 (1987) s. 604–614.
- Drew-Bear-Koder, Kloster** Th. Drew-Bear – J. Koder, Ein byzantinisches Kloster am Berg Tmolos (Mit einem Beitrag von J.-P. Sodini), JÖB 38 (1988) s. 197–215.
- Drew-Bear-Naour, Divinités** Th. Drew-Bear – Chr. Naour, Divinités de Phrygie, ANRW II 18.3 (1990) s. 1907–2044.
- Drew-Bear, Indices** Th. Drew-Bear, Divinités de Phrygie. Par Thomas Drew-Bear, Lyon, et Christian Naour †. Indices, ANRW II 18.4 (1990) s. 2777–2781.
- Drew-Bear-Le Rider, Monnayage** Th. Drew-Bear – G. Le Rider, Monnayage Cistophorique des Apaméens, des Praipénisseis et des Corpéni sous les Attalides. Questions de Géographie Historique, BCH 115 (1991) s. 361–376.
- Drew-Bear, Türsteine** Th. Drew-Bear, Marc Waelkens: Die kleinasiatische Türsteine. Typologische und epigraphische Untersuchungen der kleinasiatischen Grabreliefs mit Scheintür. Mainz: von Zabern 1986. XXIII, 334 s. 90 Textabb. 108 Taf. mit 533 Fotos und 14 Strichabb. I Falttaf., Gnomon 63 (1991) s. 424–428.
- Drew-Bear, Üç Köy** Th. Drew-Bear, Phrygia Bölgesinde Üç Köy, AST IX (1991) s. 165–169.

- Drew-Bear, Heykel Definesi** Th. Drew-Bear, Afyon Müzesi'nde Bir Heykel Definesi, AST X (1992) s. 147–152.
- Drew-Bear, Dokimeion'dan** Th. Drew-Bear, Dokimeion'dan Yeni Yazıtlar, AST XI (1993) s. 111–121.
- Drew-Bear, Dokimeion** Th. Drew-Bear, Nouvelles inscriptions de Dokimeion, Mélanges de l'Ecole Française de Rome, Antiquité 106. 2, 1994.
- Drew-Bear, Araştırmalar** Th. Drew-Bear, Antiocheia ve Astra'da Yapılan Araştırmalar, AST XIII 2 (1995) s. 103–107.
- Drew-Bear, Antiokheia 1996** Th. Drew-Bear, Pisidia Antiokheiası'ndan Yeni Yazıtlar, AST XIV 1 (1996) s. 73–78.
- Drew-Bear, Antiokheia 1997** Th. Drew-Bear, Pisidia Antiokheia'dan Yeni Yazıtlar, AST XV 1 (1997) s. 361–365.
- Drew-Bear–Yıldızturan, Adak steli** Th. Drew-Bear – M. Yıldızturan, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonunda Bulunan Bir Grup Adak Steli, Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1996 Yıllığı, Ankara 1997.
- Drew-Bear, Dorylaion** Th. Drew-Bear, DNP 3 (1997) s. 796–797 s. v. Dorylaion.
- Drew-Bear, Votive Steles** Th. Drew-Bear, Phrygian Votive Steles in the Museum of Anatolian Civilisations, AST XVI 1 (1998) s. 391–401.
- Drew-Bear, Trois Villages** Th. Drew-Bear, Trois Villages de Phrygie, N. Başgelen – G. Çelgin – V. Çelgin (ed.), Anatolian & Thracian Studies in Honour of Zafer Taşlıkılıçoğlu. Zafer Taşlıkılıçoğlu Armağanı. Anadolu ve Trakya Çalışmaları, Cilt–Volume I., İstanbul 1999, s. 65–80 (Arkeoloji ve Sanat Yayınları).
- Drew-Bear et alii, Votive Steles** Th. Drew-Bear – Ch. M. Thomas – M. Yıldızturan, Phrygian Votive Steles. The Museum of Anatolian Civilisations, Ankara 1999.
- Drew-Bear–Lochman, Grabreliefs** Th. Drew-Bear – T. Lochman, Grabreliefs aus Amorion, Orkistos und der antiken Siedlung von Bağlıca. Zeugen verlorengegangener Grabbauten, Arkeoloji Dergisi (1996) s. 109–134.
- Drexler, Hypsistos** Drexler, Roscher ML I 2, s. 2856–2858, s. v. Hypsistos.
- Durugönül–Şahin, Begräbnisstätte** S. Durugönül–S. Şahin, Begräbnisstätte einer Familie bei Nikaia, Epigr Anat 21 (1993) s. 55–60.

- Efe, Eskişehir'e Demiryolunun Gelişi** A. Efe, XIX. yüzyılda Eskişehir'e Demiryolunun Gelişi ve Sonrası, Anadolu'da Tarihi Yollar ve Şehirler Semineri. 21 Mayıs 2001, İstanbul 2002.
- Efe, Araştırmalar 1989** T. Efe, 1988 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST VII (1989) s. 405–424.
- Efe, Araştırmalar 1990** T. Efe, 1989 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST VIII (1990) s. 163–177.
- Efe, Yukarı Porsuk Vadisi** T. Efe, Yukarı Porsuk Vadisi'nde günümüzden yedi bin yıl öncesine ait önemli bir kültürün varlığı saptandı, Müze (Museum) 4 (1990/1991) s. 25–31.
- Efe, Araştırmalar 1991** T. Efe, 1990 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST IX (1991) s. 561–583.
- Efe, Araştırmalar 1992** T. Efe, 1991 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST X (1992) s. 345–364.
- Efe, Araştırmalar 1993** T. Efe, 1992 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST XI (1993) s. 571–592.
- Efe, Araştırmalar 1994** T. Efe, 1993 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST XII (1994) s. 245–266.
- Efe, Araştırmalar 1995** T. Efe, 1994 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST XIII 1 (1995) s. 131–152.
- Efe, Araştırmalar 1996** T. Efe, 1995 yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerinde yapılan yüzey araştırmaları, AST XIV 2 (1996) s. 215–232.
- Efe, Araştırmalar 2000** T. Efe, Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İlleri Yüzey Araştırmaları ve Orman Fidanlığı Kurtarma Kazıları, Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi (1932–1999), Ankara 2000, s. 103–110.
- Efe, Seyitgazi/Küllüoba** T. Efe, Seyitgazi/Küllüoba Kazısı, Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi (1932–1999), Ankara 2000, s. 118–122.
- Eisele, Sabazios** T. Eisele, Roscher ML IV (1977) s. 232–264 s. v. Sabazios (1909–1915'ten tıpkıbasım).

- Eyice–Thierry, Monastère** S. Eyice – N. Thierry, *Le Monastère et la Source Saint de Midye en Thrace Turque*, Cahiers Arch 20 (1970) s. 46–76.
- Fant, Unfinished Sarcophagus Lids** J.C. Fant, *Four Unfinished Sarcophagus Lids at Docimium and the Roman Imperial Quarry System in Phrygia*, AJA 89 (1985) s. 655–662.
- Fant, Cavum Antrum** J.C. Fant, *Cavum Antrum Phrygiae. The Organization and Operations of the Roman Imperial Marble Quarries in Phrygia*, Oxford 1989 (BAR International Series 482).
- Fant, New Finds** J.C. Fant, *New Sculptural and Architectural Finds from Docimium*, AST VII (1989) s. 111–118.
- Fauth, Kybele** W. Fauth, KIP 3 (1969) s. 383–389 s. v. Kybele.
- Fauth, Sabazios** W. Fauth, KIP 4 (1972) s. 1478–1480 s. v. Sabazios.
- Fears, Jupiter** J.R. Fears, *Jupiter and Roman Imperial Ideology*, ANRW II 17.1 (1981) s. 3–141.
- Fehrle, Brontaios** E. Fehrle, Roscher ML VI, s. 613 s. v. Brontaios.
- Fehrle, Bronton** E. Fehrle, Roscher ML VI, s. 613–614 s. v. Bronton.
- Fellmann, Sabazios** R. Fellmann, *Der Sabazios–Kult*, M.J. Vermaseren (ed.), *Die orientalischen Religionen im Römerreich*, Leiden 1981 s. 316–340 (EPRO 93).
- Ferri, Zeus di Bitinia** S. Ferri, *Nuovi Monumenti Plastici dello Zeus di Bitinia*, Historia 6 (1932) s. 238–273.
- Flood, Family Structures** M.R. Flood, *Epigraphic Evidence for Family Structures and Customs in Asia Minor during the Early Empire*, North Ryde 1978.
- Franz, Fünf Inschriften** J. Franz, *Fünf Inschriften und fünf Städte in Kleinasien. Eine Abhandlung topographischen Inhaltes*, Berlin 1840.
- Fraser, Bibliography** P.M. Fraser, *Bibliography: Graeco–Roman Egypt. Greek Inscriptions* (1959), JEA 46 (1960) s. 95–103.
- Fraser–Matthews, Names I** P.M. Fraser – E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal Names I. The Aegean Island, Cyprus, Cyrenaica*, Oxford 1987.
- Fraser–Matthews, Names III A** P.M. Fraser – E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal Names III A. The Peloponnese, Western Greece, Sicily and Magna Graecia*, Oxford 1997.

- Fraser–Matthews, Names III B** P.M. Fraser – E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal Names III B. Central Greece from the Megarid to Thessaly*, Oxford 2000.
- Fredrich, Zwei Inschriften** C. Fredrich, *Zwei Inschriften aus Bithynien*, *AM* 30 (1905) s. 412–413.
- Frei, Forschungen 1981** P. Frei, *Epigraphisch–topographische Forschungen im Raum von Eskişehir*, *TürkAD XXV* 2 (1981) s. 71–85.
- Frei, Forschungen 1983** P. Frei, *Epigraphisch–topographische Forschungen im Raum von Eskişehir 1991*, *AST I* (1983) s. 53–62.
- Frei, Αγγδισση** P. Frei, *Αγγδισση Βονοκισσει*. *Alphrygisches Sprachgut in einer griechischen Weihinschrift aus dem Archäologischen Museum von Eskişehir*, A. Etter (ed.), *O–o–pe–ro–si*. *Festschrift für Ernst Risch zum 75. Geburtstag*, Berlin–New York 1986, s. 708–717.
- Frei, Phrygische Toponyme** P. Frei, *Phrygische Toponyme*, *Epigr Anat* 11 (1988) s. 9–34.
- Frei, Forschungen 1989** P. Frei, *Epigraphisch–topographische Forschungen in Eskişehir und Umgebung (1987 und 1988)*, *AST VII* (1989) s. 191–201.
- Frei, Untersuchungen** P. Frei, *Untersuchungen zu den Ortsnamen Phrygiens*, *X. Türk Tarih Kongresi Ankara, 22–26 Eylül 1986*, 1. cilt, Ankara 1990, s. 185–195.
- Frei, Forschungen 1992** P. Frei, *Epigraphisch–topographische Forschungen in Eskişehir 1991*, *AST X* (1992) s. 141–146.
- Frei, Epichorische Namen** P. Frei, *Die epichorischen Namen im griechisch–römischen Inschriftenbestand der Region von Eskişehir*, H. Otten (ed.), *Hittite and other Anatolian and Near Eastern Studies in honour of Sedat Alp*, Ankara 1992, s. 181–192.
- Frei, Forschungen 1993** P. Frei, *Epigraphisch–topographische Forschungen in Eskişehir 1992*, *AST XI* (1993) s. 123–128.
- Frei, Mittlere Porsuktal** P. Frei, *Die epigraphische Erforschung des mittleren Porsuktals in Nordwestphrygien*, G. Dobesch – G. Rehrenböck (ed.), *Die epigraphische und altertumskundliche Erforschung Kleinasiens: Hundert Jahre kleinasiatische Kommission der österreichischen Akademie der Wissenschaften. Akten des Symposiums von 23. bis 25. Oktober 1990*, Wien 1993, s. 189–209 (*ETAM* 14).

- Frei, Inschriften und Reliefs** P. Frei, *Inschriften und Reliefs. Ein Beitrag zur lokalen Religionsgeschichte Anatoliens*, S. Buzzi – D. Käch et alii (ed.), *Zona Archeologica. Festschrift für Hans Peter Isler zum 60. Geburtstag*, Bonn 2001, s. 135–158.
- French, Milestones 2** D. French, *Roman Roads and Milestones of Asia Minor Fasc. 2: An interim Catalogue of Milestones Part 2 (Küçük Asya'daki Roma Yolları ve Miltaşları. Fasikül 2: Miltaş Ara Kataloğu 2. Bölüm)* Oxford 1988 (BAR International Series 392 ii).
- French, Sites and Inscriptions** D. French, *Sites and Inscriptions from Phrygia, Pisidia and Pamphylia*, *Epigr Anat* 17 (1991) s. 51–68.
- Friedrich, Phrygia** J. Friedrich, *RE XX 1* (1941) s. 868–891 s. v. Phrygia (Sprache; Geschichte).
- Gall, Kulträume** H. v. Gall, *Die Kulträume in den Felsen von Karafu bei Takab (West-Azarbaidjan)*, *AMI* 11 (1978) s. 91–112.
- Ganschow, Tembris** T. Ganschow, *LIMC VII* (1994) s. 889–890 Lev. 612 s. v. Tembris.
- Gerhard, Beilage** E. Gerhard, *AZ, Beilage Nr. 7*, September 1848, s. 107.
- Gibson, Christians** E. Gibson, *The "Christians for Christians" inscriptions of Phrygia: Greek texts, translations, and commentaries*, *HarvTheolR* 32, Missoula Ma. 1978.
- Gibson, Koç Collection I** E. Gibson, *The Rahmi Koç Collection, Inscriptions. Part I, Grave Monuments from the Plain of Altıntaş*, *ZPE* 28 (1978) s. 1–34.
- Gibson, Koç Collection II** E. Gibson, *The Rahmi Koç Collection, Inscriptions Parts II and III. II Dedications from Central Asia Minor*, *ZPE* 31 (1978) s. 233–240.
- Gibson, Gravestones** E. Gibson, *Gravestones in the Kütahya Museum*, *TürkAD XXV 1* (1980) s. 59–85.
- Gicheva, Sabazios** R. Gicheva, *LIMC VIII 1–2* (1997) s. 1068–1071 s. v. Sabazios.
- Gignac, Grammar I** F.T. Gignac, *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods, Volume I Phonology*, Milano 1976.

- Gignac, Grammar II** F.T. Gignac, *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods, Volume II Morphology*, Milano 1981.
- Giuliano, Apocalisse** A. Giuliano, *Le città dell'Apocalisse*, Roma 1978.
- Götze, Kleinasien** A. Götze, *Kulturgeschichte des alten Orient. Kleinasien*, München 1957².
- Graf Calice, Votivstele** F. Graf Calice, *Votive Stele aus Dorylaion*, *ÖJh* 11 (1908) s. 198–202.
- Graf, Hypsistos** F. Graf, *DNP* 5 (1998) s. 821–823 s. v. Hypsistos.
- Graf, Iuppiter** F. Graf, *DNP* 6 (1999) s. 77–82 s. v. Iuppiter.
- Graf, Kult, Kultus** F. Graf, *DNP* 6 (1999) s. 894–898 s. v. Kult, Kultus.
- Grätz, Strafende Wettergott** S. Grätz, *Der strafende Wettergott. Erwägungen zur Traditionsgeschichte des Adad-Fluchs im Alten Orient und im Alten Testament*, Bodenheim 1998.
- Grégoire, Voyage** H. Grégoire, *Rapport sur un voyage d'Exploration dans le Pont et en Cappadoce*, *BCH* 33 (1909) s. 3–147.
- Grégoire, Ramsay** H. Grégoire, *Sir William Ramsay*, *Byzantion* 6 (1931) s. V–XII.
- Grimm, Deutsche Mythologie** J. Grimm, *Deutsche Mythologie I*, Wiesbaden 1992 (Berlin 1875–78'den tipkibasım).
- Groß, Menschenhand und Gotteshand** K. Groß, *Menschenhand und Gotteshand in Antike und Christentum*, Stuttgart 1985 (Aus dem Nachlaß herausgegeben von Wolfgang Speyer).
- Gschnitzer, Sippengötter** F. Gschnitzer, *Eine persische Kultstiftung in Sardeis und die Sippengötter Vorderasiens*, W. Meid – H. Trenkwalder (ed.), *Im Bannkreis des Alten Orients. Studien zur Sprach- und Kulturgeschichte des Alten Orients und seines Ausstrahlungsraumes (Karl Oberhuber zum 70. Geburtstag gewidmet)*, Innsbruck 1986.
- Gummerus, Darstellungen** H. Gummerus, *Darstellungen aus dem Handwerk auf römischen Grab- und Votivsteinen in Italien*, *JdI* 28 (1913) s. 63–126.
- Gusmani et alii, Frigi e Frigio** R. Gusmani – M. Salvini – P. Vannicelli, *Frigi e Frigio. Atti del 1° Simposio Internazionale Roma, 16–17 ottobre 1995*, Roma 1997 (Monografie scientifiche. Serie scienze umane e sociali).

- Günther, Ehrendekret** W. Günther, Ein Ehrendekret post mortem aus Aizanoi, *IstMitt* 25 (1975) s. 351–356.
- Haas, Sprachdenkmäler** O. Haas, *Die phrygischen Sprachdenkmäler*, Sofia 1966.
- Haas, Hethitische Religion** V. Haas, *Geschichte der hethitischen Religion*, Leiden–New York–Köln 1994.
- Hagenow, Weingarten** G. Hagenow, *Aus dem Weingarten der Antike. Der Wein in Dichtung, Brauchtum und Alltag*, Mainz 1982.
- Hall–Waelkens, Sculptors** A. Hall – M. Waelkens, Two Dokimeian Sculptors in Iconium, *AnatSt* 32 (1982) s. 151–155.
- Halm-Tisserant–Siebert, Kerykeion** M. Halm-Tisserant – G. Siebert, *LIMC VIII* (1997) s. 728–731 *Lev.* 494–495 s. v. Kerykeion.
- Hamilton, Incubation** M. Hamilton, *Incubation or the cure of disease in pagan temples and christiona churches*, 1906.
- Hasluck, Incriptions** F.W. Hasluck, *Inscriptions from the Cyzicus District*. 1906, *JHS* 27 (1907) s. 61–67.
- Haspels, Phrygie III** C.H.E. Haspels, *Phrygie. Exploration archéologique III. La Cité de Midas, Céramique et trouvailles diverses*, Paris 1951 (Institut Français d'archéologie de Stamboul).
- Haspels, Cognizance** C.H.E. Haspels, *Western Cognizance of Inner Phrygia in Earlier Days, The Aegean and the Near East. Studies Presented to Hetty Goldman. On the Occasion of her seventy-fifth Birthday*, New York 1956, s. 313–322.
- Haspels, Relics** C.H.E. Haspels, *Relics of a Dionysiac Cult in Asia Minor*, *AJA* 66 (1962) s. 285–287.
- Haspels, Highlands** C.H.E. Haspels, *The Highlands of Phrygia. Sites and Monuments*, Princeton–New Jersey 1971.
- Haspels, Centre** C.H.E. Haspels, *Au centre de l'Asie Mineure sous l'Empire romain, Mélanges d'histoire ancienne et d'archéologie offerts à Paul Collart*, Lausanne 1976, s. 223–229.
- Haspels, Central Anatolia** C.H.E. Haspels, *A page from history of religion in Central Anatolia, VIII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 11–15 Ekim, 1976, 1. Cilt*, Ankara 1979, s. 245–250.
- Haussig, Götter und Mythen** H.W. Haussig et alii (ed.), *Götter und Mythen im vorderen Orient*, Stuttgart 1965, s. 135–137 s. v. Wettergott; s. 208–213 s. v. Wettergötter.

- Head, Phrygia** B.V. Head, A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Phrygia, Bologna 1964.
- Herrmann, Götteraltäre** W. Herrmann, Römische Götteraltäre, 1961.
- Herrmann, Bericht** P. Herrmann, Bericht über eine Reise in Nordostlydien, AnzWien 98 (1961) s. 166–168.
- Hermann, Iulia Gordos** P. Hermann, Zur Geschichte der Stadt Iulia Gordos in Lydien, AnzWien 107 (1971) s. 92–103.
- Herrmann, Überlegungen** P. Herrmann, Überlegungen zur Datierung der "Constitutio Antoniniana", Chiron 2 (1972) s. 519–530.
- Herrmann, Men** P. Herrmann, Men, Herr von Axiotta, S. Şahin – E. Schwertheim – J. Wagner (ed.), Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens II. Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburtstag am 28. Februar 1976, Leiden 1978, s. 415–423 (EPRO 66).
- Herrmann, Tituli** P. Herrmann, Tituli Asiae Minoris collecti et editi auspiciis Academiae Litterarum Austriacae. Volumen IV: Tituli Bithyniae linguis Graeca et Latina conscripti. Fas. I: Paeninsula Bithynica praeter Calchedonem. Nicomedia et ager Nicomedensis cum septemtrionali meridianoque litore sinus Astaceni et cum lacu Sumonensi. Enarravit Fredericus Carolus Dörner adiuvante Maria-Barbara von Stritzky. Vindobonae: Apud Academiam Scientiarum Austriacam MCMLXXVIII. X, 109 S. 2 Taf. 1 Faltkarte, Gnomon 54 (1982) s. 124–129.
- Herrmann, Katakekaumene** P. Herrmann, Sühn- und Grabinschriften aus der Katakekaumene im archäologischen Museum von Izmir, AnzWien 122 (1985) s. 248–261 Res. 1–4.
- Herrmann, Zeus-Epitheta** P. Herrmann, Eine Liste mit Zeus-Epitheta aus Milet, Hyperboreus I 2 (1994–95) s. 118–127.
- Herrmann, Neues** P. Herrmann, Neues zu Kulturen und Kultvereinen in Lydien, AST XIV 1 (1996) s. 91–96.
- Herrmann-Polatkan, Grabstelen** P. Herrmann – K.Z. Polatkan, Grab- und Votivstelen aus dem nordöstlichen Lydien im Museum von Manisa, AnzWien 98 (1961) s. 119–127.

- Herrmann–Polatkan, Das Testament des Epikrates** P. Herrmann – K.Z. Polatkan, Das Testament des Epikrates und andere neue Inschriften aus dem Museum von Manisa, Wien 1969.
- Hermann –Varinlioğlu, Theoi Pereudenoï** P. Hermann – E. Varinlioğlu, Theoi Pereudenoï. Eine Gruppe von Weihungen und Sühninschriften aus der Katakekaumene, *Epigr Anat* 3 (1984) s. 1–18.
- Hewitt, Propitiation** J.W. Hewitt, The Propitiation of Zeus, *HarvStClPhil* 19 (1908) s. 61–120.
- Hirschfeld, Inschriften** G. Hirschfeld, Inschriften aus dem Norden Kleinasiens besonders aus Bithynien und Paphlagonien, s. 863–892 (SBBerlin 1888, 2).
- Hirschfeld–Marshall, Collection** G. Hirschfeld – F.H. Marshall, The Collection of Ancient Greek Inscriptions in the British Museum IV, 1916.
- Höcker–Prayon, Altar** C. Höcker – F. Prayon, *DNP* 1 (1996) s. 550–555 s. v. Altar.
- Hoffmann, Aizanoi** A. Hoffmann, Aizanoi. Zweiter Vorbericht über die Arbeiten im Stadion 1987, 1988 und 1990. Mit Beiträgen von Carsten Meyer–Schlichtmann, Hans Christoph von Mosch und Michael Wörrle, *AA* (1993) s. 437–473.
- Hogarth, Notes** D.G. Hogarth, Notes in Phrygia Paroreus and Lycaonia, *JHS* 11 (1890) s. 151–166.
- Honigmann, Évêchés** E. Honigmann, Sur Quelques Évêchés d'Asie Mineure, *Byzantion* 10 (1935) s. 643–654.
- Hornbostel, Sarapis** W. Hornbostel, Sarapis. Studien zur Überlieferungsgeschichte, den Erscheinungsformen und Wandlungen der Gestalt eines Gottes, Leiden 1973 (EPRO 32).
- Huart, Konia** M.Cl. Huart, Konia. La ville des derviches tourneurs. Souvenirs d'un voyage en Asie Mineure, Paris 1897.
- Hülsemann, Zeus** H. v. Hülsemann, Zeus. Vater der Götter und Menschen, 1967.
- Hüttenroth, Türkei** W.–D. Hüttenroth, Türkei, Darmstadt 1982 (wissenschaftliche Länderkunden 21).
- Imhoof–Blumer, Prägorte** F. Imhoof–Blumer, Die Prägorte der Abbaiter, Epikteter, Grimenothyriten und Temenothyriten, Festschrift für Otto Benndorf, Wien 1898, s. 201–208.

- Jacobs, Mithrasmysterien** B. Jacobs, Die Herkunft und Entstehung der römischen Mithrasmysterien. Überlegung zur Rolle des Stifters und zu den astronomischen Hintergründen der Kultlegende, Xenia 43, Konstanz 1999.
- Jacobsthal – Jones, Silver Find** P. Jacobsthal – A.H.M. Jones, A Silver Find from South–West Asia Minor, JRS 30 (1940) s. 16–31.
- Jacoby, FGrHist** F. Jacoby, Die Fragmenta der griechischen Historiker I–III C2. Berlin–Leiden 1923–1958.
- Jacopi, Paflagonia** G. Jacopi, Dalla Paflagonia alla Commagene, Roma 1936.
- Jameson, Rind** M. Jameson, DNP 10 (2001) s. 1015–1017 s. v. Rind.
- Jessen, Brontaios** O. Jessen, RE III 1 (1897) s. 889 s. v. Brontaios.
- Jessen, Brontesios** O. Jessen, RE III 1 (1897) s. 890 s. v. Brontesios.
- Jessen, Epikarpios** O. Jessen, RE VI 1 (1907) s. 112 s. v. Epikarpios.
- Jessen, Hyetios** O. Jessen, RE IX 1 (1914) s. 89–90 s. v. Hyetios.
- Joubin, Stèles** A. Joubin, Stèles Funéraires de Phrygie, RA 24 (1894) s. 181–183.
- Johnson, Sabazios Reserch** Sh.E. Johnson, The Present State of Sabazios Reserch, ANRW II 17.3 (1984) s. 1583–1613.
- Kaletsch, Lydia** H. Kaletsch, DNP 7 (1999) s. 538–547 s. v. Lydia.
- Känel, Hosios kai Dikaaios** R. Känel, LIMC V 1–2 1990, s. 542–543 Lev. 373–375 s. v. Hosios kai Dikaaios.
- Keil, Denkmäler** J. Keil, Denkmäler des Meter–Kultes, ÖJh 18 (1915) s. 66–78.
- Keil, Kulte Lydiens** J. Keil, Die Kulte Lydiens, Anatolian Studies Presented to Sir W.M. Ramsay, Manchester 1923, s. 239–266.
- Keil–Premmerstein, Bericht** J. Keil – A. Premmerstein, Bericht über eine Reise in Lydien und der südlichen Aiolis, Wien 1908 (Denkschriften der Kaiserliche Akademie der Wissenschaften in Wien. Philosophisch–historische Klasse 53).
- Kern, Orphiker** O. Kern, Orphiker auf Kreta, Hermes 51 (1916) s. 554–567.
- Kienast, Kaisertabelle** D. Kienast, Römische Kaisertabelle. Grundzüge einer römischen Kaiserchronologie, Darmstadt 1990.
- Kinneir, Reise** J.M. Kinneir, Reise durch Klein-Asien, Armenien und Kurdistan, in den Jahren 1813 und 1814, Weimar 1821

(Neue Bibliothek der wichtigsten Reisebeschreibungen. 2. Hälfte der ersten Centurie 27).

- Kirchhoff, Inscriptiones** A. Kirchhoff, *Inscriptiones Asiae Graecae et Latinae* (a Mordtmanno descriptae), *AdI* 33 (1861) s. 177–189.
- Klaffenbach, Epigraphik** G. Klaffenbach, *Griechische Epigraphik*, Göttingen 1966².
- Klengel-Brandt, Wettergott und Große Mutter** E. Klengel-Brandt, *Wettergott und Große Mutter. Götter und Kulte im alten Syrien und in Kleinasien*, *Antike Welt* 1, 1993, s. 61–62.
- Koch, Ein Grabrelief** G. Koch, *Ein Grabrelief aus Phrygien im Getty Museum*, *Epigr Anat* 6 (1985) s. 91–96.
- Koch, Weihreliefs** G. Koch, *Zwei Weihreliefs aus Phrygien*, *Epigr Anat* 9 (1987) s. 127–132.
- Koch, Funerary Sculpture** G. Koch, *Roman Funerary Sculpture. Catalogue of the Collections of the J. Paul Getty Museum*, 1988.
- Koch, Zeus Thallos** G. Koch, *Ein phrygisches Weihrelief für Zeus Thallos*, *Epigr Anat* 12 (1988) s. 143–146.
- Koch, Einige Weihreliefs** G. Koch, *Einige Weihreliefs aus Phrygien*, N. Başgelen – M. Lugal (ed.), *Festschrift für Jale İnan Armağanı*, İstanbul 1989, s. 539–545. (Arkeoloji ve Sanat Yayınları).
- Koerner, Homonymität** R. Koerner, *Die Abkürzung der Homonymität in griechischen Inschriften*, Berlin 1961 (SBBerlin 2).
- Kolb, Bemerkungen** F. Kolb, *Bemerkungen zur urbanen Ausstattung von Städten im Westen und im Osten des Römischen Reiches anhand von Tacitus, Agricola 21 und der Konstantinischen Inschrift von Orkistos*, *Klio* 75 (1993) s. 321–341.
- Korfmann, Demircihüyük** M. Korfmann, *Demircihüyük. Eine vorgeschichtliche Siedlung an der phrygischen Bithynischen Grenze. Vorbericht über die Ergebnisse der Grabung von 1975*, *IstMitt* 27–28 (1977–78) s. 5–31.
- Körte, Radet** A. Körte, G. Radet, *En Phrygie. Nouvelles Archives des missions scientifiques. Tome VI*. (1895) 425–594, *GGA* 159 (1897) s. 386–416.
- Körte, Studien II** A. Körte, *Kleinasiatische Studien II. Gordion und der Zug des Manlius gegen die Galater*, *AM* 22 (1897) s. 1–51.
- Körte, Alter von Zeustempel** A. Körte, *Das Alter des Zeustempels von Aizanoi (Tafel XI)*, *Festschrift für Otto Benndorf*, Wien 1898, s. 209–214.

- Körte, Studien IV** A. Körte, Kleinasiatische Studien IV. Ein altphrygischer Tumulus bei Bos-öjök (Lamunia), AM 24 (1899) s. 1–45.
- Körte, Studien V** A. Körte, Kleinasiatische Studien V. Inschriften aus Bithynien, AM 24 (1899) s. 398–450.
- Körte, Studien VI** A. Körte, Kleinasiatische Studien VI. Inschriften aus Phrygien, AM 25 (1900) s. 398–444.
- G. ve A. Körte, Gordion** G. ve A. Körte, Gordion. Ergebnisse der Ausgrabung im Jahre 1900, (Beiheft zum JdI) Berlin 1904.
- Kourouniotes, TO EPΓON** K. Kourouniotes, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΤΟΥ 1921–22. ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΝ ΜΙΚΡΑΙ ΑΣΙΑΙ, ADelt 7 (1924) s. 1–6.
- Kraabel, Ὑψιστος** A.T. Kraabel, Ὑψιστος and the Synagogue at Sardis, GRBS 10 (1969) s. 81–93.
- Kraft, Münzprägung** K. Kraft, Das System der Kaiserzeitlichen Münzprägung in Kleinasien. Materialien und Entwürfe, Berlin 1972.
- Kraus, Hekate** T. Kraus, Hekate. Studien zu Wesen und Bild der Göttin in Kleinasien und Griechenland, Heidelberg 1960.
- Krause, I.O.M. Saturnus** B.H. Krause, Iuppiter Optimus Maximus Saturnus. Ein Beitrag zur ikonographischen Darstellung Saturns, Mainz 1983.
- Kreissig, Tempelland** H. Kreissig, Tempelland, Katoiken, Hierodulen im Seleukidenreich, Klio 59 (1977) s. 375–380.
- Kretschmer, ΧΗΤΤΑΣ** P. Kretschmer, ΧΗΤΤΑΣ, Glotta 29 (1942) s. 128.
- Kubitschek, Aera** W. Kubitschek, RE I 1 (1894) s. 606–666 s. v. Aera.
- Künzl, Inschriften** E. Künzl, Inschriften aus Kleinasien im Römisch-Germanischen Zentralmuseum Mainz (RGZM), Epigr Anat 2 (1983) s. 81–83.
- Laminger-Pascher, Aspekte** G. Laminger-Pascher, Sozial-historische Aspekte der griechischen Inschriften des südöstlichen Kleinasien, W. Meid – H. Schmeja (ed.), Philologie und Sprachwissenschaft. Akten der 10. Österreichischen Linguisten-Tagung, Innsbruck 23. – 26. Oktober 1982, Innsbruck 1983, s. 137–147.
- Laminger-Pascher, Beiträge** G. Laminger-Pascher, Beiträge zu den griechischen Inschriften Lykaoniens, Wien 1984 (ETAM 11).

- Laminger-Pascher, Grabinschriften** G. Laminger-Pascher, Fünf neue Grabinschriften aus Lykaonien, *Lebendige Altertumswissenschaft. Festgabe zur Vollendung des 70. Lebensjahres von Hermann Vetters* dargebracht von Freunden, Schülern und Kollegen, 1985, s. 273–275.
- Laminger-Pascher, Soldaten** G. Laminger-Pascher, Römische Soldaten in Isaurien, E. Weber–G. Dobesch (ed.), *Römische Geschichte, Altertumskunde und Epigraphik. Festschrift für Artur Betz zur Vollendung seines 80. Lebensjahres*, Wien 1985, s. 381–392.
- Laminger-Pascher, Frauennamen** G. Laminger-Pascher, Zu den Frauennamen auf $\text{-}\eta\iota\varsigma$, *Epigr Anat* 6 (1985) s. 83–86.
- Laminger-Pascher, Lykaonien** G. Laminger-Pascher, Lykaonien und die Phryger, Wien 1989 (SBWien 532).
- Laminger-Pascher, Ostgrenze** G. Laminger-Pascher, Lykaonien und die Ostgrenze Phrygiens, *Epigr Anat* 16 (1990) s. 1–14.
- Laminger-Pascher, Inschriften** G. Laminger-Pascher, Die kaiserzeitlichen Inschriften Lykaoniens. Faszikel I: Der Süden, Wien 1992 (ETAM 15).
- Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans** F. Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans, M. Sordi (ed.), *Fenomeni naturali e avvenimenti storici nell'antichità* 11, 1989 (Contributi Istituto Storia Antica 15) s. 139–153.
- Lane, Sabazios II** E.N. Lane, *Corpus cultus Iovis Sabazii II: The Other Monuments and Literary Evidence*, Leiden–New York–København–Köln 1985 (EPRO 100).
- Lane, Sabazios III** E.N. Lane, *Corpus cultus Iovis Sabazii III: Conclusions*, Leiden–New York–København–Köln 1989 (EPRO 100).
- Lange, Aizanis** O. Lange, Die phrygische Landschaft Aizanis und ihre Münzen, *der Münzen–und Medaillensammler Berichte (Aus allen Gebieten der Münzen– und Medaillenkunde)* Nr. 164, 29. Jahrgang, März/April 1989, s. 597–602.
- Lane Fox, Pagans and Christians** R. Lane Fox, *Pagans and Christians in the Mediterranean world from the second century AD to the conversion of Constantine*, London 1986.
- Latte, Religionsgeschichte** K. Latte, *Römische Religionsgeschichte*, München 1960.
- Lavagnini, Iscrizioni** B. Lavagnini, *Iscrizioni di Nacoléa*, *Racolta di scritti in onore di G. Lumbroso*, s. 335–339.

- Latyshev, Kertscher Museum** B. Latyshev, Aus dem Archiv des Kertschen Museums, *Isvestja der Russischen Akademie für materielle Kultur* II, 1922.
- Le Bas–Waddington, Inscriptions** Ph. Le Bas – W.H. Waddington, *Inscriptions grecques et latines recueillies en Asie Mineure. Voyage archéologique en Grèce et en Asie Mineure. Inscriptions Tome III, Hildesheim 1972 (Paris 1870'den tıpkıbasım).*
- Legrand, Inscriptions** E. Legrand, *Inscriptions de Paphlagonie*, BCH 21 (1897) s. 92–101.
- Leschhorn, Ären** W. Leschhorn, *Antike Ären. Zeitrechnung, Politik und Geschichte im Schwarzmeerraum und in Kleinasien nördlich des Tauros*, Stuttgart 1993 (*Historia Einzelschriften* 81).
- Levick–Mitchell, MAMA IX** B.M. Levick – S. Mitchell et alii (ed.), *Monuments from the Aezanitis*, London 1988 (MAMA IX).
- Levick–Mitchell, MAMA X** B.M. Levick – S. Mitchell et alii (ed.), *Monuments from Appia and the Upper Tembris Valley, Cotiaenum, Cadi, Synaus, Ancyra Sidera and Tiberiopolis*, London 1993 (MAMA X).
- Ley, Hermes** A. Ley, DNP 5 (1998) s. 431–432 s. v. Hermes.
- Ley, Iuppiter** A. Ley, DNP 6 (1999) s. 82–83 s. v. Iuppiter.
- Liddell – Scott, Lexicon** H.G. Liddell – R. Scott, *A Greek–English Lexicon*, Oxford 1961.
- Lochman, Grabsteine** T. Lochman, *Eine Gruppe spätrömischer Grabsteine aus Phrygien*, E. Berger (ed.), *Antike Kunstwerke aus der Sammlung Ludwig III. Die Skulpturen*, Mainz 1990, s. 453–508.
- Lochman, Une Stèle** T. Lochman, *Une Stèle Phrygienne*, RLouvre (1990, 6) s. 455–461.
- Lochman, Provinzkunst** T. Lochman, *Provinzkunst und Kunstzentrum. Einige Beobachtungen an Grabsteinen aus dem Gebiet um Kadoi in der Mysia Abbaïtis*, MAGesStein 5 (1991) s. 57–82. (Akten des 1. Internationalen Kolloquiums über Probleme des Provinzialrömischen Kunstschaffens. Graz, 27–30 Nisan 1989, II. Kısım).
- Lochman, Deux reliefs** T. Lochman, *Deux reliefs Anatóliens au Musée des Beaux–Arts de Budapest*, BMusHongr 74 (1991) s. 11–24.

- Lucas, Voyage** P. Lucas, Voyage du Sieur Paul Lucas fait par ordre du Roi dans la Grèce, l'Asie Mineure, la Macédoine et l'Afrique. Tome I. Contenant la description de la Natolie, de la Carmanie et de la Macédoine, Paris 1712.
- MacMullen, Peasants** R. MacMullen, Peasants, during the Principate, ANRW II 1 (1974) s. 253–261.
- MacMullen, Paganism** R. MacMullen, Paganism in the Roman Empire, New Haven–London 1981.
- Macpherson, Inscriptions** I.W. Macpherson, Inscriptions from Eskişehir and District, BSA 49 (1954) s. 11–16.
- Macpherson, Galatia** I.W. Macpherson, New Evidence for the Historical Geography of Galatia, Cambridge 1958 (PhD Thesis).
- Makris, Dorylaion** G. Makris, DNP 3 (1997) s. 797 s. v. Dorylaion.
- Malay, Batı Anadolu** H. Malay, Batı Anadolu'nun Antik Çağdaki Ekonomik Durumu, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi II, İzmir 1983, s. 50–61.
- Malay, Epigrafik Araştırmalar** H. Malay, Manisa ve Denizli İllerinde Epigrafik Araştırmalar, AST II (1984) s. 99–103.
- Malay, Meter Phileis** H. Malay, Philadelphia'da Meter Phileis – Men Tiamou Kombinasyonu ve Tekousa Problemi, AST III (1985) s. 133–136.
- Malay, Araştırmalar** H. Malay, Lydia, Karia ve Phrygia'da Araştırmalar, AST VI (1988) s. 247–252.
- Malay, Yeni Buluntular** H. Malay, Lydia'dan Yeni Epigrafik Buluntular, AST VIII (1990) s. 203–208.
- Malay, Yerel Tanrılar** H. Malay, Batı Anadolu'da Yerel Tanrılar ve Tapım Merkezleri, X. Türk Tarih Kongresi, Ankara 22–26 Eylül 1986, Cilt 1, Ankara 1990, s. 389–395.
- Malay, New inscriptions** H. Malay, New inscriptions from Phrygia. New Inscriptions from Phrygia, H. Malay (ed.), M. (Usman) Anabolu'ya Armağan – Presented to M. (Usman) Anabolu, Arkeoloji Dergisi II, İzmir 1994, s. 173–183 (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları).
- Malay, Inscriptions** H. Malay, Greek and Latin Inscriptions in the Manisa Museum, Wien 1994 (ETAM 19).

- Malay, Yerel Dinler** H. Malay, Lydia'da Yerel Dinler ve Günah Çıkarma Yazıtları, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 89 (Mart–Nisan 1999) s. 8–15.
- Malay, Researches** H. Malay, *Researches in Lydia, Mysia and Aiolis*, Wien 1999 (ETAM 23).
- Malten, Karl Kerényi** L. Malten, Karl Kerényi: Die Mythologie der Griechen. Die Götter- und Menschheitsgeschichten. Zürich: Rhein-Verlag 1951. 312 S. 66 Abb. (nach Vasenbildern), 25 sfr., *Gnomon* 25 (1953) s. 1–5.
- Manganaro, Nuove Ricerche** G. Manganaro, *Nuove Ricerche di Epigrafia Siceliota, Siculorum Gynmasium* NS 16. 1 (1963) s. 51–64.
- Mansel, Erwerbungsbericht** A.M. Mansel, Erwerbungsbericht des Antikenmuseums zu Istanbul seit 1914, *AA Beiblatt zum Jahrbuch des archäologischen Instituts* 48 (1933) s. 115–139.
- Marek, Stadt** Chr. Marek, Stadt, Ära und Territorium in Pontus–Bithynia und Nord–Galatia, *Tübingen* 1993 (IstForsch 39).
- Marek, Modrene** Chr. Marek, Grab-, Ehren- und Weihinschriften aus der Gegend von Modrene (Mudurnu) in Bithynien, *Epigr Anat* 28 (1997) s. 81–84.
- Matz–Duhn, Antike Bildwerke III** F. Matz – F. v. Duhn, *Antike Bildwerke in Rom mit Ausschluß der größeren Sammlungen III*, Leipzig 1882.
- Mehl, Handwerker** A. Mehl, Handwerker und Künstler in der Gesellschaft der nordwestlichen Provinzen des Römischen Reiches – einige Phänomene und Vorschläge zu ihrer Deutung, *MAGesStei Akten des 1. Internationalen Kolloquiums über Probleme des provinzialrömischen Kunstschaffens*, Graz, 27.–30. April 1989, Teil I. Jahrgang 3/4, 1989/90 *VWGÖ–Wien*, s. 59–82
- Mendel, Inscriptions** G. Mendel, *Inscriptions de Bithynie*, *BCH* 24 (1900) s. 361–426.
- Mendel, Catalogue Brousse** G. Mendel, *Catalogue des monuments grecs, romains et byzantins du Musée Impérial Ottoman de Brousse*, *BCH* 33 (1909) s. 245–435.
- Mendel, Catalogue İstanbul III** G. Mendel, *Musées Impériaux Ottomans, İstanbul. Catalogue des sculptures grecques, romaines et byzantines III*, İstanbul 1914.
- Merkelbach, Mithras** R. Merkelbach, *Mithras*, Königstein 1984.

- Merkelbach, Hosios kai Dikaioi** R. Merkelbach, Referat. Die Götter Hosios und Dikaioi in Mäonien und Phrygien, ZPE 97 (1993) s. 291–296.
- Meyer, Urkundenreliefs** M. Meyer, Die griechischen Urkundenreliefs, 1989 (AM Beiheft 13).
- Mirbeau, Dédicaces** G. Mirbeau, Dédicaces Religieuses de Dorylée, Echos d'Orient IX (1906) s. 356–360.
- Mitchell, R.E.C.A.M.** S. Mitchell, R.E.C.A.M. Notes and Studies no. 5. A Roman family in Phrygia, AnatSt 29 (1979) s. 13–22.
- Mitchell, Anatolia I** S. Mitchell, Anatolia. Land, Men, and Gods in Asia Minor I. The Celts and the Impact of Roman Rule, Oxford 1993.
- Mitchell, Anatolia II** S. Mitchell, Anatolia. Land, Men, and Gods in Asia Minor II. The rise of the church, Oxford 1993.
- Mitchell et alii, Catalogues** S. Mitchell – D. French – J. Greenhalgh, Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor II. The Ankara District. The Inscriptions of North Galatia, Oxford 1982 (BAR International Series 135).
- Mordtmann, Anatolien** A.D. Mordtmann, Anatolien. Skizzen und Reisebriefe aus Kleinasien (1850–1859). Eingeleitet und mit Anmerkungen versehen von Franz Babinger, Osnabrück 1972 (Hannover 1925'den tişkibasım).
- Mordtmann, Seidi Gazi** A.D. Mordtmann, Seidi Gazi. Ein Beitrag zur vergleichenden Geographie und zur osmanischen Urgeschichte, Gelehrte Anzeigen 50 (1860) s. 260–296.
- Mordtmann, Gottheiten** J.H. Mordtmann, Über einige vorderasiatische Gottheiten, AM 10 (1885) s. 11–14.
- Moretti, Note** L. Moretti, Note Egittologiche, Aegyptus 38 (1958) s. 199–209.
- Moretti, IGUR I** L. Moretti, IGUR I, Roma 1968.
- Möbius, Stele** H. Möbius, RE III A 2 (1929) s. 2307–2325 s. v. Stele.
- Müller, Μέγας θεός** B. Müller, Μέγας θεός, Dissertationes halenses, 21. 3, 1913.
- Müller-Kessler-Kessler, Kult** Ch. Müller-Kessler – H. Kessler, Zum Kult des Wettergottes von Guzana, N. Başgelen (ed.), In memoriam İ. Metin Akyurt, Bahattin Devam Anı Kitabı. Eski Yakın Doğu Kültürleri Üzerine İncelemeler, İstanbul 1995, s. 239–244.

- Müller, Bildkommentar** D. Müller Topographischer Bildkommentar zu den Historien Herodots. Kleinasien und angrenzende Gebiete mit Südostthrakien und Zypern, Tübingen 1997.
- Nani, 1943–44** T.G. Nani, *Epigraphica* 5–6 (1943–1944).
- Naour, Nouvelles inscriptions** Chr. Naour, *Nouvelles inscriptions du Moyen Hermos*, *Epigr Anat* 2 (1983) s. 107–141.
- Naumann, Drei Altäre** F. Naumann, *Drei Altäre aus der Aezanitis (Kusura)*, B. v. Freytag Gen. Löringhoff – D. Mannsperger – F. Prayon (ed.) unter Mitarbeit von M. Prihoda – A.–M. Wittke, *Praestant Interna. Festschrift für Ulrich Hausmann*, Tübingen 1982, s. 154–164.
- Naumann, Kybele** F. Naumann, *Die Ikonographie der Kybele in der phrygischen und der griechischen Kunst*, Tübingen 1983.
- Naumann, Ulpia** F. Naumann, *Ulpia von Aizanoi*, *IstMitt* 35 (1985) s. 217–226.
- Naumann, Festung** C. Naumann, *Die mittelalterliche Festung von Aizanoi–Çavdarhisar*, *IstMitt* 35 (1985) s. 275–294.
- Naumann, Meter Steunene** R. Naumann, *Das Heiligtum der Meter Steunene bei Aezani*, *IstMitt* 17 (1967) s. 218–247.
- Naumann, Erdbeben** R. Naumann, *Wirkungen eines Erdbebens an den antiken Bauten in Aezani*, *Beiblatt zum Jahrbuch des deutschen archäologischen Instituts* 86 (1971–72) s. 214–221.
- R.–F. Naumann, Rundbau** R. Naumann – F. Naumann, *Der Rundbau in Aezani. Mit dem Preisedikt des Diokletian und das Gebäude mit dem Edikt in Stratonikeia*, Tübingen 1973.
- Naumann, Restaurierungen** R. Naumann, *Restaurierungen und Untersuchungen in Aezani*, *TürkAD* XX 1 (1973) s. 155–162.
- Naumann, Heroon** R. Naumann, *Das Heroon auf der Agora in Aezani*, *IstMitt* 23–24 (1973–74) s. 183–195.
- Naumann, Türsteine** R. Naumann, *Die Bedeutung der Türsteine bei den Kaianlagen an der Agora in Aezani*, *IstMitt* 25 (1975) s. 343–350.
- Naumann, Zeustempel** R. Naumann, *Der Zeustempel zu Aizanoi. Nach den Ausgrabungen von Daniel Krencker und Martin Schede. Mit einem Beitrag von Hans von Aulock*, Berlin 1979.

- Naumann, Aizanoi-Bericht** R. Naumann, Bericht über die Ausgrabungen und Untersuchungen 1979 und 1980, AA (1995) s. 345–382.
- Neumann, Phrygisch** G. Neumann, Phrygisch und Griechisch, Wien 1988 (SBWien 499).
- Neve, Regenkult-Anlagen** P. Neve, Regenkult-Anlagen in Boğazköy-Hattusa, Tübingen 1971 (IstMitt Beih. 5).
- Nilsson, Religion I** M.P. Nilsson, Geschichte der griechischen Religion I. Die Religion Griechenlands bis auf die griechische Weltherrschaft, München 1976 (1967³'den tıpkıbasım).
- Nilsson, Religion II** M.P. Nilsson, Geschichte der griechischen Religion II. Die hellenistische und römische Zeit, München 1974³.
- Nock, Studies** A.D. Nock, Studies in the Graeco-Roman Beliefs of the Empire, JHS 45 (1925) s. 84–101.
- Nollé et alii, Katalog** J. Nollé – S. Şahin – Ch. Vorster, Katalog der Inschriften im Museum von Alanya, Epigr Anat 5 (1985) s. 125–146.
- Olshausen-Wörrle, Nakoleia** E. Olshausen – M. Wörrle, DNP 8 (2000) s. 699–700 s. v. Nakoleia.
- Oppermann, Neotera** H. Oppermann, RE XVI 2 (1935) s. 2478 s. v. Neotera.
- Orel, Phrygian Religion** V.E. Orel, Phrygian Religion and Rituals: Indo-European and Non-Indoeuropean Components, Orpheus ThracSt, Nagard 1990.
- Osborne-Byrne, Names** M.J. Osborne – S.G. Byrne (ed. P.M. Fraser–E. Matthews), A Lexicon of Greek Personal Names II. Attica, Oxford 1994.
- Ox. Pap.** The Oxyrhynchos Papyri, Londra 1898 vd.
- Özkaya, Cybele** V. Özkaya, Cybele and the Waterside Shrines. Some Observations on the Phrygian Spring Cult and Its Origin, Arkeoloji Dergisi 4 (İzmir 1996) s. 97–107.
- Pape-Benseler, Eigennamen** W. Pape – G. Benseler, Wörterbuch der griechischen Eigennamen 1–2, Graz 1959.
- Patterson, Infant Exposure** C. Patterson, 'Not Worth the Rearing'. The Causes of Infant Exposure in Ancient Greece, TAPhA 115 (1985) s. 103–123.
- Peek, Vers-Inschriften I** W. Peek, Griechische Vers-Inschriften I, Berlin 1955.
- Perdrizet, Men** P. Perdrizet, Men, BCH 20 (1896) s. 55–106.

- Perl, Chronologie** G. Perl, Zur Chronologie der Königreiche Bithynia, Pontos und Bosphoros, J. Harmatta (ed.), Studien zur Geschichte und Philosophie des Altertums, Amsterdam 1968, s. 299–330.
- Perrot et alii, Exploration** G. Perrot – E. Guillaume – J. Delbet, Exploration Archéologique de la Galatie et de la Bithynie. D'une Partie de la Mysie, de la Phrygie, de la Cappadoce et du Pont I, Paris 1872.
- Peterson, Εἰς Θεός** E. Peterson, Εἰς Θεός, Göttingen 1926.
- Petzl, Vier Inschriften** G. Petzl, Vier Inschriften aus Lydien, S. Şahin – E. Schwertheim – J. Wagner (ed.), Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens II. Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburtstag am 28. Februar 1976, Leiden 1978, s. 745–761 (EPRO 66).
- Petzl, Inschriften aus Saittai** G. Petzl, Inschriften aus der Umgebung von Saittai (I). (Encekler, Hamidiye, Ayazviran), ZPE 30 (1978) s. 249–276.
- Petzl, Bericht 1984** G. Petzl, Bericht über die epigraphische Forschungen in Lydien, AST II (1984) s. 105–108.
- Petzl, Beichtinschriften 1994** G. Petzl, Die Beichtinschriften Westkleinasiens, Epigr Anat 22, Bonn 1994.
- Petzl, Bericht 1995** G. Petzl, Bericht über die wichtigsten Ergebnisse des epigraphischen Survey in Lydien (12. bis 30. September 1994), AST XIII 2 (1995) s. 143–145.
- Petzl, Religiosität** G. Petzl, Ländliche Religiosität in Lydien, Forschungen in Lydien, Bonn 1995, s. 37–48 (AMS 17).
- Petzl, Beichtinschriften 1998** G. Petzl, Die Beichtinschriften im römischen Kleinasien und der Fromme und Gerechte Gott, Nordrhein–Westfälische Akademie der Wissenschaften. Geisteswissenschaften. Vorträge. G 355, Wiesbaden 1998.
- Petzl, Neue Inschriften** G. Petzl, Neue Inschriften aus Lydien (III), Epigr Anat 30 (1998) s. 19–46.
- Petzl, Inschriften** G. Petzl, Inschriften aus Phrygien, Epigr Anat 31 (1999) s. 95–104.
- Petzl, Lydien** G. Petzl, Lydien in der späteren Kaiserzeit. Wirtschaft, Gesellschaft und Religion im Spiegel der Inschriften, XI Congresso Internazionale di Epigrafia Greca e Latina

Roma, 18–24 Settembre 1997. Atti II (Roma 1999) s. 473–488.

- Pfuhl–Möbius I** E. Pfuhl – H. Möbius, Die ostgriechischen Grabreliefs I, Mainz 1977.
- Pfuhl–Möbius II** E. Pfuhl – H. Möbius, Die ostgriechischen Grabreliefs II, Mainz 1979.
- Picard, Sabazios** Ch. Picard, Sabazios, Dieu Thraco–Phrygien: Expansion et Aspects Nouveaux de Son Culte, RA Tome II (1961) s. 129–176.
- Pohl, Ein Phryger** D. Pohl, Ein Phryger in Alexandria Troas?, Die Troas. Neue Forschungen zu Neandria und Alexandria Troas II, Bonn 1996, s. 91–97 (AMS 22).
- Poland, Vereinwesen** F. Poland, Geschichte des griechischen Vereinwesens, Leipzig 1967 (Berlin 1909'dan tıpkıbasım).
- Prayon, Phrygische Plastik** F. Prayon, Phrygische Plastik. Die früheisenzeitliche Bildkunst Zentral–Anatoliens und ihre Beziehungen zu Griechenland und zum Alten Orient, Tübingen 1987 (Tübinger Studien zur Archäologie und Kunstgeschichte 7).
- Preger–Noack, Dorylaion** Th. Preger – F. Noack, Dorylaion. Inschriften (I); Grabreliefs (II), AM 19 (1894) s. 301–334.
- Preisigke, Namenbuch** F. Preisigke, Namenbuch, Heidelberg 1922.
- Radet, En Phrygie** M.G. Radet, En Phrygie. Rapport sur une mission scientifique en Asie Mineure (Août–Septembre 1893) Paris, 1895.
- Radet–Ouvré, Inscriptions** M.G. Radet – H. Ouvré, Inscriptions de Phrygie, BCH 20 (1896) s. 107–118.
- Ramsay, Inscriptions** W.M. Ramsay, Inscriptions from Nacoleia, JHS 3 (1882) s. 119–127.
- Ramsay, Unedited** W.M. Ramsay, Unedited Inscriptions of Asia Minor, BCH 7 (1883) s. 258–328.
- Ramsay, Notes and Inscriptions** W.M. Ramsay, Notes and Inscriptions from Asia Minor, AM 8 (1883) s. 71–78.
- Ramsay, Sepulchral Customs** W.M. Ramsay, Sepulchral Customs in Ancient Phrygia, JHS 5 (1884) s. 241–262.
- Ramsay, Cities** W.M. Ramsay, The Cities and Bishoprics of Phrygia, JHS 8 (1887) s. 461–519.

- Ramsay, Study I** W.M. Ramsay, A Study of Phrygian Art (Part I), JHS 9 (1888) s. 350–382.
- Ramsay, Laodiceia Combusta** W.M. Ramsay, Laodiceia Combusta and Sinethandos, AM 13 (1888) s. 233–272.
- Ramsay, Study II** W.M. Ramsay, A Study of Phrygian Art (Part II), JHS 10 (1889) s. 147–189.
- Ramsay, Dablis–Doris** W.M. Ramsay, Dablis–Doris, BCH 22 (1898) s. 233–240.
- Ramsay, Preliminary Report** W.M. Ramsay, Preliminary Report to the Wilson Trustees on Exploration in Phrygia and Lycaonia, W.M. Ramsay (ed.), Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire (Aberdeen 1906) s. 231–278.
- Ramsay, Studies** W.M. Ramsay (ed.), Studies in the History and Art of the Eastern Provinces of the Roman Empire (Aberdeen 1906).
- Ramsay, Tekmoreian** W.M. Ramsay, The Tekmoreian Guest–Friens, JHS 32 (1912) s. 151–179.
- Ramsay, Discovery** W.M. Ramsay, The Bearing of Recent Discovery on the Trust–Worthiness of the New Testament, Londra–New York–Toronto 1915.
- Ramsay, Utilisation** W.M. Ramsay, The Utilisation of old Epigraphic Copies, JHS 38 (1918) s. 124–192.
- Ramsay, Tarihi Coğrafya** W.M. Ramsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, İstanbul 1961 (Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi).
- Ramsay, Historical Geography** W.M. Ramsay, The historical geography of Asia Minor, 1962 (1890'dan Tıpkı Basım).
- Rapp, Kybele** A. Rapp, Roscher ML II 1, s. 1638–1672 s. v. Kybele.
- Redaksiyon, BCH 45** BCH Redaksiyon, Chronique des Fouilles et Découvertes Archéologiques dans L'Orient Hellénique, BCH 45 1921, s. 487–568.
- Reisch, Altar** E. Reisch, RE I 2 (1894) s. 1640–1691 s. v. Altar.
- Reisch, βωμός** E. Reisch, RE III 1 (1897) s. 681–682 s. v. βωμός.
- Rheidt, Aizanoi–Vorbericht** K. Rheidt, Vorbericht über die Forschungen zur historischen Topographie. Mit einem Beitrag von Michael Wörrle, AA (1993) s. 475–507.
- Rheidt, Aizanoi–Bericht** K. Rheidt, Bericht über die Ausgrabungen und Untersuchungen 1979 und 1980, AA (1995) s. 693–718.

- Rheidt, Römischer Luxus** K. Rheidt, Römischer Luxus – Anatolisches Erbe. Aizanoi in Phrygien – Entdeckung, Ausgrabung und neue Forschungsergebnisse, *Antike Welt* 6, 1997, s. 479–499.
- Rheidt, Ländlicher Kult** K. Rheidt, Ländlicher Kult und städtische Siedlung: Aizanoi in Phrygien, E.L. Schwandner – K. Rheidt (ed.), *Stadt und Umland. Neue Ergebnisse der archäologischen Bau- und Siedlungsforschung*, Mainz 1999 s. 237–253 (Diskussionen zur Archäologischen Bauforschung, Band 7).
- Rheidt, Aizanoi** K. Rheidt, *DNP* 13 (1999) s. 32–40 s. v. Aizanoi.
- Ricl, Sanctuaire** M. Ricl, Le sanctuaire des dieux Saint et Juste à Yaylababa Köyü, *Ziva Ant* 40 (1990) s. 158–177.
- Ricl, Nouveaux Monuments** M. Ricl, Nouveaux Monuments Votifs de Phrygie, *Epigr Anat* 17 (1991) s. 73–78.
- Ricl, Hosios kai Dikaios I** M. Ricl, Hosios Kai Dikaios. Première partie: Catalogue des inscriptions, *Epigr Anat* 18 (1991) s. 1–70.
- Ricl, Hosios kai Dikaios II** M. Ricl, Hosios Kai Dikaios. Seconde partie: Analyse, *Epigr Anat* 19 (1992) s. 71–103.
- Ricl, Hosios kai Dikaios III** M. Ricl, Hosios Kai Dikaios. Nouveaux monuments, *Epigr Anat* 20 (1992) s. 95–100.
- Ricl, Inscriptions** M. Ricl, Inscriptions Votives Inédites au Musée D'Eskişehir, *Ziva Ant* 44 (1994) s. 157–174.
- Riemschneider, Wettergott** M. Riemschneider, *Der Wettergott*, Leipzig 1956.
- Robert, Hellenica** L. Robert, *Hellenica. Recueil d'épigraphie, de numismatique et d'antiquités grecques I–XIII*, Paris 1942–1965.
- Robert, Carie** J.–L. Robert, *La Carie II. Histoire et géographie historique II*, Paris 1954.
- Robert, Reliefs votifs** L. Robert, Reliefs votifs et cultes d'Anatolie, *Anatolia* 3 (1958) s. 112–120 (= *OMS I*, s. 411–419).
- Robert, Noms Indigènes** L. Robert, Noms Indigènes dans L'Asie–Mineure Gréco–Romaine, Paris 1963.
- Robert, Samothrace** L. Robert, Samothrace. Excavations conducted by the Institute of Fine Arts, New York, ed. Karl Lehmann. Vol. 2 part 1: The inscriptions on stone, by P.M. Fraser. New York: Pantheon Books 1960. XIII, 163 S. 29 Taf. 4°. 8, 50 \$. (Bollingen Series), *Gnomon* 35 (1963) s. 50–79.

- Robert, Etudes 1973** L. Robert, Etudes déliennes, BCH Suppl. 1 (1973).
- Robert, Malédiction** L. Robert, Malédiction funéraires grecques, Académie des Inscriptions & Belles-Lettres, Paris 1978.
- Robert, A Travers l'Asie Mineure** L. Robert, A Travers l'Asie Mineure. Poètes et prosateurs, monnaies grecques, voyageurs et géographie, Paris 1980.
- Robert, Documents 1981** L. Robert, Documents d'Asie Mineure, BCH 105 (1981) s. 331–360.
- Robert, Documents 1982** L. Robert, Documents d'Asie Mineure, BCH 106 (1982) s. 309–378.
- Robert, Documents 1983** L. Robert, Documents d'Asie Mineure, BCH 107 (1983) s. 497–599.
- Robert, Les Dieux** L. Robert, Les Dieux des Motaleis en Phrygie, Journal des Savants 1983, s. 45–63.
- Robert, Documents 1985** L. Robert, Documents d'Asie Mineure, BCH 109 (1985) s. 467–484.
- Robert, OMS** L. Robert, Opera Minora Selecta I–VII, Amsterdam 1969–1990.
- J. – L. Robert, Bull. Épigr.** J. – L. Robert, Bulletin Épigraphique, Revue des Études Grecques, Paris 1938–1985.
- Roberts et alii, Zeus Hypsistos** C. Roberts – Th.C. Skeat – A.D. Nock – V. Wilcken, The gild of Zeus Hypsistos, HarvTheolR 29 (1936) s. 39–88.
- Rodenwaldt, Zeus Bronton** G. Rodenwaldt, Zeus Bronton, JdI 34 (1919) s. 77–86.
- Rohde, Inschriftenfunde** G. Rohde, Neue Inschriftenfunde (I), TTAED 4 (1940) s. 65–79.
- Rose, Griechische Mythologie** H.J. Rose, Griechische Mythologie, München 1992⁸.
- Rouse, Votive Offerings** W. Rouse, Greek Votive Offerings, Cambridge 1902.
- Röder, Bericht** J. Röder, Bericht über Arbeiten in den antiken Steinbrüchen von Ischisar (Dokimeion), TürkAD XVIII 1 (1969) s. 109–116.
- Röder, Marmor Phrygium** J. Röder, Marmor Phrygium. Die antiken Marmorbrüchen von Ischisar in Westanatolien, JdI 86 (1971) s. 253–313.
- Ruge, Dorylaion** W. Ruge, RE V 2 (1905) s. 1577–1578 s. v. Dorylaion.
- Ruge, Nakoleia** W. Ruge, RE XVI 2 (1935) s. 1600–1604 s. v. Nakoleia.
- Ruge, Phrygia** W. Ruge, RE XX 1 (1941) s. 781–868 s. v. Phrygia (Topographie).

- Ruge, Tembris** W. Ruge, RE V A 1 (1934) s. 433 s. v. Tembris.
- Ruge–Brandis, Bithynia** W. Ruge – E.M. Brandis, RE III 1 (1897) s. 507–539 s. v. Bithynia.
- Şahin, Nikomedeia** S. Şahin, Neufunde von antiken Inschriften in Nikomedeia (İzmit) und in der Umgebung der Stadt, Münster 1974.
- Şahin, Der Pantomime Krispos** S. Şahin, Das Grabmal des Pantomimen Krispos in Herakleia Pontike, ZPE 18 (1975) s. 293–297.
- Şahin, Zeus Bennios** S. Şahin, Zeus Bennios, S. Şahin – E. Schwertheim – J. Wagner (ed.), Studien zur Religion und Kultur Kleinasiens II. Festschrift für Friedrich Karl Dörner zum 65. Geburtstag am 28. Februar 1976, Leiden 1978, s. 771–790 (EPRO 66).
- Şahin, Nikaia I** S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia) I, Bonn 1979 (IK 9).
- Şahin, Nikaia II.1** S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia) II. 1, Bonn 1981 (IK 10, 1).
- Şahin, Nikaia II.2** S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia) II. 2, Bonn 1982 (IK 10, 2).
- Şahin, Studien** S. Şahin, Studien über die Probleme der historischen Geographie des nordwestlichen Kleinasiens I: Strabon XII 3, 7 p. 543. Der Fluß Gallos, die Stadt Modr<en>e in Phrygia Epiktetos und die Schiffbarkeit des Sangarios, Epigr Anat 7 (1986) s. 125–152.
- Şahin, Phrygia Epiktetos** S. Şahin, Phrygia Epiktetos, AST IV (1986) s. 265–268.
- Şahin, Zeus Astrapaios** S. Şahin, Zeus Astrapaios, Römische Kaiser und ein Beamter. Eine Stele mit zwei Inschriften aus dem südlichen Gebiet von Nikaia, N. Başgelen – G. Çelgin – V. Çelgin (ed.), Anatolian & Thracian Studies in Honour of Zafer Taşlıkılıçlı. Zafer Taşlıkılıçlı Armağanı. Anadolu ve Trakya Çalışmaları, Cilt–Volume I, İstanbul 1999, s. 217–225 (Arkeoloji ve Sanat Yayınları).
- Şahin, Zeus** N. Şahin, Zeus'un Anadolu Kültleri, İstanbul 2001 (Suna–İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü).
- Saint–Denis, Falx Vinitoria** E. de Saint–Denis, Falx Vinitoria. Archéologie et Philologie, RA 41 (1953) s. 163–176.

- Sayar, Araştırmalar** M.H. Sayar, Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları, 1992, AST XI (1993) s. 129–136.
- Sayar, Zeus Antigonaios** M.H. Sayar, Weihung für Zeus Antigonaios, Epigr Anat 30 (1998) s. 143–144.
- Schaefer, Sabazios** H. Schaefer, RE I A 2 (1920) s. 1540–1551 s. v. Sabazios.
- Schepelern, Montanismus** W. Schepelern, Der Montanismus und die phrygischen Kulte. Eine religionsgeschichtliche Untersuchung, Tübingen 1929.
- Schlobies, Akkadische Wettergott** H. Schlobies, Der akkadische Wettergott, MDOG I 1, Berlin 1925.
- Schmidt, Aus Constantinopel** J. Schmidt, Aus Constantinopel und Kleinasien, AM 6 (1881) s. 132–153.
- Schneider, Marmor** R.M. Schneider, DNP 7 (1999) s. 928–937 s. v. Marmor.
- Schraudolph, Götterweihungen** E. Schraudolph, Römische Götterweihungen mit Reliefschmuck aus Italien. Altäre, Basen und Reliefs, Heidelberg 1993 (Archäologie und Geschichte 2).
- Schuler, Ländliche Siedlungen** Ch. Schuler, Ländliche Siedlungen und Gemeinden im hellenistischen und römischen Kleinasien, München 1998 (Vestigia 50).
- Schwabl, Zeus I. Epiklesen** H. Schwabl, RE XA (1972) s. 253–376 s. v. Zeus I. Epiklesen.
- Schwabl, Zeus II. Kultbelege** H. Schwabl, RE Suppl. XV (1978) s. 993–1481 s. v. Zeus II. Kultbelege.
- Schwabl, Zeus** H. Schwabl, Zeus. Bemerkungen zu Wesen und Geschichte des Gottes, Wiener humanistische Blätter 26 (1984) s. 1–14.
- Schwabl, Zum Kult des Zeus** H. Schwabl, Zum Kult des Zeus in Kleinasien, G. Dobesch – G. Rehrenböck (ed.), Die epigraphische und altertumskundliche Erforschung Kleinasien: Hundert Jahre kleinasiatische Kommission der österreichischen Akademie der Wissenschaften. Akten des Symposiums von 23. bis 25. Oktober 1990, Wien 1993, s. 329–338 (ETAM 14).
- Schwabl, Zum Kult des Zeus II** H. Schwabl, Zum Kult des Zeus in Kleinasien (II). Der phrygische Zeus Bennios und Verwandtes, ActaAnthung 39 (1999) s. 345–354.
- Schwenn, Kybele** F. Schwenn, RE XI 2 (1922) s. 2250–2298 s. v. Kybele.

- Schwertheim, Neue Weiherelief** E. Schwertheim, Ein neues Weiherelief für Men und seine Mutter aus Lydien im Museum von Izmit, *IstMitt* 25 (1975) s. 357–365.
- Schwertheim, Mithras** E. Schwertheim, Mithras. Seine Denkmäler und Sein Kult, *Antike Welt* 10, 1979, s. 2–76.
- Schwertheim, Kyzikos** E. Schwertheim, Die Inschriften von Kyzikos und Umgebung. Teil II: Miletupolis. Inschriften und Denkmäler, Bonn 1983 (IK 26).
- Schwertheim, Hadrianoi** E. Schwertheim, Die Inschriften von Hadrianoi und Hadrianeia, Bonn 1987 (IK 33).
- Σύλλογος 1875** ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ. Παράρτημα Ἀρχαιολογικὸν τοῦ Θ' ΤΟΜΟΥ 1875.
- Σύλλογος 1884** ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ. Παράρτημα Ἀρχαιολογικὸν τοῦ ΙΕ' ΤΟΜΟΥ 1884.
- Sheppard, Pagan Cults** A.R.R. Sheppard, Pagan Cults of Angels in Roman Asia Minor, *Talanta* 12/13 (1980–81) s. 77–101.
- Sheppard, R.E.C.A.M.** A.R.R. Sheppard, R.E.C.A.M. Notes and Studies No. 6. Jews, Christians and Heretics in Acmonia and Eumeneia, *AnatSt* 29 (1979) s. 169–180.
- Simon, Kybele** E. Simon, *LIMC VIII* (1997) s. 744–766 Lev. 506–519 s. v. Kybele.
- Smith, Statues and Busts** A.H. Smith, The Later Greek and Graeco–Roman Statues and Busts in the British Museum III, London 1904.
- Speyer, Fluch** W. Speyer, *RAC* 7 (1969) s. 1160–1288 s. v. Fluch.
- Straten, Daikrates' Dream** F.T. van Straten, Daikrates' Dream. A votive relief from Kos, and some other kat' onar dedications, *BABesch* 51 (1976) s. 1–38.
- Straten, Gaven** F.T. van Straten, Gaven voor de goden, *Lampas* 12 (1979) s. 50–94.
- Straten, Gifts** F.T. van Straten, Gifts for the Gods, H.S. Versnel (ed.), Faith, Hope and Worship. Aspects of Religious Mentality in the Ancient World, Leiden 1981.
- Steuding, Inferi** Steuding, *Roscher ML II* 1, s. 234–261 s. v. Inferi.
- Steuding, Manes** Steuding, *Roscher, ML II* 2, s. 2316–2323 s. v. Manes.

- Strobel, Montanisten** A. Strobel, *Das heilige Land der Montanisten. Eine religionsgeographische Untersuchung*, Berlin–New York 1980.
- Strubbe, Imperial Estates** J. Strubbe, *A Group of Imperial Estates in Central Phrygia*, *AncSoc* 6 (1975) s. 229–250.
- Strubbe, ΑΡΑΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ** J. Strubbe, *ΑΡΑΙ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ. Imprecations against Desecrators of the Grave in the Greek Epitaphs of Asia Minor. A Catalogue*, Bonn 1997 (IK 52).
- Swoboda, Κώμη** H. Swoboda, *RE Suppl. IV* (1924) s. 950–976 s. v. κώμη.
- Swoboda et alii, Denkmäler** H. Swoboda – J. Keil – F. Knoll, *Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien und Isaurien*, Brünn–Prag–Leipzig–Wien 1935.
- Takacs, Kybele** S.A. Takacs, *DNP* 6 (1999) s. 950–956 s. v. Kybele.
- Takacs, Sabazios** S.A. Takacs, *DNP* 10 (2001) s. 1180–1182 s. v. Sabazios.
- Tatcheva–Hitova, Cults** M. Tatcheva–Hitova, *Eastern Cults in Moesia Inferior and Thracia (5th century BC – 4th century AD)*, Leiden 1983 (EPRO 95).
- Tatcheva–Hitova, Sabazios** M. Tatcheva–Hitova, *Wesenszüge des Sabazioskultes in Moesia Inferior und Thracia, Hommages à M.J. Vermaseren*, Leiden 1978, s. 1217–1230 (EPRO 68).
- Taeuber, Bericht** H. Taeuber, *Bericht über eine epigraphische Forschungsreise in Südmysien/Nordlydien*, *AST VII* (1989) s. 217–223.
- Terry–Ousternaut, Grave Stele** A.B. Terry – R.G. Ousternaut, *Souvenir of a World in Transition: A Late Roman Grave Stele from Phrygia*, *Krannert Art Museum Bulletin* 6 (1980) s. 14–28.
- Thierner, Einfluß der Phryger** H. Thierner, *Der Einfluß der Phryger auf die altgriechischen Musik*, Bonn–Bad Godesberg 1979.
- Tran tam Tinh, Sérapis Debout** V. Tran tam Tinh, *Sérapis Debout. Corpus des Monuments de Sérapis Debout et Étude Iconographique*, Leiden 1983 (EPRO 94).
- Trombley, Hellenic Religion** F.R. Trombley, *Hellenic Religion and Christianization c. 370–529 Volume 2*, Leiden–New York–København–Köln 1994 (EPRO 115).
- Tuğrul, Buluntular** L. Tuğrul, *Tavşanlı ve Civarından Buluntular*, *Istanbul MüzYıl* 11/12 (1964) s. 34–50.

- Tuğrul, Adak Stelleri** L. Tuğrul, Emirdağ'da Bulunan Adak Stelleri, *Istanbul-MüzYıl* 13/14 (1966) s. 40–50.
- Tuğrul-Fıratlı, Germanos** L. Tuğrul – N. Fıratlı, Germanos Phryg Kitabesi, *Istanbul-MüzYıl* 13/14 (1966) s. 230–235.
- Türktüzün, Säulensarkophage** M. Türktüzün, Zwei Säulensarkophage aus der Südwestnekropole in Aizanoi, *AA* (1993) s. 517–526.
- Türktüzün, Çavdarhisar** M. Türktüzün, Çavdarhisar (Aizanoi) Roma Devri Nekropolü Kurtarma Kazısı, 2. Müze Kurtarma Kazıları Semineri, Ankara 29–30 Nisan 1991, s. 81–94.
- Tybout, Barbarians** R.A. Tybout, Barbarians in Phrygia: A new Grave Stele, *Epigr Anat* 20 (1992) s. 35–42.
- Ünsal, Nimet Geldi Ekine** A. Ünsal, Nimet Geldi Ekine. Türkiye'nin Ekmeklerinin Öyküsü, İstanbul 2001.
- Varinlioğlu, Zeus Orkamaneites** E. Varinlioğlu, Zeus Orkamaneites and the Expiatory Inscriptions I, *Epigr Anat* 1 (1983) s. 75–87.
- Varinlioğlu, altphrygische Inschrift** E. Varinlioğlu, Eine neue altphrygische Inschrift aus Tyana, *Epigr Anat* 5 (1985) s. 8–11.
- Varinlioğlu, Sühninschriften** E. Varinlioğlu, Eine Gruppe von Sühninschriften aus dem Museum von Uşak, *Epigr Anat* 13 (1989) s. 37–50.
- Varinlioğlu, Inschriften Uşak I** E. Varinlioğlu, Die Inschriften aus dem Museum von Uşak, *Epigr Anat* 13 (1989) s. 17–36.
- Varinlioğlu, Inschriften Uşak II** E. Varinlioğlu, Die Inschriften aus dem Museum von Uşak *Epigr Anat* 15 (1990) s. 73–105.
- Varinlioğlu, Tyana** E. Varinlioğlu, Desciphering a Phrygian Inscription from Tyana, *La cappadoce méridionale jusqula la fin de l'époque romaine, Actes du Colloque d'Istanbul, Institut Français d'Etudes Anatoliennes, 13-14 avril 1987, 1991*, s. 29–36.
- Varinlioğlu, Inschriften aus Lydien** E. Varinlioğlu, Vier Inschriften aus Lydien, *Epigr Anat* 18 (1991) s. 91–96.
- Varinlioğlu, Inscriptions from Bayındır** E. Varinlioğlu, The Phrygian Inscriptions from Bayındır, *Kadmos* 31/1 (1992) s. 10–20.
- Varinlioğlu, Meter Theon** E. Varinlioğlu, Meter Theon, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1990 yılıllığı, 1992*, s. 39–42.
- Vérilhac, Drew-Bear** A.M. Vérilhac, Th. Drew-Bear, *Nouvelles Inscriptions de Phrygie, Studia Amstelodamensia ad Epigraphicam, Jus*

antiquum et Papyrologicam pertinentia, 16, Zutphen 1978, pp. XII+128, 40 pll, Epigraphica 42 (1980).

- Vermaseren, Mithras** M.J. Vermaseren, Mithras: Geschichte eines Kultes, Stuttgart 1965.
- Vermaseren, Corpus Mithriacae** M.J. Vermaseren, Corpus Inscriptionum et Monumentorum Religionis Mithriacae I, La Haye 1966.
- Vermaseren, CCCA** M.J. Vermaseren, Corpus Cultus Cybelae Attidisque (CCCA). Vol. I. Asia Minor, Leiden, New York, København, Köln 1987 (EPRO 50, 1).
- Vermaseren et alii, Sabazios I** M.J. Vermaseren – E. Westra M.B de Boer, Corpus cultus Iovis Sabazii I: The Hands, Leiden 1983 (EPRO 100).
- Vermeule, Drawings** C.C. Vermeule, The Dal Pozzo–Albani Drawings of Classical Antiquities in the British Museum III, TAPhS 50, 5 (1960).
- Versnel, Faith, Hope, Worship** H.S. Versnel, Faith, Hope and Worship. Aspects of Religious Mentality in the Ancient World, Leiden 1981.
- Vollkommer, Zeus** R. Vollkommer, LIMC VIII 1. 2 (1997) s. 374–384 Lev. 316–319 s. v. Zeus (in peripheria orientali).
- von Aulock, Münzen I** H. von Aulock, Münzen und Städte Phrygiens I, Tübingen 1980 (IstMitt Beih. 25).
- von Aulock, Münzen II** H. von Aulock, Münzen und Städte Phrygiens II, Tübingen 1987 (IstMitt Beih. 27).
- von Diest–Anton, Neue Forschungen** W. von Diest – M. Anton (G. Götzen, A. Körte ve G. Türk'ün katkılarıyla), Neue Forschungen im nordwestlichen Kleinasien, Petermanns Mitteilungen. Ergänzungsheft 116, Gotha 1895.
- von Domaszewski, Inschriften** A. von Domaszewski, Inschriften aus Kleinasien, AEM 7 (1883) s. 168–188.
- von Gärtringen, Beiträge** H. von Gärtringen, Beiträge zur alten Geschichte 1, 1901.
- von Mosch, Neue Porträtfund** H.C. von Mosch, Eine neuer Porträtfund aus Aizanoi, AA (1993) s. 509–515.
- von Mosch, Neue Satyr** H.C. von Mosch, Eine neue Replik des Satyrs mit der Querflöte und ihre Aufstellungen in spätantikem Kontext, AA (1995) s. 741–753.
- von Prott, Funde** H. von Prott, Funde, AM 27 (1902) s. 267–271.

- Waelkens, Ateliers** M. Waelkens, Ateliers lapidaires en Phrygie, Actes du VIIe Congrès international d'epigraphie greque et latine. Constantza 9–15 Septembre 1977, s. 105–128.
- Waelkens, Votive and Tombstones** M. Waelkens, Phrygian Votive and Tombstones as Sources of the Social and Economic Life in Roman Antiquity, *AncSoc* 8 (1977) s. 277–315.
- Waelkens, Totenhaus** M. Waelkens, Das Totenhaus in Kleinasien, *Antike Welt*, 1980, s. 3–12.
- Waelkens, Carrières** M. Waelkens, Carrières de Marbre en Phrygie, *BullMus–RoyauxArtetHist* 53, 2 (1982) s. 33–54.
- Waelkens, Dokimeion** M. Waelkens, Dokimeion. Die Werkstatt der repräsentativen kleinasiatischen Sarkophage. Chronologie und Typologie ihrer Produktion, Berlin 1982.
- Waelkens, Privatdeifikation** M. Waelkens, Privatdeifikation in Kleinasien und in der griechisch–römischen Welt. Zu einer neuen Grabinschrift aus Phrygien, R. Donceel – R. Lebrun (ed.), *Archéologie et Religions de L'Anatolie Ancienne* 10, *Mélanges en l'honneur du professeur Paul Naster*, 1984, s. 259–307.
- Waelkens, Collection** M. Waelkens, S.D. Campbell (ed.), *The Malcove Collection: A Catalogue of the Objects in the Lillian Malcove Collection of the University of Toronto*, Toronto 1985, s. 19–20.
- Waelkens, Phrygian Quarry** M. Waelkens, From a Phrygian Quarry: The Provenance of the Statues of the Dacian Prisoners in Trajan's Forum at Rome, *AJA* 89 (1985) s. 641–653.
- Waelkens, Türsteine** M. Waelkens, Die kleinasiatischen Türsteine. Typologische und epigraphische Untersuchungen der kleinasiatischen Grabreliefs mit Scheintür, Mainz 1986.
- Waelkens, Doorstones** M. Waelkens, The Doorstones of Phrygia, Yayla. Third Report of the Northern Society for Anatolian Archaeology, s. 12–16.
- Waser, Zeus in der Kunst** O. Waser, *Roscher ML VI*, s. 702–759 s. v. Zeus in der Kunst.
- Weber, Zeus Tempel** H. Weber, Der Zeus–Tempel von Aezani – Ein panhellenisches Heiligtum der Kaiserzeit, *AM* 84 (1969) s. 182–201.
- Weiler, Künstler–Handwerker** I. Weiler, Künstler–Handwerker im Altertum. Randseiter der antiken Gesellschaft?, G. Erath – M. Lehner – G.

- Schwarz (ed.), *Komos*. Festschrift für Thuri Lorenz, Wien 1997, s. 149–154.
- Weinreich, ΘΕΟΥ ΧΕΙΡ** O. Weinreich, ΘΕΟΥ ΧΕΙΡ. Antike Heilungswunder, Hamburg, 1908.
- Weinreich, Θεοὶ Ἐπήκοοι** O. Weinreich, Θεοὶ Ἐπήκοοι, AM 37 (1912) s. 1–68.
- Weinreich, Stiftung und Kultsatzungen** O. Weinreich, Stiftung und Kultsatzungen eines Privatheiligtums in Philadelpheia in Lydien, Heidelberg 1919.
- Weinreich, Ausgewählte Inschriften I** O. Weinreich, Ausgewählte Inschriften I, Amsterdam 1969, s. 131–195.
- Weinstock, Tonans** St. Weinstock, RE VI A 2 (1937) s. 1706–1709 s. v. Tonans.
- Weiss, Temenos** P. Weiss, LIMC VII (1994) s. 890–891 Lev. 612 s. v. Temenos.
- White, Agricultural** K.D. White, *Agricultural Implements of the Roman World*, Cambridge 1967.
- White, Farm equipment** K.D. White, *Farm equipment of the Roman World*, Cambridge 1975.
- White, Technology** K.D. White, *Greek and Roman Technology*, London 1984.
- Wiegand, Μήτηρ Στευνήνη** Th. Wiegand, ΜΗΤΗΡ ΣΤΕΥΝΗΝΗ, AM 36 (1911) s. 302–307.
- Wiegartz, Säulensarkophage** H. Wiegartz, *Kleinasiatische Säulensarkophage*. Untersuchungen zum Sarkophagtypus und zu den figürlichen Darstellungen, Berlin 1965.
- Winckelmann, Monumenti** J.J. Winckelmann, *Monumenti antichi inediti*, Roma 1767.
- Wissowa, Claudia** G. Wissowa, RE III 2 (1899) s. 2650–2651 s. v. Claudia 3.
- Wissowa, Religion und Kultus** G. Wissowa, *Religion und Kultus der Römer*, München 1902.
- Wörle, Aizanoi I** M. Wörle, Neue Inschriftenfunde aus Aizanoi I, Chiron 22 (1992) s. 337–376.
- Wörle, Aizanoi II** M. Wörle, Neue Inschriftenfunde aus Aizanoi II. Das Problem der Ära von Aizanoi, Chiron 25 (1995) s. 63–81.
- Wörle, Inschriftenfunde** M. Wörle, Inschriftenfunde von der Hallenstrassengrabung in Aizanoi 1992, AA (1995) s. 719–727.
- Wrede, Consecratio** H. Wrede, *Consecratio in formam deorum*. Vergöttlichte Privatpersonen in der römischen Kaiserzeit, Mainz 1981.

- Wrede–Harprath, Codex Coburgensis** H. Wrede – R. Harprath, Der Codex Coburgensis. Das erste systematische Archäologiebuch. Römische Antiken–Nachzeichnungen aus der Mitte des 16. Jahrhunderts, 7. 9.–2. 11. 1986.
- Wujewski, Sepulchral Stelae** T. Wujewski, Anatolian Sepulchral Stelae in Roman Times, Poznan 1991.
- Wulf, Grabbauten** U. Wulf, Zwei Grabbauten in der Südwestnekropole von Aizanoi, AA (1993) s. 527–541.
- Zgusta, Personennamen** L. Zgusta, Kleinasiatische Personennamen, Prag 1964.
- Zgusta, Ortsnamen** L. Zgusta, Kleinasiatische Ortsnamen, Heidelberg 1984.
- Ziegler, Zeus** K. Ziegler, Roscher ML VI, s. 564–702 s. v. Zeus.
- Zimmer, Berufsdarstellungen** G. Zimmer, Römische Berufsdarstellungen, Berlin 1982 (DAI Archäologische Forschungen 12).
- Zimmermann, Stil** K. Zimmermann, Stil und Tradition, K. Zimmermann (ed.) Der Begriff in den Altertumswissenschaften, Rostock 1993, s. 181–183.
- Zingerle, 1923** J. Zingerle, AnzWien, 1923.

12. ADAKLARIN BULUNTU YERLERİNİN LİSTESİ

Aşağıdaki rakamlar katalogdaki numaraları belirtmektedir.

Ahmetler/Pazaryeri/Bilecik 267 (Sırasöğütler), 268 (Armutlu), 271

Akcaşehir/Bilecik 257

Akköprü/Beylikahır/Eskişehir 300

Akoluk/Kütahya 162

Alınca/Eskişehir 86

Alpu/Eskişehir 51

Arslanbeyli (Şücattin)/Eskişehir 49, 50

Aşağı Çağlan/Eskişehir 80 ve 81 (Kayapınar), 123

Aşağı Ilıca/Eskişehir 68, 69, 167, 189, 190, 219, 220, 221, 222

Avdan/Eskişehir 1, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 100, 125, 155, 156, 163, 164, 165, 166, 184, 185, 186, 187, 245

Ayvacak/Eskişehir 5, 6, 70, 71, 99, 126

Ayvalı/Eskişehir 230

Bahçecik/Alpu/Eskişehir 127, 129

Başköy/Bilecik 249, 258, 264, 265

Başören/Alpu/Eskişehir 192

Başören/Sabuncu/Kütahya 67

Bey Yayla (Örencikyaylası)/Sarıcakaya/Eskişehir 285

Bongır/Afyon 212

Bozüyük/Bilecik 276, 277

Buldukpınar/Bozdağ/Eskişehir 131

Çal/Aslanapa/Kütahya 134

Çalkara/İnhisar/Söğüt/Bilecik 279, 280

Çavlum/Merkez/Eskişehir 52

Çırağan Damları/Bilecik 255, 294

- Çifteler/Eskişehir 193, 194
- Çukurhisar/Alpu/Eskişehir 197
- Değişören/Eskişehir 66
- Demirli/Eskişehir 149
- Doğancılar (Doğanlar)/Gölpazarı/Bilecik 269
- Doğançayır (Harap Ören = Arapören)/Eskişehir 239
- Doğankaya (Melemen)/Eskişehir 122
- Eğriöz/Eskişehir 141, 142, 143
- Emre/Kula/Manisa 297
- Esenyazı (Görnevit/Gürne(v)it)/Kula/Manisa 298
- Eskişehir 7, 8, 9, 10, 11, 12, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 63?, 64, 76, 84, 85, 89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 124, 145, 150, 191, 195, 200, 209, 214, 216, 223, 227, 228, 229, 237, 240, 244
- Fıranlar/Pazaryeri/Bilecik 295
- Gemiç/Kırka/Seyitgazi/Eskişehir 147
- Gökçe Kısık/Eskişehir 128
- Gündüzler/Eskişehir 82
- Günyarık/Bozüyük/Bilecik 278
- Gürleyik (Tepeyaylı Mevkii)/Mihallıçık/Eskişehir 217
- Hamidiye/Eskişehir 61, 62
- Hamzabey /İnegöl/Bursa 288
- Hüsamettindere (Ören)/Mudurnu/Bolu 291
- Kadınhanı/Konya 302
- Kara Ağıl/Eskişehir 148
- Karabayır Çiftliği/Eskişehir 87
- Karahöyük/Eskişehir 91, 133
- Karapazar/Eskişehir 146, 151, 204, 205
- Kathıç (Geçitli)/Söğüt/Bilecik 261
- Kayabalı (Eğrat)/Söğüt/Bilecik 248
- Kaymaz/Eskişehir 231

- Kıravdan/Eskişehir 77, 78 (Katmerli Mevkii), 158
- Kızıldamlar/Küplü/Bilecik 256
- Kilciler/Göynük/Bolu 290
- Korucu/Mihallıçık/Eskişehir 317
- Koyunlu/Söğüt/Bilecik 246, 252
- Kurşunlu/Pazaryeri/Bilecik 270
- Kurtköy/Bilecik 250, 259, 260
- Kuyucak/Eskişehir 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 154
- Kuzfındık (Güzfındık)/Bolu 292
- Kuzkaya/Eskişehir 2, 157
- Kükürt/Gölpazarı/Bilecik 287
- Kümbet/Eskişehir 144
- Kütahya 213?, 215?, 241
- Kytaion/Kerç Boğazı/Karadeniz 314
- Nanedere/Düzdağ/Bilecik 281, 282, 283, 284, 296
- Oklubalı/Höyük Eteği/İnönü/Eskişehir 161
- Osmaniye/Alpu/Eskişehir 130
- Pazaryeri/Bilecik 272, 273?, 274
- Pınarbaşı (Girei)/Aslanapa/Kütahya 208
- Roma/İtalya 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313
- Sarayören (Alpanos)/Eskişehir 45, 46, 47, 48, 97, 198, 234, 235
- Şarhöyük/Eskişehir 53, 73, 74, 75, 201, 203, 236
- Seyitgazi/Eskişehir 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 135, 136, 137, 138, 139, 152, 153, 168, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 218, 232, 233, 238, 242, 243
- Sivrihisar/Eskişehir 79
- Sultandere/Eskişehir 13, 169
- Süleymaniye (Yayla)/Bilecik 253
- Süpüren (Süpren–Süpü Ören)/Eskişehir 3, 4, 24, 25, 188, 226
- Tarpak/Söğüt/Bilecik 263

- Tavşanlı/Kütahya 160
- Terziler/Aslanapa/Kütahya 210
- Thera (Santorin)/Yunanistan 315
- Türkmentokat/Eskişehir 140
- İkizafer (İki Kilise)/Mihalıççık/Eskişehir 299
- Ulaşlar/Emet/Kütahya 206
- Uluçayır/Eskişehir 88
- Uludere/Eskişehir 202
- İmişoğlu (İmişegir/İmişehir)/Eskişehir 72
- İnhisar/Söğüt/Bilecik 254, 262?
- İnönü/Eskişehir 171, 172, 173, 174, 175, 176?, 196, 316
- İzmit 293
- Üçsaray/Seyitgazi/Eskişehir 224
- Virancık (Örencik)/Emet/Kütahya 207
- Yağmurlar (Yağmurlu)/Kütahya 159
- Yakacık (Esri)/Söğüt/Bilecik 247, 251, 266
- Yayla Baba/Kütahya 170
- Yazıdere (Beygir Tokadı)/Seyitgazi/Eskişehir 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121
- Yörük kırka/Eskişehir 26, 27
- Yukarı Kalabak/Eskişehir 83
- Yukarı Kınık/Göynük/Bolu 289
- Yukarı Söğüt/Seyitgazi/Eskişehir 65
- Yumaklı/Gölpazarı/Bilecik 286
- Zemzemiye/Bilecik 275
- Zengibar Kalesi (Muratbağı)/Şarki Karaağaç/Isparta 301
- Zobu (Sopu)/Kütahya 199
- Buluntu yeri bilinmeyen eserler: 132, 211, 225, 303

13. ADAKLARIN ŞİMDİKİ YERLERİNİN LİSTESİ

Aşağıdaki rakamlar katalogdaki numaraları belirtmektedir.

Zeus Bronton

Müzeler

Afyon Arkeoloji Müzesi

212, 225

Alanya Arkeoloji Müzesi

303

Ankara Arkeoloji Müzesi

211

British Museum/Londra

214

Bursa Arkeoloji Müzesi

63, 213, 271, 273, 274, 275

Eskişehir Arkeoloji Müzesi

6, 9, 18, 21, 28, 54, 60, 64, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 98, 99, 100, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 133, 135, 140, 145, 150, 153, 155, 158, 161, 163, 173, 174, 175, 178, 217, 276

İstanbul Arkeoloji Müzeleri

144, 171, 172

Kapitol Müzesi/Roma (Palazzo dei Conservatori, Braccio Nuovo)

311

Kerç Müzesi?

314

Kütahya Arkeoloji Müzesi

170, 176, 210, 215

Manisa Arkeoloji Müzesi

298

Nasyonal Müze/Roma

304, 305, 307, 312, 313

Seyitgazi Arkeoloji Müzesi

41, 42, 43, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 136, 138, 181

Uşak Arkeoloji Müzesi

132

Verona Müzesi

306

Müze Dışında

Bilecik/Eskişehir karayolunda, Karasu Nehri'nin üzerindeki Şarlayan isimli Mola Yeri'nde (*vidi*)

253, 255, 294

Eskişehir'de, İller Bankası'nın bahçesinde (*vidi*)

169

Eskişehir'de, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi'nin bahçesinde (*vidi*)

146

Eskişehir'de Firuz Kanatlı Koleksiyonu'nda (*non vidi*)

86, 143, 200, 202

Isparta'da, Zengibar Kalesi'nde (Palaia Isaura) *akropolis*'in hemen altındaki bir kayada *in situ* durumda (*non vidi*)

301

Şimdiki Yeri Bilinmeyenler

(Eserler, olasılıkla hâlâ onları çalışanların gördükleri yerdedir veya kayıptır)

1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 75, 83, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 128, 134, 137, 139, 141, 142, 147, 148, 149, 151, 152, 154, 156, 157, 159, 160, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 177, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 216, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 297, 299, 300, 302, 308, 309, 310, 315, 316, 317

Zeus Brontaios

İstanbul Arkeoloji Müzeleri

4, 6

Şimdiki Yeri Bilinmeyenler

1, 2, 3, 5, 7

14. KATALOGDAKİ FİGÜRLERİN LİSTESİ

- Fig. 1** Cox–Cameron, MAMA V, s. 44 No. 79 Fig. 17
- Fig. 2** Preger–Noack, Dorylaion, s. 312 No. 12
- Fig. 3** Radet, En Phrygie, s. 570 vd. No. 18
- Fig. 4** Cox–Cameron, MAMA V, s. 10 No. 18 Fig. 3
- Fig. 5** Cox–Cameron, MAMA V, s. 64 No. 129 Fig. 26
- Fig. 6** Cox–Cameron, MAMA V, s. 67 No. 138 Fig. 29
- Fig. 7** Cox–Cameron, MAMA V, s. 70 vd. No. 147 Fig. 32
- Fig. 8** Cox–Cameron, MAMA V, s. 80 No. 171 Fig. 38
- Fig. 9** Cox–Cameron, MAMA V, s. 83 No. 177 Fig. 40
- Fig. 10** Cox–Cameron, MAMA V, s. 84 vd. No. 180 Fig. 41
- Fig. 11** Cox–Cameron, MAMA V, s. 151 No. R10 Fig. 85
- Fig. 12** Cox–Cameron, MAMA V, s. 149 No. R5 Fig. 83
- Fig. 13** Von Domaszewski, Inschriften, s. 179 No. 33
- Fig. 14** Radet, En Phrygie, s. 568 No. 12
- Fig. 15** Besset, Inscriptions, s. 334 No. 28
- Fig. 16** Haspels, Highlands, s. 347 vd. No. 129
- Fig. 17** Cox–Cameron, MAMA V, s. 9 vd. No. 17 Fig. 2
- Fig. 18** Armanet, Inscriptions, s. 192 No. 3
- Fig. 19** Armanet, Inscriptions, s. 193 No. 6
- Fig. 20** Armanet, Inscriptions, s. 192 No. 4
- Fig. 21** Armanet, Inscriptions, s. 193 No. 5
- Fig. 22** Armanet, Inscriptions, s. 194 No. 8
- Fig. 23** Çizim Ender Varinlioğlu tarafından yapılmıştır.
- Fig. 24** Radet–Ouvré, Inscriptions, s. 108 No. 2
- Fig. 25** Ramsay, Discovery, s. 186 No. 2 Fig. 5
- Fig. 26** Cox–Cameron, MAMA V, s. 108 vd. No. 225 Fig. 47
- Fig. 27** Cox–Cameron, MAMA V, s. 46 No. 84 Fig. 19
- Fig. 28** Cox–Cameron, MAMA V, s. 149 No. R3 Fig. 81

- Fig. 29** Cox–Cameron, MAMA V, s. 155 vd. No. R21 Fig. 93
- Fig. 30** Çizim N. Eda Akyürek Şahin tarafından yapılmıştır.
- Fig. 31** Gall, Kulträume, s. 103 Fig. 5
- Fig. 32** Gall, Kulträume, s. 103 Fig. 5
- Fig. 33** Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 48 vd. No. 843
- Fig. 34** Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 48 vd. No. 843
- Fig. 35** Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 48 vd. No. 843
- Fig. 36** Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 50 vd. No. 844
- Fig. 37** Cox–Cameron, MAMA V, s. 156 No. R22 Fig. 94
- Fig. 38** Cox–Cameron, MAMA V, s. 156 vd. No. R23 Fig. 95
- Fig. 39** Radet–Ouvré, Inscriptions, s. 107 vd. No. 1
- Fig. 40** Cox–Cameron, MAMA V, s. 64 vd. No. 131 Fig. 27
- Fig. 41** Cox–Cameron, MAMA V, s. 66 No. 135 Fig. 28
- Fig. 42** Cox–Cameron, MAMA V, s. 73 No. 154 Fig. 35
- Fig. 43** Ramsay, Sepulchral Customs, s. 256 vd. No. 7
- Fig. 44** Ramsay, Sepulchral Customs, s. 256 vd. No. 6
- Fig. 45** Levick–Mitchell, MAMA X, s. 138 vd. No. 426
- Fig. 46** Ramsay, Discovery, s. 188 vd. No. 4 Fig. 6
- Fig. 47** Ramsay, Sepulchral Customs, s. 255 No. 5
- Fig. 48** Levick–Mitchell, MAMA X, s. 93 vd. No. 290
- Fig. 49** Preger–Noack, Dorylaion, s. 310 vd. No. 9
- Fig. 50** Haspels, Highlands, s. 352 No. 138
- Fig. 51** Çizim Stephen Mitchell tarafından yapılmıştır.
- Fig. 52** Cox–Cameron, MAMA V, s. 72 No. 151 Fig. 33
- Fig. 53** Preger–Noack, Dorylaion, s. 311 No. 11
- Fig. 54** Kirchhoff, Inscriptiones, s. 188 No. 38
- Fig. 55** Kirchhoff, Inscriptiones, s. 187 No. 31
- Fig. 56** Kirchhoff, Inscriptiones, s. 188 No. 36
- Fig. 57** Armanet, Inscriptions, s. 193 vd. No. 7
- Fig. 58** Kirchhoff, Inscriptiones, s. 188 No. 41

- Fig. 59** Kirchoff, Inscriptioes, s. 188 No. 37
- Fig. 60** Kirchoff, Inscriptioes, s. 187 No. 34
- Fig. 61** Preger–Noack, Dorylaion, s. 311 No. 10
- Fig. 62** Perrot et alii, Exploration, s. 116 No. 77
- Fig. 63** Cox–Cameron, MAMA V, s. 108 No. 224 Fig. 46
- Fig. 64** Cox–Cameron, MAMA V, s. 136 No. 304 Fig. 66
- Fig. 65** Mendel, Inscriptioes, s. 413 vd. No. 107
- Fig. 66** Mendel, Inscriptioes, s. 411 No. 103
- Fig. 67** Mendel, Inscriptioes, s. 413 No. 106
- Fig. 68** Şahin, Nikaia II.1, No. 1093
- Fig. 69** Mendel, Inscriptioes, s. 411 No. 104
- Fig. 70** Von Domaszewski, Inschriften, s. 174 No. 14
- Fig. 71** Von Domaszewski, Inschriften, s. 174 No. 16
- Fig. 72** Çizim S. Şahin tarafından yapılmıştır.
- Fig. 73** Çizim S. Şahin tarafından yapılmıştır.
- Fig. 74** Çizim S. Şahin tarafından yapılmıştır.
- Fig. 75** Çizim S. Şahin tarafından yapılmıştır.
- Fig. 76** Besset, Inscriptioes, s. 327 No. 5
- Fig. 77** Buresch, Lydien, s. 76 vd. No. 37
- Fig. 78** Anderson, Exploration, s. 73 No. 24
- Fig. 79** CIG III No. 4135
- Fig. 80** Swoboda et alii, s. 72 vd. No. 146
- Fig. 81** Ramsay, Laodiceia Combusta, s. 235 vd. No. 1
- Fig. 82** IG XIV No. 983
- Fig. 83** CIG III No. 5932
- Fig. 84** CIG III No. 5932
- Fig. 85** Cook, Zeus II, 1, s. 839 Fig. 795
- Fig. 86** de Montfaucon, Antiquity, s. 42 Lev. 13 Fig. 10
- Fig. 87** Cook, Zeus II, 1, s. 833 vd. Fig. 793
- Fig. 88** Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 47 vd. No. 842

15. LEVHA LİSTESİ VE FOTOĞRAF KAYNAKÇASI

Aşağıdakiler dışındaki bütün fotoğraflar N. Eda Akyürek Şahin tarafından çekilmiştir.

Levha 1

- Kat. No. 1 a-b: Cox-Cameron, MAMA V, s. 62 No. 125 Lev. 37
 Kat. No. 2: Cox-Cameron, MAMA V, s. 44 No. 79 Fig. 17 Lev. 28
 Kat. No. 3: Cox-Cameron, MAMA V, s. 73 No. 153 Lev. 40
 Kat. No. 4: Cox-Cameron, MAMA V, s. 74 vd. No. 157 Lev. 41
 Kat. No. 5: Cox-Cameron, MAMA V, s. 80 No. 172 Lev. 43

Levha 3

- Kat. No. 7: Cox-Cameron, MAMA V, s. 8 No. 13 Lev. 16
 Kat. No. 8: Cox-Cameron, MAMA V, s. 8 No. 14 Lev. 16
 Kat. No. 9: Cox-Cameron, MAMA V, s. 8 vd. No. 15 Lev. 17
 Kat. No. 10: Cox-Cameron, MAMA V, s. 9 No. 16 Lev. 17
 Kat. No. 11: Cox-Cameron, MAMA V, s. 10 No. 18 Lev. 17
 Kat. No. 12: Cox-Cameron, MAMA V, s. 11 No. 19 Lev. 17
 Kat. No. 13: Cox-Cameron, MAMA V, s. 57 No. 111 Lev. 35

Levha 4

- Kat. No. 14: Cox-Cameron MAMA V, s. 62 vd. No. 126 Lev. 37
 Kat. No. 15: Cox-Cameron, MAMA V, s. 64 No. 129 Fig. 26 Lev. 37
 Kat. No. 16: Cox-Cameron, MAMA V, s. 64 No. 130 Lev. 37
 Kat. No. 17: Cox-Cameron, MAMA V, s. 66 vd. No. 136 Lev. 38
 Kat. No. 18: Cox-Cameron, MAMA V, s. 67 No. 137 Lev. 38
 Kat. No. 19: Cox-Cameron, MAMA V, s. 67 No. 138 Fig. 29 Lev. 38
 Kat. No. 20: Cox-Cameron, MAMA V, s. 70 vd. No. 147 Fig. 32 Lev. 40

Levha 5

- Kat. No. 22: Frei, Phrygische Toponyme, s. 15 vd. No. 5N
 Kat. No. 23: Frei, Phrygische Toponyme, s. 16 No. 6N
 Kat. No. 24: Cox-Cameron, MAMA V, s. 72 vd. No. 152 Lev. 40

Levha 6

- Kat. No. 25: Cox-Cameron, MAMA V, s. 74 No. 156 Lev. 41
 Kat. No. 26: Cox-Cameron, MAMA V, s. 79 vd. No. 170 Lev. 43
 Kat. No. 27: Cox-Cameron, MAMA V, s. 80 No. 171 Fig. 38 Lev. 43
 Kat. No. 29: Cox-Cameron, MAMA V, s. 83 No. 177 Lev. 44
 Kat. No. 30: Cox-Cameron, MAMA V, s. 83 vd. No. 178 Lev. 44

Levha 7

- Kat. No. 31: Cox-Cameron, MAMA V, s. 84 vd. No. 180 Fig. 41 Lev. 44
 Kat. No. 32: Cox-Cameron, MAMA V, s. 85 No. 181 Lev. 44
 Kat. No. 36: Cox-Cameron, MAMA V, s. 107 No. 223 Lev. 51
 Kat. No. 37: Cox-Cameron, MAMA V, s. 109 No. 226 Lev. 51
 Kat. No. 38: Cox-Cameron, MAMA V, s. 110 No. 228 Lev. 51
 Kat. No. 39 a-b: Cox-Cameron, MAMA V, s. 110 vd. No. 230 Lev. 52
 Kat. No. 40: Cox-Cameron, MAMA V, s. 111 vd. No. 232 Lev. 52

Levha 8

- Kat. No. 44: Haspels, Highlands, s. 356 vd. No. 150 Lev. 640

Levha 9

- Kat. No. 45: Macpherson, Inscriptions, s. 15 No. 10 Lev. 1b

Levha 10

- Kat. No. 63 a: Fotoğraf S. Şahin tarafından çekilmiştir.
 Kat. No. 63 b: Dörner, Inschriften, s. 110 vd. No. 1 Fig. 36

Levha 11

- Kat. No. 64 c: Macpherson, Inscriptions, s. 12 vd. No. 3 Lev. 2 a
 Kat. No. 65: Drew-Bear, Nouvelles, s. 40 No. 6 Lev. 12

Levha 12

- Kat. No. 66: Drew-Bear, Nouvelles, s. 48 vd. No. 25 Lev. 17
 Kat. No. 67: Haspels, Highlands, s. 346 vd. No. 127 Lev. 635

Kat. No. 68: Haspels, Highlands, s. 350 vd. No. 135 Lev. 637

Kat. No. 69: Haspels, Highlands, s. 351 No. 137 Lev. 636

Levha 16

Kat. No. 76 b: Ricl, Inscriptions, s. 164 vd. No. 14

Levha 19

Kat. No. 90: Cox–Cameron, MAMA V, s. 9 vd. No. 17 Fig. 2 Lev. 17

Levha 21

Kat. No. 100 c: Frei, Phrygische Toponyme, s. 11 No. 1N Lev. 3

Levha 28

Kat. No. 126 b: Ricl, Inscriptions, s. 163 vd. No. 11

Levha 29

Kat. No. 131: Ricl, Inscriptions, s. 164 No. 12

Kat. No. 133: Ricl, Inscriptions, s. 165 No. 15

Kat. No. 134: Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2003 No. 23 Lev. 11

Levha 30

Kat. No. 135 b–ç: Cox–Cameron, MAMA V, s. 106 No. 220 Lev. 50

Levha 31

Kat. No. 137 a–c: Cox–Cameron, MAMA V, s. 109 No. 227 Lev. 51

Levha 32

Kat. No. 139 a–ç: Cox–Cameron, MAMA V, s. 110 No. 229 Lev. 51

Kat. No. 142: Cox–Cameron, MAMA V, s. 46 No. 85 Lev. 29

Levha 33

Kat. No. 144 a–ç: Fotoğraf İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından çekilmiştir.

Levha 34

Kat. No. 144 d–g: Fotoğraf İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından çekilmiştir.

Levha 35

Kat. No. 143: Frei, Inschriften und Reliefs, s. 154 vd. No. 9 Lev. 22, 3

Levha 37

Kat. No. 147: Haspels, Highlands, s. 358 No. 154 Lev. 640

Kat. No. 148: Haspels, Highlands, s. 357 No. 151 Lev. 639

Kat. No. 149: Haspels, Highlands, s. 347 No. 128 Lev. 635

Kat. No. 153 d–f: Cox–Cameron, MAMA V, s. 106 vd. No. 221 Lev. 50

Kat. No. 154 a–c: Cox–Cameron, MAMA V, s. 84 No. 179 Lev. 44

Levha 42

Kat. No. 156 a–b: Cox–Cameron, MAMA V, s. 66 No. 134 Lev. 38

Kat. No. 157: Cox–Cameron, MAMA V, s. 44 No. 78 Lev. 28

Levha 43

Kat. No. 159: Levick–Mitchell, MAMA IX, s. 20 No. 50 Lev. 7

Kat. No. 160: Tuğrul, Buluntular, s. 36 No. 2 Lev. 14

Levha 44

Kat. No. 162: Haspels, Highlands, s. 336 vd. No. 103 Lev. 628

Kat. No. 164: Cox–Cameron, MAMA V, s. 63 No. 127 Lev. 37

Kat. No. 165: Haspels, Highlands, s. 355 vd. No. 147 Lev. 639

Kat. No. 166: Cox–Cameron, MAMA V, s. 63 No. 128 Lev. 37

Levha 48

Kat. No. 171 a–ç: Fotoğraf İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından çekilmiştir.

Levha 49

Kat. No. 171 d–f: Fotoğraf İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından çekilmiştir.

Levha 50

Kat. No. 171 g–ı: Fotoğraf İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından çekilmiştir.

Levha 51

Kat. No. 172 a–ç: Fotoğraf İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından çekilmiştir.

Levha 52

Kat. No. 172 d–f: Fotoğraf İstanbul Arkeoloji Müzeleri tarafından çekilmiştir.

Levha 56

Kat. No. 167: Haspels, Highlands, s. 350 No. 134

Kat. No. 168: Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1998 No. 20 Lev. 9

Levha 60

Kat. No. 177 a–b: Cox–Cameron, MAMA V, s. 106 No. 219 Lev. 50

Kat. No. 179: Cox–Cameron, MAMA V, s. 111 No. 231 Lev. 52

Kat. No. 184: Cox–Cameron, MAMA V, s. 64 vd. No. 131 Lev. 37

Kat. No. 185: Cox–Cameron, MAMA V, s. 66 No. 135 Fig. 28 Lev. 38

Kat. No. 186: Haspels, Highlands, s. 356 No. 148 Lev. 639

Kat. No. 187: Haspels, Highlands, s. 356 No. 149 Lev. 639

Kat. No. 188: Cox–Cameron, MAMA V, s. 73 No. 154 Fig. 35 Lev. 41

Kat. No. 189: Haspels, Highlands, s. 349 vd. No. 133

Levha 61

Kat. No. 190: Haspels, Highlands, s. 351 No. 136 Lev. 636

Kat. No. 191: Dörner, Inschriften, s. 114 No. 3

Kat. No. 206: Levick–Mitchell, MAMA X, s. 138 No. 426 Lev. 46

Kat. No. 207: Levick–Mitchell, MAMA IX, s. 20 No. 51 Lev. 7

Kat. No. 208: Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2001 No. 21 Lev. 9

Kat. No. 211: Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 306 No. 485

Kat. No. 219: Haspels, Highlands, s. 349 No. 132 Lev. 636

Levha 63

Kat. No. 213: Fotoğraf S. Şahin tarafından çekilmiştir.

Levha 64

Kat. No. 214 a–b: Fotoğraf British Museum tarafından çekilmiştir.
(Negatif No. 302115 ve 302116)

Levha 65

Kat. No. 214 c–ç: Fotoğraf British Museum tarafından çekilmiştir.
(Negatif No. 302117 ve 302118)

Levha 67

- Kat. No. 218: Cox–Cameron, MAMA V, s. 105 No. 218 Lev. 50
 Kat. No. 226: Cox–Cameron, MAMA V, s. 72 No. 151 Lev. 40 Fig. 33 ve 34
 Kat. No. 242: Cox–Cameron, MAMA V, s. 108 No. 224 Lev. 51 Fig. 46
 Kat. No. 246: Şahin, Nikaia II.1, No. 1080 Lev. 14
 Kat. No. 247: Şahin, Nikaia II.1, No. 1081 Lev. 15
 Kat. No. 248: Şahin, Nikaia II.1, No. 1082 Lev. 13
 Kat. No. 249: Şahin, Nikaia II.1, No. 1084 Lev. 15
 Kat. No. 251: Şahin, Nikaia II.1, No. 1087 Lev. 16

Levha 69

- Kat. No. 254: Şahin, Nikaia II.1, No. 1090 Lev. 17
 Kat. No. 258: Şahin, Nikaia II.1, No. 1096 Lev. 17
 Kat. No. 262: Şahin, Nikaia II.1, No. 1100 Lev. 18
 Kat. No. 263: Şahin, Nikaia II.1, No. 1101 Lev. 18
 Kat. No. 264: Şahin, Nikaia II.1, No. 1102 Lev. 18
 Kat. No. 265: Şahin, Nikaia II.1, No. 1103 Lev. 12
 Kat. No. 268: Şahin, Nikaia II.2, No. 1506 Lev. 33

Levha 70

- Kat. No. 267: Şahin, Nikaia II.2, No. 1504 Lev. 31
 Kat. No. 271 a: Şahin, Nikaia II.2, No. 1509 Lev. 32

Levha 76

- Kat. No. 274: Corsten, Prusa II, s. 104 vd. No. 1015

Kat. No. 278 a–b: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Levha 77

Kat. No. 279 a–c: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Levha 78

Kat. No. 281 a–c: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Levha 79

Kat. No. 282 a–c: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Kat. No. 283 c: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Levha 80

Kat. No. 280 a–b: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Kat. No. 283 a–b: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Levha 81

Kat. No. 284 a–ç: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Levha 82

Kat. No. 284 d–e: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Kat. No. 285: Fotoğraf S. Şahin tarafından çekilmiştir.

Levha 83

Kat. No. 287 a–b: Şahin, Nikaia II.1, No. 1083 Lev. 16

Kat. No. 288: Fotoğraf S. Şahin tarafından çekilmiştir.

Kat. No. 289: Şahin, Nikaia II.1, No. 1105 Lev. 18

Kat. No. 291: Fotoğraf S. Şahin tarafından çekilmiştir.

Kat. No. 292: Fotoğraf S. Şahin tarafından çekilmiştir.

Levha 84

Kat. No. 286: Şahin, Nikaia II.1, No. 1085 Lev. 16

Kat. No. 290: Şahin, Nikaia II.1, No. 1095 Lev. 15

Kat. No. 294 a–b: Şahin, Nikaia II.1, No. 1091, Lev. 17

Kat. No. 295: Brixhe–Hodot, L'Asie Mineure, s. 9 vd. No. 1 Lev. 1

Levha 85

Kat. No. 296 a–ç: Fotoğraf P. Frei tarafından çekilmiştir.

Levha 86

Kat. No. 298: Petzl, Neue Inschriften, s. 19 vd. No. 1 Lev. 5, 2

Kat. No. 303: Nollé et alii, Katalog, s. 125 vd. No. 2 Lev. 17, 2

Kat. No. 304: Moretti, Inscriptiones, s. 120 vd. No. 138

Kat. No. 305: Moretti, Inscriptiones, s. 121 No. 139

Kat. No. 307: Moretti, Inscriptiones, s. 150 No. 164

Levha 87

Kat. No. 311 a: Calza et alii, Antichità, s. 102 vd. No. 124 Lev. 79 No. 124a

Kat. No. 311 b: Vermeule, Drawings, s. 72 No. 367 (Fig. 84)

Kat. No. 311 c: Calza et alii, Antichità, s. 102 vd. No. 124 Lev. 79 No. 124b (= Winckelmann'ın çizimi)

Levha 88

Kat. No. 245: Cox–Cameron, MAMA V, s. 61 vd. No. 124 Fig. 24–25 Lev. 36

Kat. No. 314: Frei, Inschriften und Reliefs, s. 152 vd. No. 8 Lev. 22, 2

Kat. No. Zeus Brontaios 4: Schwertheim, Kyzikos, s. 7 vd. No. 5 Lev. 3 Fig. 7

Kat. No. Zeus Brontaios 6: Robert, Hellenica VII, s. 32 vd. No. 1

Levha 89

1. Cremer, Zeus–Votive, Lev. 11 (krş. Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53)

2. Cremer, Grabstelen–Bithynien, s. 91 Fig. 8 (Konya–Ereğli yakınında bulunan İvriz'deki Geç Hitit Dönemi kaya kabartmasından bir detay. Detay, elinde üzüm salkımıyla hava ve bereket tanrısı Tarhunda'yı betimlemektedir. İ. Ö. 8. yy.)

3. de Montfaucon, Antiquity, s. 42 Lev. 13 Fig. 11 (Venedig–Aquileia'dan)

Levha 90

1. Aizanoi Zeus Tapınağı: Fotoğraf J. Wagner tarafından çekilmiştir.

2. Aizanoi Zeus Tapınağı'nın Önden Rekonstrüksiyonu: Naumann, Zeustempel, Lev. 15

16. MEZAR TAŞI OLAN ZEUS BRONTON ADAKLARININ LİSTESİ

- 1. Kat. No. 4** (Menophilos'un, Asklepas'ın ve Aleksandros'un Mezar Taşı ve aynı zamanda (stel) Saouadios'a (Sabazios) Adak)
(Süpren [Süpüren–Süpü Ören]/Eskişehir)

	[Τ]είμων κ' Ἀλ[έ]–	"Teimon ve Aleksandros
2	[ξ]ανδρος Μην–	babaları Menophilos'a
	[ο]φίλω πατρ[ι]	(ve) Zeus Bronton'a
4	[κ] Διὶ Βροντῶντι	(ve) Saouadios'a
	[Σ]αουαδίου ἐ[ύ]–	adağı (sundular)
6	χῆν	(ve) Asklepas'a
	Ἀσκληπιῶ κ'	ve Aleksandros'a
8	Ἀλεξάνδρω	

- 2. Kat. No. 11** (Sancta?'nın Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

	Σάνκτ[ος Σάν]–	"Sanctus oğlu Sanctus
2	κτου σ[ὺν γυν]–	eşi – – – – –'in kızı
	αικὶ Ἀμ[ια?] – – –]	Am[ia?] ile birlikte
4	ου θυγ[ατρὶ Σάν?]	biricik kızları
	κτη γλυ[κυτάτη]	Sancta?'ya ve
6	κ Σάνκτ[ος κ – –]	Sanctus ve bir adı da
	κὸς ὁ κ' Ἀλ[– – –]	Al – – – olan – – – kos
8	μητρὶ [γλυκυτά]	biricik annelerine ve
	τη κὲ Β[ρον]–	(Zeus) Bronton'a
10	τῶντι[ι εὐχῆν]	(adağı sundular)."

- 3. Kat. No. 12** (Olasılıkla bir Kadının Mezar Taşı [eserin üzerindeki motiflerden])
(stel) (Eskişehir)

	-----	"-----
	[. μνήμησ]	-----'in anısına
2	[χάρι]ν κ' Διὶ Βρον–	ve Zeus Bronton'a
	τῶντι	(adağı sundu)."

4. Kat. No. 13 (Epaphrodeitos ile Hedone'nin Mezar Taşı)
(stel) (Sultandere/Eskişehir)

	Χρυσόγονος κ Εὐτ–	"Khrysogonos ve Eutykhion,
2	υχίων κ Ἐ[λ]εύθερος	ve Eleutheros ve Aphrodeisia
	κ Ἀφροδείσια πατρὶ	biricik babaları Epaphrodeitos'un
4	Ἐπαφροδείτω κ μητρὶ	ve biricik anneleri Hedone'nin
	Ἡδονῆ γλυκυτάτοις	hatırasına ve Zeus Bronton'a
6	μνήμης χάρι[ν] κ Διὶ Βρον–	adağı (sundular)."
	τῶντι εὐχίην	

5. Kat. No. 17 (Agathemeris ile Theophilos'un Mezar Taşı)
(stel) (Avdan/Eskişehir)

	Ἑρμῆς Ἐ[ρ]–	"Hermeias
2	μείου Ἀγ[αθ]–	oğlu Hermes
	ημερίδι [κ υ]–	Agathemeris'e ve
4	[ἰ]φ Θεοφ[ί]–	oğlu Theophilos'a
	[λ]φ κ(α>ἰ Δ[ι]ἰ] (sic)	ve Zeus Bronton'a
6	[Β]ρον[τῶντι]	adağı (sundu)."
	ε[ὐχίην]	

6. Kat. No. 18 (Boisagaros'un Mezar Taşı)
(stel) (Avdan/Eskişehir)

	[. Φιλ?]–	"(Ben) Philoksene?
	οξέ[ν]η ἀνδρί]	kocam? Boisa–
2	μου Βοισαγαρω	garos'a ve
	κ Διὶ Βροντῶντι ε[ὐ]–	Zeus Bronton'a
4	χίην	adağı (sundum)."

7. Kat. No. 19 (Domne? ile kocasının? Mezar Taşları)
(stel) (Avdan/Eskişehir)

	[.]	"-----
	[. . Ἀσκλ]ηπιᾶδη[ς πατρὶ . .]	Asklepiades biricik babası(ları)? ---
2	[. . . καὶ] μητρὶ Δό[μνη γονεῦσι]	--- ve biricik annesi(leri) Domne?'nin
	[γλυκυτ]άτοις μνήμ[ης χάριν]	hatırasına ve Zeus Bronton'a
4	[καὶ Δ]ιὶ Βροντῶντι ε[ὐχίην]	adağı (sundu[lar])."

8. Kat. No. 21 (Eutykhes'in Mezar Taşı)
(stel) (Avdan/Eskişehir)

	Ἐπίγονος Φησ-	"Phessianos oğlu
2	σιανοῦ σὺν	Epigonos eşi
	γυναικὶ Βαβει	Babeis'le beraber
4	υἱῷ Ἐὐτύχῳ	oğulları Eutykhes'e
	καὶ Διὶ Βροντῶ-	ve Zeus Bronton'a
6	ντι εὐχὴν	adağı (sundu)."

9. Kat. No. 25 (Ladike, Demosthenes ve ---- ane'nin Mezar Taşı)
(stel) (Süpren [Süpüren-Süpü Ören]/Eskişehir)

	Αὐρ. Δη[.]	"Thallos oğlu Aur(elius)
2	Θάλλου σ[υμβίφ?]	De ---- eşi Ladike'ye
	Λαδίκη καὶ [τέκνοις?]	ve çocukları? Demosthenes'e
4	Δημοσθέν[η καὶ]-	ve ---- ane'ye
	ανῆ καὶ Διὶ Βρο[ντωντι]	ve Zeus Bronton'a
6	εὐχὴν	adağı (sundu)."

10. Kat. No. 27 (Damas'ın Mezar Taşı)
(stel) (Kırka [Kümbetkırkası]/Eskişehir)

	Ἐπαφρόδειτος σὺν	"Epaphrodeitos
2	τοῖς ἀδελφοῖς Δα-	kardeşleriyle beraber
	μᾶ πατρὶ καὶ Διὶ	babaları Damas'a?
4	Βροντωντι εὐχὴ[v]	ve Zeus Bronton'a
		adağı (sundu)."

11. Kat. No. 34 (Aur(elius) Sokrates, Antipatros ve Trophimos'un anne ve babasının Mezar Taşı) (Kuyucak/Eskişehir)

		ος	
	[A]ὐρ. Σωκράτης καὶ Ἀντίπατρ-		"Aur(elius) Sokrates ve Antipatros
2	[καὶ T]ρόφιμος γονεῦσι γλυ-		ve Trophimos biricik anne-
	[κντ]άτ	οις καὶ Διὶ	babalarına ve Zeus Bronton'a
4	[Βρο]ντη <i>çelenk</i>	των-	adağı (sundular)."
	[τι εὐ	χή[v]	

12. Kat. No. 35 (Asklas'ın Mezar Taşı)
(stel) (Kuyucak/Eskişehir)

2 Σύνφορος κ' Ἀλέξαν-
δρος κ' Ἄτταλος
4 κ' Ἑρμῆς μετὰ Καρικῶν/ (sic)
μητρὸς πατρὶ Ἀσκ[λ]-
άδην κ' Διὶ Βροντῶν]-
6 [τι]

"Synphoros ve Aleksandros
ve Attalos ve Hermes
anneleri Karika'yla birlikte
babaları Asklas'a ve
Zeus Bronton'a
adağı (sundular)."

13. Kat. No. 37 (Tykhasios?'un Mezar Taşı)
(stel) (Seyitgazi/Eskişehir)

2 [. Τυχ]-
ασίῳ? κ' Διὶ
Βροντῶντι εὐ-
χίην

"-----
(Tykh)asios?'a ve
Zeus Bronton'a
adağı (sundu[lar])."

14. Kat. No. 38 (Meilasia'nın Mezar Taşı)
(stel) (Seyitgazi/Eskişehir)

2 [. . . . σὺν τ]-
οῖς τέκνο[ις]
Μειλασίᾳ γα-
4 μετῆ κ' Διὶ Βρ-
οντῶντι
εὐχίην

çocuklarıyla
(beraber) eşi
Meilasia'ya ve
Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

15. Kat. No. 39 (Pi- - - isimli bir kadının Mezar Taşı)
(stel) (Seyitgazi/Eskişehir)

2 Κρηπνὸς κ' Ἥλι-
ος κ' Ἀσκληπιὸς κ'
4 Ἔρως Διὶ Βροντῶντι
εὐχίην
çelenk
κ' μητρὶ Πι[. . . .]
6 [γλυ]κυτά[τη]

"Kreynos ve Helios
ve Asklepios ve
Eros Zeus
Bronton'a adağı
(sundular)
ve biricik anneleri
Pi- - - -'ye."

16. Kat. No. 40 (Bir Adamın Mezar Taşı)
(stel) (Seyitgazi/Eskişehir)

	-----	-----
2	Δὶ Βροντῶν- τι εὐχὴν	Zeus Bronton'a ve (rahmetli olup)
4	καὶ πατρὶ θε- ῶ	tanrı(sallaşan) babasına adağı (sundu[lar])."

17. Kat. No. 41 (Asklepas'ın ve Ty--'nin Mezar Taşı)
(stel) (Seyitgazi/Eskişehir)

2	Αὐρ. Αμμια Ἀσκληπᾶ πατρ- ὶ ζό[ν]τι κ μητρὶ κατοικομέν- η ΤΥ[. . .] ἔτευξεν σὺν τέκνο-	"Aur(elia) Ammia hayatta olan babası Asklepas'a ve ölmüş olan annesi Ty--'ye?
4	ις [. .] Μ [. . κ ? Ἀ]σκληπᾶς κ Χ[.] Δὶ Βροντῶν-	(bu mezarı) hazırladı (ve) çocukları ---- ve Asklepas ve ---- ile beraber adağı Zeus Bronton'a (sundu)."
6	τι εὐχὴν	

18. Kat. No. 42 (Flavius'un Mezar Taşı)
(stel) (Seyitgazi/Eskişehir)

	[-----]	"Çocukları?
2	ο[ς κ] Φαβία- [ν]ὸς κ Δημή- [τρ]ιος οἱ ἔ[γγ]-	-----os ve Fabianus ve Demetrios baba-
4	[ον]οι? πατρὶ [Φλ]αβίω κ [Δι]	ları Flavius'a ve Zeus Bron-
6	[Βρ]οντῶν- [τι ε]ὐχὴν	ton'a adağı (sundular)."

19. Kat. No. 44 (Mezar Taşı?)
(stel) (Seyitgazi/Eskişehir)

	-----	-----
2	[---] κ Δι Βρ- [οντῶν]τι εὐχ- [ήν]	--- ve Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

20. Kat. No. 45 (Ionia'nın Mezar Taşı)
(stel) (Sarayören [Alpanos]/Eskişehir)

	Φωτεινός σὺ–	"Photeinos erkek
2	ν ἀδελφοῖς κ	ve kız kardeşleriyle
	ἀδελφαῖς Ἴων[ία]	beraber anneleri
4	μητρὶ κ Διὶ Βρον–	Ionia'ya ve Zeus
	[ο]ντωντι	Bronton'a
6	[ε]ὐχήν	adağı (sundu)."

21. Kat. No. 50 (Antiokhos'un Mezar Taşı)
(stel) (Sıcaeddin/Eskişehir)

	Αὐρ. Καρικὸς Ἀντιόχου	"Antiokhos oğlu Aur(elius)
2	μετὰ συνβίου [Μ]εν[ε]κρο–	Karikos eşi Menekroa
	ας κ Τατια [μετὰ] συν–	ile ve Tatia eşi Antiokhos
4	βίου Ἀντιόχου κ Σώ–	ile ve Sopatris ve Pappas
	[πατ]ρις κ Παππας	çok sevgili babaları
6	Ἀντιόχου πατρὶ φιλ–	Antiokhos'a ve Zeus
	τάτω κ Διὶ Βροντῶ–	Bronton'a adağı (sundular)."
8	[ντι] εὐχήν	

22. Kat. No. 51 (Aleksandros'un Mezar Taşı)
(stel) (Alpu/Eskişehir)

	[Μ]άρκος κ Νέστωρ [κ]	"Marcus ve Nestor ve
2	[Δ]αμάς ἀδελφῶ	Damas kardeşleri Aleksan–
	[Ἀ]λε[ξ]άνδρου τῶ [κ]	dros'a ve çocukları Aur(elius)
4	[τ]έκνα Αὐρ. Καρικὸς	Karikos ve Domna ve damadı
	[κ] Δόμνα κ Ἀλεκκῶς	Alekkas biricik babaları
6	[γ]αμβρὸς πατρὶ γλυ–	(Aleksandros'un) hatırasına
	[κ]υτάτω μνήμης χά–	ve Zeus Bronton'a
8	[ρ]ιν κ Δεὶ Βροντωντι	adağı (sundular)."
	εὐχή[ν]	

23. Kat. No. 53 (Antiokhos'un Mezar Taşı)
(stel) (Şarhöyük/Eskişehir)

	Αὐρηλεία Νίκ–	"Aureleia Nike
2	η μετὰ τέκν–	çocuklarıyla
	ων Διὶ Βροντ–	birlikte adağı
4	ῶντι εὐχήν	Zeus Bron–
	κ Ἀντιόχου	ton'a ve eşi
6	ἀνδρὶ ἀνέσ–	Antiokhos'a
	τησαν.	dikteler."

24. Kat. No. 55 (Nana'nın Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

2	Αἰνίας Ἀπο[λ]ω-	"Apollonides'in
	νίδους συνβίω	oğlu Ainias eşi
4	[N]ανα κ Διὶ Βρο-	Nana'ya ve Zeus
	[v]τῶντι εὐχ-	Bronton'a adağı
	ήν	(sundu)."

25. Kat. No. 57 (Philippos'un Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

2	Λήδα σὺν τέκ-	"Leda çocukları
	νοῖς Φιλίππω κα[ῖ]	Philippos ve Lamyros
4	Λαμύρω καὶ Ἀ-	ve Aretos'la beraber
	ρήτῳ Φ[ι]λίππ-	babası Philippos'a
6	ω πατρὶ καὶ Διεὶ	ve Zeus Bronton'a
	Βροντῶντι εὐχ-	adağı (sundu)."
	ήν	

26. Kat. No. 58 (Ainias'ın Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

2	Ἀπολ[λ]ᾶς κ Νί-	"Apollas ve Nias
	ας [κ] Ἀλέξανδρ-	ve Aleksandros
4	ος πατρὶ Αἰ-	babaları Ainias'a
	νία κ Διὶ Βρο-	ve Zeus Bronton'a
6	ντῶντι εὐ-	adağı (sundular)."
	χήν	

27. Kat. No. 61 (Aurelius Apollonides ve Aurelia Thallouse'nin Mezar Taşı)
(stel) (Hamidiye/Eskişehir)

2	Ἀγαθῇ τύχῃ·	"Hayırlı Uğurlu olsun!
	Αὐρήλιοι Εὐτυ-	Ben, Aurelia Eutykhia
4	χία Ἀπολλωνίδῃ	babam Aurelius Apol-
	κ Θαλλούσῃ γο-	lonides'e ve annem
6	νεῦσιν σὺν Αὐρ.	Aurelia Thallouse'ye
	Ζωτικῷ τῷ ἀνδ-	(ve) Zeus Bronton'a
8	ρί μου Διὶ Βροντ-	eşim Aur(elius)
	ῶντι εὐχῆν	Zotikos'la birlikte
		adağı (sundum)."

28. Kat. No. 62 (KhrySION'un Mezar Taşı)
(stel) (Hamidiye/Eskişehir)

2	Ἑρμῆς ἀδελφῆ Χρυσίῳ κ Διὶ Βρο- (ν)τῶντι εὐχὴν (<i>sic</i>)	"Hermes kız kardeşi KhrySION'a ve Zeus Bronton'a adağı (sundu)."
---	--	---

29. Kat. No. 63 (Aleksandros'un ve Amcası Gaius'un Mezar Taşı)
(stel) (Bilinmiyor. Eskişehir çevresinden)

2	Τρόφιμος κ Γάιος κ Ἀπολ- λώνιος ἀδε-	"Trophimos ve Gaius ve Apollonios kardeşleri
4	λφῶ Ἀλεξιά- νδρῳ κ Διὶ Β-	Aleksandros'a ve Zeus Bronton'a
6	ροντῶντι εὐ (<i>vac</i>) χήν kaide üzerinde	adağı (sundular)."
8	κ πάτρ/ο/ι Γαίῳ (<i>sic</i>)	"Ve amcaları Gaius'a."

30. Kat. No. 70 (Apollas'ın Mezar Taşı)
(stel) (Ayvacık/Eskişehir)

2	Αὐρήλιοι Θευδᾶς κ Ἑρμῆς κ Τάτας πα- τρὶ Ἀπολλᾶ κ μητρὶ	"Aurelius Theudas ve Aurelius Hermes ve Aurelius (ia?) Tatas babaları Apollas'ın ve
4	Ἀπολλωνία μνήμ- ης χάριν κ Διὶ Βροντῶ-	anneleri Apollonia'nın hatıra- sına ve Zeus Bronton'a
6	ντι εὐχὴν	adağı (sundular)."

31. Kat. No. 71 (Apollonia'nın Mezar Taşı)
(stel) (Ayvacık/Eskişehir)

2	Αὐρήλιοι Θευδᾶς κ Ἑρμῆς κ Τάτας πα- τρὶ Ἀπολλᾶ κ μητρὶ	"Aurelius Theudas ve Aurelius Hermes ve Aurelius (ia?) Tatas babaları Apollas'ın ve
4	Ἀπολλωνία μνήμης χάριν κ Διὶ Βροντῶν-	anneleri Apollonia'nın hatirasına ve Zeus Bronton'a
6	τι εὐχὴν	adağı (sundular)."

32. Kat. No. 72 (Mezar Taşı)
(stel) (İmişoğlu [İmişegir/İmişehir]/Eskişehir)

	[-- μετὰ?]	"-----
	τῆς συν-	eşi ---- (ile?) henüz
2	βίου ζῶντες	hayattalarken (bu steli)
	ἑαυτοῖς κατε-	kendileri için
4	σκεύασαν κ	hazırladılar
	Διὶ Βροντῶν-	ve adağı Zeus
6	τι εὐχὴν	Bronton'a (sundular)."

33. Kat. No. 78 (Besleme Apollonios'un Mezar Taşı)
(stel) (Kıravdan/Eskişehir)

	Ἑρμῆς Ἀττάλ-	"Attalos oğlu
2	ου Ἀπολλων-	Hermes beslemesi
	ἰφ θρεπτῶ κ Δι-	Apollonios'a ve
4	ὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
	εὐχὴν ε	adağı (sundu)."

34. Kat. No. 80 (Hermes'in Mezar Taşı)
(stel) (Kayapınar/Eskişehir)

	Φλάβιος κ	"Flavius ve
2	Δαμάς	Damas baba-
	πατρὶ Ἑρ-	ları Hermes'e
4	μῆδι κ Διὶ	ve Zeus Bron-
	Βροντῶν-	ton'a adağı
6	τι εὐχὴν	(sundular)."

35. Kat. No. 83 (Bir Kadının Mezar Taşı)
(stel) (Yukarı Kalabak/Eskişehir)

	ΛΗ[. .]Δ	"-----
2	ΛΟΥΤΙΩΝ	-----
	Ζεῦξις (κ) Αππας	Zeuksis (ve) Appas
4	μητρὶ γλυκυτάτη	biricik annelerine
	κ Διὶ Βροντῶντι	ve Zeus Bronton'a
6	εὐχὴν	adağı (sundular)."

36. Kat. No. 85 (Theodoros ile Dada'nın Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

	Κάλλιστο–	"Kallistos
2	ς Θεοδώρω	biricik baba–
	πατρί κ μη–	σί Theodo–
4	τρι Δαδα [γ]–	ros'a ve bi–
	λυκυτάτο–	ricik annesi
6	ις κ Διὶ Βρον–	Dada'ya ve
	τῶντι εὐ–	Zeus Bronton'a
8	χίην	adağı (sundu)."

37. Kat. No. 87 (Papianos'un Mezar Taşı)
(stel) (Karabayır Çiftliği/Eskişehir)

	Μένανδρος	"Dades oğlu
2	Δαδεως σὺν	Menandros
	τεκνοῖς Ἰουλί–	çocukları
4	φ κ Μενάνδ–	Iulius ve Menan–
	ρω Διὶ Βροντ–	dros ile birlikte
6	ῶντι κ Παπια–	Zeus Bronton'a
	νῶ τέκνω φιλ–	ve biricik oğlu
8	τάτω ἀνέστησ–	Papianos'a
	αν	adağı sundular."

38. Kat. No. 88 (Mezar Taşı)
(stel) (Uluçayır/Eskişehir)

	----- [μετὰ?]	"-----
	[το]ῦ συν[βί]–	eşi Attalos'la
2	[ου] Ἀττάλ[ου ὑπέρ]	birlikte bütün aile
	[τ]ῶν ιδίω[ν πάντω]–	üyeleri için ve Zeus
4	ν κ Διὶ Βρο[ντῶντ]–	Bronton'a adağı
	ι εὐχί[ν]	(sundu)."

39. Kat. No. 93 (Diophanes'in Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

	Μηνοθ–	"Diophanes oğlu
2	ᾶς Διοφ–	Menothas,
	άνους υἱ–	oğlu Diophanes'e
4	ῶ Διοφά–	(ve) Zeus Bronton'a
	νη Διὶ Βρο–	adağı (sundu)."
6	ντῶντι ε–	
	ὕχί[ν]	

40. Kat. No. 94 (Trophimos'un ve Demas'ın Mezar Taşı)

(stel) (Eskişehir)

	Αὐρ.	"Demas oğlu
2	Δημᾶς Δημ[ᾶ]	Aur(elius) Demas
	σὺν γυναικί	eşi Domne ile beraber
4	Δόμνη ἑαυτῶ	kendisine ve oğlu
	κ υἱῶ Τροφίμ[ω]	Trophimos'a
6	κ Διὶ Βροντῶ-	ve Zeus Bronton'a
	[ντι εὐχί]ν	adağı (sundu)."

41. Kat. No. 95 (Severus'un Mezar Taşı)

(stel) (Eskişehir)

	Αὐρ.	"Philodoksos oğlu
2	Ἐλεύθερος Φιλοδ-	Aur(elius) Eleutheros
	όξου ὑπὲρ τῶν	bütün aile üyeleri
4	ιδίων πάντων ἁ-	için kardeşi
	δελφῶ Σεουήρω	Severus'a ve
6	κ Διὶ Βρο(ν)τῶν(ι) εὐ-(sic)	Zeus Bronton'a
	χίην	adağı (sundu)."

42. Kat. No. 96 (Mezar Taşı)

(stel) (Eskişehir)

	[---]Ω Ν Μ[---]	"-----
2	Ν Ο Γ Ο Κ Ε Τ	-----
	Τ Η Ε[---] τῆ ἑαυ-	kendi vatani
4	[τοῦ] πατ[ρί]δι Δο-	Dorylaion için
	[ρυλα]εἰφ κ βου-	hayattayken (ve)
6	[λευ]τῆς ὦν ζῶ/ς/ (sic)	bouleutes iken
	[ἀνέσ]τησεν ἑαυ-	kendisine ve
8	[τῶ κ] Διὶ Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
	[τι εὐ]χίην	adağı diktirdi."

43. Kat. No. 97 (Aur(elius) Appas'ın Mezar Taşı)

(stel) (Eskişehir)

	Αὐρ. Αππας Ἄ-	"Apollonios oğlu
2	πολλωνίου	Aur(elius) Appas
	ζῶν κ φρονῶ-	hayattayken ve
4	ν περὶ ἑαυτοῦ	aklı başındayken
	Διὶ Βροντῶν-	kendisi için Yüce
6	τι Μεγάλω εὐ-	Zeus Bronton'a
	χίην	adağı (sundu)."

44. Kat. No. 99 (Aleksandros'un ve Eşinin Mezar Taşı)
(stel) (Ayvacık/Eskişehir)

2	Φίλιππος Ἄλε-	"Alexandros oğlu
	ξάνδρου πατ-	Philippos, tanrının
	ρὶ κ μητρὶ θεο-	sevgili kulları babasına
4	φιλήτοις κ Ἄλ-	ve annesine, Appas'ın
	εξανδρε(ύ)ς κ Διο- (sic)	mirasçıları Aleksan-
6	νύσιος κ Φίλιππ-	dre(u)s, Dionysios ve
	ος οἱ Ἀππα κλη-	Philippos büyük
8	ρονόμοι πάπ[φ]	babalarına ve büyük
	κ μάμη (κ?) Διὶ Βρον- (sic)	annelerine (ve?) Zeus
10	τῶντι εὐχῆ-	Bronton'a adağı
	ν	(sundular)."

45. Kat. No. 129 (Karikos'un Mezar Taşı)
(stel) (Bahçecik/Alpu/Eskişehir)

2	ΕΥΧΗ[-]-	"-----
	ΚΟC μετὰ	----- kos
	ἀδελφῶν	kardeşleriyle
4	εἰδίῳ πατ-	beraber kendi babası
	ρὶ Καρικῶ	Karikos'un hatıra-
6	μνίας ἐνε-	sından dolayı
	κον Διὶ Βρ-	Zeus Bronton'a
8	οντῶντι εὐχῆν	adağı (sundu)."

46. Kat. No. 136 (Mezar Taşı ve Yeraltı Tanrıları'na Adak)
(altar) (Seyitgazi/Eskişehir)

2	----- Θεοῖς Κα-	"----- Yeraltı Tanrı-
	{κα}ταχθῶ-	ları'na ve Zeus
	νίοις καὶ	Bronton'a
4	Διὶ Βρον- Δ	(adağı sundu[lar])."
	τῶντι Δ	

47. Kat. No. 137 (Marcus'un Mezar Taşı)
(altar) (Seyitgazi/Eskişehir)

2	Μάρκῳ τῷ πο[λ]- υτειμήτῳ Ἄλ- έξανδρος πατρὶ	"Aleksandros annesi Zotike'yle ve eşi Elpis'le birlikte, babası çok muhterem Marcus'a (ve) Zeus Bronton'a (adağı sundu)."
	<i>krater</i>	
4	σὺν τ[ῆ] μητρὶ Ζω[τί]κη καὶ	
6	σὺν συ[μ]βίῳ Ἐλ- πίδι Διὶ Βρ(ο)ντ-	
8	[ῶ]ντ[ι] εὐχῆν	

48. Kat. No. 139 (Appe'nin Mezar Taşı)
(altar) (Seyitgazi/Eskişehir)

2	Καρικὸς Βώλου σὺ[ν] τέκνοις περὶ ἑαυ- τῶν κ τῶν ιδίων	"Bolos oğlu Karikos çocuk- larıyla beraber kendisi ve ailesi için Zeus Bronton'a adağı (sundu) ve eşi Appe'ye."
	<i>krater</i>	
4	Διὶ Βροντῶντι εὐχῆν κ Αππη συνβίῳ	

49. Kat. No. 140 (Bir Adamın Mezar Taşı)
(altar) (Seyitgazi/Eskişehir)

2	Διονύσος μετὰ ἀδελ- φῶν πατρὶ [κ]	"Dionysos kardeşleriyle beraber
4	[Δ]ιὶ Βροντ[τ]- [ῶ]ντι εὐχ-	babasına (ve) Zeus Bronton'a
6	ή ν	adağı (sundu)."

50. Kat. No. 142 (Domne?'nin Mezar Taşı)
(altar) (Eğriöz/Eskişehir)

2	[Ἄγα]θῆ τύχη· [... Σ?]ειλανοῦ [ὑπέρ] τε ἑαυτοῦ	"Hayırlı Uğurlu Olsun! (S?)eilanos oğlu --- kendisi
4	[κ τῶ]ν ιδίων πάντ[ω]- [ν Διὶ Β]ροντῶντι	ve bütün aile üyeleri (için)
6	εὐχῆν κ γυναικ[ι] [Δό?]μνη	Zeus Bronton'a adağı (sundu) ve eşi Domne?'ye."

51. Kat. No. 146 (Bir Kadının Mezar Taşı)
(altar) (Karapazar/Eskişehir)

	Τατας Τειμοθέ-	"Teimotheos oğlu? Tatas
2	ου μετὰ τῶν ιδί-	bütün aile üyeleriyle birlikte
	ων πάντων μητ-	Zeus Bronton'a ve annesine
4	ρὶ καὶ Διὶ Βροντῶ-	adağı (sundu)."
	ντι εὐχήν	

52. Kat. No. 149 (Nearkhos'un Mezar Taşı)
(altar) (Demirli/Eskişehir)

	Ἑρμῆς Ἀμεντ-	"Amentanos oğlu
2	ανοῦ σὺν γυ-	Hermes eşi Apphia'yla
	ναικὶ Απφια	ve çocuklarıyla birlikte
4	καὶ τέκνοις Διὶ Βρον-	Zeus Bronton'a
	τῶντι εὐχήν·	adağı (sundu):
6	Νεάρχου ψυχῆ	Nearkhos'un ruhuna."

53. Kat. No. 150 (Ön yüz Zeus Bronton'a ve Saouadios'a (Sabazios) Adak)
(altar) (Sağ yan yüz Aurelius Kyrion ve Eşi Domne'nin Mezar Taşı)
(Eskişehir)

Ön yüz:

	[--]ΙΩΓΟΙΛΛΥΚΟΥ ἱερε(ῦ)ς (<i>sic</i>)	"Apoköylülerinin ve
2	[Ἄπ]οκῶμητῶν καὶ Ἄρσο-	Arsou(Areou?)köylülerinin rahibi
	[κ]ῶμητῶν σὺν τέκνοις καὶ	----- oğlu -----
4	[γυ]ναικὶ Αππη καὶ Δ[αμ]ῆ γ[α]-	çocuklarıyla, eşi Appe'yle ve
	[μ]βρῶ περὶ καρπῶν καὶ τῶ[ν]	damadı Damas ile birlikte
6	πατρῶνων καὶ τῶν ιδίω[ν]	ürünün, efendilerinin ve
	πάντων σωτηρίας Διὶ Β-	kendi ailesinin esenliği için
8	ροντῶντι καὶ Σαουαδίῳ εὐ-	Zeus Bronton'a ve Saouadios'a
		adağı (sundu)."

χήν

Sağ Yan yüz:

	Αὐρ. Κυρίων Θ[---]-	"----- oğlu
2	[--]κου σὺν γυνῆ [Δ]-	Aurelius Kyrion (ve)
	όμνη ζῶντες [καφ]-	eşi Domne (bu altarı)
4	[ρ]ο(νοῦ)ντες μνήμ[ης] (<i>sic</i>)	henüz hayattalarken ve
	χάριν	akılları başlarındaiken
		(kendi) hatıralarına
		(diktirdiler)."

54. Kat. No. 156 (Bir Adamın Mezar Taşı)
(altar) (Avdan/Eskişehir)

2	Ἀρχεστράτη σὺ– ν τέκνοις Αἰλίῳς [Ἐ]ρμῆ κ' Ἑρμιανῶ	"Arkhestrate çocukları Aelius Hermes ve Aelius Hermianos'la
4	ἀνδρὶ γλυκυτά– τῳ μνήμης χάριν	beraber biricik eşine hatırasından dolayı
6	ἔξετέλεσε κ' Διὶ [Βρ]οντῶντι εὐχῆν	(bu altarı diktirmek görevini) yerine getirdi ve Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

55. Kat. No. 165 (Onesimos ile Ammia'nın Mezar Taşı)
(altar) (Avdan/Eskişehir)

2	Ζωτικός με– τὰ συνβίου Εἰ– ρήνης πατρὶ Ὀ–	"Zotikos eşi Eirene'yle birlikte biricik babası
4	νησίμῳ κ' μη[τ]– ρὶ Αμμια γλυ–	Onesimos'a ve biricik annesi
6	κυτάτοις μνή– ματος φιλτάτο–	Ammia'ya pek aziz hatıralarının
8	υ τῆν ἐώνιον χά– ριν κ' Διὶ Βροντῶ–	ebediyeti vesilesiyle ve Zeus Bronton'a
10	ντι εὐχῆν	adağı (sundu)."

56. Kat. No. 167 (Aur(elius) Apollonios ile Eşi Aur(elia) Ammia'nın Mezar Taşı)
(altar) (Aşağı Ilıca/Eskişehir)

2	Αὐρ. Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου μετ– ὰ συνβίου Αμμια–	"Apollonios oğlu Aur(elius) Apollonios eşi Ammia'yla
4	ς ζῶντες ὑπὲρ ἑα– υτῶν Διὶ Βροντῶ– kaide üzerinde	birlikte hayattalarken kendileri için Zeus Bronton'a adağı (sundu)."
6	ντι εὐχῆν	

57. Kat. No. 173 (Maximus'un Mezar Taşı)
(altar) (İnönü/Eskişehir)

2	Δι̅ Βρ[ο]ντῶντι Θεό- ξενός Μαξίμου ψυχᾶις πατρός σὺν	"Zeus Bronton'a Maximus oğlu Theo- ksenos babasının ru- huna ailesiyle beraber dua ederek (bu) adağı diktiler."
4	τοῖς ἰδίοις εὐξά- μενοι ἀνέθηκαν	
6	εὐχὴν	

58. Kat. No. 176 (Mezar Taşı? [eserin üzerindeki betimlerden])
(altar) (Bilinmiyor. İnönü?)

2	Δι̅ Βροντῶντι [----]μος καὶ Ἀπης [----]α λατ[ύ]-	"----- mos ve Apes taşçı ustası ----- Zeus Bronton'a (adağı sundular)."
4	πος	

59. Kat. No. 179 (Melles'in Mezar Taşı?)
(altar) (Seyitgazi/Eskişehir)

2	Μέλλ[η]ς Δημ[ᾶ σὺ]- ν τέκνῳ Μέλλ[η κ]	"Demas oğlu Melles, çocuğu Melles'le birlikte ve
4	Νανα [ὑπὲρ τ] [ῶ]ν ἰ [δίω]- [ν] πάν <i>krater</i> [τω]-	Nana bütün aile üyelerinin esenliği için Zeus Bronton'a
6	ν σῶ [τηρ]- ίας Δι̅ [ἰ Βρο]-	adağı (sundular) ve kendisine
8	ντῶντι [εὐχὴν] κ̅ ἑαυτῶ [ζῶν?]	(hayattayken?)"

60. Kat. No. 181 (Bir Adam ve Eşinin Mezar Taşı?)
(altar) (Seyitgazi/Eskişehir)

2	----- [---]ΑΔΩ[- γλυ?]- [κυτ?]άτοις Δι̅[ἰ]	"----- ----- (biricik?) (anne ve babasına? ve?) Zeus Bronton'a adağı (sundu)."
4	Βροντῶν- τι εὐχὴν	

61. Kat. No. 183 (Eutykhes'in Mezar Taşı)
(altar) (Seyitgazi/Eskişehir)

	Μητρόφιλος	"Metrophilos
2	Ἀσκληπῆος σὺν γυ- ναϊκῇ Ἀμμιά πε-	Asklepas eşi Ammia ile birlikte
4	ρὶ ἑαυτῶν κ τῶν ιδίῳν σωτηρίας	kendilerinin ve ailelerinin esenliği
6	Διὶ Βροντῶντι εὐ- χὴν κ Εὐτόχῳ υἱ[ῶ]?	için Zeus Bronton'a adağı (sundu) ve oğulları? Eutykhes'e"

62. Kat. No. 185 (Philipos'un Mezar Taşı)
(altar) (Avdan/Eskişehir)

	Διοφάνης κα[ὶ]	"Damas'ın oğulları
2	Διονύσιος Δα- [μ]ᾶδος ἀδελφ-	Diophanes ve Dionysios kardeş-
4	ῶ Φιλίπῳ καὶ Δ[ιὶ] Βροντῶντι εὐ-	leri Philipos'a ve Zeus Bronton'a
6	χὴν	adağı (sundular)."

63. Kat. No. 186 (Aur(elius) Papas, Diomas, Apollon, Hermes ve Mateis'in anne ve babasının Mezar Taşı) (Avdan/Eskişehir)

	[Αὐ]ρ. Παπας κ Δι-	"Aur(elius) Papas
2	[ομ]ᾶς κ Ἀπόλλω[ν] κ Ἑρμῆς κ ΜΑΤΕ-	ve Diomas ve Apollon ve Hermes
4	[γ]ονε ὕσι CI ← [γ] λυ-	ve Mateis biricik anne babalarına
6	[κ]υ <i>çelenk</i> τά- το ις	ve Zeus Bronton'a adağı (sundular).
8	κ Δ ιὶ Βρο <ν>τῶ- (sic)	Hermes hayattayken ve akli başındayken
10	ντι εὐχὴν· Ἑρμῆς ζῶν κ	(bu altarı) dikti."
12	φρονῶν ἔθε- το	

64. Kat. No. 189 (Menophilos ile anne ve babasının Mezar Taşı)
(altar) (Aşağı Ilıca/Eskişehir)

	Μη[νόφι]λος πατρὶ [κ ἐ]-	"Menophilos babasına (ve)
2	αὐτῶ κ μητρὶ Δ[. . .] [. . .]ΑΤΟΓ κ Διὶ Βρ[ον]-	kendisine ve annesi - - - - kızı D - - -'ye ve Zeus Bronton'a
4	τῶντι εὐχὴν	adağı (sundu)."

65. Kat. No. 190 (Bir Adamın Mezar Taşı)
(altar) (Aşağı Ilıca/Eskişehir)

	Διοφάνης Ὀνη-	"Onesimos oğlu
2	σίμου καὶ Ὀνή-	Diophanes ve
	σιμος ὑπὲρ τ-	Onesimos bütün
4	ῶν ἰδίων πάντ-	aile üyeleri için
	ων Διὶ Βροντῶ-	Zeus Bronton'a ve
6	ντι καὶ πατρὶ ε-	babasına adağı
	ὕχην	(sundular)."

66. Kat. No. 192 (Mezar Taşı?)
(altar) (Başören/Eskişehir)

	[-----]ΛΑΝΩ C O[-----]	-----
2	[---]A C κ Αὐρ. Τατ[ιον?]	--- ve Aur(elius) Tat(ion?)
	[--] τοὺς δύο Δ[-----]	-----
4	[έ]αυτοῖς ΑΥΤΕ[-----]	kendileri için -----
	[έ]τευξαν κ Δι[ι - ? - ? - -]	hazırladılar ve Zeus Bronton'a
6	[Βρο]ντῶντι O[-----]	-----
	[-----]OEOC [-----]	-----
8	[-----] ἐνθάδε[ε-----]	----- burada --

67. Kat. No. 193 (Bir Adamın Mezar Taşı)
(altar) (Çifteler/Eskişehir)

	Πουσα σὺν τέ-	"Pousa çocuklarıyla
2	κν[ο]ις ἀνδρὶ	beraber eşine ve
	κ Δ[τὶ Βρο]ντῶν-	Zeus Bronton'a
4	τι εὐχὴν	adağı (sundu)."

68. Kat. No. 198 (Attalos'un Mezar Taşı)
(altar) (Sarayören [Alpanos]/Eskişehir)

	Εὐψυχος Ἄττ-	"Attalos oğlu
2	άλου πατρὶ θε-	Eupsykhos tanrının
	οφιλήτω κ	sevgili kulu babasına
4	Διὶ Βροντῶ-	ve Zeus Bronton'a
	ντι εὐχὴν	adağı (sundu)."

69. Kat. No. 201 (Donaks'in Mezar Taşı)
(altar) (Şarhöyük/Eskişehir)

2	Ὀνησίμη Δόνακι πατρὶ σὺν Νεικομήδῃ συν[βί]φ [κ]	"Onesime eşi Neikomedes ile beraber babası Donaks'a
4	Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν	(ve) Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

70. Kat. No. 204 (Aur(elius) Diodoros ve Eşi Tykhe'nin Mezar Taşı)
(altar) (Kara Pazar/Eskişehir)

2	Αὐρ. Διόδωρο– ς μετὰ συνβί– ου Τύχη(ς) ζῶν– (<i>sic</i>)	"Aur(elius) Diodoros eşi Tykhe'yle bir– likte hayattalarken
4	τες ἑαυτοῖς κ Διὶ Βροντῶν–	kendilerine ve Zeus Bronton'a
6	[τι] εὐχὴν	adağı (sundu)."

71. Kat. No. 205 (Phainippos'un ve Eşinin Mezar Taşı)
(altar) (Kara Pazar/Eskişehir)

2	Περσεὺς κ Πλού– σιος Φαινίππῳ πατρὶ κ μητρὶ	"Perseus ve Plousios babaları Phainippos'a,
4	κ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν	annelerine ve Zeus Bronton'a adağı (sundular)."

72. Kat. No. 207 (Appas'in Mezar Taşı)
(yuvarlak altar) (Virancık [Örencik]/Emet/Kütahya)

2	Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἀππα τῷ ἀδελφῷ Ἀπολλώνιος μετὰ τῶν	"Apollonios kardeşleri ve babasıyla birlikte Zeus Bronton'a ve
4	ἀδελφῶν καὶ τοῦ πατρός· ἔτους σα΄	kardeşi Appas'a (adağı sundu). Sene 201"

73. Kat. No. 216 (Hermadion'un Mezar Taşı)
(blok) (Eskişehir)

2	Ἑρμέρωσ Με– ν[άνδ]ρου κ Θ[εμι]στῶ σύ–	"Menandros oğlu Hermeros ve eşi Themisto oğulları
4	ν[βιο]ς Ἑρμα– δίωνι τέκ–	Hermadion'a ve Zeus Bronton'a
6	νφ κ Διὶ Βρο– ντῶντι	adağı (sundular)."

74. Kat. No. 219 (Aurelius Papas ve Eşi Aurelia Kseuna'nın Mezar Taşı)
(levha) (Aşağı Ilıca/Eskişehir)

2	Αὐρ. Παπας Ἀπολλωνίου ἀμαξάρχης κ Ξευνα σύν– βιος μνήμης χάριν ἔνθα	"Apollonios oğlu ulaşım memuru Aur(elius) Papas ve eşi Aur(elia) Kseuna burada yatıyorlar;
4	τέθεικαν κ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν· Αὐρ. Ὀνήσιμος Παπ–	(onların) hatırası için ve Zeus Bronton'a adak olarak
6	ας κόσμησε	Aur(elius) Onesimos Papas (ölülere) son görevini saygıyla yerine getirdi."

75. Kat. No. 220 (Bir Adamın Mezar Taşı)
(levha) (Aşağı Ilıca/Eskişehir)

2	Τειμόθεος Ἀσκλη– πᾶς πατρὸς ψυχῆ– ς καὶ Διὶ Βροντῶ–	"Teimotheos Asklepas baba– sının ruhu için
4	ντι εὐχὴν	ve Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

76. Kat. No. 222 (Stephanos ve Melitine'nin Mezar Taşı)
(levha) (Aşağı Ilıca/Eskişehir)

2	[Αὐρ.? Φ]ιλότημ[ος] Μηνοφίλου Στεφάνφ κα[ὶ]	"Menophilos oğlu (Aurelius?) Philotimos Stephanos'a ve
4	Μελι[τίν]ῃ καὶ Ζήνον κ Βάκ–	Melitine'ye ve Zenon ve Bakkhos Zeus
6	χος Διὶ Βροντ– ῶντι εὐχὴν	Bronton'a adağı (sundular)."

77. Kat. No. 224 (Apollonios'un Mezar Taşı)
(levha) (Üçsaray/Seyitgazi/Eskişehir)

	Ἄρχος καὶ Ἐπαφ-	"Arkhos ve Eraphro-
2	ρόδειτος Ἄπο-	deitos babaları Apol-
	λωνίῳ πατρὶ Διὶ Βροντ-	lonios'a ve Zeus Bron-
4	ῶντι εὐχὴν	ton'a adağı (sundular)."

78. Kat. No. 229 (Kyrille'nin Mezar Taşı)
(bilinmiyor) (Eskişehir)

	Γ[---]Α Γ Α Γ	"-----
2	Μ[---]Α Γ γυναί-	-----
	κὶ Κυρίλλῃ ζώ-	henüz hayatta ve
4	σῃ κ̅ φρονούσῃ	aklı başında olan
	κ̅ Διὶ Βροντῶντι	eşi Kyrille'ye
6	εὐχὴν	ve Zeus Bronton'a
		adağı (sundu)."

79. Kat. No. 230 (Neiketor'un Mezar Taşı)
(bilinmiyor) (Ayvalı/Eskişehir)

	Νεικάνωρ καὶ Τα-	"Neikanor ve
2	[τ]εῖς Διὶ Βροντῶν-	Tateis Zeus
	τι καὶ Νεικήτορι	Bronton'a ve
4	πατρί	babaları Neiketor'a
		adağı (sundular)."

80. Kat. No. 236 (Flavia'nın Mezar Taşı)
(bilinmiyor) (Şarhöyük/Eskişehir)

	Λάρος Σωκράτου	"Sokrates oğlu Laros
2	Φλαβία συνβίῳ γλυ-	biricik eşi Flavia'nın
	κυτάτη μνήμης χά-	hatırasına ve çocuk-
4	ριν κ̅ σὺν τοῖς τέκνοις	larıyla birlikte Zeus
	Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν	Bronton'a adağı
		(sundu)."

81. Kat. No. 237 (Mezar Taşı)
(bilinmiyor) (Eskişehir)

2	Αὐρ. Ἀλεκκᾶς Ἀπ- ολλ/ο/νίου ὑπὲρ (sic) τῶν θεῶν [-----]	"Apollonios oğlu Aur(elius) Alekkas bütün -- tanrılar
4	πάντων ΝΕΙ[-----] ΚΗΝ ὑπὲρ ΝΕΙ[-----]	için ----- -----
6	ΚΗΚΑΘΩΚΚΕΕΝ [---]ΥΚΑΜΗΝ κ Διὶ Βρο-	----- ve Zeus Bronton'a
8	[ντῶντι] εὐχὴν	adağı (sundu)."

82. Kat. No. 240 (Mezar Taşı)
(bilinmiyor) (Eskişehir)

2	----- [---] κ Δι[ὶ Βρο]- ντῶντι εὐ-	----- ve Zeus Bronton'a
4	χὴν	adağı (sundu[lar])."

83. Kat. No. 252 (Zoilos ve Apsas'ın Mezar Taşı)
(bilinmiyor) (Koyunlu/Söğüt/Bilecik)

2	Ἀγαθῆ τύχη· Διὶ Βροντῶντι, Ζωίλω καὶ Ἀψάδι	"Hayırlı Uğurlu Olsun! Zeus Bronton'a, Zoilos'a ve Apsas'a
4	Τρύφων καὶ ὑ ἀδελφὸν βωμὸν ἀνέστησαν	(bu) altarı Tryphon ve kardeşleri kendi-
6	ὑπὲρ αὐτῶν [καὶ τῶν] ιδίῶν πάν[των]	leri ve bütün aile üyeleri için adak
8	εὐ[χὴν]	olarak diktiler."

84. Kat. No. 256 (Marathon ve Basa'nın Mezar Taşı)
(altar) (Kızıl Damlar/Bilecik)

2	Ἀγαθῆ τύχη· Μαραθῶν- ι καὶ Βάσα	"Hayırlı Uğurlu Olsun! (Ben) ---- oğlu Marathon
4	ἀνέστησα Διεὶ (Β)ροντ- (sic)	Marathon'a ve Basa'ya (ve)
6	ᾠ(ν)τι τὸν βω- (sic) [μ]ὸν [---]	Zeus Bron- ton'a (bu)
8	Μαραθ[ῶ]ν Η[-----]	altarı diktim."

85. Kat. No. 257 (Diomedes'in Mezar Taşı)
(altar) (Akcaşehir/Bilecik)

	X(ρ)ῆστος (<i>sic</i>)	"Diomedes
2	Διομήδο-	oğlu Khres-
	υ Δι̅ Βρον-	tos Zeus
4	τῶ(ν)τι Δι- (<i>sic</i>)	Bronton'a
	ομήδηι	(ve) Diome-
6	[ᾶ]νέστη-	des'e (bu)
	[σ]εν τὸν β-	altarı emir
8	ωμὸν κα-	gereği
	τὰ ἐπιταγ-	dikti."
10	[ήν]	

86. Kat. No. 262 (----- eine'nin Mezar Taşı)
(altar) (İnhisar?/Söğüt/Bilecik)

	[Ἀγαθῆ τύχη·]	"(Hayırlı Uğurlu Olsun!)
2	[-----]-	-----
	εἰνη Χρή[στου]	hayat arkadaşı
4	συννεύ[φ]	Khrestos kızı
	ὑπὲρ ἑαυτοῦ	----- eine'ye
6	καὶ τῶν ἰδί-	kendisi ve bütün
	ων πάντω[v]	aile üyeleri için
8	Δι̅ Βροντῶ[v]-	Zeus Bronton'a
	τι	(adağı sundu)."

87. Kat. No. 264 (Mezar Taşı?)
(altar) (Başköy/Bilecik)

	-----	"-----
	[-- Δ]ι̅ Βρ[οντῶντι καὶ]	Zeus Bronton'a ve?
2	[---]οιω̅ κα[-----]	-----
	[---]ᾶνέθη[κεν -----]	-----
4	[---]τωκρα[-----]	(bu altarı dikti)."
	[---]ΥΛΙΑ[-----]	

88. Kat. No. 278 (Pagnius ve Marcus'un Mezar Taşı)

(altar) (Günyarık/Bozüyük/Bilecik)

	(vac) Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a,
	καὶ Παγνίῳ	Pagnius'a ve
4	καὶ Μάρκῳ Κό-	Marcus'a (biz)
	μο(vac) δος καὶ	Commodus ve
6	Μαρκιανὸς (vac)	Marcianus
	κατὰ κέ(vac) λευσιν	tanrının emri
8	τοῦ θεοῦ ἄν- (vac)	gereği (bu)
	εστήσαμεν	altarı diktik."
10	βωμόν	

89. Kat. No. 283 (Eutykhion ile Khrytion'un Mezar Taşı)

(altar) (Nanedere/Düzdağ/Bilecik)

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
	καὶ Εὐτυχίωνι	ve Eutykhion'a
4	καὶ Χρυσίῳ Τύλ-	ve Khrytion'a
	λιος καὶ Τυλλία	Tullius ve Tullia
6	ἀνέστησαν βω-	(bu) altarı diktiler."
	μόν	

90. Kat. No. 289 (Nestor ve Khresion'un Mezar Taşı)

(altar) (Yukarı Kınık/Göynük/Bolu)

	Δὶ Βροντῶντι	"Zeus Bronton'a,
2	Ἀρχέλας κέ	Nestor ve Khresion'a
	Κλήμης· Νέστ-	Arkhelas ve Klemes
4	ορι κέ Χρησίῳ	adak olarak diktiler."
	ἰς εὐχὴν ἀνέ-	
6	στησαν	

91. Kat. No. 293 (Bir Adamın Mezar Taşı)

(altar) (İzmit)

	Ἀριστέας Πυθ/[έ]-	"Pytheos? oğlu
2	ου? μετὰ γυναι-	Aristeas eşi
	κὸς ΚΑΟΑ καὶ τέ-	----- ve kendi
4	[κ]νων ἰδίων Δι[ι]	çocuklarıyla beraber
	[Β]ρ[οντ]ῶντι ε-	Zeus Bronton'a
6	ὕχ[ι] πατρὶ χάριν	adağı (sundu)
		(ve) babalarına
		(hatırası?) nedeniyle."

Addenda

92. Kat. No. 162 (Bir Kadının Mezar Taşı)
(altar) (Akoluk/Kütahya)

	(başlık profili üzerindeki yazıt)	
2	Ἀρίστων ὑπὲρ τῶν ἰδίω- ν πάντων Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν	"Ariston bütün aile üyeleri için Zeus Bronton'a adağı (sundu)."
	(kaide üzerindeki yazıt)	
2	Ἀρίστων Ἀ[. . .]πιλαίου ἱ- δίᾳ μάνμη εὐχὴν	"A — — —pilaios? oğlu Ariston kendi annesine adağı (sundu)."

93. Kat. No. 209 (Besleme Teimon'un Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

2	Μένανδρος [Ἰπ]πω- νος καὶ Αμείας Τεί- μωνι θρεπτῶ καὶ	"Hippon oğlu Menandros ve Ameias beslemeleri Teimon'a ve Apollonios ve Dionysios süt kardeşlerine aile üyeleri için Zeus Bronton'a (adağı sundular)."
4	Ἀπολλώνιος καὶ Διονύσιος συν-	
6	τρόφῳ ὑπὲρ τῶν εἰδίων Διὶ Βρον-	
8	ἔ τῶντι ὁ	

94. Kat. No. 92 (Maliye Memuru Aur(elius) Thallos Asklepas'ın Mezar Taşı)
(stel) (Eskişehir)

2	Αὐρ. Θάλλος Ἀσκληπιᾶς αὐτῷ ζῶν	"Maliye memuru Aur(elius) Thallos Asklepas hayattay- ken kendisine ve Zeus Bronton'a adağı (sundu)."
4	καὶ Διὶ Βρον- τῶντι	
6	ὁ ταμίας	

17. ADAKLARIN ÜZERİNDEKİ MOTİFLERİN LİSTESİ

ZEUS BRONTON	at arabası ve arabacı 284	Zeus büstü (kartalla birlikte) 144, 212
bir öküz başı 14, 28, 62, 74, 86, 122, 138, 145, 153, 160, 163, 164, 170, 172, 178, 183, 193, 195, 198, 200	buğday başağı 273	yıldırım demeti 35, 132, 144, 175
iki öküz başı 6, 13, 26, 30, 56, 68, 95, 99, 135, 144, 146, 150, 161, 171, 173, 175, 176, 180, 181, 190, 217, 232, 238, 276, 284	amfora 144, 173, 174, 176, 191, 275, 279	bir kartal 56, 58, 63, 75, 86 (dal üzerinde duran), 173, 175, 176, 199, 253, 284, 298
üç öküz başı 204	<i>falx vinitoria</i> (bağcı bıçağı) 60, 70, 88, 173, 176, 290	iki kartal 132
çifte koşulmuş öküz başları 3, 24, 60, 70, 72, 76, 155, 156, 166	<i>dolabra</i> (bağcı çapası) 19, 60, 70, 173, 176	kanatları açık kartal 2, 99, 121, 154, 171,
iki öküz 273	krater 137, 138, 139, 140, 150, 153, 156, 163, 169, 179, 180	yıldırım demeti üzerinde duran kartal 9, 28, 41, 74, 90, 142, 159, 207, 280
çifte koşulmuş öküzler 162	içinden asma dalları ve üzümler fişkırın krater 70, 144, 146, 147, 171, 187, 193	altar üzerinde duran kartal 99, 150, 171
saban 72, 96, 144, 171, 173, 175, 176, 195	üzüm salkımı 14, 43, 57, 62, 124, 150, 156, 162, 165, 167, 180, 193	çelenk üzerinde duran kartal 121, 172
boğa 171	asma dalları ve üzüm salkımları 37, 155, 163, 169, 173, 176, 205, 275, 276	çubuk (dal) üzerinde duran kartal 127
boynuz 171	bitkisel motifler 189	gagasında çelenk taşıyan kartal 74, 121, 171, 273, 281
koç 171	Zeus büstü 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281, 301	erkek büstü 70, 85, 154, 173, 176, 271
at başları 199		erkek başı 269, 281

kadın büstü 8, 71	havaya kaldırılmış kollar 136	Hermes (kerykeion ve para kesesi ile) 171, 196, 275, 301
kadın başı 143	hilal 144	Khristi Monogram 158
insan baş(lar)ı 223, 224, 272, 274 (iki erkek başı)	baitylos (üçgenimsi motif) 147, 148, 149, 150, 153, 167, 174, 175	flüt çalan komik figür 296
erkek ve kadın büstü birlikte 57, 61, 143, 267, 296	palamut? 157	dans eden komik figür 296
büst 45, 73, 78, 162, 170, 199, 220, 255, 284, 288	mensa tripes ve üzerinde sürahi ve bardaklar 173, 262	niteliğ i anlaşılamayan kabartmalar 64, 178, 185
ayakta duran figür(ler) 64, 162, 192, 196, 298	vazo 160, 173	ZEUS BRONTAİOS
çelenk 5, 6, 7, 11, 15, 22, 27, 34, 36, 39, 43, 47, 48, 62, 65, 66, 68, 80, 93, 94, 124, 138, 148, 149, 151, 152, 155, 163, 168, 171, 174, 175, 176, 178, 181, 186, 187, 189, 199, 205, 221, 226, 262, 276, 284	kupa 281	insan betimleri 1
girland 1, 8, 14, 28, 30, 55, 81, 139, 141, 153, 156, 160, 161, 171, 177, 217, 310	yün sepeti 71, 163	yatan insan betimi 4
rozet 26, 71, 73, 133, 142, 155, 156, 161, 166, 171, 172, 173, 174, 178, 181, 193, 204, 248, 289	iğ 12, 71	sığır 1
patara 1, 6, 14, 24, 39, 49, 60, 63, 66, 84, 99, 101, 121, 125, 126, 131, 145, 146, 151, 155, 161, 167, 187	öreke 12, 71	altar 1, 4
	sandık? 71	Zeus 4
	sandalet 12	kartal 4
	balta 70	Herme 4
	Helios 171	girland 4

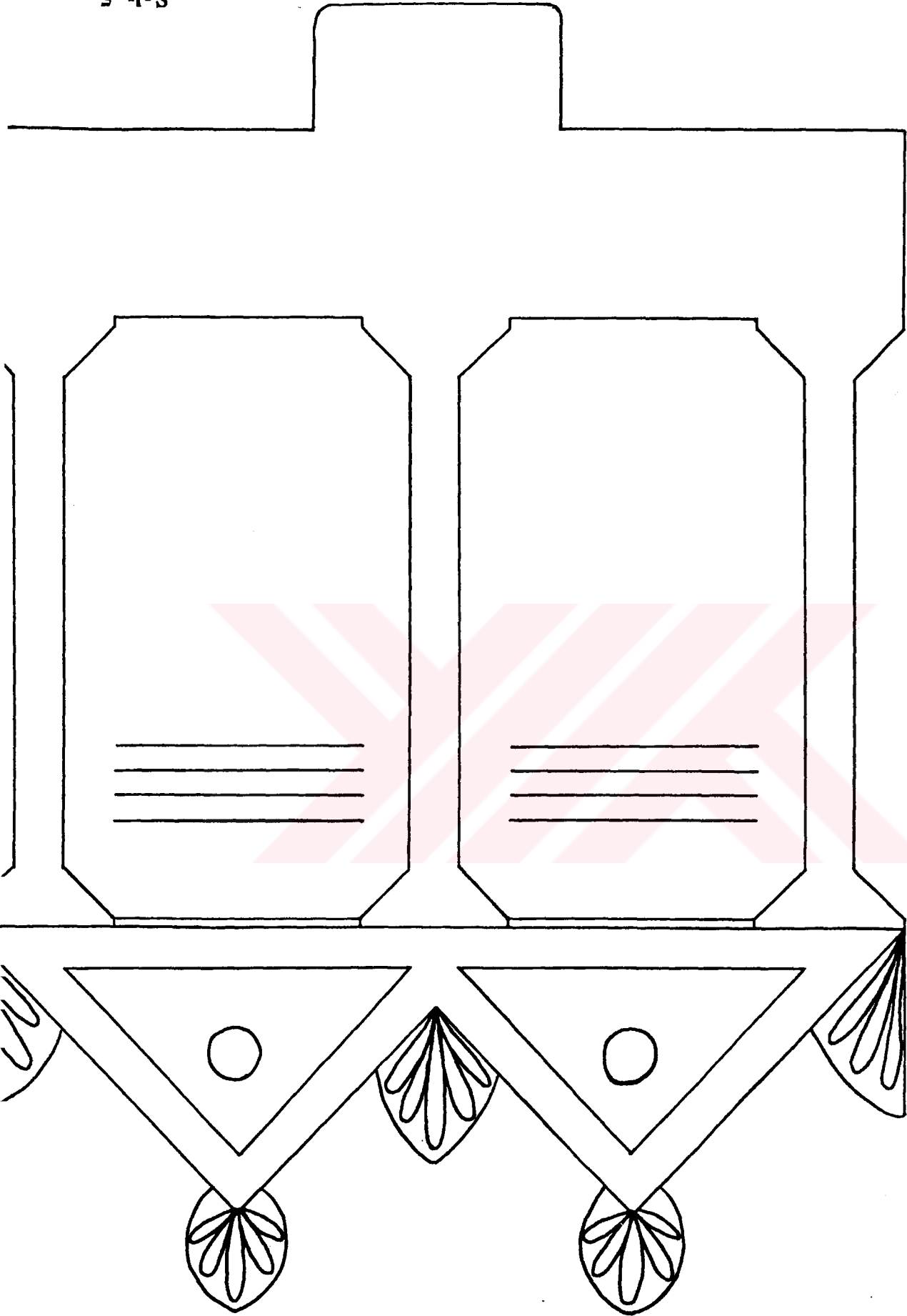
18. EPİGRAFI SİMGELERİ

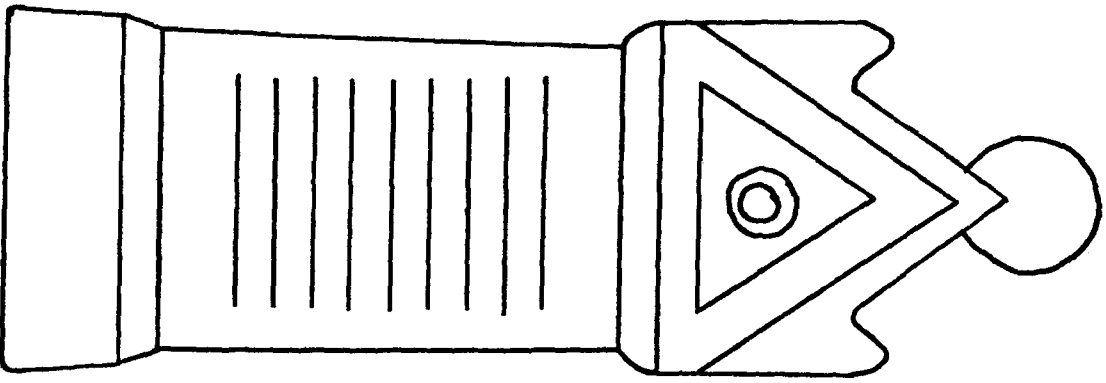
Aşağıdaki simgeler French, Milestones 2, s. 384 vd.'dan aşağıdaki kataloğa uyarlanarak alınmış ve yazıtlar bu sisteme göre incelenmiştir.

BÜYÜK HARF	Taşa okunan (ya da taşın önceki kopyasında bulunan) ama yayımlayanın anlam veremediği harfler
[α β γ]	Kırılıp yitmiş ya da zamanla silinmiş harflerin yerine yayımlayanın koyduğu harfler
{ α β γ }	Antik çağda taşa yazılmışken yayımlayanın gereksiz gördüğü harfler
< α β γ >	Antik çağda kazara atlanmış olduğu düşüncesiyle yayımlayanın metne eklemiş olduğu harfler
(α β γ)	Taştaki kısaltmaları ya tımllemek ya da genişletmek için yayımlayanın eklemiş olduğu harfler
[[---]]	Antik çağda sildirilmiş, artık hiç görülemeyen ve sayısı bilinmeyen harfler
α β γ	Bozulmuş ya da kısmen korunmuş, yorumu kuşkulu harfler; çizimleri varsa ona başvurunuz.
(<i>sic</i>)	Yayımlayanın taşta gördüğünü olduğu gibi verdiği ama dilbilgisi ya da yazım kuralları bakımından alışılmışın dışında olan harfler
α β γ	Yayımlayanın eski bir okumadan alıp düzelterek verdiği harfler; bkz. açıklama kısmında verilen bilgi
/ α β γ /	Taşa yanlış ya da özürli olarak yazılmış harfler; yayımlayanın önerdiği düzeltmeler, metinde küçük harflerle gösterilmiştir; çizimleri ve yorumları varsa, onlara başvurunuz.
<u>α β γ</u>	Taşı daha önce kopya eden kişinin gördüğü ama artık görülmeyen harfler

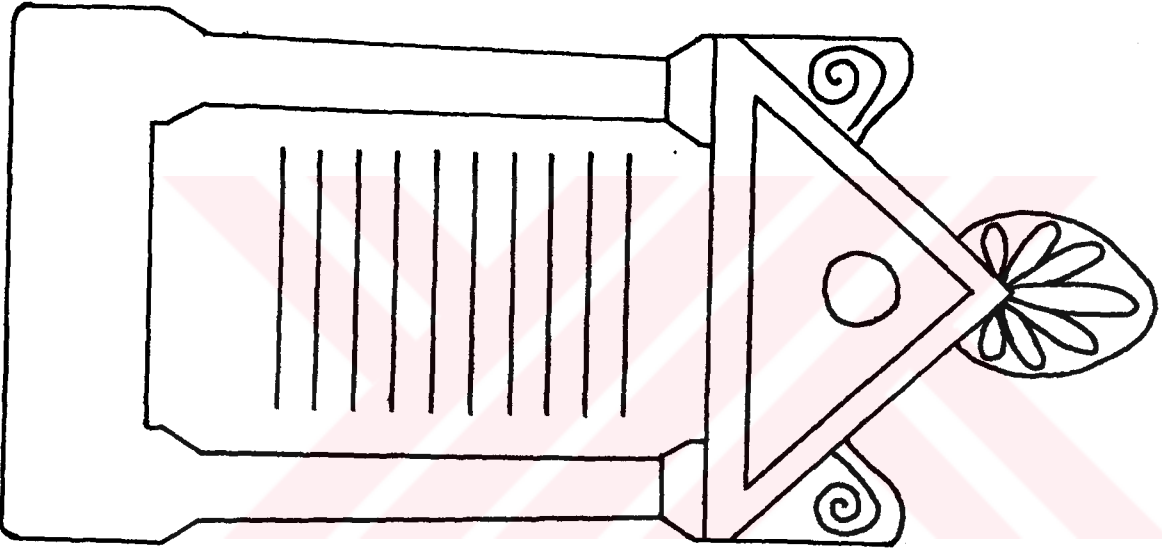
(vac)	Yazıtlı yüzeyde boş bırakılmış yerler
[. . 4 . .]	Eskiden harf olduğu açık olan bir boşluğu doldurmak için gerekli harf sayısı. Her nokta bir harfi gösterir. Bu nedenle, noktaların üzerinde, harflerin sayısını belirten bir rakam olmasa da olur.
[----]	Metnin yayımında, yitmiş olan harflerin bıraktığı boşluğu belirtmek ya da yazıtı tımllemek için, bilinmeyen harf sayısını göstermede kullanılır. Köşeli ayraç yoksa, bu belirsiz sayıda satır yitmiş demektir.
αβ	Bitişik harfler, ligatur
κ	κέ = καί

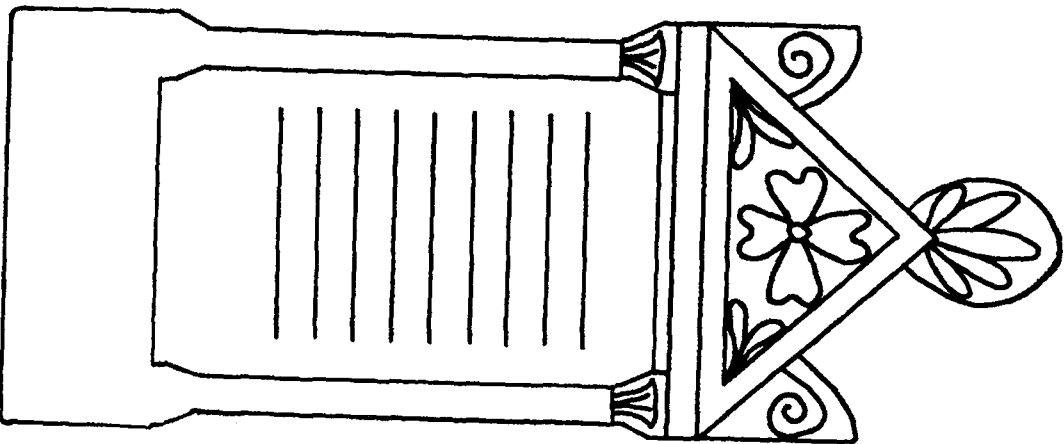

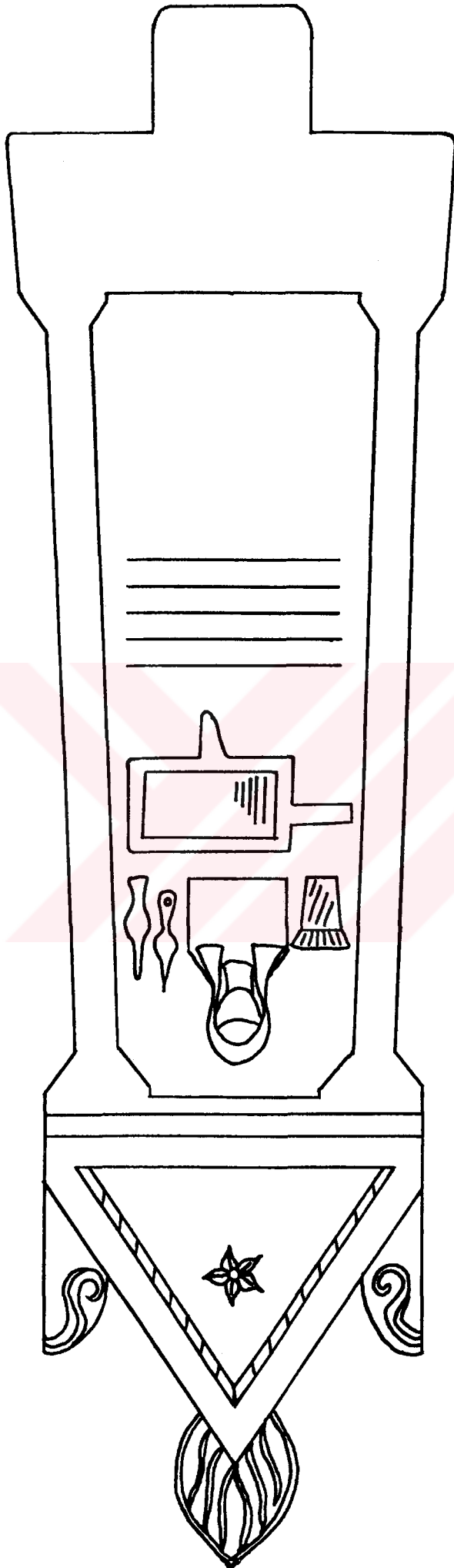
Şek. 6

Şek. 7

Şek. 8

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Nalan Eda AKYÜREK ŞAHİN

PHRYGIA'DA ÇİFTÇİ TANRISI: "DII BRONTONTI EUKHEN"

122565
2. cilt

**TC YÖK EKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

122565
2. cilt

Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü

Doktora Tezi

CİLT II
(KATALOG)

Antalya, 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafındanEskiçağ Dilleri ve Kùltürleri.....
Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ OLARAK kabul edilmiştir.

İmza

Başkan :.....Doc.Dr. A. Vedat GELGİN

Üye (Danışman):.....Doc. Dr. Mustafa ADAK

Üye :.....Prof. Dr. Güler GELGİN

Üye :.....Prof. Dr. Sencer SAHİN

Üye :.....Doc. Dr. Burhan VARKIVANG

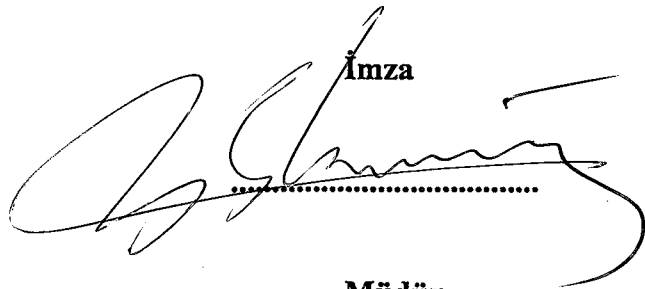

Üye :.....

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../...

İmza

Müdür

TİPOLOJİK VE EPİGRAFİK KATALOG

KUZEYBATI PHRYGIA (Eskişehir–Kütahya) (6.1.) (Kat. No. 1–245)

STELLER (6.1.1.) (Kat. No. 1–134)

ÜÇGEN ALINLIKLILIKLI BÜYÜK STELLER (6.1.1.1.) (Kat. No. 1–100)

Üçgen Alınlıklı Basit Steller (6.1.1.1.1.) (Kat. No. 1–6)

Kat. No. 1

Üçgen Alınlıklı Stel (Şek. 1; Lev. 1, a–b (b = ıstampaj fotoğrafı))

Bul. Y.: Avdan çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da bir evde [Kat. No. 14 ile birlikte] durmaktaydı. Frei çalıştığı sırada ise, Avdan'da Ali Rıza Özkan'ın evindedir.; **Malz.:** Gri Mermer; **Yük.:** 1, 14 m; (gövde) 56 cm; **Gen.:** 49 cm; (gövde) 44 cm (Frei'a göre gövde Gen. 45 cm, kaide Gen. 49 cm); **Kal.:** (gövde) 14–19 cm, (kaide) 19 cm; **H. Yük.:** 2–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 62 No. 125 Lev. 37; Frei, Phrygische Toponyme, s. 13 vd. No. 3.

Es. Dur.: Eserin alınlık kısmında tepe ve sağ akroter kırılmış, yazıt oldukça aşınmıştır. Eserin üzerinde boydan boya bir çatlak ve birçok küçük çizik ve aşınmalar vardır. (Stel, Frei çalıştığı sırada Cox ve Cameron'un çalıştıkları zamankinden daha kötü durumdadır.)

Tanım: Üçgen alınlıklı stel yüksek bir kaideye sahiptir. Bölgedeki tipik stel biçiminden farklı olarak, gövdeyi sağ ve sol yanda sınırlayan stilize sütunlar bu stelde işlenmemiştir. Alınlığın üçgen eğrileri üzerinde çizgisel süsler vardır. Akroterler palmet biçiminde düzenlenmiştir. Alınlığın içine bir *patera* resmedilmiştir. Eserin üzerine, alınlığın hemen altına yapraklardan oluşmuş küçük sarkık bir girland kabartması betimlenmiştir. Girlandın altında ise üç satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: : Α Ω Ε

	Μαρλακκην[οὶ Δι]	"Marlakkos/on'lular
2	Βροντῶντι [εὐχῆν]	Zeus Bronton'a
	ὑπερ κα[ρπῶν]	adağı ürünleri için (sundular)."

Satır 1: Burada bir köyün halkının (bir cemaatin) (Μαρλακκηνοί) adağı söz konusudur. Cemaat adağı Zeus Bronton'a ürünleri için sunmuştur. Μαρλακκην[οί] veya Μαρλακκηνός *ethnikon*'u aş. 22, 23, 100 ve 245 numaralı yazıtlarda da görülmektedir. Μαρλακκηνός *ethni-*

kon'unda söz konusu olan yerin adını Zgusta Μαρλακκ//α// olarak vermektedir ve Dorylaion ve Nakoleia arasında bir yerde aranması gerektiğini belirtmektedir, bkz. Ortsnamen, s. 367 § 772. Ancak, P. Frei, Phrygische Toponyme isimli makalesinde söz konusu *toponym*'e değinmekte ve bu yerin nerede olabileceği konusunu açıklığa kavuşturmaktadır. Makalede tanıtılan ve yine Avdan'da bulunmuş olan yeni bir yazıtta (Phrygische Toponyme, s. 11 vd. No. 2N) yer adı ilk defa ve ender bir durum olarak *genitivus* halinde [- - κ]ώ|μης Μαρλακκου şeklinde geçmektedir. Bu önemli bilgi sayesinde yer adının Zgusta'nın belirttiği biçimde Μαρλακκ//α// olarak değil, Yunancada O gövdesine göre çekimlenen bir sözcük olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, yer adının -oç veya -ov eklerinden hangisi ile bittiği şu andaki bilgilere göre belirlenememektedir. Bu nedenle Frei makalesinde yer adını Marlakko- şeklinde kullanmaktadır. Eskişehir'in güneyinde bulunan Avdan Köyü'nden bugüne kadar 50 civarında yazıt ele geçmiştir ve buna göre Frei burada antik bir yerleşmenin olabileceği üzerinde durmaktadır. Avdan'da bulunan ve yukarıdaki adağın da dahil olduğu altı adak yazıtında (bunlardan dört tanesi Zeus Bronton'a adanmıştır) bu yerin adı geçmektedir. Frei, tatminkar sayıdaki bu buluntuların Avdan Köyü'nün antik adının Marlakko- olduğuna işaret edebileceğini belirtmektedir. Ancak, bu yazıtların hepsinin adak yazıtı olduğunu özellikle vurgulamakta ve sırf buluntu yerinden dolayı Avdan'ın Marlakko- olduğunun kesin söylenemeyeceğini de eklemektedir. Çünkü, bir kutsal alana değişik cemaatlerin ya da köylerin halklarının adak sundukları bilinmektedir. Fakat, Frei'in makalede sunduğu ve 3. grup adı altında topladığı yine Avdan'da bulunmuş olan yazıtlar (Phrygische Toponyme, s. 15 vd. No. 5N, 6N ve 7; bkz. aş. Kat. No. 22, 23 ve 245) sayesinde, Avdan'ın antik adının Marlakko- olduğu hemen hemen kesinlik kazanmıştır. 3. gruptaki bu adak yazıtlarının diğerlerinden farkı ve lokalizasyonu sağlayan özelliği ise, yazıtların bir şahıs ve cemaat tarafından ortak olarak sunulmuş olmasıdır. Bir şahıs adak ve kütle ilgili masrafları karşılamakta ve cemaate bir çelenk adamaktadır. Cemaat ise seçilmiş olan bazı memurlar (ἐπιμελουμένων - - -) aracılığıyla adağı (töreni) gerçekleştirmektedir. Yazıtlarda adı geçen bütün bu işlemler bir bayrama (olasılıkla hasat bayramına) işaret etmektedir. Bayramların ise yazıtlarda cemaatin adının geçtiği yerde yapıldığı bilinmektedir. Bu nedenle, yazıtlarda adı geçen cemaatin bayramı kutladığı yer olan Marlakko- eserlerin buluntu yeri olan Avdan'dan başka bir yer olmamalıdır. Avdan'da bulunmuş ve bu yer ismini taşıyan ve yukarıda değinilmiş olan göreceli olarak çok sayıdaki yazıt bu düşüncüyü desteklemektedir. Konu ile ilgili olarak bkz. aş. Kat. No. 22, 23 ve 245. Frei, yer adı Marlakko-'nun yörede konuşulmuş olan 2. ve 1. binyıl dilleri ile ilişkisinin olup olmadığının belirlenemediğini de eklemektedir.

Cox ve Cameron Süpren'de (Süpüren) (eskiden Süpü Ören) bulunmuş bir yazıtta geçen Αουαδιος *epitethon*'una (Kat. No. 4) ve ses benzeşmesine dayanarak Avdan'ın antik adının Αουαδιος olabileceğini belirtmektedirler. Ancak, Avdan'ın antik adı, P. Frei'in gösterdiği gibi Μαρλακκο- olarak belirlenmiştir. Αουαδιος ile ilgili olarak ve Frei'in bu konudaki fikirleri hakkında bkz. aş. Kat. No. 4. Avdan'da bulunmuş olan Zeus Bronton'a adanmış çok sayıdaki adak taşından tanrının burada bir kutsal alanının var olduğu anlaşılmaktadır, krş. aş. Kat. No. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 100, 125, 155, 156, 163, 164, 165, 166, 184, 185, 186,

187, 245?. Ayrıca, Avdan için bkz. Belke–Mersich, TIB 7, s. 199 s. v. Avdan (2).

Kat. No. 2

Üçgen Alınlıklı Stel (Lev. 1 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Kuzkaya (Kozkaya)/Eskişehir (Cox ve Cameron'a taşın Kumba'dan getirildiği söylenmiştir); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kuzkaya'da, köyün yukarısında bir evin dış kısmında durmaktadır; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 1, 65 m; **Gen.:** (alınlık) 70 cm; (gövde) 65 cm; **Kal.:** 15 cm; **H. Yük.:** 4, 5–5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 44 No. 79 Fig. 17 Lev. 28.

Es. Dur.: Stelin sağ tarafının alt kısmı kırılmıştır. Yazıt çok aşınmıştır.

Tanım: Stel alınlık, gövde ve kaide olmak üzere eşit büyüklükte üç bölüme ayrılmıştır. Alınlıkta tepe ve köşe akroterleri betimlenmiştir. Akroterlerin ortasında, alınlığın içinde kanatları açık bir kartal kabartması işlenmiştir. Kartalın başı sağ tarafa dönüktür. Stelin üzerinde beş satırlık Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: : € C A

Fig. 1

	'Αρίσταρχο[ς] ἱερ-	"Rahip Aristarkhos
2	εὐς μ[ετὰ τῶν] ε-	aile üyeleriyle birlikte
	ιδί[ων ὑπὲρ εὐθ]εν-	bolluk (bereket) için
4	είας Διὶ Βρο[ο]ντ-	Zeus Bronton'a
	ῶντ[ι] εὐχὴν	adağı (sundu)"

Satır 1–3: 'Αρίσταρχο[ς] ἱερεύς. Adak, rahip Aristarkhos tarafından sunulmuştur. Bu katalogta Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314. εἰδίων = ἰδίων.

Satır 3–4: [ὑπὲρ εὐθ]ενείας. –ενείας olarak kalan sözcük Cox ve Cameron tarafından εὐθ]ενείας olarak tamamlanmıştır. Aynı tür bir tamamlamayı Cox ve Cameron yine aynı yayında, No. 224'de (bkz. aş. Kat. No. 242) soru işareti eşliğinde önermektedirler: [ὑπὲρ εὐθ]θηνεί[α]ς. Ancak, bu sözcükler [πολυθ]ενείας olarak da tamamlanabilir: bkz. aş. Kat. No. 48. εὐθενείας tamamlaması doğru ise, adak bolluk (bereket) için adanmıştır. Bu sözcük, Zeus Bronton'un aynı zamanda bir bereket tanrısı olduğunu gösteren ifadelerden birisidir. Konu ile ilgili olarak krş. aş. Kat. No. 287 (εὐθυνοῦντος).

Kat. No. 3

Üçgen Alınlıklı Stel (Lev. 1)

Bul. Y.: Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Süpü Ören'de cami hocasının evinde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 66 cm; **Gen.:** (gövde) 32 cm; (kaide) 34, 5 cm; **Kal.:** (gövde) 8 cm; (kaide) 9 cm; **H. Yük.:** 2, 25–2, 75 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 73 No. 153 Lev. 40.

Es. Dur.: Alınlığın sol köşe ve kenarı kırılmıştır. Stelin üzerinde yıpranmalar görülmektedir.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin kaba işlenmiş kaide kısmı vardır. Alınlık kalın bantlar biçiminde belirginleştirilmiştir. Alınlığın altında, stelin üzerinde çifte koşulmuş iki öküz başı kabartması görülmektedir. Bunun altında dört satırlık Eski Yunanca bir yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Ω Ρ

	Ἐπινεικῶν	"Epineikos oğlu
2	ἰκου ὑπὲρ βοῶ-	Apollon sığırları
	ν Βροντῶντι εὐ-	için (Zeus) Bronton'a
4	χίην	adağı (sundu)."

Satır 3: Βροντῶντι'den önce Δίι yoktur. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 76, 166, 518 ve 582. Βροντῶντι'deki *iota* unutulmuş, sonradan araya sıkıştırılarak eklenmiştir.

Bkz. aş. Kat. No. 24. Bu iki stel aynı yerde aynı kişi tarafından adanmıştır. İki eser de birbirlerine çok benzemektedir.

Kat. No. 4

Üçgen Alınlıklı Stel (Lev. 1)

Bul. Y.: Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Süpü Ören'de Acı Pınar Çeşmesi'nin yanında durmaktaydı [çeşme Süpü Ören'den 15 dakika uzaklıktadır]. Yazıt, Frei tarafından tekrar yayımlanmıştır. Frei ve ekibi steli aramalarına rağmen bulamamışlardır; **Malz.:** Dokimaion? Mermeri; **Yük.:** 82 cm; (gövde) 37 cm; **Gen.:** (alınlık) 37 cm; (gövde) 34 cm; **Kal.:** 11 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 74 vd. No. 157 Lev. 41; Frei, Phrygische Toponyme, s. 18 vd. No. 8 ve s. 23 vd.; SEG 38 (1988) s. 397 No. 1306.

Es. Dur.: Stel üstten ve alttan kırılmıştır ve yanlardan da zedelenip zarar görmüştür. Stelin alınlığı kırık olmasına rağmen seçilebilmektedir. Yazıt yer yer silinmiştir ve üzerinde çatlaklar görülmektedir.

Tanım: Üçgen alınlıklı ve kaideli stelin üzerinde, ön yüzü tamamen kaplayan sekiz satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Menophilos'un, Asklepas'ın ve Aleksandros'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a ve Saouadios'a (Sabazios) Adak

H. Şek.: □ Ε Ψ Ο Μ Α

	[T]είμων κ 'Αλ[έ]–	"Teimon ve Aleksandros
2	[ξ α]νδρος Μην–	babaları Menophilos'a
	[ο]φίλω πατ[ρι]	(ve) Zeus Bronton'a
4	[κ] Διὶ Βροντῶντι	(ve) Saouadios'a
	[Σ]αουαδίω ε[ύ]–	adağı (sundular)
6	χῆν	(ve) Asklepas'a
	'Ασκληπιῶ κ	ve Aleksandros'a
8	'Αλεξάνδρω	

Satır 1: [T]είμων = Τίμων. Ad, Cox ve Cameron tarafından [T]είμων olarak tamamlanmıştır ve tamamlama tutarlı gözükmemektedir.

Satır 4: Βροντῶντι'de ωντ harfleri unutulmuş ve sonradan küçük harflerle üst kısma yazılmıştır.

Satır 4–5: [κ] Διὶ Βροντῶντι [Σ]αουαδίω. Taş üzerinde Α ΟΥ Α Δ Ι Ο Ι durmaktaydı. Taş üzerinde ilk *alpha*'dan önce bir harflik bir boşluk vardır ve burada olabilecek bir harf, örneğin *sigma*, taş yüzeyinin olasılıkla kavlaması nedeniyle kaybolmuş gibi gözükmemektedir. Cox ve Cameron taş üzerinde 'Αουαδίω durduğunu belirtip sözcüğün Avdan Köyü'nün antik adı olabileceğini ve Avdan halkının Zeus Bronton'a adağı olduğunu belirtmektedirler. Zgusta da *epitethon*'un yer adından kaynaklanabileceğini söylemekte ve benzer yer isimlerine göre yerin adının Αουαδ//α// olmasının daha olası olduğunu belirtmektedir, bkz. Ortsnamen, s. 82 § 78–2 harita 32. Sözcük ilk bakışta Zeus Bronton'un bir *epitethon*'u gibi gözükmemektedir. Çünkü Βροντῶντι'den hemen sonra gelmektedir ve arada κ yoktur. Ancak Frei, Βροντῶντι'den sonra κ bağlacının bulunmuş olabileceğini belirtmektedir: [κ] | [Σ]αουαδίω veya [κ] [Σ]αουαδίω: Phrygische Toponyme 1988, s. 24. Sözcüğün her koşulda syntaktik olarak Διὶ Βροντῶντι'ye paralel durduğu ve bir tanrı *epitethon*'u veya başka bir tanrı adını gösterdiği kesindir. P. Frei bu ikinci olasılığın, yani 'Αουαδίω sözcüğü ile bir başka tanrı adının söz konusu olmasının hemen hemen kesin olduğunu belirtmektedir. Neden olarak ise, Eskişehir çevresinden Tanrı Sabazios'un adının iki adak üzerinde Σαουάδιος biçiminde belgelendiğini öne sürmekte ve buradaki 'Αουαδίω sözcüğü ile de Σαουάδιος'un kastedildiğini söz konusu belgelere dayanarak göstermektedir. Bu belgelerden ilki yine bu katalogda bulunan ve yine Zeus Bronton'a ve Saouadios'a sunulmuş bir adaktır, krş. aş. Kat. No. 150. Ötekisi ise, Aşağı İlica'da bulunmuş ve Frei tarafından yayımlanmış olan bir yazıttır: Κιμελιαεῖς ἐνχώριλοι ἐπὶ ἱερᾷ χώρᾳ περ[ι] | καρπῶν Διὶ Σαουαδίω εὐχῆν: Phrygische Toponyme, s. 22 No. 10N. İlk yazıtta Διὶ Βροντῶντι κ Σαουαδίω biçimi geçerken ikinci yazıtta sadece Διὶ Σαουαδίω görülmektedir. Eskişehir Bölgesi'nde Tanrı Sabazios'un adının Saouadios biçiminde yazıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Aşağı İlica yazıtında Zeus'la Tanrı Sabazios'un (Σαουάδιος) birleşti-

rilerek synkretik biçimde tapınım gördüğü açıktır (Σαουάδιος Zeus'un *epitethon*'u gibi kullanılmıştır). Synkretizm hakkında bkz. Johnson, Present State, s. 1588 vd. Buna göre, P. Frei'in da belirttiği gibi, yukardaki Süpren yazıtında geçen sözcüğü Σαουαδίω biçiminde algılamak ve adağın Zeus Bronton'un yanı sıra Saouadios'a sunulduğunu düşünmek mantıklıdır. Burada büyük bir olasılıkla synkretik tapınım söz konusudur. Bir başka yazıt bu düşünceyi desteklemektedir: Διὸ Βροντῶντι καὶ Σωτήρι: bkz. aş. Kat. No. 226. Burada Σωτήρ başka bir *epitethon* olarak anlaşılabilir. Ama yazıt, Διὸ Βροντῶντι καὶ (Διὸ) Σωτήρι biçiminde de anlaşılabilir. İkinci durum daha olası gözükmektedir. Yine, Süpren'in güneydoğusundan (Değişören) bir yazıtta (aş. Kat. No. 66) Διὸ Περσῶν κ Βροντῶντι κ Ἀστράπτοντι karşımıza çıkmaktadır. Burada da yazıtı olasılıkla Διὸ Περσῶν κ (Διὸ) Βροντῶντι κ (Διὸ) Ἀστράπτοντι biçiminde synkretik olarak anlamamız gerekmektedir.

Burada Zeus Bronton'a ve Sabazios'a sunulmuş olan bir mezar taşı söz konusudur. Taş, yazıttan anlaşıldığı kadarıyla önce Menophilos'un, sonradan da Asklepas ile Aleksandros'un mezar taşı olmuştur (Son ikisinin adları taşta sonradan eklenmiş de olabilir). Zeus Bronton ile Sabazios'un isimleri yazıtta, olasılıkla mezarı korumak amacıyla apotropaik anlamda kullanılmıştır. Sabazios için alışılmadık bir durum olan bu olgu Zeus Bronton için tanrının tapınım gördüğü bölgelerde çok sık belgelenmiştir, bu konuda bkz. "Mezar Taşı Olan Zeus Bronton Adakları" kısmı.

Antik kaynakların büyük bir kısmında ve modern literatürde Phrygia kökenli bir tanrı olarak adı geçen Sabazios'un (Σαβάζιος) asıl kökeni bilinmemektedir. Ancak, buluntular onun Anadolu'lu, yani Phrygia'lı veya Trakia'lı olabileceğini göstermektedir. Anadolu'da kültle ilgili buluntular daha çok Phrygia ve Lydia'dan kaynaklanmaktadır. Ancak, tanrının kültüne Yunanistan'da, İtalya'da (Roma'da), Balkanlar'da, özellikle Trakia'da ve Roma İmparatorluğu'nun batı eyaletlerinde de rastlanmaktadır. Tanrıya sunulmuş adaklar daha çok İ. S. 1. ve 3. yy.'lar arasına tarihlenmektedir. Sabazios sakallı, başında Frig şapkası, üzerinde Frig kıyafeti giymiş olarak betimlenmektedir ve ikonografisi ve kültü genellikle Zeus–Iuppiter ile synkretik ilişki içindedir. Karakteri bu tanrılarınkiyle karışıp kaynaşmıştır. Sabazios birçok yönünün yanı sıra bir bereket tanrısıdır ve yağmur göndererek ürünün yetişmesini sağlar. Çiftçileri, hayvanları ve tarım ürünlerini korur. Sabazios doğaya hakim olduğu gibi halkların ve insanların kaderleri üzerinde de etkili bir tanrıdır. Bir doğa ve bereket tanrısı olması onun bu yönleriyle Zeus Bronton'un kültüyle uyum içinde olduğunu göstermektedir. Toprağa bağlı Phrygia halkı bu yüzden her iki tanrıya birden adak sunmuş olmalıdır. Tanrının adı Anadolu'da ve öteki bölgelerde de klasik biçim olan Σαβάζιος dışında farklı şekillerde belgelenmiştir. Bu farklı şekillerden birisi de yukarıdaki yazıtta belgelenmiş olan Σαουάδιος biçimidir.

Lydia'da, Demirci'nin güneydoğusundaki Küpüler ve Elek köylerinde bulunmuş ve tanrıya adanmış olan adak taşları Zeus Sabazios'un burada bir tapınağı olduğunu düşündürmektedir, bkz. Malay, Inscriptions, s. 49 vd. No. 62–65. Eserlerin üzerinde bulunan krater ve kantharos betimlerinden dolayı Malay, Zeus Sabazios'un bağcılık ve şarapçılıkla ilgisi olduğunu ve tanrının üzüm ve bağları koruduğunu düşünmektedir. Bu açıdan da Zeus Sabazios ile Zeus

Bronton'un kültleri çok benzemektedir. Zeus Bronton'a adanan adak taşları üzerinde de çok sık bağcılıkla ilgili motifler görülmektedir. Bronton'un da üzüm ve bağları koruyan bir yönü olmalıdır. İlginç olarak yine aş. Kat. No. 150'de Zeus Bronton ve Saouadios'a adanmış altar üzerinde krater betimi vardır. Sabazios Phrygia'lı tanrıça Kybele ile de ilişki içindedir, krş. aş. Kat. No. 215. Sabazios kültü ile ilgili genel olarak bkz. Eisele, Sabazios; Schaefer, Sabazios; Picard, Sabazios; Faut, Sabazios; Nilsson, Religion II, s. 658 vd.; Tatcheva–Hitova, Sabazios; Vermaseren et alii, Sabazios I; Johnson, Sabazios Reserch; Lane, Sabazios II; Lane, Sabazios III; Gicheva, Sabazios; Takacs, Sabazios; Kuzeydoğu Lydia'da Sabazios kültü ile ilgili olarak bkz. Malay, Inscriptions; Lydia'daki belgeler için krş. de Hoz, Lydische Kulte, s. 20 No. 51 Sabazios veya Zeus Sabazios.

Satır 7: Ἀσκληπᾶς. Roma İmparatorluk Dönemi'nde iyi belgelenmiş bir Yunan erkek adıdır ve Ἀσκληπιᾶδης ve benzeri adların *hypokoristik* biçimidir. Bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 382.

Kat. No. 5

Stel Parçası (Lev. 1)

Bul. Y.: Ayvacık/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Ayvacık'ta, köyün batısındaki bir evin avlusunda durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** (görülebilir) 72 cm; **Gen.:** 43 cm; **Kal.:** 25 cm; **H. Yük.:** 3, 5–3, 75 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 80 No. 172 Lev. 43.

Es. Dur.: Stel üst kısımdan kırılmıştır. Eserin alt kısmı eser kaydedilirken toprağa gömülü durmaktaymış.

Tanım: Stelin üzerinde sütunlar olmayıp bir çelenk kabartması betimlenmiştir. Yedi satırlık Eski Yunanca bir yazıt, stelin ön yüzünü, çelengin alt kısmından itibaren doldurmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A □ E ∞

	Ἀυρή <i>çelenk</i> λιοι	"Menothas'ın çocukları
2	Ἑρμοκλῆς κ Παπ– /α/ς κ Ἑρμῆς οἱ Μηγ–(sic)	Aurelius Hermokles ve Aurelius Papas ve
4	οἰθᾶδος ὑπὲρ ἐ– αυτῶν κ τῶν ἰδ–	Aurelius Hermes kendileri ve bütün aile üyeleri için
6	ἰων πάντων Διε– ἰ Βροντῶντι εὐχήν	adağı Zeus Bronton'a (sundular)."

Satır 2–3: Παπ/α/ς. Yaygın bir yerli Anadolu erkek adıdır (Lallname). Özellikle Phrygia'da çok yaygın olarak görülmektedir. Bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 389; Zgusta, Personennamen, s. 406 vd. § 1199–1 ve Frei, Epichorische Namen, s. 186. İsimdeki ikinci *alpha lambda* olarak yazılmıştır.

Satır 3–4: Μηνοθᾶς. Bir Yunan adının kısaltılmış (*hypokoristik*) şeklidir. Anadolu'da sonu -ᾶς ile biten isimler için bkz. Robert, Noms Indigènes, s. 222 ve 552.

Satır 6–7: Yazıtta Διεΐ kesindir. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 256, 391, 457.

Kat. No. 6

Üçgen Alınlıklı Stel (Şek. 2; Lev. 2, a–c) (*vidi*)

Bul. Y.: Ayvacık/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-144-68; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 275 m; **Gen.:** (alınlık) 59 cm; (gövde) 50 cm; (kaide) 58 cm; **Kal.:** (alınlık) 11 cm; (gövde) 14 cm; (kaide) 16 cm; **H. Yük.:** 2– 6, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Alınlığın üst kısmı ve akroterler kırılmıştır. Stelin alınlık dahil sağ üst köşesi büyük bir parça şeklinde eğri olarak kırılmış, parça yerine yapııştırılmıştır. Kırık yer stel üzerindeki figürlere zarar vermiştir. Stel, kaidesinden betona gömülerek dikilmiştir. Kaidedeki geçme kısmı görülmediği için kırılıp kırılmadığı anlaşılamamaktadır. Yazıt yer yer çok zarar görmüştür. Stel üzerinde çatlak ve zedelenmeler vardır.

Tanın: Stelin basık biçimde işlenmiş akroterli üçgen alınlığı vardır. Alınlığın ortasına büyük bir *patra* işlenmiştir. Eser, bölgede bilinen stel ikonografisinden farklı olarak gövdede sütunlar taşımamaktadır. Gövde, kalın bantlardan oluşan çerçeve ile çevrilmiştir. Gövde üzerinde üstte, yan yana iki öküz başı kabartması, onların altında ortada ise, çelenk kabartması işlenmiştir. Çelengi saran ve çizilerek betimlenen kurdelanın uçları altta sarkmaktadır. Çelengin altında son derece özensiz yazılmış altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Stelin kaidesi betona gömülü olduğu için görülmemektedir. Eserin arka kısmı kaba bırakılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C Ψ Υ Α Κ

	Μάνης Ἄπο–	"Apollonios oğlu
2	λωνίου ὕ–	Manes, sığırlarının
	πὲρ βοῶν καὶ κα–	ve ürünlerinin
4	ρπῶν σωτηρί–	esenliği için
	ας Διὶ Βροντῶ–	Zeus Bronton'a
6	ντι εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 1: Μάνης. Bütün Orta Anadolu'da çok yaygın olan ve iyi belgelenmiş bir yerli erkek adıdır. Ad tanrı ve mitolojik isimler sınıfına alınmaktadır ve özellikle karakteristik bir Frig adı olduğu düşünülmektedir. Drew-Bear'e göre ad Anadolu dışında bir şahısta görülürse, o şahsın Phrygia kökenli olduğunu söylemek doğru olacaktır, krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 387. Bu isimle ilgili zengin belgeler için bkz. Zgusta, Personennamen, s. 287 vd. § 858–1. Ayrıca bkz. Schirmer, Manes, s. 2316 ve Frei, Epichorische Namen, s. 187.

Naikos Steller (6.1.1.1.2.) (Kat. No. 7–98)

Kat. No. 7

Stel (Lev. 3)

Bul. Y.: Eskişehir çevresinden; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada, yeni konağın arkasındaki sokaktaki bir merdivende basamak taşı olarak durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 92 cm; **Gen.:** (üst kısım) 49 cm; **H. Yük.:** 2, 75–3, 75 cm.

Yayın: Ramsay, Preliminary Report, s. 276 No. 10; Mirbeau, *Dédicaces*, s. 358 No. 3; Cox–Cameron, MAMA V, s. 8 No. 13 Lev. 16.

Es. Dur.: Stelin kaide kısmı kırılmıştır ve eserde birçok küçük kırık, çizik ve zedelenme vardır. Yazıtın üçüncü ve dördüncü satırları aşınmıştır.

Tanınm: Cox ve Cameron'a göre, stelin, bölgede gözlemlenen tipik üçgen alınlıklı stellerden farklı olarak, üçgen alınlığı yok gibi gözükmektedir. Stelin alınlığı, büyük bir olasılıkla, merdiven taşı olarak kullanılmak üzere kesilmiş olmalıdır. Eserin üst kısmını ince bir profil bant sınırlamaktadır. Bunun altında daha ince bir profil bantın olduğu görülmektedir. Stel sağ ve sol yanlardan pilaster biçimli stilize sütunlarla sınırlanmıştır. Sütunların Dor stilinde başlıkları vardır. Stelin ana yüzeyi hafif biçimde derinleştirilerek işlenmiştir. Stelin üzerine, yazıtın üst kısmına alçak kabartma biçimli bir çelenk motifi işlenmiştir. Çelengi saran kurdela stilize çizgilerle verilmiştir. Kurdelanın uçları çelengin altında yine alçak kabartma olarak gösterilmiştir. Çelengin alt kısmında beş satırlık özenle yazılmış Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E U

	Μηνόφιλ–	"Symakhos oğlu
2	ος Συμάχου	Menophilos
	ὑπὲρ ἑαυτοῦ	kendisi için
4	Διὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
	εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 2: Satırın sonundaki *ypsilon* yer kalmadığı için yandaki sütunun üzerine yazılmıştır. Σύμαχος = Σύμμαχος.

Kat. No. 8

Naikos Stel (Lev. 3)

Bul. Y.: Eskişehir çevresinden; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada, Karapınar Mahallesi'ndeki bir evin avlusunda merdiven taşı olarak durmaktaydı; **Malz.:** Dokimaion Mermeri; **Yük.:** 85 cm; **Gen.:** 43 cm; **Kal.:** 15 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 8 No. 14 Lev. 16.

Es. Dur.: Stel üst, alt ve sağ kısımlardan kırılmıştır ve çok yıpranmıştır.

Tanım: Üçgen alınlıklı stel sağ ve sol kenarlardan stilize sütunlarla sınırlanmıştır. Sütunların stilize edilmiş Dor biçimli başlıklarının arasından, sütunlara asılı biçimde betimlenmiş bir girland motifi görülmektedir. Girlandın üzerine sarılı olan kurdela çizgilerle belirtilmiştir. Alınlıkta, girlandın üst kısmında bir kadın büstü alçak kabartma biçiminde işlenmiştir. Kadının başında örtü görülmektedir. Girlandın alt kısmında beş satırlık Eski Yunanca yazıt vardır.

Yazıt: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω Φ

	Απφη Τειμά-	"Teimaos kızı
2	ου σὺν υἱῷ	Apphe, oğlu
	Ἄσκληπῶ [Δ]-	Asklepas'la birlikte
4	ἰ Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
	τι εὐχή	adağı (sundu)."

Satır 1-2: Απφη. Phrygia'da, özellikle Dorylaion ve çevresinde yaygın olan bir yerli kadın adıdır. Ad, Phrygia dışında Bithynia ve Galatia'da da belirlenmiştir. Krş. Zgusta, Personennamen, s. 75 § 66-18 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185. Τείμαιος = Τίμαιος.

Satır 3-4: [Δ]ί. *Delta* ve varsa ilk *iota* kırık nedeniyle kaybolmuştur. Ancak, Ἄσκληπῶ'dan sonra biraz boşluk olduğu için, *delta*'dan sonra eğer ilk *iota* kullanılmışsa yer olmadığı için stilize sütunun üzerine yazılmış olmalıdır. Ancak, tek *iota* kullanılmış olması da olasıdır. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Satır 5: εὐχή'nin sonunda olması beklenen *ny* harfinin olmadığı görülmektedir. *Eta*'dan sonra, küçük bir boşluk ve sonra kırık yer gelmektedir. *Ny* harfi ya hiç kullanılmamıştır ya da *eta*'dan sonra ayrı yazılmış ve kırıkla birlikte kaybolmuştur.

Kat. No. 9

Stel Parçası (Lev. 3) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir çevresinden. Cox ve Cameron çalıştıkları sırada Şeyh Şehabettin Türbesi'nin (Şeyşabetde Türbe) bahçesinde durmaktaydı; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-79-67; **Malz.:** Gri dalgalı Dokimaion Mermeri; **Yük.:** 65 cm; **Gen.:** 43, 5 cm; **Kal.:** 13 cm; **H. Yük.:** 2, 75-3, 25 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 8 vd. No. 15 Lev. 17.

Es. Dur.: Stel üstten kırılmıştır ve büyük bir olasılıkla, çok sonraki dönemde tekrar kullanılmak üzere her tarafından kesilmiştir. Eserin kaide kısmı sanki hiç işlenmeden bırakılmış gibi görünmektedir.

Tanım: Stelin sağ ve sol kenarları stilize sütunlarla sınırlandırılmıştır. Eserin üzerine alçak kabartma olarak, kanatları iki yana açık ve bir yıldırım demeti üzerinde duran kartal betim-

lenmiştir. Kartalın üst kısmı kırılmış ve kaybolmuştur. Sadece ayakları, kanatlarının ucu ve yıldırım demeti görünmektedir. Kartalın alt kısmına beş satırlık Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A B C E V E

	'Ασκληπᾶς Ἑρ-	"Hermas oğlu
2	μᾶδος κ̅ Ξευ-	Asklepas ve
	να σύνβιος	eşi Kseuna
4	Διὶ Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
	τι εὐχὴν	adağı (sundular)."

Satır 1–2: Yaygın bir kısaltılmış (*hypokoristik*) Yunan erkek adı olan Ἑρμᾶς'ın ismin *genitivus* halinde iki farklı şekli vardır: Ἑρμᾶδος ve Ἑρμᾶ.

Satır 2–3: Ξευνα. Frig kadın adıdır ve Phrygia'da yaygındır. Galatia'da da belirlenmiştir. Krş. Cox Cameron, MAMA V, s. 8 vd. No. 15; Zgusta, Personennamen, s. 368 § 1063–1; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1963; Frei, Epichorische Namen, s. 188 ve s. 189 dipn. 27.

Kat. No. 10

Stel Parçası (Lev. 3)

Bul. Y.: Eskişehir çevresinden; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron çalıştıkları sırada Tatar Mahallesi'ndeki mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 56 cm; **Gen.:** 36 cm; **Kal.:** 9 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 9 No. 16 Lev. 17.

Es. Dur.: Stel üstten ve alttan kırılmıştır. Steli sağdan ve soldan sınırlayan sütunların sadece gövdeleri kalmıştır. Yazıtın üst, olasılıkla birinci satırı kırılıp kaybolmuştur.

Tanım: Sağdan ve soldan stilize sütunları olan stel. Stelin üzerinde özenle yazılmış beş satırlık Eski Yunanca bir yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A C E V Ω

	-----	"Asklepiades
	'Ασκληπι-	oğlu köle
2	ᾶδου δοῦ-	-----
	λος Διὶ Βρ-	Zeus Bron-
4	οντῶν-	ton'a adağı
	τι εὐχὴν	(sundu)."

Satır 2–3: Eser bir köle tarafından adanmıştır ve kölenin adı kırılıp kaybolmuştur. δοῦλος kelimesindeki *ypsilon* harfi unutulmuş ve sonradan stilize sütunun üzerine yazılmıştır.

Kölelerin Zeus Bronton'a adak sundukları bilinmektedir, krş. Kat. No. 68 ve 292.

Kat. No. 11

Stel Parçası (Lev. 3 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Eskişehir çevresinden; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron çalıştıkları sırada Alaaddin Camisi'nin girişinde yerde kaplama taşı olarak örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 95 m; **Gen.:** 49 cm; **Kal.:** 23 cm; **H. Yük.:** 4, 5–5 cm.

Yayın: Preger–Noack, Dorylaion, s. 312 No. 12; Radet, En Phrygie, s. 570 vd. No. 18; Cox–Cameron, MAMA V, s. 10 No. 18 Fig. 3 Lev. 17.

Es. Dur.: Stel tekrar kullanmak için üst, alt ve sağ kenardan kesilmiştir. Yazıtın sağ yarısı kesik nedeniyle kaybolmuştur.

Tanım: İnce ve uzun blok parça biçiminde olan kesilmiş stelin sol kenarında stilize sütun görülmektedir. Stelin üzerinde özenli yazılmış on satırlık Eski Yunanca yazıtın sol yarısı okunabilmektedir. Yazıtın üzerinde, şimdi kesilmiş olan, olasılıkla bir çelengin izleri seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Sancta?'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω Θ Κ Λ

	Σάνκτ[ος Σάν]–	"Sanctus oğlu Sanctus
2	κτου σ[ὸν γυν]–	eşi -----'in kızı
	αικὴ Αμ[ια? ---]	Am[ia?] ile birlikte
4	ου θυγ[ατρὶ Σάν?]	biricik kızları
	κτη γλυ[κυτάτη]	Sancta?'ya ve
6	κ Σάνκτ[ος κ ---]	Sanctus ve bir adı da
	κὸς ὁ κ 'Αλ[---]	Al --- olan --- kos
8	μητρὶ [γλυκυτά]	biricik annelerine ve
	τη κὲ Β[ρον]	(Zeus) Bronton'a
10	τῶντ[ι εὐχὴν]	(adağın sundular)."

Preger–Noack'ın kopyası

Γ Α Ν Κ Τ
Κ Τ Ο Υ Ι
Α Ι Κ Ι Α Λ
Ο Υ Θ Υ Ι
5 Κ Τ Η Γ Λ
Κ- Γ Α Ν Κ
Κ Ο Γ Ο Κ- Α Λ
Μ Η Τ Ρ Ι
Τ Η · Κ Ε Κ
10 Τ Ω Ν Τ

Fig. 2

Radet'nin kopyası

Γ Α Ν Κ Τ
Κ Τ Ο Υ Ι
Α Ι Κ Ι Α Λ
Ο Υ Θ Υ Ι
5 Κ Τ Η Γ Λ
Κ Γ Α Ν Κ
Κ Ο Γ Ο Κ Α Λ
Μ Η Τ Ρ Ι
Τ Η · Κ Ε Κ
10 Τ Ω Ν Τ

Fig. 3

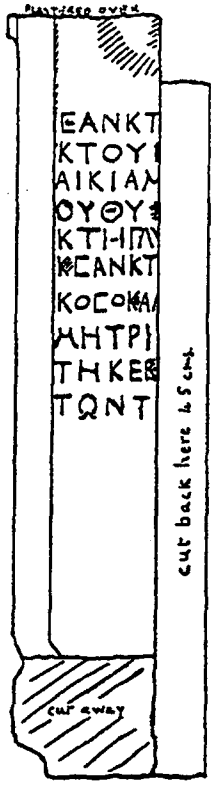
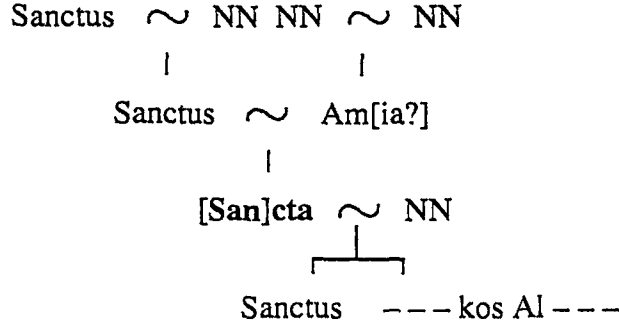

Fig. 4

Mezar sahibi Sancta'nın soy ağacı:

Satır 3: Αμ[ια?]. Sanctus'un eşinin adından ilk iki harf kalmıştır. Cox ve Cameron adı Αμια olarak tamamlamaktadır. Adın bu şekilde tamamlanması mümkün gözükmemektedir. Ancak ad, Αμμια ya da Αμμιας şeklinde de tamamlanabilir. Bu addan sonra *genitivus* halinde bir erkek adının geldiği 4. satırın başından anlaşılmaktadır. Αμια'nın babasının adı Cox ve Cameron tarafından (soru işareti eşliğinde) Γαίου şeklinde önerilmektedir. Ancak, burada başka bir ad da söz konusu olabilir. Tamamlama doğru ise, Αμια Phrygia'da yaygın olan bir yerli kadın adıdır (Lallname). Krş. Zgusta, Personennamen, s. 56 § 57-3 ve Frei, Epichorische Namen, s. 184.

Satır 6-7: Sanctus'tan sonra, sonu -κοç ile biten yalın halde bir erkek adı gelmektedir. Sanctus'un kardeşinin adı Cox ve Cameron tarafından 'Αττικός olarak tamamlanmıştır. Ancak burada, Καρικός gibi başka bir ad da mümkün olabilir. Bu kardeşin iki adı vardır ve ikinci adı ó κ 'Αλ- ile başlamaktadır. Addaki *lambda* kesin değildir. Cox ve Cameron adı (soru işareti eşliğinde) 'Αλεκῶç olarak önermektedir. Başka bir ad da mümkündür (Örneğin 'Αλκιμος).

Satır 9: Yazıtta καί genellikle κ şeklinde verilirken 9. satırda ké biçimine rastlanmaktadır. Βροντῶντι'nin önünde Δί yoktur. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 76, 166, 518, 582.

Kat. No. 12

Stel Parçası (Lev. 3)

Bul. Y.: Eskişehir çevresinden; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron çalıştıkları sırada, Tatar Mahallesi'ndeki mezarlığın yakınındaki bir caddede durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 58 cm; **Gen.:** 60 cm; **Kal.:** 13 cm; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 11 No. 19 Lev. 17.

Es. Dur.: Stel alt kısımdan kırılmıştır. Eser, Cox ve Cameron tarafından çalışıldığı sırada baş aşağı durmaktadır ve baş kısmı toprağa gömülü durumdadır.

Tanım: Her iki yandan stilize sütunlarla sınırlanmış olan kırık stelin üzerine bir çift sandalet, iğ ve üzerine ip sarılmış öreke betimlenmiştir. Bu betimler yörede genellikle kadınların mezar taşlarında görülmektedir. Bu betimlerin üzerinde ise, düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıtın son üç satırı seçilebilmektedir.

Yaz. İçeriği: (Eserin üzerindeki motiflerden) Olasılıkla bir Kadının Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω

	-----	"-----
	[. μνήμης]	-----'in anısına
2	[χάρ]ιν κ Διὶ Βρον-	ve Zeus Bronton'a
	τῶντι	(adağı sundu)."

Satır 1-2: [μνήμης χάρ]ιν. Bu ifade ve ardından gelen κ yazıtın aynı zamanda bir mezar yazıtı olduğunu göstermektedir ve Bronton'un yanı sıra ölmüş bir kişiye de sunulmuştur.

Satır 3: Βροντῶντι'den sonra εὐχῆν'in olduğuna dair bir iz yoktur.

Kat. No. 13

Stel Parçası (Lev. 3)

Bul. Y.: Sultandere/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Sultandere'de bir evin avlusunda durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 1, 10 m; **Gen.:** (gövde) 60 cm; (kaide) 84 cm; **Kal.:** (gövde) 19 cm; (kaide) 22 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 57 No. 111 Lev. 35.

Es. Dur.: Stelin üst kısmı kırıktır. Eserin her yeri zedelenmiş, yüzeyde çatlaklar oluşmuştur.

Tanım: Sağ ve sol yanlardan stilize sütunlarla sınırlanmış bir stel parçası. Sütunların kaideleri görülmektedir. Eserin üzerinde, yazıtın üst kısmında kabartma izleri bulunmaktadır. Söz konusu kabartmalar iki öküzlü başına ait olabilir. Bu kabartmaların altında yedi satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Epaphrodeitos ile Hedone'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε ∩ Υ Φ Β

	Χρυσόγονος κ Εὐτ-	"Khrysogonos ve Eutykhion,
2	υχίων κ Ἐ[λ]εύθερος	ve Eleutheros ve Aphrodeisia
	κ Ἀφροδείσια πατρὶ	biricik babaları Epaphrodeitos'un
4	Ἐπαφροδείτω κ μητρὶ	ve biricik anneleri Hedone'nin
	Ἡδονῆ γλυκυτάτοις	hatırasına ve Zeus Bronton'a
6	μνήμης χάρ[ι]ν κ Διὶ Βρον-	adağı (sundular)."
	τῶντι εὐχῆν	

Satır 4: Ἐπαφρόδειτος = Ἐπαφρόδιτος.

Satır 3–6: πατρὶ Ἐπαφροδείτῳ κ̅ μητρὶ Ἥδονῃ γλυκυτάτοις μνήμης χάρι[ς]ν. Bu ifadeler, adak taşının aynı zamanda mezar taşı olduğunu açık biçimde göstermektedir.

Kat. No. 14

Naiskos Stel (Lev. 4)

Bul. Y.: Avdan çevresinden/Eskişehir. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da bir evin avlusunda [Kat. No. 1 ile birlikte] durmaktaydı; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei çalıştığı sırada, Avdan'da, Ali Rıza Özkan'ın evinde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 09 m; **Gen.:** 45 cm; **Kal.:** 18 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Cox–Camron 1937, s. 62 vd. No. 126 Lev. 37. (Frei, Phrygische Toponyme, s. 13 vd. No. 3'de bu stelden de söz etmektedir)

Es. Dur.: Eserin üst ve alt kısmı kırılmıştır. Alınlık bir hayli zarar görmüştür. Alınlıktaki kabartmalar çok yıpranmıştır. Stelin her tarafında küçük kırıklar ve çizikler vardır. P. Frei eseri görmüş ve kaydetmiştir. Ancak, eser bugün çok yıpranmış ve yazıtın sol kısmı okunamaz durumdadır.

Tanım: Sağ ve sol kenarlarında stilize sütunlar olan stelin alınlığı kırık ve bir hayli tahrip olduğu için tam seçilememektedir. Alınlığın içindeki üzüm salkımı ve *patera* kabartmaları zorlukla seçilmektedir. Alınlığın hemen altında, gövde üzerinde bir öküz başı ve onun da altında yapraklardan oluşan yarım daire biçimli bir girland betimleri vardır. Girlandın kurdeleleri her iki uçtan aşağı sarkmakta ve uçları ok ucu biçiminde bitmektedir. Girlandın altında beş satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α □ Ε Ω

·	Μασικηνοὶ ὕ–	"Masik//a//lılar
2	πὲρ καρπῶν καὶ τῶν ιδίῳ–	ekinleri ve bütün aile üyeleri için
4	[ν] πάντων Διὶ [Β]ροντωντι εὐχήν	Zeus Bronton'a adağı (sundular)."

Satır 1: Μασικηνοὶ. Bugüne kadar bu *ethnikon* adı altında bir yer ismi bilinmemekteydi. Aynı *ethnikon* aş. Kat. No. 69'da da (Aşağı Ilıca'dan: Νέαρχον Μασικηνον) geçmektedir. *Ethnikon*'un belirttiği yer adının yalın (*nominativus*) biçimi bilinmemektedir. Zgusta yerin adını Μασικ//α// olarak vermektedir ve lokalizasyonunun ilgili belgelerin bulunduğu yerde, yani Dorylaion ile Nakoleia arasında yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, Μασικηνοὶ isminin Lykia'daki dağ ismi Μασικύτης (Μασίκυτος) ile karşılaştırılabileceğini belirtmektedir, bkz. Zgusta, Ortsnamen, s. 372 § 785 harita 278. Yalın şekli bilinmediği için

yer ismini şimdilik Zgusta'nın verdiği biçimde kullanacağız. Yazıtta Μασικηνοι isimli bir köy cemaati iyi ürün ve bütün aile üyelerinin esenliği için Zeus Bronton'a adak sunmuştur.

Satır 5: [B]ροντῶντι. *Epitethon*'da –τῶν– unutulmuş ve sonradan üst kısma yazılmıştır.

Kat. No. 15

Naiskos? Stel (Lev. 4 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Avdan çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da köyde durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 1, 63 m; **Gen.:** 65 cm; **Kal.:** (gövde) 18 cm; (kaide) 25 cm; **H. Yük.:** 3, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 64 No. 129 Fig. 26 Lev. 37.

Es. Dur.: Stel üstten kırıktır. Yazıtın bazı yerleri çok aşınmıştır.

Tanım: Sağ ve sol kenardan stilize sütunlarla sınırlanmış, sütun kaideleri betimlenmiş stelin kaide kısmı işlenmeden kaba bırakılmıştır. Stelin olasılıkla bir alınlık kısmının olduğunu üst kısımda, kırık yerdeki eğimden çıkartmak mümkündür. Stelin üzerinde sadece izleri kalmış bir çelenk motifi görülmektedir. Çelengin altında altı satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A Ω C E

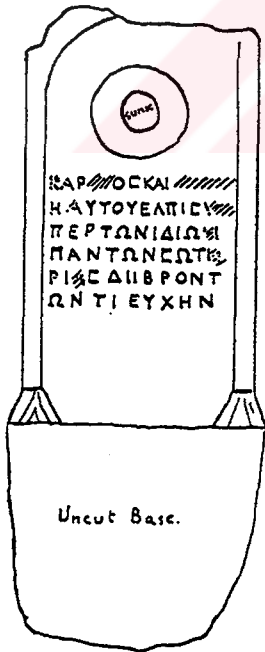

Fig. 5

Καρ[ικ]ός καὶ [γυν]–
2 ἡ αὐτοῦ Ἐλπίς ὑ–
πὲρ τῶν ἰδίων
4 πάντων σωτη–
ρίας Διὶ Βροντ–
6 ῶντι εὐχὴν

"Karikos ve eşi
Elpis bütün
aile üyelerinin
esenliği için adağı
Zeus Bronton'a
(sundular)."

Satır 1: Καρ[ικ]ός. Ad *masculinum* ve *femininum* (Καρικά) şekliyle (bkz. aş. Kat. No. 35) Phrygia'da yaygın olarak kullanılmıştır ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde iyi belgelenmiştir. Zgusta ismin Yunanlılaşmış bir yerli Anadolu ismi olduğunu belirterek, adın artık Yunan olduğunu kabul etmektedir; Personennamen, s. 215 § 534. Drew-Bear bu görüşe karşı çıkmakta,

her iki adın da (Καρικός ve Καρικά) yerli Frig adları olduğunu belirlemekte ve konu ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir: bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 394 (Καρικά) ve 386 (Καρικός). Ayrıca, krş. J. – L. Robert, Bull. Épigr. 1968, s. 107 vd. No. 535.

Kat. No. 16

Stel Parçası (Lev. 4 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da bir evde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 32 cm; **Gen.:** 30 cm; **Kal.:** 4, 5 cm; **H. Yük.:** 2–2, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 64 No. 130 Lev. 37.

Es. Dur.: Eser her yönden kırıktır.

Tanım: Bir stelin her tarafından kırılmış olan parçası. Eser, gövde ve kaide kısmından bir parçadır. Parçanın üzerinde özenli yazılmış Eski Yunanca yazıtın son dört satırından bir kısım görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E B

	-----	"-----
	[. ú]–	-----
	[πέρ] ἔαυτ–	kendi(leri? için)
2	[ὦν ?] Διὶ Βρον–	Zeus Bronton'a
	[τ]ῶντι εὐχ–	adağı (sundu[lar])."
4	ήν	

Kat. No. 17

Stel Parçası (Lev. 4)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da bir şahsa aittir; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 47 cm; **Gen.:** 32 cm; **Kal.:** 10 cm; **H. Yük.:** 2, 5–5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 66 vd. No. 136 Lev. 38.

Es. Dur.: Stel her yönden kırıktır. Yazıtın sol alt tarafı aşınmıştır. Yazıt sağ taraf ve sağ alt köşeden kırılmıştır.

Tanım: Her yönden kırık bir stel parçası. Stelin sol kenarında stilize bir sütunun gövdesi seçilmektedir. Üzerinde düzgün yazılmış yedi satırlık Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Agathemeris ile Theophilos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E B

	Ἑρμῆς Ἐ[ρ]–	"Hermeias
2	μείον Ἀγ[αθ]–	oğlu Hermes
	ημερίδι [κ υ]–	Agathemeris'e ve
4	[ι]ῶ Θεοφ[ί]–	oğlu Theophilos'a
	[λ]φ κ<α>ὶ Δ[ι] (sic)	ve Zeus Bronton'a
6	[Β]ρον[τῶντι]	adağı (sundu)."
	ε[ὐχίην]	

Satır 1–2: Ἐ[ρ]μείας. Ad Ἑρμείος ya da Ἑρμείον olarak da düşünülebilir.

Satır 2–6: Ἀγ[αθ]ημερίδι κ υῖῶ Θεοφ[ί]λφ κ<α>ὶ Δ[ι] Βροντῶντι. Adak, Agathemeris'e, Theophilos'a ve Zeus Bronton'a sunulmuştur. Bu adağın hem mezar taşı hem de adak taşı olduğu anlaşılmaktadır. 5. satırda καί'daki *alpha* taş üzerinde yoktur. Δ[ι] tek *iota*"lı olabilir.

Kat. No. 18

Stel Parçası (Lev. 4)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da bir bir şahsa aittir;

Şimd. Y.: Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–219–67 **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 40, 5 cm; **Gen.:** (gövde) 35 cm; (kaide) 48 cm; **Kal.:** (gövde) 8 cm; (kaide) 9 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 67 No. 137 Lev. 38.

Es. Dur.: Stel gövdenin alt kısmından kırılmıştır. Gövdenin küçük bir parçası kalmıştır.

Tanım: Bir stelin kaide kısmı. Stelin üzerine düzgün yazılmış olan Eski Yunanca yazıtın son dört satırı kısmen görülmektedir. Yazıtın son iki satırı kaide üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Boisagaros'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Β Ω Λ

	[. Φιλ?]–	"(Ben) Philoksene?
	οξέ[νη άνδρί]	kocam? Boisa–
2	μου Βοισαγαρω	garos'a ve Zeus
	κ Διὶ Βροντῶντι ε[ὐ]–	Bronton'a adağı
4	χίην	(sundum)."

Satır 0–2: [Φιλ]οξέ[νη άνδρί] μου tamamlaması Cox ve Cameron tarafından yapılmıştır. Ancak, –μου eki *genitivus* halindeki bir baba adını gösteriyor olabilir. Βοισαγαρος bir Galat adıdır. Krş. Zgusta, Personennamen, s. 126 § 178–2 ve Frei, Epichorische Namen, s. 187.

Kat. No. 19

Stel Parçası (Lev. 4)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da bir evde (Ali Efendi'nin) durmaktaydı; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 69 cm; **Gen.:** 33 cm; **Kal.:** 12 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 67 No. 138 Fig. 29 Lev. 38.

Es. Dur.: Stel üstten ve yan taraflardan kırılmıştır. Çok zarar görmüş olan eserin yazıtı da aşınmıştır.

Tanım: Üst ve yan taraflardan kırık olan stelin kaide kısmı işlenmemiş kaba bir görünüm sergilemektedir. Parça eserin kırılmadan önceki görünümünü hakkında bilgi vermemektedir. Ön yüze yazılmış olan Eski Yunanca yazıtın dört satırından bir kısım görülmektedir. Stelin kaidesi olarak görünen alt kısmının üzerine, çapa benzeri bir alet ile ne olduğu anlaşılmayan başka bir nesnenin betimi yapılmıştır.

Yaz. İçeriği: Domne? ile kocasının? Mezar Taşları ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Ο Μ

Fig. 6

- [.....]
 [.. 'Ασκλη]ηπιιάδη[ς πατρί ..]
 2 [.. και] μητρί Δό[μνη γονεῦσι]
 [γλυκυτ]άτοις μνήμ[ης χάριν]
 4 [και Δ]ι Βροντῶντι ε[ύχην]

"-----
 Asklepiades biricik babası(ları)? ---
 --- ve biricik annesi(leri) Domne?'nin
 hatırasına ve Zeus Bronton'a
 adağı (sundu[lar])."

Satır 1: ['Ασκλη]ηπιιάδη[ς]. Cox ve Cameron'nun tamamlaması doğru olarak gözükmetedir. Yazıttaki bütün tamamlamalar Cox ve Cameron tarafından yapılmıştır.

Kat. No. 20

Stel Parçası (Lev. 4 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Avdan çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada (Avdan'dan Ayvacık'a giden yol üzerinde yer alan) Erenler Pınar'da bir çeşmede örüldü; **Malz.:** Yayında verilmiyor; **Yük.:** 1, 04 m; **Gen.:** 44 cm; **Kal.:** 16 cm; **H. Yük.:** 5 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 70 vd. No. 147 Fig. 32 Lev. 40.

Es. Dur.: Stel üst kısımdan kırılmıştır. Eserin alt kısmı ise kesilip yuvarlaklaştırılmıştır ve Bizans Dönemi'nde bir yapıda orta direk olarak kullanılmıştır.

Tanım: Sağ ve sol kenarlarında stilize sütun gövdeleri görünen stel parçası. Stelin üst kısmında Eski Yunanca yazıtın son iki satırından bir parça görülmektedir. Stelin alınlıklı olup olmadığı anlaşılammamaktadır. Eserin üzerinde modern zamanda kazınmış bir *grafiti* vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ

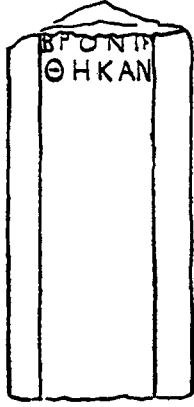

Fig. 7

[Δι] Βροντ[ῶντι]
2 [ἀνέ]θηκάν
"-----
Zeus Bronton'a
(bu steli) diktiler."

Kat. No. 21

Naiskos Stel (Lev. 5, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-8-72; **Malz.:** Gri damarlı mermer; **Yük.:** 95 cm; **Gen.:** (kırık alınlık) 39 cm; (gövde) 43 cm; **Kal.:** 7 cm; **H. Yük.:** 2, 5-3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Alınlığı her taraftan kırılmıştır. Özellikle sağ taraf büyük bir parça halinde kırılıp kaybolmuştur. Akroterler de kaybolmuştur. Sağ sütun başlığının bir parçası kırılmıştır. Kaide de kırık ve kayıptır. Stelin üzerinde yer yer çatlaklar vardır. Yazıt bazı yerlerde silikleşmiştir.

Tanım: Üçgen alınlıklı stel yatayda ve üçgen eğrilerinde profillidir. Stelin gövdesinde, yan taraflarda başlıklarıyla birlikte stilize sütunlar işlenmiştir. Gövde üzerinde üst kısım, herhangi bir süsleme olmayıp boş bırakılmış, alt kısma ise, altı satırlık Eski Yunanca yazıt işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Eutykhes'in (veya Eutykhos'un) Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Ω Φ Υ Υ Α

	Ἐπίγονος Φησ-	"Phessianos oğlu
2	σιανοῦ σὺν	Epigonos eşi
	γυναϊκῇ Βαβει	Babeis'le beraber
4	υἱῷ Εὐτύχῳ	oğulları Eutykhes'e
	καὶ Διὶ Βροντῶ-	ve Zeus Bronton'a
6	ντι εὐχίην	adağı (sundu)."

Satır 1-2: Φησσιανός. Sonu -σιανός ile biten isimler için bkz. Dornseiff-Hansen, Rückläufiges , s. 267.

Satır 3: Βαβεις. Frig kadın adıdır. Ad, Orta Anadolu'da da görülmektedir. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 115 vd. § 133-15; Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 393 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185.

Satır 4-6: υἱῷ Εὐτύχῳ κ Διὶ Βροντῶντι. Stel, Eutykhes'e (veya Eutykhos'a) ve Zeus Bronton'a birlikte adanmıştır. Εὐτύχης veya Εὐτυχος. Yazıtta her iki adın olması da olasıdır.

Kat. No. 22

Naikos Stel (Lev. 5)

Bul. Y.: Avdan çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Frei çalıştığı sırada, Avdan'da, Untar Yıldız isimli birisinin evinin duvarına örülmüştür; **Malz.:** Gri-kahve kireçtaşı; **Yük.:** 1, 13 m; **Gen.:** (alt) 49 cm; (üst) 47 cm; **Kal.:** Frei, kalınlığın belirlenemediğini belirtiyor; **H. Yük.:** 2-2, 3 cm.

Yayın: Frei, Phrygische Toponyme, s. 15 vd. No. 5N; SEG 38 (1988) s. 396 No. 1303.

Es. Dur.: Stelin üst ve sağ kısımları zarar görmüştür. Sağ taraftaki sütun kırılıp kaybolmuştur.

Tanım: Stelin alınlığında kabartma bir çelenk motifi vardır. Stelin gövdesinin iki yanını stilize sütunlar sınırlamaktadır. Gövdede dokuz satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A □ E

	Αὐρ. 'Ονήσιμος Νε[ο]-	"Neokles oğlu Aur(elius) Onesimos
2	κλέως Μαρλακκ[ηνοῖ]-	Marlakkos/on'lulara çelengi (sundu).
	ς στέφανον. Μαρλ[ακκ]-	Marlakkos/on'lular ürünleri için
4	ηνοὶ περὶ καρπῶν Δ[ι]τὶ	Zeus Bronton'a adası (sundular);
	Βροντῶντι εὐχῆ[ν]	Bir adı da Hermes? olan Aleksandros
6	ἐπιμελουμένου 'Α[λεξ]-	----- (bayram) için gerekli
	άνδρου ΚΟΑΛΙΟΝ[- -]	erzaki temin etti, Eutykhes?
8	ὁ κ 'Ερμῆς [-] βραβεύ[ο]-	(bayramı) organize etti."
	ντος Εὐτύχ/ω/[υς] (sic)	

Satır 2-4: Μαρλακκηνοί. *Ethnikon* ve *toponym* hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk.

Kat. No. 1. Ayrıca krş. Kat. No. 23, 100 ve 245. Bu ve aş. Kat. No. 23 ve 245 numaralı yazıtların Marlakko-'nun Avdan olduğunu göstermesi, yani lokalizasyon bakımından önemi hakkında bkz. yine yuk. Kat. No. 1. Yukarıdaki yazıtta iki ayrı işlem söz konusudur. Birincisi, Aurelius Onesimos isimli bir şahıs Marlakkos/on'lulara bir çelenk sunmaktadır. İkinci olarak ise, Marlakkos/on'lular Zeus Bronton'a ürün (hasat?) için adak işlemlerini yerine getirmektedirler. Bu iki ayrı işlemin bir yazıtta dile getirilmesi her iki olayın birbirleriyle ilişki içinde olduğunu düşündürmektedir. Ancak, bunun ne tür bir ilişki olduğu yazıtta verilmemektedir.

Fakat yine de bu ilişki hakkında şunlar düşünülebilir: Aurelius Onesimos'un Marlakkos/on'lulara adadığı çelenk bir şekilde Marlakko– Cemaati'nin tanrıya yaptığı sunu ile ilişki içindedir. Genel olarak bu şahsın adak veya kült töreninin yürütülmesi görevini üstlendiği ya da en azından törenle ilgili masrafları karşıladığı düşünülebilir. Yukarıdaki yazıtta töreni yürüten şahısların ismi ve görevleri ayrıca verildiği için, çelengi adayan Aurelius Onesimos adak işlemlerine karışmamış, sadece masrafları karşılamış olmalıdır. Adak işlemlerinin cemaat tarafından organize edildiği anlaşılmaktadır. Burada özel kuralları olan dini bir tören veya bayram söz konusudur. Çelengin adanması, tanrıya sununun yapılması çok özel aşamaları olan işlemler olmalıdır. Ne yazık ki bütün bu işlemler ve aşamaları hakkında yeterli bilgiye henüz sahip değiliz. Ancak, eldeki bilgiler burada dini içerikli ve bir çelenk adanması ile doğrudan ilişkili olan bir bayramın (hasat bayramı?) söz konusu olduğunu göstermektedir. (Bu bağlamda bennos sözcüğünün anlamı ve Zeus Bennios hakkında genel olarak bkz. Şahin, Zeus Bennios; Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 1952 vd.; Schwabl, *Zum Kult des Zeus II*). Yazıtlarda adı geçen çelenk, törenlerde doğrudan rol oynuyor olmalıdır. Cox ve Cameron, *MAMA V*, s. 82 No. 175'deki yazıtta (Μάρκος Σερανοῖς στέφανον | Σερανοὶ Διὶ Κτησίῳ | εὐχήν) söz konusu olan çelenkle, olasılıkla taşın (stel) bizzat kendisinin kastedildiğini belirtmektedirler. Yani tanrıya bir çelenk değil, ama üzerinde çelenk betimi olan bir adağın adandığını ve στέφανον sözcüğüyle bunun kastedildiğini eklemektedirler. Yazıtlarda adı geçen çelengin gerçekten de bir çelenk ya da bir girland olup olmadığını veya Cox ve Cameron'un düşündükleri gibi taşın bizzat kendisinin kastedilip edilmediğini kesin söyleyebilecek durumda değiliz. Bunun dışında Drew-Bear ve Naour, yazıtlarda geçen çelenk sözcüğü ile, aslında para veya toprak ürünleri gibi bir bağışın söz konusu olabileceğini belirtmektedir, bkz. Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 1999 dipn. 337. Bu konuda krş. aş. Kat. No. 168. Çelengin kült törenlerinde genel olarak kullanımını hakkında bkz. Blech, Kranz, s. 269 vd. Cox ve Cameron, *MAMA V*, s. 82 No. 175'deki yazıt yukarıdaki yazıtla benzer türdendir.

Satır 6–8: ἐπιμελουμένου Ἀ[λεξ]άνδρου ΚΟΑΛΙΟΝ[– –] ὁ κ̅ Ἑρμῆς. 7. ve 8. satırların bir kısmı anlaşılammaktadır. Frei 7. satırdaki harflerin Κο(υ)άρτου şeklinde anlaşılabilirliğini belirtmektedir. ὁ κ̅ Ἑρμῆς'in ise Aleksandros'un ikinci adı olabileceğini soru işareti eşliğinde vermektedir. Bu yazıtta cemaatin sunduğu adağı ve kült işlemlerini, ayrı ayrı belirli görevleri olan iki şahsın yürüttüğü görülmektedir. ἐπιμελεῖσθαι fiiliyle vurgulanmak istenen bayram ve tören işlerinin cemaat adına yürütülmesi ve bütün sorumluluğun üstlenilmesidir. Bu fiil Dorylaion ve çevresi için buradaki ve aş. Kat. No. 245'deki yazıtta belgelenmektedir. Frei, Körte'nin incelediği Dorylaion'dan iki yazıtta (Körte, Radet, s. 400 vd. No. 44 ve 45) yine bu fiile rastlandığını belirtmektedir (Phrygische Toponyme 1988, s. 15 dipn. 17). Frei, Körte'nin incelediği yazıtlarda geçen ἐπιμελούμενος veya ἐπιμεληθεῖς ile verbal bir işlemin belirtildiğini, bu fiille kesinlikle ἐπιμελητής memuriyetinin anlaşılmması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu türlü işlerin yürütülmesini sağlayan memuriyetlerin ("als Amtsbezeichnungen der 'Besorger'") bu yazıtlarda βουλευτής, πατρόβουλος (No. 44) ve οἰκονόμος τῆς πόλεως (No. 45) olarak verildiğini belirtmektedir.

Satır 8–9: βραβεύ[ο]ντος Εὐτύχ/ω/[υς]. Frei 9. satırın son harfinin *omega* olarak değil,

omikron olarak okunması gerektiğini belirtmektedir. Yazıtın, adı büyük bir olasılıkla Eutykhes olan bir şahsın kült töreninde *brabeutes* (βραβευτής, -ῶν) olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. *Brabeutes*'lerin asıl görevi sportif yarışmalarda kazananlara çelenk ödülünü (Βραβεῖον) dağıtmaktır (Çoğunlukla dini içerikli olan köy bayramlarında agonistik yarışmaların yapılıp yapılmadığı bilinmemektedir). Köy cemaatlerinde ise, *brabeutes*'ler kült işlemlerinin yürütülmesinden sorumludurlar (*Brabeutes*'lerin görevi Lydia'dan bir yazıtta açıkça belirtilmektedir: τὴν δὲ ἐπιμέλειαν [τ]οῦ στεφάνου ποείσθω[σαν ο]ἱ κατ' ἐνιαυτὸν τασ[σ]όμενοι βρα[β]ευταί, bkz. Keil–Premmerstein, Bericht, s. 55 No. 113). Bu memuriyete Lydia'da daha sık rastlanmaktadır. Lydia'dan iki ayrı örnek için bkz. de Hoz, Lydische Kulte, Kat. No. 4.2.13 ve Kat. No. 57.15.12. Frei, Phrygia'dan bir tek bu örneğin tanındığını belirtmektedir. βραβευτής'ler ve bu memuriyet hakkında genel olarak bkz. Schuler, Ländliche Siedlungen, s. 238 vd.

Kat. No. 23

Stel Parçası (Lev. 5)

Bul. Y.: Avdan çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Frei çalıştığı sırada, Avdan'da, Hüseyin Yıldız isimli birinde durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 54 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 4, 8–5, 1 cm; **H. Yük.:** 2, 5–2, 9 cm.

Yayın: Frei, Phrygische Toponyme, s. 16 No. 6N; SEG 38 (1988) s. 397 No. 1304.

Es. Dur.: Stel her yönden kırılmıştır. Sadece gövdenin ön yüzünde, yazıtın sağ tarafından küçük bir kısım kalmıştır.

Tanım: Stel her yönden kırık olduğu için tanımı yapılamamaktadır. Sadece, dokuz satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıtın bir kısmı görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Φ Ε

	[-----] IT	"-----"
2	[---] Μαρ-	Marlakkos/on'lulara
	[λακ]κηνοῖ-	çelengi (sundu);
4	[ς στέ]φανο-	Marlakkos/on'lular
	[ν· Μαρ]λακκ-	ürünleri için Zeus
6	[ηνοῖ] ὑπὲρ κα-	Bronton'a adak
	[ρῶν] Διὶ Βρ-	(sundular)."
8	[οντῶν]τι ε[ὐ]-	
	[χήν]	

Satır 2–4 ve 5–6: Μαρλακκηνοί. Bkz. Kat. No. 1, 22, 100 ve 245. Bu ve Kat. No. 22 ve 245 numaralı yazıtların Marlakko-'nun Avdan olduğunu göstermesi bakımından önemi hakkında bkz. yuk. Kat. No. 1. Buradaki yazıt Kat. No. 22 ile tip olarak aynıdır.

Kat. No. 24

Naikos Stel (Lev. 5)

Bul. Y.: Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Süpü Ören'de bir evde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 79 cm; (gövde) 41 cm; **Gen.:** 23 cm; (gövde) 18 cm; **Kal.:** 6 cm; **H. Yük.:** 2–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 72 vd. No. 152 Lev. 40.

Es. Dur.: Alınlığın sağ tarafı ve akroterler kırılmıştır. Diğer yerlerinde de küçük kırıklar vardır. Stelin sağ üst köşesi hafif kırıktır.

Tanım: Alınlıklı, yüksek kaideli stelin gövde kısmında steli yan taraflardan sınırlayan stilize sütunlar betimlenmiştir. Sütunların kaideleri görülmektedir. Stelin kaidesinde steli yerine oturtmaya yarayan çıkıntılı kısım görülmektedir. Kaide kaba işlenmiştir. Alınlıkta *patera* betimi vardır. Stelin üzerine çifte bağlanmış alçak kabartma biçiminde iki öküz başı betimlenmiştir. Öküz başlarının altında iri harflerle yazılmış altı satırlık Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A E Ω R

	'Απόλλων	"Epinikos oğlu
2	'Επινίκου	Apollon
	ὑπὲρ βοῶν	öküzleri için
4	Διὶ Βρον-	Zeus Bronton'a
	τῶντι εὐ-	adağı (sundu)."
6	χίη	

Satır 2: 'Επινίκου'nun son harfi *ypsilon omikron*'un üzerine yazılmıştır. *Pi* harfinin üst çizgisi unutulmuştur.

Satır 3: Satırdaki son harf *ny omega*'nın üzerine yazılmıştır.

Bkz. yuk. Kat. No. 3. Bu iki stel aynı yerde aynı kişi tarafından adanmıştır. Bu köyde stellerin tip olarak çok sevilip tutulduğu, aynı tarz stellerin görülmesinden anlaşılmaktadır.

Kat. No. 25

Stel Parçası (Lev. 6)

Bul. Y.: Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Süpü Ören'de bir çeşmede örülüdür; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 1 m; **Gen.:** 52 cm; **Kal.:** 19 cm; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 74 No. 156 Lev. 41.

Es. Dur.: Eser üst, alt ve sağ kısımdan kırılmıştır. Yazıt zor okunur durumdadır.

Tanım: Stelin sol kenarındaki stilize sütün parçasından bölgede görülen ve stilize sütunları olan bir stel olduğu anlaşılmaktadır. Eser hemen her yönden kırık olduğu için fazla bir ayrıntı seçilememektedir. Ancak altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunabilmektedir.

Yaz. İçeriği: Ladike, Demosthenes ve — — — — ane'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E □

	Αὐρ. Δη[.]	"Thallos oğlu Aur(elius)
2	Θάλλου σ[υμβίω?]	De — — — — eşi Ladike'ye
	Λαδίκη κ [τέκνοις?]	ve çocukları? Demosthenes'e
4	Δημοσθέν[η κ]—	ve — — — — ane'ye
	ανῆ κ Διὶ Βρο[ντωντι]	ve Zeus Bronton'a
6	εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 1: Δη[.]. Adağı adayan şahsın adı Cox ve Cameron tarafından "Δημοσθένης" olarak tamamlanmıştır. Yazıtta 4. satırda Demosthenes adı geçmektedir ve bu ad, olasılıkla şahsın çocuklarından birisinin adıdır. Tamamlama doğru olabilir. Ancak, başka bir ad olması da olasıdır.

Satır 2: Θάλλος isminden sonra taş üzerinde sadece bir *sigma* harfi kalmıştır. Cox ve Cameron sözcüğü σ[υμβίω] olarak tamamlamaktadırlar. Bu şekilde tamamlamayla, yazıtın, Zeus Bronton'la birlikte diğer bazı şahıslara da adandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak, eğer *sigma* σύν *praepositio*'suna ait ise, o zaman adağın Zeus Bronton'a yazıtta adı geçen bütün şahıslar tarafından adandığı anlaşılacaktır. Burada her iki durum da olasıdır.

Satır 3: Λαδίκη (Dorca) = Λαοδίκη, krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 384.

Satır 4–5: Δημοσθέν[η]. İsim Cox ve Cameron tarafından *femininum* olarak anlaşılmıştır. Ancak, ismin *masculinum* olma olasılığı da vardır. [. . .]ανή isminin tamamlanması Cox ve Cameron tarafından [Τατι]ανή veya [Ἀπι]ανή olarak önerilmektedir. Burada başka bir kadın ismi de söz konusu olabilir. Τατιανή için bkz. Zgusta, Personennamen, s. 506 § 1517–38. κ Διὶ Βρο[ντωντι]. Adak hem Zeus Bronton'a hem de adı geçen şahıslara sunulmuştur.

Kat. No. 26

Naikos Stel (Lev. 6)

Bul. Y.: Yörükçürka/Eskişehir–Seyitgazi arasında; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kırka'da bir evin avlusunda durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 1, 70 m; **Gen.:** (alınlık) 55, 5 cm; (gövde) 46, 5–51 cm; (kaide) 67, 5 cm; **Kal.:** (gövde) 15 cm; (kaide) 17, 5 cm; **H. Yük.:** 3–3, 75 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 79 vd. No. 170 Lev. 43.

Es. Dur.: Alınlığın üst kısmı kırılmış, köşe akroterleri de zarar görmüştür. Stelin sol sütun kısmında büyük bir çatlak vardır. Eserin üzerinde de birçok çizik ve çatlaklar görülmektedir.

Tanım: Eser, köşe akroterleri olan alınlıklı ve yüksek kaideli bir steldir. Stelin sağ ve sol yanında ince stilize sütunlar betimlenmiştir. Sütunların başlık ve kaideleri vardır. Alınlıkta bir rozete ait izler seçilmektedir. Stelin üzerinde iki öküz başı ve altında da altı satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α □ Ε Ω △

	Ἑρμῆς Ἀρχ-	"Arkhestratos oğlu
2	εστράτου	en önde gelen rahip
	πρώτος ἱε-	Hermis, öküzleri için
4	ρεὺς περὶ βοῶ-	Zeus Bronton'a
	ν Διὶ Βροντ-	adağı (sundu)."
6	ῶντι εὐχῆν	

Satır 1–2: Ἑρμῆς. Taş üzerinde Ι□ harfleri kesin olarak okunmaktadır ve isim bu şekliyle kesindir. Ἑρμῆς = Ἑρμῆς. Adın Ἑρμῆς biçimi diğerine oranla daha az görülmektedir. Ἑρμῆς için bkz. Fraser–Matthews, Names, s. 165.

Satır 3–4: πρώτος ἱερεὺς. Hermis'in en önde gelen, yani baş rahip olduğu anlaşılmaktadır. Büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un rahibidir. πρώτος ἱερεὺς'un Dorylaion'daki belgeleri için krş. Körte, Radet, s. 408 No. 50 = Mendel, Catalogue İstanbul III, No. 847. Bu katalogda Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314.

Kat. No. 27

Stel Parçası (Lev. 6 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Yörük kırka/Eskişehir–Seyitgazi arasında; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kırka'da caminin girişinde durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 65 cm; **Gen.:** 50 cm; **Kal.:** 6 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 80 No. 171 Fig. 38 Lev. 43.

Es. Dur.: Stel bütün yönlerden kırılmıştır. Yazıtın son iki satırı çekiç darbeleri almış ve aşınmıştır.

Tanım: Stelin sağ yan kısmında stilize sütun gövdesi görülmektedir. Eserin üzerinde yapraklardan oluşan bir çelenk kabartması vardır. Çelengin alt kısmında dört satırlık Eski Yunanca yazıt yer almaktadır.

Yaz. İçeriği: Damas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α □ Ε Φ Ω

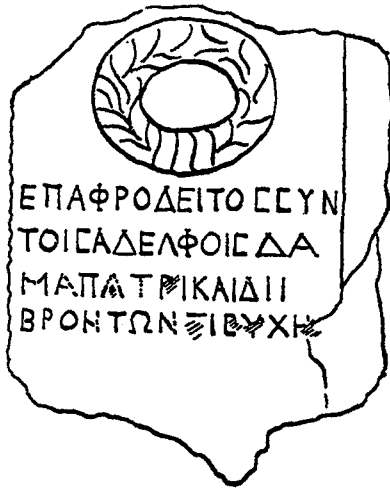

Fig. 8

- Ἐπαφρόδειτος σὺν
2 τοῖς ἀδελφοῖς Δα-
μᾶ πατρὶ καὶ Διὶ
4 Βροντῶντι εὐχῆ[ν]

"Eraphrodeitos
kardeşleriyle beraber
babaları Damas'a?
ve Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

Satır 2-4: Δαμᾶ πατρὶ καὶ Διὶ Βροντῶντι. Adak, hem Damas'a hem de Zeus Bronton'a sunulmuştur.

Kat. No. 28

Naikos Stel (Lev. 6, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: Kuyucak Köyü/Eskişehir. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kuyucak'ta bir çeşmede (Kat. No. 26 ile beraber) durmaktaydı; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-78-68; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 84 cm-1, 20 m; **Gen.:** (alınlık) 41 cm; (gövde) 38 cm; **Kal.:** 13 cm; **H. Yük.:** 2, 7 cm.

Yayın: Ramsay, Sepulchral Customs, s. 258 No. 10; Zingerle, 1923, s. 65 vd; SEG 6 (1932) s. 17 No. 95 ve s. 143 addenda et corrigenda No. 95; Cox-Cameron, MAMA V, s. 82 vd. No. 176 Lev. 43; Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1998 ve dipn. 335; Schwabl, Zum Kult des Zeus II, s. 348 vd.

Es. Dur.: Stel alt kısımdan kırılmıştır. Müze bahçesinde betonun üzerine yapıştırılarak dik durması sağlanmıştır. Orta akroter kırılmış yan akroterler ise çok zarar görmüşlerdir. Figürler, özellikle de yazıt aşınmıştır.

Tanım: Köşe akroterleri palmet biçiminde olan üçgen alınlıklı stel. Alınlığa bir öküz başı betimlenmiştir. Gövdeyi yan taraflardan kaide ve başlıkları olan sütunlar sınırlamaktadır. Gövde üzerinde kanatlarını açmış ve yıldırım demeti üzerinde duran kartal betimi vardır. Kartal başını sola çevirmiştir. Bunun alt kısmında sarkan bir girland betimi vardır. Girlandın her iki yanından da bir sarmaşık yaprağı sarmaktadır. Girlandın altında altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak ve Serea?'nın Kült Cemaati'ne Çelenk Sunusu

H. Şek.: A C C E W K

	Μάρκος	"Marcus oğlu
2	Μάρκου	Marcus Zeus
	Διὶ Βροντῶν–	Bronton'a ve
4	τι καὶ βένυει	Serea?'nın Kült
	Σερεανῶ στ–	Cemaati'ne
6	έφανον	çelengi (sundu)."

Satır 3–5: Διὶ Βροντῶντι καὶ βένυει Σερεανῶ. Yazıtta Zeus Bronton'a yapılmış bir adak ve Serea? isimli bir yerin Kült Cemaati'ne (olasılıkla Zeus Bronton'un Kült Cemaati) sunulmuş bir çelenk söz konusudur. Cox ve Cameron bu yazıtı Zeus Bronton ile Bennios'un (Zeus Bennios) isminin birlikte geçtiği tek yazıt olarak kabul etmişlerdir. Zeus Bennios kültü Phrygia'da ve Güney Bithynia'da bilinmektedir; örnekleri için genel olarak bkz. Şahin, Zeus Bennios; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1952 vd; Schwabl, Zum Kult des Zeus II. Ancak, yukarıdaki yazıtta geçen βένυει sözcüğü ile kastedilmek istenen Zeus Bennios değildir. Dolayısıyla Zeus Bronton'un ve Zeus Bennios'un adlarının birlikte geçtiğini söylemek artık olanaklı değildir. Gerçekte bu iki tanrının isimlerinin birlikte anıldığı bir yazıt yoktur (krş. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1998 dipn. 335). βένυει sözcüğü τὸ βέννοç sözcüğünün *dativus* halidir ve "kült cemaati" anlamına gelmektedir, bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1998 ve Schwabl, Zum Kult des Zeus II, s. 348 vd. Sözcükle ilgili olarak krş. aş. Kat. No. 168. Burada Zeus Bronton'a yapılan adağın yanı sıra, bu tanrıyla ilgili dini bir tören veya bir bayram nedeniyle, Markus'un Serea?'nın kült cemaatine bir çelenk, para veya benzeri bir şey sunması söz konusudur. Yazıtta adı geçen çelenk kabartma olarak stelin üzerine resmedilmiştir. Çelenk sunuları ve dini bayramlar hakkında bkz. Kat. No. 1, 22 ve 168.

Yazıttaki halkın adı Kuyucak'ta bulunmuş olan iki ayrı yazıtta daha geçmektedir (Σερεανοί), krş. Cox–Cameron, MAMA V, s. 82 vd. No. 175 (Μάρκος Σερεανοῖç στέφανον · | Σερεανοὶ Διὶ Κτησίῳ | εὐχήν) ve 177 (aş. Kat. No. 29). Zgusta adı geçen halkın oturduğu yerin adını Σερ//α// veya Σερε//α// olarak vermektedir ve lokalizasyonunun ilgili belgelerin bulunduğu yerde, yani Dorylaion ile Nakoleia arasında yapılması gerektiğini belirtmektedir: Zgusta, Ortsnamen, s. 556 § 1199 harita 449. Zgusta ayrıca, yer adının şeklinin Σερ//α// veya Σερ//οι// vb. olması durumunda, bu şeklin Σεραç veya Σεροδιç gibi şahıs isimlerine ait olabileceğini belirtmektedir. Serea'nın Kuyucak'ın antik ismi olduğu konusunda bkz. MAMA V, Nr. 175. Kuyucak ile ilgili olarak ayrıca bkz. Belke–Mersich, TIB 7 s. 320 s. v. Ayrıca, Διὶ Σερεανῶ hakkında bkz. Drew-Bear, Local Cults, s. 251 vd.

Kat. No. 29

Stel Parçası (Lev. 6)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kuyucak Köyü dışında bir çeşmede örüldür; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 99 cm; **Gen.:** (gövde) 56 cm; (kaide) 65 cm; **Kal.:** 23 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 83 No. 177 Fig. 40 Lev. 44; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1999 ve dipn. 336.

Es. Dur.: Stel hemen her yönden kırılmıştır. Stelin sağ kenarı bir başka taşın altında kaldığı için yazıtın bir kısmı okunamamıştır.

Tanım: Yüksek kaidesi olan stelin görülebilen sol kenarından, stelin üzerine stilize sütunlar işlendiği anlaşılmaktadır. Eserin üzerindeki Eski Yunanca yazıtın son dört satırının sol yarısı seçilebilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C E

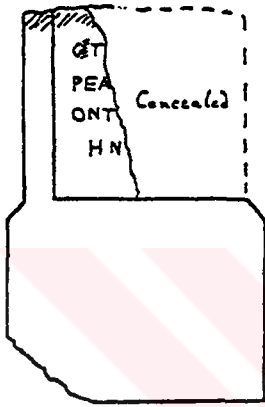

Fig. 9

 2 στ[έφανον Σε]–
 ρεα[νοί Διὶ Βρ]–
 4 οντ[ῶντι εὐχ]–
 ἦν

"-----
 Serealılar çelengi
 Zeus Bronton'a
 (sundular)."

Satır 1–2: [Σε]ρεα[νοί]. Cox ve Cameron sözcüğü bu şekilde tamamlamaktadır. Ancak, harflerin Στ[έφανος (?) ὑπέ]ρ ἑα[υτῶν (?)] şeklinde anlaşılabileceğini de belirtmektedirler. *Ethnikon* ve στέφανος ile ilgili olarak krş. yuk. Kat. No. 28 ve aş. Kat. No. 168. Bkz. ayrıca Kat. No. 1 ve 22.

Kat. No. 30

Stel (Lev. 6)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kuyucak Köyü dışında bir çeşmede (Kat. No. 28 ile beraber) örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 82 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 11 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 83 vd. No. 178 Lev. 44. Eser, 1883 yılında J.R.S. Sterret tarafından kopya edilmiştir. Sterret eseri çalıştığı zaman son satır sağlam durumdaymış.

Es. Dur.: Stel üst kısımdan kırılmıştır.

Tanım: Sağ ve sol yanlarından stilize sütunlarla sınırlandırılmış olan stelin üzerinde iki öküz başı kabartması görülmektedir. Başların üzerinde bir girland motifinin izleri vardır. Öküz başlarının alt kısmında sekiz satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ε C Ω

	Μηνόθε-	"Sokrates
2	μῖς (Σ)ωκρά- (sic)	oğlu Me-
	του (ύ)περ τ- (sic)	nothemis
4	ῶν ιδίω-	ailesinin ve
	ν καὶ τῆς	köyünün
6	κώμης (σ)ω- (sic)	esenliği için
	τηρίας Δι	adağı Zeus
8	Βροντῶντ-	Bronton'a
	[ι ε]ύχην	(sundu)."

Satır 2, 3 ve 6: 2. satırda *sigma* harfi için, 3. satırda *ypsilon* harfi için ve 6. satırda *sigma* harfi için *haplografi* (aynı harfin ard arda denk gelmesi durumunda tek yazılması) uygulanmıştır.

Kat. No. 31

Stel Parçası (Lev. 7 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kuyucak Köyü'nde, cami yakınındaki bir çeşmede örülüdür; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** (görülebilir) 39 cm; **Gen.:** 48 cm (panel kısmı: yak. 33 cm); **Kal.:** 14 cm; **H. Yük.:** 2-2, 5 cm.

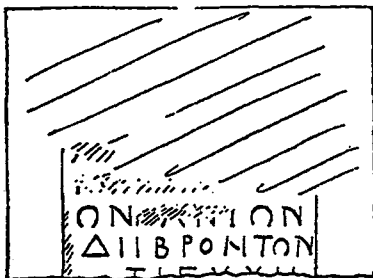
Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 84 vd. No. 180 Fig. 41 Lev. 44; Eser Ramsay tarafından kopya edilmiş ama yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Eser üstten zarar görmüştür. Yazıtın üst kısmı da zarar görmüştür. Alt kısımdan bir yere örülmüştür.

Tanım: Parça bir stele ait görünüyor. 14 cm kalınlık buna işaret ediyor. Üst kısım eğer tam ise, o zaman stelin alınlığı yoktur. Stel alt kısımdan bir yere örülmüştür. Stelin üzerindeki Eski Yunanca yazıtın bir bölümü görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E ○

	Δ[.....]-	"-----
2	νο[ς? ὑπερ ιδί-	A.....nos
	ων πάντων	bütün aile
4	Δι Βροντῶν-	üyeleri için
	τι εὐχῆ[v]	Zeus Bronton'a
		adağı (sundu)."

Fig. 10

Satır 1–2: Altı çizilmiş harfler Ramsay tarafından okunup kopye edilmiştir. Zamanla zarar gördükleri için Cox ve Cameron harfleri okuyamamışlardır.

Kat. No. 32

Stel Parçası (Lev. 7)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kuyucak Köyü'nün dışında bir çeşmede örülüdür; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 77 cm; **Gen.:** (gövde) 55 cm; (kaide) 65 cm; **Kal.:** 22 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 85 No. 181 Lev. 44.

Es. Dur.: Stel üst kısımdan kırılmıştır. Üzerinde küçük çatlaklar ve zedelenmeler vardır.

Tanım: Sağ ve sol yanlardan stilize sütunlarla bezeli, kaideli bir stel parçası. Stelin büyük bir olasılıkla alınlık kısmı da vardı. Stilize sütunların kaideleri görülmektedir. Stelin üzerinde özenli yazılmış altı satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a ve Apollon'a Adak

H. Şek.: Α Α Γ Ε Ω Μ

	Αὐρ. Ἀσκληπιάδ–	"Menothemis oğlu
2	ης Μηνοθέμι–	rahip Aur(elius)
	δος ἱερεὺς Διὶ	Asklepiades Zeus
4	Βροντῶντι	Bronton'a ve
	καὶ Ἀπόλλω–	Apollon'a
6	νι εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 1–2: Aur(elius) Asklepiades büyük bir olasılıkla her iki tanrının da rahibidir. Bu katalogta Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314.

Satır 2–3: Μηνόθεμις. Kuyucak'tan yine Menothemis adında bir şahıs (bkz. yuk. Kat. No. 30) Zeus Bronton'a adak sunmuştur. Aur(elius) Asklepiades, büyük bir olasılıkla, o yazıtta da adı geçen Menothemis'in oğludur (Cox–Cameron). Cox ve Cameron, eğer bu durum doğru ise, o zaman adağın İ. S. 212 ile 250 yılları arasından olabileceğini belirtmektedirler.

Satır 3–6: Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἀπόλλωνι. Adak, hem Zeus Bronton'a hem de Apollon'a sunulmuştur. Yazıt, bu iki tanrının birlikte tapınım gördüğünün ilk ve tek belgesidir. Cox ve Cameron Apollon kültürünün Kuyucak ve çevresinde sık belgelendiğini belirtmekte ve öteki adakları örnek göstermektedirler: krş. Cox–Cameron, MAMA V, No. 183 ve No. R7 (appendix). Ayrıca bkz. age., s. xxv ve xli ve No. 173; R 4; KB 7; KB 8. Yine krş. aş. Kat. No. 270: κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Φο[ί]βου.

Kat. No. 33

Naikos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Kuyucak'ta durmaktadır; **Malz.:** Yayında verilmiyor; Yayında eserin ölçüleri de verilmemektedir.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 151 No. R9 (Ramsay, steli 1907 yılında kaydetmiş ama yayımlamamıştır. Cox ve Cameron Ramsay'ın kopyasını kullanmışlardır.).

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin üç akroteri vardır. Eserin üzerinde altı satırlık Eski Yunanca yazıt olup son satır kaide üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E ○

	Αὐρ. Σωκρά–	"Kyrillos oğlu
2	της Κυρίλ–	Aur(elius)
	λου περὶ υ–	Sokrates, oğlu
4	ιοῦ Ἀνικί–	Anicius için
	ου Διὶ Βρον–	Zeus Bronton'a
6	τῶ/ντι εὐχὴν (<i>sic</i>)	adağı (sundu)."

Satır 4–5: Ἀνίκιος. Bu isimle ilgili olarak Cox ve Cameron İ. S. 217–218 yılları arasında (ve belki 218–219 yıllarında) Asia valisi *Q. Anicius Faustus*'un (PIR 1² 595) adını vermektedirler. Bu vali ile ilgili olarak krs. Buckler et alii, MAMA IV, s. 9 vd. No. 27. Ayrıca, yine Seyitgazi'den bir yazıtta Ἀνικία Μάξιμα adı geçmektedir, bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 1 13 No. 234.

Satır 5–6: Βροντῶντι. *Omega* yerine *omikron* yazılmıştır.

Kat. No. 34

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Sterret çalıştığı sırada Kuyucak'ta durmaktadır; **Malz.:** Yayında verilmiyor; Yayında eserin ölçüleri de verilmemektedir.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 151 Fig. 85 No. R10 (Sterret steli 1883 yılında kaydetmiş ama yayımlamamıştır. Cox ve Cameron Sterret'in kopyasını kullanmışlardır).

Es. Dur.: Stelin sol ve alt kısmı kırılmıştır.

Tanım: Stelin tanımı hakkında yayında bilgi yoktur. Yalnızca, gövdenin üzerinde bir çelenk motifinin olduğu belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Aur(elius) Sokrates, Antipatros ve Trophimos'un anne ve babasının Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A □ C E Ω

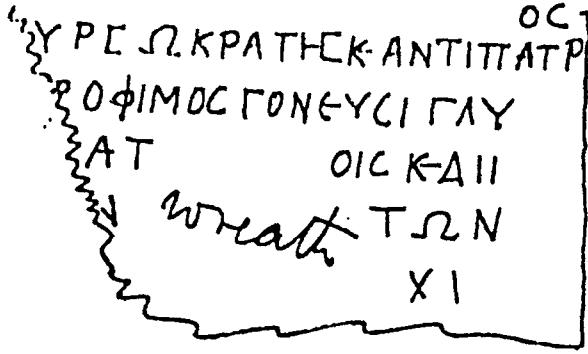

Fig. 11

ος
 2 [A]ύρ. Σωκράτης κ' Ἀντίπατρ-
 [κ' Τ]ρόφιμος γονεῦσι γλυ-
 [κυστ]άτ οἰς κ' Διὶ
 4 [Βρο]ν ζελενκ τῶν-
 [τι εὐ χ]ή[ν]

"Aur(elius) Sokrates ve Antipatros
 ve Trophimos biricik anne-
 babalarına ve Zeus Bronton'a
 adağı (sundular)."

Satır 0-1: Burada adı geçen Sokrates bir önceki adağı sunan kişi ile aynı şahıs olabilir.

Satır 2-5: γονεῦσι γλυ[κυστ]άτοις κ' Διὶ [Βρο]ντῶν[τι]. Eser, Zeus Bronton'a ve Sokrates ve Antipatros ve Trophimos'un ölmüş anne babasına adanmıştır.

Kat. No. 35

Stel Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Kuyucak'ta durmaktadır; **Malz.:** Yayında verilmiyor; Yayında eserin ölçüleri de verilmemektedir.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 151 No. R11 (Ramsay steli 1907 yılında kaydetmiş ama yayımlamamıştır. Cox ve Cameron Ramsay'in kopyasını kullanmışlardır.).

Es. Dur.: Stel çok zarar görmüştür.

Tanım: Yayında eserin tanımı hakkında bilgi yoktur. Yalnızca, yazıtın üzerine yıldırım demeti motifinin işlendiği belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Asklas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A C E Z

	Σύνφορος κ' Ἀλέξαν-	"Synphoros ve Aleksandros
2	δρος κ' Ἀτταλος	ve Attalos ve Hermes
	κ' Ἑρμῆς μετὰ Καρικ/α/ (sic)	anneleri Karika'yla birlikte
4	μητρὸς πατρὶ Ἀσκ[λ]-	babaları Asklas'a ve
	άδη κ' Διὶ Βρον[τῶν]-	Zeus Bronton'a
6	[τι]	adağı (sundular)."

Satır 1: Σύνφορος = Σύμφορος.

Satır 3: Καρικά, Καρικός isminin *femininum* şeklidir. Bkz. yuk. Kat. No. 15. Yazıtta Καρικά adının Καρικός olması gerekengenitivus hali yanlış yazılmıştır.

Satır 4-5: Ἀσκληᾶς. Yazıtta ismin *dativus* 'u Ἀσκληᾶδι yerine Ἀσκληάδη olarak verilmiştir.

Kat. No. 36

Stel Parçası (Lev. 7)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de, kışlanın arkasındaki alçak tarla duvarına örülüdür; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 33 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 14 cm; **H. Yük.:** 2-3 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 107 No. 223 Lev. 51.

Es. Dur.: Stel üstten ve alttan kırılmıştır.

Tanım: Stelin gövdesi üzerinde, sağda ve solda stilize sütunlar görülmektedir. Stelin üzerinde yapraklardan oluşturulmuş yuvarlak biçimli bir çelenk motifi kabartma olarak işlenmiştir. Çelengin üst kısmında kırık Eski Yunanca yazıtın iki satırı seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E U

-----	"-----
[. . . . κατὰ]	--- Zeus
[Δι]ὸς Βροντῶν-	Bronton'un
2 τῶντος ἐπι-	emri gereği
[ταγήν]	-----"

Satır 0-3: κατὰ ἐπιταγήν veya κατ' ἐπιταγήν adak yazıtlarında çok sık karşılaşılan bir ifadedir. (Krs. burada Kat. No. 56, 172, 196, 214, 246, 249, 257, 258, 259, 260, 261, 268, 269, 271, 272, 273, 274, 281, 285) Bu ifadeyle tanrı, insanlara kendisine adak sunmalarını emreder. Yazıtlarda tanrının adak isteği en çok bu ifade ile dile getirilmektedir. Ancak, benzer κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ -- (bkz. burada Kat. No. 89, 90, 144, 217, 270 [κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Φοίβου], 278) veya ἐξ ἐπιταγῆς (bkz. burada Kat. No. 124) ifadelerine de rastlanmaktadır. Yazıtlardaki bu ifadelerden tanrının adak emrini insanlara ne şekilde verdiği anlaşılamamaktadır. Bazı adak stelleri üzerindeki betimler (krs. örneğin aş. Zeus Brontaios No. 4) bilim dünyasında rüya gören insanlar olarak yorumlanmıştır ve tanrıların insanlara adak emirlerini rüya aracılığıyla verdiği düşünülmektedir, konu hakkında bkz. Straten, Daikrates' Dream, s. 5 vd. ve 24 vd. Sonuç olarak insanlar, büyük bir olasılıkla rüyalarında tanrıyı görüyor ve ondan emir alınca da adağı sunuyor olmalıdırlar. Yukarıdaki yazıtta κατὰ ἐπιταγήν arasında Διὸς Βροντῶντος bulunmaktadır ve bu biçimiyle alışılmış yazıtın dışındadır. κατὰ ἐπιταγήν Διὸς Βροντῶντος ifadesine de rastlanmaktadır, krs. Kat. No. 246. κατὰ ἐπιταγήν ifadesi Zeus Bronton'un Bithynia'da bulunmuş olan adak yazıtlarında, Phrygia'da bulunmuş olanlara oranla çok daha fazla görülmektedir. Konu hakkında ve benzer ifadeler için bkz. Rouse, Votive Offerings, s. 322 vd. (XI. Formulae).

Kat. No. 37

Stel Parçası (Lev. 7)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de, kalenin alt kısmındaki mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 38 cm; **Gen.:** (görülebilir) 40 cm; **Kal.:** 24 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 109 No. 226 Lev. 51.

Es. Dur.: Stel üst ve alt kısımlardan kırılmıştır. Sol tarafından toprağa gömülmüştür. Eser bir hayli yıpranmıştır.

Tanım: Kırılmış stel parçasının sağ tarafında stilize sütun gövdesi görülmektedir. Eserin üzerine yaprakları ve üzüm salkımlarıyla asma dalları alçak kabartma olarak betimlenmiştir. Kabartmanın üzerinde Eski Yunanca yazıtın geriye kalan kısmı görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Tykhasios?'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω

-----	"-----
[..... Τυχ]–	Tykhasios?'a ve
ασίω? κ Δι	Zeus Bronton'a
2 Βροντωντι εὐ–	adağı (sundu[lar])."
χίη	

Satır 0–1: [Τυχ]άσιος. Ad, Cox ve Cameron tarafından tamamlanmıştır. Adak, Zeus Bronton'un yanı sıra Tykhasios'a da sunulmuştur.

Kat. No. 38

Stel Parçası (Lev. 7)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor (Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de bir evde durmaktaydı); **Malz.:** Mor renkli damarları olan mermer; **Yük.:** 84 cm; **Gen.:** 46 cm; **Kal.:** 2 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 110 No. 228 Lev. 51.

Es. Dur.: Stelin üst ve kaide kısmı kırılmıştır. Stelin bütün kenarları yıpranıp zarar görmüştür. Yazıtın üst kısmı kırık ve kayıptır.

Tanım: Sağ ve sol iki yanında stilize sütunlar olan stelin üzerinde yazıttan başka herhangi bir süsleme yoktur. Stelin üzerinde kırık beş satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Meilasia'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A □ E Ω

	-----		-----
	[. . . σὺν τ]–		çocuklarıyla
	οἷς τέκνο[ις]		(beraber) eşi
2	Μειλασίου γα–		Meilasia'ya ve
	μετῆ κ Διὶ Βρ–		Zeus Bronton'a
4	οντῶντι		adağı (sundu)."
	εὐχὴν		

Satır 2–4: Μειλασίου γαμετῆ κ Διὶ Βροντῶντι. Meilasia yerli bir kadın adıdır. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 307 § 888–2. Adak, Zeus Bronton'un yanı sıra Meilasia'ya da sunulmuştur.

Kat. No. 39

Naiskos Stel Parçası (Lev. 7, a–b = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de eski handa durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 96 cm; **Gen.:** 54 cm; **Kal.:** 21 cm; **H. Yük.:** 3, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 110 vd. No. 230 Lev. 52.

Es. Dur.: Stel her yönden kırılmıştır. Çelengin alt kısmındaki yazıt kırık olduğu için yarımır.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin gövdesinin sağ tarafında yer alan stilize sütun ve başlık görülmektedir. Diğer taraf kırıldığı için kaybolmuştur. Akroterli olan alınlığın sol akroterinin bir kısmı kalmıştır. Akroterlerin palmet biçiminde işlendikleri gözlemlenmektedir. Alınlığın içine alçak kabartma olarak büyük bir *patera* betimlenmiştir. *Patera*'nın üzerinde çapraz biçimli çizgiler vardır. Üçgen alınlığın yatay profilinin altında dış sıralarından oluşan bir profil daha işlenmiştir. Onun altında yine düz profilli bir bant vardır. Stelin üzerine alçak kabartma olarak bir çelenk betimlenmiştir. Çelengin üzerinde dört satırlık özenle yazılmış Eski Yunanca bir yazıt olup, son satırdaki εὐ–χὴν sözcüğü çelenkten dolayı bölünerek yazılmıştır. Yazıt çelengin alt kısmında devam etmektedir.

Yaz. İçeriği: Pi– – – isimli bir kadının Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C Ω Ϙ

	Κρηπνός κ "Ἡλι–		"Krepnos ve Helios
2	ος κ Ἀσκληπιός κ		ve Asklepios ve
	"Ερωσ Διὶ Βροντῶντι		Eros, Zeus
4	εὐ	χὴν	Bronton'a adağı
	<i>çelenk</i>		(sundular)
	κ μητρὶ Πι[. . .]		ve biricik anneleri
6	[γλυ]κυτά[τη]		Pi– – – 'ye."

Satır 1–2: Κρηπνός = Κραιπνός. "Ἡλιος'un Yunan veya yerli Anadolu adı olduğuna dair

tartışma ile ilgili bkz. Zgusta, Personennamen, s. 180 vd. § 399. Tanrı isimlerinin insanlarda ad olarak kullanılması hakkında bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 19 vd. No. 35.

Satır 5: ΠΙ[. . .]. Cox ve Cameron isimin ΠΙ[νυτή] olabileceğini düşünmüşlerdir.

Kat. No. 40

Stel Parçası (Lev. 7)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir. Körte, yazıtın, tekkenin yeni yapılmış duvarında örülü olduğunu belirtmiştir.; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de, Türbe'de bazilikanın batı duvarına örülüdür; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** (görülebilir) 52 cm; **Gen.:** 51 cm; **Kal.:** (görülebilir) 18 cm (toprağa gömülüken); **H. Yük.:** 3–4 cm.

Yayın: Ramsay, Inscriptions, s. 123 vd.; Körte, Studien VI, s. 442 No. 74; Schepeleyn, Montanismus, s. 189 dipn. 341; Cox–Cameron, MAMA V, s. 111 vd. No. 232 Lev. 52; Fehrle, Bronton, s. 614.

Es. Dur.: Stel üstten kırılmıştır. Alt kısım toprağa gömülmüştür.

Tanım: Sağ ve sol yanlardan stilize sütunlarla sınırlanmış olan stelin kaide kısmı, büyük bir olasılıkla, tekrar kullanmak üzere sonradan kaba biçimde işlenmiştir. Eserin üzerindeki Eski Yunanca yazıtın son dört satırı görülebilmektedir.

Yaz. İçeriği: Bir Adamın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E □□ ⊙

	-----		-----
	Δὶ Βροντῶν–		Zeus Bronton'a ve
2	τι εὐχῆν		(rahmetli olup)
	καὶ πατρὶ θε–		tanrı(sallaşan) babasına
4	ῶ		adağı (sundu[lar])."

Satır 1: Körte, yazıtın 1. satırının üst kısmının kırıldığını ama tamamlamanın kesin olduğunu belirtmektedir. Yazıtın, olasılıkla Ramsay'ın yayımladığı yazıt ile aynı olduğunu söylemekte ve Ramsay'ın sözlerini eklemektedir: "*the beginning . . . is lost, the end is Δὶ βροντῶντι καὶ Πατρὶ Θεῶ*". Ramsay'ın komyasında εὐχῆν eksiktir. Ramsay, yazıtta Ζεὺς Βροντῶν ve Πατὴρ Θεός olarak iki ayrı tanrının söz konusu olduğunu iddia etmiştir. Körte, Ramsay'ın fikirlerinin doğru olmadığını mantıklı açıklamalarla göstermekte ve eklemektedir: "*Damit ist Ramsays religionsgeschichtlichen Kombinationen der Boden entzogen*".

Satır 3–4: καὶ πατρὶ θεῶ. Stel, Zeus Bronton'dan başka, adağı sunan ve isimleri bugün kırık nedeniyle kaybolmuş şahıs veya şahısların babalarına da adanmıştır. Bu düşünce, Cox ve Cameron tarafından da dile getirilmektedir. Ancak yazıt, 3. ve 4. satırlardaki καὶ πατρὶ θεῶ ifadesi nedeniyle bilim dünyasında, Zeus Bronton'dan başka bir de Baba Tanrı'ya adanmış olarak anlaşılmıştır: krş. örn. Ramsay, Inscriptions, s. 123 vd. Çünkü baba sözcüğünün yanında herhangi bir şahıs adı geçmemekte ve ardından θεῶ sözcüğü gelmektedir. Baba adı, olası-

lıkla, kırılan üst kısımda verilmiştir. Adı kırık nedeniyle kaybolmuş olan şahıs, taşı Zeus Bronton'a ve artık yaşamayan ve tanrısallaştırılmış (πατρὶ θεῶ) olan babasına adanmış olmalıdır. Körte de Ramsay'ın düşüncelerine karşı çıkmakta ve yazıtı bu şekilde yorumlamaktadır: krş. Studien VI, s. 442 No. 74. Yazıtı kopya eden bilim adamlarından hiçbirisi, yazıtın sonunda herhangi bir kırık olduğundan söz etmemektedir (Cox–Cameron: "The inscription is complete below"). Aksi durumda, belki, son kısmı kırılmış Θεόφιλος gibi bir baba adından bahsedilebilirdi.

Kat. No. 41

Stel Parçası (Lev. 8, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Grimsi mermer; **Yük.:** yak. 1, 05 cm; **Gen.:** yak. 70 cm; **Kal.:** yak. 15–20 cm ; **H. Yük.:** 2, 7 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, gövdenin ortasından kırılmıştır ve üst kısım kaybolmuştur. Stelin sağ tarafı ve kaidenin de sağ köşesi kırılmıştır. Kaidedeki geçme kısmı kırık ve kayıptır. Gövde üzerindeki kartal kabartmasından geriye sadece kartalın ayakları ve yıldırım demeti kalmıştır. Yazıt yer yer çok silikleşmiştir. Stelin yüzeyinde birçok küçük kırık ve çatlak vardır.

Tanım: Stelin gövdesi üzerinde, sol tarafta stilize sütun gövdesi görülmektedir. Stel, olasılıkla, üçgen alınlıklı işlenmiştir. Gövde üzerine yıldırım demeti üzerinde duran kartal betimlenmiştir. Kartalın kendisi kayıptır. Kabartmanın altına, yer yer artık okunamayan altı satırlık Eski Yunanca yazıt kazınmıştır. Stelin çok yüksek işlenmiş kaide kısmı görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Asklepas'ın ve Ty– –'nin ve Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α □ Ε Λ Ω

	Αὐρ. Αμμια Ἀσκληπᾶ πατρ–	"Aur(elia) Ammia hayatta
2	ἰ ζόντι κ μητρὶ κατοικομέν–	olan babası Asklepas'a ve
	ἡ ΤΥ[. . .] ἔτευξεν σὺν τέκνο–	ölmüş olan annesi Ty– –'ye?
4	ις [. .] Μ[. . κ? Ἀ]σκληπᾶς κ	(bu mezarı) hazırladı (ve)
	Χ[.] Διὶ Βροντῶν–	çocukları – – – – – ve Asklepas
6	τι εὐχῆν	ve – – – – – ile beraber adağı
		Zeus Bronton'a (sundu)."

Satır 1: Αμμια. Çok yaygın kullanılmış olan yerli bir kadın adıdır (Lallname). Ad, Phrygia'da da oldukça yaygındır. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 59 vd. § 57–16; Robert, Noms Indigènes, s. 348 ve s. 547 dipn. 1. Adın Kütahya çevresindeki kullanımı için bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2042 No. 35. Bkz. ayrıca yuk. Kat. No. 11.

Satır 3: ΤΥ. . . . Burada Ty ile başlayan bir kadın adı söz konusudur.

Satır 1–3: πατρὶ ζόντι κ μητρὶ κατοικομένῃ. Ammia'nın adağı sunduğu sırada babası ha-

yatta, annesi ise, ölmüştür. Adak, her ikisine de sunulmuştur.

Kat. No. 42

Stel Parçası (Lev. 8) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Grimsi mermer; **Yük.:** yak. 65–70 cm; **Gen.:** yak. 45–50 cm; **Kal.:** yak. 10–15 cm; **H. Yük.:** yak. 4–5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin üst kısmı kırılmış ve kaybolmuştur. Olasılıkla tekrar kullanmak amacıyla, stelin sağ ve sol kenarlarında taş hafif kazınmıştır. Sağ tarafta, olası stilize sütunun gövdesi kazınmışken, sol tarafta yazıtın bir kısmı da kazınarak yok edilmiştir. Yazıt sağ kenardan sağlamdır. Olasılıkla, sadece ilk satırı kırıkla birlikte kaybolmuştur. Yazıtın geriye kalanı da yer yer zarar görmüştür.

Tanım: Kırık ve kazımlar nedeniyle dört köşe taş görünümü veren stelin üzerinde sadece yedi satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Eserin üzerinde herhangi bir süs ya da motif yoktur.

Yaz. İçeriği: Flavius'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α ϕ Γ Ω Β

	[-----]	"Çocukları?
	ο[ς κ] Φαβία-	-----os ve
2	[v]ός κ Δημή-	Fabianus ve
	[τρ]ιος οί έ[γγ]-	Demetrios baba-
4	[ον]οι? πατρì	ları Flavius'a
	[Φλ]αβίω κ [Δι]	ve Zeus Bron-
6	[Βρ]οντῶν-	ton'a adağı
	[τι ε]ύχην	(sundular)."

Satır 1: Satırın başında olasılıkla sonu –os ile biten bir erkek adının son iki harfi kalmıştır.

Satır 3–4: οί έ[γγον]οι. Sözcüğün bu şekilde tamamlanması olasıdır.

Satır 4–7: πατρì [Φλ]αβίω κ [Δι] Βρ]οντῶν[τι]. Adak, Zeus Bronton'a ve Flavius'a birlikte adanmıştır.

Kat. No. 43

Naiskos Stel Parçası (Lev. 9, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** yak. 80 cm; **Gen.:** (alınlık) yak. 65 cm; (gövde) yak. 55 cm; **Kal.:** yak. 10–15 cm; **H. Yük.:** 3–4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin alınlığı üst kısımdan kırılmış, tepe akroteri kaybolmuş, yan akroterler de kırılıp zarar görmüştür. Stelin gövdesi orta yerinden kırılmış, alt kısım kaide ile birlikte kaybolmuştur. Eserin yüzeyi hava şartlarından çok etkilenmiş ve zarar görmüştür. Ayrıntılar kaybolmaya yüz tutmuş, yazıt silikleşmiştir. Stel üzerindeki kabartma betimler de kırılıp zarar görmüşlerdir.

Tanım: Akroterli üçgen alınlık bant profillerle işlenmiştir. Alınlığın ortasında büyük bir kabartma üzüm salkımı betimi vardır. Alınlık, profil bantlarla gövdeye bağlanmaktadır. Gövde üzerinde başlıklarıyla stilize sütunlar görülmektedir. Başlıklarla sütun gövdelerinin birleştikleri yerler ince çizgilerle profillidir. Stelin üzerine büyük ve ince bir çelenk motifi kabartma olarak işlenmiştir. Çelengin üst kısmında dört satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Beşinci ve olasılıkla kırık ve kayıp olan altıncı satırlar çelengin yan taraflarına yazılmıştır. Olası yedinci ve son satır çelengin altına yazılmış olmalıdır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A □ C €

	Aὐρ. Ἑρμῆος	"Hermes oğlu
2	πιάδης Ἐρ-	Aur(elius)
	μοῦ μετὰ σ-	Asklepiades
4	υἱοῦ Διὸς Ζε-	eşiyle birlikte
	ρο <i>çelenk</i> ν-	Zeus Bronton'a
6	[τῶν] [τι]	adağı (sundu)."
	[εὐχῆν]	

Kat. No. 44

Stel Parçası (Lev. 8)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Stel, Haspels çalıştığı sırada Seyitgazi'de, türbenin içinde durmaktaydı. Taşın hâlâ orada olma olasılığı vardır; **Malz.:** Süngertaşı; **Yük.:** 23 cm; **Gen.:** 26 cm; **Kal.:** 21 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 356 vd. No. 150 Lev. 640.

Es. Dur.: Parça üst, sol ve alt kısımlardan kırılmıştır. Taşın yüzeyi zedelenmiştir ve yazıtın okunabilen kısmı da zarar görmüştür.

Tanım: Üç taraftan da kırık olan parçanın sağ tarafındaki stilize sütun gövdesinden, stelin bilinen tarzda işlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Parça küçük olduğu için fazla ayrıntı yoktur. Eserin üzerindeki yazıtın çok küçük bir kısmı kalmıştır.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı? ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: €

-----	"-----"
[- - -] κ Δι̅ Βρ-	--- ve Zeus
2 [οντῶν]τι εὐχ-	Bronton'a
[ήν]	adağı (sundu)."

Satır 1-2: [- - -] κ Δι̅ Βρ[οντῶν]τι. Adak, Zeus Bronton'un yanında bir başka tanrıya veya şahsa daha adanmıştır.

Kat. No. 45

Stel (Lev. 9 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Macpherson 1951 yılında steli Sarayören'de kaydetmiştir. Hâlâ Sarayören'de olabilir; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** (görülebilin) 1, 10 m; **Gen.:** (görülebilin) 68 cm; **Kal.:** 20 cm; **H. Yük.:** 4-5 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 149 Fig. 83 No. R5; Macpherson, Inscriptions, s. 15 No. 10 Lev. 1b (Sterrett ve Ramsay aynı steli 1883 yılında ayrı ayrı kendi araştırmalarında kaydetmiş, ama yayımlamamışlardır. Cox ve Cameron onların kopyasını kullanmışlardır.).

Es. Dur.: Stel üstten ve sağ kenardan kırılmıştır. Stelin üzerine kabartma biçiminde işlenmiş bir büstün izleri görülmektedir.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Ionia'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω Φ

ΦΩΤΕΙΝΟΣ ΕΥ	Φωτεινός σὺ-	"Photeinos erkek
ΝΑΔΕΛΦΟΙΣ Κ	2 ν ἀδελφοῖς κ	ve kız kardeşleriyle
ΑΔΕΛΦΑΙΣ ΙΩΝΙΑ	4 ἀδελφαῖς Ἴων[ία]	beraber anneleri
ΜΗΤΡΙ Κ ΔΙ ΒΡ	μητρὶ κ Δι̅ Βρ-	Ionia'ya ve Zeus
ΟΝΤΩΝΤΙ	6 [ο]ντῶντι	Bronton'a adağı
ΕΥΧΗΝ	[ε]ύχην	(sundu)."

Fig. 12

Satır 3-5: Ἴων[ία] μητρὶ κ Δι̅ Βροντῶντι. Adak, hem Ionia'ya hem de Zeus Bronton'a adanmıştır. Macpherson çalıştığı sırada ismin son iki harfi okunmaz durumdadır.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan öteki adaklar için bkz. Kat. No. 46, 47, 48, 97, 198, 234 ve 235.

Kat. No. 46

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Macpherson çalıştığı sırada Sarayören'de, köyün caddesine örülüdür; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** (görülebilene) 75 cm; **Gen.:** 47 cm; (gövde) 18 cm; **Kal.:** 26 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Macpherson, Inscriptions, s. 14 No. 7; SEG 14 (1957) s. 184 No. 785.

Es. Dur.: Yayında stelin durumu hakkında fazla bilgi yoktur. Sadece, stelin sağ kenarının çok zarar gördüğü belirtilmektedir. Dolayısıyla yazıtın sağ tarafı yok olmuştur.

Tanım: Yayında stelin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	-----	"-----
	[------ 'O]-	(ve?) Olynpikhos
	λυμπ[ίχ]-	oğlu (kızı?) -----
2	ου εὐξ[άμενοι]	dua ederek babaları
	περὶ πα[τρὸς]	(Olynpikhos)
4	ἀνέστ[ησαν]	için (bu steli)
	[ἐ]κ τῶν ιδί[ων αὐ]-	kendi servetlerinden
6	τῶν Διὶ Β-	Zeus Bronton'a
	ροντῶν-	dikti(ler)."
8	τι εὐχ[ήν]	

Satır 0-2: ['O]λύμπ[ιχ]ος = 'Oλύμπιχος = 'Oλύμπικος. -ιχος/-ικος eki ile biten ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde oldukça yaygınlaşan ad için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 388. Ad, Macpherson tarafından tamamlanmıştır.

Satır 2-3: εὐξ[άμενοι] περὶ πα[τρὸς]. Tamamlama Macpherson. Adak yazıtlarında kullanılan εὐχομαι fiili ile tanrıdan, adağı sunanın bizzat kendisinin, ailesinden birisinin veya hayvanının sağlığına kavuşması, tekrar iyileşmesi istenmektedir. Bu fiil çoğu zaman tanrıya verilen adak sözünü de ifade etmektedir. Bu türden isteklerin olduğu adak taşları üzerinde çoğunlukla sağ elini havaya kaldırmış dua eden şahıs betimleri bulunmaktadır (örn. Kat. No. 298'da böyle bir betim bulunmaktadır). Yukarıdaki yazıtta adağı sunanlar büyük bir olasılıkla hasta olan babalarının iyileşmesi için dua ederek (tanrıya ricada bulunarak) Zeus Bronton'a bu adağı sunmuşlardır. Bu türden, yani içinde insanlar için ὑπέρ veya περὶ *praepositio*'larının kullanıldığı yazıtları, aynı zamanda mezar taşı olarak algılamak doğru değildir. Bunlar yukarıda da açıklandığı gibi, büyük olasılıkla hasta olan şahısların iyileşmeleri için tanrılara sunulmuş saf adak taşları olmalıdır. Ancak, sözcük mezar yazıtlarında da karşımıza çıkmaktadır, krş. aş. Kat. No. 173. Yukarıdaki yazıttan da anlaşıldığı gibi Zeus Bronton'un hasta insanları iyileşmesini sağlayan bir yönü de olmalıdır. Bu fiil Lydia'daki adak yazıtlarında da sık olarak belgelenmiştir: krş. de Hoz, Lydische Kulte, s. 118 ve dipn. 716. Lydia'daki yazıtlardan birisinde (de Hoz, Lydische Kulte, s. 220 vd. No. 39.22), bir kadın hasta olan büyük baş hayvanının iyileşmesi için tanrı Men'e bir stel sunmaktadır (adak taşı üzerinde büyük baş hayvan betim-

lerinin ayak kısımları kalmıştır): [Ἄ]ξιτηνῶ ἐξ Ἐπικρ[ά]του Ἐλπῆς Ἀνδρονίκου | εὐ-
ξαμένη ὑπὲρ τοῦ ἡμιόνου εὐχῆν.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan öteki adaklar için bkz. Kat. No. 45, 47, 48, 97, 198, 234 ve 235.

Kat. No. 47

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Macpherson çalıştığı sırada Sarayören'dedir; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 1, 38 m; **Gen.:** (gövde) 52 cm; **Kal.:** 19 cm; **H. Yük.:** 2, 8–3, 2 cm.

Yayın: Macpherson, Inscriptions, s. 14 No. 8; SEG 14 (1957) s. 184 No. 786.

Es. Dur.: Stelin üst kısmı ve sol tarafı zarar görmüştür.

Tanım: Yayında stelin tanımı yapılmamaktadır. Ancak, stelin üzerinde, yazıtın alt kısmında bir çelenk kabartmasının izlerinden söz edilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri verilmemektedir.

	Ἄπολλώνι–	"Heniokhos oğlu
2	ος Ἡνιόχου	rahip Apollonios
	[καὶ – – –]–	(ve) Apollonios
4	ἩΣ Ἀπολλωνί–	oğlu rahip – – –es
	ου ἱερεῖς Διὶ Βρ–	Zeus Bronton'a
6	οντῶντι εὐ–	adağı (sundular)."
	χῆν	

Satır 3–4: Sonu –ης ile biten bir erkek adı kalmıştır.

Satır 5: ἱερεῖς. Yazıtta adları geçen iki şahıs büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un rahipleridir. Bu katalogda Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 32, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan öteki adaklar için bkz. Kat. No. 45, 46, 48, 97, 198, 234 ve 235.

Kat. No. 48

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Macpherson çalıştığı sırada Sarayören'dedir; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** (görülebilir) 1, 10 m; **Gen.:** 73 cm; **Kal.:** 17 cm; **H. Yük.:** 2, 4–4 cm.

Yayın: Macpherson, Inscriptions, s. 15 No. 9; SEG 14 (1957) s. 185 No. 787.

Es. Dur.: Stel, üst kısmının sağ ve sol yanlarından kırılmıştır. Stelin sağ kenarı zarar görmüştür. Alt kısım da kırıktır. Çelenk kabartmasının sağ tarafındaki yazıt oldukça zarar görmüştür.

Tanım: Yayında stelin tanımı yapılmamaktadır. Ancak, stelin üzerinde orta kısımda kabartma bir çelenk olduğu belirtilmektedir. Oniki satırlık Eski Yunanca yazıtın bir kısmı çelengün çevresine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton Epimartyros'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri verilmemektedir. Ancak, yayındaki bir bilgiden (bkz. aş. satır 11–12) *alpha*, *epsilon* ve *omega*'nın şekilleri anlaşılmaktadır: Α Ε Ω

	[Αύρη.?] Τρύφων	"[Aure(lius)?] Tryphon
2	[κ Α]ύρη. Ἀσκληπᾶς [ιε]ρεὺς σὺν υειῶ {δὲ} Ἀσ[κ]–	(ve?) rahip Aur(elius) Asklepas, oğlu
4	ληπᾶ <i>çelenk</i> περὶ τ– ῶν τέκνων ἰδίῳν	Asklepas'la birlikte kendi çocukları için,
6	ἀνέ <i>çelenk</i> θηκα[ν] περὶ πατρ–	vatanın bolluğu? için (ve) ürünlerinin
8	ἶδος π <i>çelenk</i> ολυθ– ενίας <i>çelenk</i> περὶ κ–	olgunlaşması için Zeus Bron–
10	αρπῶν τηλεσφορίας Διὶ Βροντῶντι Ἐπιμ–	ton Epimartyros'a adağı diktiler."
12	α/μ/ύρφ εὐχῆν (<i>sic</i>)	

Satır 1: Τρύφων'un önündeki Aurelius kısaltması Macpherson tarafından tamamlanmaktadır.

Satır 2–4: Ἀσκληπᾶς ἱερεὺς. Asklepas büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un rahibidir. Rahibin oğlu da aynı adı taşımaktadır. Bu katalogta Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314. satırda υειῶ = υἱῶ. Yine 3. satırda taş üzerinde δέ okunmaktadır. Ancak, Macpherson sözcüğün anlam bakımından gereksiz yazıldığını düşünmektedir.

Satır 8–10: πολυθενία. Sözcük Liddell–Scott, Lexicon'da geçmemektedir. Ancak, burada Kat. No. 2'de ve Kat. No. 242'de benzer bir sözcük olan εὐθενεία geçmektedir ve bu adaklar ὑπὲρ εὐθενείας için tanrıya sunulmuştur. Bu sözcük bolluk, bereket, gelişme anlamına gelmektedir. Burada πολυθενία sözcüğü, büyük bir olasılıkla, benzer bir anlam taşımaktadır ve adağın aynı zamanda vatanın bolluk ve bereketi için sunulduğunu göstermektedir. τηλεσφορία = τελεσφορία. Sözcük, Liddell–Scott, Lexicon'da yazıttaki "olgunlaşma" anlamıyla geçmemektedir.

Satır 11–12: Διὶ Βροντῶντι Ἐπιμα/μ/ύρφ. Taş üzerinde ΕΠΙΜΑΜΥΡΩ okunmaktadır. Ancak, Macpherson sözcüğü ἐπιμα(ρτ)ύρφ olarak düzeltmiştir. Burada Zeus Bronton'un bir sıfatı söz konusu olmalıdır. ὁ ἐπιμάρτυρος sözcüğü, sadece tanrıların tanıklığını, bir şeyin tanrıların gözetimi altında geliştiğini ifade etmektedir. Bu *epitethon*'la, tanrının yazıtta istenen gelişmelere tanık olması, bütün bu isteklerin Zeus Bronton'un gözetiminde gelişmesi ve onun

bu gelişmeleri desteklemesi istenmiş olmalıdır.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan öteki adaklar için bkz. Kat. No. 45, 46, 47, 97, 198, 234 ve 235.

Kat. No. 49

Naiskos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Arslanbeyli (Şücattin)/Eskişehir (köyün güneyindeki bir çeşmeye örülüdür); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Şücattin'de durmaktaydı; **Malz.:** Yayında verilmiyor; Yayında eserin ölçüleri de verilmemektedir.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 152 vd. No. R14 (Ramsay steli 1907 yılında kaydetmiş ama yayımlamamıştır. Cox ve Cameron Ramsay'in kopyasını kullanmışlardır.); Drew-Bear, Nouvelles, s. 36

Es. Dur.: Yayında stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin gövdesinde başlıklı ve kaideli sütunlar bulunan, alınlığı ve kaidesi olan bir stel tanımlanmaktadır. Alınlık içinde *patera* benzeri yuvarlak bir nesnenin kabartması vardır. Stelin gövdesinde tanımlanamayan süs türünden bir nesne kabartma olarak işlenmiştir. On satırlık Eski Yunanca yazıt bu nesnenin çevresine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Μηνῶς		"Abbokome'li
2	Εὐτύχου		Eutykhes
	Ἀββ	οκω–	oğlu Menas
4	μή	της	bütün aile
	πε	σις (?) ρι	üyeleri için
6	τ	ῶ[v]	Zeus
	ιδ	ίω[v]	Bronton'a
8	πάντων Διὶ		adağı
	Βροντῶντι		(sundu)."
10	εὐχὴν		

Satır 1: Μηνῶς. Yayıgın bir kısaltılmış (*hypokoristik*) Yunan erkek adıdır. Ad, özellikle Kilikia'da yaygındır. (Ad, Μηνογῶς, Μηνογένης, Μηνόδωρος, Μηνόφιλος ve Μηνοχάρης gibi tanrı Men'in adından oluşturulmuş isimlerle yakın ilişki içindedir). Krş. Zgusta, Personennamen, s. 312 vd. § 910.

Satır 2: Εὐτύχου. Eutykhos da söz konusu olabilir.

Satır 3–4: Ἀββοκόμη. Köyün yeri bilinmemektedir. Abbokome isimli bir köy daha önce içinde antik bir kent barındıran Bağlıca (Seyitgazi'nin yak. 40 km güneydoğusunda) yakınlarında belirlenmiştir: bkz. Calder, MAMA I, s. 414 ve s. XXVII; Belke–Restle, TIB 4, s. 137 s.

v. Ancak, Belke–Mersich, TIB 7, s. 169'da 'Αββοκώμη'nin Bağlıca'da değil, daha çok Seydi (Seyit) Suyu'nun batısında bir yerde, belki de Sıcaeddin'de (bugün A[r]slanbeyli) olabileceği belirtilmektedir. Sıcaeddin'den köyün adının geçtiği bir Roma Dönemi sınır taşı ile adak yazıtları bilinmektedir, krş. Drew-Bear, Nouvelles, s. 35 vd. Yine Laodikeia Kombusta'da bulunan bir yazıtta adı geçen bir kadın bu isimdeki bir köyde doğmuştur: bkz. Calder, Inscriptions, s. 122 No. 6; Eskişehir'de bulunmuş olan bir yazıtta geçen ['Α]ποκωμητῶν sözcüğü ile yine aynı köy söz konusu olmalıdır: bkz. Körte, Radet, s. 407 No. 49 ve Drew-Bear, Nouvelles, s. 37; Ramsay 'Απουκώμη isimli bir köyün varlığından söz etmektedir: bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 152 vd. No. R14'ün notlarında. Zgusta, Ortsnamen, s. 39 § 2–2'de (harita 2) bu yer adı altında iki yer isminin bilindiğini belirtmekte ve birisinin Pergamon'un güneyinde (ἐξ Αββουκωμη[ς]), diğ erinin ise Phrygia'da Amorion'un kuzeybatısında ([δῆ]μου Αββουκω[μη]των = Bağlıca) olduğunu söylemektedir. Bu yazıtta geçen *ethnikon*'un ise, büyük bir olasılıkla Phrygia'daki yerden kaynaklandığını belirtmektedir. Bkz. ayrıca Zgusta, Ortsnamen, s. 85 § 83–6 ('Αποκώμη, 'Απουκώμη). Zgusta, 'Αποκώμη'nin kesinlikle 'Αββοκώμη ile aynı olmadığını belirtmektedir. Ayrıca, köyle ilgili olarak krş. Schuler, Ländliche Siedlungen, s. 291.

Kat. No. 50

Stel Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Arslanbeyli (Şücattin)/Eskişehir (köyün güneyindeki bir çeşmeye örülüdür); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Şücattin'de durmaktaydı; **Malz.:** Yayında verilmiyor; Yayında eserin ölçüleri de verilmemektedir.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 153 No. R15 (Ramsay steli 1883 ve sonra 1907 yıllarında kaydetmiş ama yayımlamamıştır. Cox ve Cameron Ramsay'in kopyasını kullanmışlardır.).

Es. Dur.: Stel kırıktır. Yayında başka bilgi yoktur.

Tanınm: Yayında stelin tanımı hakkında bilgi yoktur.

Yaz. İçeriği: Antiokhos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Αὐρ. Καρικὸς Ἀντιόχου	"Antiokhos oğlu Aur(elius)
2	μετὰ συνβίου [Μ]εν[ε]κρο-	Karikos eşi Menekroa?
	ας κ Τατια [μετὰ] συν-	ile ve Tatia eşi Antiokhos
4	βίου Ἀντιόχου κ Σώ-	ile ve Sopatris ve Pappas
	[πατ]ρις κ Παππας	çok sevgili babaları
6	'Αντιόχῳ πατρὶ φιλ-	Antiokhos'a ve Zeus
	τάτῳ κ Διὶ Βροντῶ-	Bronton'a adası (sundular)."
8	[ντι] εὐχὴν	

v. Ancak, Belke–Mersich, TIB 7, s. 169'da 'Αββοκώμη'nin Bağlıca'da değil, daha çok Seydi (Seyit) Suyu'nun batısında bir yerde, belki de Sıcaeddin'de (bugün A[r]slanbeyli) olabileceği belirtilmektedir. Sıcaeddin'den köyün adının geçtiği bir Roma Dönemi sınır taşı ile adak yazıtları bilinmektedir, krş. Drew-Bear, Nouvelles, s. 35 vd. Yine Laodikeia Kombusta'da bulunan bir yazıtta adı geçen bir kadın bu isimdeki bir köyde doğmuştur: bkz. Calder, Inscriptions, s. 122 No. 6; Eskişehir'de bulunmuş olan bir yazıtta geçen [Ἄ]ποκωμητῶν sözcüğü ile yine aynı köy söz konusu olmalıdır: bkz. Körte, Radet, s. 407 No. 49 ve Drew-Bear, Nouvelles, s. 37; Ramsay 'Απουκώμη isimli bir köyün varlığından söz etmektedir: bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 152 vd. No. R14'ün notlarında. Zgusta, Ortsnamen, s. 39 § 2–2'de (harita 2) bu yer adı altında iki yer isminin bilindiğini belirtmekte ve birisinin Pergamon'un güneyinde (ἔξ Αββουκωμη[ς]), diğerinin ise Phrygia'da Amorion'un kuzeybatısında ([δή]μου Αββουκω[μη]των = Bağlıca) olduğunu söylemektedir. Bu yazıtta geçen *ethnikon*'un ise, büyük bir olasılıkla Phrygia'daki yerden kaynaklandığını belirtmektedir. Bkz. ayrıca Zgusta, Ortsnamen, s. 85 § 83–6 ('Αποκώμη, 'Απουκώμη). Zgusta, 'Αποκώμη'nin kesinlikle 'Αββοκώμη ile aynı olmadığını belirtmektedir. Ayrıca, köyle ilgili olarak krş. Schuler, Ländliche Siedlungen, s. 291.

Kat. No. 50

Stel Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Arslanbeyli (Şücattin)/Eskişehir (köyün güneyindeki bir çeşmeye örülüdür); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Şücattin'de durmaktaydı; **Malz.:** Yayında verilmiyor; Yayında eserin ölçüleri de verilmemektedir.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 153 No. R15 (Ramsay steli 1883 ve sonra 1907 yıllarında kaydetmiş ama yayımlamamıştır. Cox ve Cameron Ramsay'in kopyasını kullanmışlardır.).

Es. Dur.: Stel kırıktır. Yayında başka bilgi yoktur.

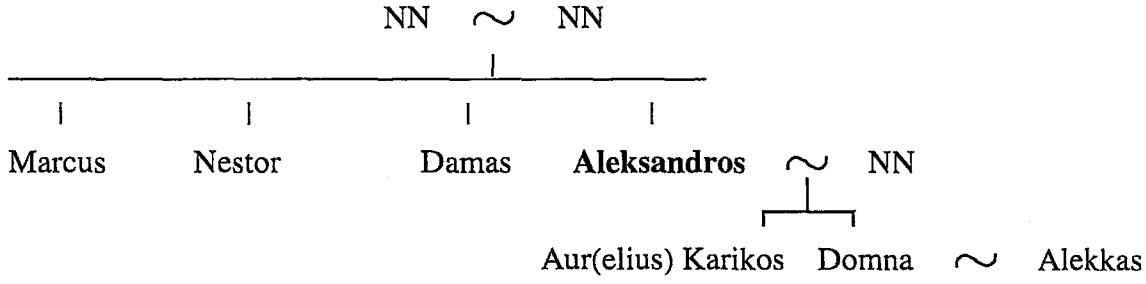
Tanım: Yayında stelin tanımı hakkında bilgi yoktur.

Yaz. İçeriği: Antiokhos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Αὐρ. Καρικὸς Ἀντιόχου	"Antiokhos oğlu Aur(elius)
2	μετὰ συνβίου [Μ]εν[ε]κρο-	Karikos eşi Menekroa?
	ας κ Τατια [μετὰ] συν-	ile ve Tatia eşi Antiokhos
4	βίου Ἀντιόχου κ Σώ-	ile ve Sopatris ve Pappas
	[πατ]ρις κ Παππας	çok sevgili babaları
6	'Αντιόχῳ πατρὶ φιλ-	Antiokhos'a ve Zeus
	τάτῳ κ Διὶ Βροντῶ-	Bronton'a adacağı (sundular)."
8	[ντι] εὐχήν	

Mezar sahibi Aleksandros'un soy ağacı:

Satır 2–3: ἀδελφῶ [᾿Α]λε[ξ]άνδρω τῶ. Burada τῶ olağan olmayan biçimde Alensandros'tan sonra gelmektedir. Genellikle benzer yazıtlarda *articulus* verilmemektedir.

Satır 4: Καρικός. Bkz. yuk. Kat. No. 15.

Satır 5–6: ᾿Αλεκκῶς [γ]αμβρός. Alekkas, Aleksandros adının *hypokoristik*'idir. Phrygia'da sevilen bir erkek adıdır. Bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 381; Cox–Cameron, MAMA V, s. 123 No. 261. Yazıtta Alekkas, Aleksandros'un damadı olarak verildiği ve Aleksandros'un Domna'dan başka kızının adı anılmadığı için Alekkas Domna'nın kocası olmalıdır.

Satır 6–8: πατρὶ γλυ[κ]υτάτω μνήμης χά[ρ]ιν κ Δεὶ Βροντῶν[τ]. Adak, Aleksandros'un mezar taşı olup ona ve Zeus Bronton'a adanmıştır. Aleksandros'un adı bu satırda tekrar edilmemiştir. Δεὶ şekli için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Kat. No. 52

Naiskos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Çavlum/Merkez/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Körte çalıştığı sırada Tschaulum'da caminin ön avlusunun zemininde kaplama taşı olarak durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 35 m; **Gen.:** 48 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 4, 5 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 430 No. 51; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 29.

Es. Dur.: Eser, üzerine basılmaktan çok yıpranmış ve yazılar neredeyse silinmiştir.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı verilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ (Yayınlarda başka harf karakteri verilmiyor.)

	[...] ΛΛ [...] Μ [...]	"-----"
2	[..... σὺν γυ]– ναικὴ Ἀμμια κ	eşi Ammia ve ve çocukları
4	[τ]έκνω[ν] Ἑρμο– [γέ]ν[ει] ἕα]υτοῖς κ	Hermogenes? ile birlikte kendilerine
6	Δὶ Βρ[ο]ντῶν[τ] εὐχῆ[ν]	ve Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

Satır 3: Αμμια. Bkz. yuk. Kat. No. 41.

Satır 4–5: [τ]έκνω{ν}. Körte, *omegadan* sonra *ny* harfini okumuş, ve haklı olarak, taşçı ustanın hata yaptığını belirtmiştir. *Ny* harfi satırda fazladır. Έρμω[γέ]ν[ης]. Ad, Körte tarafından tamamlanmıştır.

Satır 5–6: [έα]υτοίς κ Δι Βρ[ο]ντῶν[τι]. Adak, adağı sunanların kendilerine ve tanrıya adanmıştır. Δί. Tek *iota*'lı benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, 373.

Kat. No. 53

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Şarhöyük/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Stel, Radet çalıştığı sırada Eskişehir'de, Porsuk Nehri'nin yanındaki bir hanın içinde durmaktaydı ve "*Chéhir–Euüük'ten*" (Şarhöyük) getirilmiş; Yayınlarda stelin malzemesi ve ölçüleri verilmemektedir.

Yayın: Radet, *En Phrygie*, s. 568 No. 12; Körte, Radet, s. 404 No. 12; Ramsay, *Preliminary Report*, s. 276 No. 7; Cox–Cameron, *MAMA V*, s. 173 No. ZB 48.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Antiokhos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Ε Ω Ω

ΑΥΡΗΛΕΙΑΝΙΚ		Αύρηλεία Νίκ–	"Aureleia Nike
ΗΜΕΤΑΤΕΚΝ	2	η μετὰ τέκν–	çocuklarıyla
ΩΝΔΙΙΒΡΟΝΤ		ων Δι Βροντ–	birlikte adağı
ΩΝΤΙΕΥΧΗΝ	4	ῶντι εὐχῆν	Zeus Bron–
5 ΚΑΝΤΙΟΧΩ		κ Ἀντιόχῳ	ton'a ve eşi
ΙΑΝΔΡΙΑΝΕΣ	6	ἀνδρὶ ἀνέσ–	Antiokhos'a
ΤΗΕΑΝ		τησαν.	diktiler."

Fig. 14

Satır 1: Αύρηλεία = Αύρηλία.

Satır 3–5: Δι Βροντῶντι εὐχῆν κ Ἀντιόχῳ. Adak, Zeus Bronton'a ve Antiokhos'a birlikte adanmıştır.

Kat. No. 54

Stel (Lev. 9) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir. Eser, Körte çalıştığı sırada Eskişehir'de, bir köprü yakınındaki Ermeni dükkânının yakınında durmaktaydı; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–

154–90; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 78 cm; **Gen.:** 41 cm; **Kal.:** 7 cm; **H. Yük.:** 3–4 cm.

Yayın: Körte, Radet, s. 409 No. 53; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 51.

Es. Dur.: Stelin üst kısmı kırılmış kaidesi de oldukça aşınmıştır. Eserin üzerinde çimento izleri ve birçok küçük kırık görülmektedir.

Tanım: Stelin üst kısmı kırık olduğu için üçgen alınlığının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Gövde üzerinde sağ ve sol kenarlarda stilize sütunların gövdeleri ve zarar görmüş başlıkları seçilmektedir. Stel, bölgede görülen diğer stellerle aynı biçimde betimlendiği için üçgen alınlıklı işlenmiş olmalıdır. Stelin üzerinde gövdeyi tamamıyla kaplayan dokuz satırlık Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Γ Θ Μ Ω

	Αὐ[ρ.]	"Menothas
2	Τειμόθε-	oğlu Aur-
	ος Μηνο-	(elius) Teimo-
4	θάδος ὁ-	theos kendisi
	πέρ ἑαυ-	ve ailesi
6	τοῦ κ τῶν	için Zeus
	ιδίων Δι	Bronton'a
8	Βροντῶν-	adağı
	τι εὐχίη	(sundu)."

Satır 2–3: Τειμόθεος = Τιμόθεος.

Satır 3–4: Μηνοθαῶς. Bkz. yuk. Kat. No. 5.

Kat. No. 55

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Eskişehir'de Bizans köprüsünde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 40 m; **Gen.:** 55 cm; **Kal.:** yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Ramsay, Preliminary Report, s. 270 No. 1; Mirbeau, Dédicaces, s. 359 No. 7; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 53.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır. Ramsay sadece yazıtın alt kısmında bir girland kabartması olduğunu belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Nana'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Αἰνίας Ἀπο[λ]λω-	"Apollonides'in
2	νίδου συνβίω	oğlu Ainiyas eşi
	[N]ανα κ Διὶ Βρο-	Nana'ya ve Zeus
4	[ν]τῶντι εὐχ-	Bronton'a adağı
	ήν	(sundu)."

Satır 3-4: [N]ανα κ Διὶ Βροντῶντι. Stel, Zeus Bronton'a ve Nana'ya birlikte adanmıştır. [N]ανα. Anadolu'nun birçok bölgesinde iyi belgelenmiş bir Frig kadın adıdır (Lallname). Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 346 vd. § 1013-1 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185.

Kat. No. 56

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Eskişehir'de Bizans köprüsünde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 45 m; **Gen.:** 40 cm; **Kal.:** yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Ramsay, Preliminary Report, s. 277 No. 11; Mirbeau, Dédicaces, s. 358 No. 4; Cox-Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 54.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır. Ancak, eserin üzerinde beş satırlık Eski Yunanca yazıttan başka, iki öküz başı kabartması ve onun üzerinde de bir kartal kabartmasının varlığı belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Ἑρμῆς Ἑρμ-	"Hermes'in oğlu
2	οὔ κατ' ἐπι-	Hermes emir
	ταγήν Διὶ Β-	gereği Zeus
4	ροντῶντι	Bronton'a adağı
	εὐχήν	(sundu)."

Satır 1-2: Ramsay baba adını Ἑρμίου olarak okumuştur. Hermes babasıyla aynı adı taşımaktadır.

Satır 2-3: κατ' ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Kat. No. 57

Naiskos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Mirbeau çalıştığı sırada Eskişehir'de Bizans köprüsünde durmaktaydı; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **Yük.:** 1, 40 m; **Gen.:** 60 cm; **Kal.:**

Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Mirbeau, Dédicaces, s. 358 No. 5; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 62.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır. Ancak Mirbeau, stelin üzerinde bazı kabartma motiflerin olduğunu belirtmektedir. Alınlığın içinde üzüm salkımı motifi vardır. Stelin üzerine, her iki yanda başlıkları olan stilize sütunlar işlenmiştir. Gövde üzerine yedi satırlık Eski Yunanca yazıttan başka ayrıca, sakallı bir erkek ve bir genç kadın büstü işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Philippos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Λήδα σὺν τέκ-	"Leda çocukları
2	νοισ Φιλίππω κα[ι]	Philippos ve Lamyros
	Λαμύρω καὶ Ἄ-	ve Aretos'la beraber
4	ρήτῳ Φ[ι]λίππ-	babası Philippos'a
	ω πατρὶ καὶ Διεὶ	ve Zeus Bronton'a
6	Βροντῶντι εὐχ-	adağı (sundu)."
	ήν	

Satır 3–4: Λάμυρος. Zgusta, erkek adı olan Lamyros'un bir Yunan adı olduğunu Bechtel'e dayanarak (Personennamen, s. 503) belirtmekte ama öteki olasılıkları da vermektedir (örn. yerli Anadolu adı olduğu konusundaki görüşleri): Zgusta, Personennamen, s. 267 § 791.

Satır 4–6: Φ[ι]λίππω πατρὶ καὶ Διεὶ Βροντῶντι. Stel, Zeus Bronton'a ve Philippos'a birlikte adanmıştır. Διεὶ. Öteki örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 256, 391, 457.

Kat. No. 58

Naikos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Mirbeau çalıştığı sırada Eskişehir'de Bizans köprüsünde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1 m; **Gen.:** 50 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Mirbeau, Dédicaces, s. 359 No. 6; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 63.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi verilmeyip, sadece alınlığın kırık olduğu belirtilmektedir.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır. Mirbeau sadece, stelin üzerinde bir kartal kabartması olduğunu belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Ainiyas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	'Απολ[λ]ᾱς κ Νί-	"Apollas ve Nias
2	αs [κ] 'Αλέξανδρ-	ve Aleksandros
	ος πατρει Αί-	babaları Ainiyas'a
4	νία κ Διὶ Βρο-	ve Zeus Bronton'a
	ντῶντι εὐ-	adağı (sundular)."
6	χίην	

Satır 1-2: 'Απολ[λ]ᾱς ('Απολᾱς). Mirbeau'nun el kopyasında tek *lambda* görülmektedir. İkincisini kendisi eklemiştir.

Satır 3-5: πατρει Αινία κ Διὶ Βροντῶντι. Adak, Zeus Bronton'a ve Ainiyas'a birlikte sunulmuştur. πατρει = πατρί.

Kat. No. 59

Stel Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Mirbeau çalıştığı sırada Eskişehir'de Bizans köprüsünde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 75 cm; **Gen.:** 75 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Mirbeau, *Dédicaces*, s. 359 No. 9; Cox-Cameron, *MAMA V*, s. 174 No. ZB 65.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	-----	"-----
	[σὺν γυναικὶ Δόμ?]–	eşi [Dom?]ne ve kendi çocuk–
	νη κ τέκνω [αὐ]–	larıyla beraber Zeus Bronton'a
2	τῶν Διὶ Βροντῶντι	adağı (sundu)."
	εὐχίην	

Satır 0-2: [σὺν γυναικὶ Δόμ ?]νη κ τέκνω [αὐ]τῶν. Bu tamamlama Cox ve Cameron tarafından yapılmıştır (*MAMA V*, s. 174 dipn. 1). Mirbeau aynı satırlarda, taş üzerinde kalan –νη ekini görmezden gelmiş ve κ τέκνω [ὑπὲρ ἑαυ]τῶν biçimini önermiştir.

Kat. No. 60

Naiskos Stel (Lev. 10, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–11–86; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 90 cm; **Gen.:** (alınlık) 43 cm; (gövde) 36, 5 cm; **Kal.:** 13 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin üçgen alınlığı üst kısımdan kırılmıştır. Tepe akroteri kaybolmuş, yan akroterler de kırılıp zarar görmüştür. Sol taraftaki stilize sütunun başlığı soldan kırılmıştır. Stelin kaidesi sütunların kaideleriyle birlikte kırılıp kaybolmuştur. Taş üzerinde, stel gövdesinin alt kısmında, eğri biçimde ilerleyen uzun bir çatlak vardır. Stelin üzerinde birçok küçük çatlak ve kırık görülmektedir. Kabartmalar, özellikle de yazıt, çok silikleşmiştir.

Tanım: Üçgen alınlıklı ve akroterli stelin alınlığının ortasında bir *patera* betimi bulunmaktadır. Üçgen alınlık dışta kalın bir bantla, iç kısımda, üçgenin eğrilerinde ince bir bantla profilendirilmiştir. Alınlık ile stel gövdesi arasında, incilerden oluşan çok ince bir sıra daha vardır. İnci sıraları stilize sütunların başlıkları üzerinde de devam etmektedir. Stelin gövdesinin sağ ve sol yanlarında, başlıkları ve bugün kaybolmuş olan kaideleriyle stilize sütunlar betimlenmiştir. Gövde üzerinde, alınlığın hemen altında çifte koşulmuş iki öküz başı kabartması görülmektedir. Altında ise, beş satırlık çok silikleşmiş Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın altında büyük bir *falx vinitoria* altında daha küçük işlenmiş *dolobra* betimleri vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A C E V Ω

	(vac) 'Ερμαδ-	"Aristeides oğlu
2	ίων 'Αριστ-	Hermadion
	είδου Δι Βρ-	Zeus Bronton'a
4	οντῶντ[ι]	adağı (sundu)."
	εὐχήν	

Satır 1-2: 'Ερμαδίων. Ad, taş üzerinde içeriden yazılmaya başlanmıştır. Önde biraz boşluk bırakılmış olmasının nedeni, olasılıkla, taşın üzerindeki çatlaklardır. Ancak, boşluk olan yerde bugün artık tamamen silinmiş harflerin olması da mümkündür. Örneğin AYP kısaltması, kapladığı yer bakımından boşluk için olası olabilir.

Kat. No. 61

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Hamidiye/Eskişehir (Körte, köylülerden aldığı bilgiye göre, stelin 1895 yılının yaz aylarında köylülerin tarlayı kazmalarıyla bulunduğunu belirtmektedir. Köylülerin aktardıkları bilgilerden, stelin buluntu yerinin antik bir mezarlık olduğu anlaşılmaktadır. Körte, bu yerde Geç Antik veya Bizans Dönemi'nde bir yerleşim yerinin olabileceğini belirtmektedir.); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Körte çalıştığı sırada Hamidiye'de, Karacaşehir'in yakınlarında antik bir mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1 m; **Gen.:** 62 cm; **Kal.:** 18 cm; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 423 vd. No. 36; Besset, Inscriptions, s. 334 No. 28; Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 66.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır. Körte ve Besset yalnızca stelin üzerinde bir adam ve bir kadının kaba işlenmiş büstlerinin olduğunu belirtmektedirler.

Yaz. İçeriği: Aurelius Apollonides ve Aurelia Thallouse'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω

		Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu olsun!
Α Γ Α Θ Η Τ Υ Χ Η	2	Αὐρήλιοι Εὐτυ-	Ben, Aurelia Eutykhia
ΑΥΡΗΛΙΟΥΕΥΤΥ		χία Ἀπολλωνίδη	babam Aurelius Apol-
ΧΙΑΑΠΟΛΛΩΝΙΔΗ	4	καθαλλούση γο-	lonides'e ve annem
ΚΘΑΛΛΟΥΣΗΓΟ		νεῦσιν σὺν Αὐρ.	Aurelia Thallouse'ye
ΝΕΥΣΙΝΣΥΝΑΥΡ	6	Ζωτικῶ τῷ ἀνδ-	eşim Aur(elius)
ΣΩΤΙΚΩΤΩΑΝΔ		ρίμου Διὶ Βροντ-	Zotikos'la birlikte
ΡΙΜΟΥΔΙΙΒΡΟΝΤ	8	ῶντι εὐχὴν	Zeus Bronton'a
ΩΝΤΙΕΥΧΗΝ			adağı (sundum)."

Fig. 15

Satır 2-3: Εὐτυχία = Εὐτυχεία.

Satır 4: Θαλλούση = Θαλλούσα.

Stelin üzerine işlenmiş olan erkek ve kadın büstleri, büyük bir olasılıkla, Apollonides ve Thallouse'yi betimliyor olmalıdır.

Kat. No. 62

Naiskos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Hamidiye/Eskişehir (Köy hakkında bkz. yuk. Kat. No. 61); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor.

Eser, Körte çalıştığı sırada Hamidiye'de Karacaşehir'in yakınlarında antik bir mezarlıkta durmaktadır; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 34 cm; **Gen.:** 52 cm; **Kal.:** 11 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 426 No. 37; Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 67.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır. Ancak Körte, alınlığın içinde öküz başı ve üzüm salkımı kabartmalarının bulunduğunu; yazıtın üst kısmına ise, çelenk motifinin işlendiğini belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Khryision'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

		Ἑρμῆς ἀδελφῆ	"Hermes kız
2		Χρυσίῳ καὶ Διὶ Βρο-	kardeşi Khryision'a
		〈ν〉τῶντι εὐχὴν (sic)	ve Zeus Bronton'a
			adağı (sundu)."

Satır 1–3: ἀδελφῆ Χρυσίῳ κ Διὶ Βρο(ν)τῶντι. Adak, hem Zeus Bronton'a hem de KhrySION'a sunulmuştur. Βρο(ν)τῶντι'deki *ny* taş üzerinde unutulmuştur. Χρυσίον Hermes'in kız kardeşidir. Χρύσιος bir erkek adı olarak bugüne kadar belgelenmemiştir. Burada krş. Kat. No. 171 ve 283. Adın benzer örnekleri için bkz. Waelkens, Türsteine, No. 310 ve 314; Pfuhl–Möbius I, No. 364 ve 936 (Χρυσίον γυνή Διοδώρου κτλ.) ve Pfuhl–Möbius II, No. 2126 (Χρυσίον Δημοσθένου, ἡ γυνή δὲ γενομένη Ἄφφου κτλ.).

Kat. No. 63

Naiskos Stel (Lev. 10, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Bilinmiyor (Eskişehir çevresinden olmalı); **Şimd. Y.:** Bursa Arkeoloji Müzesi (Mudanya'daki depodan); **Env. No.:** 2593 (eski Env. No. 1061); **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 05 m; **Gen.:** (alınlık) 36 cm; (gövde) 30 cm; (kaide) 40 cm; **Kal.:** 9 cm; **H. Yük.:** 1, 5–2 cm.

Yayın: Dörner, Inschriften, s. 110 vd. No. 1 Fig. 36.

Es. Dur.: Tepe ve sağ köşe akroterleri kırılmıştır. Stelin sağ tarafı, kaide ile yazıtın alt kısımları çok yıpranmış ve zarar görmüştür.

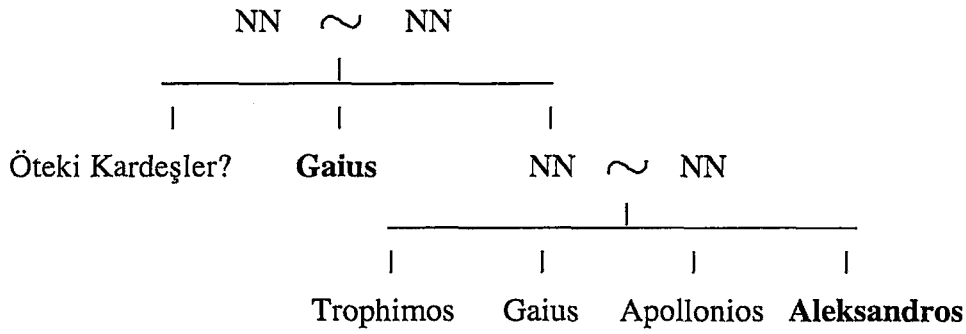
Tanım: Üçgen alınlıklı stelin köşe akroterleri vardır. Alınlık içine *paterna* motifi işlenmiştir. Alınlık kalın bant biçimli profillerle belirginleştirilmiştir. Stelin üzerine, steli sağda ve solda sınırlayan stilize sütunlar işlenmiştir. Sütunların aynı biçimde, düz kaideleri ve başlıkları vardır. Stelin yüksek ve kaba işlenmiş kaidesi vardır. Gövde üzerinde, alınlığın alt kısmında, kanatlarını açmış ve başı sola dönük bir kartal kabartması bulunmaktadır. Kartalın altında, gövde üzerinde yedi satırlık düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Sekizinci satır kaide üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Aleksandros'un ve Amcası Gaius'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Φ Λ Ω Σ

	Τρόφιμος	"Trophimos
2	κ Γάιος κ Ἀπολ- λώνιος ἀδε-	ve Gaius ve Apollonios
4	λφῶ Ἀλεξά- νδρω κ Διὶ Β-	kardeşleri Aleksandros'a ve
6	ροντῶντι εὐ (vac) χήν kaide üzerinde	Zeus Bronton'a adağı (sundular)."
8	κ πάτρ/ο/ἰ Γαίῳ (sic)	"Ve amcaları Gaius'a."

Mezar sahipleri Aleksandros ve Gaius'un soy ağacı:

Satır 4–6 ve 8: Ἀλεξάνδρω κ Δι Βροντῶντι ve κ πάτροι Γαίω. Adak, önce Zeus Bronton ile Aleksandros'a birlikte, sonradan da Aleksandros'un amcası Gaius'a adanmıştır. πάτροι. πάτρος'un *dativus* şekli πάτροι'dir. Ancak, taş üzerinde πάτροι yazılıdır.

Satır 7: εὐχὴν. Taş üzerinde, sözcüğün χήν kısmının yazılacağı yerde çatlak olması nedeniyle bu kısım biraz ileriye yazılmıştır.

Kat. No. 64

Stel Parçası (Lev. 11, a–c, c = ıstampaj fotoğrafı) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi (Müzeeye Yunus Emre İlkokulu'ndan getirilmiştir); **Env. No.:** A-147-67 (Eski Env. No. 215); **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 73 cm; **Gen.:** 45 cm; (gövde) 36 cm; **Kal.:** 11 cm; **H. Yük.:** 3, 5–4 cm.

Yayın: Macpherson, Inscriptions, s. 12 vd. No. 3 Lev. 2 a; SEG 14 (1957) s. 183 No. 781.

Es. Dur.: Stel üstten ve alttan kırılmıştır. Stelin kenarları ve üzerindeki kabartmalar da kırılmış ve zarar görmüştür. Yazıtın 2. ve 3. satırları çok aşınmıştır.

Tanım: Stel kırık olduğu için alınlığının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Stelin sağ ve sol kenarlarında stilize sütunların gövdelerine benzeyen profiller vardır. Eserin üzerinde çok zarar görmüş bir kabartma grubu seçilmektedir. Fazla yüksek olmayan bir platform üzerinde ayakta duran uzun giysili bir şahıs vardır. Üst kısım kırık olduğu için ayrıntılar kaybolmuştur. Şahsın ayakları ilkel bir betimleme ile yan yana işlenmiştir. Figürün önünde dikili duran ve niteliği anlaşılamayan bir figür daha vardır. Macpherson, ayakta duran figürün yıldırım demeti tuttuğunu belirtmektedir. Ancak, kabartmada yıldırım demeti görülmemektedir. Kabartmanın alt kısmında, yüzeyi tamamen dolduran beş satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıt, Macpherson çalıştığı sırada daha iyi ve okunur durumdaymış. Ancak şimdi, özellikle 2. ve 3. satırları çok silik ve neredeyse okunamaz durumdadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A W C E

	Ἀπολλώνιος	"Apollonios oğlu
2	Ἀπο[λλων]ίου κ Αμι[α μή]τηρ Διὶ	Apollonios ve annesi Amia
4	Βροντῶντι εὐ- χήν	Zeus Bronton'a adağı (sundular)."

Satır 3: Αμι[α]. Bkz. yuk. Kat. No. 11.

Kat. No. 65

Stel (Lev. 11)

Bul. Y.: Yukarı Söğüt/Seyitgazi/Eskişehir (Seyitgazi'nin batısında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Drew-Bear çalıştığı sırada Yukarı Söğüt'te durmaktaydı; **Malz.:** Gri-beyaz mermer; **Yük.:** 1, 01 m; **Gen.:** 46, 4 cm; **Kal.:** 15-19 cm; **H. Yük.:** 3, 5 cm.

Yayın: Drew-Bear, Nouvelles, s. 40 No. 6 Lev. 12; SEG 28 (1978) s. 337 No. 1181; Riel, Hosios kai Dikaios I, s. 22 No. 43.

Es. Dur.: Stel, üst ve alt kısımlardan kırılmıştır. Eserin yüzeyi çok aşınmıştır ve yazıt zor okunur durumdadır. Sağdaki sütunun gövdesi zarar görmüştür.

Tanım: Üst kısım kırık olduğu için stelin alınlıklı olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak, gövde üzerinde sağ ve sol kenarlarda stilize sütunların gövdeleri görülmektedir. Sütun gövdeleri nedeniyle stelin alınlığının olduğunu düşünmek mantıklıdır. Eserin üzerinde üst kısımda kabartma çelenk betimi vardır. Çelengi saran kurdelanın izleri görülmektedir. Çelengin alt kısmında, Eski Yunanca yazıtın son üç satırı okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Hosios'a ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C Ω A

	-----	"-----
	Ἄοσίω καὶ Διὶ	Hosios'a ve Zeus
2	Βροντῶντι	Bronton'a
	εὐχήν	adağı (sundu)."

Satır 1-2: Ἄοσίω καὶ Διὶ Βροντῶντι. Stel, hem Hosios'a hem de Zeus Bronton'a adanmıştır. Yazıtın üst kısmı kırık olduğu için Dikaios'un adının üst kısımda geçip geçmediği bilinmemektedir. Eğer geçiyorsa Hosios'tan önce yazılmış olduğu için alışılmış yazıma ters düşüyor demektir. Ancak, bazı yazıtların (örn. Riel, Hosios kai Dikaios III, No. 5 ve 6) sadece Hosios'a adandığı görülmüştür. Bu nedenle bu yazıtta da tanrı çiftinden sadece Hosios söz konusu olabilir. Burada karşımızda Hosios'a ve Zeus Bronton'a sunulmuş bir stel bulunmaktadır. Eser bu açıdan ilk ve tektir. Stelin üzerinde hiçbir tanrının betimi bulunmamaktadır. Yazıtta her iki tanrının isimleri yan yana geçtiği için tanrıların kültlerinin ilişki içinde olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bunun ne tür bir ilişki olduğu yazıttan çıkartılamamaktadır.

Hosios kai Dikaios sadece yazıtlarda karşımıza çıkan bir Anadolu tanrısıdır. Tanrının kültü özellikle Phrygia'da ve Maionia'da görülmektedir. Külte tapınım İ. S. 1. yy.'da başlamış ve özellikle 2. ve 3. yy.'larda doruk noktasına ulaşmış gözükmektedir. Tanrıya adanan eserler son derece basit stilde işlenmiş olup daha çok stel ve altarlardan oluşmaktadır. Eserlerde tanrının ikonografik olarak iki biçimde betimlendiği görülmektedir. İlk biçimde tanrı atlı figür olarak betimlenmektedir. Bu tür eserler daha çok Kuzeydoğu Lydia'da (Maionia'da) görülmektedir. İkinci tür betimde ise, tanrı, yan yana duran ve cepheden betimlenmiş iki ayrı figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Figürlerden *Dikaios* attribut olarak elinde adaletin simgesi olan terazi taşıırken, *Hosios* cezayı sembolize eden bir sopa taşımaktadır. *Hosios kai Dikaios* bazen uzun saçlı olarak betimlenmiştir. İkinci tür betimler daha çok Phrygia'da karşımıza çıkmaktadır. Tanrı ender olarak heykel biçiminde betimlenmiştir. Tanrıya sunulmuş olan eserler, genelde, kırsal kesimde yaşayan halkın basit adakları biçiminde karakterize edilebilir. Bir yazıtta (Ricl, *Hosios kai Dikaios* I, No. 1) tanrı ἄγγελος olarak isimlendirilmiştir ve sözcük tanrının insanlarla tanrılar arasındaki ilişkiyi sağlayan rolünü açığa çıkarmaktadır. Merkelbach, *Hosios kai Dikaios*'ta, Ricl'in 1991 ve 1992 yıllarında yazdığı makalelere dayanarak tanrıyı ve kültürünü özetlemiş ve kısaca aşağıdaki bilgileri vermiştir:

"*Hosios kai Dikaios*, Güneş Tanrısı Helios'un emrinde ve hizmetindedirler. Tanrıya adanmış adak taşlarının bazısının üzerinde ἄγγελος sözcüğü karşımıza çıkmaktadır. Bu sözcükle "haberci" kastedilmiştir. Haberciler kimseye görünmeden at üzerinde ülkede dolaşır ve iyi ya da kötü insanların yaptıklarını tanrı Helios'a haber verirler. Helios tarafından iyi insanlar ödüllendirilir, kötüler ise cezalandırılır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Phrygia ve Lydia'nın kırsal kesimlerinde, insanlar soyut adalet kavramını kişileştirerek tek ya da çift insan biçiminde düşünmüşlerdir. Tanrıların tanınmadan ülkeler ve insanlar arasında dolaştıkları fikri evrenseldir. Hatta sadece tanrılar değil, yönetimler ve krallıklar da kendi habercilerini gizlice halk arasında dolaştırmışlardır. Bu şahıslar halkın nabzını tutuyor ve genel durumu yönetimlere rapor ediyorlardı. Günümüzün demokratik ortamında bu işi basın üstlenmiştir. Atina'da bu iş için Sykophant'lar vardı. Sıkı yönetimlerde ve hatta kimi demokrasilerde halk arasında gizlice dolaşıp bilgi toplayan eğitimli kişiler bulunmaktadır. Roma'da iyi çalışan bir gizli polis servisinin varlığı bilinmektedir. Perslerin bazı soyut kavramları etkili ve işlevleri olan tanrılar olarak düşündükleri bilinmektedir. Perslerin bu görüşleri belki de Phrygia insanı üzerinde etkili olmuştur . . .".

Ricl kapsamlı çalışmasında, tanrının kökeninin Kuzeybatı Phrygia'da aranması gerektiğini belirtmekte ve kültürün buradan Mysia, Bithynia ve Kuzeydoğu Lydia'ya (Maionia) ve ayrıca Galatia, Lykaonia ve Pamphylia'ya yayıldığını söylemektedir. Tanrının kültü Lydia'da özellikle Maionia'da belgelenmiştir ve Phrygia'daki tanrıyla ilgili sayısız belge göz önüne alındığında, bu iki bölge arasındaki kültürel ilişkinin boyutları daha iyi algılanabilmektedir. Ricl'in belirttiğine göre, her ne kadar *Hosios kai Dikaios* bazı tanrıların *epitethon*'u olarak karşımıza çıksa da, eldeki birçok belgeye dayanarak karşımızda bağımsız bir tanrının var olduğu artık kesin olarak söylenebilmektedir.

Kütahya'nın 22 km güneybatısında yer alan Yayla Baba Köyü'nde *Hosios kai Dikaios*'un bir

kutsal alanı belirlenmiştir. Buradan tanrıya adanmış çok sayıda adak taşı parça halinde ele geçmiştir ve bugün Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde korunmaktadır. Eserler Ricl tarafından incelenip yayımlanmıştır, bkz. Sanctuaire. *Hosios kai Dikaios* kültü ile ilgili genel olarak bkz. Känel, *Hosios kai Dikaios*; Ricl, Sanctuaire; Ricl, *Hosios kai Dikaios I*; Ricl, *Hosios kai Dikaios II*; Ricl, *Hosios kai Dikaios III*; Merkelbach, *Hosios kai Dikaios*; de Hoz, *Lydische Kulte*, s. 59 vd.

Kat. No. 66

Naikos Stel (Lev. 12)

Bul. Y.: Değişören/Eskişehir (Seyitgazi'nin kuzeyinde); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Drew-Bear çalıştığı sırada Değişören'de durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 39 m; **Gen.:** (alınlık) 45 cm; (gövde) 42 cm; (kaide) 51, 5 cm; **Kal.:** 17 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Drew-Bear, *Nouvelles*, s. 48 vd. No. 25 Lev. 17; SEG 28 (1978) s. 339 No. 1186; Vérilhac, Drew-Bear, s. 236; Şahin, *Nikaia II.1*, No. 702 dipn. 1; J. – L. Robert, *Bull. Épig.* 1982, s. 408 No. 401; Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 1992 dipn. 308.

Es. Dur.: Stelin bütün akroterleri kırılmıştır. Alınlık eğrilerinde sayısız küçük çatlak ve kırık vardır. Sol taraftaki sütun gövdesi zedelenmiştir. Kaidede sol köşe kırılmıştır. Stel üzerinde birçok küçük çatlak vardır.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin alınlığı çift profilden oluşan düz bantlarla belirginleştirilmiştir. Alınlık içinde spiral burgulardan oluşan yuvarlak, *patera* benzeri bir süs kabartması görülmektedir. Stelin gövdesi sağda ve solda basit kaideleri ve başlıkları olan stilize sütunlarla sınırlandırılmıştır. Gövde üzerinde yapraklardan oluşan kalın ve düzgün betimlenmiş bir çelenk motifi vardır. Motifin üst, alt ve yanlardan ince bantlarla bağlandığı görülmektedir. Çelengin altında ise, düzgün yazılmış yedi satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın bazı harfleri sağ sütunun üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Perses'e, Bronton'a ve Astrapton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Ω ϕ Α Θ

	Ἑρμῆς κ' Ἀγαθ-	"Hermes ve Agathas
2	ἄς περὶ βοῶς	besili (kurbanlık?) öküzü
	τροφίμου κ' τῶν	ve bütün aile üyeleri
4	ἰδίων πάντων	için Zeus Perses'e
	Διὶ Περσῶν κ' Βρον-	ve Bronton'a
6	τῶντι κ' Ἀστράπτον-	ve Astrapton'a
	τι εὐχίην	adağı (sundular)."

Satır 2–4: περὶ βοῶς τροφίμου κ' τῶν ἰδίων πάντων. Adak, Drew-Bear'a göre Trophimos'un öküzü ve bütün aile üyeleri için tanrıya sunulmuştur (Drew-Bear: "*Le lien qui unissait Hermes et Agathas avec Trophimos n'est pas précisé*"). Ancak Şahin, Drew-Bear'in τροφίμου

sözcüğünü yanlışlıkla şahıs adı olarak algıladığını söylemekte ve bu sözcüğün yazıtta βοός sözcüğüne sıfat olarak kullanıldığını belirtmektedir. Buna göre, altarın "genç öküz" ya da "(sahibi tarafından) büyütmüş öküz" için adandığını söylemektedir. J. – L. Robert ise, Şahin'in fikrini onaylamakta ve burada olasılıkla kurban edilmek üzere yetiştirilmiş bir öküzün söz konusu olduğunu belirtmektedirler. Vérilhac da Drew-Bear'ın yanlış anladığını belirtmekte ve düzeltmektedir. Öküzlerin bölgedeki önemi hakkında bkz. Drew-Bear, Nouvelles, s. 49 dipn. 57. Yazıtta 3. satırda, τῶν sözcüğündeki *ny* sütun üzerine yazılmıştır. Yine, aynı şekilde satır 5'te ve satır 6'da sondaki *ny* harfleri sütun üzerine yazılmıştır.

Satır 5–7: Διὶ Περσῶν κ̅ Βροντῶντι κ̅ Ἀστράπτοντι. Stel, Zeus Perses'e, Bronton'a ve Astrapton'a birlikte adanmıştır. Burada herbir *epitethon*'un arasında κ̅ olduğu için, olasılıkla tek tek tanrılar Zeus Perses, Zeus Bronton ve Zeus Astrapton söz konusudur. Zeus Perses ile ilgili olarak bkz. Drew-Bear, Nouvelles, s. 50. Perses *epitethon* olarak kesin değildir. Ancak, Zeus Περσῶν'la Pers kökenli bir baş tanrı vurgulanmak istenmiş olabilir. Kula'da (Manisa) bulunmuş olan bir yazıtta Διὶ Πέρσῃ geçmektedir: Robert, Hellenica VI (1948), s. 105 No. 42 = TAM V 1, No. 267 = de Hoz, Lydische Kulte, s. 298 No. 61.48. Yine Doğu Karia ile Güney Phrygia arasında bulunan Karayük Ovası'ndan ele geçen bir yazıtta θεοὶ (sic) Ἑλλήνων καὶ Περσῶν geçmektedir: Robert, OMS V (1989), s. 746 vd. Zeus Perses hakkında genel olarak bkz. ayrıca de Hoz, Lydische Kulte, s. 79.

"Ş imşek çaktıran Zeus" anlamına gelen Zeus Astrapaios'un kültü Anadolu'da birçok kez belgelenmiştir (özellikle Bithynia ve Phrygia'da): krş. Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 282 s. v. Ἀστραπαῖος ve Drew-Bear, Nouvelles, s. 49. Kültün Bithynia'daki belgeleri için bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 701 ve 702; Şahin, Nikaia II.2, No. 1505; Şahin, Zeus Astrapaios, s. 221 vd. Yine krş. Şahin, Zeus, s. 26 vd. s. v. Zeus Asstrapaios; Cook, Zeus II.1, s. 815 vd. ve s. 817 dipn. 2 ve 3. Birkaç yazıtta yine Zeus Bronton ile Zeus Astrapton (*epitethon* Bronton'un yanında Astrapaios olarak değil de Astrapton olarak gözükmektedir) birlikte tapınım görmüşe benzemektedir: krş. aş. Kat. No. 297, 302 ve 315. Ayrıca, Orpheus İlahileri'nde Zeus'a şu şekilde seslenilmektedir: ἀστραπαῖε, βρονταῖε, κεραύνιε, φντάλιε Ζεῦ (Orphei hymni, 15, 9). Yine, Orpheus İlahileri'nde Zeus Astrapaios'a da övgü vardır: krş. Orphei hymni, 20. Şahin, Zeus Astrapaios, s. 222'de Zeus Astrapaios'un karakteri için şunları söylemektedir: ". . ., der freundliche ἀστραπαῖος läßt in der Ferne den Schein (ἀστραπή) der Blitze aufleuchten, welche eine Nebenerscheinung des heilbringenden Gewitterregens sind." Zeus Astrapaios veya Astrapton bir hava tanrısı olmasının yanı sıra, aynı zamanda Zeus Bronton gibi bir tarım ve çiftçilik tanrısıdır ve bu açıdan kültü Bronton ile uyum sağlamaktadır.

Kat. No. 67

Stel (Lev. 12)

Bul. Y.: Başören/Sabuncu/Kütahya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Stel, Haspels çalıştığı sırada, Başören'de (yayında 485 numaralı fotoğrafta görülen) caminin merdivenine örülüdür; **Malz.:** Mavimsi mermer; **Yük.:** (geriye kalan kısmın) 83 cm; **Gen.:** 47 cm; (kaide) 52 cm; **Kal.:** 20

cm; **H. Yük.:** 1, 5–2 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 346 vd. No. 127 Lev. 635.

Es. Dur.: Stel st kısımdan, olasılıkla işlenmiş olan alınlığın altından, tekrar kullanmak amacıyla düzgün biçimde kesilmiştir. Üst kısım kaybolmuştur. Stelin kaidesi yazıtın alt kısmından orta yerinden düz köşeli biçimde oyulmuştur. Stelin yüzeyi yazıtın üst kısmında taşçı aletiyle sonradan kaba biçimde işlenmiştir.

Tanım: Büyük bir olasılıkla üçgen alınlıklı işlenmiş olan stelin, gövdeyi sağ ve sol yanlardan sınırlayan stilize sütunlarının gövdeleri ve kaideleri görülmektedir. Stelin yüksek ve kaba işlenmiş kaide kısmı vardır. Eserin yüzeyi, özellikle yazıtın üst kısmı, olasılıkla tekrar kullanım amacıyla kaba biçimde işlenmiştir. Stelin üzerinde, kaideye yakın alt kısımda beş satırlık düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmakta ve herhangi bir betim görülmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. şek.: Ε Γ Α Ω

	Μεννᾶς καὶ Μουκάσι–	"Mennas ve Moukasios
2	ος ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τ–	kendileri ve bütün
	ῶν ἰδίων πάντων	aile üyelerinin esenliği
4	σωτηρίας Διὶ Βρον–	için Zeus Bronton'a
	τῶντι εὐχὴν	adağı (sundular)."

Satır 1–2: Μεννᾶς. Yunan erkek adıdır. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 310 ř 900; Robert, Noms Indigènes, s. 226; Μουκάσιος. Robert, Μουκ– ile başlayan isimlerin Trak adları olduğunu belirtmektedir, bkz. Noms Indigènes, s. 80. Krş. ayrıca Detschew, Sprachreste, s. 316 vd. s. v. Μουκασίος ve Frei, Epichorische Namen, s. 188.

Kat. No. 68

Naikos Stel (Lev. 12)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **şimd. Y.:** Bilinmiyor. Stel, Haspels çalıştığı sırada Aşağı Ilıca'da, türbenin çevresinde yer alan eski Türk Mezarlığı'nda durmaktaydı; **Malz.:** Mavi le-keli, damarlı mermer; **Yük.:** (geriye kalan kısmın) 1, 55 m; **Gen.:** 52–58 cm; (alınlık) 55 cm; (kaide) 65 cm; **Kal.:** 20 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3, 5 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 350 vd. No. 135 Lev. 637.

Es. Dur.: Stelin gövdesinin her iki yanı da zarar görmüştür. Yüzeyi iklim nedeniyle çok yıpranmıştır ve birçok küçük çatlak görülmektedir. Tepe akroteri kırılmıştır.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin alınlığında köşe akroterleri vardır. Akroterler kıvrımlı süslerle bezenmiştir. Alınlık zerine iki öküz başı kabartması işlenmiştir. Stelin gövdesi üzerinde, yazıtın üst kısmında çelenk motifi görülmektedir. Alt kısımda, yer yer zarar görmüş yedi satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω

	[ὁ]πῆρ τῆς Γαίου Κορν[η]–	"Gaius Cornelius
2	[λ]ίου Λονγείνου σω[τη]–	Longeinus'un esen–
	[ρ]ίας καὶ παντὸς [τ]οῦ [οἴ]–	liği için ve (onun) evin–
4	[κ]ου καὶ τῶν θρεμμάτ–	deki herkes için ve
	[ω]ν [Ἀγ]άθων δοῦλος	beslemeleri için köle
6	[γ]εωργὸς Διὶ Βροντῶντι	çiftçi Agathon Zeus
	εὐχ[ή]ν	Bronton'a adağı (sundu)."

Satır 5–6: [Ἀγ]άθων δοῦλος [γ]εωργός. Adak, çiftçilikle uğraşan bir köle tarafından sunulmuştur. Besleme sözcüğü (burada τὸ τρέμμα) için krş. aş. Kat. No. 78. Kölelerin Zeus Bronton'a zaman zaman adak sundukları bilinmektedir, krş. Kat. No. 10 ve 292. İmparatorluğa ya da özel kişilere bağlı çiftliklerde çalışan köleler için (οἰκονόμοι) bkz. Kat. No. 215.

Kat. No. 69

Stel (Lev. 12)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Stel, Haspels çalıştığı sırada Aşağı Ilıca'da, türbenin girişinde, sol tarafta zemine örülüdür; **Malz.:** Mavimsi mermer; **Yük.:** (geriye kalan kısmın) 1 m; **Gen.:** 65 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor (zeminde örülü olduğu için ölçülemiyor); **H. Yük.:** 3, 5–4 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 351 No. 137 Lev. 636.

Es. Dur.: Stelin üst kısmı yapıda kullanılan öteki taşlar tarafından örtülmüştür. Yazıtın bazı yerlerine kasten zarar verilmiştir.

Tanınm: Yayında stelin tanımı verilmemektedir. Ancak, fotoğraftan sağ ve sol yanlarda stilize sütunlar taşıyan ve olasılıkla alınlığı olan bir stel olduğu anlaşılmaktadır. Stelin üzerinde dört satırlık düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Α Ω

	Νέαρχον Μασ–	Masik//a//lı Near–
2	ικηνον κ Βάκ–	khon ve Bakhos
	χος Διὶ Βροντ–	Zeus Bronton'a
4	ῶντι εὐχῆν	adağı (sundular)."

Satır 1–2: Μασικηνον. *Ethnikon* için bkz. yuk. Kat. No. 14.

Kat. No. 70

Naiskos Stel (Lev. 13, a-c) (*vidi*)

Bul. Y.: Ayvacık/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-146-68;

Malz.: Mermer; **Yük.:** 2, 03 m; **Gen.:** 80 cm; **Kal.:** 20 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Alınlığın üst kısmı ve tepe akroteri kırılmıştır. Yan akroterler de üst kısımlarından zarar görmüşlerdir. Stel, kaide kısmından, olasılıkla tekrar kullanılacağı yer için, düzgün biçimde kesilmiştir. Kaide kısmı kayıptır. Stelin üzerinde yer yer çatlaklar vardır. Eserin üzerindeki kabartmalar çok aşınmıştır. Yazıt neredeyse okunmayacak derecede silikleşmiştir.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin akroterleri palmet benzeri kıvrımlı bitkisel süslerle bezenmiştir. Üçgen alınlık dışta kalın bir bant ve içte sadece üçgenin eğrilerinde olan ince bir bantla profilendirilmiştir. Alınlığın içinde büyük bir kabartma krater betimi olup, kraterin çevresi ve ağız kısmı asma dalları ve üzüm salkımları ile çevrilmiştir. Alınlık, biri kalın, iki tanesi de ince üç bant profil ile gövdeye bağlanmaktadır. Stelin gövdesi sağda ve solda yüksek başlıkları olan stilize sütunlarla sınırlandırılmıştır. Sütunların kaideleri stelin kaybolan kaide kısmında kalmıştır. Gövde üzerinde alçak kabartma biçiminde betimler görülmektedir. Üst kısımda *khiton* ve üzerine *himation* giymiş bir erkek büstü vardır. *Himation*, alt kısım dahil, yuvarlak biçimde betimlenmiştir. Giysinin kıvrımları birbirine paralel oluk biçiminde şekillendirilmiştir. Şahıs, sağ elini göğsüne dayamıştır. Kısa saçlı olan figürün yüz hatları ve büstün ayrıntıları seçilememektedir. Büstün sol tarafına çok büyük bir bağcı bıçağı (*falx vinitoria*) ile daha küçük boyda çapa (*dolabra*) betimlenmiştir. Büstün altında, çifte bağlı oldukları yatay bir çubukla sembolize edilen iki öküz başı görülmektedir. Onların altında ise, çift yönlü balta betimi vardır. Baltanın altında altı satırlık güçlülle okunabilen Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Apollas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E ○ Λ A

	Αὐρήλιοι Θεῦδᾶς	"Aurelius Theudas ve Aurelius
2	κ Ἑρμῆς κ Τατας πα-	Hermes ve Aurelius (-ia?)
	τρὶ Ἀπολλῶ κ μητρὶ	Tatas babaları Apollas'ın ve
4	Ἀπολλωνίᾳ μνήμ-	anneleri Apollonia'nın hatıra-
	νης χάριν κ Διὶ Βροντῶ-	sına ve Zeus Bronton'a
6	ντι εὐχὴν	adağı (sundular)."

Satır 1: Θεῦδᾶς Θεόδωρος adının kısaltılmış (*hypokoristik*) biçimidir (ὑποκοριστικὸν τοῦ Θεόδωρος). Bkz. Pape-Benseler, Eigennamen, s. 502.

Satır 2: Τατας. Anadolu'da yaygın olarak görülen ve birçok çeşidi olan bir yerli isimdir (Lallname). Phrygia'da da çok sevilen bir isim olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Adın *genitivus* halinde iki değişik biçimi vardır: Τατα ve Ταταδος. Her iki biçim de Kuzey Phrygia'da yaygındır. İsim, hem erkekler hem de kadınlar tarafından kullanılmıştır. Yazıtta, ismin bir erkeği mi yoksa bir kadını mı belirttiği açık değildir. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 496 §

1517-3 (fem.); s. 503 vd. § 1517-17 (mas.); s. 504 § 1517-21 (fem. veya mas. belirlenemeyenler). Zgusta'da bütün § 1517 maddesi altındaki isimler bu isim ve zengin çeşitlerini belgelemektedir. Bkz. ayrıca Frei, Epichorische Namen, s. 186.

Satır 2-6: πατρὶ Ἀπολλᾶ κ μητρὶ Ἀπολλωνίᾳ μνήμης χάριν κ Διὶ Βροντῶντι. Yazıt, Apollas ve Apollonia'nın mezar yazıtı olup aynı zamanda Zeus Bronton'a sunu yazıtıdır.

Bu stel ile, aşağıdaki stel (Kat. No. 71) aynı köyde bulunmuştur ve her iki stelin yazıtları da içerik ve sözcük bakımından aynıdır. Ancak, stelleri birbirlerinden ayıran, üzerlerindeki kabartma betimlerdir. Yukarıdaki stelin betiminde bir erkek, yani baba Apollas söz konusu iken, ötekinin betiminde bir kadın, yani anne Apollonia söz konusudur. Zamanında her iki stel yan yana dikili duruyordu ve birisi Apollas'ın, öteki de Apollonia'nın mezar taşıydı. Theudas, Hermes ve Tatas anne ve babaları için iki ayrı mezar taşı yaptırmış olmalarına rağmen, mezar yazıtını ortak formüle edip her iki taşta da yazdırmışlardır. Her iki mezar taşı da aynı zamanda Zeus Bronton'a adanmıştır.

Kat. No. 71

Naiskos Stel (Şek. 3; Lev. 14, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: Ayvacık/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-145-68; **Malz.:** Mermer; Eserin ölçüleri alınamamıştır.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel gövdeden ve alınlığın üst kısmından kırılmış ve yapıştırılmıştır. Kaide, sağda alt kısımdan eğri biçimde hafif kırılmıştır. Kaidenin alt kısmında bulunan geçme kısmı kırılıp kaybolmuştur. Stelin yüzeyi oldukça aşınmıştır. Figürler ve özellikle de yazıt güçlükle seçilmektedir.

Tanım: Oldukça uzun olan eser, bölgenin bilinen stel ikonografisinde betimlenmiştir. Akroterli üçgen alınlığı, stilize sütunları olan gövdesi ve yüksek kaidesi vardır. Stelin hayli uzun olan gövdesiyle doğru orantılı yüksek alınlığında köşe akroterleri görülmektedir. Tepe akroteri palmet biçiminde betimlenmiş olup hayli yüksek ve gösterişli işlenmiştir. Köşe akroterleri de kıvrımlı bitkisel süslerle bezenmiştir. Üçgen alınlık dışta kalın bir bant ve içte sadece üçgenin eğrilerinde olan ince bir bantla profillidir. Alınlığın içinde altı yapraklı kabartma bir rozet betimi vardır. Alınlık, biri kalın iki tanesi de ince üç bant profil ile gövdeye bağlanmaktadır. Stelin gövdesi sağda ve solda yüksek başlıkları ve kaideleri olan stilize sütunlarla sınırlandırılmıştır. Gövde üzerinde alçak kabartma biçiminde betimler görülmektedir. Üst kısımda gövdesi kare biçiminde işlenmiş bir kadın büstü betimlenmiştir. Kadın başında, uçları omuzlarına uzanan bir örtü taşımaktadır. Figürün yüz hatları aşındığı için ayrıntılar seçilememektedir. Büstün sağ tarafında iğ ve öreke, sol tarafında ise, yün sepeti motifleri görülmektedir. Bütün bu motiflerin alt kısmında ise, niteliği tam anlaşılamayan ve öteki kabartmalardan daha büyük boyda betimlenmiş sandık benzeri bir nesne resmedilmiştir. Kabartmaların altında altı satırlık güçlükle okunabilen Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Apollonia'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Γ Ε Ο Λ Α

	Αὐρήλιοι Θευδᾶς	"Aurelius Theudas ve Aurelius
2	καὶ Ἑρμῆς καὶ Τάτας πα-	Hermes ve Aurelius (-ia?)
	τρὶ Ἀπολλῶ καὶ μητρὶ	Tatas babaları Apollas'ın ve
4	Ἀπολλωνία μνήμης	anneleri Apollonia'nın
	χάριν καὶ Διὶ Βροντῶν-	hatırasına ve Zeus Bronton'a
6	τι εὐχῆν	adağı (sundular)."

Yazıtta geçen bütün isimler ve bilgiler için yukarıdaki yazıtta (Kat. No. 70) bakınız.

Kat. No. 72

Stel Parçası (Lev. 14, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: İmişoğlu (İmişegir/İmişehir)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-97-68; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 67 cm; **Gen.:** (gövde) 46 cm; (kaide) 32 cm; **Kal.:** 10 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, tekrar kullanılmak üzere gövdenin ortasından düzgün bir biçimde kesilmiştir. Üst kısım kaybolmuştur. Stelin sol alt köşesi yukarı doğru eğri biçimde kırılmıştır. Eserin üzerinde, özellikle kaidede birçok küçük kırık ve çatlak vardır. Stelin yüzeyi çok yıpranmış, yazıt yer yer silikleşmiştir.

Tanım: Eserin üzerindeki stilize sütun gövdesi ve kaidesi, stelin bilinen ikonografide betimlendiğini göstermektedir. Stelin üçgen alınlığı kaybolmuştur. Sol kenar kırık olduğu için sol sütun da kaybolmuştur. Stel parçasının üzerinde, yüzeyi dolduran Eski Yunanca yazıtın altı satırlık alt kısmı görülmektedir. Yazıtın alt kısmında çifte koşulmuş iki öküz başı ve onun solunda da daha küçük bir saban kabartması seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Σ Ω Ε Α

	[-- μετὰ?]	"-----
	τῆς συν-	eşi ----- (ile?)
2	βίου ζῶντες	kendileri henüz
	ἐα(υ)τοῖς κατε-	hayattalarken (bu)
4	σκεύασαν καὶ	(steli) hazırladılar
	Διὶ Βροντῶν-	ve adağı Zeus
6	τι εὐχῆν	Bronton'a (sundular)."

Satır 2-6: ζῶντες ἐα(υ)τοῖς κατεσκεύασαν καὶ Διὶ Βροντῶντι. Yazıtta isimleri kaybolan eş-

ler, steli henüz hayatta iken hem kendileri için hazırlamışlar hem de Zeus Bronton'a adak olarak sunmuşlardır. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 92, 96, 97, 150, 167, 179, 186, 204, 229. ἐα(υ)τοῖς. Taş üzerinde *ypsilon* unutulmuştur.

Kat. No. 73

Naiskos Stel (Lev. 15, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Şarhöyük/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–106–80; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 2, 12 m; **Gen.:** (alınlık) 71 cm; (gövde) 72 cm; (kaide) 80 cm; **Kal.:** 26 cm; **H. Yük.:** 3, 2–4 cm.

Yayın: Riel, *Inscriptions*, s. 165 dipn. 3 (Eserin sadece yazıtı verilmiştir); SEG 44 (1994) s. 362 No. 1069, 3.

Es. Dur.: Alınlığın tepe akroteri kırılmış ve kaybolmuştur. Sol köşe akroteri hafif, sağ akroter oldukça zarar görmüştür. Alınlığın sağ tarafı üçgen eğrisi boyunca ön taraftan kırılmış ve çok zarar görmüştür. Stelin gövdesi sağ taraftan, olasılıkla tekrar kullanmak amacıyla, düzgün biçimde kesilmiştir. Kesik nedeniyle stilize sütunun başlık ve kaidesinin bir kısmı kaybolmuştur. Soldaki sütunun gövdesi üst dış kısımdan hafif zarar görmüştür. Stelin gövdesi üzerindeki büst, olasılıkla kasten, kazınarak yok edilmiştir. Ancak, büstün kaba izlerini görmek olasıdır. Yazıtın sol üst köşesi bir leke nedeniyle zarar görmüştür. Stelin kaidesi alttan düzgün biçimde kesilmiştir; kaidenin ortasında altta bulunan geçme kısmı kaybolmuştur.

Tanınm: Oldukça uzun olan eser, bölgenin bilinen stel ikonografisinde betimlenmiştir. Akroterli üçgen alınlığı, stilize sütunları olan gövdesi ve yüksek kaidesi vardır. Köşe akroterleri kıvrımlı bitkisel süslerle bezenmiştir. Kaybolan tepe akroteri palmet biçiminde olmalıydı. Üçgen alınlık yatayda ve üçgenin eğrilerinde ince bir bantla profillidir. Üçgen alınlık ile stel gövdesi arasında iki bant profil daha vardır. Bunlardan üstteki kalınca, alttaki ise, iki sütun başlığı arasında olup daha incedir. Alınlığın ortasında alt profile yakın yerde yuvarlak zemin üzerine dört yapraklı rozet kabartma biçiminde işlenmiştir. Stelin gövdesi sağda ve solda başlıkları ve kaideleri olan stilize sütunlarla sınırlandırılmıştır. Gövde üzerinde üst kısımda kazınmış bir büst kabartmasının geriye kalan izleri seçilmektedir. Bölgede adaklar üzerine genellikle Zeus'un büstü işlenmektedir. Ancak, buradaki izlerden büstün, Zeus'ta olduğu gibi, omuzlara kadar inen bukleli ve kabarık saçlarının olmadığı anlaşılmaktadır. Büst, kısa ve tepede şapka gibi toplanmış saçlara sahip olmalıydı. Bu ufak ayrıntı, büstün olasılıkla, Zeus'u değil de, adağı sunan Voc.? Plotis Themison'u betimlediğini göstermektedir. İzler dikkatle incelendiğinde, büstün sağ elini göğsüne dayamış olduğu seçilebilmektedir. Büstün alt kısmında altı satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın alt kısmında büyük bir alan süslenmeden boş bırakılmıştır. Stelin düz kaidesi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton Dagustes'e Adak

H. Şek.: A A Ω Ω E

	Ἀγαθῇ τύχῃ·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Οὐ̅ωκ. Πλω̅τις Θε̅-	Voc(onius) Plotis Themison
	μίσων ὑπ̅ερ τετρα̅-	dörtayaklılar ve bütün
4	πόδων κ̅ τῶν ιδί̅ων	aile üyeleri için Zeus
	πάντων Δι̅ Βρον̅τῶν-	Bronton Dagustes'e
6	τι Δα̅γουστη̅ εὐ̅χῆν	adağı (sundu)."

Satır 2–3: Οὐ̅ωκ. Πλω̅τις Θε̅μισων = Voc(onius) Plotis Themison. Dorylaion'dan İ. S. 3. yy.'ın ilk yarısından Q. Voconius Aelius Stratonicus isimli bir şahıs bilinmektedir: bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 13 No. 24. Voconii (Οὐκοώνιοι) için bkz. yine Cox–Cameron, MAMA V, s. 35 No. 61. Yazıtta adı geçen şahıs da Voconii ailesinden birisi olmalıdır. τετραπόδων. Dörtayaklılar ile büyük ve küçük baş hayvanlar kastedilmektedir.

Satır 5–6: Δι̅ Βρον̅τῶντι Δα̅γουστη̅. Zeus Bronton'un burada bir başka *epitethon*'una rastlıyoruz. Δα̅γουστη̅ sözcüğü, Zeus'un ayrı bir *epitethon*'u olarak daha önceden tanınmaktadır: F.K. Dörner Zeus Dagustes'e adanmış bir eseri yayımlamıştır: Dörner, Inschriften, s. 114 vd. No. 4 Fig. 40: Μέλανδρος Ἰπ̅πιωνος κ̅ Ἀμ̅μια οἱ θ̅ρέψαντες | κ̅ Ἀπολλώνιος κ̅ Διονύσιος | Τείμωνι συντρ(ό)φω κ̅ Δι̅ Δα̅γουστη̅ | ἀνέστη[σαν]. Bu yazıt için bkz. Ferri, Zeus di Bitinia, s. 247 vd. Fig. 11; Pfuhl–Möbius II, s. 505 No. 2100 Lev. 302 ve Vollkommer, Zeus, s. 377 No. 27; Yine, Eskişehir Müzesi bulunan bir stel (Env. No. A–105–67. Yunus Emre İlkokulu'ndan getirilmiş) Zeus Dagustes'e adanmıştır ve bu eser de yayımlanmıştır: Riel, Inscriptions, s. 165 dipn. 3 (eserin sadece yazıtı verilmiştir. Ancak, Riel yazıtı eksik okumuştur.) = SEG 44 (1994) s. 362 No. 1069, 2: Σωκράτης π̅ατρὶ Μηγοφίλω καὶ ἀδελφῶ Διονυσίω κ̅ Δι̅ Δα̅γίουστη̅ εὐ̅χῆν). Bu yazıtlarda Dagustes'i tek başına Zeus'un *epitethon*'u olarak görmekteyiz. Zeus Bronton Dagustes ilk defa belgelenmektedir. Yazıtta Zeus Bronton ve Zeus Dagustes olmak üzere iki ayrı tanrının söz konusu olması akla gelebilir. Fakat, bu durumda arada olması beklenen καὶ bağlacının bulunmaması dikkat çekicidir. Dagustes olasılıkla *toponym*'den oluşturulmuş bir *epitethon*'dur. Daguta (Δάγουτα, Δαγοῦτα) olarak düşünülen yer için Belke şu şekilde yazmaktadır: "Örtlichkeit in Phrygien, wohl im Grenzgebiet zu Mysien oder Bithynien, Lage unbekannt": krş. Belke–Mersich, TIB 7, s. 229 vd. s. v. Yine, E. Schwertheim, Hadrianoi, I.K. 33, s. 26 vd. No. 27'deki yazıtta bu *epitethon* geçiyor gibi gözükmektedir. Hadrianoi'dan bir adak sütunu üzerindeki yazıtın 4. satırında Δα̅γουτ– harfleri kalmıştır. Schwertheim bunu Δα̅γουτ[ηνων – –] biçiminde tamamlarken, A. Chaniotis yazıtta geçen bu sözcüğün büyük bir olasılıkla bir *epitethon*'a ait olduğunu söyleyip 3/4 satırları şu şekilde tamamlamaktadır: [– – – Δι̅] | Δα̅γουτ[ηνω̅ τὸν κείονα] – – : Chaniotis, Inschriften, s. 133. Ayrıca, Zgusta'da bu yer ismi için krş. Zgusta, Ortsnamen, s. 146 vd. § 225. Yine, Bursa'da ele geçmiş olan bir onur yazıtında ἡ Δα̅γουτηνῶν χ̅ώρα geçmektedir, krş. Dörner, Inschriften, s. 120 Fig. 41.

Tarih: Stelin, yazıtta geçen Voc(onius)'tan dolayı İ. S. 3. yy.'ın ilk yarısından kaynaklandığı söylenebilir.

Yayın: Mirbeau, *Dédicaces*, s. 359 No. 8; Cox–Cameron, *MAMA V*, s. 174 No. ZB 64.

Es. Dur.: Yayınlarda stelin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı yapılmamaktadır. Mirbeau yalnızca, stelin üzerinde zarar görmüş bir kartal kabartması olduğunu belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Αὐρ. Χρησ[τος? Συμμα?]-	"[Symma?]khos oğlu Aur(elius)
2	χου περὶ τῶν ἰδίω[ν πά]-	Khres[τος?] bütün aile üyeleri için
	ντων Διὶ Βροντ[ῶντι] εὐχ[ήν]	Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

Satır 1–2: Χρησ[τος?]. Ad, Mirbeau tarafından Χρησ[τής] olarak tamamlanmıştır. [Σύμμα?]χος. Ad, Mirbeau tarafından tamamlanmıştır.

Kat. No. 76

Stel Parçası (Lev. 16, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 58 cm; **Gen.:** (üst kısım) 53 cm, (gövde) 44 cm; **Kal.:** 11 cm; **H. Yük.:** 2, 5–4 cm.

Yayın: Riel, *Inscriptions*, s. 164 vd. No. 14 (Lev.); SEG 44 (1994) s. 358 No. 1047.

Es. Dur.: Stel üst kısımdan, olasılıkla alınılığın olduğu yerden ve gövdenin alt kısmından kırılmıştır. Üst kısım ve kaide kısmı kaybolmuştur. Stelin üzerindeki kabartmalar aşınmıştır. Yazıtın son satırı kırıkla birlikte zarar görmüştür.

Tanım: Parçanın üst kısmında stel gövdesi ile olası alınılığı ayıran profil bantın bir kısmı görülmektedir. Gövde üzerinde, yanlarda başlıklarıyla birlikte stilize sütunlar vardır. Stel üzerinde çifte koşulmuş iki öküz başı kabartması, alt kısımda ise, beş satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Φ Υ Υ Ω Α Α

	Τείμαιος Δι-	"Diophanes
2	οφάνου ὑπὲρ	oğlu Teimaïos
	έουτοῦ Διὶ Βρ-	kendisi için
4	οντῶντι	Zeus Bronton'a
	εὐ[χ]ήν	adağı (sundu)."

Satır 1–2: Διοφάνης. İsmi *genitivus* halindeyken iki şekli vardır: Διοφάνου ve Διοφάνους.

Kat. No. 77Stel (Lev. 16) (*vidi*)

Bul. Y.: Kıravdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 70 cm; **Gen.:** (gövde) 39 cm; (alt kısım) 45 cm; **Kal.:** 14 cm; **H. Yük.:** 3, 5–4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel her yönden kırılmıştır. Fakat, kırıklar düzgün olduğu için eserin, tekrar kullanmak amacıyla sonradan kesildiği de düşünülebilir. Sağ ve sol kenarlar düzgün kırıldığı (ya da kesildiği) için yazıt yanlardan zarar görmemiştir. Yazıtın üst kısmı kırıkla kaybolmuştur.

Tanım: Her yönden kırık olan stelin üzerinde özenli yazılmış Eski Yunanca yazıtın son beş satırından başka bir motif ya da süs yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A Ω

	-----	"Tatas'ın çocukları
	ΑΛΛΟΙ οἱ Τα-	-----
2	τα ὑπὲρ τῶν	(ve) ---allos
	ιδίων Διὸ	aile üyeleri için
4	Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
	τι εὐχὴν	adağı (sundular)."

Satır 1–2: –ἄλλος. Tatas'ın çocuklarından sonuncusunun adının bir kısmı taş üzerinde kalmıştır. Olası adlar hakkında bkz. Dornseiff–Hansen, Rückläufiges, s. 257 vd. οἱ Τατα. Ad için bkz. yuk. Kat. No. 70. Τατα yazıtta *genitivus* halindedir. Yazıtın kaybolan üst kısmında Ταταç'ın çocuklarının adı olmalıdır. Ταταç hem kadınlar hem de erkekler için kullanılan bir ad olduğu için, yazıtta hangisinin kastedildiği, adın *genitivus* halinden çıkartılabilir. Zgusta'daki örnekler incelendiğinde, bayan adı Ταταç'ın *genitivus* halindeyken Ταταδοç şeklinde olduğu görülmektedir: Personennamen, s. 496 § 1517–3. Erkek adı Ταταç ise, *genitivus* halinde Τατα'dır: Personennamen, s. 503 vd. § 1517–17. Yazıtta baba adı söz konusudur.

Kat. No. 78Stel Parçası (Lev. 17, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Kıravdan (Katmerli Mevkii)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–50–82; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 57 cm; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** 19 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Ricl, Inscriptions, s. 165 dipn. 3 (Eserin sadece yazıtı verilmiştir); SEG 44 (1994) s. 362 No. 1069, 1.

Es. Dur.: Stel üstten ve alttan kırılmıştır. Eserin sol tarafı da kırılmış ve zarar görmüştür. Stelin üzerine işlenmiş olan büstün başı ve sol omuz kısmı kırıktır. Eserin üzerinde çatlaklar, çizikler ve sonradan oluşmuş boya lekeleri vardır.

Tanım: Üstten kırık olması nedeniyle stelin üçgen alınlığının olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak, sağ ve sol yanlarda stilize sütunların gövdeleri görülmektedir. Stelin üzerine kabartma biçiminde bir büst işlenmiş olup, büstün giysili alt kısmı yarım daire biçiminde betimlenmiştir. Büstün bol kıvrımlı ve omuzlara atılmış olan giysisi görülmektedir. Baş kısmı kırık olduğu için büstün cinsiyeti anlaşılamamaktadır. Ancak, sağ el göğüse dayalı olmadığı için, Zeus Büstü olmama olasılığı da vardır. Büstün altında biraz boşluk bırakılmış ve alt kısmına özensiz yazılmış beş satırlık Eski Yunanca yazıt işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Besleme Apollonios'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E W P Θ W Λ

	'Ερμῆς 'Αττάλ-	"Attalos oğlu
2	ου 'Απολλων-	Hermes beslemesi
	ίφ θρεπτῶ κ Δι-	Apollonios'a ve
4	ὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
	εὐχὴν Δ	adağı (sundu)."

Satır 1-2: 'Ερμῆς. Adın içindeki *eta* harfi unutulmuş ve sonradan *my* ile *sigma* harflerinin üzerine yazılmıştır.

Satır 2-4: 'Απολλωνίφ θρεπτῶ κ Διὶ Βροντῶντι. θρεπτῶ sözcüğündeki *tau* unutulmuş ve sonradan *pi* ile *omega* harflerinin aralarında üst kısma yazılmıştır. Burada adak hem besleme Apollonios'a hem de Zeus Bronton'a adanmıştır ve stel açıkça Apollonios'un mezar taşıdır. Yörenin tipik özelliği olan mezar taşlarının Zeus Bronton adaklarıyla birleştirilmesi durumu yine karşımızdadır.

θρεπτός sözcüğü adak yazıtlarında sık belgelenmiştir. Örneğin Lydia'daki örnekler için krş. de Hoz, Lydische Kulte, s. 110. Antik Dönem'de çocukların çeşitli nedenlerle ama özellikle yoksulluk yüzünden sokağa terkedilmeleri sık görülen bir durumdur, krş. genel olarak Patterson, Infant Exposure. Öte yandan, birçok ailenin böyle terkedilmiş çocuklara sahip çıktığı ve bu çocuklara büyük bir talebin olduğu da bilinmektedir. Bu tür çocukların toplum içindeki sosyal statüsü değişiklik göstermektedir. Bunlar karşımıza evlatlık, besleme, süt kardeş, köle veya azatlı statüsünde çıkmaktadır. *Threptos*'ların tam karakterleri yazıtlardan her zaman çıkartılamamaktadır. Konu hakkında bkz. Cameron, ΘΡΕΠΤΟΣ, s. 27 vd. Ayrıca toplu olarak bkz. Nani, 1943-44, s. 45 vd. ve Levick-Mitchell, MAMA IX, s. lxiv vd. (Threptoi and Slaves); Lochman, Grabsteine, s. 466 dipn. 2; Flood, Family Structures, s. 95 vd.; Cremer-Nollé, Steindenkmäler, s. 203 dipn. 23-24; Waelkens, Türsteine, s. 45 dipn. 48; Robert, Hellenica 6 (1948), s. 95 dipn. 2; Robert, Noms Indigènes, s. 233. Yazıtlarda adak çoğunlukla ya beslemenin kendisi için ya da besleme tarafından adanmıştır. Beslemelerin adak sunabiliyor olmaları onların kölelerden daha üst statüde olduklarını göstermez, çünkü kölelerin de adak sunabildikleri yazıtlar aracılığıyla bilinmektedir. θρεπτός veya eş anlamlı sözcükler Zeus Bronton yazıtlarında yukarıdaki yazıt dışında Kat. No. 68 (τὸ τρέμμα), Kat. No. 74 (ὁ θρέψαντος), Kat. No. 157 (ὁ θρέψαντος), Kat. No. 209 (ὁ θρεπτός) ve Z. Brontaios No. 6'da

(ὁ θρεπτός) karşımıza çıkmaktadır. Yuk. Kat. No. 68'deki yazıtta besleme (τὸ τρέμμα) ve köle (δοῦλος) sözcükleri ayrı ayrı kullanılmıştır. Yazıtta adı geçen köle çiftçi, efendisi için, efendisinin evindeki herkes için ve bu arada efendisinin beslemeleri için de adağı sunmuştur. Yine Kat. No. 74'te adak, besleme (ὁ θρέψαντος) Stratoneikos için sunulmuştur. Kat. No. 157'de Aur(elius) Marcus beslemesi Daphnos ve süt kardeşi Eutykhes'le birlikte Zeus Bronton'a adağı sunmaktadır. Yani burada yine bir besleme (ὁ θρέψαντος), başkalarıyla da olsa, adak sunmaktadır. Yazıtta θρέψαντι ve συντρόφω sözcüklerinin ayrı ayrı kullanılmış olması besleme ile süt kardeş kavramlarının farkına işaret etmektedir. Kat. No. 209'da bir karı koca beslemeleri (ὁ θρεπτός) Teimon'a ve bu karı kocanın çocukları Apollonios ile Dionysios da süt kardeşleri Teimon'a ve aynı zamanda Zeus Bronton'a adağı sunmuşlardır. Bu taş açıkça Teimon'un mezar taşıdır ve bu bölgenin karakteristik durumu olarak aynı zamanda Zeus Bronton'a adanmıştır. Yazıtta, Teimon, söz konusu karı kocanın beslemesiyle, bu ailenin çocuklarının süt kardeşleri olarak verilmiştir ve Kat. No. 157'dekin aksine, besleme ile süt kardeş kavramlarının aynı statüde anlaşılabilirliğini göstermektedir. Son olarak, Zeus Brontaios No. 6'da karşımıza çıkan besleme (ὁ θρεπτός) Claudius efendisi için Zeus Brontaios'a ve Demeter'e adağı sunmuştur. Burada θρεπτός'un rolü adağı sunan olmasıdır.

Kat. No. 79

Küçük Stel Parçası (Lev. 16) (*vidi*)

Bul. Y.: Sivrihisar/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-232-67 (Eski No. 4366); **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 44, 5 cm; **Gen.:** 32, 5 cm; **Kal.:** 10, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 2-2, 3 cm.

Yayın: Ricl, Inscriptions, s. 165 dipn. 3 (Eserin sadece yazıtı verilmiştir); SEG 44 (1994) s. 362 vd. No. 1069, 7.

Es. Dur.: Stel her yönden kırılmıştır. Yazıt üst kısımdan eksiktir ve çok silikleşmiştir.

Tanım: Stelin gövdesi üzerindeki Eski Yunanca yazıtın son dört sırası güçlükle okunmaktadır. Kırık parça üzerinde herhangi bir süs yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Ω

	-----	"-----"
	ΛΕ[-----]	bütün aile
2	[-]Α περι τ[ων] ἱ-	üyeleri için
	δίων π[άν]τω-	Zeus Bronton'a
4	ὑ Διὶ Βροῦντῶ-	adağı (sundu)."
	ντι ε[ὐ]χῆν	

Kat. No. 80

Stel Parçası (Lev. 17) (*vidi*)

Bul. Y.: Aşağı Çavlan (Kaya Pınar)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-81-69; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 52 cm; **Gen.:** (üst) 31, 5; (alt) 33, 5 cm; **Kal.:** 9, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel üst ve alt kısımlardan kırılmıştır. Üzerindeki kabartma zarar görmüş, yazıt da silikleşmiştir.

Tanım: Stelin gövdesi üzerinde, her iki yanda stilize sütunların gövdeleri görülmektedir. Stelin alınlığı, büyük bir olasılıkla, kırılıp kaybolmuştur. Gövde üzerinde, üst kısımda bir çelenk kabartması, altta altı satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Hermes'in Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Φ Α Λ Ω

	Φλάβιος κ	"Flavius ve
2	Δαμάς	Damas baba-
	πατρὶ Ἑρ-	ları Hermes'e
4	μῆδι κ Διὶ	ve Zeus Bron-
	Βροντων-	ton'a adağı
6	τι εὐχῆν	(sundular)."

Satır 3-6: πατρὶ Ἑρμῆδι κ Διὶ Βροντωντι. Adak, Zeus Bronton'a ve Hermes'e birlikte adanmıştır.

Kat. No. 81

Stel Parçası (Lev. 17) (*vidi*)

Bul. Y.: Aşağı Çavlan (Kaya Pınar)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-145-82; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 63 cm; **Gen.:** (üst) 38 cm; (gövde) 40 cm; **Kal.:** 10, 5 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Riel, Inscriptions, s. 165 dipn. 3 (Eserin sadece yazıtı verilmiştir); SEG 44 (1994) s. 362 vd. No. 1069, 6.

Es. Dur.: Stel üst ve alt kısımlardan kırılmıştır. Stelin yüzeyi çok zarar görmüş, yazıt yer yer silikleşmiştir.

Tanım: Stelin gövdesi üzerinde, sağ ve sol yanlarda stilize sütunların gövdeleri görülmektedir. Alınlık kaybolmuştur. Gövde üzerinde kabartma biçiminde sarkık bir girland motifi bulunmaktadır. Girlandı oluşturan ince uzun yapraklar çizgilerle verilmiştir. Motifin alt kısmında beş satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Ω

lanmaktadır. Girlandı oluşturan ince uzun yapraklar çizgilerle verilmiştir. Motifin alt kısmında beş satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω

	Ὀνήσιμος	"Hermes oğlu
2	Ἑρμῆδος	Onesimos
	Διὶ Βροντ-	Zeus Bronton'a
4	ῶντι εὐχ-	adağı (sundu)."
	ήν	

Kat. No. 82

Stel Parçası (Lev. 18) (*vidi*)

Bul. Y.: Gündüzler/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-32-83;

Malz.: Mermer; **Yük.:** 55 cm; **Gen.:** 46 cm; **Kal.:** 15 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel üst ve alt kısımlardan kırılmış ve alınlık ile kaide kaybolmuştur. Yazıt zarar görmüştür.

Tanım: Stel üzerinde, sağ ve sol yanlarda stilize sütunların gövdeleri görülmektedir. Gövde üzerinde, yüzeyi tamamen kaplayan sekiz satırlık Eski Yunanca yazıt dışında herhangi bir süs ya da motif yoktur. Yazıt iç içe yazılmış görünümü vermektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A Θ € C Ω

	Ἀγαθῆ τύ-	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	χη· Αὐρ. Τεύθ-	Karikos oğlu
	ρας Καρικουῦ	Aur(elius)
4	ὀπέρ ἐαυτοῦ (<i>sic</i>)	Teuthras kendisi
	κ τῶν ἰδίω-	ve bütün aile
6	ν πάντων	üyeleri için
	Διὶ Βροντῶν[τ]-	Zeus Bronton'a
8	ι εὐχῆν	adağı (sundu)."

Satır 2-3: Τεύθρας. İsim özellikle Kuzey Phrygia'da çok sevilmiş olan bir Yunan erkek adıdır, bkz. Robert, *Etudes*, s. 480 dıpn. 10; Riel, *Inscriptions*, s. 165 No. 15. Adın *femininum* şekli olan Τευθραντίς Dorylaion'da bir yazıtta belgelenmiştir: bkz. Körte, Radet, s. 414 No. 72. Ayrıca bkz. Cox-Cameron, *MAMA V*, s. 165 vd. No. KB 1. Καρικός. Bkz. yuk. Kat. No. 15.

Satır 4: ὀπέρ *praepositio*'sunda *ypsilon* unutulmuştur.

Kat. No. 83

Stel Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Yukarı Kalabak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Stel, köyün güneydoğusundaki bir tepede duruyormuş. Haspels steli görmemiş; yazıt bir köylü tarafından kopya edilip Haspels'e verilmiştir. Aynı eseri Frei kendi çalışmaları sırasında kaydetmiş ve eserin stel olduğunu belirlemiştir; **Malz.:** Beyaz mermer; Yayında eserin ölçüleri verilmiyor.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 347 vd. No. 129.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Bir Kadının Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Ξ Ω

ΛΗΙΙΔ		ΛΗ[.]Δ	"-----
ΟΥΤΙΩΝ	2	ΛΟΥΤΙΩΝ	-----
ZCYEICATTTAC		Ζεῦξις (κ) Αππας	Zeuksis (ve) Appas
ΜΗΤΡΙΓΛΥΚΥΤΑΤΗ	4	μητρὶ γλυκυτάτη	biricik annelerine
ΚΔΙΙΒΡΟΝΤΟΝΤ.		κ Διὶ Βροντῶντι	ve Zeus Bronton'a
EYXIN	6	εὐχίη	adağı (sundular)."

Fig. 16

Satır 1-2: Zarar görmüş olan satırlardan ve harflerden bir anlam çıkmamaktadır.

Satır 3: Zeuksis ile Appas arasında κ bağlacı beklenmelidir. Αππας için bkz. aş. Kat. No. 99.

Satır 4-5: μητρὶ γλυκυτάτη κ Διὶ Βροντῶντι. Yazıt hem Zeus Bronton'a hem de bir kadına adanmıştır.

Kat. No. 84

Naiskos Stel (Lev. 18, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-14-77; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 60 cm; **Gen.:** (alınlık) 28 cm; (gövde) 25, 5 cm; **Kal.:** 12 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Üçgen alınlıklı stel, alınlığın üst kısmından ve alttan kırılmıştır. Alınlığın olası akroterleri kaybolmuştur. Stel, her iki yanından da çok zedelenmiştir. Stelin üzerinde sağ tarafa yakın yerde boydan boya ilerleyen bir çatlak vardır. Çatlak, yazıta zarar vermiştir. Stelin sağ alt tarafı, olasılıkla uzun süre suda kalmaktan, erimiş gibi bir görünümündedir.

Tanım: Üçgen alınlıklı stel kalın ve ince bant profillerle gövdeye bağlanmaktadır. Alınlığın içinde iç içe geçmiş yuvarlaklardan oluşan bir *patera* motifi vardır. Stel, gövde üzerinde başlıklarıyla stilize sütunlar taşımaktadır. Gövdede, yüzeyi tamamen dolduran ve özenli yazılmış olan sekiz satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıtın son iki satırı kaybolmuştur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Φ Ε Γ Α Λ Φ Ν Ν Σ

	'Αλέξα-	"Dioph-
2	νδρος	anes
	Διοφάν-	oğlu Alek-
4	ου ὑπὲρ	sandros
	ἀδελφ-	kardeşi
6	οὔ Διοφ-	Diophanes
	άνου	için Zeus
8	Διὶ Βρο[v]-	Bronton'a
	τ[ῶντι]	adağı
10	[εὐχίην]	(sundu)."

Kat. No. 85

Stel (Lev. 18) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-237-90; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 11 m; **Gen.:** 41 cm; **Kal.:** 11 cm; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin alınlığının üst kısmı ve olası akroterleri kırılmıştır. Stelin kaidedeki geçme kısmı da zarar görmüştür. Eserin bütün kenarları hafif zarar görmüştür.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin kırık alınlığında kabartma bir erkek büstü görülmektedir. Büstün bir kısmı stel gövdesinin üzerine işlenmiştir. Büst, içte *khiton*, dışta ise bir *himation* ile betimlenmiştir ve küçük işlenmiş sağ eli göğüs üzerinde durmaktaydı. Büstün saçları geriye taranmıştır ve yüz hatları oransız işlenmiştir. Stelin gövdesi üzerinde sağda ve solda stilize sütunların gövdeleri ve kaideleri görülmektedir. Gövdesi üzerinde sekiz satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Theodoros ile Dada'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Α Γ Ε Θ Ω

	Κάλλιστο-	"Kallistos
2	ς Θεοδώρω	biricik baba-
	πατρὶ κ μη-	sı Theodo-
4	τρὶ Δαδα [γ]-	ros'a ve bi-
	λυκυτάτο-	ricik annesi
6	ις κ Διὶ Βρον-	Dada'ya ve
	τῶντι εὐ-	Zeus Bronton'a
8	χίην	adağı (sundu)."

Satır 2–7: Θεοδώρω πατρὶ κ̅ μητρὶ Δαδα [γ]λυκυτάτοις κ̅ Διὶ Βροντῶντι. Adak, Zeus Bronton'a, Theodoros'a ve annesi Dada'ya birlikte adanmıştır. Δαδα. Frig kadın adıdır. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 139 vd. § 244–1 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185. Bu ad ve aynı kökten gelen benzerleri için bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1928.

Kat. No. 86

Naiskos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Alınca Köyü/Eskişehir (Stel, Eskişehirli sanayici M. Firuz Kanatlı tarafından birisinden satın alınmış); **Şimd. Y.:** M. Firuz Kanatlı Koleksiyonu'nda (Eskişehir'de, Eti Bisküvileri Fabrikası'nda); **Koleksiyon Env. No.:** 26; **Malz.:** Kahverengi–gri damarlı mermer; **Yük.:** 1, 30 m; **Gen.:** 50 cm; **Kal.:** 7 cm; **H. Yük.:** Bilinmiyor.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır. (Bilgiler, Eskişehir Müzesi M. Firuz Kanatlı'nın koleksiyon envanter defterinden alınmıştır.)

Es. Dur.: Eserin üzerinde çatlama ve kopmalar vardır.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin tepe ve yan akroterleri vardır. Alınlık içinde alçak kabartma biçiminde öküz başı betimi vardır. Alınlığın altında, gövdeyi sağda ve solda sınırlayan ve alınlığı taşıyan stilize sütunlar betimlenmiştir. Gövde üzerinde, ince bir dal üzerinde duran kartal kabartması işlenmiştir. Kartalın altında dört satırlık Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E

	Ἀπολόνιος	"Apolonios oğlu
2	Ἀπολωνίου	Apolonios
	Διὶ Βροντῶ-	Zeus Bronton'a
4	ντι εὐχῆν	adağı (sundu)."

Satır 1–2: Ἀπολόνιος = Ἀπολλώνιος. Yukarıda, Kat. No. 64'deki eseri de Apollonios oğlu Apollonios adamıştır. Bu stelin tam buluntu yeri bilinmemektedir. Belki her iki steli de adayan aynı Apollonios'tur. Ayrıca, aşağıda Kat. No. 167'de yine bir Apollonios oğlu Aur(elius) Apollonios söz konusudur. Ancak, Aur(elius) soyadı ve Aşağı Ilıca'da bulunmuş olması nedeniyle burada bir başka Apollonios söz konusu olmalıdır.

Kat. No. 87

Stel (Lev. 19, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Karabayır Çiftliği/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok;

Malz.: Mermer; Eserin ölçüleri alınamamıştır.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel gövdenin üst kısmından kırılmıştır. Üçgen alınlığın bulunduğu üst kısım kayıp-

tır. Kaidedeki geçme kısmı da kırılıp kaybolmuştur. Stelin üzerinde derin çatlak ve çizikler vardır. Kaidenin yüzeyi oldukça yıpranmıştır. Yazıt birkaç yerinden zedelenmiştir.

Tanım: Stelin gövdesi üzerinde sağda ve solda stilize sütunların gövdeleri ve sütun kaideleri görülmektedir. Stelin çok yüksek ve hantal kaide kısmı vardır. Gövde üzerinde biraz sıkışık yazılmış olan dokuz satırlık Eski Yunanca yazıt seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Papianos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A ω

	Μένανδρος	"Dades oğlu
2	Δαδεως σὺν	Menandros
	τεκνοῖς Ἰουλί-	çocukları
4	φ κ Μενάνδ-	Iulius ve Menan-
	ρφ Διὶ Βροντ-	dros ile birlikte
6	ῶντι κ Παπια-	Zeus Bronton'a
	νῶ τέκνῳ φιλ-	ve biricik oğlu
8	τάτῳ ἀνέστησ-	Papianos'a
	αν	adağı sundular."

Satır 2: Δαδης. Batı ve Orta Anadolu'da sıkca belgelenmiş bir yerli erkek adıdır. Ama özellikle Phrygia'da yaygın şekilde görülmektedir. bkz. Zgusta, Personennamen, s. 140 vd. § 244-5 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185.

Satır 5-8: Διὶ Βροντῶντι κ Παπιανῶ τέκνῳ φιλτάτῳ. Adak, Zeus Bronton'a ve ölmüş olan Papianos'a adanmıştır.

Satır 5-8: Παπιανός. Zgusta, Personennamen, s. 413 § 1199-18 ve Frei, Epichorische Namen, s. 186.

Kat. No. 88

Stel Parçası (Lev. 19) (*vidi*)

Bul. Y.: Uluçayır/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 70 cm; **Gen.:** (alınlık) 35 cm; (kaide) 44 cm; **Kal.:** 12 cm; **H. Yük.:** 4-5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel her yönden kırılmıştır. Eserin üzerinde çatlaklar ve çizikler vardır. Yazıt ve kabartma motif kırık nedeniyle yarımdır.

Tanım: Stel parçasının üzerinde üstte beş satırlık Eski Yunanca yazıttan bir kısım ve onun altında da büyük bir bağcı bıçağı (*falx vinitoria*) betimi vardır.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A ○

	----- [μετὰ?]	"-----
	[το]ῦ συν[βί]–	eşi Attalos'la
2	[ου] Ἀττάλ[ου ὑπὲρ]	birlikte bütün aile
	[τ]ῶν ἰδίω[ν πάντω]–	üyeleri için ve Zeus
4	ἦ κ Διὶ Βρον[ντῶντ]–	Bronton'a adağı
	ι εὐχῆ[ν]	(sundu)."

Satır 2: ΑΤΤΑΛ. Taş üzerindeki bu harfler olasılıkla Ἀττάλος ismine aittir. Satırın sonu περί olarak da tamamlanabilir.

Satır 4–5: κ Διὶ Βρον[ντῶντ]ι. Adak olasılıkla, tanrıdan başka, yazıtta ismi kaybolmuş birisine daha adanmıştır.

Kat. No. 89

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Hirschfeld çalıştığı sırada Eskişehir'de durmaktaydı; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 3 cm. Öteki ölçüler yayınlarda verilmiyor.

Yayın: Hirschfeld, Inschriften, s. 866 No. 10; Radet, En Phrygie, s. 571 No. 19; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 43.

Es. Dur.: Eserin durumu hakkında yayınlarda bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Ω Φ Θ

	Διοφάνης	"Tatas oğlu
2	Τατα συν τ[ῆ]	Diophanes eşi
	συνβίω Ναν[α]	Nana ile birlikte
4	κατὰ κέλευ–	tanrı Bron–
	σιν τοῦ θεοῦ	ton'un emri
6	Βροντῶντος	gereği (adağı)
		(sundu)."

Satır 2: Τατας. Bkz. yuk. Kat. No. 70 ve 77.

Satır 3: Νανα. Bkz. yuk. Kat. No. 55.

Satır 4–5: κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ. Bkz. yuk. Kat. No. 36 (κατὰ ἐπιταγήν). 5. satırda olan Διὶ sözcüğü yerine θεός sözcüğü kullanılmıştır. Sözcüğe başka yazıtlarda da rastlanmaktadır: bkz. Kat. No. 90, 144, 171, 217, 278, 286, 291, 297, 305, 306, 307.

Aynı şahıslar aşağıdaki steli (Kat. No. 90) de adanmıştır.

Kat. No. 90

Stel (Lev. 19 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Stel, Cox ve Cameron Eskişehir'de çalıştıkları sırada, Odun Çarşısı'nın yukarı kısmında yer alan bir evin avlu duvarında durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 07 m; **Gen.:** (üst) 47 cm; (gövde) 41 cm; **Kal.:** 15 cm; **H. Yük.:** 2–2, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 9 vd. No. 17 Fig. 2 Lev. 17.

Es. Dur.: Stel üstten kırılmıştır. Stelin alt kısmı toprağa gömülüdür.

Tanınm: Sağ ve sol kenarları stilize sütunlarla sınırlanmış bir stel. Stelin üzerinde sağa dönmüş ve olasılıkla, yıldırım demeti üzerinde duran bir kartal kabartmasının izleri görülmektedir. Kartalın alt kısmında özenle yazılmış altı satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Stel, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'a adanmıştır. Bkz. yuk. Kat. No. 89.

H. Şek.: Α Γ Ε Ω Φ Θ

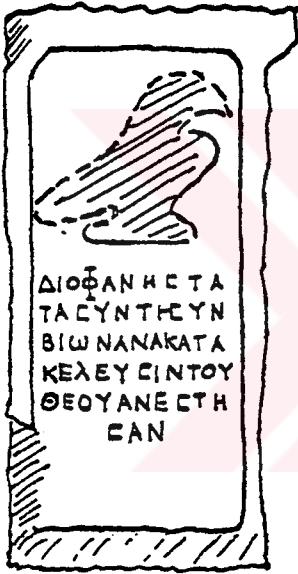

Fig. 17

Διοφάνης Τα-
2 τα σὺν τῇ συν-
βίῳ Ναναῖ κατὰ
4 κέλευσιν τοῦ
θεοῦ ἀνέστη-
6 σαν

"Tatas oğlu
Diophanes eşi
Nana'yla birlikte tanrı
(Zeus Bronton'un)
emri gereği (bu steli)
diktiler."

Satır 3–5: κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ. Steli diken Diophanes ve Nana yukarıdaki stel Kat. No. 89'u da adanmışlardır. Adların ve yazıtlardaki ifadelerin benzeşmesinden (κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Βροντωντος) bu stelin de Zeus Bronton'a adandığı anlaşılmaktadır. Belki de Diophanes ve Nana önce stel Kat. No. 89'u adanmışlar ve bir süre sonra da o stelin yanında aynı yere bu steli dikmişlerdir. İki ile yan yana durduğu için tanrı Bronton'un adını tekrar yazdırmak gereğini duymamış olmalıdırlar. İsimler için yukarıdaki yazıta bakınız. κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ ifadesi için bkz. yuk. Kat. No. 36 (κατὰ ἐπιταγήν).

Kat. No. 91

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Karahöyük/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Körte çalıştığı sırada

Karahöyük'te caminin zemininde kaplama taşı olarak örülüdür; **Malz.:** Mavi mermer; **Yük.:** 88 cm; **Gen.:** 60 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 430 No. 52; Cox-Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 28.

Es. Dur.: Stel üstten kırılmış, çok yıpranmış ve yazıt neredeyse silinmiştir.

Tanım: Yayınlarda stelin tanımı verilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Yayınlarda başka harf karakteri verilmiyor.

	-----	"-----
	[.....]N	-----
2	[...]TOYN	-----
	[...σωτ]η-	esenliğinden
4	[ρ]ίας χάρι-	dolayı Zeus
	[ν] Δι Βρον-	Bronton'a
6	τῶντι εὐχ-	adağı (sundu[lar])."
	ήν	

Satır 3-5: [σωτ]η[ρ]ίας χάρι[ν]. Tamamlama doğru ise, adak, Zeus Bronton'a yazıtın yukarıda kırılan kısmında sözü edilen şeylerin esenliği nedeniyle adanmıştır. Burada belki, adayanın bizzat kendisi, ailesi, ürünü, hayvanları ve belki de köyü söz konusu olmalıdır. Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Kat. No. 92

Naikos Stel (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **Yük.:** 1, 20 m;

Gen.: 40 cm; (alınlık) 65 cm; **Kal.:** 30 cm; **H. Yük.:** 4-6 cm.

Yayın: Armanet, Inscriptions, s. 192 No. 3; Cox-Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 56.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Maliye Memuru Aur(elius) Thallos Asklepas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ε Ω

ΑΥΡΘΑΛΛΟΕ		Αὐρ. Θάλλος	"Maliye memuru
ΑΕΚΛΗΠΑΕ	2	Ἀσκληπᾶς	Aur(elius) Thallos
ΑΥΤΩΖΩΝ		αὐτῷ ζῶν	Asklepas hayattay-
ΚΑΙΔΙΒΡΟΝ	4	καὶ Δι Βρον-	ken kendisine
ΤΩΝΤΙ		τῶντι	ve Zeus Bronton'a
ΟΤΑΜΙΑΕ	6	ὀταμίας	adağı (sundu)."

Fig. 18

Satır 2: Ἀσκληπᾶς. Bkz. yuk. Kat. No. 4.

Satır 3–5: αὐτῷ ζῶν καὶ Διὶ Βροντῶντι. Aur(elius) Thallos Asklepas, steli, kendisi hayattayken hem kendisine hem de Zeus Bronton'a sunmuştur. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 96, 97, 150, 167, 179, 186, 204, 229.

Satır 6: ὁ ταμίας. Sözcük için bkz. Liddell–Scott, Lexicon, s. 1754 s. v.

Kat. No. 93

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 45 m; **Gen.:** 32 cm; (gövde) 42 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Armanet, Inscriptions, s. 193 No. 6; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 59.

Es. Dur.: Eserin durumu hakkında yayınlarda bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, stelin üzerinde bir çelenk ve iki sarmaşık yaprağı kabartması olduğu belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Diophanes'in Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Μ Θ Γ Ε Α ρ ρ Φ

Μ Η Ν Ο Θ		Μηνοθ–	"Diophanes oğlu
Α Γ Δ Ι Ο Φ	2	ᾶς Διοφ–	Menothas,
Α Ν Ο Υ Ε Υ Ι		άνους υί–	oğlu Diophanes'e
Ϟ Δ Ι Ο Φ Α	4	ῶ Διοφά–	(ve) Zeus Bronton'a
Ν Η Δ Ι Ι Β Ρ Ο		νη Διὶ Βρο–	adağı (sundu)."
Ν Τ Ϟ Ν Τ Ι Ε	6	ντῶντι ε–	
Υ Χ Η		ύχη[ν]	

Fig. 19

Satır 1–2: Μηνοθᾶς. Bkz. yuk. Kat. No. 5.

Satır 3–6: υῖῶ Διοφάνη Διὶ Βροντῶντι. Adak, hem oğul Diophanes'e hem de Zeus Bronton'a sunulmuştur.

Kat. No. 94

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Armanet çalıştığı sırada Eskişehir'de, Ermeni Semti'nde Dimitri Georgiades isimli birisinde durmaktaydı; **Gen.:** 60 cm; **H. Yük.:** 4, 3 cm.

Yayınlarda eserin malzemesi ve öteki ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Armanet, Inscriptions, s. 192 No. 4; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 57.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, stelin gövdesi üzerinde bir çelenk

betimi olduğu belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Trophimos'un ve Demas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Μ Φ

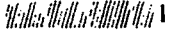
		Aύρ.	"Demas oğlu
ΑΥΡ	2	Δημῶς Δημ[ᾶ]	Aur(elius) Demas
ΔΗΜΑΞΔΗΜ/ ΕΥΝΓΥΝΑΙΚΙ		σὺν γυναικί	eşi Domne ile beraber
ΔΟΜΝΕΑΥΤΟ	4	Δόμνη ἑαυτῷ	kendisine ve oğlu
ΚΥΙΟΤΡΙΟΦΙΜ		κ υἱῷ Τροφίμ[ω]	Trophimos'a
ΚΔΙΙΒΡΟΝΤΩ	6	κ Διὶ Βροντῶ-	ve Zeus Bronton'a
		[ντι εὐχή]ν	adağı (sundu)."

Fig. 20

Satır 4–7: ἑαυτῷ κ υἱῷ Τροφίμω κ Διὶ Βροντῶ[ντι]. Adak, tanrıya adağı sunan şahsın bizzat kendisi, olasılıkla ölmüş olan oğlu Trophimos ve Zeus Bronton için adanmıştır.

Kat. No. 95

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Armanet çalıştığı sırada Eskişehir'de durmaktaydı;

Yük.: 1, 23 m; **H. Yük.:** 3, 8 cm. Yayınlarda malzeme ve öteki ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Armanet, Inscriptions, s. 193 No. 5; Beer, 'Απαρχή, s. 114 dipn. 1; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 58.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, stelin üzerinde iki tane öküz başı kabartması olduğu belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Severus'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Θ Φ Ϟ ϙ ζ

		Aύρ.	"Philodoksos oğlu
ΑΥΡ	2	Ἐλεύθερος Φιλοδ-	Aur(elius) Eleutheros
ΕΛΕΥΘΕΡΟΦΙΛΟΔ		όξου ὑπὲρ τῶν	bütün aile üyeleri
ΟΞΟΥΠΕΡΤΩΝ	4	ιδίων πάντων ἁ-	için kardeşi
ΙΔΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ἁ		δελφῷ Σεουήρω	Severus'a ve
ΔΕΛΦΩ ΣΕΟΥΗΡΩ	6	κ Διὶ Βρο(ν)τῶντ(ι) εὐ-(sic) Zeus Bronton'a	adağı (sundu)."
ΚΔΙΙΒΡΟΤΩΝΤΕΥ		χήν	
ΧΗΝ			

Fig. 21

Satır 4-6: ἀδελφῷ Σεουήρω κ Διὶ Βροντῶντι(ι). Adak, hem Severus'a hem de Zeus Bronton'a sunulmuştur. Βροντῶντι'de ilk *ny* ve *iota* taşı ustası tarafından unutulmuştur.

Kat. No. 96

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Armanet çalıştığı sırada Eskişehir'de tren istasyonuna giden yol üzerinde durmaktaydı; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **Yük.:** 90 cm; **Gen.:** 50 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 5, 5 cm.

Yayın: Armanet, Inscriptions, s. 194 No. 8; Cox-Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 61.

Es. Dur.: Stelin üst kısmı ile sol tarafı zarar görmüştür.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, yazıtın altında bir saban betimi olduğu belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Λ Γ Ε Α Υ

Ι Ω Ν Λ Ο		[---]Ω Ν Μ [---]	"-----"
Ν Ο Γ Ο Κ Ε Τ	2	Ν Ο Γ Ο Κ Ε Τ	-----
Τ Η Γ Γ Τ Η Ε Α Υ		Τ Η Γ Γ [---] τῆ ἑαυ-	kendi vatanı
Τ Α Τ Ι Δ Ι Δ Ο	4	[τοῦ] πατ[ρί]δι Δο-	Dorylaion için
Ε Ι Ω Κ Β Ο Υ		[ρυλα]εῖω κ βου-	hayattayken (ve)
Τ Η Ω Ν Ζ Ω Ε	6	[λευ]τῆς ὧν ζῶ/ς/ (sic)	bouleutes iken
Τ Η Ε Ν Ε Α Υ		[ἀνέσ]τησεν ἑαυ-	kendisine ve
Δ Ι Ι Β Ρ Ο Ν Τ Ω Ν	8	[τῷ κ] Διὶ Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
Χ Η Ν		[τι εὐ]χὴν	adağı diktirdi."

Fig. 22

Satır 3-5: τῆ ἑαυ[του] πατ[ρί]δι Δο[ρυλα]εῖω. Adağı sunan şahıs Dorylaion'ludur ve adağı tanrıya kendisinin yanı sıra vatanı için de adanmıştır. Kentin ismi Armanet tarafından tamamlanmıştır. Harf kalıntıları göz önüne alındığında tamamlama tutarlı gözükmektedir. Dorylaion kenti ve çevresinde yoğun biçimde tapınım görmüş olan Zeus Bronton'a adanmış bir adak yazıtında Dorylaion kentinin ismi ile ilk kez karşılaşmaktayız. Yazıtlarda kentin isminin geçmemesi, onun daha çok kırsalda tapınım gördüğüne işaret olsa gerektir. Benzer şekilde Nakoleia için bkz. Kat. No. 218.

Satır 5-6: βου[λευ]τῆς ὧν. Yazıtın üst kısmı zarar gördüğü için adını öğrenemediğimiz bu şahıs, Dorylaion'da *bouleutes* olan önemli bir kişi olmalıdır. Daha çok çiftçiler ve köylüler tarafından tapınım görmüş olan Zeus Bronton'a kentli ve üst düzey memuriyette bulunmuş bir şahsın da adak sunduğu görülmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki, daha çok kırsalda tapınılan tanrı kentlerde de saygı görüyordu. Ayrıca, Nakoleia'nın adının geçtiği bir Bronton adağı için bkz. Kat. No. 218. ζῶς. Sözcük yanlış yazılmıştır, doğrusu: ζῶν. Benzer ifadeler için bkz.

Kat. No. 72, 92, 97, 150, 167, 179, 186, 204, 229.

Satır 7-9: ἐαυ[τῷ κ] Διὶ Βροντῶν[τι]. Adak, adağı sunanın bizzat kendisine ve Zeus Bronton'a adanmıştır. Burada, stelin ileride eseri adayan kişinin mezar taşı olarak kullanılması düşünülmüştür.

Kat. No. 97

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir. Eser, 1921 yılında M. Karbounis tarafından kopya edilmiştir (krş. Cox-Cameron, MAMA V, s. XXIV); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Sarayören'de bir çeşmeye örülmüş; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Redaksiyon, BCH 45, s. 557 vd. No. 5; Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 73.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Aur(elius) Appas'ın Mezar Taşı ve Yüce Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Αὐρ. Αππας Ἄ-	"Apollonios oğlu
2	πολλωνίου	Aur(elius) Appas
	ζῶν κ φρονῶ-	hayattayken ve
4	ν περὶ ἑαυτοῦ	aklı başındayken
	Διὶ Βροντῶν-	kendisi için Yüce
6	τι Μεγάλῳ εὐ-	Zeus Bronton'a
	χὴν	adağı (sundu)."

Satır 1: Αππας. Bkz. aş. Kat. No. 99.

Satır 3-4: ζῶν κ φρονῶν. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 92, 96, 150, 167, 179, 186, 204, 229. Aur(elius) Appas hayattayken ve akli başındayken bu steli kendisi için mezar taşı olarak yaptırmış ve tanrıya sunmuştur.

Satır 5-6: Διὶ Βροντῶντι Μεγάλῳ. Μέγας sıfatı ile tanrının büyüklüğü ve gücü vurgulanmaktadır. *Epitethon* olarak *Megas* için bkz. Müller, Μέγας θεός, s. 308 vd. ve Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 334 vd. s. v. Bu *epitethon*'un Lydia'daki belgeleri için krş. de Hoz, Lydische Kulte, s. 117 bkz. μέγας ve μέγιστος. Ayrıca bkz. Kat. No. 172, 234, 235, 305, 306 ve 308.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan öteki adaklar için bkz. Kat. No. 45, 46, 47, 48, 198, 234 ve 235. Bundan başka, Redaksiyon, BCH 45, s. 558'de No. 2'de verilen ve yine Alpanos'ta bulunmuş olan yazıtta adı geçen tanrı Zeus Bronton olmalıdır: ". . . . Διὶ μεγάλῳ εὐχὴν (*sic*)". Bu eser de, 1921 yılında M. Karbounis tarafından kopya edilmiştir (krş. Cox-Cameron, MAMA V, s. XXIV).

Kat. No. 98Stel Parçası (Lev. 20) (*vidi*)**Bul. Y.:** Eskişehir (Yunus Emre İlkokulu'ndan); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-151-67; **Malz.:** Mermer; Eserin ölçüleri alınamamıştır.**Yayın:** Eser yayımlanmamıştır.**Es. Dur.:** Eser her yönden kırılmıştır.**Tanım:** Taş her yönden kırık olduğu için ne tür bir eser olduğu bilinmemektedir. Üst kısımda Eski Yunanca yazıtın eksik üç satırı görülmektedir.**Yaz. İçeriği:** Zeus Bronton'a Adak**H. Şek.:** E ㄷ

	-----	-----
	[τ]έκν[ων?]	çocuklar (için?)
2	[Διὶ Β]ροντῶν[τι]	Zeus Bronton'a
	[εὐχ]ήν	adağı (sundu)."

Değişik Tipler (6.1.1.1.3.) (Kat. No. 99–100)

Kat. No. 99

Naiskos Stel (Şek. 4; Lev. 20, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Ayvacık/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-147-68; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 2, 20 m; **Gen.:** (alınlık) 70 cm; (gövde) 57 cm; (kaide) 82 cm; **Kal.:** 27 cm; **H. Yük.:** 3–4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Alınlığın üst kısmı ve tepe akroteri kırılmıştır. Sağ yan akroter üst kısmından, soldaki ise tamamen kırılmıştır. Stilize sütunların başlıkları ve üzerlerinde duran küçük taşıyıcı altarlar da zarar görmüştür. Stelin kaidenin altında, ortada bulunan geçme kısmı kırılıp kaybolmuştur. Eserin üzerinde yer yer çatlaklar vardır. Eserin üzerindeki kabartmalar ve yazıt çok aşınmıştır. Kartalın üzerinde durduğu küçük altarın sağ alt köşesi kırılmıştır.

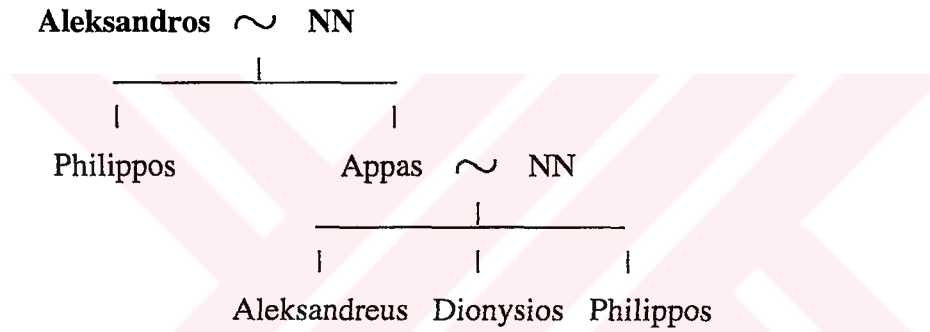
Tanım: Üçgen alınlıklı stel, bölgede tanınan naiskos stel ikonografisinden farklı ayrıntılara sahiptir. Oldukça uzun olan stelin yine yüksek bir alınlık kısmı vardır. Ancak, ona bu yüksekliği sağlayan tek başına üçgen alınlık olmayıp, gövde ile alınlık arasında yer alan bir ara bölmedir. Bu bölme her iki yanda küçük stilize altarla sınırlanmıştır. Altarlar sütunların başlıkları üzerinde duruyor görünümü vermektedir. Ara bölme üçgen alınlığı taşımaktadır. Bölmenin içinde yan yana iki tane kabartma öküz başı görülmektedir. Bölme ince bant profillerle üstte alınlık altta da gövdeden ayrılmaktadır. Üçgen alınlık dışta kalın bir bant ve içte sadece üçgenin eğrilerinde olan ince bir bantla profillidir. Geriye kalan izlerden akroterlerin palmet benzeri kıvrımlı bitkisel süslerle bezenmiş oldukları anlaşılmaktadır. Alınlığın içinde, tepeye yakın kısmında yuvarlak ve *patera* benzeri kabartma bir motif bulunmaktadır. Stelin gövdesi sağda ve solda başlıkları olan stilize sütunlarla sınırlanmıştır. Sütunların başlıkları uzun yaprak biçimli palmet motifleriyle süslenmiş olup kaidelerde süs görülmemektedir. Taş üzerinde stilize sütunların gövdelerini iç kısımdan paralel izleyen ince oluklar vardır. Büyük olasılıkla taşçı ustasının hatası olan bu oluklar özellikle sağdaki sütun gövdesini biçimsiz ve kalın göstermektedir. Ayrıca, yazıtın kenarlara gelen harfleri bu oluklar üzerine yazılmıştır. Gövde üzerinde üst kısımda, olasılıkla, küçük stilize bir altar üzerinde duran çok uzun boylu bir kuş resmedilmiştir. Kuşun başı sola dönüktür ve kanatları da yanlara açılmıştır. Boynu, gövdesi ve bacakları çok uzun resmedilen kuş, olasılıkla, kartaldır. Kabartmanın altında onbir satırlık, alt satırları silikleşmiş Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Stelin yüksek ve düz kaidesi vardır.

Yaz. İçeriği: Aleksandros'un ve Eşinin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: ϕ C □ A € E ≡ ⊖ Ω

	Φίλιππος Ἄλε-	"Alexandros oğlu
2	ξάνδρου πατ-	Philippos, tanrının
	ρὶ κ μητρὶ θεο-	sevgili kulları babasına
4	φιλήτοις κ Ἄλε-	ve annesine, Appas'ın
	εξανδρε(ύ)ς κ Διο- (sic)	mirasçıları Aleksan-
6	νύσιος κ Φίλιππ-	dreus, Dionysios ve
	ος οἱ Αππα κλη-	Philippos büyük
8	ρονόμοι πάπ[φ]	babalarına ve büyük
	κ μάμη (κ?) Διὶ Βρον-	annelerine (ve?) Zeus
10	τῶντι εὐχῆ-	Bronton'a adağı
	ν	(sundular)."

Mezar sahipleri Aleksandros ve Eşinin soy ağacı:

Satır 4-5: Ἄλεξανδρε(ύ)ς . Ad, taş üzerinde ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ olarak okunmaktadır. Taşçı ustası *epsilon* ile *sigma* arasına bir *ypsilon* yazmayı unutmuş olmalıdır.

Satır 7-8: οἱ Αππα κληρονόμοι. Αππας yerli Anadolu erkek adıdır (Lallname) ve Anadolu'nun birçok bölgesinde, özellikle de Phrygia'da, oldukça yaygın biçimde görülmektedir. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 71 vd. § 66-8. Adın *masculinum* ve *femininum* zengin çeşitleri için özellikle bkz. § 66. Bkz. ayrıca Frei, Epichorische Namen, s. 184. Appas'ın mirasçıları ifadesinden, olasılıkla, kendi çocukları kastedilmektedir. Eğer kastedilen kendi çocuklarıysa, onlar da yazıtta göre ölenlerin torunları olduğuna göre Philippos ile Appas'ın kardeş oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Satır 2-4, 8-10: πατρὶ κ μητρὶ θεοφιλήτοις ve πάπ[φ] κ μάμη (κ?) Διὶ Βροντῶντι. Adak, Zeus Bronton'un yanı sıra bir kadın ve bir erkeğe de adanmıştır. Taş üzerinde *dativus* halindeki şahıs adlarıyla Zeus'un adının arasında κ yoktur. Ancak, bezer birçok örnekte bağlaç vardır. μάμη = μάμμη bkz. aş. Kat. No. 162.

Kat. No. 100

Stel Parçası (Şek. 5; Lev. 21, a–c) (*vidi*)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir (Avdan'da höyüğün batısındaki tarlada bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 94 cm; **Gen.:** 80 cm; **Kal.:** 8–10 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3, 5 cm.

Yayın: Frei, Phrygische Toponyme, s. 11 No. 1N Lev. 3 Fig. 1; SEG 38 (1988) s. 396 No. 1299.

Es. Dur.: Stel, üstten ve sağ ve sol kenarlardan, büyük bir olasılıkla tekrar kullanılmak üzere, düzgün biçimde kesilmiştir. Kesik nedeniyle yazıtın üst kısmı zarar görmüştür.

Tanım: Stel, Zeus Bronton'a adanmış öteki stellerle benzerlik göstermeyip, daha çok kapı biçimli stelleri andırmaktadır. İnce bir mermer levhadan oluşturulmuş olan stelin kaide kısmı oldukça yüksek işlenmiş ve kaba bırakılmıştır. Kaide üzerinde üç stilize sütun yükselmektedir. Bunlardan en sağdaki üçüncü sütunun sadece kaide kısmının bir parçası görülebilmektedir. Sütunlar stelin üzerinde, iki ana gövde kısmı oluşturmaktadır. Bu durum bir Zeus Bronton adağında ilk defa görülmektedir. Stelin üst kısmı kırık olduğu için alınlığın olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak, sütunların taşıdığı iki alınlık düşünmek mantıklı olacaktır. Şekli nedeniyle taşın işlenişinde kapı biçimli stellerin örnek alındığı anlaşılmaktadır. (Frei, eserin bir kapı biçimli stel olabileceği olasılığını düşünmektedir). Kapı biçimli steller için genel olarak bkz. Waelkens, Türsteine 1986. Stelin üzerinde herhangi bir süsleme yoktur. Üst kısımda her iki gövdeye yayılmış ve ortadaki sütunun ikiye ayırdığı özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Λ Α Γ Ε Ω

	Δημήτρι	–	ο[ς ---]-	"----- oğlu
2	τος Μαρλακ	–	κηνὸς[ς περὶ]	Marlakkos/on'lu
	καρπῶν Διὸ	–	Βροντῶ[v]-	Demetrios ürünleri
4	τι εὐχὴν			için Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

Satır 1–2: --- τος. *genitivus* halindeki baba adından son harfler kalmıştır. Μαρλακκηνός. Aynı *ethnikon* bir kaç Zeus Bronton adağında yine karşımıza çıkmaktadır: bkz. Kat. No. 1, 22, 23 ve 245. *Toponym* hakkında ayrıntılı tartışma için bkz. Frei, Phrygische Toponyme ve yuk. Kat. No. 1.

Satır 3–4: Βροντῶντι. *Iota* unutulmuş ve sonradan araya sıkıştırılarak yazılmıştır.

ÜÇGEN ALINLIKLILIKLİ KÜÇÜK STELLER (6.1.1.2.) (Kat. No. 101–133)

Üçgen Alınlıklı Basit Steller (6.1.1.2.1.) (Kat. No. 101–128)

Kat. No. 101

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 20) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-566-79; **Malz.:** Küfeki Taşı (Kireçtaşı);

Yük.: 48, 5 cm; **Gen.:** (alınlık) 22 cm; (gövde) 18 cm; (kaide) 24, 5 cm; **Kal.:** 7 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin alınlığının sağ ve sol akroterleri kırılmış ve kaybolmuştur. Alınlığın sağ tarafı kırık nedeniyle çok zarar görmüştür. Alınlık içindeki *paterna* betiminin yarısı yok olmuştur. Stel gövdeden kırılıp ikiye ayrılmış ve yapıştırılıp birleştirilmiştir. Stelin kaide kısmı da kırıktır. Eser üzerindeki yazıt da oldukça zarar görmüştür.

Tanım: Üçgen alınlıklı ve akroterli stelin alınlığı içinde küçük bir *paterna* betimi vardır. Alınlık ile gövde arasında bir sıra bant profil bulunmaktadır. Stelin gövdesinde yüzeyi tamamen kaplayan sekiz satırlık bir hayli özensiz yazılmış olan Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Λ Ψ Ψ □

	Τρόφι[μ]–	"Trophī–
2	ος ὑπὲρ γ–	mos eşi ve
	υνακῶς	bütün aile
4	κ τῶν ἰδ[ί]–	üyeleri için
	ων πάντ–	Zeus Bron–
6	ων Διὶ Βρο[ο]–	ton'a adağı
	υτῶντι [ε]–	(sundu)."
8	ύχην	

Kat. No. 102

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 22) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-568-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 26, 5

cm; **Gen.:** (gövde) 14, 5 cm; (kaide) 18 cm; **Kal.:** 3, 5 cm; **H. Yük.:** 1, 7 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin alınlığı kırılmış ve kaybolmuştur. Kaide alttan hafif zarar görmüştür. Yazıtın ilk satırı kırık nedeniyle kuşkuyla okunmaktadır.

Tanım: Üçgen alınlıklı küçük stelin yüzeyi sekiz satırlık Eski Yunanca yazıt ile tamamen kaplanmıştır. Yazıtın son satırı kaide üzerine yazılmıştır. Stel üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ε Ε Ο Α

	Ε ΨΝΟΓΑΕ	"Asklepas
2	'Ασκληπᾶ- δος περι{ρ}ι	oğlu - - - - bütün aile
4	τῶν ιδίῳ πάντων σ-	üyelerinin esenliği
6	ωτηρίας Δι- ι Βροντῶν-	için Zeus Bronton'a
8	τι εὐχίη	adağı (sundu)."

Satır 1: Ε ΨΝΟΓΑΕ. Adın ne olduğu anlaşılamamaktadır.

Satır 2-3: 'Ασκληπᾶς. Bkz. yuk. Kat. No. 4. περί *praepositio*'sunda fazladan bir *rho* yazılmıştır.

Kat. No. 103

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 22) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-576-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 30 cm;

Gen.: (gövde) 19, 5 cm; (kaide) 27 cm; **Kal.:** 6, 5 cm; **H. Yük.:** 1, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, gövdenin üst kısmından kırılmış ve üst kısım alınlıkla birlikte kaybolmuştur. Alt köşelerden kırılmış olan kaide hafif oval bir görünüm almıştır. Yazıtın üst kısmı kırık nedeniyle kayıptır.

Tanım: Küçük stelin yüzeyi Eski Yunanca yazıt ile tamamen kaplanmıştır. Yazıtın geriye son beş satırı kalmıştır. Stel üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Α Θ Ω Ε

	-----	"-----
	[περι -----]-	-----
	ων κ ἀνθ[ρ]-	--- ve insanlar
2	ώπων κ τῶ-	ve efendiler
	ν κυρίων Δ-	(için) Zeus
4	ι Βροντῶντι	Bronton'a
	εὐχίη	adağı (sundu[lar])."

Satır 0–3: [περὶ] ---- ων κ̅ ἀνθ[ρ]ώπων κ̅ τῶν κυρίων. Adak tanrıya, --- ve insanlar ve efendiler için sunulmuştur.

Satır 3–4: Δί. 3. satırın sonunda *delta*'dan sonra *iota* yazılmış olma olasılığı zayıf görünmektedir. Büyük bir olasılıkla Δί sözcüğü tek *iota* ile yazılmıştır. Dördüncü satırın sonundaki *iota*'nın *tau* harfinin altına küçük olarak yazılmasından, yan tarafta yer kalmadığı çıkartılabilir. Bu durum, yukarıdaki satırın sonunda *delta*'dan hemen sonra bir *iota*'nın olamayacağına bir işarettir. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Kat. No. 104

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 22) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-578-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 31 cm;

Gen.: (gövde) 20, 5 cm; (kırık kaide) yak. 21 cm; **Kal.:** 5, 5 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel sol kenardan ve üstten kırılmıştır. Alınlık kısmı kayıptır. Kaidenin sol köşesi de kırıldığı için kayıptır. Stelin geriye kalan kısmı da gövdeden kırılmış ve yapıştırılmıştır. Kırıldığı için yazıt zarar görmüştür ve üst satırlar kayıptır.

Tanım: Küçük stelin yüzeyi yazıt ile kaplıdır. Düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıtın zarar görmüş son beş satırı okunmaktadır. Son satır kaide üzerine yazılmıştır. Stel üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ζ Ε Γ Ω Α Υ Υ

	-----	"-----
	[-----]ΕΥΖΙ	----- çocuk-
2	[- - - περὶ τ]ἔκνων	larının ve bütün aile
	[κ τῶν ἰ]δίων πάν-	üyelerinin esenliği
4	[των] σῶτηρίας Διὶ	için Zeus Bronton'a
	[Bρον]τῶντι εὐχίῃ	adağı (sundu[lar])."

Kat. No. 105

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 22) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-581-79; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 28, 5

cm; **Gen.:** (gövde) 23 cm; (kaide) 28, 5 cm; **Kal.:** 5, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel gövdeden düz biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kırık nedeniyle yazıtın üst satırları da kayıptır.

Tanım: Küçük stelin yüzeyi yazıt ile kaplıdır. Gövde üzerinde düzgün ve aralıklarla yazılmış Eski Yunanca yazıtın son beş satırı okunmaktadır. Son üç satır kaide üzerine yazılmıştır. Stel üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E ○

	-----	"-----
	MNH□ Βρειτηνο-	Breitenoi sığır-
2	ι περι βοων κ τ-	ları ve aileleri için
	ων ιδίων Δι Βρ-	Zeus Bronton'a
4	οντωντι ευχ-	adağı (sundular)."
	ήν	

Satır 1-2: Βρειτηνοί. *Ethnikon* bu yazıtla ilk defa belgelenmektedir. İlgili yer adının yalın şekli (*nominativus*'u), dolayısıyla yer adı bilinmemektedir. *Ethnikon*'un kaynaklandığı yer Seyitgazi'den çok uzakta olmasa gerektir.

Kat. No. 106

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 23) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-586-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** yak. 26, 5 cm; **Gen.:** (gövde) 17 cm; (kaide) 23, 5 cm; **Kal.:** yak. 6 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel gövdeden eğri biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kaide ve yazıt yüzeyi zedelenip zarar görmüştür. Kırık nedeniyle yazıtın üst satırları da kayıptır.

Tanım: Küçük stelin yüzeyi yazıt ile kaplıdır. Gövde üzerinde Eski Yunanca yazıtın son beş satırı okunmaktadır. Son satır kaide üzerine yazılmıştır. Stel üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: ∞ Ω Ω E

	-----	"-----
	[-- περι β]-	-----
	οῦ[v κ άν]-	öküzler ve in-
2	θρώπων	sanlar için
	Δι Βρογ-	Zeus Bron-
4	τωντι ευ-	ton'a adağı
	χίη	(sundu[lar])."

Satır 0-2: [περὶ β]οῶ[ν κ ἄν]θρώπων. Adak tanrıya, öküzler ve insanlar için sunulmuştur.

Kat. No. 107

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 23) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-638-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 19 cm;

Gen.: 24 cm; **Kal.:** 7, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, kaidenin hemen üzerinden düz biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kaidenin köşeleri kırılmış ve zamanla oval biçim almıştır. Kırık nedeniyle yazıtın üst satırları kayıptır.

Tanım: Küçük stelin sadece yüksek kaide kısmı kalmıştır ve üzerinde Eski Yunanca yazıtın son iki satırı okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: |-| E Ω

----- [- - Δι̅ Bpo]- 2 ντῶντι εὐ- χίην	----- ----- Zeus Bronton'a adağı (sundu[lar])."
---	--

Kat. No. 108

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 23) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-626-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 11, 5

cm; **Gen.:** 19, 5 cm; **Kal.:** 5 cm; **H. Yük.:** 1, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, kaidenin hemen üzerinden düz biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kaide alttan da kırılmıştır Yazıtın üst satırları kayıptır.

Tanım: Küçük stelin sadece kaidesi ile gövdenin çok az bir kısmı geriye kalmıştır. Geriye kalan üç satırlık Eski Yunanca yazıtın son iki satırı kaide üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E Ω

----- [περὶ καρ?]- πῶν Δι̅ B- 2 ροντῶντι ε- ύχίην	"----- ürünleri? için Zeus Bron- ton'a adağı (sundu[lar])."
---	---

Kat. No. 109

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 23) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-629-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 15 cm;

Gen.: (gövde) 16 cm; (kaide) 19 cm; **Kal.:** 3 cm; **H. Yük.:** 1, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, kaidenin biraz üzerinden eğri biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kaide alt kısımdan zarar görmüştür. Yazıtın üst satırları da kayıptır.

Tanım: Küçük stelin sadece kaidesi ile gövdenin az bir kısmı geriye kalmıştır. Korunmuş olan dört satırlık Eski Yunanca yazıtın son iki satırı kaide üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω Υ Α

	-----	"-----
	[----- περι]	çocukların
	[τέκ]νων σω-	esenliği için
2	[τ]ηρίας Δι	Zeus Bron-
	βροντῶντι εὐ-	ton'a adağı
4	χίην	(sundu[lar])."

Kat. No. 110

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 24) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-597-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 20 cm;

Gen.: (gövde) 20 cm; (kaide) 24, 5 cm; **Kal.:** 4-5 cm; **H. Yük.:** 2, 5-3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, kaidenin biraz üzerinden eğri biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kırık nedeniyle yazıtın üst satırları da kayıptır.

Tanım: Küçük stelin sadece kaidesi ile gövdenin az bir kısmı geriye kalmıştır. Korunmuş olan iki satırlık Eski Yunanca yazıtın son satırı yüksek kaide üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Ε

	-----	"-----
	[Δι Βρο]-	Zeus Bron-
	[v]τῶντι	ton'a adağı
2	εὐχίην	(sundu[lar])."

Kat. No. 111

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 24) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-590-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 26 cm;

Gen.: (gövde) 22 cm; (kaide) 26, 5 cm; **Kal.:** 5 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, gövdeden eğri biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kırık nedeniyle yazıtın sol kısmı zarar görmüş olup üst satırları kayıptır.

Tanım: Küçük stelin geriye kalan kısmından, bütün yüzeyin Eski Yunanca yazıt ile kaplandığı anlaşılmaktadır. Geriye kalan altı satırlık yazıtın son iki satırı yüksek kaide üzerine yazılmıştır. Yazıtın düzgün yazılabilmesi için önceden çizilmiş ince çizgiler seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A Ω Υ

	-----	"-----
	[------]O	-----
2	[-----π]ερί έαυ-	kendilerinin ve
	[τῶν κ τ]ῶν ιδίῶν-	bütün aile üyele-
4	πά[ντ]ῶν σωτηρίας	rinin esenliği için
	Διὶ Βροντῶν(τ)ι εὐ-	Zeus Bronton'a
6	χίη	adağı (sundu[lar])."

Satır 5: Βροντῶν(τ)ι. Sözcükte ikinci *tau* taş üzerinde yoktur. Ancak, büyük bir olasılıkla, taşçı ustası burada sadece *tau* harfinin yatay çizgisini unutmuş olmalıdır. Çünkü, sözcük içindeki bir önceki *ny* – *tau* ligatüründe de (Ν) görüldüğü gibi, *tau* ile *ny* yine ligatür şeklinde olmalıdır.

Kat. No. 112

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 24) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-591-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 26 cm;

Gen.: (gövde) 19 cm; (kaide) 24, 5 cm; **Kal.:** 5 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, gövdeden sağa doğru eğri biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kırık nedeniyle yazıtın sağ kısmı zarar görmüş olup üst satırları kayıptır.

Tanım: Küçük stelin geriye kalan kısmından, yüzeyinin Eski Yunanca yazıt ile kaplandığı anlaşılmaktadır. Özenli yazılmış yazıttan geriye dört satırlık kısmı kalmıştır. Yazıtın düzgün yazılabilmesi için önceden çizilmiş ince çizgiler seçilmektedir. Stelin benzerlerine oranla daha alçak kaidenin olduğu görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ε Α Υ

	-----	"-----
	[--- περι]	çocukları ve
	τέκν[ων]	kendileri için
2	⊕ εαυτ[ῶν]	Zeus Bron-
	Δι̇ Βροντ-	ton'a adağı
4	ῶντι εὐχῆ[ν]	(sundu[lar])."

Kat. No. 113

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 24) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-603-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 16 cm;

Gen.: 11, 5-12 cm; **Kal.:** 4, 5 cm; **H. Yük.:** 1 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, gövdenin üst kısmı ile kaideden kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Yazıtın bazı harfleri kırıkta zarar görmüştür.

Tanım: Küçük stelin geriye kalan kısmından, yüzeyinin Eski Yunanca yazıt ile kaplandığı görülmektedir. Kırıklara rağmen beş satırlık yazıt tam gibi gözükmemektedir. Yazıtın düzgün yazılabilmesi için önceden çizilmiş ince çizgiler seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Α Λ Ω

	Ἑρμᾶς Γλ-	"Glyptos oğlu
2	ύπτου Δι-	Hermas Zeus
	ἰ Βρον- (<i>vac</i>)	Bronton'a
4	τῶντι εὐ-	adağı (sundu)."
	χῆν	

Satır 2-3: Δι̇. Sözcükteki *delta* harfi, önceden yazılmış başka bir harf veya harflerin (örn. çift *iota*) üzerine yazılmıştır.

Kat. No. 114

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 25) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-606-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 18 cm;

Gen.: 16, 5 cm; **Kal.:** 4 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin sadece gövdesinden bir parça kalmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Yazıtın üst ve alt satırları kayıptır. Harfler yer yer zedelenmiştir.

Tanım: Küçük stelin geriye kalan kısmından, yüzeyinin Eski Yunanca yazıt ile kaplandığı görülmektedir. Yazıttan geriye beş satır kalmıştır. Yazıtın düzgün yazılabilmesi için önceden çizilmiş ince çizgiler seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E A Υ Ω

	-----	"-----
	ΤΟΠΟΣ περ-	-----
2	ἰ ἑαυτοῦ	kendisi ve
	κα τῶν ἰδί-	ailesi için
4	ων Διὶ Βρ-	Zeus Bron-
	οντωντι	ton'a adağı
6	[εὐχὴν]	(sundu)."

Satır 1: -- ΤΟΠΟΣ. Burada, olasılıkla sonu -τωρ ile biten ve *genitivus* halinde olan bir baba adı söz konusudur (-τωρ için bkz. Dornseiff-Hansen, Rückläufiges, s. 124). Ancak, baştaki harf *tau* yerine *gamma* da olabilir. Bu durumda sonu -γωρ (-γωρ veya -ωρ için bkz. Dornseiff-Hansen, Rückläufiges, s. 123) ile biten bir baba adı olması beklenir. Fakat, ilk olasılıktaki isimlerin çoğunlukta olmasından, burada daha çok birinci durum söz konusu gibi gözükmektedir. Daha az bir olasılık da, adın yalın (*nominativus*) halde ve bizzat adayanın adı olmasıdır (-οπος için bkz. Dornseiff-Hansen, Rückläufiges, s. 281 vd.). Fakat, benzer adaklarda, adağı sunan çoğunlukla baba adı ile verildiğinden buradaki ekin baba adına ait olduğunu kabul etmek daha doğru olacaktır.

Kat. No. 115

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 25) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-604-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 22 cm;

Gen.: 13 cm; **Kal.:** 4, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin sadece gövdesinden ve alınlığından bir parça kalmıştır. Alınlığın ve gövdenin büyük bir kısmı ve kaide kayıptır. Yazıttan çok küçük bir kısım geriye kalmıştır.

Tanım: Küçük stelin bir parça alınlıkla geriye kalan kısmından, yüzeyinin Eski Yunanca yazıt ile kaplandığı anlaşılmaktadır. Yazıtın sadece iki satırından bir parça görülmektedir. Ancak, yazıt gene de tamamlanabilmektedir. Yazıtın düzgün yazılabilmesi için önceden çizilmiş ince çizgiler seçilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E □

	[Μην?]ογέ-	"Menogenes?"
2	[νη?]ς Διὶ Βρ-	Zeus Bron-
	[οντῶντι]	ton'a (adağı)
4	[εὐχίην]	(sundu)."

Satır 1-2: [Μην?]ογέ[νη?]ς. Ad büyük ölçüde tamamlanmıştır.

Kat. No. 116

Stel Parçası (Lev. 25) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-592-79; **Malz.:** Küfeki Taşı (Kireçtaşı);

Yük.: 28, 5-29 cm; **Gen.:** 17-22 cm; **Kal.:** 8 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel gövdenin üst kısmından kırılmıştır ve üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kaide ve yazıt yüzeyi çok zedelenmiş ve zarar görmüştür. Kırık nedeniyle yazıtın üst satırları kayıptır.

Tanım: Küçük stelin yüzeyi yazıt ile kaplıdır. Gövde üzerinde Eski Yunanca yazıtın son dört satırı güçlükle okunmaktadır. Stel üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Özel bir harf şekli görülmemektedir.

	-----	"-----
	[ὑπὲρ τοῦ?]	-----
	ἰδίου Δι-	-- kendisi
2	ἰ Βροντ-	(için?) Zeus
	ῶντι ε-	Bronton'a
4	ὑχίην	adağı (sundu)."

Kat. No. 117

Stel Parçası (Lev. 25) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-689-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 19 cm;

Gen.: 14 cm; **Kal.:** 3 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin alınlığı, gövdesi ve kaidesinin büyük bir kısmı kırılmış ve kaybolmuştur.

Yazıtın da büyük kısmı kırık ve kayıptır.

Tanım: Stelin kaide kısmından bir parça. Eserin üzerinde Eski Yunanca yazıtın son satırından bir parça görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E

-----	"-----
[Δι̅ Brontō]–	Zeus Bronton'a
2 ντι ε[ὐχί]ν	adağı (sundu)."

Kat. No. 118

Stel Parçası (Lev. 26) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-669-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 7 cm;

Gen.: 12 cm; **Kal.:** 4, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Her yönden kırılmış olan küçük stel parçasının üzerindeki yazıt da eksiktir.

Tanım: Stel her yönden kırılmış ve geriye sadece küçük bir parça kalmıştır. Eserin üzerinde sadece tek satır Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: ∩

-----	"-----
[Δι̅ Br]ontō–	Zeus Bronton'a
2 [ντι εὐχί]ν	adağı (sundu)."

Kat. No. 119

Stel Parçası (Lev. 26) (*vidi*)

Bul. Y.: Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;

Şimd. Y.: Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-694-79; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 10 cm;

Gen.: 15 cm; **Kal.:** 4, 5 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stelin sadece gövdesinden bir parça kalmıştır. Alınlık, gövdenin büyük bir kısmı ve kaide kayıptır. Yazıttan küçük bir kısım geriye kalmıştır.

Tanım: Küçük stelin geriye kalan kısmından, yüzeyinin Eski Yunanca yazıt ile kaplandığı anlaşılmaktadır. Düzensiz yazılmış olan yazıtın sadece az bir kısmı görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: ∪

-----	"-----
[- -] Δι[ἰ Βρο]-	Zeus Bronton'a
2 ντῶ[ντι]	adağı (sundu)."
[εὐχῆν]	

Kat. No. 120Stel Parçası (Lev. 26) (*vidi*)**Bul. Y.:** Beygir Tokadı (Köle Deresi Yüzey Araştırması)/Yazıdere Köyü/Seyitgazi/ Eskişehir;**Şimd. Y.:** Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-662-79; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 27 cm; **Gen.:** 31 cm; **Kal.:** 5 cm; **H. Yük.:** 3 cm.**Yayın:** Eser yayımlanmamıştır.**Es. Dur.:** Stel, kaidenin üzerinden eğri biçimde kırılmıştır. Üst kısım alınlıkla birlikte kayıptır. Kırık nedeniyle yazıtın üst satırları da kayıptır.**Tanım:** Küçük stelin sadece kaidesi ile gövdenin az bir kısmı geriye kalmıştır. Geriye sadece Eski Yunanca yazıtın son satırından bir kısım kalmıştır.**Yaz. İçeriği:** Zeus Bronton'a Adak**H. Şek.:** E

-----	"-----
[--- Δι]	-----
[Βροντῶν]-	Zeus Bronton'a
2 τι ε[ὐχῆν]	adağı (sundu)."

Kat. No. 121Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Lev. 26) (*vidi*)**Bul. Y.:** Yazıdere Köyü (stel önceden köy ilkokulunun bahçesinde durmaktaymış) /Seyitgazi/ Eskişehir; **Şimd. Y.:** Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-310-72 (vitrinde); **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 53 cm; **Gen.:** 10 cm; Envanterde eserin kalınlığı ve harf yüksekliği verilmemektedir.**Yayın:** Eser yayımlanmamıştır. Vitrinde olduğu için bilgiler envanter defterinden alınmıştır.**Es. Dur.:** Stelin her üç akroteri de üstten kırılmıştır. Stelin sağ yanı boydan boya hafif kırılıp zarar görmüştür. Eserin sağ alt köşesi de kırıktır.**Tanım:** Üçgen alınlıklı küçük stelin üzerlerinde bitkisel motifler olan akroterleri vardır. Basık işlenmiş olan alınlığın içinde küçük bir *patera* betimi görülmektedir. Alınlık ince bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Stelin gövdesinde sağ ve sol yanlarda başlıkları ve kaideleri olan stilize sütunlar vardır. Gövdenin üzerinde kabartma olarak kanatları açık ve yuvarlak küçük bir çelenk üzerinde duran kartal betimi vardır. Kartalın başı sağa dönüktür ve gagasıyla yine küçük bir çelenk tutmaktadır. Kartal kabartması ayrıntılı olarak işlenmiştir. Kabartmanın al-

tında ise üç satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Stelin alçak kaidesi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ε Ω

	Βαβ <i>çelenk</i> ου	"Menogenes
2	Μ[η]νογένου	kızı Babou
	Διὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
4	εὐχίη	adağı (sundu)."

Satır 1: Βαβου. Özellikle Kuzey Phrygia ile Kuzeybatı Galatia'da belgelenmiş bir yerli Anadolu kadın adıdır. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 115 § 133–13 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185. Adın yazıldığı yer, kartalın üzerinde durduğu küçük çelenk kabartmasına rastladığı için, ad ayrı yazılmıştır.

Kat. No. 122

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 27) (*vidi*)

Bul. Y.: Doğankaya (Melemen Köyü) Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-209-75; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 40 cm; **Gen.:** (alınlık) 35, 7; (gövde) 30, 5 cm; **Kal.:** 6–7 cm; **H. Yük.:** 3, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel, alınlığın üst kısmı ile köşelerinden ve altta kaide kısmından kırılmıştır. Kaide kayıptır. Yazıtın alt kısmı da kırık kaideyle birlikte kaybolmuştur.

Tanım: Küçük stelin alınlığındaki olası bütün akroterler kırılmıştır. Basit alınlığın içinde bir öküz başı kabartması vardır. Alınlıkla stel gövdesi kalın bir profil bantla ayrılmaktadır. Stelin üzerinde, gövdeyi tamamen dolduran ve ilk dört satırı kalmış Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Gövde üzerinde herhangi bir süs ya da motif yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Α Υ Ω

	Σιανων? 'Ατ–	"Attalos oğlu
2	τάλου ὑπ–	Sianon? ailesi
	ἐρ τῶν ιδίω–	için Zeus Bron–
4	υ Διὶ Βρον[τ]–	ton'a adağı
	[ῶντι εὐχίην]	(sundu)."

Satır 1–2: Σιανων. Ad taş üzerinde açıkça okunmaktadır, ancak Sianon şeklinde bir şahıs adı bilinmemektedir. Burada belki de Σαίνων söz konusudur (*alpha* ve *iota* harflerinin yerleri karıştırılmış olabilir). Ad için bkz. Bechtel, Personennamen, s. 505 s. v. Ancak, adın taş üzerine yanlış yazılmış olması da olasıdır. P. Frei, adın yerli bir isim olduğunu belirtmekte ve

belki de burada Eianon adının söz konusu olduğunu eklemektedir, bkz. Frei, Epichorische Namen, s. 188 ve 187.

Kat. No. 123

Küçük Stel Parçası (Lev. 27) (*vidi*)

Bul. Y.: Aşağı Çağlan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 23 cm; **Gen.:** 22 cm; **Kal.:** 5, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 7–3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel alt ve üst kısımlardan kırılmıştır. Kırık nedeniyle yazıtın üst kısmı kayıptır. Eserin üzerinde hafif darbe izleri vardır. Sol alt köşe kavlamıştır.

Tanım: Stel parçasının üzerinde sadece yüzeyi dolduran, aralıklarla ve özenli yazılmış dört satır Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıtı düzgün yazmak için ince çizgiler çizilmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Λ Ν Ο Ω Ε Φ

Μηνοφίλ-
2 ου Διὸ Βρον-
τῶντι
4 (vac) εὐχῆν

"Menophilos oğlu?"

Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

Kat. No. 124

Üçgen Alınlıklı Stel Parçası (Lev. 27) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir çevresinden; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 47 cm; **Gen.:** 29–41 cm; **Kal.:** 18 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Riel, Inscriptions, s. 164 No. 13 (Lev.); SEG 44 (1994) s. 358 No. 1046.

Es. Dur.: Stel gövdeden kırılmıştır. Gövdenin alt kısmı ile kaide kayıptır. Alınlığın bütün akroterleri kırılmıştır ve kendisi de zarar görmüştür. Gövde üzerinde bulunan çelenk kabartmasının büyük bölümü kırık ve kayıptır.

Tanım: Riel, eserin bir altar parçası olduğunu belirtmektedir. Ancak eser, kalınlığının da gösterdiği gibi, küçük bir üçgen alınlıklı steldir. Alınlığın iç köşelerinde bitkisel motifler vardır. Alınlık içinde bir üzüm salkımı betimi vardır. Üzümler sekiz nokta yapraklı bir rozeti andırmaktadır. Alınlık ile gövdenin birleştiği profilli yerde beş satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıtın son iki satırı sondan eksiktir. Yazıtın altında çelenk kabartmasını andıran bir motife ait izler vardır. Riel, bu izlerin bir Zeus büstüne ait olabileceğini söylemektedir. Ancak, kurdela sarmalının izlerinden anlaşıldığı üzere kabartma, olasılıkla, bir çelenge aittir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ C Ε Ω Ζ

	Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Στρατόνικος	Stratonikos
	Διὶ Βροντῶντι	(adağı) Zeus
4	ἐξ ἐπιταγῆς [ἄ]– νέσ <i>çelenk</i> τ[ησε]	Bronton'a emir gereği dikti."

Satır 4: ἐξ ἐπιταγῆς. Stratonikos adağı tanrının emri üzerine sunmuştur. Benzer ifadeler için bkz yuk. Kat. No. 36 (κατὰ ἐπιταγήν).

Kat. No. 125

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel Parçası (Lev. 27) (*vidi*)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; Eserin ölçüleri alınamamıştır.

Yayın: Ricl, Inscriptions, s. 165 dipn. 3 (Eserin sadece yazıtı verilmiştir); SEG 44 (1994) s. 362 vd. No. 1069, 8.

Es. Dur.: Alınlığın bütün akroterleri kırılmış ve zarar görmüştür. Stel gövdeden eğri biçimde kırılmış ve alt kısım kaybolmuştur. Yazıtın geriye kalan kısmı zarar görmüştür.

Tanım: Üçgen alınlıklı küçük stelin akroterleri bitkisel süslerle bezenmiştir. Alınlığın ortasında, çizgi ile dört eşit kısma ayrılmış bir *patera* betimi bulunmaktadır. Profil ile gövdeye bağlanan stelin üzerindeki dört satırlık Eski Yunanca yazıtın ilk üç satırı okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α □ Ω

	Τατας Ἀπο–	"Apollonios
2	λωνίου[υ Δι]– ἰ Βρον[τῶντι]	oğlu? Tatas Zeus Bronton'a
4	[εὐχὴν]	adağı (sundu)."

Satır 1–2: Τατας. Bkz. yuk. Kat. No. 70 ve 77. Yazıttan Tatas'ın kadın mı yoksa erkek mi olduğu anlaşılamamaktadır.

Kat. No. 126

Üçgen Alınlıklı Küçük Stel (Şek. 6; Lev. 28, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Ayvacık (Çeşme Mevkii'nden)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi;

Env. No.: A–6–81; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 42 cm; **Gen.:** (alınlık) 17, 3 cm; (gövde) 15, 2 cm; (kaide) 21 cm; **Kal.:** 5, 5 cm; **H. Yük.:** 1, 2–1, 4 cm.

Yayın: Ricl, Inscriptions, s. 163 vd. No. 11 (Lev.); SEG 44 (1994) s. 357 No. 1044.

Es. Dur.: Stelin alınlığı ve gövdenin sağ tarafı kısmen kırılmış ve zarar görmüştür.

Tanım: Stel, kalın bir profil bantla alınlık ve kaide kısmından ayrılmaktadır. Daha ince bir bant profille oluşturulmuş olan alınlıkta, içinde daha küçük yuvarlağı olan küçük bir *patera* motifi vardır. Stelin üzerinde, gövdesini tamamen dolduran, düzgün yazılmış altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α C E Ω R

	Διογᾶς Διογᾶ-	"Diogas oğlu
2	δος περὶ βοῶ-	Diogas öküzler
	ν κ τῶν ἰδίῳν	ve bütün aile
4	πάντων Διὶ	üyeleri için
	Βροντῶντι[ι]	Zeus Bronton'a
6	εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 1–2: Διογᾶς. Yunan erkek adı olan Diogas, Διογένης adının kısaltılmış (*hypokoristik*) şeklidir ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde çok iyi belgelenmiştir. Bkz. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 383. Yazıtta baba adı da Diogas'dır.

Kat. No. 127

Küçük Stel (Lev. 28, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Bahçecik Köyü/Alpu/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–94–80; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 50 cm; **Gen.:** (gövde) 24 cm; (kaide) 28 cm; **Kal.:** 10 cm; **H. Yük.:** 1, 7–2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Küçük stel üst kısmından eğri biçimde kırılmıştır. Kartalın başı da kırıkla birlikte kaybolmuştur. Kaide kısmı alttan hafif zedelenmiştir.

Tanım: Stelin kaidesi, üstteki eğri ve alttaki düz olan kalın bant profillerle gövdeden ayrılmaktadır. Stelin gövdesi üzerinde, üst kısımda düz bir dal üzerinde duran kartal kabartması görülmektedir. Kartalın kanatları açık olmayıp, güvercin benzeri betimlenmiştir. Pençelerinin çubuğa tutunduğu yerler çember biçiminde betimlenmiştir. Kartalın tüyleri ayrıntılı işlenmiştir. Kabartmanın alt kısmında altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ C Υ Ω Β

	Ἄγαθῆι τύχη· Αὐρ.	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	CAKHC β' ὑπ-	Sakes oğlu Aur-
	ἐρ ἑαυτοῦ κ	(elius) Sakes
4	τῶν ἰδίῳν Διὶ	kendisi ve ailesi
	Βροντῶντι	için Zeus Bronton'a
6	εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 1: τούχη'nin sonundaki *eta* taşı ustası tarafından unutulmuş ve sonradan satırın üst kısmına sıkıştırılmıştır (fotoğrafta seçilmiyor).

Satır 2: Σακκς β'. Taş üzerinde açıkça okunan bu ad yenidir. Ancak, adın eksik yazılmış ve örneğin Σακλῆς gibi bir ad olabileceği de düşünülebilir. Σακλῆς için bkz. Bechtel, Personennamen, s. 396 s. v. Oğlu ile aynı ismi taşıyan baba adı yazıtta kısaltılarak *beta* harfi ile = β verilmiştir. Benzer bir durum aş. Kat. No. 133'de de söz konusudur. Baba ile aynı adı taşıyan şahıs isimlerinin kısaltılarak verilmesi durumunun Phrygia'da hayli yaygın olduğu yazıtlardaki birçok örnekten anlaşılmaktadır. Phrygia'da özellikle Hierapolis, Eumeneia ve Apameia kentlerinin yazıtlarında bu durum gözlenmektedir. Bu durum genel olarak bütün Phrygia yazıtlarında da söz konusudur. Kısaltma olarak genelde, yukarıdaki yazıtta olduğu gibi sayı zarfları kullanılmıştır. *Beta* harfinin β biçiminde verilmesi çok sık olmasa da rastlanan bir durumdur. Kısaltmalar genellikle mezar yazıtlarında, daha az olarak diğer yazıt türlerinde belgelenmiştir. Adak yazıtlarında oldukça az belgelenmektedir. Kısaltmanın mezar yazıtlarında sık görülmesi, isimleri kısaltma olgusunun Phrygia'da, daha çok özel hayat alanına girdiğini düşündürmektedir. Phrygia'da, üzerinde kısaltma bulunan yazıtlar İ. S. 1. yy.'da yavaşta başlamış ve özellikle 2. ve 3. yy.'larda doruk noktasına ulaşmış olmalıdır. Akmonia'da bulunmuş vezinli bir mezar yazıtı (Peek, Vers-Inschriften I, No. 1956) *beta* β' harfinin (β) δίκς olarak okunmuş olduğunu gösteren önemli bir belgedir. β ile ilgili buradaki ve diğer tüm bilgiler için genel olarak bkz. Koerner, Homonymität, s. 118 vd. Kütahya Arkeoloji Müzesi'nde iki küçük bir kabartma Zeus büstü üzerindeki yazıtta baba adı *beta* (β) ile verilmiştir, bkz. Akyürek Şahin, Reliefbüste.

Kat. No. 128

Küçük Stel? (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Gökçe Kısık (eser Gökçe Kısık'da, istasyonda durmaktaymış)/Eskişehir; **Şimd. Y.:**

Bilinmiyor; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 36 cm; **Gen.:** 19 cm; **Kal.:** 6 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 171 No. KB13. Ernst Brandenburg eseri 1902 yılında kaydetmiş ama yayımlamamıştır. Cox ve Cameron Brandenburg'un kopyasını kullanmışlardır.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tipi ve tanımı hakkında bilgi yoktur. Cox ve Cameron eserin ölçülerinden onun küçük bir stel olabileceğini düşünmüşlerdir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω

	Δαδα 'A-	"Asklas kızı
2	σ[κ]λᾶδος	Dada Zeus
	Δτὶ Βροντῶ-	Bronton'a
4	ντι εὐχήν	adağı (sundu)."

Satır 1-2: Δαδα. Bkz. yuk. Kat. No. 85. 'Ασ[κ]λᾶς. Addaki *kappa* κ biçiminde yazılmıştır.

Naiskos Steller (6.1.1.2.2.) (Kat. No. 129–133)

Kat. No. 129

Stel Parçası (Şek. 7; Lev. 29) (*vidi*)

Bul. Y.: Bahçecik Köyü/Alpu/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-122-82; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 39 cm; **Gen.:** (gövde) 27 cm; (kaide) 32 cm; **Kal.:** 6, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Ricl, *Inscriptions*, s. 165 dipn. 3 (Eserin sadece yazıtı verilmiştir); SEG 44 (1994) s. 362 vd. No. 1069, 5.

Es. Dur.: Büyük bir olasılıkla alınıklı olan stelin üst kısmı kırılmış ve kaybolmuştur. Yazıtın üst kısmı kırılmıştır. Kırık yerde bir kaç harf kalıntısı seçilmektedir.

Tanım: Stelin gövdesinde sağda ve solda kaideleriyle birlikte stilize sütun gövdeleri görülmektedir. Eserin yüksek işlenmiş kaide kısmı vardır. Stel üzerinde, gövdeyi tamamıyla dolduran sekiz satırlık Eski Yunanca yazıt seçilmektedir. Yazıtın son satırı kaide üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Karikos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C E A φ Ω μ

	ΕΥΧΗ[- -]-	"-----
2	ΚΟC μετὰ	-----
	ἀδελφῶν	kardeşleriyle
4	εἰδίῳ πατ-	beraber kendi babası
	ρὶ Καρικῶ	Karikos'un hatıra-
6	μνίας ἔνε-	sından dolayı
	κον Διὶ Βρ-	Zeus Bronton'a
8	οντῶντι εὐχίῳ	adağı (sundu)."

Satır 1–2: ΕΥΧΗ[- -]ΚΟC . Adın ne olduğu anlaşılammaktadır.

Satır 4: εἰδίῳ = ἰδίῳ.

Satır 5: Καρικός. Bkz. yuk. Kat. No. 15.

Satır 4–8: πατρὶ Καρικῶ μνίας ἔνεκον Διὶ Βροντῶντι. Stel, Zeus Bronton'la birlikte Karikos'un hatırasına adanmıştır. Ricl, taş üzerinde olmamasına rağmen ἔνεκον ile Διὶ arasında κ eklemiştir. Ancak, benzer durumda κ'nin olmadığı örnekler de vardır.

Kat. No. 130

Stel Parçası (İki parçadan alt kısmı) (Lev. 29 = alt parçanın fotoğrafı) (*vidi*)

Bul. Y.: Osmaniye Köyü/Alpu/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-7-77; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** (stelin tamamının yük.) 83 cm; (alt kısmının) 40 cm;

Gen.: (gövde) 39 cm; (en geniş yeri) 44, 5 cm; **Kal.:** 7–8 cm; **H. Yük.:** 1–3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel ortadan ikiye kırılmıştır. Kırık yerler birleştirilmemiştir ve stelin üst kısmı tarafımızdan müzede bulunamamıştır. Bunun nedeni ise, olasılıkla, depodaki üst üste yığılmış ağır taşlardır. Eser, taş yığınlarının altında olmalıdır. Stelin sadece alt kısmı çalışılmıştır. Üst kısım ile ilgili bilgiler ve yazıtın üst kısmı envanterden alınmıştır. Stelin kaide kısmı da kırılmış ve çok zarar görmüştür.

Tanım: Üçgen alınlıklı ve akroterli stel, profilli kısımlarla gövdeden ayrılmaktadır. Gövde üzerinde başlıkları ve kaideleriyle stilize sütunlar vardır. Stel üzerinde on satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Υ C E Ε Ω Ψ

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	'Αλεκᾶς (κ) Κα– (sic)	Alekas ve Karikos
	ρικὸς κ Τει–	ve Teimotheos ve
4	μόθεος καὶ	anneleri Dada
	Δαδα μήτηρ ὑπ[έρ]	kendileri ve
6	ἐαυτῶν κ τ–	bütün aile
	ῶν εἰδίῳν πά–	üyeleri için
8	ντων Δὶ Βρο–	Zeus Bronton'a
	ντῶντι εὐ–	adağı (sundular)."
10	χίν	

Satır 1: τύχη'nin son iki harfi olan χ ve η satırın üst kısmına, *tau* ve *ypsilon*'un üzerine yazılmıştır.

Satır 2–3: 'Αλεκᾶς = 'Αλεκκᾶς. Bkz. yuk. Kat. No. 51. 'Αλεκᾶς ile Καρικὸς arasında olması beklenen κ taş üzerine yazılmamıştır. Καρικὸς. Bkz. yuk. Kat. No. 15.

Satır 3–4: 4. satırda "ve" bağlacı καὶ biçiminde yazılmıştır. Yazıtın öteki satırlarında bağlaç κ biçiminde ligatirlüdür.

Satır 5: Δαδα. Bkz. yuk. Kat. No. 85. Satırdaki μήτηρ sözcüğü taşı ustası tarafından unutulmuş ve sonradan satırın üzerine (ὑπέρ sözcüğünün üst kısmına) sıkıştırılarak yazılmıştır.

Satır 7–8: εἰδίῳν = ἰδίῳν. Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Kat. No. 131

Naiskos Stel (Lev. 29) (*vidi*)

Bul. Y.: Buldukpınar Köyü/Bozdağ/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-109-72; **Malz.:** Bazalt (kalker); **Yük.:** 36 cm; **Gen.:** (alınlık) 26, 5 cm; (gövde) 23

cm; **Kal.:** 11–12, 5 cm; **H. Yükl.:** 2–2, 5 cm.

Yayın: Riel, *Inscriptions*, s. 164 No. 12 (Lev.); SEG 44 (1994) s. 358 No. 1045.

Es. Dur.: Stelin alt kısmı ile her üç akroteri de kırıktır. Gövdedeki sağ sütunun başlığı kırılmıştır.

Tanım: Üçgen alınlıklı küçük stelin alınlığında bir çember biçimli *patera* betimi vardır. Akroterlerin palmet desenleriyle süslü oldukları anlaşılmaktadır. Stelin küçük gövdesinde sağ ve sol yanlarda stilize sütunların ince gövdeleri görülmektedir. Gövde üzerinde, alt kısmı kırılmış dört satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır. Yazıtın düzgün yazılması için önceden çizilmiş ince çizgiler görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A € C V

	'Αγαθῆ τύ-	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	χη· Σεου-	Tatas kızı Se-
	ῆρα Τατα-	vera Zeus Bron-
4	δος Δεῖ Βρ-	ton'a adağı
	[οντῶντι]	(sundu)."
6	[εὐχίην]	

Satır 2–3: Σεουῆρα = Severa.

Satır 3–4: Τατας. Bkz. yuk. Kat. No. 70 ve 77. Adın hem erkekler hem de kadınlar için kullanıldığını belirtmiştik. Burada söz konusu olan Τατας bir kadındır ve Severa'nın annesidir. Çünkü adın *genitivus* halindeki şekli Ταταδος'dur. Bkz. yuk. Kat. No. 77. Δεῖ. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 373.

Kat. No. 132

Stel Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Bilinmiyor (Müzeeye satın alma yoluyla gelmiştir); **Şimd. Y.:** Uşak Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** 22–1–92; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yükl.:** 25 cm; **Gen.:** 30, 5 cm; **Kal.:** 7 cm; **H. Yükl.:** 1 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel üst kısımdan kırılmıştır. Altta kaide kısmı da zarar görmüştür.

Tanım: Stelin geri kalan kısmından yanlarda kaideleri olan sütunlar olduğu anlaşılmaktadır. Stelin üzerinde pençeleri ve kanatlarının uçları kalmış olan 2 kartal betimi görülmektedir. Onların ortasında, alt kısımda bir yıldırım demeti betimlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C Ω Θ €

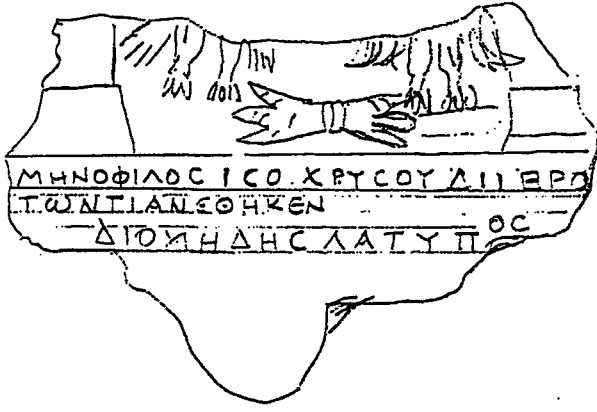

Fig. 23

2 Μηνόφιλος Ἴσοχρύσου Διὶ Βρο[v]-
τωντι ἀνέθηκεν
Διομήδης λατύπος

"Isokhrysos oğlu
Menophilos Zeus
Bronton'a (adağı) dikti.
Taşçı ustası Diomedes
(bu steli yaptı)."

Satır 3: Διομήδης λατύπος. Yazıtta, steli yapan ustanın ismi verilmektedir. Diomedes isimli bir usta ilk defa belgelenmektedir. Zeus Bronton'a adanan eserler içinde bundan başka sadece bir eser üzerinde λατύπος ismi geçmektedir. Ancak, o yazıtta taşçı ustasının adı kırık ve kayıptır: bkz. Kat. No. 176. Λατύποι Anadolu'da Roma İmparatorluk Dönemi yazıtlarında çok sık belgelenmiştir. Özellikle Kotiaion, Yukarı Porsuk Vadisi ve Appia bölgesinde çalışmış olan taşçı ustalarının eserlere genellikle isimlerini yazmış oldukları görülmektedir. Bu durum bu bölgenin karakteristiğidir (krş. Waelkens, Türsteine, s. 90). Bu nedenle, stel Kütahya çevresinden kaynaklanmış olabilir. Λατύποι konusunda bkz. Robert, Hellenica XI–XII (1960), s. 30 dipn. 5. Ayrıca krş. Waelkens, Türsteine, s. 326 s. v. Bildhauer ve s. 90 dipn. 167: dipnotta sözcükle ilgili birçok yayın sıralanmaktadır; Drew-Bear, Local Cults, s. 252 vd.; Levick–Mitchell, MAMA IX, s. 24 No. 61 ve s. 144 No. 451; Levick–Mitchell, MAMA X, s. 197 s. v. 12. artists; Gibson, Christians, s. 67 vd.

Kat. No. 133

Naikos Stel (Şek. 8; Lev. 29)

Bul. Y.: Karahöyük/Eskişehir (P. Frei'in yüzey araştırmasında bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–2–88; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 69 cm; **Gen.:** (alınlık) 35 cm; (gövde) 30 cm; (kaide) 37 cm; **Kal.:** 7–10 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Riel, Inscriptions, s. 165 No. 15 (Lev.); SEG 44 (1994) s. 358 No. 1048.

Es. Dur.: Alınlıkta yan akroterler kırılmıştır. Tepe akroteri de zarar görmüştür. Stelin sağ tarafı zedelenip zarar görmüştür ve küçük kırıklar vardır. Gövde üzerinde sağda yer alan stilize sütun kısmen kırılmıştır.

Tanım: Üçgen alınlıklı küçük stelin alınlığında köşe akroterleri olduğu sağlam kalan tepe akroterinden anlaşılmaktadır. Alınlığın ortasında dört yapraklı yonca benzeri bir rozet betimi vardır. Sağ ve sol köşelerin içinden bitki benzeri süsler çıkmaktadır. Alınlık gövdeden ince profillerle ayrılmaktadır. Stelin gövdesinde, gövdeyi sağda ve solda sınırlayan stilize ince sütunlar vardır. Sütunların kaideleri ve Korinth başlığını andıran ince zarif başlıkları görülmektedir. Gövde üzerinde, yüzeyi dolduran ve düzgün yazılmış yedi satırlık Eski Yunanca yazıt

okunmaktadır. Stelin kaidesi işlenmeden kaba bırakılmış görünümündedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Θ Ε Σ Ω Ο Β Ν Π

	Τεύθρας β'	"Teuthras
2	ὑπὲρ ἑαυ-	oğlu Teuthras
	τοῦ κ τῶν	kendisi ve
4	ιδίων πάν-	bütün aile
	των Δι	üyeleri için
6	Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
	τι εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 1: Τεύθρας β'. Yazıtta, oğlu ile aynı adda olan Teuthras'ın ismi *beta* harfi ile verilmiştir. Benzer bir durum yuk. Kat. No. 127'de görülmektedir. Β hakkında krş. yuk. Kat. No. 127.

Tarih: Ricl'a göre İ. S. 2. yy.

YUVARLAK STEL (6.1.1.3.) (Kat. No. 134)

Kat. No. 134

Yuvarlak Stel Parçası (Şek. 9; Lev. 29)

Bul. Y.: Çal/Aslanapa/Kütahya (Çal, Pınarbaşı'ndan 10 km güneydoğudadır. Stelin, Yayla yakınlarında, Irni Kara Mevkii'nden geldiği söylenmiştir); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Drew-Bear eseri Çal'da çalışmıştır; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 13 cm; **Gen.:** 17, 5 cm; **Kal.:** 4, 3 cm; **H. Yük.:** 1, 5 cm.

Yayın: Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 2003 No. 23 Lev. 11; SEG 40 (1990) s. 394 No. 1237.

Es. Dur.: Stelin yuvarlak kısmı kırılmış geriye gövdeden az bir kısımla saplık kısmı kalmıştır.

Tanınım: Eserin kalan kısmından stelin kenarda bir ince bir de kalın olmak üzere iki kere profilendirilmiş olduğu görülmektedir. Eserin üzerinde, benzerlerinde olağan olduğu üzere, kabartma motifler olmalıdır. Büyük bir olasılıkla Zeus'un büstü eserin üzerine işlenmiştir. Eski Yunanca yazıtın stelin içinde başladığı görülmektedir. Yazıt, eserin saplık kısmında iki satır olarak devam etmektedir. Buradan, eserin olağan olduğu üzere, saplık kısmından bir oyuğa oturtulmadığı anlaşılmaktadır. Aksi taktirde yazıtın okunması engellenecektir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C O ∩ ∈ √ I-I

	-----	-----
2	[μετὰ] συνβίο[υ ----]	eşi ----- ile
	[- - -]δος	birlikte Zeus
4	Δὴ Βορτῶντι (<i>sic</i>)	Bronton'a adağı
	εὐχὴν	(sundu)."

Satır 2: μετὰ συνβίου. Bu ifadenin örnekleri için bkz. Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 2003 dipn. 356.

Satır 3: [- - -]δος. Bu isim için Drew-Bear–Naour'da şu tamamlamalar önerilmektedir: Erkek adı için [Παπα]δος, [Αππα]δος, kadın adı için [Αμμια]δος. Burada hem bir erkek adı hem de bir kadın adı söz konusu olabilir. Ancak, Bronton yazıtlarında daha çok bir erkek karısıyla birlikte adağı sunmaktadır. Kocasıyla birlikte adak sunan kadın sayısı oldukça azdır.

Satır 4: Δὴ Βορτῶντι. Drew-Bear, Zeus sözcüğünün Διί>Δί>Δή biçiminde gelişme gösterdiğini ve *epitethon'un metathesis* yaparak şu şekilde değiştiğini belirtmektedir: Βροντῶντι > Βροτῶντι > Βορτῶντι.

ALTARLAR (6.1.2.) (Kat. No. 135–209)

PRİZMA BİÇİMLİ ALTARLAR (6.1.2.1.) (Kat. No. 135–206)

Akrotersiz Olanlar (6.1.2.1.1.) (Kat. No. 135–141)

Kat. No. 135

Altar (Lev. 30, a ve b-ç = ıstampaj fotoğrafı) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir (Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de kaymakamın evinin bahçesinde durmaktaydı); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-122-67; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 87 cm; **Gen.:** (kırık başlık) 34 cm; (gövde) 32 cm; **Kal.:** (başlık) 36 cm; (gövde) 33, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Radet-Ouvré, Inscriptions, s. 108 No. 2; Ramsay, Discovery, s. 186 No. 2 Fig. 5; Cox-Cameron, MAMA V, s. 106 No. 220 Lev. 50.

Es. Dur.: Altar alttan ve ön yüzde, sağ kenardan ve köşelerden hafif kırılmıştır. Gövdenin sağ kısmı zarar görmüştür.

Tanım: Oldukça zarar görmüş olan altarin yüksek başlık kısmı görülmektedir. Ön yüzde başlığın üzerinde Eski Yunanca yazıtın ilk üç satırı vardır. Yazıt, ön yüzde gövdede devam etmektedir. Yazıtın 5. ve 6. satırları arasına kabartma biçiminde iki öküz başı işlenmiştir. Başların altında yazıt iki satır olarak devam etmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Φ Ω Ω Υ Υ

ΜΗΤΡΟΦΙΛΟΕΑ.	2	Μητρόφιλος Ἀ-
ΚΛΗΤΑΕΣΥΝΥΝ/ .		[σ]κληπᾶς σὺν γυν[α]-
ΕΙΛΑΑΜΜΙΑΤΕΡΙΑΥΤΣ.		[ι]κὶ Ἀμμια περὶ ἑαυτῶ[ν]
ΚΤΩΝΙΔΙΩΝΕΤ.	4	καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν
ΚΑΡΠΩΝΚΤΗ.		καρπῶν καὶ τῆς [κώ]-
ΗΕΤΗΡΙΑΕ...	6	μης σωτηρίας [Διὶ]
ΒΡΟΝΩΝΙΕ....		Βροντῶντι ἐ[ύχην]

Fig. 24

Fig. 25

"Metrophilos
Asklepas eşi
Ammia'yla beraber
kendilerinin ve aile-
lerinin ve ürünlerinin
ve köyün esenliği için
Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

Satır 1–2: 'A[σ]κληπᾶς. Bkz. yuk. Kat. No. 4. Burada adağı sunan şahsın iki adı vardır.

Satır 3: Αμμια. Bkz. yuk. Kat. No. 41.

Seyitgazi'den aynı şahıslar Zeus Bronton'a başka bir adak daha adanmışlardır: bkz. aş. Kat. No. 183. Yazıttaki tamamlamalar Cox ve Cameron'a aittir.

Kat. No. 136

Altar (Lev. 30, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de türbenin iç duvarında örülüdür. Taş bugün hâlâ aynı yerdedir; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 1, 33 m; **Gen.:** 47 cm; **Kal.:** 45 cm; **H. Yük.:** 3, 5–4 cm.

Yayın: (Altar, ilk önce Rus Baron R. Wolff tarafından 1834 yılında keşfedilmiş ve yayımlanması için J. Franz'a verilmiştir, krş. Frei, Mittlere Porsuktal, s. 199 dipn. 45 ve s. 200 dipn. 54.) Franz, Fünf Inschriften, s. 5; CIG III No. 3819; Mordtmann, Seidi Gazi, s. 293 No. 1; Σύλλογος 1875, s. 24 No. 7; Redaksiyon, BCH 45, s. 558 dipn. 2 (= Yazıt M.B.K. Skaphidas isimli birisi tarafından kopya edilmiş ve 6 Aralık 1921 tarihli Πατρις isimli dergide yayımlanmıştır); SEG 6 (1932) s. 16 No. 90; Cox–Cameron, MAMA V, s. 108 vd. No. 225 Fig. 47 Lev. 51; Lavagnini, Iscrizioni, s. 337 dipn. 2. Yazıtla ilgili diğer yayınlar için bkz. Cox ve Cameron'daki notlar.

Es. Dur.: Altar duvara örülmek üzere üst ve alt kısımlardan bir parça kesilmiştir. Altarın yüzeyi çok aşınmıştır. Eserin üzerindeki kabartma ve yazıt zor görülür durumdadır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlık kısmında profilli bir oyuk seçilmektedir. Bu kısım belki de altarı duvara rahat yerleştirebilmek için sonradan yapılmıştır. Altarın ön yüzünde, yazıtın alt kısmında dirseklere kadar betimlenmiş, yan yana duran havaya kalkmış iki kol görülmektedir. Ellerde beş parmak da açık durumdadır. Soldaki el biraz büyük

betimlenmiştir. Altarın üzerinde beş satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı ve *Theoi Katakhthonioi*'a (yer altı tanrılarına) ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Θ Β Ω

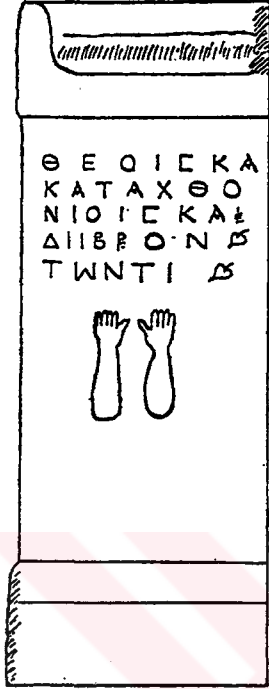

Fig. 26

 Θεοῖς Κα-
 2 {κα}ταχθο-
 νίοις καὶ
 4 Διὶ Βρον- Δ
 τῶντι Δ
 "-----
 Yer altı Tanrı-
 ları'na ve Zeus
 Bronton'a
 (adağı sundu[lar])."

Satır 1-3: Θεοῖς Κα{κα}ταχθονίοις. Taşçı ustası sözcükte yanlışlıkla iki defa κα kazımıştır. Θεοὶ Καταχθόνιοι'dan yer altı tanrıları anlaşılmalıdır. Yazıtlarda genellikle kısaltılmış Θ Κ biçimine rastlanır. Καταχθόνιοι Δάιμονες biçiminde de karşımıza çıkmaktadır. Cox ve Cameron, yazıttaki ifadenin ve eserin üzerindeki el motiflerinin, eserin aynı zamanda bir mezar taşı olduğunun göstergesi olduğunu belirtmekte ve mezar yazıtının belki altarın duvara örülüş yüzünde olabileceğini söylemektedirler. Taşın üzerindeki tek yazılı kısım bu yüz ise, Cox ve Cameron, o zaman altarın kendisiyle ilgili ve üzerinde mezar yazıtının bulunduğu bir mezar taşının yanında durduğunu veya büyük bir mezar yapısının içinde yer alabileceğini belirtmektedirler. Dorylaion ve çevresinden bazı eserler üzerinde yine el kabartmaları görülmektedir: bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. 163 vd. No. Sch 1 Fig. 102; Mendel, Catalogue İstanbul III, No. 1067; Körte, Radet, s. 411 No. 62; Nakoleia ve çevresinden örnekler için bkz. buradaki örnek ve Cox-Cameron, MAMA V, No. 262 ve 263. Öteki örnekler için krş. Cox ve Cameron'daki bu eserle ilgili notlar. Eunemeia'dan (Işıklı) bir örnek için bkz. Drew-Bear, Nouvelles, s. 82 No. 17 Lev. 24.

Antik Dönem'de steller, altarlar, kaya mezarları ve lahitler gibi eserlerin üzerine betimlenmiş olan havaya kaldırılmış çift el motifi mezar taşlarında görülen bir motiftir ve beddua ve lanet anlamına gelmektedir. Bu motifle belirtilmek istenen, mezara, mezar taşına, içindeki ölüye ve mezarla ilgili bütün eşyalara karşı işlenecek suç için ölç alan tanrı ve bizzat ölç kastedilmektedir. El motifleriyle bu suçu işleyecek olanlar tehdit edilir; dolayısıyla ellerin kuru-

yucu ve savuşturucu (apotropaik) rolü vardır. Eller bazen dirseklere kadar (burada olduğu gibi), bazen de daha kısa olarak ve neredeyse tamamen dik biçimde havaya kaldırılmış olarak betimlenir. Avuç içleri izleyiciye dönük verilmektedir. Eserler üzerinde sadece tek elin betimlenmesi neredeyse yok denecek kadar azdır (tek el Lykia kaya mezarlarında görülmektedir). Bazen yazıtlarda öç alan tanrının ismi verilmektedir: özellikle Helios, Selene, Men, Hekate (Ἑκάτης μελαίνης περιπέσοιτο συμφοραῖς), Leto veya genel olarak "tanrı". Eller motifi giderek genel olarak "savuşturucu–apotropaik" anlam kazanmıştır (Hristiyanlık Dönemi'nde bile, krş. Pfuhl–Möbius II, s. 538 No. 2246 Lev. 318). Bkz. Pfuhl–Möbius II, s. 537. Mezar taşları üzerindeki lanet anlamına da gelen havaya kaldırılmış eller motifi hakkında bkz. Groß, Menschenhand, s. 97 vd. ve dipn. 8, ayrıca bkz. Klaffenbach, Epigraphik, s. 57. Mezar taşlarını korumak amacıyla betimlenen bu lanet motifinin Anadolu kökenli olduğu anlaşılmaktadır, bkz. Speyer, Fluch, s. 1226.

Theoi Katakthonioi Lydia yazıtlarında da sık belgelenmiştir. Söz konusu yazıtlar mezar yazıtlarıdır ve tanrıların adı genellikle mezar lanetlerinde geçmektedir. De Hoz Lydia yazıtlarında adı geçen Θεοὶ Καταχθόνιοι'un yerli tanrılar olduklarını belirtmektedir: De Hoz, Lydische Kulte, s. 21 dipn. 95. Tanrının adı tipik Lydia mezar beddua ve lanetlerinde görülmektedir ve mezarı ve ölüyü koruyucu işlevi vardır. Anadolu'da (özellikle Lykaonia'da) *Men Katakthonios* kültü ve Lykia mezar yazıtlarında *Katakthonioi Theoi* çok sık karşımıza çıkmaktadır. Adı geçen bu son tanrılar ve *Theoi Katakthonioi*'un Lydia belgeleri için bkz. yuk. age., dipn. 95. Konu hakkında genel olarak bkz. Steuding, Manes, s. 2316 vd. ve Steuding, Inferi, s. 234 vd.

Kat. No. 137

Altar (Lev. 31, a veb–c = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de nalbant Mehmet'in evinin duvarına örülüdür; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 94 cm; **Gen.:** (başlık) 38 cm; (gövde) 44 cm; **Kal.:** 45 cm; **H. Yük.:** 2–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 109 No. 227 Lev. 51.

Es. Dur.: Altar alt, üst ve sağ köşeden kırılmıştır ve yıprandığı için ayrıntılar kaybolmuştur.

Tanım: Altarın birçok profilden oluşan başlık ve kaide kısımları görülmektedir. Ön yüzde, gövde üzerinde kabartma olarak büyük ve yüksek bir destekli krater betimi vardır. Krater uzun betimlenmiştir ve alt kısmına doğru oldukça incelmektedir. Sekiz satırdan oluşan Eski Yunanca yazıt, kraterin çevresine yazılmıştır. Yazıtın ilk satırı başlık üzerindedir. Yayında altarın öteki yüzlerinde betim olup olmadığı konusunda bilgi yoktur.

Yaz. İçeriği: Marcus'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε C Μ Ω

	Μάρκω τῷ πο[λ]-	"Aleksandros
2	υτειμήτω 'Αλ-	annesi
	έξανδρος πατρι	Zotike'yle
	<i>krater</i>	ve eşi Elpis'le
		birlikte, babası
		çok muhterem
4	σὺν τ[ῆ] μητρι	Marcus'a
	Ζω[τί]κη καὶ	(ve) Zeus
6	σὺν συ[μ]βίῳ 'Ελ-	Bronton'a
	πίδι Διὶ Βρο(ν)τ- (<i>sic</i>)	(adağı sundu)."
8	[ῶ]ντ[ι εὐχίην]	

Satır 6–8: 'Ελπίς. Adın ilk iki harfi hiza dışı yazılmıştır. Βροντῶντι'deki *omikron* taş üzerinde unutulmuştur.

Kat. No. 138

Altar (Şek. 15–16; Lev. 31, a–c) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–263–68; **Malz.:** Kırmızı damarlı beyaz mermer; Eserin ölçüleri alınamamıştır.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı köşelerden kırılıp zedelenmiştir. Eserin bütün yüzeylerinde derin çatlak ve çizikler vardır. Yazıt ve kabartma figürler de yer yer zarar görmüştür.

Tanınm: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlık ve kaide kısımları eşit yüksekliktedir. Eserin ön yüzünde üstte bir satırlık Eski Yunanca yazıt, arada ise bir krater kabartması vardır. Yazıt altta beş satır olarak devam etmektedir. Altarın sağ ve sol yan yüzlerinde birer öküz başı kabartması görülmektedir. Altarın arka yüzünde bir çelenk motifi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω Λ

	Νέαρχος Νού-	"Nounas oğlu
	<i>krater</i>	Nearkhos
2	ναδος περὶ τῶν	bütün aile üyele-
	[ι]δίῳ πάντων σω-	rinin ve köyün
4	τηρίας κ τῆς κώ- (<i>vac</i>)	esenliği için
	μης Διὶ Βροντῶντ[ι]	Zeus Bronton'a
6	εὐχίην	adağı (sundu)."

Satır 1–2: Νουνας. Bir yerli Anadolu erkek ismidir ve Phrygia ve Galatia'da belgelenmiştir, bkz. Zgusta, Personennamen, s. 365 § 1051–1 ve Frei, Epichorische Namen, s. 186.

Kat. No. 139

Altar (Lev. 32, a ve b-ç = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de türbenin üst kısmındaki mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Büyük kırmızı lekeleri olan mermer; **Yük.:** 1, 02 m; **Gen.:** (başlık) 40 cm; (gövde) 34 cm; **Kal.:** (başlık) 40 cm; (kaide) 34 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 442 No. 71; Cox-Cameron, MAMA V, s. 110 No. 229 Lev. 51.

Es. Dur.: Altarın sağ üst köşesi zedelenmiştir. Eserin durumu hakkında başka bilgi yoktur.

Tanım: Hafif profilli ve dışa çıkık başlık ve kaide kısımları olan altarın ön yüzünde, gövde üzerinde kabartma olarak krater betimi vardır. Eski Yunanca yazıtın ilk iki satırı başlık üzerine, son dört satırı ise, kraterin üst ve alt kısımlarına yazılmıştır. Altarın arka yüzünde girland motifi vardır.

Yaz. İçeriği: Appe'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E □

	Καρικὸς Βόλου σὺ[v]	"Bolos oğlu
2	τέκνοις περὶ ἑαυ- τῶν κ τῶν ἰδίων	Karikos çocuk- larıyla beraber
	<i>krater</i>	kendileri ve ailesi için Zeus Bronton'a adağı (sundu)
4	Διὶ Βροντωντι εὐχήν κ Αππη συνβίω	ve eşi Appe'ye."

Satır 1-2: Καρικὸς. Bkz. yuk. Kat. No. 15. Yunan erkek adı Βῶλος için krş. Osborne-Byrne, Names, 91 ve Zgusta, Personennamen, s. 130 § 200. Cox ve Cameron, adın oldukça ender rastlanan bir isim olduğunu belirtmekte ve olasılıkla Kuzey Phrygia'da, Aizanoi'da (bkz. CIG III 3846^Z ve 3846^{Z1}) rastlanan Βωλῶς adından gelmediğini söylemektedirler. Yine, benzer bir isim olan Βωλάνος da Aizanoi'da belgelenmiştir, bkz. CIG III 3846^Y ve IGR IV No. 587.

Satır 5: κ Αππη συνβίω. Adak, Zeus Bronton'la beraber Appe'ye de adanmıştır. Appe olasılıkla sonradan ölmüştür ve bu adak taşı onun mezarı olarak kullanılmıştır. Çünkü adı yazıtta sonradan eklenmiştir ve tanrının adından sonra gelmektedir. Appe Phrygia'da yaygın biçimde belgelenmiş olan bir yerli kadın adıdır. Zengin belgeler için bkz. Zgusta, Personennamen, s. 73 vd. § 66-13 ve Frei, Epichorische Namen, s. 184.

Kat. No. 140

Altar (Lev. 32, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: Türkmentokat/Eskişehir (Türkmentokat'ta mezarlıkta durmaktaydı); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 97 cm; **Gen.:** (başlık) 40

cm; (gövde) 30 cm; (kaide) 40 cm; **Kal.:** 25 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altar oldukça yıpranmıştır. Başlık ve kaide kısmı derin kırık ve çatlaklarla doludur. Altarın ön yüzünde de birçok çatlak ve küçük kırık vardır. Yazıt oldukça zarar görmüş, bazı harfler kırılmıştır. Ön yüzdeki krater betimi çok silikleşmiş ve neredeyse görülmez hale gelmiştir.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısmından oluşan altarın ön yüzünde, başlığın hemen alt kısmından başlayan altı satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır. Yazıtın alt kısmında, artık güçlükle seçilebilen bir destekli krater betimi bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Bir Adamın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: √ □ E A Ω

	Διονύσος	"Dionysos
2	μετὰ ἀδελ-	kardeşleriyle
	φων πατρὶ [κ]	beraber
4	[Δ]ιὶ Βρον[τ]-	babasına (ve)
	[ὦ]ντι εἰς-	Zeus Bronton'a
6	ἦ ν	adağı (sundu)."

Satır 1: Διονύσος. Adın Dorylaion çevresinden örnekleri için bkz. Cox–Cameron, MAMA V, No. 29 ve KB7. Tanrı isimlerinin insanlarda ad olarak kullanılması hakkında bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 19 vd. No. 35. Ayrıca krş. yuk. Kat. No. 39.

Satır 3–5: πατρὶ [κ Δ]ιὶ Βρον[τὦ]ντι. Adak, Zeus Bronton'a ve adağı sunanların babasına birlikte adanmıştır.

Kat. No. 141

Altar (yayında eserin ıstampajının fotoğrafı net olmadığı için buraya alınmamıştır)

Bul. Y.: Eğriöz/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Eğriöz'de mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 74 cm; (gövde) 31 cm; **Gen.:** 30 cm; (gövde) 28 cm; **Kal.:** 27 cm; (gövde) 28 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 46 No. 84 Fig. 19 Lev. 29.

Es. Dur.: Altarın ön yüzü ve yazıt çok aşınmıştır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısmından oluşan altarın başlık ve kaide kısımları aynı tarzda ve yükseklikte işlenmiştir. Her iki kısım da hafif bir profille hafif gövdeden dışa taşkın işlenmiştir. Eserin sağ yüzünde kabartma olarak betimlenmiş bir gırlanın izleri görülmektedir. Yazıtın son dört satırı güçlükle okunmaktadır. Ön yüzde herhangi bir süsleme görülmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € ∪ A

Fig. 27

[.....]
 [... ὑπὲρ] ἑ-
 2 αὐτοῦ Δι Βρ[ο-]
 ντῶντι εὐ-
 4 [χ]ήν
 "-----

 kendisi için
 Zeus Bronton'a
 adağı (sundu)."

Satır 2: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Akroterli Olanlar (6.1.2.1.2.) (Kat. No. 142–176)

Alçak Başlıklılar (6.1.2.1.2.1.) (Kat. No. 142–160)

Kat. No. 142

Altar (Lev. 32)

Bul. Y.: Eğriöz/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Eğriöz'de jandarma Ali'nin evinde duvara örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 97 cm; **Gen.:** (gövde) 33, 5 cm; (kaide) 41 cm; **Kal.:** (gövde) 35 cm; (kaide) 40 cm; **H. Yük.:** 2, 25 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 46 No. 85 Lev. 29.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı ile gövdenin sol ve sağ tarafları kırılmıştır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısmından oluşan altarın sağ yüzünde, iki akroter arasında dört yapraklı bir rozet betimi vardır. Gövde üzerinde ise, olasılıkla bir yıldırım demeti üzerinde duran kartal betimi görülmektedir. Altarın ön yüzünde yedi satırdan oluşan Eski Yunanca yazıt okunabilmektedir. Yazıtın ilk satırı başlığın alt profili üzerine yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Domne?'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω

	['Αγα]θη̄ τούχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[. . . Σ?]ειλανοῦ	Seilanos? oğlu
	[ὑπέρ] τε ἑαυτοῦ	— — — kendisi
4	[κ τῶ]ν ἰδίῳν πάντ[ω]—	ve bütün aile
	[ν Δῑ Β]ροντῶντ[ι]	üyeleri (için)
6	εὐχῆν κ̄ γυναικ[ῆ]	Zeus Bronton'a
	[Δό?]μνη	adağı (sundu)
		ve eşi Domne?'ye."

Satır 2: [. . . Σ?]ειλανός = Σιλανός. Seilanos'tan önce, adağı sunanın 4–5 harflik adı kaybolmuştur.

Satır 6–7: κ̄ γυναικ[ῆ] Δό?]μνη. Ad, Cox ve Cameron tarafından tamamlanmıştır. Altar, Zeus Bronton'un yanı sıra Domne?'ye de adanmıştır.

Kat. No. 143

Altar (Lev. 35)

Bul. Y.: Eğriöz/Eskişehir (Taş Eğriöz'de, köyün kuzeydoğusundaki Karatarla olarak adlandırılan yerde bulunmuştur. Eser, P. Frei tarafından Ağustos 1982'de köyde bir evde görülmüştür.); **Şimd. Y.:** M. Firuz Kanatlı Koleksiyonu'nda (Eskişehir'de, Eti Bisküvileri Fabrikası'nda); **Koleksiyon Env. No.:** 6; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 73 cm; **Gen.:** 43–50 cm; **Kal.:** 10–21 cm; **H. Yük.:** 1, 6–2, 2 cm.

Yayın: Frei, *Inschriften und Reliefs*, s. 154 vd. No. 9 Lev. 22, 3.

Es. Dur.: Altar alt ve üst kısımlardan kırılmıştır. Kabartmalar ve yazıt kırık nedeniyle yer yer zarar görmüştür.

Tanım: Benzer altarlardan daha geniş ön yüze sahip olan altarın yüksek bir profille gövde kısmından ayrılan başlık kısmı iki bölmeden oluşmuştur. Üst kısım kırılmış ve kaybolmuş olmasına rağmen kalan kısımdan tanımı yapılabilmektedir. Her iki kısım merdiven biçimli kalın iki profille birbirlerinden ayrılmaktadır. Önyüzde bu profilin sol üst köşesinde ön yüzdeki kabartmadan küçük bir kısım kalmıştır. Sağa ve sola kıvrılmasından burada saç buklelerinin olduğu anlaşılmaktadır. Burada, büyük bir olasılıkla, omuzlarına kadar uzun ve kıvrıkcık saçları olan bir Zeus büstü olmalıdır. Başlığın alt bölmesi son derece basık işlenmiş olup sağ ve sol yanlarda içinde bitkisel süsler olan akroterler betimlenmiştir. Yanyüzlerde de akroterler bulunmaktadır. Arka yüzde akroter yoktur veya zarar görmüştür. Bu bölmenin tam ortasında olasılıkla bir Gorgo'yu betimleyen (P. Frei) küçük bir kadın başı kabartması bulunmaktadır. Saçlar düz verilmiştir. Altarın ön yüzü kalın bir çerçeve içine alınmış olup üst kısımda yüzleri kırılmış olan üç büst yan yana işlenmiştir. Ortadaki kadın yanlardaki de erkek büstleri olarak görülmektedir. Büstlerin altında üç satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € A

2 'Αγαθῆ τύχη· Νύμφων
κ Εἰρήνη Δ[ι] Βροντῶντ[ι εὐχῆν?]

"Hayırlı Uğurlu Olsun!
Nynphon ve Eirene
Zeus Bronton'a
adağı (sundular)."

Satır 1-2: Νύμφων = Νύμφων.

Satır 3: εὐχῆν. Frei, son satırda bu sözcüğün olasılıkla olmadığını belirtmektedir. εὐχῆν'in eksik olduğu adak yazıtları hakkında bkz. Drew-Bear-Naour, *Divinités*, s. 2020 dipn. 433.

Kat. No. 144

Altar (Lev. 33, a-g)

Bul. Y.: Kümbet/Eskişehir; **Şimd. Y.:** İstanbul Arkeoloji Müzeleri; **Env. No.:** 845 (eski: 756); **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 69 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 20, 5 cm; **H. Yük.:** 2-2, 5 cm.

Yayın: Körte, *Studien VI*, s. 416 No. 26; Mendel, *Catalogue İstanbul III*, s. 51 vd. No. 845; Ferri, *Zeus di Bitinia*, s. 244 vd. Fig. 8; Cox-Cameron, *MAMA V*, s. 173 No. ZB 35; Asgarii et alii, *Anatolian*, s. 121 No. B 331.

Es. Dur.: Altarın sol başlık ve sol kaide köşeleri kırılmıştır. Sağ taraftaki köşeler de oldukça aşınıp zarar görmüştür. Kaide alt kenarlardan kırılmış ve zedelenmiştir. Eserin üzerinde birçok çatlak ve aşınmalar vardır. Kabartmalar da yer yer aşınmalardan etkilenmiştir.

Tanım: Küçük altarın üst ve alttan profillidir olan başlık kısmı köşelerde palmet biçimli akro-

terler taşımaktadır. Başlık ve kaide kısımları eşit yükseklikte işlenmiştir. Altarın yan yüzleri öteki yüzlerden daha dar işlenmiştir. Başlıkta ön yüzde hilal motifi vardır. Öteki yüzlerinde herhangi bir betim yoktur. Eski Yunanca yazıtın ilk iki satırı başlık üzerine, hilal motifinin çevresine ve başlığın alt profili üzerine yazılmıştır. Altarın gövdesi üzerinde, ön yüzde bir Zeus büstü betimlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Tanrının kıvrıkcık saçları omuzlarına kadar uzanmaktadır. *Khithon* ve *himation* ile betimlenmiş olan Zeus'un sağ eli göğsüne dayanmıştır. Mantonun içinden sağ kol belli olmaktadır. Büst gövdesi yuvarlak betimlenmiş olup, tanrının sol omuzundan püskül benzeri bir oluşum sarmaktadır. Tanrı sağ omuzunda başını arkaya çevirmiş bir kartal taşımaktadır. Büstün alt kısmına yazıtın geri kalan iki satırı kazınmıştır. Son satır profil üzerindedir. Altarın sağ yan yüzünde bir krater içinden fışkıran üzüm salkımları ve asma dalları betimlenmiştir. Sol yan yüzde ise oldukça aşınmış geniş karınlı amfora ile üzerinde yıldırım demeti motifleri bulunmaktadır. Altarın arka cephesinde iki büyük öküz başı ve altına bir saban betimi işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Ε Γ

	['Αγ]αθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[Δι]βρο]γτῶντι Μέν[ης]	tanrının emri üzerine
	[ἔ]στησεν κατὰ κέλευ-	Menes Zeus Bronton'a
4	[σιν] τοῦ θεοῦ	(bu altarı) dikti."

Satır 3-4: κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ. Bkz. yuk. Kat. No. 36 (κατὰ ἐπιταγήν).

Kat. No. 145

Altar (Lev. 35, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-128-67; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 04 m; **Gen.:** (başlık) 39, 5 cm; (gövde) 30 cm; (kaide) 38, 5 cm; **Kal.:** (başlık) 24 cm; (gövde) 21-22 cm; (kaide) 28 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altar köşelerde ve kenarlardaki ufak tefek ezilmeler ve küçük kırıklar dışında oldukça iyi korunmuştur. Üzerinde yer yer çatlaklar görülmektedir.

Tanım: Başlık, gövde ve kaideden oluşan altarın başlık ve kaide kısımları eşit yüksekliktedir. Başlıkta sadece ön yüzde, profiller arasında palmet akroterler görülmektedir. Akroterler arasında yuvarlak bir *paterna* betimi vardır. Altarın gövdesi üzerinde bir öküz başı betimi, sonra biraz boşluk ve alt kısımda da özenli yazılmış üç satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Altarın öteki yüzleri işlenmemiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ψ

ἀνέστησα Διὶ
2 Βροντῶντι εὐ-
χήν

"Zeus Bronton'a
adağı ben
diktim."

Satır 1: Genelde adak yazıtlarında adağı sunanın adı verilir. Burada adayanın adını göremiyoruz. Yazıtın üst kısmında 2–3 satırlık bir alan boş bırakılmıştır ve yazıt biraz alttan başlamaktadır. Bu durum bilinçli yapılmış olmalıdır. Büyük bir olasılıkla karşımızdaki örnek, müşteriye satılmak üzere atölyede hazırlanmış ve üzerine önceden tanrının adı yazılmıştır. Altarı satın alıp tanrıya adayacak olan şahıs ismini taşçı ustasına yazdırıyor olmalıdır. Yine, büyük bir olasılıkla, altarı yapan ve yazıtını yazan aynı usta olmalıdır. Burada adayanın adı olmadığı için bu eser bir atölye malıdır ve asla tanrıya sunulmamış olmalıdır. Bu örnekten, Antik Dönem'de bazı eserlerin seri biçiminde üretilip müşterinin tüketimine sunulduğunu anlamaktayız. ἀνέστησα. Fiilin birinci tekil şahısta yazılmış olması çok görülen bir durum değildir, bkz. buradaki örnekler için Kat. No. 174 (ἀνέστησα); 248 (ἀνέθηκα); 256 (ἀνέστησα); 269 (ἀνέθηκα); ayrıca krş. Kat. No. 18 ve 61. ἀνέστησα = "ben diktim" Zeus Bronton adaklarında kullanılan standart bir ifade olmadığı için, seri üretim olduğunu düşündüğümüz bu eserin yazıtı için aslında uygun düşmemektedir.

Kat. No. 146

Altar (Şek. 17–18; Lev. 35 e; 36 a–ç) (*vidi*)

Bul. Y.: Karapazar/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir'de, Anadolu Üniversitesi'nde, Güzel Sanatlar Fakültesi'nin bahçesinde durmaktadır; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 19 m; **Gen.:** (başlık) 55 cm; (gövde) 43, 3 cm; (kaide) 59 cm; **Kal.:** (başlık) 40, 5 cm; (gövde) 36, 5 cm; (kaide) 46 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlığı sol tarafta ön ve arka köşelerinden büyük parça halinde kırılmıştır. Eserin sol yan yüzünün başlığı sonradan ortasından derin ve düzgün bir şekilde oyulmuştur. Taş, bir başka yerde kullanılmak amacıyla bu şekilde oyulmuş olmalıdır. Altarın ön yüzde, sol kaide köşesi de hafif kırılmıştır. Bunun dışında Altar iyi korunmuştur. Sadece yüzeylerde küçük darbeler vardır. Yazıt yer yer aşınmıştır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlığı kaidesinden biraz daha yüksek işlenmiştir. Altarın alttan ve üstten profilli olan başlık kısmında, köşelerde palmet akroterler vardır. Akroterlerin arasında, bütün cephelerde birer rozet betimlenmiştir. Ön yüzdeki rozet spiral kıvrımlardan oluşurken ötekileri dört yapraklıdır. Altarın gövdesinde, ön yüzde iki öküz başı betimi, altında ise beş satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır. Altarın yan yüzleri boştur. Arka yüzde ise büyük bir kraterden fışkıran üzüm salkımları ve asma dalları görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Bir Kadının Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A Ω

	Τατας Τειμοθέ-	"Teimotheos oğlu? Tatas
2	ου μετὰ τῶν ἰδί-	bütün aile üyeleriyle birlikte
	ων πάντων μητ-	annelerine ve Zeus Bronton'a
4	ρὶ καὶ Διὶ Βροντῶ-	adağı (sundu)."
	ντι εὐχὴν	

Satır 1–2: Τατας. Bkz. yuk. Kat. No. 70 ve 77. Bir kadın adı da söz konusu olabilir.

Satır 3–5: μητρὶ καὶ Διὶ Βροντῶντι. Adak, Zeus Bronton'la birlikte bir kadına adanmıştır.

Kat. No. 147

Altar Parçası (Lev. 37)

Bul. Y.: Gemiç Köyü/Kırka/Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Haspels çalıştığı sırada Gemiç Köyü'nde, köyün mezarlığında durmaktaydı; **Malz.:** Mavimsi mermer; **Yük.:** 71 cm; **Gen.:** (başlık) 53 cm, (gövde) 45 cm; **Kal.:** (başlık) 37, 5 cm, (gövde) 35, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 358 No. 154 Lev. 640.

Es. Dur.: Altar alt kısımdan kırıktır. Üst kısımda ise sol köşe kırılmıştır. Yazıtın son satırları kırık nedeniyle kaybolmuştur. Eser oldukça yıpranmıştır.

Tanım: Altarın kalın profilleri olan başlık kısmında palmet biçiminde betimlenmiş akroterler vardır. Akroterlerin arasında, ön yüzde bir *baitylos* (küçük, üçgenimsi motif) görülmektedir. Yazıtın ilk satırı başlık profili üzerine yazılmıştır. Altarın gövdesi üzerinde ise, içinde üzüm salkımları olan büyük bir destekli krater betimlenmiştir. Kraterin altında dört satırlık Eski Yunanca yazıt devam etmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Α Ε

	[Μ]αρίων Μαρίων[ος]	"Marion oğlu
2	περὶ τῶν ἰδίων	Marion ailesi
	Διὶ Βροντῶντι	için Zeus Bron-
4	εὐχὴν καὶ τέκνω[ν]	ton'a adağı (sundu)
	[σωτ]ηρέα[ς]	ve çocuklarının
		esenliği (için)."

Satır 5: σωτηρέας = σωτηρίας.

Kat. No. 148

Altar (Lev. 37)

Bul. Y.: Kara Ağıl/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Haspels çalıştığı sırada Kara Ağıl'da

çeşmeye örülmüştür; **Malz.:** Mavimsi mermer; **Yük.:** 78 cm; **Gen.:** (başlık) 39 cm; (gövde) 33 cm; **Kal.:** (başlık) 33 cm; (gövde) 29 cm; **H. Yük.:** 2, 2-2, 5 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 357 No. 151 Lev. 639.

Es. Dur.: Altar sol üst ve alt köşelerden kırılmıştır. Başlık da sağ alt köşeden kırıktır. Çelenk betimi sol üst taraftan kırılmıştır. Altarın bütün yüzeylerinde birçok küçük kırık ve çizik bulunmaktadır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlık kısmı kalın profillendirilmiştir. Üstten de ince bir profil taşıyan başlıkta köşe akroterleri vardır. Başlığın ön yüzünde, ortada küçük bir *baitylos* (küçük, üçgenimsi motif) motifi işlenmiştir. Başlığın üzerine yazıtın ilk iki satırı yazılmıştır. Altarın gövdesi üzerinde bir çelenk motifi bulunmaktadır. Yazıtın geri kalan altı satırı bu çelenk motifinin çevresine yazılmıştır. Altarın yüksek bir kaide kısmı vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A E E Ω

	Εὐδαίμων[ν . .]ΟΥ	"- - - - 'in oğlu
2	[.]ΟΥ περὶ τῶν[ἰ]δί-	Eudaimon
	ων πάντων σ-	bütün aile
4	ωτ ηρι[α]-	üyelerinin
	ς <i>çelenk</i> Δ[ι]	esenliği için
6	Βρ ον-	Zeus Bronton'a
	τῶ ντι	adağı (sundu)."
8	εὐχὴν	

Satır 1: Haspels, satırın sonundaki harflerden *omikron*'un *theta* olabileceğini belirtmektedir.

Satır 3: πάντων 'daki son *ny* unutulmuş ve sonradan *omega*'nın yanına eklenmiştir.

Kat. No. 149

Altar (Lev. 37)

Bul. Y.: Demirli/Eskişehir (Türkmen Dağı'nın kuzeyinde. Altar, köyün güneyindeki bir tarlada bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Altar Haspels çalıştığı sırada Demirli'de bir evin duvarında örülü durmaktaydı; **Malz.:** Damarlı mermer; **Yük.:** (görülebilene) 93 cm; **Gen.:** (başlık) 37 cm; (gövde) 32 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor (duvara örülü olduğu için ölçülemiyor); **H. Yük.:** 2, 5-3 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 347 No. 128 Lev. 635.

Es. Dur.: Bir evin duvarına örülmüş olan altar kaide kısmından toprağa gömülüdür. Altarın sağ ve sol kenarları zedelenmiş ve yer yer kırılmıştır ve üzerinde birçok küçük çatlak vardır.

Tanım: Altarın yüksek ve köşe akroterleri olan yüksek alınlık kısmı vardır. Akroterlerin üzerinde süsleme yoktur. Önyüzde akroterler arasında bir *baitylos* (küçük, üçgenimsi motif) be-

timi görülmektedir. Altarın gövdesi üzerinde, ön yüzde çember şeklinde yüksek kabartma biçiminde bir çelenk işlenmiştir. Çelengin altına ise, düzgün yazılmış ve yüzeyi dolduran altı satırlık Eski Yunanca yazı yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Nearkhos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Υ Φ Ω Ψ

	Ἑρμῆς Ἀμεντ-	"Amentanos oğlu
2	ανοῦ σὺν γυ-	Hermes eşi Apphia'yla
	ναικὴ Απφια	ve çocuklarıyla birlikte
4	κ τέκνοις Διὸς Βρον-	Zeus Bronton'a
	τῶντι εὐχῆν·	adağı (sundu):
6	Νεάρχου ψυχῆ	Nearkhos'un ruhuna."

Satır 1–2: Ἀμεντανος. Ad yenidir ve bu yazıtla ilk defa belgelenmektedir.

Satır 3: Απφια. Batı Anadolu'nun birçok bölgesinde çok sık belgelenmiş yerli kadın adıdır. Zengin belgeler için bkz. Zgusta, Personennamen, s. 75 vd. § 66–20; ayrıca Robert, Noms Indigènes, s. 348 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185.

Satır 4: Satırdaki son *omikron* önce unutulmuş ve önceden yazılıp sonra kazınan *ny* üzerine yazılmıştır. Daha sonra küçük bir *ny'* de bu *omikron*'un üzerine kazınmıştır.

Satır 6: Νεάρχου ψυχῆ. Adak aynı zamanda, Nearkhos'un ruhuna adanmıştır.

Kat. No. 150

Altar (Lev. 38, a–ç; 39, d–e) (*vidi*)

Bul. Y.: Bilinmiyor ama Eskişehir (Dorylaion) çevresinden olmalı (P. Frei'a göre); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–107–67; **Malz.:** Beyaz–gri mermer; **Yük.:** 1, 25–1, 29 m; **Gen.:** (başlık) 56, 5 cm; (gövde) 50–54 cm; (kaide) 55 cm; **Kal.:** (başlık) 42, 5 cm; (gövde) 38, 5 cm; (kaide) 47 cm; **H. Yük.:** (ön yüzdeki yazıt) 2–3, 6 cm; (sağ yan yüzdeki yazıt) 1, 9–2, 6 cm.

Yayın: Frei, Phrygische Toponyme, s. 19 vd. No. 9N; SEG 38 (1988) s. 397 vd. No. 1307.

Es. Dur.: Altarın başlığı sağ üst köşeden derin biçimde kırılmıştır. Başlık üzerindeki bitkisel süs motifleri kırık nedeniyle zarar görmüştür. Ön yüzde, gövde sol kenardan hafifçe kırılmıştır. Sol kenara yakın boydan boya devam eden derin bir çatlak görülmektedir. Ön yüzdeki yazıt ve kabartmalar çok aşınmıştır. Altarın sağ yan yüzünün sağ kenarı boydan boya derin biçimde kırılmıştır. Sağ yan yüzdeki yazıt da oldukça silikleşmiştir. Sol yan yüz biraz daha iyi durumdadır. Arka yüzde, başlığın sol üst köşesi ile kaidenin sağ alt köşesi derin biçimde kırılmıştır. Kaide bu kırığın olduğu yerden çimento ile doldurulmuştur. Sağ kenara yakın boydan boya derin bir çatlak vardır. Arka yüzdeki kabartmalar çok silikleşmiştir. Altarın kaidesinin bütün köşelerinde kırıklar vardır. Eserin bütün yüzeylerinde birçok küçük kırık ve çatlak gözlemlenmektedir. Genel olarak oldukça kötü durumda olan bir eserdir.

Tanım: Altarın başlığında palmet motifleri ile süslü akroterler görülmektedir. Akroterler arasında bitkisel motifler vardır. Sol yan yüzdeki akroterler arasında küçük bir *baitylos* (küçük, üçgenimsi motif) seçilmektedir. Kalın ve ince profillerle gövdeye bağlanan başlık kısmı fazla yüksek işlenmemiştir. Eserin ön yüzünde, gövde üzerinde, oldukça güç okunabilen sekiz satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıtın altında büyük bir destekli krater betimlenmiştir. Kraterin her iki yanında stilize edilmiş ağaç betimlerini andıran (buğday başakları?) bitkisel süsler işlenmiştir. Altarın sağ yan yüzünde, üst kısımda iki tane öküz başı görülmektedir. Onun altında ise, yine güçlükle okunabilen, özensiz yazılmış beş satırlık Eski Yunanca yazıt vardır. Altarın sol yan yüzünde, ortada bir tane üzüm salkımı, arka yüzde ise, küçük bir altar üzerinde duran kartal betimi görülmektedir.

Yaz. İçeriği: (Ön yüz) Zeus Bronton'a ve Saouadios'a (Sabazios) Adak

(Sağ yan yüz) Aurelius Kyrion ve Eşi Domne'nin Mezar Taşı

H. Şek.: □ E ∩ A (sağ yan yüzde: € C)

Ön yüz:

	[--]ΙΩΓΟΙΛΛΥΚΟΥ ἱερε(ὸ)ς (<i>sic</i>)	"Apoköylüleri'nin ve
2	[Ἀπ]οκωμητῶν κ' Ἀρσο-	Arsou(Areou?)köylüleri'nin rahibi
	[κ]ωμητῶν σὺν τέκνοις κ'	----- oğlu -----
4	[γυ]ναικὶ Ἀππῆ κ' Δ[αμ]ῆ γ[α]-	çocuklarıyla, eşi Appe'yle ve
	[μ]βρῶ περὶ καρπῶν κ' τῶ[ν]	damadı Damas ile birlikte
6	πατρῶνων κ' τῶν ἰδίω[ν]	ürünlerinin, efendilerinin ve
	πάντων σωτηρίας Διὶ Β-	kendi ailesinin esenliği için
8	ροντῶντι κ' Σαουαδίῳ εὐ-	Zeus Bronton'a ve Saouadios'a
		adağı (sundu)."

χίϋ

Sağ Yan yüz:

	Αὐρ. Κυρίων Θ[---]-	"----- oğlu
2	[--]κου σὺν γυνῆ [Δ]-	Aurelius Kyrion (ve)
	όμνη ζῶντες [κ φ]-	eşi Domne (bu altarı)
4	[ρ]ο(νοῦ)ντες μνήμ[ης] (<i>sic</i>)	henüz hayattalarken ve
	χάριν	akılları başlarındaiken
		(kendî) hatıralarına
		(diktirdiler)."

(Ön yüzdeki yazıt)

Satır 1: [--]ΙΩΓΟΙΛΛΥΚΟΥ ἱερε(ὸ)ς. Sözcüğün içindeki *ypsilon* taş üzerinde yoktur. Rahibin ismi ve baba adı anlaşılammaktadır. Frei, bu harflerin --- ιως ὁ Γλαύκου biçiminde anlaşılabileceğini ama baba adından önce gelen *articulus*'un bu durumda genelde yazılmadığını; sadece eğer birden fazla çocuk adı verilirse *articulus* kullanıldığını, burada ise,

olasılıkla bir ismin söz konusu olduğunu, üstelik taş üzerinde fazla yer olmadığını belirtmektedir. Frei, bugüne kadar yazıtlardan birçok köy rahibinin bilindiğini, ancak, bir rahibin aynı anda iki köyün rahibi olması durumunun ilk kez görüldüğünü de eklemektedir. Bu katalogta geçen başka rahipler için bkz. 2, 26, 32, 47, 48, 271, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314.

Satır 2–3: [– –]οκωμητῶν. Drew-Bear köy adını şu şekilde tamamlamaktadır: [’Απ]οκωμητῶν, bkz. Drew Bear–Naour, Divinités, s. 2000 dipn. 346 ve dipn. 34. Drew-Bear’ın tamamlaması tutarlı gözükmemektedir, çünkü bu isimde bir köy önceden tanınmaktadır, krş. Drew-Bear, Nouvelles, s. 36 vd. Frei, ilk köy adı için yorumda bulunmazken ikinci köy adının ’Αρεο– veya ’Αρσο– şekilleri ile başlayabileceğini ve köy adının ’Αρσοκώμη veya ’Αρεοκώμη olabileceğini belirtmekte ve bu isim altında bir yer adının bugüne kadar bilinmediğini de eklemektedir. Frei, 31 numaralı dipnotta κώμη sözcüğü ile oluşturulmuş olan köy isimlerinin ilk kısımlarının genelde (eğer ilk kısım bir sıfattan oluşmuyorsa) *genitivus* halinde olduğunu belirtmektedir. Örneğin Αββουκώμη. Bu durumun aslında iki ayrı sözcüğün yan yana yazılmasından kaynaklandığını söylemektedir: Αββου κώμη. Böyle bir *toponym*'den bir *ethnikon* oluşturulmak istendiğinde ise, gerçek bir *kompositum*'un oluştuğunu belirtmektedir, örneğin: Αββοκωμήτης.

Satır 4: Απη. Frei, ismin taş üzerinde kesin olduğunu belirtmektedir. Ad için bkz. yuk. Kat. No. 139. Appe'den sonra gelen erkek ismi için Frei tamamlama önerisi getirmezken Drew-Bear adın Δ[αμ]ῆ biçiminde tamamlanabileceğini belirtmektedir: Divinités, s. 2000 dipn. 346.

Satır 5–6: τῶ[ν] πατρῶνων. Frei, Eskişehir çevresinden iki yayımlanmamış yazıtta yine bu sözcüğün görüldüğünü belirtmektedir: 1. Eskişehir Arkeoloji Müzesi, Env. No. A–115–67: Bir Apollon rahibi şu nedenlerle tanrıya adak sunmaktadır: περὶ ἑαυτοῦ κ τῶν ἰδίων κ τῆς κώμη[ς] σωτηρίας κ πατρῶνω[ν] (Frei, dipn. 32). 2. Eskişehir'in kuzeyindeki Gündüzler Köyü'ndeki bir yazıtta Hermagenes adındaki bir rahip, ἱερεύς [’Α]πλακηνός, Zeus Bronton'a şu nedenlerle adak sunmaktadır: ὑπὲρ ΠΑΝΩΝ κ πατρῶνων κ τετραπόδων (Frei, dipn. 33). Bu iki yazıtta da adağı sunanlar rahiptir. Frei burada patron sözcüğünün bilinen, Roma dünyasında tanınan anlamda mı, yoksa dini alandaki bir kurum olarak mı anlaşılması gerektiğinin yazıtlardan çıkartılamadığını vurgulamaktadır. Karşılaştırma amacıyla Makedonya'dan iki yazıt örneği vermektedir: Frei, dipn. 34. Krş. ayrıca yuk. Kat. No. 103 (τῶν κυρίων).

Satır 7–8: Διὶ Βροντῶντι κ Σαουαδίῳ. Adak, Zeus Bronton'a ve Sabazios'a adanmıştır. Tanrı Sabazios ve Zeus Bronton'la ilişkisi hakkında bkz. yuk. Kat. No. 4.

(Sağ yan yüzdeki yazıt)

Satır 1–2: Θ[– – –]κου. Yazıtta baba adı, ön yüzdeki yazıtta olduğu gibi yine anlaşılamaaktadır. Bu adla ilgili olasılıklar hakkında krş. Frei, s. 21 ve dipn. 35. Yazıtta 2. ve 3. satırlarda σὺν γυνῆ [Δ]όμνη geçmektedir. Frei, γυνῆ sözcüğünün yazılışıyla ilgili yorumda bulunmazken, Drew-Bear bu kısmın şu şekilde düzeltilip tamamlanabileceğini belirtmektedir: σὺν γυνῆ[κὶ] |[Δ]όμνη, bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2000 vd. dipn. 346.

Satır 3–4: [φρ]ο(νοῦ)ντες. Sözcükteki NOY harfleri unutulmuş ve sonradan satırın altına eklenmiştir. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 92, 96, 97, 167, 179, 186, 204, 229.

Burada adak taşı, sonraki bir dönemde farklı kişiler tarafından mezar taşı olarak kullanılmıştır. İkinci yazıtın taşa sonradan eklendiği her iki taraftaki yazıt karakterlerinin farklı olmasından da anlaşılmaktadır.

Tarih: Frei'a göre ön yüzdeki yazıt: İ. S. 2.–3. yy.; Sağ yan yüzdeki yazıt: İ. S. 3. yy.'ın ilk on yılından (Aurelius isminden dolayı).

Kat. No. 151

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Karapazar/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Bilinmiyor; Yayında eserin ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Altar, ilk kez 1883 yılında Ramsay tarafından kopya edilmiş ancak yayımlanmamıştır. Cox ve Cameron altarı Ramsay'ın not defterinden çalışmışlar ve onun çizimini kullanmışlardır: Cox–Cameron, MAMA V, s. 149 No. R3 Fig. 81.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur. Ancak, çizimden altarın genel olarak iyi korunmuş olduğu, sadece ön yüzde sağ ve sol kenarlarda yıpranmalar olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtın bazı kısımları zedelenmiştir.

Tanım: Çizimden görülebildiği kadarıyla kalın profillerle gövdeden ayrılan başlık ve kaide kısımları vardır. Başlıkta ince profiller arasında akroterler görülmektedir. Akroterler arasında ise, daire biçimli *patera* benzeri bir motif işlenmiştir. Altarın ön yüzünde belki bir çelenk olabilecek büyük dairevi bir motifin betimi altında ise altı satırdan oluşan yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A Ω Θ

Fig. 28

[A]σκληπιάδ[η]–
2 [ς] Μηνιοθέμιδο[ς]
κ Κύριλλα Μην[υ]–
4 οθέμιδος Δι[ι]
Βροντων[ι]
6 εὐχῆν

"Menothemis
oğlu Asklepiades
ve Menothemis
kızı Kyrilla
Zeus Bronton'a
adağı (sundular)."

Satır 1–2: Asklepiades ve Kyrilla'nın babalarının adı aynıdır: Menothemis. İlk bakışta bu ikisinin kardeş oldukları düşünülebilir. Ancak, yazıtta her ikisinin de baba adları ayrı ayrı veril-

diği için , büyük bir olasılıkla, burada babalarının adı aynı olan iki kişi söz konusudur.

Kat. No. 152

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Bilinmiyor; Yayınlarda eserin ölçüleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Yayın: Altar, ilk kez 1883 yılında Ramsay tarafından kopya edilmiş ancak, yayımlanmamıştır. Cox ve Cameron altarı Ramsay'ın not defterinden çalışmışlar ve onun çizimini kullanmışlardır: Cox-Cameron, MAMA V, s. 155 vd. No. R21 Fig. 93. Cox ve Cameron bu yazıtın belki, Mordtmann, Seidi Gazi, s. 295 No. 9'da (= Σύλλογος 1875, No. 15 = Bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 77) yayımladığı yazıtla aynı olabileceğini belirtmektedirler. Ramsay'ın kopyasında 4 ve 6. satırlar arası iyi okunmaktadır. Mordtmann'ın kopyasında ise bu satırlar yoktur ve Mordtmann yazıtın çok kötü durumda olduğunu belirtmektedir ("*der verstümmelte Zustand der Inschrift*"). Her iki yazıtta bu satırlardaki farklılıktan dolayı, Cox ve Cameron her iki yazıtın birbirlerine çok benzer farklı yazıtlar olabileceğini düşünmüşlerdir. Hatta W.H. Buckler her iki yazıtın aynı şahıs tarafından farklı zamanlarda adanmış olabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle Cox ve Cameron Ramsay'ın kopyasını ayrıca yayımlamayı daha uygun görmüşlerdir. Ancak, yazıtların ifadelerinin aynı olmasından dolayı burada, büyük bir olasılıkla, bir tek ve aynı yazıt söz konusudur. Bu nedenle her iki yazıt da burada bir tek yazıt olarak verilmektedir.

Es. Dur.: Çizimde altarın kaide kısmı yoktur. Taş belki de alt kısmından toprağa gömülü idi.

Tanım: Çizimden görülebildiği kadarıyla altarın profilli başlık kısmına akroterler işlenmiştir. Akroterler arasında bir motifin izleri vardır. Altarın ön yüzünde, gövde üzerinde çelenk motifli betimlenmiştir. Yedi satırlık Eski Yunanca yazıtın ilk iki satırı çelengün üst kısmına, diğerleri ise, alt kısmına yazılmıştır. Yazıt oldukça özensiz gözükmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A W E C Z

	Zeύξις Πασικρά-	"Bir adı da
2	του ὀκα-	Hiereus olan
	<i>çelenk</i>	Pasikrates
		oğlu Zeuksis
		bütün aile
	[ἰ]ερεὺς περὶ τ-	üyelerinin
4	ῶν ἰδίων π-	esenliği
	άντων σω-	için Zeus
6	τηρίας Δι	Bronton'a
	[B]ροντῶ[ντι]	adağı
8	[εὐχήν]	(sundu)."

Fig. 29

Satır 1–3: Πασικράτης ὁ κα[ί 'Ι]ερεύς. Rahip anlamına gelen Hiererus sözcüğünün isim olarak kullanılması oldukça enderdir. Örnekleri için bkz. Preisigke, Namenbuch, s. v. 'Ιέρεια için krş. Fraser–Matthews, Names 1997, s. 216.

Kat. No. 153

Altar (Lev. 40, a–ç; 37, d–f = ıstampaj fotoğrafı) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir (Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de türbenin üst kısmındaki mezarlıkta durmaktaydı); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–81–67; **Malz.:** Gri–beyaz mermer; **Yük.:** 84 cm; (gövde) 50, 5 cm; **Gen.:** (başlık) 36 cm; (gövde) 31 cm; (kaide) 35 cm; **Kal.:** (başlık) 26 cm; (gövde) 26 cm; (kaide) 32 cm; **H. Yük.:** 2–2, 5 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 441 No. 70; Cox–Cameron, MAMA V, s. 106 vd. No. 221 Lev. 50.

Es. Dur.: Altar iklim koşulları nedeniyle son derece yıpranmıştır. Eserin sol alt köşesi kırılmıştır. Arka yüzde üst kısımdan altarın yarısına kadar derin bir kırık vardır. Bütün yüzeyler çok aşınmıştır. Ön yüzdeki yazıt da çok zarar görmüştür ve artık yer yer okunmamaktadır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın akroterleri arasında bir *baitylos* (küçük, üçgenimsi motif) kabartması bulunmaktadır. On satırlık Eski Yunanca yazıtın ilk satırı başlık üzerine yazılmıştır. Ön yüzde, gövde üzerinde yazıtın 3. ve 6. satırları arasında kabartma biçiminde krater betimlenmiştir. Altarın sağ ve sol kısımlarına ise birer öküz başı işlenmiştir. Altarın arka yüzünde girland kabartması bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E □ Y

	[T]ατεις Πλουσίου	"Plousios kızı
2	σὺν τέκνοις Ὀνη-	Tateis çocukları
	σίμου κ̅ Χαριδήμ-	Onesimos ve Khari-
4	ου̅ κ̅ Ἀπ-	demos ve Appes'le
	<i>krater</i> πης	beraber kendi-
6	περὶ ἑαυτῶν κ̅	lerinin ve bütün
	τῶν ἰδίων πάν-	aile üyelerinin
8	των σωτηρίας	esenliği için
	[Διὶ Βρον]τῶντι εὐ-	Zeus Bronton'a
10	χήν	adağı (sundu)."

Satır 1: [T]ατεις. Körte ismi "Ατεις olarak okumuştur. Tateis, Batı ve Orta Anadolu'da, özellikle de Phrygia'da çok iyi belgelenmiş bir yerli kadın adıdır (Lallname), bkz. Zgusta, Personennamen, s. 497 vd. § 1517–5. Bkz. ayrıca Frei, Epichorische Namen, s. 186; Πλούσιος. Yunan erkek adıdır, krş. Osborne–Byrne, Names, s. 369; Ramsay, Sepulchral

Customs, s. 256 No. 6.

Satır 2–5: σὺν τέκνοις Ὀνησίμου κ̅ Χαριδήμου κ̅ Αππης. Başta σὺν *praepositio*'su olmasına rağmen Tateis'in çocuklarının ismi *genitivus* halinde verilmiştir. Αππης. Phrygia'da, özellikle Kotiaion ve Aizanoi çevresinde iyi belgelenmiş bir yerli kadın adıdır: bkz. Zgusta, Personennamen, s. 74 § 66–14. Bkz. ayrıca Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2005 dipn. 363 ve aş. Kat. No. 176. Krş. ayrıca Frei, Epichorische Namen, s. 184.

Kat. No. 154

Altar (Lev. 37, a ve b–c = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Kuyucak/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ancak, Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Kuyucak Köyü'nde Mehmet Efendi'nin evindeki merdivene örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 70 cm; **Gen.:** (başlık) 35, 5 cm; (gövde) 30 cm; **Kal.:** (başlık) 30 cm; (gövde) 27 cm; **H. Yük.:** 2, 75–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 84 No. 179 Lev. 44.

Es. Dur.: Altar, Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada alttan yere gömülü durumdadır.

Tanım: Oldukça yıpranmış olan altarın üzerindeki motifler zor seçilmektedir. Yere gömülü olduğu için alt ve arka kısımları görülmeyen altarın hafif profille dışarı taşan başlık kısmı vardır. Yayında başlık üzerinde arasında çizgi süsler bulunan küçük akroterlerin olduğu belirtilmesine rağmen fotoğrafta bunlar görülememektedir. Üç satırdan daha fazla olduğu anlaşılan birinci Eski Yunanca yazıt (a) başlık üzerine yazılmıştır. Gövde üzerindeki dört satırlık ikinci Eski Yunanca yazıtın (b) üst kısmında yüksek kabartma biçiminde bir erkek büstü işlenmiştir. Altarın sol yüzünde başını sağa çevirmiş ve kanatları açık bir kartal betimi görülmektedir. Altarın sağ ve arka cepheleri görülmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C A

(a)

	καταιερώσας	Ammitealı?
2	δὲ Μένανδρος	Menandros
	Ἀμμιτεανός	kutsayarak

(b)

	Τειμόθεος καὶ	Teimotheos ve
2	[Ἄ]τταλος καὶ Τείμ-	Attalos ve Teimeos
	εος Διὶ Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
4	[τι εὐχ]ήν	adağı (sundular)."

Yaz. a) (Yaz. tam gözükmektedir)

Satır 1: καταιερώσας. Phrygia'da ιερώω ile birlikte '*Psilosis*' (= Yunancada sözcük başındaki h sesinin düşmesi) görülmesi oldukça yaygındır. Buradaki gibi, *elision* oluşmaması ender gö-

rülen bir durumdur.

Satır 3: Ἀμμυτεανός. Bugüne kadar bu isimde bir yer bilinmemektedir. Zgusta, Ortsnamen, s. 69 § 58–2. Zgusta, Ἀμμυτεανός *ethnikon*'undan kaynaklanan ve büyük bir olasılıkla Dorylaion ile Nakoleia arasında bulunan yer isminin Yunanca olabileceğini söylemekte ve ἀμμίτης sözcüğünün bir tür kumtaşı ("*eine Art Sandstein*") anlamına geldiğini belirtmektedir.

Kat. No. 155

Altar (Lev. 41, a–ç) (*vidi*)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–70–68; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 33 m; **Gen.:** (başlık) 71 cm; (gövde) 58 cm; (kaide) 77 cm; **Kal.:** (başlık) 58 cm; (gövde) 44 cm; (kaide) 51 cm; **H. Yük.:** 4–5 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 353 No. 142 Lev. 639.

Es. Dur.: Altarın başlığının üst profili birçok yerden zedelenmiş ve kırılmıştır. Ön yüzde, ka-idenin sağ köşesi kırılmıştır. Arka yüzde de başlığın sol alt köşesi kırıktır. Altarın üzerinde birçok çatlak ve çizik vardır. Ancak, genel olarak iyi korunmuş bir eserdir.

Tanım: Altarın fazla yüksek olmayan başlık kısmında cephe çevre palmetlerle süslü akroter-ler vardır. Başlıkta üst ve alt kısımlarda ince bir profil işlenmiştir. Başlık Ön yüzde, akroterler arasında üzüm salkımlarıyla dolu bir asma betimi ile süslenmiştir. Arka yüzde, ortada bir pa-tera, her iki yan yüzde ise, irili–ufaklı altı yapraktan oluşan birer rozet betimi bulunmaktadır. Altarın ön yüzünde, gövde üzerinde çifte bağlanmış iki öküzlü başı, onun altında ise üç satırdan oluşan, iri yazılmış Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Altarın arka yüzünde bir çelenk motifi vardır. Yan yüzlerde herhangi bir betim yoktur. Eserin başlıkla eşit yükseklikte kaide kısmı vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α φ Ε Ω

Οἱ αὐτοὶ ἀδελ-
φοὶ Διὸς Βροντῶ-
ντι εὐχήν

"Aynı kardeşler
Zeus Bronton'a
adağı (sundular)."

Satır 1–2: Οἱ αὐτοὶ ἀδελφοί. Adağı sunan kardeşler, büyük bir olasılıkla, bu adağı, daha önce sunmuş oldukları ve üzerinde isimleri bulunan olasılıkla bir başka adağın yanına dikmişler, bu yüzden de kendi isimlerini tekrar yazdırmak gereği duymamışlardır. Onun yerine αὐτοί sıfatını kullanmışlardır. En baştaki *omikron*, sözcüğün baş harfi olarak diğerlerinden büyük yazılmıştır, krş. Haspels, Highlands, No. 51.

Kat. No. 156

Altar (Lev. 42, a–b)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 32 m; (gövde) 66 cm; **Gen.:** (başlık) 53 cm; (gövde) 46 cm; **Kal.:** (başlık) 46 cm; (gövde) 42 cm; **H. Yük.:** 3–3, 5 cm; **Altarın üzerindeki çukurun çapı:** 41 cm; **derinliği:** 14, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 66 No. 134 Lev. 38.

Es. Dur.: Altar arka kısmın alt tarafından toprağa gömülüdür. Ön yüz açıktadır. Eser bir hayli yıpranmıştır. Köşelerde kırıklar, eserin üzerinde çatlaklar vardır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısmından oluşan altarın başlığında palmet akroterler görülmektedir. Akroterler arasında, ön yüzde sarkan iki üzüm salkımı betimi, sağ yüzde dört nokta yapraklı rozet, sol tarafta rozet benzeri bir motif ve arka yüzde burgulu yuvarlak rozet betimleri vardır. Altarın gövdesi üzerinde, ön yüzde boyunduruğa bağlanmış iki öküz başı kabartması görülmektedir. Bunun altında, özenli yazılmış ve bütün yüzeyi kaplayan yedi satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Ancak, yazıtın son satırı kaide üzerine yazılmıştır. Altarın sağ yüzünde, gövde üzerinde bir girland betimi, solda ise, üzüm salkımı betimi vardır. Arka yüzde ise, büyük bir krater kabartması ve onun iki yanında üzüm salkımları görülmektedir. İğinc bir durum olarak altarın üst kısmında yuvarlak büyük bir çukur vardır. Eser sonraki bir dönemde başka bir amaçla kullanılmış olmalıdır.

Yaz. İçeriği: Bir Adamın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω

	'Αρχεστράτη σὺ–	"Arkhestrate çocukları
2	ν τέκνοις Αἰλίοις	Aelius Hermes ve
	['E]ρμῆ κ' Ἑρμιανῶ	Aelius Hermianos'la
4	ἀνδρὶ γλυκυτά–	beraber biricik eşine
	τῷ μνήμης χάριν	hatırasından dolayı
6	ἔξετέλεσε κ' Διὶ	(bu altarı diktirmek görevini)
	[Br]οντῶντι εὐχάην	yerine getirdi ve Zeus
		Bronton'a adağı (sundu)."

Satır 2: Αἰλίοις. Krş. Cox–Cameron, MAMA V, s. 13 No. 24.

Satır 4–5: ἀνδρὶ γλυκυτάτῳ μνήμης χάριν. Altar, Arkhestrate tarafından çocuklarıyla birlikte Zeus Bronton'un yanı sıra biricik eşinin hatırasına adanmıştır.

Altarın üzerindeki çukur için krş. Cox–Cameron, MAMA V, No. 101 ve 140.

Kat. No. 157

Altar (Lev. 42)

Bul. Y.: Kuzkaya (Kozkaya)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları

sırada Kuzkaya'da bir duvara örülüdür; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** (görülebilin) 95 cm; (gövde) 50 cm; **Gen.:** (başlık) 57 cm; (gövde) 47 cm; **Kal.:** 50 cm; **H. Yük.:** yayında verilmiyor.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 44 No. 78 Lev. 28.

Es. Dur.: Altar, Cox ve Cameron çalıştığı sırada alt kısımdan toprağa gömülü durumdadır. Eser her yönden oldukça yıpranmıştır ve kırıklar vardır.

Tanım: Eserin ön yüzünde, başlık kısmında, her iki akroter arasında, bir palamut veya olasılıkla stilize edilmiş bir üzüm salkımı betimi görülmektedir. Başlık kısmında köşe akroterleri işlenmiştir. Altı satırlık Eski Yunanca yazıt gövde yüzeyini kaplamaktadır. Eserin öteki yüzleri zarar gördüğü için herhangi bir süsleme olup olmadığı anlaşılamamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε φ Υ Ω

	Ἀγαθῆν τύχην Ἀύρ.	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Μάρκος Ἑρμολάου	Hermolaos oğlu
	σὺν θρέψαντι	Aur(elius) Marcus
4	Δάφνω κ̅ συντ[ρό]–	beslemesi Daphnos'la
	[φφ] Εὐτύχην ὑπὲρ	ve süt kardeşi Eutykhes'le
6	[τῶ]ν ἰδίῳν Διὶ Βρον–	beraber aileleri için
	τῶντι εὐχίην	Zeus Bronton'a
		adağı (sundu)."

Satır 1: τύχην. χ harfi kazınmıştır.

Satır 3 ve 4–5: Besleme (burada ὁ θρέψαντος) ve süt kardeş (σύντροφος) sözcükleri için κρ̅. yuk. Kat. No. 78.

Kat. No. 158

Küçük Altar (Lev. 42, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Kıravdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi (Peter Frei 1991 yılında Kıravdan Köyü'nde Ahmet Eskioğlu'nun ahırından söküp müzeye getirmiştir); **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 55 cm; **Gen.:** (başlık) 0, 27 cm; (gövde) 0, 235 cm; (kaide) 0, 32 cm; **Kal.:** 0, 16 – 0, 17 cm; **H. Yük.:** 2–2, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Bütün köşe ve kenarlarında darbeler olan altanın yüzeyi de hayli yıpranmıştır. Yazıtta yer yer kırık ve aşınmalar görülmektedir.

Tanım: Oldukça küçük betimlenmiş olan altar, başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşmaktadır. Başlık kısmı kaideye oranla biraz daha yüksektir. Başlığın sadece ön yüzüne köşe akroterleri işlenmiştir ve altar sadece ön ve yan yüzlerden profillidir. Eserin arka ve yan yüzleri boştur. Altarın başlığının tepe kısmında sonradan oluşturulmuş bir oyuk bulunmaktadır.

Başlıkta, akroterler arasında, özensiz biçimde sonradan çizilmiş bir *Khristi Monogram* görülmektedir. Altarın alt başlık profilinde başlayan Eski Yunanca yazıt, altta gövde üzerinde yedi satır olarak devam etmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ε Υ

Khristi Monogram

	Ἀγαθῆ Τύχη· Α[ύρ.]	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[Ἀ]νδρέας Μ-	Maximus oğlu
	[α]ξίμου σὺν	Aur(elius)
4	[γ]υναικὶ Βερ-	Andreas eşi
	ονείκη κ̣ Ι̣ Α̣ Κ̣-	Beroneike/s ile
6	Ν̣ ΠΑΝΤ̣ ----	birlikte ----
	Δι̣ Βρον[τῶν]-	----- Zeus
8	τι εὐχῆν	Bronton'a adığı (sundu)."

Satır 4-5: Βερoneίκη/ς = Βερονίκη/ς. Dorlylaion'dan örnekler için krş. Cox-Cameron, MAMA V, No. 61 ve 62. Ad *nominativus*'da Beronike veya Beronikes olabilir. Sonu -ή veya -ής ile biten kadın adları ile ilgili olarak bkz. Robert, Noms Indigènes, s. 215; Robert, Hellenica XI/XII (1960) s. 378 dipn. 4; Robert, Hellenica XIII (1965) s. 256 dipn. 3. Daha ayrıntılı olarak bkz. Laminger-Pascher, Frauennamen.

Kat. No. 159

Altar (Lev. 43)

Bul. Y.: Yağmurlar (Yağmurlu)/Kütahya (Çavdarhisar-Tavşanlı arasında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Yağmurlar'da durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 60 cm; **Gen.:** 38 cm (gövde: 34 cm); **Kal.:** Ölçülememiştir; **H. Yük.:** 2-3, 5 cm.

Yayın: Altar ilk olarak Cox ve Cameron tarafından 1926 yılında bulunup işlenmiştir. Cox ve Cameron eseri 1928 yılında Buckler et alii, Valley, s. 37'de tanıtmaktadırlar. Daha sonra 1937 yılında eseri kısaca yayımlamışlardır: Cox-Cameron, MAMA V, s. 175 No. ZB 88; Levick-Mitchell, MAMA IX, s. 20 No. 50 Lev. 7; SEG 38 (1988) s. 392 vd. No. 1296; Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 2013 No. 25 dipn. 408; SEG 40 (1990) s. 398 vd. No. 1250.

Es. Dur.: Altar oldukça zarar görmüştür. Eser bir yapı duvarına örülmüştür ve alt kısmından toprak içindedir. Altarın gövdesi üzerinde kırığa benzer derin bir çatlak vardır. Eserin yüzeyi ve yazıt çok aşınıp yıpranmıştır. Kartalın başı çatlaktan dolayı parçalanmıştır. Derin çatlak nedeniyle yazıt da zarar görmüştür.

Tanınım: Altarın başlık kısmı birçok profille gövdeye bağlanmaktadır. Profil üzerinde, köşe-

lerde çok küçük ve zarif akroterler seçilmektedir. Profilin üzerine yazıtın ilk iki satırı yazılmıştır. Diğer satırlar gövde üzerinde devam etmektedir. Gövde üzerine yıldırım demeti üzerinde duran bir kartal betimlenmiştir. Yazıt kartal betiminin sağında ve solunda devam etmektedir. Altarın sağ ve sol yan cephelerinde motifler olduğu yayınlarda belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Ε C A

	ἔτους σκζ'	"Sene 227.
2	[K]ράτερος Ἀπολ- ωνίου ὑπὲρ τῆς ιδί-	Apollonios oğlu Krateros
4	[α]ς σωτη[ρία]ς καὶ τ- ῶν ἰ[δίων κα]ὶ τῆς	kendisinin, ailesinin ve
6	κώμη ς Διὶ Βρον kartal τῶν-	köyünün esen- liği için Zeus
8	εὐχ τῆ ήν	Bronton'a adağı (sundu)."

Satır 1: ἔτους σκζ'. Levick–Mitchell, Tavşanlı ve çevresinde bulunan diğer eserlerin *Actium* değil de *Sulla aera*'sına göre tarihlendiğini belirtse de ("all are much more appropriately dated by the Sullan than by the Actian era") yukarıdaki eseri *Actium aera*'sına göre İ. S. 195–6'ya tarihlemektedirler. Ancak, hesaplamada hata yapmış ve ζ'yı 7 yerine 6 olarak almışlardır. Drew-Bear bu hatayı da düzeltmekte ve yılı 227 olarak vermektedir. Ve eğer *Actium aera*'sı söz konusu olsaydı 196/97 yıllarının doğru tarih olacağını belirtmektedir. Ancak, Tavşanlı ve çevresinde Antik Dönem'de *Sulla aera*'sı kullanılmıştır ve yazıtın tarihi İ. S. 142/143 yıllarıdır, krş. Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 2013. Aizanoi ve çevresinde *Sulla aera*'sı kullanılmasıyla ilgili olarak bkz. Wörrle, *Aizanoi II. Anadolu'da ve Phrygia'da kullanılan takvimler hakkında genel olarak* bkz. Leschhorn, *Ären*.

Satır 2–3: Ἀπολώνιος = Ἀπολλώνιος.

Tarih: *Sulla aera*'sına göre İ. S. 142/143 yıllarındandır.

Kat. No. 160

Altar (Lev. 43)

Bul. Y.: Tavşanlı/Kütahya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. L. Tuğrul çalıştığı sırada eser Tavşanlı'da jandarmanın kapısının önünde durmaktaydı; **Malz.:** Mavi damarlı mermer; **Yük.:** (toprak üstündeki kısmı) 76 cm; **Gen.:** 37–42 cm; **Kal.:** 38–42 cm; **H. Yük.:** 2–2, 5 cm.

Yayın: Tuğrul, *Buluntular*, s. 36 No. 2 Lev. 14.

Es. Dur.: Altarın alt kısmı toprak içindedir. Eserin bütün yüzeyleri hayli yıpranmıştır.

Tanım: Başlık kısmında, köşelerde akroterler vardır. Yazıtın ilk iki satırı başlık profili üzerine yazılmıştır. Son satır gövde üzerindedir. Yazıtın altında küçük bir vazo kabartması, onun

altında da büyük bir öküz başı ve onu alttan saran heybetli bir girland kabartması vardır. Altarın öteki yüzleri boş bırakılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Α € C

2 Δι̅ Βροντῶντι
Λυκομήδης ἀνέσ-
τησεν

"Lykomedes
Zeus Bronton'a
(bu altarı) dikti."

Satır 2: Λυκομήδης. Kşş. Fraser–Matthews, Names, s. 290.

Yüksek Başlıklılar (6.1.2.1.2.2.) (Kat. No. 161–170)

Kat. No. 161

Altar (Lev. 43, a–c) (*vidi*)

Bul. Y.: Oklubalı/Höyük Eteği/İnönü/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–62–77; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 93 cm; **Gen.:** (başlık) 37 cm; (gövde) 36 cm; (kaide) 38 cm; **Kal.:** (başlık) 46 cm; (gövde) 40 cm; (kaide) 44 cm; **H. Yük.:** 1, 5–3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altar köşelerde ve kenarlardaki hafif zedelenmeler dışında iyi korunmuştur. Ancak, eserin üzerindeki kabartma betimler bir hayli silikleşmiştir. Yazıt da yer yer zarar görmüştür.

Tanım: Altarın yüksek ve profilli olan başlık kısmında köşelerde akroterler görülmektedir. Sağ yan yüzde akroterler işlenmemiştir. Yüksek başlık kısmında, ön yüzde akroterler arasında dört bölmeli bir rozet işlenmiştir. Eski Yunanca yazıtın ilk satırı başlık profili üzerine yazılmıştır. Yazıt gövde üzerinde devam etmektedir ama gövdedeki ilk iki satır kazınmıştır. Geri kalan yedi satırlık yazıt kimi yerlerinde zedelenmiştir. Altarın sağ yan yüzü boş bırakılmıştır. Sol yan yüzde, başlıkta bir rozetin izleri, gövde üzerinde ise iki öküz başının izleri görülmektedir. Arka yüzde, başlıkta bir *patera*, gövdede ise uçları aşağıya sarkan ince bir girland motifi vardır. Altarın alçak kaidesi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Υ ΛΛ Ε Ω

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[[-----]]	Menandros kızı
	[[-----]]	-----
4	Μενάνδρου πε-	-----
	ρὶ τῆς ἑαυτῶν κ	kendisi ve çocukları
6	Λουκίλλης κ Οὐ-	Lucilla ve Va-
	αλεριανοῦ κ Ἰου-	lerianus ve Iulius
8	λίου τέκνων	için Zeus
	Διὶ Βροντῶντι	Bronton'a adak
10	εὐχῆς χάριν	gereği (sundu)."

♣

Satır 2–3: Satırlar kazınmıştır. Burada, büyük bir olasılıkla, çocukların annelerinin adı vardı. Belki ilk satırda Αὐρήλια duruyordu.

Satır 5: περὶ τῆς ἑαυτῶν. Burada τῆς'den sonra gelmesi beklenen ἑαυτῆς olasılıkla yanlışlıkla ἑαυτῶν olarak yazılmıştır. Ancak, burada bir başka olasılık da söz konusu olabilir. τῆς'den sonra σωτηρίας sözcüğü unutulmuş olabilir. Bu durumda, yazıtın başında kazınan yerde çocukların hem annelerinin hem de babalarının isimlerinin olması beklenmelidir.

Kat. No. 162

Altar (Lev. 44)

Bul. Y.: Akoluk/Kütahya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Haspels çalıştığı sırada altar Akoluk'da bir evin duvarında örülü durmaktaydı; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** (görülebilir) 1, 15 m; (büst) 38 cm; **Gen.:** 52 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor (duvarda örülü olduğu için ölçülemiyor); **H. Yük.:** 1, 5–3 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 336 vd. No. 103 Lev. 628 ve s. 203 vd.; Haspels, Centre, s. 229.

Es. Dur.: Altar son derece aşınmıştır. Figürler ve ayrıntılar zor seçilmektedir. Büstün yüz kısmı kırılmıştır. Eserin bütün kenar ve köşeleri zedelenmiştir. Yüzeyde birçok çatlak ve ezilmeler vardır. Yazıt da oldukça aşınmıştır.

Tanım: Duvara örülmüş olduğu için sadece ön yüzü görülebilir altların başlık kısmı üst taraftan yuvarlaklaştırılmıştır. Yüksek profille gövdeden ayrılan yüksek başlık kısmı vardır. Başlığın ön yüzünde, ne olduğu anlaşılabilen ve ayakta duran bir figür cepheden işlenmiştir. Figürün alt kısmında, profilin üzerinde üç satırlık Eski Yunanca yazıt seçilmektedir. Altarın gövdesi üzerine, ön yüzde kabartma bir büst işlenmiştir. Büstün yüzü zarar gördüğü için kimi betimlediği anlaşılabilir değildir. Büstün üç tane sağ ve üç tane de sol yanında olmak üzere, alt alta toplam altı adet üzüm salkımı betimlenmiştir. Büstün alt kısmında, kaide profilinin üst tarafında çifte koşulmuş öküzlü kabartma biçiminde işlenmiştir. Bu kabartmanın alt kısmına, kaide profili üzerine tekrar iki satırlık Eski Yunanca yazı yazılmıştır. Altarın öteki yüzleri görülemez.

Yaz. İçeriği: Bir Kadının Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C Ω

(başlık profili üzerindeki yazıt)

	'Αρίστων ὑπὲρ τῶν ἰδίων—	"Ariston bütün aile
2	ν πάντων Διὶ Βροντῶντι	üyeleri için Zeus
	εὐχὴν	Bronton'a adığı (sundu)."

(kaide üzerindeki yazıt)

	'Αρίστων 'Α[. . .]πιλαίου ἱ—	"A — — —pilaios? oğlu
2	δίᾳ μάνμη εὐχὴν	Ariston kendi annesine
		adığı (sundu)."

(başlık profili üzerindeki yazıt)

Satır 1: 'Αρίστων. *Alpha*'nın orta çizgisi unutulmuştur.

(kaide üzerindeki yazıt)

Bu yazıt olasılıkla, birinci yazıttan bağımsız olarak sonradan yazılmıştır.

Satır 1: 'Α[. . .]πιλαίου. Son *alpha* belki de bir *lambda*'dır.

Satır 2: μάνμη = μάμη bkz. yuk. Kat. No. 99 (sözcük burada büyükanne anlamında). Çift

my yerine *ny* kullanımına örnekler için bkz. Haspels, Highlands, s. 337 No. 103. *μάμμη* sözcüğü burada olasılıkla anne olarak anlaşılmalıdır. Altarın üzerindeki zarar görmüş olan büst, olasılıkla Ariston'un ölmüş olan annesini betimlemekteydi.

Kat. No. 163

Altar (Şek. 19–20; Lev. 45, a–ç; 44, d) (*vidi*)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-72-68;

Malz.: Kırmızılı mermer; **Yük.:** 58 cm; **Gen.:** (başlık) 50 cm; (gövde) 44, 5 cm; **Kal.:**

(başlık) 35 cm; (gövde) 31 cm; **H. Yük.:** 3, 5–4 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 353 vd. No. 143 Lev. 638.

Es. Dur.: Altarın sağ alt köşesi arkasına kadar kırılmış ve sonradan çimento ile tamamlanmıştır. Başlık kısmında küçük kırık ve zedelenmeler vardır. Eserin üzerinde uzun ve derin bir çatlak ve çizikler bulunmaktadır.

Tanım: Altarın oldukça yüksek işlenmiş bir başlık kısmı vardır. Başlık üzerinde çepeçevre yine yüksek işlenmiş köşe akroterleri görülmektedir. Sadece ön yüzdeki akroterler palmet biçiminde betimlenmiştir. Başlığın üst kısmı hafifçe içe doğru profillidir. Yine altta kalın bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Başlıkta, ön yüzde bir öküz başı betimi, arkada bir destekli krater betimi, sağ yan yüzde bir örgü sepeti, sol yan yüzde ise, bir öküz başı betimi bulunmaktadır. Altarın ön yüzünde, gövde üzerinde düzgün yazılmış yedi satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Arka yüzde üzüm salkımları, yaprakları ve dallarıyla bir asma ağacı betimlenmiştir. Sağ yan yüz boştur. Sol yan yüzde ise bir çelenk betimi vardır. Çelengi saran kurdela, çelengin altından çıkıp sağ ve soldan çizgi biçiminde yukarı doğru uzanmaktadır. Kurdelaların ucuna birer sarmaşık yaprağı betimlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ξ Ω

	Παπας Ἀλεξά-	"Aleksandros
2	νδρου καὶ τὰ	oğlu Papas ve
	τέκνα αὐτῶ-	onların çocukları
4	ν ὑπὲρ τῶν ἰ-	aileleri için Zeus
	δίῳν Διὶ Βρο-	Bronton'a adağı
6	ντῶντι εὐχ-	(sundular)."
	ήν	

Kat. No. 164

Altar (Lev. 44)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da bir evin avlusunda durmaktaydı; **Malz.:** Dokimaion Mermeri; **Yük.:** 1, 06 m; **Gen.:**

(başlık) 42 cm; (gövde) 34 cm; (kaide) 46 cm; **Kal.:** (başlık) 36 cm; (gövde) 29 cm; (kaide) 35 cm; **H. Yükl.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 63 No. 127 Lev. 37.

Es. Dur.: Altarın başlığının sağ kısmında ufak bir kırık vardır. Kaidenin sol köşesi de kırıktır. Eserde pek çok zedelenme ve çatlak vardır.

Tanınm: Başlık, gövde ve kaideden oluşan altarın başlık kısmında, akroterler arasında hafif kabartma biçiminde bir öküz başı betimi vardır. Bunun dışında altarın üzerine herhangi bir süs işlenmemiştir. Eserin yan ve arka yüzlerinin durumu hakkında yayında herhangi bir bilgi yoktur. Ön yüzde, gövde üzerinde yedi satırdan oluşan ve özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Altarın başlık ve kaidesi oldukça yüksek işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε ϕ Ω Ο Ζ

	Μηνοφῶν καὶ	"Menophon ve
2	'Απολωνίδης κα-	Apolonides ve
	ὶ Φιλτῆς ὑπὲρ τῶν	Philtes bütün
4	ιδίων πάντων	aile üyeleri ve
	καὶ Οὐεζαίτων	Vezeitai için
6	Δι[ἰ Β]ροντωντι	Zeus Bronton'a
	εὐχήν	adağı (sundular)."

Satır 2: 'Απολωνίδης = 'Απολλωνίδης.

Satır 3–5: ὑπὲρ τῶν ιδίων πάντων καὶ Οὐεζαίτων. Adak tanrıya, bütün aile üyeleri ve Οὐεζαίται için sunulmuştur. Οὐεζαίται *ethnikon*'una yine Eskişehir'de Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören) Köyü'ndeki bir adak taşında rastlanmıştır: bkz. Cox–Cameron, MAMA V, No. 150. Adak, Μῆν Ἰταλικός'a adanmıştır ve büyük olasılıkla Men Italikos'un bu köyde bir kutsal alanı olmalıdır. Cox ve Cameron Süpren'nin büyük olasılıkla Οὐεζαίται halkına ait olduğunu ve bu yerin Süpren'de olduğunu belirtmektedirler. Zeus Bronton'un Avdan'da bulunan kutsal alanına çevre köylerden birçok adak sunulmaktaydı. Bunlardan birisi bu yazıtın da gösterdiği gibi Οὐεζαίται'dır. Benzer bir *ethnikon* olan Οὐαζηνός hakkında bkz. Calder, MAMA I, No. 402. Οὐεζαίται ile ilgili olarak bkz. ayrıca Schuler, Ländliche Siedlungen, s. 309 (Nur durch Ethnika bekannte Landgemeinden) No. 34. Zgusta'da yerin ismi Ουεζα olarak geçmektedir: Zgusta, Ortsnamen, s. 457 § 970 harita 365. Zgusta bu yerin, belgelerin buluntu yerlerinde, yani Dorylaion ile Nakoleia arasında aranması gerektiğini belirtmektedir. Krş. ayrıca Zgusta, Ortsnamen, § 312 ve Belke–Mersich, TIB 7, s. 392 s. v. Süpüren.

Kat. No. 165

Altar (Lev. 44)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir (Haspels'e köylüler taşın Avdan Köyü'ndeki ören yerinden olduğunu söylemişlerdir); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Haspels çalıştığı sırada Karamustafa'da, köyün çeşmesine örülüdür; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 1, 26 m; **Gen.:** (başlık) 44 cm; (gövde) 37 cm; (kaide) 47 cm; **Kal.:** (başlık) 33 cm; (gövde) 30 cm; (kaide) 36 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 355 vd. No. 147 Lev. 639; Haspels, Centre, s. 228 Fig. 5.

Es. Dur.: Altar genel olarak iyi durumdadır. Ancak taş duvara örülü olduğu için öteki yüzleri görülememektedir. Sadece ön yüzde, sağ kenarda ufak bir kırık vardır.

Tanım: Yüksek başlık ve kaide kısımlarına sahip olan altarın başlığı üst ve alt kısımlardan profillendirilmiştir. Başlıkta palmetlerle süslü büyük köşe akroterleri görülmektedir. Akroterlerin arasında ise büyük bir üzüm salkımı betimi bulunmaktadır. Altarın gövdesi neredeyse tamamen yazıt ile kaplanmıştır. Ön yüzde on satırlık, özenli yazılmış ve iyi durumda olan Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Onesimos ile Ammia'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Γ Ε Α ΛΛ Φ

	Zωτικός με–	"Zotikos eşi
2	τὰ συνβίου Εἰ–	Eirene'yle birlikte
	ρήνης πατρὶ Ὀ–	biricik babası
4	νησίμω κ μη[τ]–	Onesimos'a ve
	ρὶ Αμμια γλυ–	biricik annesi
6	κυτάτοις μνή–	Ammia'ya pek
	ματος φιλάτο–	aziz hatıralarının
8	υ τῆν ἐώνιον χά–	ebediyeti nedeniyle
	ριν κ Διὶ Βροντῶ–	ve Zeus Bronton'a
10	ντι εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 5: Αμμια. Bkz. yuk. Kat. No. 41.

Satır 3–10: Ὀνησίμω κ μη[τ]ρὶ Αμμια γλυκυτάτοις μνήματος φιλάτου τὴν ἐώνιον χάριν κ Διὶ Βροντῶντι. Altar, hem Onesimos ile Ammia'nın hatıralarına hem de Zeus Bronton'a adanmıştır. 8. satırda ἐώνιον = αἰώνιον.

Kat. No. 166

Altar (Lev. 44)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Kırmızı damarlı gri mermer; **Yük.:** yak. 1, 06 m; (gövde) yak. 63 cm; **Gen.:** (başlık) 50 cm; (gövde) 43 cm; **Kal.:** (başlık) yak. 39 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 63 No. 128 Lev. 37.

Es. Dur.: Altarın alt ve arka kısımları Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada toprağa gömülü durumdadır. Altar çok yıpranmıştır ve her yerinde küçük kırıklar ve çatlaklar görülmektedir.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısmından oluşan altarın kaidesi toprağa gömülü olduğu için görülememektedir. Yüksek başlık kısmında, ön yüzde çok büyük ve gösterişli palmet biçimli akroterler işlenmiştir. Akroterlerin arasında beş yapraklı rozet betimi vardır. Sağ yüzde ise, üç yapraklı bir rozet betimi görülmektedir. Yayında altarın üzerindeki başka betimler hakkında bilgi yoktur. Gövde üzerinde çifte bağlı iki öküz başı alçak kabartma olarak işlenmiştir. Bunun altında ise, dört satırdan oluşan Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: ()

	[*P]ωμανὸς Ἐπαφ[ρ]οδ[ει]–	"Epaphrodeitos oğlu
2	[τ]ου μετὰ συνβί[ο]υ	Rhomanos eşi Asklepiya ve
	Ἀσκληπίας κ̅ τέκνων	çocuklarıyla beraber Zeus
4	Διὶ Βροντῶντι εὐχίην	Bronton'a adağı (sundu)."

Kat. No. 167

Altar (Lev. 56)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, zamanında Aşağı Ilıca'da Türk Mezarlığı'ndaki türbenin duvarına örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 20 m (Haspels: 1, 15 m); **Gen.:** 40 cm (Haspels: 52 cm); **Kal.:** 40 cm (Haspels: 36 cm); **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Eser, ilk olarak 1902 yılında Ernst Brandenburg tarafından kopya edilmiş ama yayımlanmamıştır. W.H. Buckler Brandenburg'un notlarından ve fotoğraflarından yazıtları okuyup deşifre etmiştir. Cox ve Cameron ise Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün izni ile yazıtı yayımlamışlardır: Cox–Cameron, MAMA V, s. 175 No. ZB 86; Haspels, Highlands, s. 350 No. 134. (Haspels, Cox ve Camron'da 4.–6. satırları düzeltmiştir.)

Es. Dur.: Altar iklim şartlarından çok yıpranmıştır ve alt kısımdan kırılmıştır. Altarın üzerinde birçok küçük çatlak ve çizik vardır. Yazıt da yer yer silinmiştir.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlığı çizgi süslerle bezenmiş akroterlerle işlenmiştir. Ön yüzde, akroterler arasında büyük ve ters duran bir *baitylos* (küçük, üçgenimsi motif) betimi vardır. Altarın ön yüzünde bir çelenk kabartması ve onun da altında altı satırdan oluşan, düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın son satırı kaide üzerine yazılmıştır. Altarın sağ yüzünde üzüm salkımı betimi vardır.

Yaz. İçeriği: Aur(elius) Apollonios ile Aur(elia) Ammia'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A ∩ C E

	Αὐρ. Ἀπολλώνιος	"Apollonios oğlu
2	Ἀπολλωνίου μετ-	Aur(elius) Apollonios
	ἃ συνβίου Αμμια-	eşi Ammia'yla
4	ς ζῶντες ὑπὲρ ἑα-	birlikte hayattalarken
	υτῶν Διὶ Βροντῶ-	kendileri için Zeus
	kaide üzerinde	Bronton'a adağı (sundu)."
6	ντι εὐχὴν	

Satır 3-4: Αμμια. Bkz. yuk. Kat. No. 41. ζῶντες. Apollonios ve Ammia Zeus Bronton'a sundukları bu altarı sonradan kendileri için mezar taşı olarak düşünmüş olmalıdırlar. Şahısların kendilerine hayattalarken mezar taşı yaptırılmaları bilinen bir durumdur. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 92, 96, 97, 150, 179, 186, 204, 229.

Kat. No. 168

Altar (Lev. 56)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Seyitgazi'de, Musalar Köyü ile Karaçalık arasında bir çeşmede durmaktaydı; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 46, 5 cm; **Gen.:** 26 cm; **Kal.:** 28 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1998 No. 20 Lev. 9; SEG 40 (1990) s. 387 No. 1221; Schwabl, Zum Kult des Zeus II, s. 348 vd.

Es. Dur.: Altarın üst kısmı kırık ve toprak içindedir. Eserin durumu hakkında yayınlarda fazla bilgi yoktur.

Tanım: Altarın başlık kısmında palmet akroterler görülmektedir. Ön yüzde, akroterler arasında küçük bir çelenk motifi vardır. Altarın gövdesi üzerinde özenli yazılmış sekiz satırlık bir yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'un Kült Cemaati'nin Çelenklendirilmesi

H. Şek.: Α Σ Ε Φ Ω

	Αὐρήλιοι	"Demas oğlu
2	[Ἐ]ρμῆς Δημ-	Abouadeineia'lı
	[ἄ]δος σὺν	Aurelius Hermes
4	Ἀνδρέα δις	Andreas oğlu
	Ἀβουαδινεῖ-	Abouadeineia'lı
6	ται ἑστεφάνω-	Aurelius Andreas'la
	σαν τὸ βέννος	beraber Zeus Bron-
8	Διὸς Βροντῶ(ν)τος (sic)	ton'un Kült Cemaati'ni
		çelenklendirdiler."

Satır 5-6: Ἀβουαδεινεῖται. Abouadeineitai *ethnikon*'u ilk kez bu yazıtla belgelenmektedir. *Ethnikon*'un kaynaklandığı yer adı bilinmemektedir. Ancak yer, Seyitgazi yakınlarında, Musalar Köyü ile Kuyucak arasında aranmalıdır, bkz. Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 2000 vd.

Satır 6-8: ἔστεφάνωσαν τὸ βέννος Διὸς Βροντῶ(ν)τος. Yazıtta adı geçen iki şahıs, Aurelius Hermes ile Aurelius Andreas, Zeus Bronton'un Bennos'unu çelenklendirmişler, yani ona bir çelenk sunmuşlardır (hediye etmişlerdir). Yapılan bu işlem altarın başlık kısmına işlenmiş olan küçük bir çelenk motifiyle de vurgulanmıştır. Burada sözü geçen *bennos*'tan kastedilen, inananların oluşturduğu birlik, yani cemaattir. Bir tanrının kültü etrafında toplanan ve kült işlem ve törenlerini yürüten bu kült cemaati (burada Zeus Bronton'un kültürünün cemaati) kendi başına bir şahıs gibi çelenklendirilmekte, yani bir çelenk hediyesi almaktadır. Sözü geçen çelenk hediyesinden kastedilen bizzat çelengin kendisi olabilir. Ama bundan kastedilen, büyük bir olasılıkla, cemaate yapılan parasal bir yardım veya bir tür tarım ürünü hibesi olmalıdır (krş. Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1999 dipn. 337). Olasılıkla, Hermes ve Andreas tanrının kültü ile ilgili olarak dini bir bayram düzenlemiş ve oluşan tüm masrafları da kendileri karşılamışlardır (krş. Schwabl, Zum Kult des Zeus II, s. 348 vd.), konu ile ilgili olarak krş. yuk. Kat. No. 1 ve 22. τὸ βέννος ile ilgili olarak krş. yuk. Kat. No. 28. *Bennos* sözcüğünün "hasat bayramı" anlamına geldiği konusunda genel olarak bkz. Şahin, Zeus Bennios. Çelenk sözcüğü için krş. yuk. Kat. No. 22.

Kat. No. 169

Altar (Lev. 46, a-c) (*vidi*)

Bul. Y.: Sultandere/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eser, Eskişehir'de İller Bankası'nın bahçesinde durmaktadır; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 12 m; **Gen.:** 40 cm; **Kal.:** 37 cm; **H. Yük.:** 4 cm.

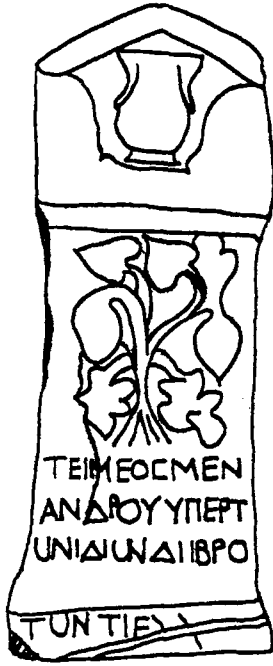
Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın arka cephesinin kenarları zedelenip zarar görmüştür. Eserin sol cephesinin kaidesi arkaya doğru kırılmıştır. Bütün yüzeylerde derin çatlak ve çizikler görülmektedir. Eserin üzerindeki motifler ve yazıt da hayli aşınmıştır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın yüksek bir başlık kısmı vardır. Başlık üst kısmında alçak bir üçgen alınlık biçiminde işlenmiştir. Alınlık üstten profillendirilmiştir. Alınlığın altında büyük işlenmiş köşe akroterleri vardır. Akroterlerin arasında büyük ve uzun bir destekli krater betimi bulunmaktadır. Altarın ön yüzünde, gövde üzerinde büyük bir asma ağacı, dalları ve üzüm salkımlarıyla betimlenmiştir. Onun altında ise, son satırı kaide üzerine yazılmış olan dört satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır. Altarın öteki cepheleri boştur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A U

Τείμεος Μεν—
2 άνδρου υπέρ τ—
ων ιδίων Δι τῖ Βρο—
4 [v]τωντι ευχήν

"Menandros oğlu
Teimeos ailesi
için Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

Fig. 30

Kat. No. 170

Altar (Lev. 47, a-ç) (*vidi*)

Bul. Y.: Yayla Baba Köyü/Kütahya; **Şimd. Y.:** Kütahya Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** 8271; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 79 cm; **Gen.:** (başlık) 27 cm; (gövde) 23 cm; (kaide) 30 cm; **Kal.:** (başlık) 25–26 cm; (gövde) 23 cm; (kaide) 30 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı bütün köşe (akroterler dahil) ve kenarlardan zedelenmiş ve zarar görmüştür. Eserin ön yüzünde bulunan büstün yüzü tamamen parçalanmış, giysisi de zarar görmüştür. Yazıtın üst kısmı kırık nedeniyle okunamamaktadır. Yazıtın öteki satırları da yer yer zedelenmiştir.

Tanım: Altarın hayli yüksek ve ona oranla daha alçak işlenmiş kaide kısmı vardır. Başlıkta üç cepheye köşe akroterleri işlenmiştir. Altarın ön yüzünde, başlık üzerinde yer yer çok zedelenmiş yedi satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıt, başlığın profili üzerinde de devam etmektedir. Altarın ön yüzünde, gövdesi üzerinde çok zarar görmüş yüksek kabartma biçiminde bir büst bulunmaktadır. Büstün kimi betimlediği bilinmemektedir. Altarın yan yüzleri boştur. Arka yüzde ise, yine yüksek kabartma biçiminde büyük bir öküz başı betimi bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A E C W U

	[----]Ε[.]Υ[--]	"----- oğlu
2	[--]ΙΟΥ Δι Βρ[ο]- ντωντι ε-	----- Zeus Bronton'a
4 akroter	ὕχην ὕ- akroter πὲρ τῆς σωτ-	Epikomia'nın? esenliği için
6	[ηρ]ίας τῆς Ἐπ- [ι?]κώμιας	adağı (sundu)"

Satır 2: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Satır 4-7: ὑπὲρ τῆς σωτ[ηρ]ίας τῆς Ἐπ[ι?]κώμιας. Adak, tanrıya, adı olasılıkla Epikomia olan yerin esenliği için sunulmuştur. Epikomia isimli bir yer bugüne kadar bilinmemektedir. Ancak söz konusu yer taşın buluntu yeri olan Yayla Baba Köyü'nden çok uzakta aranmamalıdır. Yayla Baba Köyü'nde *Hosios kai Dikaios*'a adanmış birçok adak taşı bulunmuştur ve tanrının burada kutsal alanının olduğu anlaşılmaktadır (krş. Ricci, Sanctuaire). Köyle ilgili bilgiler için bkz. yuk. Kat. No. 65.

Başlıkta Zeus Büstü Olanlar (6.1.2.1.2.3.) (Kat. No. 171–176)

Kat. No. 171

Altar (Lev. 48, a–ç; 49, d–f; 50, g–ı)

Bul. Y.: İnönü/Eskişehir (altarı önce Huart, olasılıkla 1891 yılında İnönü'de bulmuştur: "*devant la Maison du mudir*". Sonraki yıllarda Körte, aynı altarı Huart'ın gördüğü yerde "*vor dem Konak*" çalışmıştır.); **Şimd. Y.:** İstanbul Arkeoloji Müzeleri. Eser 18 Şubat 1900 yılında müzeye getirilmiştir; **Env. No.:** 843 (eski: 1099); **Malz.:** Mavimsi mermer; **Yük.:** 96 cm; **Gen.:** 40, 5 cm; **Kal.:** 35, 5 cm; **H. Yük.:** 2–3, 2 cm.

Yayın: Huart, Konia, s. 38 vd. ve 249 vd.; Körte, Studien VI, s. 417 No. 28; Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 48 vd. No. 843; Ferri, Zeus di Bitinia, s. 245 vd. No. 843 Fig. 9 ve 10; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 38; Gall, Kulträume, s. 103 Fig. 5; Frei, Inschriften und Reliefs, s. 138 vd. No. 1 Lev. 20, 1; Vollkommer, Zeus, s. 382 No. 123.

Es. Dur.: Kenar ve köşelerinde hafif darbeler ve küçük kırıklar olan altar genel olarak iyi korunmuştur. Ancak, arka yüzde, kaidede derin bir oyuk bulunmaktadır. Ön yüzde, başlığın sağ tarafında derin bir çatlak görülmektedir. Altarın sağ yan yüzü üzerindeki motifler sonradan kazınmış ve yüzey kaba biçimde düzleştirilmiştir. Bütün yüzeylerinde ufak darbeler ve çizikler taşıyan altarın yazıtı da yer yer zedelenmiştir.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın yüksek başlık ve kaide kısımları vardır. Altarın yan yüzleri ötekilerden daha dar işlenmiştir. Başlık kısmı yan yüzlerden üstten oval bir görünüm taşımaktadır ve yukarı doğru hafif daralmaktadır. Başlıkta çepeçevre küçük akroterler bulunmaktadır ve bunların arasındaki kısım her yüzde motifler taşımaktadır. Ön yüzde küçük bir Zeus büstü betimlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Büst üstten burgulardan oluşan bir girland motifi ile çevrelenmiştir. Son derece özensiz işlenmiş olan büste şapka benzeri başa oturan saçlar işlenmiştir. Dar bir sakalla betimlenen tanrının yüz hatları da darbelerden korunamamıştır. Omuzları çok dar işlenen tanrı, üzerinde manto ile betimlenmiştir. Tanrının sağ el ve çıplak olan kolu göğüs hizasında resmedilmiştir. Büstün alt kısmında, başlık profili üzerinde yazıtın ilk satırı okunmaktadır. Ön yüzde, altarın gövdesi üzerinde kalabalık bir kabartma grubu görülmektedir. Kabartmada bir kurban sahnesi betimlenmiştir. Sağ tarafta küçük ve çıplak bir Hermes betimi vardır (Bronton adakları üzerindeki öteki Hermes betimleri için bkz. Kat. No. 196, 275 ve 301). Tanrı sol elinde *kerykeion*, sağda ise para torbası taşımaktadır. Tanrının arkasında, sadece ön vücudu betimlenmiş koç benzeri bir hayvan seçilmektedir. Onların sağında ise küçük bir altar üzerinde bir kartal motifi vardır. Altarın ortasında yatay bir girland betimi görülmektedir. Başı sola dönük olan kartal gagasında yuvarlak bir nesne (çelenk) taşımaktadır ve kanatları açıktır. Bu kabartma grubu bir platform üzerinde betimlenmiştir. Ön yüzde, kaide üzerinde Eski Yunanca yazıtın geri kalan altı satırı okunmaktadır. Kaide üzerindeki ilk satır ötekilerden büyük yazılmıştır. Altarın sağ yan yüzündeki betimler kazındığı için artık görülememektedir. Yalnız, başlıkta seçilebilen şua iz-

lerinden tanrı Helios'un betimlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Gövde üzerinde ise bir çelengın izleri görülmektedir. Sol yan yüzde, başlık üzerinde bir kraterden fıskıran üzüm salkımları ve asma dalları vardır. Gövde üzerinde iki öküz başı ve altta da bir saban betimi bulunmaktadır. Altarın arka yüzünde, başlık üzerinde, büyük olasılıkla boynuzları betimleyen iki nesne arasında beş yapraklı bir rozet betimi vardır. Gövde üzerinde ise, eğri bir platform üzerinde betimlenmiş bir boğa figürü görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A W E C

	Ἄγαθῆι τύχηι·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι Ἐπη- κόφ Θεῶ Δαδας Δαμᾶ	Zeus Bronton'a, duaları işiten tanrıya,
4	σὺν τοῖς τ/έ/κνοις Ὀ- νησίμω καὶ Διομᾶ	adağı Damas oğlu Dadas çocukları
6	καὶ Χρυσίω ὑπὲρ τῶν ιδίωv /ε/ύχηv ἀνέστησα[v]	Onesimos ve Diomas ve Khryision'la birlikte aileleri için dikti."

Satır 2–3: Διὶ Βροντῶντι Ἐπηκόφ Θεῶ. Dua eden her şahıs tanrının kendisini ve dualarını duymasını ister. Antik Dönem'de birçok tanrıya ἐπηκόφ Θεῶ olarak yakarılmıştır. Ἐπήκοος *epitethon*'u ile tanrının kendisine edilen duaları duyması ve istekleri yerine getirmesi arzu edilir. *Epitethon* ayrıca, tanrının duaları duyduğunu ve istekleri yerine getirdiğini göstermektedir. Eski Yunancada bu amaçla kullanılmış birçok benzer sözcük bulunmaktadır, örn.: εὐάκοος, εὐάκουστος, ὑπήκοος, κατήκοος vs. Ἐπήκοος *epitethon*'u birçok tanrı için belgelenmiştir ve bu nedenle bu sıfatın sadece sağlık tanrıları için (örn. Asklepios veya Hygieia) kullanıldığını düşünmek doğru değildir. *Epitethon* yazıtlarda θεὸς ἐπήκοος veya θεοὶ ἐπήκοοι şeklinde genel olarak da kullanılmıştır. Bu *epitethon*'a daha çok İmparatorluk Dönemi yazıtlarında ve özellikle Anadolu'da, Ege Adaları'nda ve genel olarak tüm doğuda rastlanmaktadır. Sıfatın kullanımında genel olarak doğru etkisi ve dünya görüşünün hakim olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yukarıdaki yazıtta Ἐπηκόφ Θεῶ ifadesi ile Zeus Bronton'un duaları işiten bir tanrı olduğu vurgulanmaktadır. Bu ifade ile, tanrının kendisine sunulan bu adağı kabul etmesi ve adağın sunulma sebebini (ailenin esenliği) ciddiye alarak istekleri yerine getirmesi arzu edilmiş olmalıdır. *Epitethon* iki Zeus Bronton adağında daha karşımıza çıkmaktadır: Bkz. aş. Kat. No. 307 ve 314. *Epitethon*'un Lydia'daki belgeleri için krş. de Hoz, Lydische Kulte, s. 117 dipn. 711. De Hoz'a göre Lydia'da daha çok yerli tanrılar bu sıfatı taşımaktadır. Phrygia için henüz bu konuda toplu bir çalışma yapılmamıştır. *Epitethon*, Weinreich tarafından 1912 yılında topluca incelenmiştir: Weinreich, Θεοὶ Ἐπήκοοι, s. 1–68. Weinreich yukarıdaki yazıtı (age., s. 23 No. 122) ve aş. Kat. No. 307'yi (s. 12 No. 46) kataloğuna işlemiştir. Bkz. ayrıca Weinreich, Inschriften, s. 131 vd. ve Robert, Hellenica VI (1948), s. 24 No. 2.

Δαδας. Phrygia'da belgelenmiş bir yerli kadın ve erkek adıdır. İsmi *femininum* örnekleri için bkz. Zgusta, Personennamen, s. 140 § 244–2; *masculinum* örnekler için bkz. s. 140 § 244–4. Bu yazıtta söz konusu olan Dadas Zgusta'da geçmektedir ve Zgusta Dadas'ı *masculinum* olarak vermektedir. Ancak, yazıtta ismin bir erkeği mi yoksa bir kadını mı belirttiği açık değildir. Ad, Phrygia dışında Karia ve Pisidia'da da belgelenmiştir. Bkz. ayrıca Frei, Epichorische Namen, s. 185.

Satır 4: Satırdaki $\tau/\acute{\epsilon}/\kappa\nu\omicron\iota\varsigma$ sözcüğünde *epsilon*'un orta çizgisi unutulmuştur.

Satır 6: Χρυσίον Dadas'ın kızının adıdır. Χρύσιος bir erkek adı olarak bugüne kadar belgelenmemiştir. Burada krş. Kat. No. 62 ve 283. Adın benzer örnekleri için bkz. Waelkens, Türsteine, No. 310 ve 314; Pfuhl–Möbius I, No. 364 ve 936 (Χρυσίον γυνή Διοδώρου κτλ.) ve Pfuhl–Möbius II, No. 2126 (Χρυσίον Δημοσθένου, ἡ γυνή δὲ γενομένη Ἄφρου κτλ.).

Satır 7: Satırdaki $\epsilon/\acute{\upsilon}\chi\eta\eta$ sözcüğünde *epsilon*'un orta çizgisi unutulmuştur.

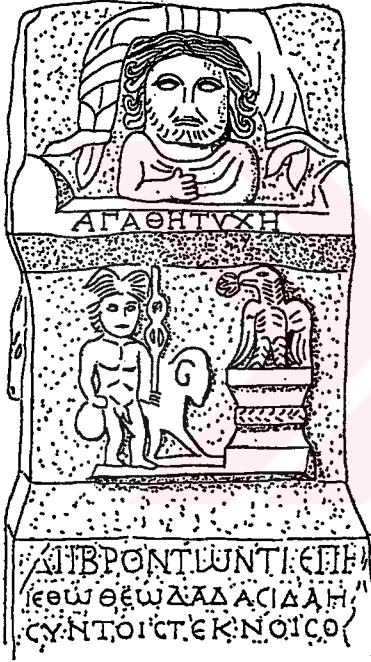

Fig. 31

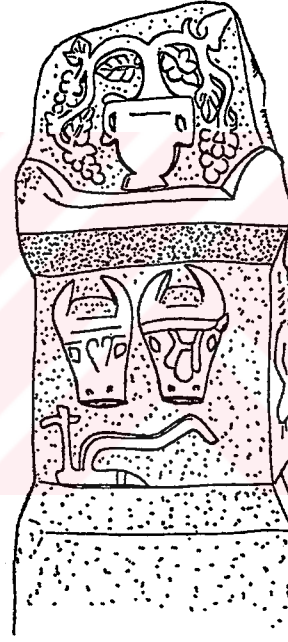

Fig. 32

Fig. 33

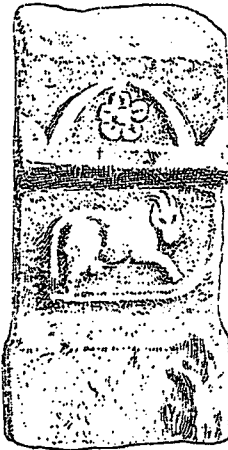

Fig. 34

Fig. 35

Kat. No. 172

Altar (Lev. 51, a-ç; 52, d-f)

Bul. Y.: İnönü/Eskişehir (altarı önce Huart, olasılıkla 1891 yılında İnönü'de bulmuştur: "*devant la Maison du mudir*". Sonraki yıllarda Körte, aynı altarı Huart'ın gördüğü yerde "*vor dem Konak*" çalışmıştır.); **Şimd. Y.:** İstanbul Arkeoloji Müzeleri. Eser 18 Şubat 1900 yılında müzeye getirilmiştir; **Env. No.:** 844 (eski: 1098); **Malz.:** Mavimsi mermer; **Yük.:** 1 m; **Gen.:** (gövde) 32 cm, (kaide) 42 cm; **Kal.:** (gövde) 30, 5 cm, (kaide) 37 cm; **H. Yük.:** 2, 2-3, 5 cm.

Yayın: Huart, Konia, s. 249 No. 1; Körte, Studien VI, s. 418 No. 29; Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 50 vd. No. 844; Ferri, Zeus di Bitinia, s. 245 vd. No. 844 Fig. 9; Cox-Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 39; Frei, Inschriften und Reliefs, s. 139 vd. No. 2.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı arka yüzde, üst kısımdan kırılmış ve zedelenmiştir. Üzerinde yer alan Zeus başı parçalanmıştır. Altarın sağ yan yüzünün sağ alt köşesi kırıktır. Sol yan yüzdeki öküz başı tamamen, sağdaki ise kısmen parçalanmıştır. Her iki yan yüzdeki rozetlerin izleri kalmıştır. Altarın üzerinde birçok derin çatlak ve çizikler vardır. Bazı figürlerde yer yer darbeler de görülmektedir.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlığı kaidesinden daha yüksektir. Alttan ve üstten profilli olan başlık her köşesinde akroterler taşımaktadır. Ön yüzde, akroterler arasında yedi yapraklı bir rozet betimi bulunmaktadır. Gövde üzerinde ise, yedi satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Altarın sağ ve sol yan yüzlerinde akroterler arasında silinmiş birer rozet betimi ve gövde üzerinde de birer öküz başı betimi görülmektedir. Arka yüzde, akroterler arasında yüzü parçalanmış bir Zeus başı vardır (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Tanrının dalgalı saçları omuzlarına uzanmaktadır. Gövde üzerinde ise, bir çelenk üzerinde duran ve başını arkaya çevirmiş olan kartal betimi vardır. Bu betimin alt kısmında bir satırlık yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Μ Ε

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
	τι Μέννης Θ-	Thallos oğlu
4	ἄλλου σὺν τέ-	Mennes çocuk-
	κνοις κατὰ ἐ-	larıyla beraber
6	πιταγὴν ἀν-	(bu altarı) emir
	έστησαν	gereği diktiler."

altarın arka cephesinde

8	Διὸς Μεγίστου	En Yüce Zeus'un (altarıdır bu).
---	---------------	------------------------------------

Fig. 36

Satır 5-6: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Arka yüzde: Διὸς Μεγίστου. Altarın arka yüzünde "En Yüce Zeus'un" ifadesi görülmektedir. Bu yüzün başlık kısmında Zeus'un büstü bulunmaktadır. Belki de altarın ön yüzü, yani izleyiciye dönük olan yüzü burasıdır. Bu kısa yazıttan altarın Zeus'a ait olduğu, ona adandığı anlaşılmaktadır, krş. Frei, *Inschriften und Reliefs*, s. 140. μέγιστος sıfatı Zeus'un başlı başına bir *epitethon*'u olarak da karşımıza çıkmaktadır, krş. Schwabl, *Zeus I. Epiklesen*, s. 335 s. v. *Megas epitethon*'u için bkz. yine Schwabl, *Zeus I. Epiklesen*, s. 334 vd. s. v. *Megas* ve *Megistos epitethon*'ları için bkz. ayrıca Müller, *Μέγας θεός*, s. 308 vd. Ayrıca, Zeus Megistos için bkz. Calder, *MAMA VII*, s. 1 No. 1 Lev. 1 (Εὐκαρπος | οἰκονόμος | Διὶ Μεγίστῳ εὐχήν) ve Vollkommer, *Zeus*, s. 377 No. 30. Διὶ Βροντῶντι Μεγάλῳ yazıtlardan bilinmektedir: bkz. Kat. No. 97, 234, 235, 305, 306 ve 308. Adağın tanrıya ait olduğunu gösteren ve ismin *genitivus* halindeki ifadeler için bkz. aş. Kat. No. 303 ve 315.

Kat. No. 173

Altar (Lev. 53, a-ç) (*vidi*)

Bul. Y.: Evrancukuyu/İnönü/Eskişehir (Altar, Frei tarafından Ağustos 1976'da İnönü'de bir evde görülüp çalışılmıştır. Taşın sahibi onu Evrancukuyu olarak adlandırılan yerden getirdiğini söylemiştir. Frei, Evrancukuyu'nun yukarı kesiminde, üzeri düzleştirilmiş altar benzeri bir platformun bulunduğunu belirtmektedir.); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi (1979'dan beri); **Env. No.:** A-203-79; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 1 m; **Gen.:** 34-44 cm; **Kal.:** 15-27, 5 cm; **H. Yük.:** 1, 5-2, 4 cm.

Yayın: Frei, *Forschungen* 1981, s. 80 vd. No. 7 Lev. 71 Fig. 12; SEG 32 (1982) s. 356 No. 1275; Frei, *Inschriften und Reliefs*, s. 141 vd. No. 3 Lev. 20, 2-3.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı üstten kırılmış ve çok zarar görmüştür. Başlığın köşelerinde kırıklar vardır. Kaide kısmı alttan kırılmış ve çimento ile zemine yapıştırılmıştır. Gövdenin kenarlarında birçok kırık ve çatlak görülmektedir. Eserin üzerindeki kabartmalar çok aşınmış ve yer yer silinmiştir. Zeus büstü ile öteki büstün yüzleri parçalanmıştır. Yazıt da birçok yerinden zedelenmiştir. Eser genel olarak çok zarar görmüştür.

Tanım: Altarın ön ve arka yüzü daha geniş, yan yüzleri dardır. Eserin yüksek başlık kısmı köşelerde palmet biçiminde akroterlerle bezenmiştir. Başlık profilli bir kısımla gövdeye bağlanmaktadır. Başlığın üzerinde ön yüzde ve yan yüzlerde motifler vardır. Ön yüzde tanrının uzun dalgalı saçlı ve gür sakallı büstü işlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Tanrı *khiton* ve *himation* ile betimlenmiştir. Yüzü parçalandığı için yüz hatları kaybolmuştur. Sol yan yüzde bir çember içinde oniki yapraklı rozet betimi vardır. Sağ yan yüzde ise sağ tarafa dönmüş ve oldukça yıpranmış bir kartal betimi görülmektedir. Altarın ön yüzünde, başlık profilinde yazıtın ilk iki satırı okunmaktadır. Gövde üzerinde mantolu ve sağ eli göğsünde bir erkek büstü görülmektedir. Büstün yüzü parçalandığı için hatlar kaybolmuştur. Büstün sağında bir bağcı çapası (*dolabra*), solunda ise bir bağcı bıçağı (*falx vinitoria*) betimi bulunmaktadır.

Büstün altında Eski Yunanca yazıt üç satır olarak devam etmektedir. Son satır kaide üzerine yazılmıştır. Altarın sağ yan yüzünde, üstte bir üç ayaklı masa (*mensa tripes*) betimlenmiştir (krş. aş. Kat. No. 262). Masanın üzerinde çeşitli boylarda kaplar (krater, bardak, küçük testi ve ne oldukları anlaşılamayan iki kap daha) vardır. Masanın ayakları arasında büyük ve uzun bir amfora betimlenmiştir. Onun yanında bir kap betimi daha var gibi gözükmemektedir, ancak zedelenme nedeniyle ne olduğu anlaşılamamaktadır. Masa betiminin altında oldukça büyük üzüm salkımları ve asma dalları işlenmiştir. Altarın sol yan yüzünde, üstte iki öküz başı, altta ise bir saban betimi vardır. Altarın arka yüzü boş bırakılmıştır.

Yaz. İçeriği: Maximus'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Θ Ε Ξ Γ Α

	Διὶ Βρ[ο]ντωντι Θεό-	"Zeus Bronton'a
2	ξενος Μαξίμου	Maximus oğlu Theo-
	ψυχαις πατρός σὺν	ksenos babasının ru-
4	τοῖς ἰδίοις εὐξά-	huna ailesiyle beraber
	μενοι ἀνέθηκαν	dua ederek (bu)
6	εὐχήν	adağı diktiler."

Satır 3: ψυχαις πατρός. Burada ψυχαις sözcüğü olasılıkla tekil düşünülmemelidir. Tekil yazılmış örnekler için bkz. Robert, *Hellenica XI–XII* (1960), s. 328 dipn. 3 ve Haspels, *Highlands*, No. 128. Frei, ψυχαις sözcüğünün tekil düşünülmesi gerektiğini belirtip kullanımı için Latincedeki *manes* (Yunancada karşılığı çoğunlukla: θεοὶ καταχθόνιοι, θεοὶ δαίμονες) sözcüğünü örnek vermektedir: bkz. Frei, *Forschungen*, s. 81. Sözcüğün çoğul kullanımı için yine krş. yukarıda age. Frei, eserin Zeus Bronton'a da adanmış bir mezar taşı olduğunu belirtmektedir (Grabstein mit Weihung an Zeus Bronton). εὐξάμενοι *participium*'unun adak yazıtlarındaki genel kullanımı hakkında bkz. yuk. Kat. No. 46.

Kat. No. 174

Altar (Lev. 54, a–ç) (*vidi*)

Bul. Y.: İnönü/Eskişehir (Altarı Frei, Temmuz 1979'da İnönü'de saptamıştır: "*vor dem Gemeindehaus in İnönü*". Eserin tam buluntu yeri bilinmemektedir.); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi (Altar 1979 yılında müzeye getirilmiştir.); **Env. No.:** A-201-79; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 86; **Gen.:** (başlık) 35, 1 cm; (gövde) 28, 6 cm; (kaide) 33 cm; **Kal.:** (başlık) 25, 5 cm; (gövde) 23, 6 cm; (kaide) 28, 3 cm; **H. Yük.:** 1, 2-2 cm.

Yayın: Riel, *Inscriptions*, s. 162 vd. No. 9 (Lev.); SEG 44 (1994) s. 357 No. 1042; Frei, *Inschriften und Reliefs*, s. 144 vd. No. 5 Lev. 21, 2-4.

Es. Dur.: Altarın kaidesinin arka sağ köşesi kırılmıştır. Eserin üzerinde boydan boya derin çatlaklar ve çizikler vardır. Figürler ve özellikle de yazıt oldukça aşınmıştır. Bunun dışında eser genel olarak iyi durumdadır.

Tanım: Altarın ön ve arka yüzü daha geniş, yan yüzleri dardır. Eserin yüksek olan başlık kısmında köşelerde palmet biçiminde betimlenmiş akroterler görülmektedir ve başlık bu akroterlerin arasından yükselmektedir. Altarın arka yüzü tamamen boştur ve akroterler de işlenmemiştir. Yüksek başlık kısmı üstten bir profil ile bitmektedir (ön yüz hariç). Başlıkta, ön yüzde akroterler arasında bir Zeus başı işlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Tanrı şapkaya benzeyen ve başını çenesine kadar saran gür saçlar ve gür sakallarla betimlenmiştir. Tanrının eğri badem gözleri vardır ve yüzü biraz ablak bir ifade taşımaktadır. Zeus'un boynunun iki yanında çok hafif yuvarlak çıkıntılar görülmektedir. Bunlar, olasılıkla omuzlara atılmış giysiyi betimlemektedir. Ön yüzde, gövde üzerinde on satırlık son derece silinmiş Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıtın son iki satırı kaide üzerine yazılmıştır. Altarın sağ yan yüzünde, başlıkta, çember içinde altı yapraklı bir rozet betimi, gövde üzerinde ise büyük ve şişkin karınlı bir amfora motifi bulunmaktadır. Sol yan yüzde, başlıkta *baitylos* (küçük, üçgenimsi motif), gövde üzerinde ise, dolgun betimlenmiş bir çelenk motifi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E ∟

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι Αὐρ. Τειμόθεος Φίλων–	Zeus Bronton'a ben, Philon oğlu Aur(elius)
4	ος ἐγδημήσας ἰς Δακίαν κ' Ἀλεξανδρία–	Teimotheos, Dakia'ya ve Aleksandria'ya seyahat
6	ν ἦλθα ἰς τὴν πατρίδα· ἀνέστησα εὐχὴν σὺ(ν)– (sic)	ettikten sonra vatana geri döndüm (ve bu) adağı
8	τοῖς ἰδίοις πᾶσι. Ὀκλατίω καὶ	bütün aile üyeleriyle birlikte diktim.
	kaide üzerinde	Oklatios ve Abbentos'un
	'Αββέντω ὑπάτοις	konstüllükleri sırasında."
10	IO I	----

Satır 1: 'Αγαθῆ τύχη·. Ricl satırı görmemiştir. Satır SEG'de verilmektedir.

Satır 3–4: Φίλων. Ad, Ricl tarafından yanlışlıkla Φίλιππος olarak okunmuştur.

Satır 4–7: ἐγδημήσας ἰς Δακίαν κ' Ἀλεξανδρίαν ἦλθα ἰς τὴν πατρίδα. ἐγδημήσας = ἐκδημήσας. Ricl sözcük içinde iki *sigma* okunmuştur. ἰς = εἰς. Yazıtta adı geçen şahıs, Aur(elius) Teimotheos Dakia'ya ve Aleksandria'ya seyahat etmiş ve sonra vatanına sağ salim dönmüştür. Geri döndüğü (ve [ticari] işi başarılı geçtiği?) için tanrıya şükran olarak bu adağı dikmiş olmalıdır. Zeus Bronton'a adanmış bir yazıtta, adağı sunan hakkında bu şekilde zengin bilgi verilmesi alışılmış bir durum değildir. Şahıs, vatani Dorylaion'dan böylesine uzak yerlere gidebildiğine göre, varlıklı ve belki de önemli birisi olmalıdır. Yazıtta seyahat sebebi verilmemektedir. Aur(elius) Teimotheos eğer askeri bir kariyer nedeniyle vatanından uzak kal-

miş olsaydı bunu yazıtta mutlaka belirtirdi. Kendisi ticari açıdan önemli ülkelere seyahat ettiği için, şahsın belki de bir tüccar olduğu düşünülebilir (P. Frei). Açık olan, Aur(elius) Teimotheos İ. S. 218 yılından önce yazıtta adı geçen ülkelere seyahat ettiği (aş. bkz.).

Satır 7-9: ἀνέστησα εὐχὴν σὺ(ν) τοῖς ἰδίοις πᾶσι Ὀκλατίῳ καὶ Ἀββέντῳ ὑπάτοις. σὺν *praepositio*'sunda taş üzerinde *ny* yoktur. πᾶσι'deki □ I unutulmuş ve sonradan yukarıya sıkıştırılmıştır. Aur(elius) Teimotheos, adağı bütün aile üyeleriyle birlikte dikmiştir. Rici, taş üzerinde 8. satırı tam okuyamamış ve 9. ve 10. satırları hiç görmemiştir. 8. satırın sonundaki harflerin bir *ethnikon*'a ait olabileceğini belirtmektedir. 8. ve 9. satırlar arasında geçen Ὀκλατίῳ καὶ Ἀββέντῳ ὑπάτοις sözcüklerinden, burada ilkin iki *consul*'un adının geçtiği sanılmaktadır: Oklatios ve Abmentos. Ancak, P. Frei bu isimlerle aslında sadece bir şahsın kast edildiğini söylemektedir. Ona göre, burada İ. S. 218 yılında *consul ordinarius* olan M. Oclatinus Adventus söz konusudur (Bu şahıs Imp. Caes. M. Opellius Severus Macrinus Aug. ve o yılın 8 Temmuzundan itibaren de Imp. Caes. Aur. Antoninus Aug. ile (yani Elagabal ile) birlikte *consul* olmuştur.). M. Oclatinus Adventus için bkz. PIR² (1970) s. 408 vd. No. 9 (özellikle sayfa 410 vd.). Frei'a göre yazıtta, o yılın iki *consul*'undan sadece birisinin adı alınmış ve *nomen gentilicium* ile *cognomen* çarpıtılarak iki ayrı şahıs adıymış gibi verilmiş olmalıdır. *Gentilicium* Ὀκλάτιος olarak kısaltılmıştır. Yazıtta geçen Ἀββέντῳ ise, Latincedeki *Avventus* adının karşılığı olmalıdır. *Consul*'lerin adı yazıtta, Eski Yunancada kullanılan ἐπί ve ismin *genitivus* hali ile değil de ismin *dativus* hali ile verilmiştir. Olağan dışı olan bu durumu Frei, Latincedeki *ablativus* halinin etkisi ile açıklamak istemektedir. Ona göre, Latince kullanılan bu şekil, adağı sunan Aur(elius) Teimotheos'un bir şekilde kulağına yerleşmiş olmalıdır. Ancak, Teimotheos adı nedense yanlış vermiştir. Frei, tüm bu çarpık anlama ve yanlış yazılışlara rağmen, yazıtta 8. ve 9. satırlar arasındaki ifadelerden Oclatinus'un *consul* olduğu yılın kastedildiğini belirtmektedir.

Satır 10: IOI. Frei burada, kesinlikle harflerin söz konusu olduğunu ve bu yüzden herhangi bir karalama söz konusu olamayacağını belirtmektedir. Yine, herhangi bir rakam verilmiş de olamaz. Frei, taşçı ustasının Latincedeki IOM (*Iovi Optimo Maximo*, krş. aş. Kat. No. 308 ve 312) kısaltmasını yanlış anlayarak IOI şeklinde vermiş olabileceğini belirtmektedir. Zeus Bronton'un İuppiter olarak algılanmış olması düşünülebilir. Ama bu durumda, bu önemli kısaltmanın yazıtın sonunda bulunmasının düşünülemeyeceğini belirterek bu düşünceden vaz geçmektedir. Harfleri herhangi bir süs olarak görmek de olanaklı değildir. Sonuç olarak taş üzerindeki harflerden bir anlam çıkmamaktadır.

Tarih: Altar, yazıtta geçen Ὀκλατίῳ καὶ Ἀββέντῳ ὑπάτοις ifadesinden dolayı kesin olarak İ. S. 218 yılına tarihlenmelidir. Burada İ. S. 218 yılında *consul ordinarius* olan M. Oclatinus Adventus söz konusudur ve altar bu yılda dikilmiştir.

Aşağıdaki altar (Kat. No. 175) ile bu altanın işçiliklerindeki benzerlikler nedeniyle (özellikle büstlerin benzerliği) aynı taşçı ustası tarafından yapılmış olmaları olasıdır.

Kat. No. 175

Altar (Şek. 23–24; Lev. 55, a–ç; 56, d–e) (*vidi*)

Bul. Y.: İnönü/Eskişehir (Taş, Frei tarafından Ağustos 1977'de, İnönü'de bir çiftçinin evinde saptanmıştır. Taşın tam buluntu yeri bilinmemektedir); **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi (altar müzeye 1979 yılında getirilmiştir); **Env. No.:** A–202–79; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 96, 5 cm; **Gen.:** (başlık) 34 cm; (gövde) 31 cm; (kaide) 35 cm; **Kal.:** (başlık) 22 cm; (gövde) 20, 4 cm; (kaide) 26 cm; **H. Yük.:** 1–2, 3 cm.

Yayın: Riel, *Inscriptions*, s. 163 No. 10 (Lev.); SEG 44 (1994) s. 357 No. 1043; Frei, *Inschriften und Reliefs*, s. 142 vd. No. 4 Lev. 20, 4–5 ve 21, 1.

Es. Dur.: Altar bütün kenar ve köşelerinden kırılmıştır. Bütün yüzeylerde küçük kırık, çizik ve çatlaklar görülmektedir. Yazıt kimi yerlerinden zarar görmüştür ve yer yer aşınmıştır.

Tanım: Altarın ön ve arka yüzü daha geniş, yan yüzleri dardır. Arka yüz aşağıya çok hafif ve yuvarlak bir eğrilikle inmektedir. Eserin yüksek ve üstten kırılmış olan başlık kısmında, tüm köşelerde palmet biçiminde (arka yüz hariç) betimlenmiş akroterler görülmektedir. Yüksek başlık kısmında, ön yüzde akroterler arasında bir Zeus başı işlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Tanrı şapkaya benzeyen ve başını çenesine kadar saran gür saçlar ve gür sakallarla betimlenmiştir. Başın üst kısmında, başın üzerine yerleştirilmiş gibi duran ama ne olduğu anlaşılamayan taç benzeri bir nesne görülmektedir. Alın üzerindeki saçlar anastole biçiminde işlenmiştir. Tanrının badem biçimli gözleri vardır ve göz bebekleri belirtilmiştir. Yuvarlak yüz biraz ablak bir ifade taşımaktadır. Zeus'un boynunun iki yanında yuvarlak çıkıntılar görülmektedir. Bunlar, olasılıkla omuzlara atılmış giysiyi betimlemektedir. Ön yüzde, gövde üzerinde yedi satırlık Eski Yunanca yazıt vardır. Yazıtın ilk satırı başlık profili üzerine yazılmıştır. Altarın sağ yan yüzünde, başlıkta, bir *baitylos* (köşeleri biraz yuvarlatılmış üçgenimsi motif), gövde üzerinde ise, iki öküz başı betimi ile altta bir saban motifi bulunmaktadır. Sol yan yüzde, başlıkta yıldırım demeti motifi, gövde üzerinde sağa yönelmiş bir kartal motifi vardır. Kartal gagasında bir çelenk taşımaktadır. Altarın arkasında, gövde üzerinde bir çelenk betimi görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ζ ΛΛ

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[A]ύρη. Διομᾶς καὶ	Kardeş çocukları
	[Γε?]ντιανὸς καὶ Διο-	Aurelius Diomas
4	μᾶς καὶ Τειμόθε-	ve (Aurelius) Gentianos?
	[ο]ς οἱ ἐξάδελφοί	ve (Aurelius) Diomas ve
6	Διὶ Βροντῶντι περὶ	(Aurelius) Teimotheos
	ἑαυτῶν καὶ τῶ[ν] ἰδίων	kendileri ve aileleri için
8	[ἀ]νέστησαν εὐχῆν	Zeus Bronton'a adaklı diktiler."

Satır 2: [A]ύρή(λιοι). *Nomen gentilicium* burada bütün şahıslar için kullanılmış olarak görülmektedir.

Satır 3: [Γε?]ντιανός. Tamamlama Ricl. Yayında, adın [Πο]ντιανός biçiminde de tamamlanabileceği belirtilmektedir. Ancak Ricl, taş üzerinde –ντιανός adındaki ilk *ny*'den önce gelen harften geriye kalmış olan dik çizgiyi görmemiş ve tamamlama önerilerinde bunu dikkate almamıştır. Aynı isim için Frei, –ντ–'den önce kesinlikle bir dik çizgi kalıntısı olduğu için harfin ya bir *eta* 'ya da bir *iota* olabileceğini belirtmekte ve adı [Κο]ντιανός veya [Κυ]ντιανός olarak tamamlamaktadır.

Satır 5: οἱ ἐξάδελφοι. Burada Diomas ve [Ge?]ntianos ile Diomas ve Teimotheos kardeş çocukları, yani kuzendirler. Sözcük için bkz. SEG 31 (1981) s. 345 No. 1316 satır 13 ve SEG 41 (1991), s. 470 No. 1387 satır 3.

Ricl, bu altar ile bir önceki altarı (Kat. No. 174) sunanların aynı ailenin üyeleri olduğunu belirtmektedir. Kat. No. 174'de Aurelius Theimotheos adı geçmektedir ve o eser de aynı yerde bulunmuştur. Ancak, adağı sunanların farklı şahıslar olma olasılığı vardır. Bu altar, yukarıdaki ile (Kat. No. 174) aynı taşçı ustası tarafından yapılmış olmalıdır.

Kat. No. 176

Altar (Lev. 57, a–ç; 56 d) (*vidi*)

Bul. Y.: Bilinmiyor. Envanter defterinde Kütahya yazmaktadır. Altar stilistik açıdan Kat. No. 171, 172, 173, 174 ve 175 ile çok benzeştiğinden, eserin İnönü'den kaynaklandığı söylenebilir. Ancak, eserin bugün Kütahya Müzesi'nde bulunması onun olasılıkla yakın bir çevreden kaynaklandığına işaret etmektedir. (Altarı ilk kez E. Gibson, 1971 yılında Phrygia'da yaptığı çalışmalar sırasında saptamış ve çalışmış ancak yayımlamamıştır. Gibson eseri Drew-Bear ve Naour'a yayımlamaları için vermiştir.) SEG'de altanın buluntu yeri olarak yanlışlıkla Yayla/Çalköy/Kütahya verilmektedir; **Şimd. Y.:** Kütahya Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** 33; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 1, 07 m; **Gen.:** (Başlık) 36 cm; (gövde) 33 cm; (kaide) 33 cm; **Kal.:** (Başlık) 29 cm; (gövde) 25, 5 cm; (kaide) 31 cm; **H. Yük.:** 1, 5 cm.

Yayın: Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 2004 vd. No. 24; SEG 40 (1990) s. 393 vd. No. 1236; Frei, *Inscripfen und Reliefs*, s. 149 vd. No. 6.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı sol üst köşeden kırılmıştır. Kaide bütün köşelerden kırıktır. Eserin üzerindeki motiflerin bazıları (özellikle büstler) çok aşınmış ve yıpranmıştır. Altarın bütün yüzeylerinde küçük çatlak ve çizikler görülmektedir. Yazıt da çok aşınmış ve neredeyse okunmaz duruma gelmiştir.

Tanım: Altarın akroterlerle çevrilmiş oldukça yüksek bir başlık kısmı vardır. Başlık profilli bir kısım ile gövdeye bağlanmaktadır. Altarın yüksek kaide kısmı yine kalın bir bant profille gövdeye bağlanmaktadır. Akroterlerin bitkisel süslerle bezenmiş olduğu görülmektedir. Altarın bütün cephelerinde kabartma betimler taşımaktadır. Eserin ön yüzünde, başlık üzerinde Zeus Bronton'un bir büstü işlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 199, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Tanrının uzun dalgalı

saçları ve gür sakalı vardır. Yüz hatları silinmiştir. Zeus içte *khiton*, üzerinde ise *himation* ile betimlenmiştir ve tanrının sağ eli göğsüne dayanmıştır. Ön yüzde başlık ile gövde arasında yer alan profilde çok aşınmış ve yer yer okunamayan iki satır yazıt yer almaktadır. Altarın gövdesi üzerinde, ön yüzde yine *khiton* ve *himation* giymiş, sakallı bir erkek büstü görülmektedir. Büstün sağ eli, tanrınıninki gibi göğüs üzerinde betimlenmiştir. Bu büstün de yüz hatları çok yıpranmıştır ve artık seçilememektedir. Söz konusu büst, adağı sunan şahsın (ve belki de mezar sahibinin?) büstü olmalıdır. Kaide kısmına yazıtın geri kalan 2 satırı yazılmıştır. Altarın sağ yan yüzünde, başlık üzerine büyük bir destekli krater, gövde üzerine ise, iri üzüm salkımları ve yapraklarıyla dolu bir asma dalı betimlenmiştir. Sol yan yüzde, başlık kısmında sağa dönmüş bir kartal betimi, gövde üzerinde iki öküz başı ve onun altına da bir saban motifi işlenmiştir. Altarın arka yüzünde, başlıkta büyük bir çelenk, gövde üzerinde bağcı bıçağı (*falx vinitoria*) ve bağcı çapası (*dolabra*) betimlenmiştir. Motiflerin hepsi de yüksek kabartma biçiminde işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak (ve üzerindeki betimlerden dolayı aynı zamanda bir mezar taşı?)

H. Şek.: Yazıt çok aşındığı için harf şekilleri artık seçilememektedir.

	Διὶ Βροντῶντι	"----- mos ve Apes
2	[---]μος καὶ Απης	taşçı ustası -----
	[---]α λατ[ύ]-	Zeus Bronton'a (adağı sundular)."
4	πος	

Satır 2: [---]μος. Bir erkek adından son üç harf kalmıştır. Drew-Bear ve Naour ismin [Τρόφι]μος olarak tamamlanabileceğini belirtilmektedirler. Απης. Phrygia'da (Aizanoi) belgelenmiş bir yerli kadın adıdır, bkz. Zgusta, Personennamen, s. 71 § 66–6. Ad için bkz. ayrıca Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2005 dipn. 363. Dipnotta yazarlar adın Απης şekli için örnekler vermektedirler. Απης ismi için bkz. yuk. Kat. No. 153.

Satır 3–4: [---]α λατ[ύ]πος. Yazıtta, altarı yapan taşçı ustasının adı geçmektedir. Ama isim okunamamaktadır. Bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2005 dipn. 364. λατύπος konusunda krş. yuk. Kat. No. 132. Yazıtta bir λατύπος'un adı geçtiği için altar belki de Kütahya çevresinden kaynaklanmaktadır. Çünkü Kütahya'da, Yukarı Porsuk Vadisi'nde çalışan taşçı ustalarının eserlere isimlerini yazmaları o bölgenin bir özelliğidir.

Akroterli Olup Olmadığı Belirlenemeyenler (6.1.2.1.3.) (Kat. No. 177–206)

Kat. No. 177

Altar (Lev. 60, a–b = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de Halk Partisi (binasının) dışında durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 97 cm; (gövde) 49 cm; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** 28 cm; **H. Yük.:** 3, 2 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 106 No. 219 Lev. 50.

Es. Dur.: Altar, başlığın üst kısmından, kaideden ve yan kısımlardan kesilmiştir.

Tanınm: Oldukça yıpranmış olan altarin ayrıntıları seçilememektedir. Sadece yüksek kaide kısmı görülmektedir. Eserin ön yüzünde altı satırlık Eski Yunanca yazıt vardır. Yazıtın üzerinde bir girlanda ait izler görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω Ω

	[.] Δ Ω Γ Ο Γ 'Αλε–	"Köyün kesenekçisi
2	[ξ] ἄνδρου μισθ–	Aleksandros oğlu
	ωτῆς τῆς κό–	– – – – –dogos?
4	μης ὑπέρ τῶν	kendi ailesi için
	ιδίων Διὶ Βρο–	Zeus Bronton'a
6	τῶντι εὐχή	adağı (sundu)."

Satır 1–2: [.] Δ Ω Γ Ο Γ . Cox ve Cameron taş üzerinde *delta* ile *gamma*, *omikron* ve *sigma* harflerinin kesin olduğunu belirtmektedirler. Aradaki *omega* benzeri harfin taşçı ustasının bir hatası olabileceğini ve harfin gerçekten de *omega* olabileceğini söylemektedirler. *Delta*'dan önce, *delta*, *alpha* ya da bir *lambda*'ya ait olabilecek bir harfin sağ bacağının kalıntıları vardır. Sonu –γος ile biten isimler için bkz. Dornseiff–Hansen, Rückläufiges, s. 218 vd.

Satır 2–4: μισθωτῆς τῆς κόμης. Yazıttaki . . δω?γος 'Αλεξάνδρου köyün arazi ve çiftliklerinin gelirini (kesenek) önceden para ödeyerek satın alan şahıstır. Konu ile ilgili olarak bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 105 No. 218'de verilen açıklamalar (burada Kat. No. 218). Kümbet'te ele geçmiş olan bir yazıtta geçen μισθωτῆς için bkz. Haspels, Highlands, s. 308 vd. No. 31. *Misthotai* hakkında genel olarak bkz. Mitchell, Anatolia I, s. 164 vd.

Satır 6: εὐχή. Sözcüğün sonunda *ny* yoktur.

Kat. No. 178

Altar (Lev. 58, a–ç) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir (Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada, Seyitgazi'de türbenin içinde bir mezarlıkta [yapının güney–doğu köşesinin yakınında] durmaktaydı); **Şimd. Y.:**

Eskişehir Arkeoloji Müzesi (Eskişehir, Yunus Emre İlkokulu'ndan); **Env. No.:** A-127-67; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 84 cm; (kaide) 18 cm; **Gen.:** (kaide) 31 cm; **Kal.:** (gövde) 25, 6 cm; (kaide) 29, 7 cm; **H. Yük.:** 2, 7-3, 5 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 107 No. 222 Lev. 50.

Es. Dur.: Altar üst ve alt kısımlardan kırılmıştır. Ön yüzde, başlık ve kaidenin yüzeyleri kaba biçimde kazınmıştır. Eserin bütün yüzeyleri çok aşınmıştır. Altarın üzerinde birçok küçük kırık ve çatlaklar vardır. Kırıklar ve çatlaklar nedeniyle yazıt çok zarar görmüştür.

Tanım: Altar çok yıprandığı için ayrıntı ve profiller açık bir biçimde izlenememektedir. Eserin yüksek başlık kısmı ve profili kaybolmuş kaide kısmı seçilebilmektedir. Ön yüzde Eski Yunanca yazıtın üst kısmında bir kabartmanın (büst?) izleri seçilmektedir. Başlığın ve gövdenin bir kısmını kaplayan kabartma, bilinçli biçimde kazınmış ve yüzey pürüzlü biçimde düzleştirilmiştir. Yazıtın görünen ilk satırı başlık üzerine, diğerleri ise, gövde üzerine kazınmıştır. Yazıtın alt satırları kaide üzerindeki kazıma nedeniyle kaybolmuştur. Altarın öteki yüzlerinde de kabartma betimler vardır. Arka yüzde çelenk, solda öküz başı, sağda ise, daire içinde altı yapraklı rozet betimi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ C E Ω Ψ

	[-----]	"Aleksandros
	['A]λεξάν[δ]-	oğlu -----
	<i>kabartma</i>	eşi Zoe'yle
2	[ρ]οῦ σὺν	beraber
	τῆ συνβίῳ	kendilerinin
4	Ζόη περ/ᾶ/ (<i>sic</i>)	ve çocuk-
	ἑαυτῶν καὶ	larının esenliği
6	τῶν τέκν[ω]-	için Zeus
	ν σωτηρία-	Bronton'a
8	[ς] Διὶ Βροντῶ-	adağı
	[ντι εὐχίην]	(sundu)."

Satır 4: Ζόη = Ζώνη. Taş üzerinde περί yerine ΠΕΡΑ yazılmıştır.

Kat. No. 179

Altar (Lev. 60)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de İsmail'in oğlu Cafer'in evinde durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 94 cm; **Gen.:** 33 cm; **Kal.:** 43 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 111 No. 231 Lev. 52.

Es. Dur.: Altarın alt ve üst kısımları kırılmıştır. Eserin sağ tarafı görülmemektedir. Altarın

başlık kısmı oldukça zedelenmiştir.

Tanım: Altarın ön yüzünde, gövde üzerinde oldukça yıpranmış büyük bir destekli krater betimi vardır. Kraterin boyun kısmı oldukça yüksek betimlenmiştir. Dokuz satırlık Eski Yunanca yazıt kraterin çevresine yazılmıştır. Kraterin sağ tarafındaki yazılar, taşın dayandığı yer nedeniyle okunamamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak ve Melles'in Mezar Taşı?

H. Şek.: € ∩ ∞

	Μέλλ[η]ς Δημ[ἄ σὺ]–	"Demas oğlu
2	ν τέκνω Μέλ[λη] κ]	Melles, çocuğu
	Νανα [ὕπερ τ]	Melles'le birlikte ve
4	[ῶ]ν ἰ [δίω]–	Nana bütün aile
	[ν] πάν krater [τω]–	üyelerinin esenliği
6	ν σῶ [τηρ]–	için Zeus Bronton'a
	ίας Δι [ἰ Βρο]–	adağı (sundular)
8	ν τῶντι [εὐχὴν]	ve kendisine
	κ ἑαυτῶ [ζῶν?]	(hayattayken?)"

Satır 1–2: Μέλλ[η]ς. Cox ve Cameron ismin Yunan olmadığını düşündükleri için aksentsiz yazmışlardır. Ancak, Zgusta, bunun bir Yunan adı olduğunu belirtip Μέλλης adının bir yan şekli olduğunu söylemektedir: Personennamen, s. 309 § 893. 1. satırda ikinci *my*'den sonra üç–dört harflik bir yer bulunmaktadır. Tamamlama Cox–Cameron.

Satır 3: Νανα. Bkz. yuk. Kat. No. 55.

Satır 9: κ ἑαυτῶ [ζῶν?]. ἑαυτῶ sözcüğünü kullanmakla Melles altarı ileride kendisi için mezar taşı olarak düşünmüş olmalıdır. Cox ve Cameron bu sözcüğün ardından ζῶν sözcüğünün gelebileceğini düşünmüşlerdir. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 92, 96, 97, 150, 167, 186, 204, 229.

Kat. No. 180

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Seyitgazi'de mezarlıkta durmaktaydı. Altarın yapıldığı malzeme ve ölçüleri yayında verilmemektedir.

Yayın: Altar, ilk kez 1883 yılında Ramsay tarafından kopya edilmiş ancak, yayımlanmamıştır. Cox ve Cameron altarı Ramsay'ın not defterinden çalışmışlar ve onun çizimini kullanmışlardır. Cox–Cameron, MAMA V, s. 156 No. R22 Fig. 94.

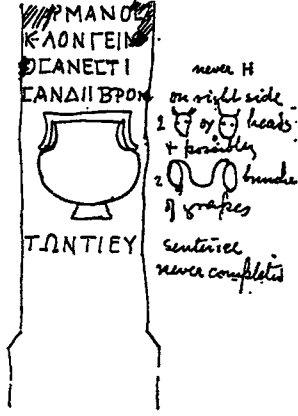
Es. Dur.: Yayında altarın durumu hakkına bilgi yoktur. Ancak, çizimden altarın başlık kısmının kırık olduğu anlaşılmaktadır.

Tanım: Çizimden görülebildiği kadar, altarın uzun gövdesinde, ön yüzde beş satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın dördüncü ve beşinci satırları arasına küçük kaideli bü-

yük bir destekli krater işlenmiştir. Ramsay'ın notuna göre, altarın sağ yüzünde iki öküz başı kabartması ve olasılıkla iki üzüm salkımı kabartması bulunmaktadır. Çizimden altarın yüksek kaidesi seçilebilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Α Ω

	[Γε]ρμανός	"Germanos
2	κ Καλονγεῖν-	ve Longei-
	ος ἀνέστι-	nos Zeus
4	σαν Διὶ Βρον-	Bronton'a
	κράτερ	adağı
	τῶντι εὐ-	diktiler."
6	〈χήν〉 (sic)	

Fig. 37

Satır 3-4: ἀνέστισαν = ἀνέστησαν. Ramsay taşın üzerinde *eta* değil, *iota* olduğunu belirtmektedir.

Satır 5-6: εὐ〈χήν〉. Ramsay notunda, yazıtın εὐ- hecesine kadar yazılıp sonra bırakıldığını, sonuna kadar yazılmadığını belirtmektedir.

Kat. No. 181

Altar (Lev. 59, a-ç) (*vidi*)

Bul. Y.: Seyitgazi çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Seyitgazi Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A-148-68; **Malz.:** Gri mermer. Eserin ölçüleri alınamamıştır.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlık ve kaide kısımları köşelerden kırılmış ve çok zedelenmiştir. Eserin bütün yüzeyleri çok aşınmıştır. Figürler ve yazıt güçlükle görülebilir durumdadır. Yazıtın üst satırları kırık nedeniyle kayıptır. Eserin üzerinde çatlaklar ve çizikler vardır.

Tanınm: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan küçük altarın ön yüzüne yazılmış olan yazıt başlık kısmında başlamaktadır. Üst satırları kayıp olan Eski Yunanca yazıtın iki satırı başlık üzerindedir. Yazıtın son iki satırı gövde üzerinde devam etmektedir. Yazıtın alt kısmına büyük bir çelenk kabartması işlenmiştir. Altarın sağ yan yüzünde bir öküz başı betimi, sol yan yüzünde ise çember içinde rozet betimi bulunmaktadır. Altarın arka yüzü görülememektedir.

Yaz. İçeriği: Bir Adam ve Eşinin Mezar Taşı? ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ω C Ε

	-----	"-----
	[---]ΑΔΩ[- γλυ?]-	----- (biricik?)
2	[κυτ?]άτοις Δι[ι]	(anne ve babasına? ve?)
	Βροντῶν-	Zeus Bronton'a
4	τι εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 1-2: [- γλυκυτ?]άτοις. Adak, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un yanı sıra bir karı-kocaya adanmıştır.

Kat. No. 182

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Altar, Ramsay ve Sterrett çalıştıkları sırada Seyitgazi'de mezarlıkta durmaktaydı.; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** yak. 1, 00 m; **Gen.:** 40 cm; **Kal.:** 40 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Altar, ilk kez 1883 yılında Ramsay, daha sonra da J.R.S. Sterrett tarafından kopya edilmiş ancak yayımlanmamıştır. Cox ve Cameron altarı Ramsay'ın not defterinden çalışmışlar ve Sterrett'in çizimini kullanmışlardır. Aynı eseri daha sonra 1902 yılında Ernst Brandenburg ve W.H. Buckler de çalışmıştır. Cox-Cameron, MAMA V, s. 156 vd. No. R23 Fig. 95.

Es. Dur.: Altar üst ve alt kısımlardan zarar görmüştür. İklim koşulları nedeniyle çok yıpranmıştır.

Tanım: Yayında altarın tanımı verilmiyor. Eserin fotoğraf ya da çizimi olmadığı için tanımı yapılamamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C E W Z A

	ΝΕΑΡΧΟΣ	ΑΛΕΞΑ	
	ΝΑΡΟΥ	ΥΠΕΡ	ΤΩΝ
	ΕΙΔΙΩΝ	ΠΑΝΤΩΝ	
	ΔΙ	ΒΡΟΝΤΩΝΤΕΙ	
	ΕΥ	ΧΗΝ	
2		Νέαρχος Ἀλεξά-	"Aleksandros oğlu
		νδρου ὑπὲρ τῶν	Nearkhos bütün
		ιδίων πάντων	aile üyeleri için
4		Διὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
		εὐχὴν	adağı (sundu)."

Fig. 38

Satır 3-4: Sterrett çiziminde, ιδίων ve Βροντῶντι sözcüklerini ειδίων ve Βροντῶντει olarak kopya etmiştir. Ancak Buckler'in aldığı ıstampaj ve kopya bunu doğrulamamaktadır.

Kat. No. 183

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Seyitgazi'de Chrysaphi Lazarou isimli birisinde durmaktaydı; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri verilmemektedir.

Yayın: Radet–Ouvré, Inscriptions, s. 107 vd. No. 1; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 75. Cox ve Cameron aynı yayında 220 numaralı eseri incelerken bu yazıttan da söz etmektedirler.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece Radet ve Ouvré eserin üzerinde bir öküz başı betimi olduğunu belirtmektedirler.

Yaz. İçeriği: Eutykhes'in Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A C E V Ω

<p>Μ Η Τ Ρ Ο Φ Ι Λ Ο Σ Α Σ Κ Λ Η Π Α Σ Σ Ο Ν Γ Υ Ν Α Ι Κ Ι Α Μ Μ Ι Α Π Ε Ρ Ι Ε Α Υ Τ Ω Ν Κ Τ Ω Ν Ι Δ Ι Ω Ν Σ Ω Τ Η Ρ Ι Α Σ Δ Ι Ι Β Ρ Ο Ν Ω Ν Ι Ε Υ Χ Η Ν Κ Ε Υ Τ Υ Χ Ο Υ Ι</p>	<p>2 4 6</p>	<p>Μητρόφιλος 'Ασκληπᾶς σὺν γυ- ναικί Αμμία πε- ρὶ ἑαυτῶν κ τῶν ιδίων σωτηρίας Διὶ Βροντῶντι εὐ- χὴν κ Εὐτύχῳ υἱ[ῶ]?</p>	<p>"Metrophilos Asklepas eşi Ammia ile birlikte kendilerinin ve ailelerinin esenliği için Zeus Bronton'a adağı (sundu) ve oğulları? Eutykhes'e"</p>
--	----------------------	--	---

Fig. 39

Satır 2: 'Ασκληπᾶς. Bkz. yuk. Kat. No. 4. Burada adağı sunan şahsın iki adı vardır.

Satır 3: Αμμία. Bkz. yuk. Kat. No. 41.

Satır 7: ΕΥΤΥΧΟΥΙ. Radet ve Ouvré'un kopyalarında taş üzerinde bu harflerin görüldüğü anlaşılmaktadır. Cox ve Cameron harfler için Εὐτύχῳ υἱ[ῶ]? tamamlamasını önermektedirler. Kanımca bu tamamlama doğru gözükmemektedir. Seyitgazi'den aynı şahıslar Zeus Bronton'a bir başka adak daha (yuk. Kat. No. 135) sunmuşlardır. Eutykhes ismi yazıtta sonradan eklenmiş gibi gözükmemektedir. Belki de Metrophilos Asklepas ve eşi Ammia sonradan ölen oğulları Eutykhes için bu adağı mezar taşı olarak kullanmışlardır. Taşın ilk önce bir adak olarak sunulmuş olabileceği düşüncesi, Kuzeybatı Phrygia'da mezar taşı olan Bronton adaklarında ölümlerin isimlerinin genelde tanrının adından önce yazıldığı saptamasına dayanmaktadır. Burada ise çocuğun adı tanrının adından sonra gelmektedir.

Kat. No. 184

Altar (Lev. 60 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada

Avdan'da mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** (gövde) 34 cm; (kaide) 30, 5 cm; **Gen.:** (gövde) 24, 5 cm; (kaide) 32 cm; **Kal.:** 33, 5 cm; **H. Yük.:** 2, 5–2, 75 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 64 vd. No. 131 Fig. 27 Lev. 37.

Es. Dur.: Altar üst, arka ve sağ tarafından kırılmıştır. Gövdenin alt kısmı toprak içindedir.

Tanım: Altar kırık olduğu için tam tanımı yapılamamaktadır. Ancak, eserin yüksek ve kalın profilli bir bandla gövdeden ayrılan kaide kısmı çizimde görülmektedir. Eserin ön yüzündeki yazıtın, kısmen izleriyle birlikte, yedi satırlık kesimi seçilebilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: €

Fig. 40

	[.....]	"-----"
2	A[.....]	-----
	[.]E[.....]	-----
4	T[.]M[.....]	-----
	ON[.] Δ[τὶ Βροντῶ]–	Zeus Bronton'a
6	ντι εὐχῆν	adağı (sundu)."

Kat. No. 185

Altar (Lev. 60 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ancak, Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Avdan'da mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 52 cm; (gövde) 31 cm;

Gen.: 48 cm; (gövde) 35 cm; **Kal.:** 37 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 66 No. 135 Fig. 28 Lev. 38.

Es. Dur.: Altar, gövdenin üst, kaidenin de alt kısmından kırılmıştır. Yazıt sol ve sağ kenardan yıpranmıştır.

Tanım: Altar, kırık olduğu ve çizimde fazla ayrıntı verilmediği için ayrıntılı tanımlanamamaktadır. Ancak, altaren kırılmış profilli kaide kısmı görülmektedir. Eserin üzerindeki kabartma motifin, sadece geriye kalan alt kısmı seçilmektedir. Motifde aşağıya doğru sarkan üç tane ok biçimli betim görülmektedir. Bu desenin altında, altı satırdan oluşan Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Philipos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C ϕ ϕ ω

Fig. 41

- Διοφάνης κα[ι]
 2 Διονύσιος Δα-
 [μ]ᾶδος ἀδελφ-
 4 φ̄ Φιλίππῳ καὶ Δ[ιῶ]ν
 Βροντῶντι εὐ-
 6 χήν

"Damas'ın oğulları
 Diophanes ve
 Dionysios kardeş-
 leri Philippos'a
 ve Zeus Bronton'a
 adağı (sundular)."

Satır 4: Φίλιππος = Φίλιππος.

Kat. No. 186

Altar (Lev. 60)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir (Haspels'e Avdan Köyü'ndeki ören yerinden olduğu söylenmiştir);

Şimd. Y.: Bilinmiyor. Haspels çalıştığı sırada Karamustafa'da, köyün çeşmesine örülmüştür;

Malz.: Koyu Gri mermer; **Yük.:** 1, 12 m; **Gen.:** (başlık) 45 cm; (gövde) 40 cm; (kaide) 49 cm; **Kal.:** (başlık) 28 cm; (gövde) 23 cm; (kaide) 24 cm; **H. Yük.:** 2-3, 5 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 356 No. 148 Lev. 639.

Es. Dur.: Altar bir duvara örülü olduğu için öteki yüzleri görülememektedir. Ancak, eser ön yüzde başlığın sol alt köşesinden ve kaidenin sol köşesinden kırılmıştır. Başlığın üst kısmı da kırılmıştır. Gövde üzerinde yatay biçimde bir çatlak görülmektedir. Altarın bütün yüzeylerinde çatlak ve çizikler vardır. Yazıt yer yer silikleşmiştir.

Tanınm: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın gövdesi üzerinde bir çelenk betimi vardır. Çelengün çevresine, altarın yüzeyini tamamen kaplayacak biçimde onüç satırlık Eski Yunanca yazıt kazınmıştır. Yazıtın ilk iki satırı başlık üzerindedir.

Yaz. İçeriği: Bir Karı Kocanın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C A ∩

	[Αύ]ρ. Παπας κ Δι-	"Aur(elius) Papas
2	[ομ]ᾶς κ 'Απόλλω[v] κ 'Ερμῆς κ ΜΑΤΕ-	ve Diomas ve Apollon ve Hermes
4	[γ]ονε ὕσι CI [←] [γ] λυ-	ve Mateis biricik anne babalarına
6	[κ]υ <i>çelenk</i> τᾶ- το ις	ve Zeus Bronton'a adağı (sundular).
8	κ Δ ιὶ Βρο (ν)τῶ- (<i>sic</i>)	Hermes hayattayken ve aklı başındayken
10	ντι εὐχῆν· 'Ερμῆς ζῶν κ	(bu altarı) dikti."
12	φρονῶν ἔθε- το	

Satır 1-2: Παπας. Bkz. yuk. Kat. No. 5.

Satır 3-4: ΜΑΤΕ

CI[←]. 3. satırın sonunda yer kalmadığı için isimdeki son iki harf 4. satırda *boustrophedon* yazılmıştır. Bu nedenle 4. satırdaki γονεῦσις'te çift yazılım (*dittography*) var gibi gözükmemektedir. Ancak, 3. satırın sonundaki isim Ματεις şeklinde anlaşılmalıdır. Mateis Phrygia'da, Pisidia'da ve Galatia'da belgelenmiş bir yerli kadın adıdır. Adın aynı zamanda erkek adı olup olmadığı bilinmemektedir. Belgeler için bkz. Zgusta, Personennamen, s. 303 § 882-2 ve s. 543 No. 33. Bkz. ayrıca Robert, Noms Indigènes, 338 vd. ve 348.

Satır 4-10: [γ]ονεῦσι [γ]λυ[κ]υτάτοις κ Διὶ Βρο(ν)τῶντι. Adak, adağı sunanların anne-babalarına ve Zeus Bronton'a birlikte adanmıştır. Bronton'daki ilk *ny* taş üzerinde yazılmamıştır.

Satır 11-12: ζῶν κ φρονῶν. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 92, 96, 97, 150, 167, 179, 204, 229.

Kat. No. 187

Altar (Lev. 60)

Bul. Y.: Avdan/Eskişehir (Haspels'e Avdan Köyü'ndeki ören yerinden olduğu söylenmiştir);

Şimd. Y.: Bilinmiyor. Haspels çalıştığı sırada Karamustafa'da, köyün çeşmesine örülüdür;

Malz.: Koyu Gri mermer; **Yük.:** 1, 03 m; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** 29-33 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 356 No. 149 Lev. 639.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı köşelerden derin biçimde kırılıp zarar görmüştür. Gövdenin sol kenarı da zedelenmiştir. Eserin üzerinde çatlak ve çizikler vardır. Yazıt silikleşmiştir.

Tanım: Profilli başlık kısmına sahip olan altarın başlığında burgu motiflerinden oluşan yuvarlak bir *paterna* betimi vardır. Altarın gövdesi üzerinde bir çelenk betimi, altında ise üç satırlık Eski Yunanca yazıt yer almaktadır. Altarın arka yüzünde ise, bir kraterden fışkıran üzüm salkım ve dalları betimlenmiştir. Altarın yüksek ve geniş kaidesi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Α

	Δόμνος κ "Αταλ-	"Domnos ve Atalos
2	ος Διὶ Βροντ-	Zeus Bronton'a
	ῶντι εὐχῆν	adağı (sundular)."

Satır 1-2: Δόμνος. Krş. Fraser-Matthews, Names, s. 142. Bkz. ayrıca Zgusta, Personennamen, s. 519 § 1581. Zgusta, Τόμνος = Δόμνος eşitliğinden söz etmekte ve adın bir Anadolu ismi olmadığını belirtmektedir.

Kat. No. 188

Altar (Lev. 60 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Süpren veya Süpüren (eskiden Süpü Ören)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Süpü Ören'de bir evin merdiveninin altında durmaktaydı;

Malz.: Gri mermer; **Yük.:** (kırık gövde) 68 cm; (kaide) 34, 5 cm; **Gen.:** (gövde) 42-44, 5 cm; (kaide) 53 cm; **Kal.:** 16 cm; **H. Yük.:** 2, 25-3, 5 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 73 No. 154 Fig. 35 Lev. 41.

Es. Dur.: Altar üst ve alt kısımlardan kırılmıştır. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada arka kısmı toprağa gömülüymüş.

Tanım: Altarın kaide kısmının yüksek olduğu görülmektedir. Ön yüzde, altı satırdan oluşan ve zor okunan Eski Yunanca yazıt vardır. Yayında, eserin üzerinde herhangi bir kabartma olduğundan söz edilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Ω Φ

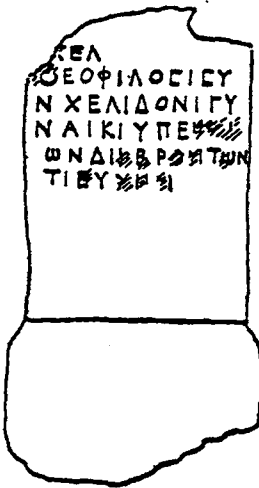

Fig. 42

	{Χελ}
2	Θεόφιλος {ι}σὺ-
	ν Χελιδόνι γυ-
4	ναικὶ ὑπὲρ [έου]τ-
	ῶν Διὶ Βροντῶν-
6	τι εὐχῆν

"Theophilos
eşi Khelidon
ile birlikte
kendileri için
Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

Satır 1: {Xελ}. Cox ve Cameron'a göre taşçı ustası, yanlışlıkla önce Theophilos'un eşi Khelidon'un adını kazımaya başlamış, ancak sonra Theophilos'un bundan hoşlanmayacağını düşünüp ismi 1. satırda yazmaktan vazgeçmiş olmalıdır.

Satır 2: Theophilos'tan sonra taş üzerinde fazladan bir *iota* vardır.

Satır 4-5: [έου]τῶν'daki tamamlama Cox ve Cameron.

Kat. No. 189

Altar (Lev. 60)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, zamanında Aşağı Ilıca'da Türk Mezarlığı'ndaki türbenin duvarına örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 04 m (Haspels: 92 cm); **Gen.:** 58 cm (Haspels: 60 cm); **Kal.:** 40 cm; **H. Yük.:** 3, 5-4 cm.

Yayın: Eser ilk olarak 1902 yılında Ernst Brandenburg tarafından kopya edilmiş ama yayımlanmamıştır. W.H. Buckler Brandenburg'un notlarından ve fotoğraflarından yazıtları okuyup deşifre etmiştir. Cox ve Cameron ise Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün izni ile yazıtı yayımlamışlardır: Cox-Cameron, MAMA V, s. 175 No. ZB 85; Haspels, Highlands, s. 349 vd. No. 133.

Es. Dur.: Altar alt kısımdan toprağa gömülü durumdadır. Üst kısım zarar görmüştür. Eserin sağ alt köşesi kırılmıştır. Genel olarak altarin yüzeyi hava şartlarından çok kötü etkilenmiştir. Yazıt da oldukça zarar görmüş durumdadır.

Tanım: Akroterleri olan altarin yayınlarda tanımı yapılmamaktadır. Sadece akroterler arasında uçları kıvrımlı olan dal benzeri betimler olduğu belirtilmektedir. Eserin üzerinde, ön yüzde bir çelenk motifi bulunmaktadır. Onun altında ise, zarar görmüş dört satırlık yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Menophilos ile anne ve babasının Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A Ω

	Μη[νόφι]λος πατρὶ [κ έ]-	"Menophilos babasına (ve)
2	αυτῷ κ μητρὶ Δ[. . .]	kendisine ve annesi - - - - kızı
	[. . .]ΑΤΟϚ κ Διὶ Βρ[ον]-	D - - -'ye ve Zeus Bronton'a
4	τῶντι εὐχήν	adağı (sundu)."

Satır 1: Μη[νόφι]λος. Buckler ismi Menophilos olarak okumaktadır. Haspels ise, herhangi bir tamamlama önerisi getirmemektedir. Sadece isimdeki *lambda*'nın *my* olarak da okunabileceğini belirtmektedir.

Satır 1-4: πατρὶ [κ έ]αυτῷ κ μητρὶ Δ ΑΤΟϚ κ Διὶ Βρ[ον]τῶντι. Altar, Zeus Bronton'un yanı sıra, adağı adayan şahsın babasına, annesine ve bizzat kendisine de adanmış olmalıdır. Haspels μητρὶ'den sonraki sözcüğün [μνήμ]ατος biçiminde tamamlanması gerektiğini belirtmektedir. Buckler ise, μητρὶ'den sonra bir *delta* okumuştur. Buckler bu kısım için δ[ι'όνειρ]ατος? biçiminde tamamlama önerisi getirmektedir.

Kat. No. 190

Altar (Lev. 61)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Altar, Haspels çalıştığı sırada, Aşağı Ilıca'da eski Türk mezarlığının içindeki türbenin güney duvarına örülü durmaktaydı; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 79 cm; **Gen.:** (gövde) 30 cm; (kaide) 35 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor (duvara örülü olduğu için ölçüleri alınamıyor); **H. Yük.:** 2, 5-3, 2 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 351 No. 136 Lev. 636; Haspels, Centre, s. 228.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı sağ ve sol köşelerden kırılmıştır. Kaidenin sağ köşesi de kırıktır. Gövdenin sağ kenarı boydan boya zedelenmiştir. Eserin üzerinde çatlak ve çizikler vardır.

Tanım: Altarın başlık kısmı kalın bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Köşeler kırık olduğu için akroterlerin olup olmadığı söylenememektedir. Ancak başlık üzerinde, ön yüzde küçük çıkıntı biçiminde işlenmiş bir kısım ve üzerinde de spiral benzeri bir süs bulunmaktadır. Altarın gövdesi üzerinde iki öküz başı ve onun da altında yedi satırlık düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Yazıtın son üç satırı kaide üzerine yazılmıştır. Yazıtı düzgün yazabilmek için önceden çizilmiş ince çizgiler görülmektedir. Eserin yüksek bir kaide kısmı vardır.

Yaz. İçeriği: Bir Adamın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C W

	Διοφάνης Ὀνή-	"Onesimos oğlu
2	σίμου καὶ Ὀνή-	Diophanes ve
	σιμος ὑπὲρ τ-	Onesimos bütün
4	ῶν ἰδίων πάντ-	aile üyeleri için
	ων Διὶ Βροντῶ-	Zeus Bronton'a ve
6	ντι καὶ πατρὶ ε-	babaya adağı
	ύχην	(sundular)."

Satır 5-6: Διὶ Βροντῶντι καὶ πατρί. Adak, tanrının yanı sıra bir şahsa adanmıştır.

Kat. No. 191

Altar (Lev. 61)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Dörner eseri çalıştığı sırada Eskişehir'de, şeker fabrikasında durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 65 m; **Gen.:** (alt) 65 cm; (yazıtın olduğu alan) 50 cm; **Kal.:** (orta) 30 cm; **H. Yük.:** Yayında verilmiyor.

Yayın: Dörner, Inschriften, s. 114 No. 3.

Es. Dur.: Yayındaki fotoğrafta altarın kaide kısmı görülmemektedir. Altarın başlık kısmı çok zedelenmiş ve bütün köşeler kırılmıştır. Eserin gövdesi de sağ kenar ve alt kısımdan kırılmıştır. Yazıtın altındaki alanda kazıma izleri görülmektedir. Yazıt sağ taraftan zarar görmüştür.

Tanım: Altarın yüksek başlık kısmı ince profillerle gövdeye bağlanmaktadır. Başlık üzerinde

oldukça küçük betimlenmiş bir amfora kabartması görülmektedir. Gövde üzerinde dört satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: ϕ □ Ε Ω Α

	Τρόφιμος Δ[το]–	"Diodoros oğlu
2	δώρου ὑπὲρ[ρ ἐ]–	Trophimos
	αυτοῦ Διὶ Β[ρ]–	kendisi için
4	οντῶν[τι]	Zeus Bronton'a
	[ε]ὔ[χην]	(adağı sundu)."

Satır 4–5: Satırlarda kazıma vardır.

Kat. No. 192

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Başören/Alpu/Eskişehir (Eskişehir'in 45 km kuzeydoğusunda); **Şimd. Y.:**

Bilinmiyor. Altar, Körte tarafından çalışıldığı sırada Başören'de mezarlıkta durmaktaydı;

Malz.: Yayında malzeme hakkında bilgi yoktur; **Yük.:** 92 cm; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** 35 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 434 No. 56; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 24.

Es. Dur.: Altar iklim nedeniyle çok yıpranmıştır. Yazıt birçok yerde okunmaz durumdadır.

Tanım: Yayında altarın tanımı hakkında bilgi yoktur. Yalnız Körte, yazıtın üst kısmında ayakta duran ve neredeyse tamamen silinmiş olan iki figürden söz etmektedir. Altarın ön yüzünde, sekiz satırlık kötü durumda Eski Yunanca yazıt vardır. Yazıtın tam içeriği çıkartılmamakta ancak, Zeus Bronton'a adandığı kesin olarak söylenebilmektedir.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı? ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C Ω

	[-----]ΑΛΝΩ C O[----]	-----
2	[---]A C κ Αὐρ. Τατ[ιον?]	--- ve Aur(elius) Tation?
	[--] τοὺς δύο Δ[-----]	-----
4	[ἐ]αυτοῖς ΑΥΤΕ[-----]	kendileri için -----
	[ἐ]τευξον κ Δι[ι - ? - ? --]	hazırladılar ve Zeus Bronton'a
6	[Βρο]ντῶντι O[-----]	-----
	[-----]O€OC [-----]	-----
8	[-----] ἐνθάδ[ε -----]	----- burada --

Satır 2: Τατ[ιον?]. Tamamlama Körte. Ad doğru ise, Tation Batı Anadolu'da oldukça yaygın kullanılmış olan bir yerli kadın adıdır (Lallname). Ad, Phrygia'da da oldukça sevilmiştir. Bkz.

Zgusta, Personennamen, s. 499 § 1517–8 ve Frei, Epichorische Namen, s. 186.

Satır 5: [ἔ]τευξαν. τεύχω fiilinden ve 4. satırdaki [ἔ]αυτοῖς ile 8. satırdaki ἐνθάδ[ε] sözcüklerinden yazıtın aynı zamanda bir mezar taşı olabileceği anlaşılmaktadır. Körte'nin kopyasında Δι' den sonra Βροντῶντι'den önce beş veya altı satırlık bir boşluk gözükmemektedir.

Kat. No. 193

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarısu Tepesi'nde, Boya–Tokat'tan 5 km uzaklıkta/Eskişehir–Çifteler arasında; **Şimd.**

Y.: Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Sarısu'da durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 98 cm;

Gen.: 35 cm; **Kal.:** 30 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 437 No. 61; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 30.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur. Sadece eserin çok yıprandığı belirtilmektedir.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı verilmemektedir. Sadece Körte, eserin ön yüzünde üzümle dolu bir kap betimi (olasılıkla bir krater), arka yüzde öküz başı, sağ yüzde yıldız (olasılıkla bir rozet), sol yüzde ise bir üzüm salkımı betimi olduğunu belirtmiştir.

Yaz. İçeriği: Bir Adamın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bir bilgi yoktur.

	Πουσα σὺν τέ-	"Pousa çocuklarıyla
2	κν[ο]ις ἀνδρῖ	beraber kocasına
	κ Δ[ι] Βρο]ντῶν-	ve Zeus Bronton'a
4	τι εὐχῆν	adağı (sundu)."

Satır 1: Πουσα. Pousa bir yerli Anadolu kadın adıdır. Zgusta'da Πουσα ile ilgili maddede sadece bu yazıttaki isim geçmektedir: bkz. Zgusta, Personennamen, s. 439 § 1300–2 ve s. 554 No. 172.

Satır 2–4: ἀνδρῖ κ Δ[ι] Βρο]ντῶντι. Eser, hem bir adama hem de Zeus Bronton'a adanmıştır.

Kat. No. 194

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarısu Tepesi'nde Boya–Tokat'tan 5 km uzaklıkta/Eskişehir–Çifteler arasında; **Şimd.**

Y.: Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Sarısu'da durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 98 cm;

Gen.: 41 cm; **Kal.:** 28 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 437 No. 60; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 31.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı verilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bir bilgi yoktur.

	Μηνόφιλος	"Aleksandros
2	Ἀλεξάνδρ-	oğlu Menophilos
	ου Διὶ Βρο-	Zeus Bronton'a
4	ντῶντι εὐχὴν	adağı (sundu)."

Kat. No. 195

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir (Kovalca ve İnönü arasındaki bir tepede bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 05 m; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** 38 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 417 No. 27; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 36.

Es. Dur.: Eserin durumu hakkında yayınlarda bilgi yoktur. Sadece, yazıtın çok yıprandığı belirtilmektedir ve sadece son satır okunabilir durumdadır.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, Körte altanın sol yüzünde öküz başı, sağ yüzde ise bir saban betimi olduğunu belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

-----	-----
Διὶ Βροντῶντι[ι]	Zeus Bronton'a
	adağı (sundu[lar])."

Kat. No. 196

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: İnönü/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Körte eseri çalıştığı sırada İnönü'de bir köprüde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 20 m; **Gen.:** 60 cm; **Kal.:** 47 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 418 No. 30; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 37.

Es. Dur.: Altar üst ve sağ kısımlardan zedelenmiştir. Yayınlarda bunun dışında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda altanın tanımı yapılmamaktadır. Körte yazıtın üst kısmında, sağ elinde para torbası, sol elinde *kerykeion* taşıyan Hermes betimlendiğini belirtmektedir (Bronton adakları üzerindeki öteki Hermes betimleri için bkz. Kat. No. 171, 275 ve 301). Hermes'in sağında ise manto giymiş bir insan figürü vardır.

Yaz. İçeriği: Büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur. Ancak, Körte'nin yazdıklarından *epsilon*'un € biçiminde yazıldığı anlaşılmaktadır.

	[Ἐ]παγαθίων Φ[. . . .]	"--- oğlu Epagathion
2	κατὰ ἐπιταγ[ήν ὑπὲρ]	(tanrının) emri üzerine
	τῶν ἰδίων ἔ[στησε]	ailesi (için) kardeşiyle
4	σὺν ἀδελφῷ Δι[ὶ Βρον]–	beraber Zeus (Bronton'a?)
	[τῶντι]	(adağı) dikti?."

Satır 1: Baba adından sadece bir harf kalmıştır.

Satır 2: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Satır 4–5: Δι[ὶ Βροντῶντι]. Tanrının ismi kesin değildir. Körte beşinci satırın izlerini gördüğünü söylemektedir ve *epitethon*'u Bronton olarak tamamlamaktadır. Körte, burada kardeşin isminin de olabileceğini belirtmekte, ancak tanrının isminin olma olasılığının daha yüksek olduğunu söylemektedir.

Kat. No. 197

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Çukurhisar/Alpu/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Körte eseri çalıştığı sırada Çukurhisar'da bir evde durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 48 m; **Gen.:** 22 cm; **Kal.:** 24 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 422 No. 34; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 40.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur. Körte yazıtın sol tarafının kısmen kazındığı belirtmektedir.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Körte eserden "dört köşe blok" olarak söz etmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Πρόκλα	Prokla
	[σύν] τοῖς	çocuklarıyla
4	[τέκ]νοῖς	birlikte Zeus
	[ἀνέ]στησεν	Bronton'a
6	[Διὶ Βρο]ντῶ–	adağı dikti."
	[ντι εὐχ]ήν	

Satır 5: ἀνέστησεν. Sözcükteki son *ny* harfi taş üzerinde önünde duran *epsilon*'un üzerine yazılmıştır.

Kat. No. 198

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışılırken Sarayören'de durmaktaydı; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 1, 78 m; **Gen.:** 46 cm; **Kal.:** 12 cm; **H. Yük.:** 3– 5, 2 cm.

Yayın: Macpherson, Inscriptions, s. 14 No. 6; SEG 14 (1957) s. 184 No. 784.

Es. Dur.: Yayınlarda sadece eserin üst kısımdan kırılmış olduğu belirtilmektedir.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı verilmemekte, sadece altarın üzerinde bir öküz başı kabartmasının izleri olduğu söylenmektedir. Yazıtta ligatürlerin olduğu belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Attalos'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri hakkında bir bilgi yoktur.

	Εΰψυχος Ἄττ-	"Attalos oğlu
2	άλου πατρί θε-	Eupsykhos tanrının
	οφιλήτω κ	sevgili kulu babasına
4	Διὶ Βροντῶ-	ve Zeus Bronton'a
	ντι εὐχήν	adağı (sundu)."

Satır 2–5: πατρί θεοφιλήτω κ Διὶ Βροντῶντι. Adak, hem adağı sunan şahsın babasına hem de Zeus Bronton'a adanmıştır. Θεοφιλήτω'daki *theta* Macpherson çalıştığı sırada silinmiş durumdaymış. Ancak, Macpherson, 1939 yılında Eğitim Bakanlığı memuru Vehbi Toral'ın yazıttan aldığı bir kopyada *theta* harfinin olduğunu görmüştür.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan önceki adaklar için bkz. Kat. No. 45, 46, 47, 48, 97, 234 ve 235.

Kat. No. 199

Altar (Eserin yayındaki çok küçük ıstampaj fotoğrafı buraya alınmamıştır)

Bul. Y.: Zobu (Sopu) Köyü/Örencik/Kütahya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Zobu Köyü'nde mezarlıkta durmaktaydı; **Malz.:** Gri–beyaz mermer; **Yük.:** 83 cm; **Gen.:** 48–57 cm; **Kal.:** 48–55 cm; **H. Yük.:** 2, 75–3 cm.

Yayın: Levick–Mitchell, MAMA IX, s. 21 No. 52 Lev. 7; SEG 38 (1988) s. 392 vd. No. 1296.

Es. Dur.: Altar havanın etkilerinden çok kötü durumdadır ve bir yüzü kırıktır. Üzerindeki betimler zarar görmüştür.

Tanım: Altarın ön yüzünde tanrının büstü işlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 253, 275, 278, 279, 281 ve 301). Eserin sağ yan yüzünde bir kartal betimi, sol yan yüzünde ise küçük bir büst betimi vardır. Arka yüzde kartal, çelenk ve at başları görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Agathios? Bronton – – – –'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

Ön yüz:

ΩΣΑΣ Δῑ — — — — ΘΙΩ ΒΡΟΝ—

"— — — — Zeus Agathios? Bronton

Sağ Yan yüz:

— — — — —'a adağı (sundu[lar])."

I[—] H[— —] ΙΤΙΩ εὐχῆν

MAMA IX'da yazıtın aslen sol yan yüzde başlayıp ön ve sağ yan yüzde devam ettiği belirtilmekte ve yazıt şu şekilde tamamlanmaktadır: [— — — καθιερ]ώσας Δῑ Ἄγαθίφ? Βρον (*vac*) τ[ῶντι — — —] ΙΤΩ εὐχῆν. Bronton'dan önce taş üzerinde olasılıkla Agathios sıfatının durduğu belirtilmektedir. εὐχῆν'den önceki sözcüğün ise, Bronton'un bir başka sıfatı olabileceği söylenmektedir. Zeus Agathios için bkz. Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 254 ve Schwabl, Zeus II. Kultbelege, s. 1149. Ayrıca yine krş. Şahin, Nikaia II.1, No. 1061–1067; Sağır'da (Pisidia'daki Antiocheia yakınında) bulunmuş Zeus Kalagathios adağı için bkz. Ramsay, Tekmoreian, s. 345 No. 25 (SEG 6 [1932] No. 550). Yine, Phrygia'daki Zeus Agathios adakları için bkz. Drew-Bear, Local Cults, s. 249.

Zobu (Sopu) Köyü'nden Antik Dönem'den çok sayıda eser (yazıt) ele geçmiştir, krş. Levick–Mitchell, MAMA IX, s. lxix s. v. Sopu Köy. Köy, Aizanoi'un yakınında olup Antik Dönem'de bu kentle yakın ilişki içinde olmalıdır. Zobu Köyü'nden yakın zamanda (2001'de) bütün yüzlerinde kabartma tanrı büstleri olan yazıtlı bir altar bulunmuştur. Ön cephede Zeus'un, öteki cephelerde de Kybele/Hekate, Helios ile Selene'nin betimleri bulunmaktadır. Zeus ve Kybele/Hekate'nin olduğu yüzlerde üst kısımları kırık veya zarar görmüş olan yazıtlar bulunmaktadır. Yazıtlarda, büyük bir olasılıkla, Zeus rahibi olan Menophilos isimli bir şahıs aracılığıyla (veya bu rahiple birlikte) Daokome isimli bir köyün halkı, yörede geçerli olan takvimin Lōos isimli ayının 19.'da "büyük Zeus" için bir şeyi (belki de bu altarı) kuruyor (inşaa ediyor) veya dikiyorlar. Kurulan şeyin ne olduğu yazıt eksik olduğu için anlaşılama- maktadır. Bu altar büyük bir olasılıkla yakında olan Aizanoi'dan bu köye getirilmiştir ve önceden Aizanoi'daki büyük Zeus Tapınağı'nda duruyor olabilir. Belki de yazıtta sözü edilen "kuruldu, inşaa edildi, dikildi" ifadesi ile bu tapınakta yapılmış olan bir işlem söz konusudur. Bu altar Kütahya Arkeoloji Müzesi Müdürü Metin Türktüzün tarafından yayımlanacaktır.

Kat. No. 200

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Bilinmiyor. Ancak eser, Eskişehirli sanayici M. Firuz Kanatlı tarafından Eskişehir Merkez'de (Odunpazarı'nda) birisinden satın alınmıştır. Altar Eskişehir çevresindedir; **Şim.**

durd. yer: M. Firuz Kanatlı Koleksiyonu'nda (Eskişehir'de, Eti Bisküvileri Fabrikası'nda);

Koleksiyon Env. No.: 28; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 93 cm; **Gen.:** 36 cm; **Kal.:** 30 cm; **H.**

Yük.: Bilinmiyor.

Yayın: Körte, Radet, s. 409 No. 54; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 50.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Başlık, gövde ve altlık kısımlarından oluşan altarın ön yüzde dört satırlık Eski Yunanca yazıt, bunun üzerinde ise öküz başı kabartması görülmektedir. Altarın arka yüzüne de bir öküz başı kabartması işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Z

	'Αντίοχος 'Αλ-	"Aleksion
2	εξίωνος Διὶ	oğlu Antiokhos
	Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
4	εὐχὴν	adağı (sundu)."

Kat. No. 201

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Şarhöyük/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Şarhöyük'de bir duvara örülü durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 58 m; **Gen.:** 77 cm; **Kal.:** 53 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Radet, s. 410 No. 56; Cox-Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 52.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Donaks'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	'Ονησίμη Δόνακι πατρί	"Onesime eşi Neikomedes
2	σὺν Νεικομήδῃ συν[βί]ω [κ]	ile beraber babası Donaks'a
	Διὶ Βροντῶντι	(ve) Zeus Bronton'a
4	εὐχὴν	adağı (sundu)."

Satır 2: Νεικομήδης = Νικομήδης.

Satır 1 ve 2-3: Δόνακι πατρί ve [κ] Διὶ Βροντῶντι. Adak, hem baba Donaks'a hem de Zeus Bronton'a adanmıştır.

Kat. No. 202

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Uludere/Eskişehir; **Şimd. Y.:** M. Firuz Kanatlı Koleksiyonu'nda (Eskişehir'de, Eti Bisküvileri Fabrikası'nda); Eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır. (Bilgiler, Eskişehir Müzesi M. Firuz Kanatlı'nın koleksiyon envanter defterinden alınmıştır.)

Es. Dur.: Eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Eserin tanımı hakkında bilgi yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A E € C

	Ἄγ[α]θῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι	Epiktesia'nın ve
	Ἐπικτησίας	Khrestos'un Zeus
4	καὶ Χρήστου	Bronton'una Marcus
	ἀνέστησε τὸν βω-	(bu) altarı dikti."
6	μὸν Μάρκος	

Satır 2–4: Διὶ Βροντῶντι Ἐπικτησίας καὶ Χρήστου. Epiktesia ve Khrestos'un, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un kültünün kurucuları olmalıdırlar. Burada olasılıkla bir karı–koca tarafından kurulmuş özel bir kült söz konusudur. Bu şahısları tanrının rahip ve rahibesi olarak yorumlamak da olasıdır. Benzer ifadeler ve yorumlar için bkz. aş. Kat. No. 271. Ayrıca yine krş. Kat. No. 272, 274, 288 ve 295.

Kat. No. 203

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Şarhöyük/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Şarhöyük'te bir duvara örülü durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 73 m; **Gen.:** 50 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Körte, Radet, s. 408 No. 52; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 49.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Διόδωρος Διο-	"Diodoros oğlu
2	δώρου μετὰ α[ὐτ]-	Diodoros kendi
	[ο]ῦ συνβίου κ υ[ίῶν]	eşi ve oğulları
4	Δαμάδος κα[ὶ]	Damas ve Dio-
	Διοδώρου Διὶ Β[ρο]-	doros ile birlikte
6	Δ ντῶντι Δ	Zeus Bronton'a
		(adağı sundu)."

Kat. No. 204

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Karapazar/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Karapazar yakınlarında durmaktaydı; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Ramsay, Sepulchral Customs, s. 256 vd. No. 7; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 68; Drew-Bear et alii, Traveller, s. 26 vd.; SEG 35 (1985) s. 509 No. 1832.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, Ramsay altarın başlık kısmında yıldız biçiminde bir rozet betimi; yazıtın üst kısmında ise, üç tane öküz başı betimi olduğunu belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Aur(elius) Diodoros ve Eşi Tykhe'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ω Γ Ε Λ

ΑΥΡΑΙΟΔΩΡΟ		Αὐρ. Διόδωρο–	"Aur(elius) Diodoros
ΓΜΕΤΑΓΥΝΒΙ	2	ς μετὰ συνβί–	εşi Tykhe'yle bir–
ΟΥΤΥΧΗΖΩΝ		ου Τύχη(ς) ζῶν– (sic)	likte hayattalarken
ΤΕΛΕΑΥΤΟΙΣ	4	τες ἑαυτοῖς	kendilerine ve
Κ-ΔΙΙΒΡΟΝΤΩΝ		κ Διὶ Βροντῶν–	Zeus Bronton'a
ΕΥΧΗΝ	6	[τι] εὐχήν	adağı (sundu)."

Fig. 43

Satır 3–6: Τύχη(ς) . Taş üzerinde sözcükteki *sigma* harfi unutulmuştur. Ramsay bu harfin unutulduğunu farketmemiştir. ζῶντες ἑαυτοῖς κ Διὶ Βροντῶν[τι]. Aur(elius) Diodoros ve eşi Aur(elia) Tykhe henüz yaşarlarken bu eseri kendi mezarları olarak yaptırmışlar ve kendilerine ve Zeus Bronton'a adanmışlardır. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 92, 96, 97, 150, 167, 179, 186, 229.

Tarih: Ramsay eseri İ. S. 3. yy.'a tarihlenmektedir.

Kat. No. 205

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Karapazar/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada Karapazar'da, Eskişehir'den Seyitgazi'ye giden yol üzerinde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; Yayınlarda eserin ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Kirchhoff, Inscriptiones, s. 189 No. 43 (yazıt Mordtmann tarafından kopya edilmiş ve 1860 yılında iki ayrı yerde yayımlanmıştır, bkz. Kirchhoff, Inscriptiones, s. 177); Ramsay, Sepulchral Customs, s. 256 vd. No. 6; Beer, Ἀπαρχή, s. 114 dipn. 1; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 69.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, Ramsay altarın başlık kısmında asma dalları ve üzüm salkımları betimi; yazıtın üst kısmında ise, çelenk betimi olduğunu belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Phainippos'un ve Eşinin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Φ Ω

ΠΕΡΣΕΥΣΚ-ΠΛΟΥ
ΣΙΟΣΦΑΙΝΙΠΠΩ
ΠΑΤΡΙΚ-ΜΗΤΡΙ
Κ-ΔΙΙΒΡΟΝΤΩΝΤΙ
ΕΥΧΗΝ

	2	Περσεὺς κ Πλού- σιος Φαινίππω πατρί κ μητρί	"Perseus ve Plousios babaları Phainippos'a, annelerine ve Zeus Bronton'a adağı (sundular)."
	4	κ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν	

Fig. 44

Satır 2-4: Φαινίππω πατρί κ μητρί κ Διὶ Βροντῶντι. Altar, Phainippos'a, eşine ve Zeus Bronton'a birlikte adanmıştır.

Tarih: Eser Ramsay'a göre, şahıs isimlerinden dolayı biraz erken bir tarihe tarihlenmelidir. Ancak, ona göre bu tarih kesinlikle İ. S. 2. yy.'dan önce olamaz.

Kat. No. 206

Altar (Lev. 61)

Bul. Y.: Ulaşlar/Emet/Kütahya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Ulaşlar'da, (Simav yakınlarında) bir tepenin yakınındaki bir cadde üzerinde durmaktaydı; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 55 cm; (gövde) 34 cm; **Gen.:** (gövde) 22-24, 5 cm; (kaide) 27 cm; **Kal.:** (gövde) 17, 5-18, 5 cm; (kaide) 21, 5 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

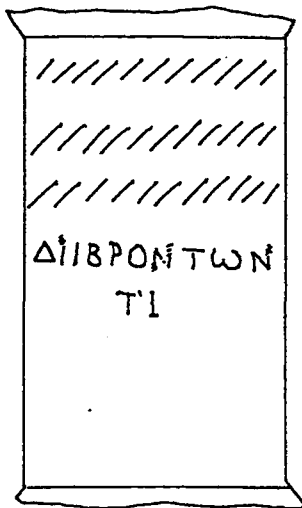
Yayın: Cox ve Cullen ilk kez altarı 1925 yılında bulup kaydetmişlerdir. Cox ve Cameron eseri 1928 yılında Buckler et alii, Valley, s. 37'de tanıtmaktadırlar. Daha sonra Cox ve Cameron 1937 yılında altarı kısaca yayımlamışlardır: Cox-Cameron, MAMA V, s. 176 No. ZB 89; Levick-Mitchell, MAMA X, s. 138 vd. No. 426 Lev. 46.

Es. Dur.: Altarın üst kısmı kırık ve toprak içindedir. Eserin yüzeyleri oldukça zarar görmüştür. Yazıt çok yıpranmış ve son satırlar dışında okunmaz durumdadır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan küçük altarın üzerinde zamanında bir kabartma olmalıymış. Yayınlarda başka bilgi verilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω

	2	Διὶ Βροντῶν- τι	
			Zeus Bronton'a (adağı sundu)."

Fig. 45

YUVARLAK ALTARLAR (6.1.2.2.) (Kat. No. 207–209)

Kat. No. 207

Yuvarlak Altar (Şek. 21; Lev. 61)

Bul. Y.: Virancık (Örencik) Köyü/Emet/Kütahya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ancak, altar çalışıldığı sırada Virancık (Örencik) Köyü'nde doğu mezarlığında durmaktaydı; **Malz.:** Gri–beyaz mermer; **Yük.:** 89, 5 cm; **Çap:** 46 cm; **H. Yük.:** 1, 75–2, 5 cm.

Yayın: Levick–Mitchell, MAMA IX, s. 20 No. 51 Lev. 7; SEG 38 (1988) s. 392 vd. No. 1296; Drew–Bear–Naour, Divinités, s. 1992, dipn. 309.

Es. Dur.: Altar arka taraftan yarı yarıya kırılmıştır. Ön yüzdeki kartal betimi çok zedelenmiştir. Altarın üst kısmındaki profilde küçük kırıklar vardır.

Tanım: Yuvarlak biçimli altar üst kısımdan birkaç ince ve kalın profile sahiptir. Profilin altında, gövde üzerinde beş satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın alt kısmında yıldırım demeti üzerinde duran ve başı sağa çevrilmiş bir kartal betimi bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Appas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur. Harfler fotoğraftan da seçilememektedir.

	Διὶ Βροντῶντι καὶ	"Zeus Bronton'a ve
2	Ἀππα τῆ ἀδελφῆ	kardeşi Appas'a,
	Ἀπολλώνιος μετὰ τῶν	Apollonios, kardeşleri
4	ἀδελφῶν καὶ τοῦ πατρός·	ve babasıyla birlikte
	ἔτους σα´	(bu adağı sundu).
		Sene 201"

Satır 2: Ἀππας. Bkz. yuk. Kat. No. 99.

Satır 5: ἔτους σα´. Yazıtta 201 senesi verilmektedir. Levick–Mitchell eseri *Actium aera*'sına göre İ. S. 170/171 yıllarına tarihlenmektedirler. Ancak, burada olasılıkla yine *Sulla aera*'sı söz konusudur ve buna göre eser İ. S. 116/117 yıllarına tarihlenmelidir. Krş. Kat. No. 159. Levick–Mitchell yazıtta adları geçen ailenin Dorylaion'lu olduğunu ve bu altarın da olasılıkla günümüzde o çevreden getirilmiş olabileceğini belirtmektedirler. Fakat, Drew–Bear bu fikre karşı çıkmakta ve tanrıya Dorylaion ve çevresinde stellerin ve prizma biçimli altarların adandığını söylemektedir. Yuvarlak altarların Aizanoi ve çevresinin bir karakteristiği olduğunu belirtmekte, altarın ve adağın bu çevreden kaynaklandığını da eklemektedir.

Tarih: *Sulla aera*'sına göre İ. S. 116/117 yılları söz konusudur.

Kat. No. 208

Yuvarlak Altar (Lev. 61)

Bul. Y.: Pınarbaşı/(Girei)/Aslanapa/Kütahya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Pınarbaşı'nda durmaktaydı (Çavdarhisar'ın 20 km doğusunda); **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 60 cm; **Çap.:** 40 cm; **H. Yük.:** 1, 5–3 cm.

Yayın: Körte, Studien VI, s. 409 No. 19; Anderson, 1898, s. 96; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 33; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2001 No. 21 Lev. 9; SEG 40 (1990) s. 394 No. 1239; Levick–Mitchell, MAMA X, s. 94 No. 294.

Es. Dur.: Altarın üst kısmı kötü durumdadır, oldukça yıpranmıştır. Yazıt da oldukça yıpranmıştır.

Tanım: Yuvarlak biçimli altar üst kısımda hafif dışa taşkın bir profil göstermektedir. Eserin üzerinde herhangi bir süs yoktur. Ön yüzde, üst kısımda üç satırlık yazıt okunmaktadır. Yazıtın belki de üst kısımda başka satırları da vardı.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C A

	'Ακύλιος καὶ τὰ τέκνα	Aquilius ve çocuk-
2	αὐτοῦ Δι Βροντῶντι	ları Zeus Bronton'a
	εὐχὴν	adağı (sundular)."

Satır 1: 'Ακύλιος. Ad için bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2001 dipn. 349. Ayrıca benzer bir isim olan 'Ακύλας için bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 169 No. KB 8 ve karşı. Fraser–Matthews, Names, s. 24. MAMA X'da yazıtın üst satırının kaybolduğu belirtilmektedir. Ancak, Drew-Bear ve Naour'a göre yazıt tamdır.

Satır 2: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için karşı. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Kat. No. 209

Stel (Eser yanlışlıkla önce yuvarlak altar olarak anlaşılmış ve bu kısımda incelenmiştir. Stel olduğu belirlenince katalogdaki sırayı bozmaması için eserin yeri değiştirilmemiştir. Eserin fotoğrafı yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir. Eser, zamanında Porsuk Nehri'nin üzerindeki bir köprüde yapı taşı olarak kullanılmıştır; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Beyaz mermer; Yayınlarda eserin ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Lucas, Voyage, s. 387 No. 24; Kinneir, Reise, s. 41: "*Dann führte man mich zu einer steinernen Brücke über den Poursac (Porsuk), wo mir eine weiße Marmortafel gezeigt ward, ungefähr vier Fuß lang und zwei und einen halben breit, mit einer Inschrift Nr. 3.*" (Anhang–Inschriften, s. 1 No. 3); CIG III 3810; von Domaszewski, Inschriften, s. 178 No. 29; Ramsay, Sepulchral Customs, s. 255 No. 5; Radet, En Phrygie, s. 568 No. 14; Ramsay, Preliminary Report, s. 272 No. 3; Ramsay, Discovery, s. 188 vd. No. 4 Fig. 6; karşı. Hirschfeld, Inschriften,

s. 866 No. 8; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 42.

Es. Dur.: Stel üst kısımdan kırılmıştır, alınlık kayıptır. Yazıtın ilk satırı zarar görmüştür.

Tanım: Gövdesinde sağ ve sol yanlarda sütun betimleri olan stelin kısa kaidesi vardır. Sütunların profilli kaideleri görülmektedir. Eserin üzerinde sekiz satırlık biraz iç içe yazılmış Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Besleme Teimon'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E ∞ A

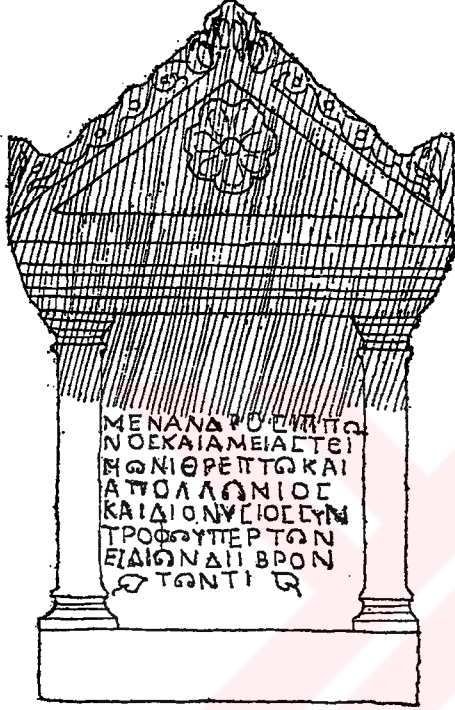

Fig. 46

MENANΔΙΟΥ ΠΑ
ΝΟΕΚΑΙ ΑΜΕΙΑΣ ΤΕΙ
ΜΟΝΙΘΡΕΠΤΩ ΚΑΙ
ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ
ΚΑΙ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΕΥΝ
ΤΡΟΦΩΥΠΕΡ ΤΩΝ
ΙΔΙΩΝ ΔΙΙ ΒΡΟΝ
ΤΩΝΤΙ

Fig. 47

Μένανδρος [Ἴπ]πω-
2 νος καὶ Αμείας Τεί-
μωνι θρεπτῶ καὶ
4 Ἀπολλώνιος
καὶ Διονύσιος συν-
6 τροφῶ ὑπὲρ τῶν
εἰδίων Διὶ Βρον-
8 τῶντι

"Hippon oğlu Menandros
ve Ameias beslemeleri
Teimon'a ve Apollonios
ve Dionysios süt
kardeşlerine aile
üyeleri için
Zeus Bronton'a
(adağı sundular)."

Satır 1–2: [Ἴπ]πῶνος. Baba adı Ramsay tarafından (Sepulchral Customs, s. 255 No. 5) bu şekilde tamamlanmaktadır. Adı von Domaszewski [Ἄρ]ίῶνος olarak tamamlamaktadır.

Satır 2–3: Αμείας bir yerli Anadolu kadın adıdır ve Phrygia'da Dorylaion ile Hierapolis'de belgelenmiştir, bkz. Zgusta, Personennamen, s. 57 § 57–6. Bkz. Frei, Epichorische Namen, s. 184 ve Cox–Cameron, MAMA V, s. 161 vd.

Satır 4–6: Ἀπολλώνιος καὶ Διονύσιος συντρόφῳ. Apollonios ve Dionysios Teimon'un süt kardeşleri olduklarına göre, bunlar da besleme yani Menandros ile Ameias'ın köleleri olmalıdır. Bu durumda Menandros ve karısının üç θρεπτοί veya θρέμματ᾽α'sı vardır, krş. Ramsay, Sepulchral Customs, s. 256 dipn. 1 (= Menandros and his wife had therefore three θρεπτοί or θρέμματ᾽α).

Satır 3 ve 5–6: Besleme (burada ὁ θρεπτός) ve süt kardeş (σύντροφος) sözcükleri için krş. yuk. Kat. No. 78.

Satır 7: εἰδίῳν = ἰδίῳν.

Satır 2–3 ve 7–8: Τείμωνι θρεπτῶ ve Διὶ Βροντῶντι. Adak, besleme Teimon'a ve Zeus Bronton'a birlikte adanmıştır.

Yazıtta adı geçen şahıslar, benzer başka bir yazıtta daha karşımıza çıkmaktadır: Μένανδρος Ἰππῶνος κ' Ἀμμια οἱ θρέψαντες | κ' Ἀπολλώνιος κ' Διονύσιος | Τείμωνι συντρ(ό)φῳ κ' Διὶ Δαγουστη | ἀνέστη[σαν], bkz. Dörner, Inschriften, s. 114 vd. No. 4 Fig. 40. Bu yazıt için ayrıca bkz. Ferri, Zeus di Bitinia, s. 247 vd. Fig. 11 ve Pfuhl–Möbius II, s. 505 No. 2100 Lev. 302. Her iki yazıtta adları geçen şahıslar, büyük bir olasılıkla aynı kişiler olmalıdır. Buradaki eser bir stel olup Mudanya'daki depodan Bursa Müzesi'ne getirilmiştir ve hâlâ oradadır (Env. No. 1051). Yazıtta önemli olan, aynı şahısların beslemeleri Teimon'un mezar taşını bu sefer Zeus Dagustes'e sunmuş olmalarıdır. Buradan Teimon'a iki mezar taşı dikildiği çıkarılabilir. Bu aile ilgili başka yazıt, olası bir heroon düşüncesi ve bu konudaki kapsamlı tartışmalar için bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 162 vd. ve Dörner, Inschriften, s. 114 vd. Zeus Dagustes için bkz. yuk. Kat. No. 73.

ZEUS BÜSTLERİ (6.1.3.) (Kat. No. 210–214)

KABARTMA BÜSTLER (6.1.3.1.) (Kat. No. 210–212)

Kat. No. 210

Kabartma Zeus Büstü (Lev. 62, a–c) (*vidi*)

Bul. Y.: Terziler (yerel bir ören yerinden)/Aslanapa/Kütahya; **Şimd. Y.:** Kütahya Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** 59; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 42 cm; **Gen.:** 30 cm; **Kal.:** 13 cm; **H. Yük.:** 1, 5–2, 6 cm.

Yayın: Büst, ilk olarak Cox ve Cameron tarafından 1926 yılında bulunup işlenmiştir. Cox ve Cameron eseri 1928 yılında Buckler et alii, Valley, s. 37'de tanıtmaktadırlar. Daha sonra 1937 yılında eseri kısaca yayımlamışlardır: Cox–Cameron, MAMA V, s. 175 No. ZB 87; Drew–Bear–Naour, Divinités, s. 2002 vd. No. 22 Lev. 9; SEG 40 (1990) s. 394 No. 1238; Levick–Mitchell, MAMA X, s. 93 vd. No. 290.

Es. Dur.: Büstün başının üst yarısı kırılıp kaybolmuştur. Yüzün geri kalanında da ezilme ve darbeler vardır. Büstün sol tarafı kırık olup, tanrının kolu çok zarar görmüştür. Eserin üzerinde küçük darbeler vardır.

Tanınm: Kalın bir taş plaka üzerine kabartma biçiminde işlenmiş olan büstün sadece ön yüzü çalışılmıştır. Eser, benzer büstlere oranla bir hayli yüksek boyda işlenmiştir. Başının üst yarısı kırık olan Zeus iri dalgalı, omuzlarına kadar ulaşan saçlarla betimlenmiştir. Tanrının gür ve bukleli sakalı vardır. Zeus içte *khiton*, üzerine ise *himation* giymiş olarak betimlenmiştir. Tanrı iri sağ elini mantosunun kıvrımından dışarıya çıkartmış ve göğsüne dayamıştır. Giysilerin ayrıntıları ve kıvrımlar çizgilerle verilmiştir. Bu tür büstlerde olağan olduğu biçimde, eserin alt kısmında yazıt için dar bir alan oluşturulmuştur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A € CW

2 Ἀρχένεος Δεῖ Βροντωντι εὐχή-
v

"Arkheneos
Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

Fig. 48

Satır 1: Ἀρχένεος = Ἀρχένεως. Ad, Drew-Bear–Naour, *Divinités*, s. 2002 dipn. 352'de ayrıntılı olarak tartışılmaktadır. Arkheneos daha çok Attika'da görülmektedir. Drew-Bear ve Naour adın Attika'da Arkaik ve Hellenistik Dönem'lerdeki değişik paralellerini saymaktadırlar. Yazarlar bu ismin Yukarı Porsuk Vadisi'nde görülmesini, Attika Kültürü'nün bu yöredeki kanıtı olarak algılamak istemektedirler. Δεί. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 373. Kabartma büstler ile ilgili genel yayınlar hakkında bkz. Kat. No. 211.

Kat. No. 211

Kabartma Zeus Büstü (Lev. 61)

Bul. Y.: Bilinmiyor; **Şimd. Y.:** Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Ankara); **Env. No.:** 27. 50. 66; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 17, 2 cm; **Gen.:** 22, 7 cm; **Kal.:** 8, 1 cm; **H. Yük.:** 0, 9 cm.

Yayın: Drew-Bear et alii, *Votive Steles*, s. 306 No. 485.

Es. Dur.: Büstün başı omuzlarından itibaren kırılmış ve kaybolmuştur. Eserin sağ alt köşesi de hafif kırılmıştır. Büstün üzerinde patina izleri görülmektedir.

Tanım: İnce bir taş plaka üzerine kabartma biçiminde işlenmiş olan büstün sadece ön yüzü çalışılmıştır. Tanrının başı omuzlarından itibaren kırık olduğu için yüz hatları bilinmemektedir. Sol omuzda kalmış olan saç buklelerinden tanrının omuzlarına kadar ulaşan dalgalı saçlarla betimlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Zeus içte *khiton*, üzerine ise *himation* giymiş olarak betimlenmiştir. Tanrı iri sağ elini mantosunun kıvrımından dışarıya çıkartmış ve göğsüne dayamıştır. Başparmak oldukça büyük betimlenmiş ve hafif yukarı doğru kalkık işlenmiştir. Parmakların her bir ayrıntısı, özellikle tırnaklar gerçekçi biçimde belirtilmiştir. Mantonun ayrıntıları birbirine paralel kıvrımlarla verilmiştir. Büstün alt kısmında, üzerinde yazıtın bulunduğu dar bir alan vardır. Burada üç satırlık Eski Yunanca yazıt yer almaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E W C V W

2	Πρέπων Σουσα Ἐνεαπη- γείτης Διὶ Βρω(ν)τῶντι (<i>sic</i>) εὐχῆν	"Sousas oğlu Enea- pegaili? Prepon Zeus Bronton'a (adağı sundu)."
---	--	--

Satır 1–2: Σουσας. Ad bir Trak ismidir ve bugüne kadar sadece Bithynia'da belgelenmiştir. Ancak, Phrygia'da Σουσος, Σουσου, Σουσους biçimlerinde benzer bir ad belgelenmiştir, bkz. aş. Zgusta. Zgusta adı *femininum* olarak vermektedir. Ancak, adın bu yazıtta *patronomikon* olduğu açıktır. Bu nedenle Sousas aynı zamanda bir erkek adıdır. Örnekler için bkz. Zgusta, *Personennamen*, s. 475 § 1463–9. Ἐνεαπηγείτης *ethnikon*'u ilk defa, M. Cremer'in yayımladığı ve özel bir koleksiyonda bulunan ve Zeus Thallos'a adanmış bir kabartma büstün yazıtında belgelenmiştir: Διου[ύ]σιος Ἀλκίμ[ου] | Ἐνεαπηγείτης Διὶ | Θαλῶ ε(ὐ)χῆν, bkz. Cremer, *Zeus Thallos*, s. 120 vd. Büstün buluntu yeri bilinmemektedir, ancak, Kütahya çevresinden kaynaklandığı kesindir. Yazıtta geçen Ἐνεαπηγείτης *ethnikon*'unun belirttiği yerin adı ve ne-

rede olduğu bilinmemektedir ama Kütahya veya çevresinde olması olasıdır. *Ethnikon* "dokuz pınar" anlamına gelmektedir ve söz konusu yerin bulunduğu çevrede dokuz pınar veya kaynak olmalıdır. Günümüzde de hâlâ, yakınlarında pınar ya da kaynak bulunan yerlerin benzer isimler taşıdığı görülmektedir, örneğin: Kırkpınar. Konu ile ilgili olarak krş. Cremer, Zeus Thallos, s. 121 dipn. 4. Βρω(ν)τῶντι. *Epitethon*'da *ny* unutulmuştur ve *omikron* yerine *omega* yazılmıştır. Burada söz konusu olan büst de, M. Cremer'in yayımladığı Zeus Thallos büstü gibi, Kütahya veya Altıntaş çevresinde yerel bir atölyede üretilip, çevredeki yerel bir kutsal alanda Zeus Bronton'a sunulmuş olmalıdır. Kabartma büstler hakkında genel olarak bkz. Robert, Documents 1983; Robert, Documents 1985; Drew-Bear, Votive Steles; Akyürek, Bildliche Repräsentation; Akyürek Şahin, Reliefbüste; Akyürek Şahin, Votive; Akyürek Şahin, Zeus Antigo(u)naos.

Kat. No. 212

Kabartma Zeus Büstü (Lev. 63) (*vidi*)

Bul. Y.: Bongır/Afyon?; **Şimd. Y.:** Afyon Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** 7236; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 30 cm; **Gen.:** 35 cm; **Kal.:** 10 cm; **H. Yük.:** 1, 1 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Büstün baş kısmı boyundan itibaren kırık ve kayıptır. Büstün alt kısmı sağ köşeden kırıktır. Yazıtın son satırının bir kısmı kırık nedeniyle kayıptır. Eserin üzerinde birçok küçük darbe görülmektedir.

Tanım: İnce bir taş plaka üzerine kabartma biçiminde işlenmiş olan büstün sadece ön yüzü çalışılmıştır. Tanrının başı boyundan itibaren kırık olduğu için yüz hatları bilinmemektedir. Sağ omuzda kalmış olan saç buklesinden, benzer büstlerde olağan olduğu üzere, tanrının omuzlarına kadar ulaşan dalgalı saçlarla betimlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Zeus içte *khiton*, üzerine ise *himation* giymiş olarak betimlenmiştir. Tanrı iri sağ elini mantosunun kıvrımından dışarıya çıkartmış ve göğsüne dayamıştır. Mantosunun ayrıntıları birbirine paralel kıvrımlarla verilmiştir. Bu tür büstlerde olağan olduğu biçimde, büstün alt kısmında yazıt için dar bir alan oluşturulmuştur. Burada dört satırlık Eski Yunanca yazıt yer almaktadır. İlginç bir durum olarak, tanrının sağ tarafında, eli hizasında sol tarafa bakan ve bir yıldırım demeti üzerinde duran bir kartal kabartması işlenmiştir. Bu tür kabartma büstlerde Zeus'un kendi sembolü kartal ile betimlenmesi sık görülen bir durum değildir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C U A

	Διονύσιος	"Sosthenes oğlu Dionysios
2	Σωσθένου	bütün (aile üyelerinin)
	[ὸ]πὲρ πάντων σωτηρί-	esenliği için Zeus Bronton'a
4	[ας] Διὶ Βροντ[ῶντι εὐχὴν]	(adağı sundu)."

Kabartma büstler ile ilgili genel yayınlar hakkında bkz. Kat. No. 211.

BÜSTLER (6.1.3.2.) (Kat. No. 213–214)

Kat. No. 213

Zeus Büstü (Lev. 63) (*vidi*)

Bul. Y.: Bilinmiyor. Eser, Kütahya çevresinden olmalıdır; **Şimd. Y.:** Bursa Arkeoloji Müzesi (Mudanya'daki depodan); **Env. No.:** 3382; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 37 cm; **Gen.:** 32 cm; **Kal.:** 10 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Corsten, Prusa II, s. 103 vd. No. 1014; SEG 43 (1993) s. 324 vd. No. 898.

Es. Dur.: Büstün başı kırılmış ve kaybolmuştur. Sağ omuz üzerinde bir parça saç buklesi kalmıştır. Eserin kaidesinin sağ alt köşesi de hafif kırılmıştır. Yazıtın üzerinde, orta yerde yuvarlak bir leke görülmektedir. Leke iki harfin üzerini kapatmıştır. Büstün üzerinde küçük darbe izleri vardır. Bunun dışında eser iyi durumdadır.

Tanım: Büyük dört köşe ve kenarlara taşan kaide üzerine aynı taştan işlenmiş olan Zeus büstünün baş kısmı kayıp olduğu için yüz hatları bilinmemektedir. Ancak, benzer büstlerde olduğu gibi, Zeus'un iri dalgalı ve uzun saçları ve gür sakalı olmalıdır. Tanrının üzerinde içte *khiton*, dışta ise *himation* betimlenmiştir. Zeus'un üst gövdesi mantonun biçiminden dolayı yuvarlak biçimde gözükmektedir. Manto önce sağ omuzdan aşağı sarkıtılmış ve oradan da sol omuza atılmıştır. Mantonun kıvrımları birbirine paralel ilerleyen kalın şeritlerden oluşturulmuştur. Tanrı iri sağ elini mantosundan dışarı çıkartmış ve göğsüne dayamıştır. Üç satırlık Eski Yunanca yazıt altta kaidenin yüzeyini tamamen doldurmaktaydı. Eser son derece stilize edilerek ve simetriye özen gösterilerek betimlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α √ Ω Ε C O

	Μάνης Ἰπάρχου	"Hipparkhos oğlu
2	ου Δὶ Βροῦτον	Manes Zeus
	τι εὐχῆν (vac)	Bronton'a adak (sundu)."

Satır 2: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Kat. No. 214

Zeus Büstü (Lev. 64, a–b; 65, c–ç)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** British Museum (Londra); **Env. No.:** 1521; **Malz.:** Sert kireçtaşı; **Yük.:** 68, 5 cm. Yayınlarda başka ölçü verilmemektedir.

Yayın: Gerhard, Beilage, s. 107; CIG III No. 3817b; Smith, Statues and Busts, No. 1521; Hirschfeld–Marshall, Collection, No. 1045; Cook, Zeus II.1, s. 836 vd. Fig. 794; Ferri, Zeus di Bitinia, s. 243 Fig. 6; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 41; krş. Frei, Mittleres

Porsuktal, s. 201 dipn. 57.

Es. Dur.: Büstün kaidesi alt kısımdan kırılmış ve alçıya alınarak kaide oluşturulmuştur. Genel olarak iyi durumda olan büstün burnu kırılmıştır. Bütün yüzeylerde küçük çizik ve çatlaklar görülmektedir. Yazıt bir hayli aşınmıştır.

Tanım: Dörtköşe kaide üzerinde yükselen büst oldukça yüksek işlenmiştir. Tanrının omuzları dar ve aşağı doğru düşük biçimde betimlenmiştir. Büstün alt kısımda omuz çıkıntıları belirginleştirilmiştir. Zeus kalın kıvrımlardan oluşan ve boyundan başlayarak bütün gövdeyi sıkıca saran bir manto ile betimlenmiştir. Tanrının başında bir çelenk betimi bulunmaktadır. Tanrının saçları, önden bütün başı cephe çevre sarmakta ve yüzün çevresinde iç içe geçmiş yarım halka biçiminde bukleler oluşturmaktadır. Yanlarda ve arkada başka saç betimlenmemiştir. Tanrının iri noktalardan oluşan gür sakalı vardır. Gözler ve ağız çok küçük betimlenmiştir. Burun kırıktır. Önde kaide üzerinde üç satırlık Eski Yunanca yazıt güçlükle görülmektedir. Büst arka yüzde kabaca yontulup işlenmeden bırakılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: W A Σ E

2 Διὶ Βροντῶντι
Ἄγησίλαος κα-
τὰ ἐπιταγήν

"Zeus Bronton'a
Hagesilaos (adağı)
emir gereği (sundu)."

Satır 2-3: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

KYBELE HEYKELCİĞİ (6.1.4.) (Kat. No. 215)

Kat. No. 215

Oturan Kybele Heykelciği (Lev. 66, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Bilinmiyor. Eser, Kütahya çevresinden olmalıdır; **Şimd. Y.:** Kütahya Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** 98; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 21, 5 cm; **Gen.:** 17 cm; **Kal.:** 5, 8 cm; **H. Yük.:** 1 cm.

Yayın: Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 324 No. 518.

Es. Dur.: Heykel üst kısımdan kırılmıştır. Eserin yüzeyi çok aşınmış, yazıt zarar görmüştür.

Tanım: Eser, bilinen Kybele ikonografisinde işlenmiştir. Tanrıça Kybele tahtta oturur durumda betimlenmiştir. Sağ ve solda iki arslan onu beklemektedir. Tanrıça dizlerini açmış ve sol ayağını sağ ayağı üzerine atmıştır. Uzun giysisinin altından dizleri ve bacakları seçilmektedir. Tanrıçanın sol eli, *tympanon*'un altında ve onu tutar biçimde betimlenmiştir. Eserin alt kısmına üç satırlık Eski Yunanca yazıt iç içe sıkıştırılarak yazılmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω C Y E

2	Ζωτικός οἰκονόμ- ος ὑπὲρ Μηνοφίλ[ου] [Βροντ]ῶντι εὐχὴν	"Kâhya Zotikos Menophilos için (Zeus) Bronton'a adağı (sundu)."
---	--	--

Satır 1–2: Ζωτικός οἰκονόμος. Kâhya Zotikos, yazıtta *nomen gentilicum* vermediği ve baba adını anmadığı için olasılıkla bir köledir. Zotikos imparatorluğa bağlı büyük bir çiftliğin kahyalığını yapıyor olmalıdır, bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 701 ve Şahin, Zeus Astrapaios, s. 222: "Bewohner dieser Landgüter waren Sklaven bkz. οἰκονόμοι und ihre Familienangehörigen, die das Land im Namen ihrer Herren verwalteten und für die gute Ernte sorgten, die in dieser Region hauptsächlich von Klima abhängig war". Bu tür kâhyalar (οἰκονόμοι) genellikle *liberti* ya da köle oluyorlardı. Buna rağmen, bu insanların Anadolu'nun kırsal yörelerinde büyük saygınlığa ulaşarak mal–mülk sahibi olup zenginleştikleri görülmektedir. Phrygia'da kendilerine pahallı kapı biçimli mezar taşları yaptırmış olanlar bile vardı, bkz. Waelkens, Türsteine, s. 16 ve dipn. 135: "In einigen Fällen haben sogar Sklaven Türsteine besessen; bei ihnen handelt es sich jedoch vorwiegend um Beamte der Verwaltung kaiserzeitlicher oder privater Domänen, die häufig sehr angesehen waren.". Bkz. ayrıca Waelkens, Türsteine, s. 97 No. 228 ve s. 119 No. 283. ὑπὲρ Μηνοφίλ[ου]. Adağın Menophilos'a niçin adandığı yazıtta verilmemektedir. Adak, olasılıkla hasta olan Menophilos'un iyileşmesi için Zeus Bronton'a sunulmuştur.

Satır 3: [Βροντ]ῶντι. Genel olarak son derece özensiz ve iç içe yazılmış olan yazıtta [Βροντ]ῶντι *epitethon*'unun baş kısmı taş üzerindeki zedelenme nedeniyle okunamamaktadır.

Yine de sözcüğün taş üzerinde kalan harflerinden, *omega* hariç, ötekileri kesin okunabilmektedir. -ντι eki büyük bir olasılıkla Βροντῶντι *epitethon*'una ait olmalıdır. Ancak taş üzerinde Δί için yer olmadığı görülmektedir ve sözcük büyük bir olasılıkla yazılmamıştır. Benzer örnekler vardır, krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 76, 166, 518, 582.

Karşımızda *oikonomos* Zotikos tarafından Menophilos isimli birisi için Zeus Bronton'a adanmış küçük bir Kybele heykelciği durmaktadır. Kybele bilinen klasik tarzda, tahtta oturur biçimde ve her iki yanında son derece stilize işlenmiş arslanlarla betimlenmiştir. Tanrıçanın gövdesinin üst kısmı kırılmış ve kaybolmuştur. Ancak, bilinen örneklerden eser tamamlanabilmektedir. Tanrıça sağ elinde kütle ilgili bir kâse (*omphalos*), sol elinde bir *tympanon* (müzik aleti = def) tutuyor ve başında da bir *polos* taşıyor olmalıdır. *Tympanon*'un bir kısmı kalmıştır ve tanrıçanın eli *tympanonun* altından görülmektedir (*Tympanon*'u alttan tuttuğu için Kybele heykelciği ikonografik olarak F. Naumann'ın 2. tipine (Typ 2) uymaktadır: krş. Naumann, Kybele, s. 161). Yazıtta tanrıçanın adı geçmemektedir ve Zotikos'un Zeus Bronton'a neden bir Kybele heykelciği adadığı bilinmemektedir. Eser, tip olarak bütün Zeus Bronton adakları içinde tektir. Ancak, tanrının ana tanrıça ile ortak tapınım gördüğü her iki tanrıya da adanmış bir yazıttan açıkça anlaşılmaktadır, krş. aş. Kat. No. 317 ([Δι Βρ]οντῶντι καὶ Μητρὶ Πλιτα[---]).

Kybele, Yunanlılar ve Romalılar tarafından kökeni "Phrygialı" olarak belirtilen bir tanrıçadır. Tanrıça aynı zamanda bir bereket tanrısıdır ve bitkilerin büyümesi ve olgunlaşmasını sağlar. Antik kaynaklarda tarımın ve bağcılığın başlangıcının Phrygia Bölgesi'nden ve Kybele'den kaynaklandığı düşünülmektedir, krş. Lucr., 2, 610–613. Bu düşünceden dolayı Kybele'ye asma ağacından oyulmuş kült heykelcikleri adanmıştır, krş. Rapp, Kybele, s. 1640. Tanrıçanın kültünün Zeus, Dionysos ve Sabazios (Zeus Bronton ve Sabazios ilişkisi hakkında krş. yuk. Kat. No. 4) ile ilişki içinde olduğu bilinmektedir, krş. Simon, Kybele, s. 744. Zeus Bronton'a adanan eserler üzerinde çok sık bağcılıkla ilgili motiflerin bulunmasından, Bronton'un da bağları ve bağcılığı gözeten bir yönünün olduğu anlaşılmaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı, bereket tanrısı Zeus Bronton ana tanrıça Kybele ile ilişki içinde düşünülmüş olmalıdır. Kültü ile ilgili genel olarak bkz. Rapp, Kybele; Schwenn, Kybele; Faut, Kybele; Nilsson, Religion II, s. 640 vd.; Naumann, Kybele; Vermaseren, CCCA; Özkaya, Cybele; Simon, Kybele; Takacs, Kybele; Thiemer, Einfluß der Phryger, s. 29 vd. Simon ve Takacs'ta tanrıça ile ilgili geniş kaynakça bulunmaktadır. Ayrıca, Zeus ile Kybele'nin kültleri arasındaki ilişki hakkında genel olarak bkz. Naumann, Drei Altäre, s. 163.

TİPİ BELİRLENEMEYENLER (6.1.5.) (Kat. No. 216–245)

Kat. No. 216

Blok (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Eskişehir'de hamamların yakınındaki değirmende durmaktaydı. Orada, ahşap bir direğin altlığı olarak kullanılmıştır; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 64 cm; **Gen.:** 43 cm. Yayınlarda başka ölçü verilmiyor.

Yayın: Preger–Noack, Dorylaion, s. 310 vd. No. 9; Radet, En Phrygie, s. 569 No. 15; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 45.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Hermadion'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Ω Α

Ε Ρ Μ Γ Ρ Ω □ Μ Ε		'Ερμέρωσ Με–	"Menandros oğlu
Ν	2	ν[άνδ]ρου κ	Hermeros ve eşi
Ε		Θ[εμι]στώ σύ–	Themisto oğulları
Ν	4	ν[βιο]ς 'Ερμα–	Hermadion'a ve
Δ Ι Ω Ν Ι Τ Ε Κ		δίωνι τέκ–	Zeus Bronton'a
Ν Ω Κ- Δ Ι Ι Β Ρ Ο	6	νφ κ Διὶ Βρο–	adağı (sundular)."
Ν Τ Ω Ν Τ Ι		ντῶντι	

Fig. 49

Satır 3: Θ[εμι]στώ. Krş. Fraser–Matthews, Names, s. 212. Adın Dorylaion'daki örnekleri için bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 12 No. 22; Armanet, Inscriptions, s. 195 No. 13.

Kat. No. 217

Uzun Yassı Blok (Lev. 66, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Gürleyik (Tepeyaylı Mevkii)/Mihallıççık/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** A–115–82; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 22 cm; **Gen.:** 62 cm; **Kal.:** 34 cm; **H. Yük.:** 2, 5–2 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Arşitrav bloğunu andıran blok, sağ kenar ve sağ alt kısımdan kırılmıştır. Eser çok yıpranmış olup taş yer yer çatlamıştır. Eserin üzerindeki öküz başı kabartması ve girland motifi de çok aşınmıştır.

Tanım: Yassı ve uzun dört köşe bloktan oluşan eserin niteliği açık değildir. Bloğun dar ön yüzünde iki öküz başı arasında sarkan bir girland vardır. Öküz başlarından sağdaki kırılmış ve kaybolmuştur. Girlandın sadece sol öküzün başından sarkan kısmı görülmektedir. İki öküz başı arasına, olasılıkla beş satır olan ve düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıt kazınmıştır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Θ Ε C Ω Μ Α

	'Αγαθῆ τύχῃ[η· Διὶ?]	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Βροντῶντι Ὀμ- μέανοι δημό[τ]-	(Zeus?) Bronton'a Ommeanoi Cema-
4	αι κατὰ κέ[λευ]- σιν τοῦ θε[εοῦ] ?-----?	ati'nin üyeleri (tan)- (rının) emri üzerine (adağı sundular)."

Satır 1: İlk satırın sonu kırıktır. Βροντῶντι'nin önünde beklenen Δί için yukarıda yer olup olmadığı kuşkuludur.

Satır 2-4: Ὀμμέανοι δημόται. Ommeanoi Cemaati daha önce belgelenmemiştir. Ommeanoi olasılıkla Gürleyik Köyü'nün yakınlarındadır.

Satır 4-5: κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ. Bkz. yuk. Kat. No. 36 (κατὰ ἐπιταγήν).

Kat. No. 218

Düz blok (Lev. 67)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada, Seyitgazi'de Kör Yusuf isimli birisinin evinde dış duvara örülüdür; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 15 cm; **Gen.:** (sol) 11 cm; (merkez) 39 cm; (sağ) 11 cm; **Kal.:** 8 cm; **H. Yük.:** 1, 5-2, 5 cm.

Yayın: Cox-Cameron, MAMA V, s. 105 No. 218 Lev. 50.

Es. Dur.: Blok her tarafından kırılmıştır. Eserin yüzeyi kaba işlenmiştir. Yazıt da zarar görmüştür.

Tanım: Eser her yönden kırık olduğu için aslında nasıl bir eser olduğu konusunda bir şey söylemek zordur. Ancak, şimdiki haliyle fazla yüksek olmayan, uzun bir taş blok görünümündedir. Eserin kalınlığı azdır ve sağ ve sol yanlardan arkaya doğru eğim yapan kısımları vardır. Blok, Zeus Bronton adaklarında çok sık gördüğümüz altar veya stel formlarında değildir. Taşın ön yüzü boydan boya dört satırlık Eski Yunanca yazıt ile kaplıdır. Eserin üzerinde herhangi bir motif betimi yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Ε C Α

	[. ω]γ ἐνχώριοι περὶ ἑαυτῶν καὶ	"-----'in yerlileri kendilerinin,
2	[τῶν ἰδίω]γ πάντων καὶ τῶν καρπῶν	bütün aile üyelerinin, ürünlerinin ve
	[καὶ τῆς] Νακολέων σωτηρίας Δεὶ Βροντῶντι ἐ-	Nakoleia'hıların esenliği için Zeus
4	[πιμελουμέ]γου Ἄσκ(λ)ηπιοδώρου Ἄπολλᾶ (sic)	Bronton'a (bu adağı sundular). Apollas oğlu Asklepiodoros adak işlemlerini yürüttü."

Satır 1: ἐνχώριοι. Bu bölgedeki örnekler için bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 100 No. 208 (Ἀεζηνοὶ ἐγχώριοι). Ayvalı'daki bir örnek için bkz. Kirchhoff, Inscriptiones, s. 188 No. 40 (ἐγγ[ώ]ριοι). Cox ve Cameron, 1. satırda en başta okunan harfin bir *ny* olduğunu ve bu yüzden ἐνχώριοι'dan önce gelen *ethnikon*'un Ἀεζηνοὶ ἐγχώριοι'da olduğu gibi yalın ve çoğul (*nominativus pluralis*) biçimde tamamlanamayacağını belirtmektedirler. Burada daha çok ismin *genitivus* halinde ve çoğul biçimde bir yer adı ya da bir *ethnikon* olabileceğini söylemektedirler. Eksik olan yerin [Νακολέω]ν biçiminde tamamlanabileceğini de belirtmektedirler. Ancak, bu yörede birden fazla yerin halkının ortak adak sundukları da bilinmektedir. Ayrıca, Phrygia'da özel şahısların, cemaatlerin ya da imparatorluğun sahip olduğu ve işlettikleri büyük arazilerin varlığı bilinmektedir. Konu ile ilgili olarak krş. yuk. Kat. No. 177.

"Bir yerde yerleşik, bir yerin yerlisi" anlamına gelen ἐνχώριοι sözcüğü özellikle Seyitgazi çevresinde belgelenmiştir: krş. yukardaki örnekler ve Drew-Bear, Nouvelles, s. 46 No. III 19 (Köle Deresi–Yazıdere–Seyitgazi). Sözcük, yazıtlarda karşımıza, bir köy adından alıntılanmış *ethnikon*'un *attribut*'u (tamamlayıcısı) olarak çıkmaktadır. Sözcüğün anlamı ve kullanımı hakkında krş. Robert, Samothrace, s. 79 dipn. 2. Ayrıca krş. Frei, Phrygische Toponyme, s. 22 No. 10N (Κιμελιαεῖς ἐνχώριοι ἐπὶ ἱερῶ χώρα περ[ὶ] | καρπῶν Διὶ Σαουαδίῳ εὐχὴν = Aşağı Ilıca'dan) ve dipn. 38. Frei, sözcüğün bu tür kullanımının bu çevre dışında görülmediğini eklemektedir. Yazıtta adı geçen Kimeliaeis "yerlileri" "kutsal toprak" (olasılıkla bir tapınak arazisi) üzerinde oturmaktadırlar ve ürünleri için Zeus Saouadios'a (Sabazios) adak sunmuşlardır. **Satır 3–4:** Δεί. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. ἐ[πιμελουμέ]νου Ἀσκ(λ)ηπιοδώρου Ἀπολλῶ. Asklepiodoros'ta *lambda* unutulmuştur. Yazıttan Asklepiodoros'un adak işlemlerini yürüttüğü anlaşılmaktadır. ἐπιμελούμενος hakkında krş. Kat. No. 22 ve 245.

Kat. No. 219

Levha (Lev. 61)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Aşağı Ilıca'da Türk Mezarlığı'ndaki türbenin duvarında örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 45 cm; **Gen.:** 2, 50 m; **Kal.:** 22 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Eser, ilk olarak 1902 yılında Ernst Brandenburg tarafından kopya edilmiş ama yayımlanmamıştır. W.H. Buckler Brandenburg'un notlarından ve fotoğraflarından yazıtları okuyup deşifre etmiştir. Cox ve Cameron ise Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün izni ile yazıtı yayımlamışlardır: Cox–Cameron, MAMA V, s. 175 No. ZB 84; Haspels, Highlands, s. 349 No. 132 Lev. 636.

Es. Dur.: Eser alttan kırılmıştır ve alt kısım toprağa gömülüdür.

Tanım: Dört köşe bir levha biçiminde olan eserin üzerinde, bir *tabula ansata* içerisinde, altı satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır. *Tabula ansata*'nın çerçevesi çift profillidir. (P. Frei'a göre bu levha bir lahite ait olmalıdır)

Yaz. İçeriği: Aurelius Papas ve eşi Aurelia Kseuna'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω

	Αὐρ. Παπας Ἀπολλωνίου	"Apollonios oğlu ulaşım memuru
2	ἀμαξάρχης κ Ξευνα σύν- βιος μνήμης χάριν ἔνθα	Aur(elius) Papas ve eşi Aur(elia) Kseuna burada yatıyorlar;
4	τέθεικαν κ Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν· Αὐρ. Ὀνήσιμος Παπ-	(onların) hatırası için ve Zeus Bronton'a adak olarak
6	ας κόσμησε	Aur(elius) Onesimos Papas (ölülere) son görevini saygıyla yerine getirdi."

Satır 1 ve 5-6: Παπας. Bkz. yuk. Kat. No. 5.

Satır 2: ἀμαξάρχης. Sözcük, Liddell – Scott, Lexicon, s. 76'da geçmektedir: "*prob. official of the imperial transport service*". Hamaksarkhes, büyük bir olasılıkla, Roma İmparatorluk Dönemi'nde taşımacılık (nakliyat) işleriyle uğraşan bir ulaşım memuruna verilen isimdir. Bu sözcük bir defa da Kaisareia'dan (Kappadokia) bir yazıtta belgelenmiştir: Grégoire, Voyage, s. 67 No. 46: Παπύλος ἀμαξάρχης κτλ. Liddell – Scott, Grégoire'in yayımladığı bu yazıtı örnek olarak vermiştir. Ξευνα. Bkz. yuk. Kat. No. 9.

Satır 4: τέθεικαν = τέθηκον. Burada κείμαι beklenebilirdi.

Satır 5-6: Bu satırlarda geçen Παπας ismini, Cox ve Cameron Buckler'in notlarına dayanarak, παῖς olarak yanlış vermişlerdir (Taş üzerinden yazıtı asıl yanlış kopya eden Brandenburg'dur). Daha sonra, Haspels yazıtı okumuş, sözcüğün taş üzerinde Παπας olduğunu görmüş ve Cox ve Cameron'u düzeltmiştir. κόσμησε. Sözcük κοσμέω fiilinden gelmektedir: *Aoristum*, aktif 3. tekil şahıs. Ancak, başta *augmentum* yazılmamıştır. Fiilin "dikmek, sıraya koymak" gibi öteki anlamları dışında, buradaki gibi, "bir ölüye son görevini yapmak, onu saygıyla gömmek" anlamları da vardır. Burada bu anlamda kullanılmış olsa gerektir. Bir Bronton yazıtında bu fiil ilk defa belgelenmektedir.

Kat. No. 220

Levha (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ancak, eser Ernst Brandenburg çalıştığı sırada Aşağı Ilıca'da, Türkmen Dağı'nın kuzey yamacında bir evde durmaktaydı; **Malz.:** Gri taş; **Yük.:** 1, 16 m; **Gen.:** 54 cm; **Kal.:** 15 cm; **H. Yük.:** 3-4 cm.

Yayın: Eser, ilk olarak 1902 yılında Ernst Brandenburg tarafından kopya edilmiş ama yayımlanmamıştır. W.H. Buckler Brandenburg'un notlarından ve fotoğraflarından yazıtları okuyup deşifre etmiştir. Cox ve Cameron ise Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün izni ile yazıtı yayımlamışlardır: Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 82.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, eserin üzerinde zarar görmüş bir

büst kabartması olduğundan söz edilmektedir. Ölçülere göre, eser bir stel olabilir.

Yaz. İçeriği: Bir Adamın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Τειμόθεος Ἀσκλη-	"Teimotheos
2	πατρὸς ψυχῆ-	Asklepas baba-
	ς καὶ Διὶ Βροντῶ-	sının ruhu için
4	ντι εὐχίην	ve Zeus Bronton'a
		adağı (sundu)."

Satır 1-2: Ἀσκληπαῖς. Bkz. yuk. Kat. No. 4.

Satır 2-4: πατρὸς ψυχῆς καὶ Διὶ Βροντῶντι. Adak, Teimotheos Asklepas'ın babasının ruhu için Zeus Bronton'a adanmıştır ve olasılıkla babasının mezar taşıdır. Krş. Kat. No. 149 ve 173.

Kat. No. 221

Levha Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Haspels çalıştığı sırada Aşağı Ilıca'da camiide durmaktaydı; **Malz.:** Kırmızılı mermer; **Yük.:** 90 cm; **Gen.:** 42 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor; **H. Yük.:** 2, 2-2, 7 cm.

Yayın: Haspels, Highlands, s. 352 No. 138.

Es. Dur.: Eserin kırık bir levha parçası olması dışında durumu hakkında yayında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, yazıtın üst kısmında bir çelenk motifi olduğu belirtilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E ∩

ΟΝΗΣΙΜΟΣ
.....ΟΝ.
ΥΝΤΙΕ .Χ. .

2

Ὀνήσιμος
[Διὶ Βρ]ον[τ]-
τῶντι ε[ὐ]χ[ήν]

"Onesimos
Zeus Bronton'a
adağı (sundu)."

Fig. 50

Kat. No. 222

Levha (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Aşağı Ilıca/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ancak, Ernst Brandenburg çalıştığı sırada eser Aşağı Ilıca'da, Türbe'de durmaktaydı; **Malz.:** Gri taş; **Yük.:** 1, 12 m; **Gen.:** 58 cm;

Kal.: Yayında verilmiyor; **H. Yük.:** 4, 5 cm.

Yayın: Eser, ilk olarak 1902 yılında Ernst Brandenburg tarafından kopya edilmiş ama yayım-

lanmamıştır. W.H. Buckler Brandenburg'un notlarından ve fotoğraflarından yazıtları okuyup deşifre etmiştir. Cox ve Cameron ise Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün izni ile yazıtı yayımlamışlardır: Cox–Cameron, MAMA V, s. 175 No. ZB 83.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Stephanos ve Melitine'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	[Αὐρ. ? Φ]ιλότημ[ος]	"Menophilos oğlu
2	Μηνοφίλου	(Aurelius?) Philotimos
	Στεφάνω κα[ὶ]	Stephanos'a ve
4	Μελι[τίν]η καὶ	Melitine'ye ve Zenon
	Ζήνων κ Βάκ-	ve Bakkhos Zeus
6	χος Διὶ Βροντ-	Bronton'a adığı
	ῶντι εὐχίην	(sundular)."

Satır 1: [Αὐρ. ? Φ]ιλότημ[ος]. Yazıtı kopya eden ve yayımlayanlar adın önünde Αὐρ. kısaltması olabileceğini belirtmektedirler.

Kat. No. 223

Düz levha (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **Yük.:** 1, 25 m;

Gen.: 75 cm; Yayınlarda başka ölçü verilmiyor.

Yayın: Yazarı anonim, Funde, AM 25, 1900, s. 120; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 55. Yazıt Eskişehir'de yeni bulunduğu sırada Michael Koimtzoglou tarafından kopya edilmiştir.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı verilmemektedir. Sadece, yazıtın üzerinde oldukça zarar görmüş bir insan başı betiminden söz edilmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Διοφάνης	"Areidaios
2	Ἀρειδαίου	oğlu Diophanes
	Δ(ιὶ) Βροντῶν–(sic)	Zeus Bronton'a
4	[τι] εὐχίην	adağı (sundu)."

Satır 2: Ἀρείδαιος. Sonu –δαῖος eki ile biten isimler için bkz. Dornseiff–Hansen, Rückläufiges, s. 223.

Satır 3: Δ(ιί). Sözcükteki *iota* harfleri taş üzerinde yoktur.

Kat. No. 224

Levha (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Üçsaray/Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 40 m; **Gen.:** 68 cm; **Kal.:** 20 cm; **H. Yük.:** 3, 5 cm.

Yayın: Eser, ilk olarak 1902 yılında Ernst Brandenburg tarafından kopya edilmiş ama yayımlanmamıştır. W.H. Buckler Brandenburg'un notlarından ve fotoğraflarından yazıtları okuyup deşifre etmiştir. Cox ve Cameron ise Avusturya Arkeoloji Enstitüsü'nün izni ile yazıtı yayımlamışlardır: Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 81.

Es. Dur.: Eserin üst kısmı zarar görmüştür. Yayınlarda eserin durumu hakkında başka bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, eserin üzerinde iki tane kaba işlenmiş insan başı olduğundan söz edilmektedir. Ölçülere göre, eser bir stel olabilir.

Yaz. İçeriği: Apollonios'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	"Αρχος καὶ Ἐπαφ-	"Arkhos ve Epaphro-
2	ρόδειτος Ἄπο-	deitos babaları Apol-
	λωνίῳ πατρὶ Διὶ Βροντ-	lonios'a ve Zeus Bron-
4	ῶντι εὐχὴν	ton'a adağı (sundular)."

Satır 1-2: "Αρχος. Yazıtın ilk satırı kesindir. Arkhos ismi Seyitgazi'de de belgelenmiştir: bkz. Cox-Cameron, MAMA V, s. 115 No. 239. Ancak, Cox ve Cameron burada baş kısmı kaybolmuş [Νέ]αρχος gibi bir ismin de söz konusu olabileceğini belirtmektedirler. İsmi ilk hecesinin, eserin kırılmış olan profil kısmında yer almış olabileceğini belirtmektedirler.

Kat. No. 225

Levha Parçası (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Bilinmiyor; **Şimd. Y.:** Afyon Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 9 cm; **Gen.:** 9, 5 cm; **Kal.:** 1 cm; **H. Yük.:** Bilinmiyor.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır. (Eser, S. Mitchell'in Afyon Müzesi'nde kaydettiği notlardan çalışılmıştır. Taşı müze deposunda tekrar bulmamız mümkün olmamıştır.)

Es. Dur.: Eser her yönden kırıktır. Yazıt da kırık nedeniyle eksiktir.

Tanım: Eser her yönden kırık olduğu için daha önce ne tür bir eser olduğu anlaşılamamaktadır. Eserin üzerinde Eski Yunanca yazıtın üç satırından bir parça okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α 3

Fig. 51

2

Διὶ Βρο[ντῶντι]

ΠΡΑΞΙ[-----]

ΟΥ[-----]

Zeus Bronton'a

Kat. No. 226

Levha (Lev. 67 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Süpren veya Süpüren (eskiden Süptü Ören)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron çalıştığı sırada Süptü Ören'de küçük bir cadde duvarına örülüdür; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 72, 5 cm; **Gen.:** 37 cm; **Kal.:** 12 cm; **H. Yük.:** 2, 25–3, 25 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 72 No. 151 Lev. 40 Fig. 33 ve 34; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2016 dipn. 424.

Es. Dur.: Eser üstten ve alttan kırılmıştır. Eserin sağ üst köşe kısmı da kırıktır.

Tanım: Üst ve alttan kırık olan levhanın tam olarak nasıl bir eser olduğu anlaşılammamaktadır. Ancak ölçülerinden bir stel olduğu düşünülebilir. Eserin üzerinde bir çelenk kabartması vardır. Onun altında ise yedi satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Cox ve Cameron eserin üst kısmında ne olduğunu anlayamadıkları bir profil görmüşlerdir. Levhanın arkası ve yan yüzleri görülememektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a ve (Zeus) Soter'e Adak

H. Şek.: Ω C Φ Α Ε Θ

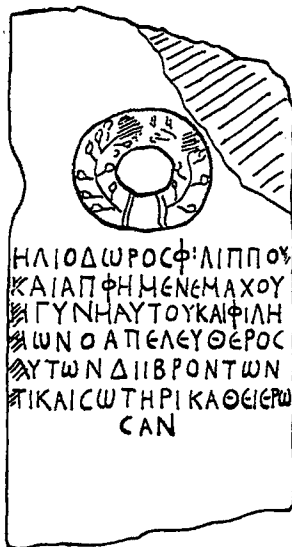

Fig. 52

Ἡλιόδωρος Φιλίππου
2 καὶ Ἀπφη Μενεμάχου
ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ Φιλή-
4 μων ὁ ἀπελεύθερος
αὐτῶν Διὶ Βροντῶν-
6 τι καὶ Σωτῆρι καθειέρω-
σαν

"Philippos oğlu
Heliodoros ve kendi
eşi Menemakhos kızı
Apphe ve kendi azatlıları
Philemon Zeus Bronton'a
ve Soter'e (adağı) adadılar."

Satır 2: Απφη. Bkz. yuk. Kat. No. 8.

Satır 3–4: Φιλήμων ὁ ἀπελεύθερος. Süpren'den (veya Süpüren) (eskiden Süpü Ören) bir başka ἀπελεύθερος için bkz. Cox–Cameron, MAMA V, s. 76 No. 161.

Satır 5–6: Διὶ Βροντῶντι καὶ Σωτήρι. Adak, hem Zeus Bronton'a hem de Soter'e adanmıştır. Burada olasılıkla (Zeus) Soter anlaşılmalıdır. Zeus Soter'le ilgili olarak bkz. Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 362 vd. Tanrının Phrygia'daki belgeleri için bkz. Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 2014 vd. Zeus Soter'in İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan bir heykelciği için bkz. Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 16 No. 813 ve Vollkommer, Zeus, s. 377 No. 42.

Kat. No. 227

Bilinmiyor. Yayında nasıl bir eser olduğu verilmiyor (Eserin fotoğraf ya da çizimi yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayınlarda malzeme ve ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 166 No. KB 2.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω

	[.....]	-----
2	[...]ΠΕ[.....]	-----
	[...]ΚΤΙΣ[.....]	-----
4	[...]ΤΟΠΟ[.....]	-----
	[.]ΑΤΡΑ[.....]	-----
6	[.]ΔΟΥ[.....]	-----
	[.]ΥΚΑΙΑΡ[.....]	-----
8	[.]ΟΡΟΥ[..... Διὶ Βρ]–	-----
	[οντ]ῶντι [εὐχὴν?.....]	(Zeus) Bronton'a
10	[.....]	adağı (sundu)."
	[.....]	-----

Kat. No. 228

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayınlarda malzeme ve ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Hirschfeld, Inschriften, s. 866 No. 11; Radet, En Phrygie, s. 568 No. 13; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 44.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	'Αγαθῆι τύχηι·Πολύ[βι]–	"Hayırlı Uğurlu olsun!
2	ος Πολυβίου σὺν Δό–	Polybios oğlu
	[μ]νη συνβίῳ καὶ τέ–	Polybios eşi Domne
4	κν[ο]ις ὑπὲρ ἑαυτῶν	ve çocuklarıyla
	Διὶ Βροντῶντι εὐ–	beraber kendileri
6	χῆν	için Zeus Bronton'a (adağı sundular)."

Kat. No. 229

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Preger çalıştığı sırada Eskişehir'de, Sultan Alaaddin Camisi'nde durmaktaydı; **Yük.:** 28 cm; **Gen.:** 37 cm; Yayınlarda eserin malzemesi ve öteki ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Preger–Noack, Dorylaion, s. 311 No. 11; Radet, En Phrygie, s. 569 No. 16; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 47.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Kyrille'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Α Ω Φ

	Γ[---]Α Γ Α Γ	"-----
	Μ[---]Α Γ γυναι–	-----
Γ	Α Γ Α Γ	henüz hayatta ve
Μ	Α Γ Υ Ν Α Ι	aklı başında olan
Κ	Υ Ρ Ι Λ Λ Η Ζ Ω	eşi Kyrille'ye
Γ	Η Κ - Φ Ρ Ο Ν Ο Υ Σ Η	ve Zeus Bronton'a
Κ	- Δ Ι Ι Β Ρ Ο Ν Τ Ω Ν Τ Ι	adağı (sundu)."
	Ε Υ Χ Η Ν	
2	Μ[---]Α Γ γυναι–	
4	κη Κυρίλλη ζω–	
6	ση κ φρονούση	
	κ Διὶ Βροντῶντι	
	εὐχῆν	

Fig. 53

Satır 1–2: Kyrille'nin kocasının ismi okunamamaktadır.

Satır 3–5: Κυρίλλη ζωῆ κ φρονούση κ Διὶ Βροντῶντι. Κυρίλλη = Κύριλλα. Adak, Kyrille hayattayken ve akli başındayken kocası tarafından hem kendisine hem de Zeus Bronton'a sunulmuştur. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 72, 92, 96, 97, 150, 167, 179, 186, 204.

Kat. No. 230

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. Ancak, olasılıkla bir steldir (Barth: "eine kleine hübsche Stele" (Eserin fotoğrafı yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi–Ayvalı arasında/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Malzeme ve ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Barth, Trapezunt, s. 97 (Barth yazıtın bizzat kendisini vermiyor ama içeriğini tanımlıyor) (Bu yayın Cox–Cameron'da yanlışlıkla ZB 79 için veriliyor, bkz. age. s. 174.); Kirchoff, Inscriptioes, s. 188 No. 38 (yazıt Mordtmann tarafından kopya edilmiş ve 1860 yılında iki ayrı yerde yayımlanmıştır, bkz. Kirchoff, Inscriptioes, s. 177); Mordtmann, Anatolien, s. 547 vd.; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 74 ve s. 112 No. 232 (açıklamalar kısmında).

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Neiketor'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ε Σ Ω Α

NEIKANΩPKAITA	2	Νεικάνωρ καὶ Τα-	"Neikanor ve
ΕΙΣΔΙΙΒΡΟΝΤΩΝ		[τ]εῖς Διὶ Βροντῶν-	Tateis Zeus
ΤΙΚΑΙΝΕΙΚΗΤΟΡΙ	4	τι καὶ Νεικῆτορι	Bronton'a ve
ΠΑΤΡΙ		πατρί	babaları Neiketor'a
			adağı (sundular)."

Fig. 54

Satır 1–2: Νεικάνωρ = Νικάνωρ. Τα[τ]εῖς. Bkz. Kat. No. 153.

Satır 2–4: Διὶ Βροντῶντι καὶ Νεικῆτορι πατρί. Adak, Zeus Bronton'a ve Neiketor'a birlikte adanmıştır. Νεικῆτορ = Νικῆτορ. Barth: "eine kleine hübsche Stele mit etwas interessanter Inschrift, als man sie in dieser Gegend gewöhnlich findet, da sie neben dem donnernden Zeus auch den 'siegreichen Vater Zeus' erwähnt...".

Kat. No. 231

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Kaymaz/Eskişehir (Seyitgazi yakınlarında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Yazıt ilk kez J.M. Kinneir tarafından görülmüştür, krş. Frei, MittleresPorsuktal, s. 200 vd. dipn. 56. CIG III No. 3822; Kirchoff, Inscriptioes, s. 187 No. 31 (yazıt Mordtmann tarafından kopya edilmiş ve 1860 yılında iki ayrı yerde yayımlanmıştır, bkz. Kirchoff, Inscriptioes, s. 177); Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 32 dipn. 2.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur. Yazıttaki tamamlamalar Cox ve Cameron tarafından yapılmıştır.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω □ Ε Α

...	ΤΩΝΙΑΙΩΝΠΑΝΙΑ		[ὐπὲρ] τ[ῶ]ν ιδίων π[ά]ντ[ων]	bütün aile üyelerinin
...	ΚΑΙΠΓΚΩΧ	2	καὶ τ[ῆ]ς κόμης] σω-	ve köyün esenliği
...	ΤΗΪΑΤΔΙΒΡΟΝ		τηρίας Διὶ Βρ[ο]ντῶ-	için Zeus Bronton'a
	ΗΚΥΧΗΡ	4	[ντι εὐ]χήν	adağı (sundu[lar])."

Fig. 55

Kat. No. 232

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. Ancak, olasılıkla bir steldir (Mordtmann: "Votivtafel"). (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Malzeme ve ölçüler bilinmemektedir.

Yayın: Kirchhoff, Inscriptiones, s. 188 No. 36 (yazıt Mordtmann tarafından kopya edilmiş ve 1860 yılında iki ayrı yerde yayımlanmıştır, bkz. Kirchhoff, Inscriptiones, s. 177); Mordtmann, Anatolien, s. 547; Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 79.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, üzerinde öküz başları betimi olduğu belirtilmektedir (Mordtmann).

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Ω

ΔΑΜΟΑΝ		ΔΑΜΟΑΝ	"Doules (Doulas?)
ΔΟΥΔΟΥΑΠ	2	Δουλου Διὶ	oğlu Damoan?
ΒΡΟΝΤΩΝΤΙ		Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
ΕΥΧΗΝ	4	εὐχήν	adağı (sundu)."

Fig. 56

Satır 1: ΔΑΜΟΑΝ. Zgusta, adın nasıl bir isim olduğunun anlayamadığını belirtmektedir ve Δαμοα olabilecek ismin Δημοας (§ 280-2) adıyla karşılaştırılabileceğini söylemektedir: Personennamen, s. 143 dipn. 57a (§ 250 için). Adın kadın adı mı yoksa erkek adı mı olduğu da açık değildir. Zgusta, yazıtın yanlış kopya edilmiş olabileceğini eklemektedir.

Satır 2: Δουλης ya da Δουλας. Zgusta'da ikinci isim Δουλος şeklinde verilmektedir: Personennamen, s. 143 dipn. 57a (§ 250 için). Doulos adı bugüne kadar belgelenmemiştir. SEG 6 (1932) No. 399'daki yazıtta (Sızma'dan-Lykaonia'da) bir Αὐρ Δοῦλ[ο]ς Καλπορ[υ]ίου geçmektedir. Ad burada tamamlanmıştır ve Laminger-Pascher, Beiträge, s. 93 No. 152'de adın yanlış tamamlandığını ve Δουλης ya da Δουλας olması gerektiğini belirtmektedir. Bu son iki

isim sık belgelenmiş Trak adlarıdır, krş. Detschew, Sprachreste, s. 152 vd. Yukarıdaki yazıtta ad, baba adı olarak *genitivus* halinde geçmektedir ve burada da Trak adı Doules ya da Doulas söz konusu olmalıdır.

Kat. No. 233

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Malzeme ve ölçüler bilinmemektedir.

Yayın: Ramsay, Inscriptions, s. 123; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 76.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

Ῥο[ῦ]φο[ς] ὕ]πὲρ τῶν ἰδίῳν π[ά]ντων [σ]ωτ[η]ρ[ίας] Διὶ Βροντῶντι εὐχὴν

"Rufus bütün aile üyelerinin esenliği için Zeus Bronton'a adağı (sundu)."

Kat. No. 234

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir. Eser, 1921 yılında M. Karbounis tarafından kopya edilmiştir (krş. Cox–Cameron, MAMA V, s. XXIV); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Sarayören'de bir yerde durmaktaydı; Yayınlarda malzeme ve ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Redaksiyon, BCH 45 1921, s. 557 vd. No. 3; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 71.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Yüce Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

-----	-----
[- - -] Διὶ Βρο[ντῶ]ντι	Yüce Zeus
2 [ντι Με]γάλῳ ὕ-	Bronton'a
πὲρ βοῶν ε-	öküzler için
4 ὕχην	adağı (sundu[lar])."

Satır 1–2: Διὶ Βροντῶντι Μεγάλῳ. *Epitethon* olarak *Megas* için bkz. Müller, Μέγας θεός, s. 308 vd. ve Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 334 vd. s. v. Ayrıca bkz. Kat. No. 97, 172, 235, 305, 306 ve 308.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan öteki adaklar için bkz. Kat. No. 45, 46, 47, 48, 97, 198 ve 235.

Kat. No. 235

Bilinmiyor. Yayınlarında nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Sarayören (eskiden Alpanos)/Eskişehir. Eser, 1921 yılında M. Karbounis tarafından kopya edilmiştir (krş. Cox–Cameron, MAMA V, s. XXIV); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Sarayören'de bir yerde durmaktaydı; Yayınlarında eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Redaksiyon, BCH 45 1921, s. 557 vd. No. 4; Cox–Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 72.

Es. Dur.: Yayınlarında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Yüce Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarında harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	-----	"-----
	[. . .]KAPKO[. . .]E	-----
2	[. . .]E[.]KIN[. . .]EΔ-	-----
	ΘΕ Διὶ [Βροντῶ]ν-	Yüce Zeus
4	τι Μεγάλῳ εὐ-	Bronton'a
	χίῳ	adağı (sundu[lar])."

Satır 3–4: Διὶ Βροντῶντι Μεγάλῳ. *Epitethon* olarak *Megas* için bkz. Müller, Μέγας θεός, s. 308 vd. ve Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 334 vd. s. v. Ayrıca bkz. Kat. No. 97, 172, 234, 305, 306 ve 308.

Buradaki adak, tanrının Sarayören'deki tapınağından kaynaklanmaktadır. Bu örenden kaynaklanan öteki adaklar için bkz. Kat. No. 45, 46, 47, 48, 97, 198 ve 234.

Kat. No. 236

Bilinmiyor. Yayınlarında nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Şarhöyük/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Armanet çalıştığı sırada Şarhöyük'de durmaktaydı; **H. Yük.:** 4 cm. Eserin malzemesi ve öteki ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Armanet, Inscriptions, s. 193 vd. No. 7; Beer, Ἀπαρχή, s. 114 dipn. 2; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 60.

Es. Dur.: Yayınlarında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Flavia'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω Φ

ΛΑΡΟΣΣΩΚΡΑΤΟΥ	2	Λάρος Σωκράτου	"Sokrates oğlu Laros
ΦΛΑΒΙΑΕΥΝΒΙΩΓΛΥ		Φλαβία συνβίω γλυ-	biricik eşi Flavia'nın
ΚΥΤΑΤΜΝΗΜΗΧΧΑ		κυτάτη μνήμης χά-	hatırasına ve çocuk-
ΡΙΝΚΣΥΝΟΙΣΤΕΚΝΟΙΣ	4	ριν κ συν τοῖς τέκνοις	larıyla birlikte Zeus
ΔΙΙΒΡΟΝΤΩΝΤΙΕΥΧΗΝ		Δι Βροντῶντι εὐχὴν	Bronton'a adağı
			(sundu)."

Fig. 57

Satır 1: Yunan adı Λάρος için krş. Zgusta, Personennamen, s. 268 § 797. Zgusta, bu yazıtta geçen Laros isminin bir kuş ismi olan λάρος'dan (martı) gelip gelmediğinin bilinmediğini belirtmektedir. Adın daha çok λάρος sözcüğünün 2. anlamı, yani küfür (budala) anlamıyla ilgili olabileceğini söylemektedir (Spitzname). Σωκράτου. Armanet'in kopyasında, taş üzerinde ismin sonunda *sigma* olmadığı görülmektedir. Epigrafik ve papirolojik belgelerdeki metinlerde geçen 3. isim çekimine dahil isimlerde (özellikle de *sigma* gövdeli isimlerde), *genitivus singularis* ekinin -ους yerine -ου şeklinde kullanıldığı sık belgelenmiştir, krş. Gignac, Grammar II, s. 43 vd. ve 69 vd.

Satır 2: Φλαβία συνβίω γλυκυτάτη μνήμης χάριν. Adak, tanrının yanı sıra Flavia'ya adanmıştır ve eser onun mezar taşıdır.

Kat. No. 237

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Bilinmiyor. Eser, Eskişehir çevresinden olmalıdır; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Malzeme ve ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Kirchhoff, Inscriptiones, s. 188 No. 41 (yazıt Mordtmann tarafından kopya edilmiş ve 1860 yılında iki ayrı yerde yayımlanmıştır, bkz. Kirchhoff, Inscriptiones, s. 177); Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 70.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Γ Ε Ω

ΑΥΡ·ΑΛΕΚΚΑΣΑΠ		Αὐρ. 'Αλεκκᾶς 'Απ-	"Apollonios oğlu
ΟΛΛΟΝΙΟΥΣΠΕΡ	2	ολλ/ο/νίου ὑπέρ (sic)	Aur(elius) Alekkas
ΤΩΝΘΕΩΝ		τῶν θεῶν [-----]	bütün -- tanrılar
ΠΑΝΤΩΝΝΕΙ	4	πάντων ΝΕΙ[-----]	için -----
ΚΗΝΥΠΕΡΝΕΙ		ΚΗΝ ὑπέρ ΝΕΙ[---]	-----
ΚΗΚΑΘΩΩΣΕΕΝ	6	ΚΗΚΑΘΩΩΣ ΕΕΝ	-----
ΥΣΑΜΗΝΚΑΙΒΡΟ		[--]ΥΣΑΜΗΝ κ Διὶ Βρο-	ve Zeus Bronton'a
ΕΥΧΗΝ	8	[ντῶντι] εὐχὴν	adağı (sundu)."

Fig. 58

Satır 1-2: 'Απολλό/νιος adındaki *omega* Mordtmann tarafından *omikron* olarak not edilmiştir. Bu, taşçı ustasının bir hatası olsa gerektir. Ancak, Mordtmann yanlışlıkla *omega* yerine *omikron* yazmış olabilir. Mordtmann adın sonundaki *ypsilonu* olasılıkla yanlışlıkla *sigma* olarak okumuştur.

Satır 7-8: κ Διὶ Βρο[ντῶντι] εὐχὴν. Satırdaki κ nedeniyle adak, büyük bir olasılıkla, Zeus Bronton'la birlikte başka birisine daha adanmış olmalıdır. 3 ile 7. satırlar arası anlaşılammaktadır.

Kat. No. 238

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. Ancak, olasılıkla bir steldir (Mordtmann: "Votivtafel") (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Malzeme ve ölçülerle ilgili bilgi yoktur.

Yayın: Kirchhoff, Inscriptiones, s. 188 No. 37 (yazıt Mordtmann tarafından kopya edilmiş ve 1860 yılında iki ayrı yerde yayımlanmıştır, bkz. Kirchhoff, Inscriptiones, s. 177); Mordtmann, Anatolien, s. 547; Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 78.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece, üzerinde öküz başları betimi olduğu belirtilmektedir (Mordtmann).

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α □ Ε Ω

ΑΣΦΛΕΚ		'Ασφλεκ-	"Asphlekkas
ΚΑΣΔΙΒΡ	2	κᾶς Διὶ Βρ-	Zeus Bronton'a
ΟΝΤΩΝΤΙΕΥ		οντῶντι εὐ-	adağı (sundu)."
ΧΗΝ	4	χὴν	

Fig. 59

Satır 1-2: 'Ασφλεκκᾶς. Sonu -κᾶς ile biten isimler için bkz. Dornseiff-Hansen, Rückläufiges, s. 135. Ayrıca benzer Δαμόκκας, Φιλόκκας, Μενέκκας isimleri için krş.

Bechtel, Personennamen, s. 125 s. v. Δαμόκκας ve ayrıca bkz. Akyürek Şahin, Zeus Antigo(u)naos, No. IV (Δημόκκας). Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Kat. No. 239

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Doğançayır (Harap Ören = Arapören)/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Malzeme ve ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Kirchhoff, Inscriptiones, s. 187 No. 34 (yazıt Mordtmann tarafından kopya edilmiş ve 1860 yılında iki ayrı yerde yayımlanmıştır, bkz. Kirchhoff, Inscriptiones, s. 177); Σύλλογος 1884, s. 72 No. 46; Cox-Cameron, MAMA V, s. 174 No. ZB 80.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α □ Ε Ω

ΑΥΡΗΛΙΟΣ		Αὐρήλιος	"---- oğlu
ΔΙΦΜΑΣ	2	Διομᾶς [---]-	Aurelius
ΚΟΥΣΥΝ..ΤΙ		ΚΟΥ σὺν [. .] τῆ	Diomas
ΑΠΠΗΚΓ	4	Αππη Κ? γ[υ]-	kendi eşi
ΝΑΙΚΙΑ		ναϊκὶ α[ύτοῦ]	Appe ile
ΥΠΕΡ	6	ὑπὲρ [τῶν ἰ]-	beraber ailesi
ΔΙΩ		δίω[ν Διὶ Βρον]-	için Zeus
ΤΩΧ		τῶν-	Bronton'a
ΤΙΕΥ	8	τι εὐ[χίην]	adağı (sundu)."

Fig. 60

Satır 2: Διομᾶς. Ad, Mordtmann tarafından Διφμας olarak okunmuştur. Böyle bir isim bugüne kadar bilinmemektedir. Zgusta'da Διφας belgelenmiştir, bkz. Zgusta, Personennamen, s. 149 § 289. Ancak Zgusta, Phrygia'da belgelenmiş olan bu adın tek örnek ve bu nedenle kuşku olduğunu belirtmektedir. Mordtmann olasılıkla Diomas olan adı yanlış okumuştur. Nitekim aynı yazıt Σύλλογος'da şu şekilde tamamlanmaktadır: Αὐρήλιος Δι[ο]μᾶς [.] κοῦ σὺν [μη]τ[ρ]ι "Αππη κ(αὶ) γ[υ]ναϊκὶ 'Α[μία] ὑπὲρ [τῶν ἰ]δίω[ν πάν]τω[ν Διὶ Βροντῶν]τι εὐ[χίην].

Satır 2-3: --- ΚΟΥ. Baba adından sadece son üç harf kalmıştır.

Satır 4: Αππη. Bkz. yuk. Kat. No. 139.

Satır 8: Satırdaki *ny* harfi Mordtmann tarafından X olarak okunmuştur. Mordtmann satırın devamında herhangi bir sözcük not etmemiştir.

Kat. No. 240

Bilinmiyor. Yayınlarda verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Preger çalıştığı sırada Eskişehir'de durmaktadır; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Preger–Noack, Dorylaion, s. 311 No. 10; Radet, En Phrygie, s. 570 No. 17; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 46.

Es. Dur.: Eser bir yerde yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu nedenle yanlardan kesilmiştir. Yazıt oldukça zarar görmüş ve eser çok yıpranmıştır. (bilgiler Th. Preger'den)

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω

/ T O I ///	-----	-----
E K- Δ I	2	[---] κ Δι[i Bpo]- ve Zeus
N T Ω N T I E Y ///		ντῶντι εὐ-
X H N	4	χήν
		adağı (sundu[lar])."

Fig. 61

Satır 2-3: --- κ Δι[i Bpo]ντῶντι. Eser, Zeus Bronton'la birlikte birisine daha adanmıştır.

Kat. No. 241

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Kütahya (Eskiden Katolik Ermeni mezarlığında duruyormuş); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Perrot et alii, Exploration, s. 116 No. 77; Σύλλογος 1884, s. 71 No. 36; Cox–Cameron, MAMA V, s. 173 No. ZB 34.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Ω Λ

	Ἀρίστων Πασικράτου	"Pasikrates oğlu Ariston
2	Διὶ Βροντῶντι εὐχήν	adağı Zeus Bronton'a (sundu)."
	ἔτους σμς'?	Sene 246?

ΑΡΙΣΤΩΝ ΠΑΣΙΚΡΑΤΟΥ
ΔΙΙΒΡΟΝΤΩΝΤΙΕΥΧΗΝ
ΕΤΟΥΣ ΞΕΜΛ

Fig. 62

Satır 3: "Ετους σμζ". Verilen rakamlardan ilk ikisi kesindir. Satırın sonunda L benzeri bir harf kalıntısı bulunmaktadır. Burada olasılıkla bir *stigma* vardır. Perrot et alii son rakam kalıntısını dikkate almadan tarihi σμ = 240 olarak vermektedirler. Ancak, Σύλλογος 1884'da yazıtta CMΣ harflerinin olduğu belirtilmekte ve sene 246 olarak verilmektedir. Syllogos'taki veriler olasılıkla doğrudur ve yazıt Sulla *æra*'sına göre İ. S. 161/162 yıllarındandır.

Tarih: Sulla *æra*'sına göre İ. S. 161/162 yıllarındandır.

Kat. No. 242

Dört köşe blok (Lev. 67 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de cami mimberinin merdiveninde örülüdür; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 33 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 14 cm; **H. Yük.:** 2–3 cm.

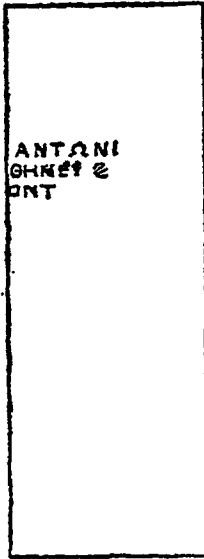
Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 108 No. 224 Lev. 51 Fig. 46.

Es. Dur.: Eser, merdiven örülürken diğer bloklara uyması için her taraftan özenle kesilmiştir. Asıl ölçüler kaybolmuştur. Yazıt çok aşınmış ve birçok satırı artık görünmez olmuştur.

Tanım: Blok, merdiven taşı olarak kullanılmak üzere her yandan kesildiği için aslında ne tür bir eser olduğunu çıkartmak mümkün değildir. Bugün sadece dört köşe bir blok olarak gözükmektedir. Taşın üzerindeki Eski Yunanca yazıtın sadece üç satırından kısımlar gözükmektedir. Eserin üzerinde herhangi bir motif yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak?

H. Şek.: Α Ω Θ Ε C

2 Ἀντώνι[ος? ὑπὲρ εὐ]–
θηναί[α]ς? [Διὶ Βρ]–
οντ[ῶντι εὐχίην]

"Antonios? bolluk
için Zeus Bronton'a
(adağı sundu)."

Fig. 63

Satır 1–2: [ὑπὲρ εὐ]θηναί[α]ς. Adak, tanrıya bolluk (bereket) için sunulmuştur. Bu konuda krş. yuk. Kat. No. 2 ve Kat. No. 48 ve ayrıca krş. Kat. No. 287 (εὐθυνοῦντος).

Kat. No. 243

Dört köşe blok (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Seyitgazi/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Cox ve Cameron'un çalıştıkları sırada Seyitgazi'de, Türbe'de durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 1, 41 m; **Gen.:** 42 cm; **Kal.:** 40, 5 cm; **H. Yük.:** 3, 25 cm.

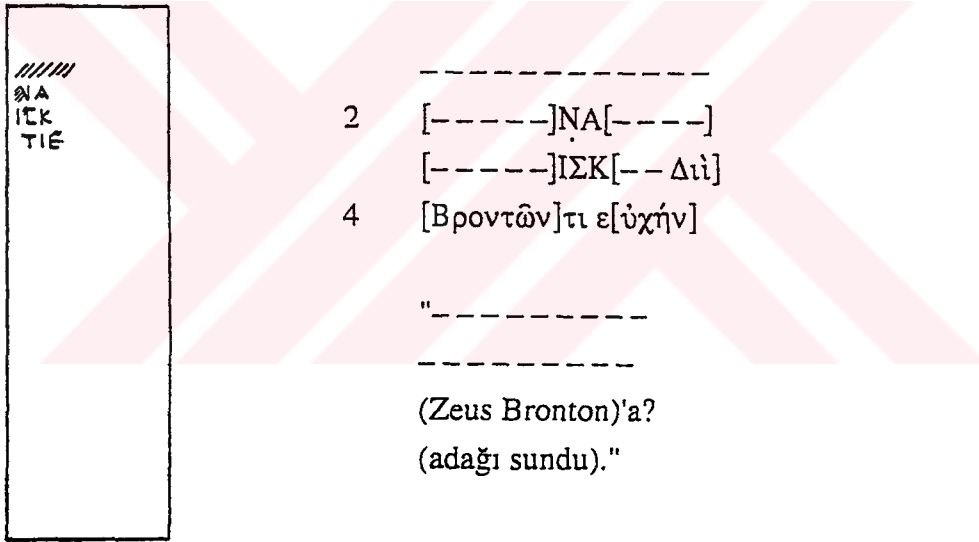
Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 136 No. 304 Fig. 66.

Es. Dur.: Taş yapı malzemesi olarak kullanılmak üzere bütün yönlerinden kesilmiştir. Asıl ölçüler kaybolmuştur. Yazıt çok aşınmış ve birçok satırı artık görünmez olmuştur.

Tanım: Blok, tekrar kullanılmak üzere her yandan kesildiği için aslında ne tür bir eser olduğunu çıkartmak mümkün değildir. Bugün sadece dört köşe bir blok olarak gözükmektedir. Taşın üzerindeki Eski Yunanca yazıtın sadece üç satırından kısımlar gözükmektedir. Eserin üzerinde herhangi bir motif yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak?

H. Şek.: A □ E

Kat. No. 244

Bilinmiyor (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayında eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 165 vd. No. KB 1. Michael Koimtzoglou eserin kopyasını almış ve Viyana'ya H. von Prott'a göndermiştir. Cox ve Cameron eseri Viyana'daki bu kopyadan çalışmışlardır. Cox ve Cameron eserin yayımlı olduğunun söylendiğini belirtmektedirler: "Said to have been published by Meliopoulos, Σιδηροδρομικαὶ Ἀναμνήσεις s. 83."

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a? Adak

H. Şek.: Λ Ε Σ Λ

	Αὐρ. Τεύθρ[αζ]	"Hermes oğlu
2	[‘Ε]ρμ[ῆ]δος ὑ[πέρ]	Aur(elius)
	[ἐ]αυτοῦ κ τ[ῶν]	Teuthras kendisi
4	ὑδίων π[ά]ντων	ve bütün aile
	κὲ ὑπέρ τ[ῶν κω?]-	üyeleri ve - - -
6	μ[η]τ[ῶν?]	köylüleri için
	καὶ Δ[ιὸς Βρ]ο[ντ]-	Zeus Bronton'a? - -
8	[ῶντ]ι? OL	(adağı sundu)."
	[εὐχὴν]	

Satır 1: Τεύθρ[αζ]. Kopyada *theta* yerine *omikron* duruyormuş.

Satır 2: [‘Ε]ρμ[ῆ]ς. Kopyada *eta* yerine *kappa* vardır.

Satır 3: Kopyada κ yerine *kappa* vardır.

Satır 4: ὑδίων = ἰδίων. Cox ve Cameron'a göre 6–7 satırlarda [σωτηρ[ί]α[ς]] olabilir.

Satır 5: Satırda κ değil κέ vardır.

Satır 7: Kopyada *alpha* yerine *lambda* vardır.

Satır 8: Satırda OL harfleri görülmektedir. Cox ve Cameron, burada belki Zeus Bronton'un bir *epitethon*'u veya alışılmışın dışında θεοῖς sözcüğünün bulunabileceğini belirtmektedirler.

Kat. No. 245

Dört köşe blok Parçası (Lev. 88)

Bul. Y.: Avdan çevresinden/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Avdan'da bir evde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 16 cm; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** (görülebilin) 25 cm;

H. Yük.: 2, 5–3 cm.

Yayın: Cox–Cameron, MAMA V, s. 61 vd. No. 124 Fig. 24–25 Lev. 36; Frei, Phrygische Toponyme, s. 17 vd. No. 7.

Es. Dur.: Eser bütün kenarlarından kırılmış ve oldukça yıpranmıştır.

Tanım: Eser uzun dört köşe blok görünümündedir. Üzerinde iki satır Eski Yunanca yazıtın bir kısmı okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak?

H. Şek.: Λ Ε

[..... M]αρλακκηνοὶ ὑ-
 2 [πὲρ καρπῶν Διὸς Βροντῶντι εὐχὴν? ἐπι]μελουμένου Ἑρμη-

 ----- Marlakkos/onlular
 ürünleri için (Zeus Bronton'a? adağı sundular); Herme(s? Hermedion?)
 (bayram için gereken erzakı) temin etti."

Satır 1: Μαρλακκηνοί. *Ethnikon* ve *toponym* hakkında ayrıntılı açıklamalar için bkz. yuk. Kat. No. 1. Ayrıca krş. Kat. No. 22, 23 ve 100. Bu ve yuk. Kat. No. 22 ve 23 numaralı yazıtların Marlakko-'nın Avdan olduğunu göstermesi, yani lokalizasyon bakımından önemi hakkında bkz. yine yuk. Kat. No. 1. P. Frei yazıtın baş kısmının ὁ δεῖνα Μαρλακκηνοῖς στέφανον şeklinde tamamlanabileceğini belirtmektedir.

Satır 2: 2. satırın büyük bir kısmı Cox ve Cameron tarafından tamamlanmıştır. Tamamlama doğru gözükmemektedir, krş. Kat. No. 22 ve 23. Bayram için gereken erzakı temin eden şahsın ismin *genitivus* halindeki adından ilk dört harf kalmıştır. Ad, Hermes ya da Hermedion (Ἑρμηδίωος) olarak tamamlanabilir. Hermes adının *genitivus* halindeki diğer bir şekli de Ἑρμηδος'tur, krş. Cox-Cameron, MAMA V, No. 17'de verilen notlar (Kat. No. 90). Her iki isim de Dorylaion'da belgelenmiştir, krş. Körte, Radet, s. 408 No. 50: Ἑρμηδίωος Ἑρμηδος. Adın devamı 3. satırda devam ediyor olmalıdır. Cox ve Cameron taş üzerinde 3. satırın izlerinin bulunmadığını fakat çok kısa bir 3. satırın mutlaka var olduğunu belirtmektedirler. Buradaki adak yazıtı yuk. Kat. No. 22 ile tip olarak aynıdır, krş. oradaki açıklamalar. P. Frei, bu yazıtta adı olasılıkla Hermes olan memurun yuk. Kat. No. 22'de ikinci adı olasılıkla Hermes olan şahısla (ilk adı okunamamaktadır) aynı kişi olup olmadığının bilinmediğini belirtmektedir.

Bu yazıtın Zeus Bronton'a adanmış olması büyük olasılık dahilindedir. Çünkü Marlakko-'nın adının geçtiği ve Zeus Bronton'a adanmış dört adak taşı bilinmektedir (Kat. No. 1, 22, 23 ve 100). Ayrıca, Avdan'da (= Marlakko-) sayısız Zeus Bronton adağı bulunmuştur (krş. Kat. No. 1) ve tanrının burada kutsal alanı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, yine de bu yazıtın başka bir tanrıya adanmış olma olasılığı göz önünde tutulmalıdır. Örneğin Avdan'da bulunmuş ve Marlakko-'nın adının geçtiği bir yazıt (κόλμης Μαρλακκου) tanrı Hosios kai Dikaios ile Helios'a adanmıştır, krş. Frei, Phrygische Toponyme, s. 11 vd. No. 2N.

BITHYNIA (Bilecik, Bolu, İzmit) (6.2.) (Kat. No. 246–296)

ALTARLAR (6.2.1.) (Kat. No. 246–294)

PRİZMA BİÇİMLİ ALTARLAR (6.2.1.1.) (Kat. No. 246–293)

Kat. No. 246

Küçük Altar (Lev. 67 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Koyunlu/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Koyunlu'da Nafiz Battal'ın evinde durmaktaydı; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **Yük.:** 96 cm; **Gen.:** 29 cm; **Kal.:** 25 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Mendel, Inscriptions, s. 413 vd. No. 107; Şahin, Nikaia II.1, No. 1080 Lev. 14.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ε Ζ Ω

Α Γ Α Θ Η Τ Υ Χ Η		'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
Κ Α Τ Α Δ Ι Α Τ Α Γ	2	κατὰ ἐπιταγ-	Zeus Bronton'un
Η Ν Δ Ι Ο Ε Β Ρ Ο		ἦν Διὸς Βρο-	emri gereği Luppus
Ν Τ Ω Ν Τ Ο	4	ντῶντο-	(bu altarı) dikti."
Ε Α Ν Ε Θ Η Κ Ε Ν		ς ἀνέθηκεν	
Λ Ο Υ Π Π Ο Σ	6	Λοῦππος	

Fig. 65

Satır 2–3: κατὰ ἐπιταγήν. Mendel διαταγήν olarak okumuştur. Şahin sözcüğü düzeltmiştir. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Kat. No. 247

Altar (Lev. 67 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Yakacık (Esri)/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Yakacık'ta, pazar yerinde bir direğin altlığı olarak kullanılmıştır; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 10 m; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** 32 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1081 Lev. 15.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Λ Ε

	Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι τὸ-	Zeus Bronton'a
	ν βωμὸν ἀνέστησ-	(bu) altarı babaları
4	αν ὑπὲρ τοῦ πατρ-	Antipatros için
	ὸς Ἀντιπάτρου	Neikylos, Corneli-
6	Νεικύλος καὶ Κορνη-	anus ve Valerius
	λιανὸς καὶ Οὐαλέ-	adak gereği
8	ριος εὐχῆς χάριν	diktiler."

Satır 4-5: ὑπὲρ τοῦ πατρὸς Ἀντιπάτρου. Altar, adayanların olasılıkla hasta olan babaları Antipatros'un iyileşmesi için tanrıya adanmıştır.

Satır 6-7: Νεικύλος = Νικύλος.

Tarih: (Şahin'e göre) İ. S. 3. yy.

Kat. No. 248

Altar (Lev. 67 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Kayabalı (Eğrat)/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Kayabalı'nda caminin yanındaki çeşmede durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 05 m; **Gen.:** 28, 5 cm; **Kal.:** 27 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1082 Lev. 13.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Altarın başlık kısmında, üst profil üzerinde bütün cephelere işlenmiş akroterler bulunmaktadır. Akroterler arasında bir rozet betimi vardır. Yayında başka bilgi verilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Θ Γ Ε Ω

	Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Αὐρήλιος Κάλ-	(ben) Aurelius
	λιστος Διὶ Βρον-	Kallistos Zeus
4	τῶντι κατὰ εὐ-	Bronton'a (bu altarı)
	χὴν ἀνέθηκα	adak gereğince diktim."

Satır 3: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Tarih: (Şahin'e göre) İ. S. 3. yy.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Ἀγαθῇ τύχῃ·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶ[ντι]	Zeus Bronton'a
	ὑπὲρ τῆς κώ-	köy ve (köyün)
4	μης καὶ τῶν	gençleri(nin esenliği)
	νεανίσκων	için Kratynon oğlu?
6	Δημοσθένης	Aristoteles'in oğlu
	Ἀριστοτέλους	Demosthenes
8	Κρατύωνος?	(bu altarı sundu)."

Satır 3–5: ὑπὲρ τῆς κώμης καὶ τῶν νεανίσκων. Adak, tanrıya köyün ve köy gençlerinin esenliği için sunulmuştur. νεανίσκων sözcüğü için Körte şunları söylemiştir: "*Dikkate değer bir nokta, νεανίσκοι'un bu köyde, tıpkı kentlerdeki Ephebler'de olduğu gibi, ayrı bir sınıf oluşturmasıdır.*" Poland, Vereinwesen, s. 96'da νεανίσκοι sözcüğünün genel olarak "*bir yerin tüm gençliğini*" gösterdiği belirtilmektedir. Bu sözcük sık sık Ephebler'in belirli bir yaş grubunu da göstermektedir. Bu konudaki ayrıntılı bilgi veren yayınlar için bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1086'da notlar.

Satır 8: Κρατύωνος (?). Körte ismi bu şekilde okumuştur. Κρατύων ismi için bir örnek Bechtel'de vardır: Bechtel, Personennamen, s. 260. Şahin *genitivus* halindeki isim için şöyle demektedir: "*Κρατύωνος genitiv şekli ise (Κρατύωνος değil) özel ismi partizipten ayırmak için yapılmış olsa gerektir.*"

Kat. No. 251

Altar (Lev. 67 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Yakacık (Esri)/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Yakacık'ta caminin önündeki çeşmeye örülüdür; **Malz.:** Yayınlarda verilmemektedir; **Yük.:** 65 cm;

Gen.: 43 cm; **Kal.:** Altarın kalınlığı ölçülememiştir; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Mendel, Inscriptions, s. 411 No. 103; Şahin, Nikaia II.1, No. 1087 Lev. 16.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E A W † ⊙

Α Γ Α Θ Η Τ Υ Χ Η		Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
Δ Ι Ι Β Ρ Ο Ν Τ Ω Ν Τ Ι Υ Π Ε Ρ	2	Διὶ Βροντῶντι ὑπὲρ	Zeus Bronton'a
Τ Ο Υ Π Α Τ Ρ Ο Σ Ε Υ Ε Λ		τοῦ πατρὸς Εὐέλ-	babaları Euelpistos
Π Ι Σ Τ Ο Υ Τ Ο Ν Β Ω Μ Ο Ν	4	πίστου τὸν βωμὸν	için (bu) altarı
Α Ν Ε Σ Τ - Γ Α Ν Ε Υ Ε Λ Π		ἀνέστησαν Εὐέλπ-	Euelpistos ve Tryphon
Ι Σ Τ Ο Σ Κ Α Ι Τ Ρ Υ Φ Ω Ν	6	ιστος καὶ Τρύφων	ve Markellina ve
Κ Α Ι Μ Α Ρ Κ Ε Λ Λ Ε Ι Ν Α		καὶ Μαρκελλεῖνα	Eupatereia
Κ Α Ι Ε Υ Π Α Ε Ρ Ε Ι Α Σ Υ Ν	8	καὶ Εὐπατερεία σὺν	anneleri Basse'yle
Τ - Μ - Τ Ρ Ι Β Α Σ Σ Η Ε Υ Χ Η Σ		τῆ μητρὶ Βάσση εὐχῆς	birlikte adak
Χ Α Ρ Ι Ν	10	χάριν	gereği diktiler."

Fig. 66

Satır 2-4: ὑπὲρ τοῦ πατρὸς Εὐελπίστου. Adak, tanrıya adayanların olasılıkla hasta olan babalarının iyileşmesi için sunulmuştur.

Satır 8: Εὐπατερεία = Εὐπατερία

Satır 9: Βάσση = Βάσσα.

Kat. No. 252

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Koyunlu/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Mendel çalıştığı sırada Koyunlu'da bir evin duvarına örülüdür. Şahin taşı aramış ama bulamamıştır; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 70 cm; **Gen.:** 40 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmemektedir; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Mendel, Inscriptions, s. 413 No. 106; Şahin, Nikaiia II.1, No. 1088.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zoilos ve Apsas'ın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Θ Α Α Ω Ψ Φ Ε Σ

Α Γ Α Θ Η Τ Υ Χ Η		Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
Δ Ι Ι Β Ρ Ο Ν Τ Ω Ν Τ Ι	2	Διὶ Βροντῶντι,	Zeus Bronton'a,
Ζ Ω Ι Λ Ω Κ Α Ι Α Ψ Α Δ Ι		Ζωίλω καὶ Ἀψάδι	Zoilos'a ve Apsas'a
Τ Ρ Υ Φ Ω Ν Κ Α Ι Υ Α Δ Ε Λ Φ Υ	4	Τρύφων καὶ ὁ ἀδελφὸς	(bu) altarı Tryphon
Β Ω Μ Ο Ν Α Ν Ε Σ Τ Η Σ Α Ν		βωμὸν ἀνέστησαν	ve kardeşleri kendi-
Υ Π Ε Ρ Α Υ Τ Ω Ν	6	ὑπὲρ αὐτῶν [καὶ τῶν]	leri ve bütün aile
Ι Δ Ι Ω Ν Π Α Ν -		ιδίων πάν[των]	üyeleri için adak
Ε Υ Χ Η	8	εὐ[χὴν]	olarak diktiler."

Fig. 67

Satır 2-3: Διὶ Βροντῶντι Ζωίλω καὶ Ἀψάδι. Αψας. Kadın adı olan Apsas, büyük bir olası-

lıkla bir Trak ismidir, bkz. Zgusta, Personennamen, s. 86 § 67'nin içinde geçmektedir. Adak, hem Zeus Bronton'a hem de Zoilos ve Apsas'a adanmıştır. Şahin, isimleri *dativus* halinde olan bu şahısların olasılıkla adağı adayanların ölmüş olan ebeveynleri olabileceğini belirtmektedir. Şahin ayrıca, bölgede benzer adakların varlığına dikkati çekmekte ve örnekler vermektedir.

Satır 4: ὁ ἀδελφὸς = οἱ ἀδελφοί.

Satır 6: αὐτῶν = ἐαυτῶν.

Kat. No. 253

Altar (Lev. 68, a-c) (*vidi*)

Bul. Y.: Süleymaniye (Yayla) Köyü/Bilecik; **Şimd. Y.:** Eser, Şahin çalıştığı sırada Bilecik/Eskişehir karayolu üzerinde, Karasu Nehri'nin üzerindeki Şarlayan isimli mola yerinde durmaktaydı. Eser hâlâ oradadır (krş. aşağıda Kat. No. 255 ve 294); **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 60 m; **Gen.:** 58 cm; **Kal.:** 40 cm; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1089 Lev. 16.

Es. Dur.: Altarın üzerindeki Zeus büstünün başı kopmuş ve kaybolmuştur. Gövdenin sol kenarı biraz zarar görmüştür. Esrin üzerindeki kabartmalar ve yazıt oldukça aşınmıştır. Bunun dışında eser iyi durumdadır.

Tanım: Altarın profilli başlık kısmında, profil üzerinde çepeçevre köşe akroterleri işlenmiştir. Altarın üstünde, akroterlerin arasında heykel biçiminde bir Zeus büstü işlenmiştir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 275, 278, 279, 281 ve 301). Büstün başı kopuk olduğu için tanrının yüz hatları bilinmemektedir. Tanrının iri sağ eli mantosunun kıvrımından dışarı çıkmış ve göğsüne dayanmıştır. Altarın üzerine, ön yüzde, olasılıkla ikinci bir Zeus büstü çizilerek betimlenmiştir. Büstün sağ tarafında başını geriye çevirmiş bir kartal betimi görülmektedir. Bunların alt kısmında ise, yedi satırlık Eski Yunanca yazıtın altı satırı yazılmıştır. Yazıtın ilk satırı başlıkta, profil üzerindedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω ϕ S Δ E Υ

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δὶ Βροντῶντι Ῥοῦφος Ἡρακλί-	Zeus Bronton'a Heraklides oğlu
4	δου καὶ Ποπλι- ανὸς Ποπλια-	Rufus ve Pop- lianus oğlu Pop-
6	νοῦ Δὶ Βροντ(ῶν)τι (<i>sic</i>) εὐχῆν	lianus adağı Zeus Bronton'a (sundular)."

Satır 2 ve 6: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. Δί

Βροντ(ῶντ)ι. Tanrının adı yazıtta iki kere yazılmıştır. 6. satırda *epitethon*'da ῶντ harfleri yazılmamıştır.

Satır 3-4: Ἡρακλίδης = Ἡρακλείδης.

Tarih: (Şahin'e göre) İ. S. 2. yy.

Kat. No. 254

Altar (Lev. 69 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: İnhisar/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, Şahin çalıştığı sırada hâlâ Körte'nin gördüğü yerde, İnhisar'da köyün mezarlığında duruyormuş; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 81 cm; **Gen.:** 41 cm; **Kal.:** 36 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Studien V, s. 446 No. 44; Şahin, Nikaiia II.1, No. 1090 Lev. 17.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ Ε Φ Α Ω Υ

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Θεόδοτος	Diophanes oğlu
	Διοφάνους	Theodotos ve
4	καὶ Ἀμμίας καὶ Φιλίτη	Ammias ve
	Ἱπάρχου κατὰ εὐχὴν	Hipparkhos'un
6	ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν	kızı Philete adak
	ἰδίων πάντων Διὶ Βρον-	gereği kendileri ve
8	τῶντι εὐχὴν	bütün aile üyeleri için
		Zeus Bronton'a adağı
		(sundular)."

Satır 4: Ἀμμίας. Ad, Batı Anadolu'da, özellikle de Phrygia'da birçok kez belgelenmiş bir yerli Anadolu kadın ve erkek ismidir (LalInname). Zengin belgeler için bkz. Zgusta, Personennamen, s. 63 vd. § 57-23 (*femininum* örnekler) ve s. 65 § 57-31 (*masculinum* örnekler). Bkz. ayrıca s. 57 § 57-5 (Ἀμμίας) ve krş. yuk. Kat. No. 11. Bu yazıtta, büyük bir olasılıkla, bir kadın, Theodotos'un eşi söz konusudur.

Tarih: (Şahin'e göre) olasılıkla İ. S. 1. yy.

Kat. No. 255

Altar (Lev. 68) (*vidi*)

Bul. Y.: Çırağan Damları (Şahin'e göre büyük bir olasılıkla Kürtköy'den)/Bilecik; **Şimd. Y.:** Şahin çalıştığı sırada Bilecik/Eskişehir karayolu üzerinde, Karasu Nehri'nin üzerindeki

Şarlayan isimli mola yerinde durmaktaydı. Eser hâlâ oradadır (krş. Kat. No. 253 ve 294);

Malz.: Mermer; **Yük.:** 1, 20 m; **Gen.:** 26 cm; **Kal.:** 31 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1092 Lev. 17.

Es. Dur.: Altarın kaide kısmı kırılmış ve başlık kısmı oldukça zarar görmüştür. Gövdenin sol kenarı kırıktır. Sağ kenar da oldukça yıpranmıştır. Başlık üzerindeki büst güçlükle seçilebilmektedir. Yazıt da kırık nedeniyle çok zarar görmüştür ve üzerinde patina vardır. Altar genel olarak kötü durumdadır.

Tanım: Altarın oldukça yüksek işlenmiş olan profilli başlık kısmında çepeçevre akroterler betimlenmiştir. Akroterlerin arasından yükselen çıkıntı kısmında çok yıpranmış olan bir büst betimi vardır. Altarın ön yüzünde yedi satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın ilk satırı başlık profili üzerindedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Α Ε Ψ Ε

	'Αγαθῆ τύχῃ·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι[ι]	Zeus Bronton'a
	[Δ]ημῶς Μαρα-	(altarı) Marathon
4	[θ]ῶνος ὑπ[ἐ]-	oğlu Demas
	[ρ ἑαυτ]οῦ καὶ	kendisi ve ailesi
6	[τῶν ἰ]δίων	için dikti."
	[ἀνέ]στησεν	

Kat. No. 256

Yayında ne tür bir eser olduğu konusunda bilgi yoktur. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Kızıldamlar/Küplü/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayında eserin malzemesi ve ölçüsü hakkında bilgi yoktur. Eser, Ioannes Miliopulos (veya Meliopulos) tarafından kopya edilmiş ve H. von Prott'a gönderilmiştir. Von Prott, eseri Funde 1902, s. 267–271'deki çalışmasında yayımlamayıp Viyana'ya göndermiştir. Şahin, yazıtın kopyasını Viyana İlimler Akademisi nezdindeki Küçük Asya Komisyonu'nun arşivinde yeniden incelemiştir.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1093.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Marathon ve Basa'nın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω C Ε

ΑΓΑΘΤΥΧΗ		Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!"
Μ.ΑΡΑΘΩΝ	2	Μαραθῶν-	(Ben) - - - - oğlu
ΙΚΑΙΒΑΣΑ.		ι καὶ Βάσα	Marathon
ΑΝΕΤΗΣΑ	4	ἀνέστησα	Marathon'a ve
ΜΕΙΡΟΝΤ		Διεί (Β)ροντ- (sic)	Basa'ya (ve)
.Ε ΤΙΤΟΝΣΟ	6	ᾠ(ν)τι τὸν βῶ- (sic)	Zeus Bron-
...ΟΝΙΒ.ΚΙΤ		[μ]ὸν [- - -]	ton'a (bu)
ΜΑΡΑΘ. .Ν	8	Μαραθ[ὠ]ν	altarı diktim."
Η		H[- - - -]	

Fig. 68

Satır 2-3 ve 8: Μαραθῶνι καὶ Βάσα. Adak, aynı zamanda adağı sunanın, büyük bir olasılıkla ölmüş olan baba ve annesine de sunulmuştur. Zgusta, bir kadın adı olan Βάσα isminin bir yerli Anadolu ismi mi yoksa Latince bir isim olan Bassa'nın bir şekli mi olduğunun kesin söylenemeyeceğini belirtmektedir. Ancak, büyük bir olasılıkla Latince ismin söz konusu olduğunu da belirtmektedir. Zgusta, Latince bir isim olan Bassus'un (Βάσσος) çoğunlukla tek *sigma* ile yazıldığını hatırlatmaktadır. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 121 § 154.

Satır 5-6: Διεί (Β)ροντᾠ(ν)τι. Taş üzerinde *beta* ve ikinci *ny* unutulmuştur. Διεί. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 256, 391, 457. Şahin: "Miliopulos'un kopyasında altıncı satırın ilk harfi olarak gösterilmiş olan harf bir omeganın (Ω) kalıntıları olsa gerektir." Şahin, Miliopulos'un kopyasındaki 6. satırın son iki harfini düzeltmiştir.

Kat. No. 257

Mermer Parçası (Büyük bir olasılıkla bir Altar parçası) (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Akcaşehir (Kızıldağlar'ın güneydoğusunda. Şahin: "Zamanında bir Rum yerleşmesi olan köy Kurtuluş Savaşı'ndan sonra terkedilmiştir")/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Mermer; Yayınlarda eserin ölçüsü hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Γεώργ. Παπάζογλου, Κωνσταντινουπόλις (devrin İstanbul gazetelerinden biri), 12 Temmuz 1895 ἄρ. 152 (Makalenin bir örneği Mystakidis isminde biri tarafından 24 Eylül 1909 tarihinde Viyana'ya gönderilmiş ve orada Viyana İlimler Akademisi nezdindeki Küçük Asya Komisyonu'nun arşivinde koruma altına alınmıştır; bkz. Kiouplia = Küplü); Von Prott, Funde, s. 268 No. 2 (Ioannes Miliopulos [veya Meliopoulos] kopyasından) ; Şahin, Nikaia II.1, No. 1094.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Diomedes'in Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C

	Χ(ρ)ῆστος (<i>sic</i>)	"Diomedes
2	Διομήδο-	oğlu Khres-
	υ Δὶ Βρον-	tos Zeus
4	τῶ(ν)τι Δι- (<i>sic</i>)	Bronton'a
	ομήδηι	(ve) Diome-
6	[ά]νέστη-	des'e (bu)
	[σ]εν τὸν β-	altarı emir
8	ωμὸν κα-	gereği
	τὰ ἐπιταγ-	dikti."
10	[ήν]	

Satır 1: Χ(ρ)ῆστος. *rho* taş üzerinde unutulmuştur.

Satır 2–3 ve 4–5: Von Prott'un kopyasında Διομήδης ismi şöyledir: [Δ]ιομήδο[υς]; G. Papazoğlu'nun kopyasında ise ΔΙΟΜΗΔΟΙΥ şekli görülmektedir. Ayrıca, satır 4–5'de: Διομήδηι = Διομήδει. Δὶ Βροντῶ(ν)τι Διομήδηι. Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. Βροντῶ(ν)τι'de çok hafif okunan *ny* harfi düşmüştür. Krş. aşağıda Kat. No. 286 ve 290. Yazıtlarda sık görülen bu durum için bkz. Gignac, Grammar I, s. 116–117. Adak, Zeus Bronton'a ve Diomedes'e birlikte adanmıştır.

Satır 8–10: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Kat. No. 258

Altar (Lev. 69 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Başköy/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Başköy'de, köyün yukarı kısmındaki camide minarenin kaidesine örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** yak. 90 cm; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor (ölçülememiştir); **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1096 Lev. 17.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Α Ε Θ Σ

	Δὶ Βροντῶντι κατὰ ἐ-	"Zeus Bronton'a
2	πιταγήν ἀνέθηκαν	(altarı) emir gereği
	Ἄσκληας κ Μάρκος	Nikadas'ın oğulları
4	οἱ Νικάδου	Asklas ve Marcus
		diktiler."

Satır 1–2: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Satır 4: Νικάδας. Ad, Bechtel, Personennamen'de yoktur. Ancak, krş. orada s. 331. İsim,

Şahin, Nikaia II.1, No. 1065 ve No. 1071'de de geçmektedir. Bu isimle ilgili olarak bkz. Şahin'in verdiği bibliyografya.

Kat. No. 259

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Kurtköy/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Körte çalıştığı sırada Kurtköy'de bir evde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 77 cm; **Gen.:** 49 cm; **Kal.:** 35 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Körte, Studien V, s. 442 No. 36; Şahin, Nikaia II.1, No. 1097.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	[ʼA]γαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δὶ Βροντ[ῶ]ντ[ι κατ']	Zeus Bronton'a
	ἐπιτ[α]γή[ν ὑπερ]	emir gereği
4	[ἐαυτ]οῦ [καὶ τῶ]-	(bu altarı filanca)
	ν ιδίων [-----]	kendisi ve ailesi
	-----	için (sundu)."

Satır 2-3: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. κατ' ἐπιταγήν için bkz. yuk. Kat. No. 36.

Kat. No. 260

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Kurtköy/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Körte çalıştığı sırada Kurtköy'de, Ahmet Paşa Camisi'nin mezarlığında durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1 m; **Gen.:** 63 cm; **Kal.:** 63 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Körte, Studien V, s. 441 vd. No. 35; Şahin, Nikaia II.1, No. 1098.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur. Ancak, Körte taş için şöyle demektedir: "*Taşı boydan boya geçen yazmaya elverişli olmayan bir kısım, taşçı ustası tarafından boş bırakılmıştır.*" Yazıt oldukça silik durumdadır.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Ἄγαθῆι τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[Δ]ιὶ Βροντῶντ[ι] [Γά]ειος Μάρκο[υ]	Zeus Bronton'a (bu altarı) Marcus
4	[ὕ]πὲρ ἑαυτοῦ κα[ι] [τ]ῶν εἰδίων κα[τ']	oğlu [Ga]eius kendisi ve ailesi
6	[ἐ]πιτ[α]γήν ἀνέσ- [τ]ησαν (<i>sic</i>)	için emir gereği dikti."

Satır 3: [Γά]ειος = Γάιος.

Satır 5-6: εἰδίων = ιδίων. κατὰ ἐπιταγήν için bkz. yuk. Kat. No. 36.

Satır 6-7: ἀνέσ[τ]ησαν. Fiil yanlış olarak çoğul yazılmıştır.

Tarih: Körte: "İ. S. 2. ya da 3. yy.'ın özenle yazılmış yazısı"

Kat. No. 261

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Bilinmiyor, ancak Katlıç (Geçitli) (Söğüt/Bilecik) çevresinden olmalıdır; **Şimd. Y.:**

Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Katlıç'da köyün çeşmesine örtülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:**

66 cm; **Gen.:** 45 cm; **Kal.:** 36 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1099.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur. Yazıt oldukça silik durumdadır.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayında harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	----- [---]α ἀνέσ-	(filanca bu)
2	[τησε]ν κατὰ [ἐπιτα]γήν Δι Β-	(altarı) emir gereği Zeus
4	[ροντ]ῶ[ντι] [εὐχ]ήν	Bronton'a dikti."

Satır 2-3: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. κατὰ ἐπιταγήν için bkz. yuk. Kat. No. 36.

Kat. No. 262

Altar (Lev. 69 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Bilinmiyor, ancak eser İnhisar/Söğüt/Bilecik çevresinden olmalıdır; **Şimd. Y.:**

Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada İnhisar/Söğüt'te ortaokulun girişinde durmaktaydı; **Malz.:**

Mermer; **Yük.:** 1 m; **Gen.:** 29 cm; **Kal.:** 24 cm; **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1100 Lev. 18.

Es. Dur.: Altarın kaide kısmı kırıktır. Eserin üst kısmı da zarar görmüştür. Yazıt kısmen zedelenmiş olup, özellikle üstten iki satır okunmaz durumdadır. Eserin üzerindeki kabartma çelenğin üst kısmı zarar görmüştür.

Tanım: Yayında altarın biçiminin tanımı yapılmamaktadır. Ancak, eserin üzerinde bir çelenk kabartması, altında ise dokuz satırlık Eski Yunanca yazıt bulunmaktadır. Yazıtın alt kısmında iki sarmaşık yaprağı betimlenmiştir. Bunun da altında üç ayaklı bir masa (*mensa tripes*) üzerinde bir sürahi ve iki bardak motifleri görülmektedir (krş. yuk. Kat. No. 173).

Yaz. İçeriği: ----- eine'nin Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E A Ω Υ

	[Ἀγαθῆ τύχῃ·]	"(Hayırlı Uğurlu Olsun!)"
2	[-----]-	-----
	εἰνῆ Χρή[στου]	hayat arkadaşı
4	συννεύν[ω]	Khrestos kızı
	ὑπὲρ ἑαυτοῦ	----- eine'ye
6	καὶ τῶν ἰδί-	kendisi ve bütün
	ων πάντων[ν]	aile üyeleri için
8	Διὶ Βροντῶ[ν]-	Zeus Bronton'a
	τι	(adağı sundu)."

Satır 2-3: --- εἰνῆ. Bir kadın adından dört harf kalmıştır.

Satır 4: ΣΥΝ . ΝΕΥΝ taş üzerinde; krş. Gignac, Grammar I, s. 154: "Single consonants are very frequently doubled in writing . . . through the Roman and Byzantine periods, as elsewhere in the Koine. This indicates the identification in speech of single and double consonants corresponding to the loss of quantitative distinction in vowels, which occurred under the influence of the stress accent"; -n- yerine -nn- örnekleri için bkz. age. s. 158.

Tarih: (Şahin'e göre) İ. S. 1. - 2. yy.

Kat. No. 263

Altar (Lev. 69 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Tarpak/Söğüt/Bilecik (taş, inşaat sırasında bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Tarpak'da kahvehanenin önünde durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 57 cm; **Gen.:** 31 cm; **Kal.:** 28 cm; **H. Yük.:** 1-2, 5 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1101 Lev. 18.

Es. Dur.: Eserin üst kısmı kırıktır. Yazıt kısmen oldukça aşınmıştır.

Tanım: Yayında altarın tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C E Ω Α

	-----	"-----
	[- - -]ΩΝΑ ΟC σὺ-	(filanca -----)
2	νγαμετή ΤΟΥΜΚΑ?	eşi ----- Nysiane
	Νυσιανῆ καὶ τέκνω	ve çocuğu P. Aur(elia)
4	Π. Αὐρ. Παπιανῆ Δι-	Papiane ile birlikte
	ὶ Βροντῶντι ἐξ ἀρ-	adağı Zeus Bronton'a
6	ετῆς παῖς Κορνηλι[-	tanrısal kudreti dolayı-
	ανοῦ εὐχὴν	sıyla Cornelianus'un
		oğlu (sundu)"

Satır 2-3: Νυσιανή. Sonu -ιανή ile biten isimler için bkz. Dornseiff-Hansen, Rückläufiges, s. 56. Addan önceki, belki bir isim olabilecek ΤΟΥΜΚΑ harflerinden anlam çıkmamaktadır.

Satır 4: Π. Αὐρ. Παπιανή. Papiane, *masculinum* şekli olan Παπιανός (Papianus) ile birlikte Batı Anadolu'da yoğun biçimde belgelenmektedir. Zgusta, Anadolu'da benzer kökten gelen bazı isimlerin, yerli dillerin Yunanlaşmasının bir göstergesi olabileceğini belirtmektedir. Zgusta, Personennamen, s. 413 vd. § 1199-19 ve § 1199-18.

Satır 5-7: Şahin: "ἐξ ἀρετῆς "tanrısal kudret dolayısıyla" ? παῖς Κορνηλιανοῦ yazıtta bir ek olsa gerektir. Bu durumda, bu kişinin, yani sunucunun ismi yazıtın başında verilmiş olmalıdır." Κορνηλιανός için bkz. yuk. Kat. No. 247.

Tarih: (Şahin'e göre) İ. S. 3. - 4. yy.

Kat. No. 264

Altar Parçası (Lev. 69 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Başköy/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Başköy'de köyün yukarı kısmındaki camide minarenin kaidesine örülüdür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 72 cm; **Gen.:** 38 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor (ölçülememiştir); **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1102 Lev. 18.

Es. Dur.: Altar parçası yapı malzemesi olarak kullanılmak üzere her yandan kırılmıştır. Yazıt kırık nedeniyle oldukça zarar görmüştür.

Tanım: Yayında altarın tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Mezar Taşı? ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E Θ Ω

	-----	"-----
	[- - Δ]ι̇ Βρ[οντῶντι καί?]	Zeus Bronton'a ve?
2	[- - -]οἶω̇ κα[- - - - -]	-----
	[- - -]ἀνέθῆ[κεν - - - - -]	-----
4	[- - -]τωκρᾶ[- - - - -]	(bu altarı dikti)."
	[- - -]ΥΛΙΑ[- - - - -]	

Satır 2: Ş ahin: "Satır başlangıcındaki harfler -ΟΡΩ, -ΘΙΩ ya da -ΘΡΩ şeklinde de okunabilir. Burada dativ şeklinde yazılı ve Zeus ile birlikte adak sunulan birinin ismi durmuş olsa gerektir...". 2. satırın sonunda κα[ί veya κα[τ' ἐπιταγήν.

Kat. No. 265

Altar Parçası (Lev. 69 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Başköy/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Başköy'de köyün yukarı kısmındaki camide (Yukarı Camii) minarenin kaidesine örülmüştür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 60 cm; **Gen.:** 34 cm; **Kal.:** Yayında verilmiyor (ölçülememiştir); **H. Yük.:** 3 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1103 Lev. 12.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında altarın tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Σ Ο Ε Α

	[Δ]ι̇ Βροντῶντι Ἄσ-	"Zeus Bronton'a
2	[κ]άνιος καὶ Μάρκο[ς]	Askanios ve Marcus
	[καὶ Ἄ]ρι(σ)ταίνετος [καὶ] (sic)	ve Aristainetos ve
4	[- - -]ιος [- - - - -]	-----
	[- - -]ος κ[αὶ - - - - -]	-----
	-----	(adağı sundular)."

Satır 1-2: Ἄσ[κ]άνιος. Şahin: "Askanios, "Askania Gölü" kıyısında kurulmuş olan Nikaia için karakteristik bir isim; Ilias (13, 792)'ta adı geçen Askanios buralı idi (Strabon XII 4, 5 p. 564/5 Cas.). Krş. Anthol. Pal. VI 320 (Herakleia'lı Nikodemos) ve VII 701 (Tarsos'lu Diodoros)...".

Satır 3: Taş üzerinde sigma yoktur.

Kat. No. 266

Küçük Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Esriköy/Söğüt; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Taş, Mendel çalıştığı sırada, Esriköy/Söğüt'te

köyün dışındaki bir çeşmeye örülüdür. Şahin taşı aramış ama yerinde bulamamıştır; **Malz.:** Yayınlarda bilgi yoktur; Eserin ölçüleri yayınlarda verilmemektedir.

Yayın: Mendel, Incriptions, s. 411 No. 104; Şahin, Nikaia II.1, No. 1104.

Es. Dur.: Altar üst taraftan ve soldan kırılmıştır. Tanrının ve adayanların isimleri yukarda taşın kırılan kısmıyla birlikte düşmüştür.

Tanım: Yayında altarin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Α Ε C W

		-----	"-----"
		[----- Διὶ Βροντῶντι]	Milesios'a? ve
ΤΩΜΕΙΛΙ	2	τῶ Μειλη[σίφ καὶ τῶ] ?	Apellinarios'a?
ΑΠΕΛΛΙΝΑΡΩΤΟΝ		Ἄπελλιναρ(ί)φ? τὸν (<i>sic</i>)	ilişkin (Zeus Bronton'a)
ΒΩΜΟΝΑΝΕΕΤ-ΣΑΝ	4	βωμὸν ἀνέστησαν	altarı adakları gereği
ΕΥΧΗΧΑΡΙΝ		εὐχῆς χάριν	diktiler."

Fig. 69

Satır 2-3: τῶ Μειλη[σίφ καὶ τῶ]? Şahin, satırı aynı yayındaki 1509 (Kat. No. 271) ve 1510 (Kat. No. 272) numaralı eserlerin yazıtlarına göre tamamlamıştır. 2. satır için Mendel, Μειλι[χίφ] tamamlamasını önermekte ve eklemektedir: "*Fragment d'une dédicade consacrée sans doute au mort et à Zeus Bronton*". Μειλή[στος] = Μιλήσιος. Ἄπελλινάριος. Mendel'de: Ἄπελλιναρῶ (?). Addaki ikinci *iota* taş üzerinde yoktur. Şahin yazıt hakkında şu yorumları yapmaktadır: "*Yazıtın yukarıdaki şekilde anlaşılmasına, Pazaryeri'nin Ahmetler köyünde bulunan iki sunu yazıtı olanak vermektedir. Bu yazıtlarda şu ifadeler rastlıyoruz: Διὶ Βροντῶντι / Μειλησί[ου] ἱερέος κτλ. (No. 1510 = Kat. No. 272) ve Διὶ Βροντῶντι / Ἄπελλιναρίου κτλ. (No. 1509 = Kat. No. 271). Bu Zeus rahiplerinin isimleri --- yukarıdaki yazıtta da kullanılmış benzemektedir. Ancak, adı verilen rahiplerin isimlerinin, birbirine komşu bu bölge halklarının dinsel yaşamında giderek Zeus için appellativ bir anlam kazanmış olmasına inanmak, kuşkusuz pek olanaklı değildir. Bu nedenle, yukardaki yazıtın 3. satırında Mendel'in tüm okuduklarının doğru olup olmadığı sorusu akla gelmektedir. Yazıtta Omega harfi köşeli (W) yazılmış olduğu için, okunan ΡΩΤ harflerinin (F W Mendel'in kopyasında), taş üzerinde aslında durmuş olan ΡΙΟΥΤ harflerinin yanlış aktarılmış bir şekli olabileceğini göz önünde tutmak gerekir. Böyle bir varsayım, yazıtın başlangıç satırlarını aşağıdaki şekilde anlamamıza olanak vermektedir:*

[--- Διὶ Βροντῶντι]
τῶ Μειλη[σίου καὶ τῶ]
Ἄπελλιναρίου τὸν κτλ.

"Milesios'un ve Apellinarios'un Zeus'una . . ."

Yani, her iki rahibin Zeus kültüne ilişkin yorum şekilleri tek bir sunuda birleştirilmiş olmaktadır."

Kat. No. 267

Altar (Şek. 25; Lev. 70)

Bul. Y.: Ahmetler köyünün 3 km güneybatısında Sırasöğütler isimli yerde bulunmuş/Pazaryeri/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Sırasöğütler'de *in situ* olarak durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 11 m; **Gen.:** 47 cm; **Kal.:** 32 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.2, No. 1504 Lev. 31; SEG 32 (1982) s. 347 vd. No. 1254.

Es. Dur.: Altarın kaidesi alt kısımdan, başlık kısmı ise üst tarafından hafif zarar görmüştür. Eserin yüzeyi oldukça pürüzlü olup kabartmaların yüzleri ve yazıt hafif zedelenmiştir. Bunun dışında altar iyi durumdadır.

Tanım: Büyük boyutta işlenmiş olan altarın büyük ve geniş başlık kısmı vardır. Kalın bir profile gövdeye bağlanan başlığın üzerine, ön yüzde kalın bir çerçeve içinde bir erkek ve bir kadın büstleri betimlenmiştir. Erkeğin saçları öne doğru taranmış olup sakal ve bıyığı yoktur. Kadının başında bir örtü vardır. Gövde üzerinde, ön yüzde, hemen başlığın altına yazılmış olan dört satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Σ Α Φ Θ

	Δι Βροντῶντι Πύρος	"Zeus Bronton'a Marcus'un
2	κ Κύριλος οἱ Μάρκου κ	oğulları Pyrhos ve Kyrilos ve
	Ἄφοῦς Λικινίου ἀνέθη-	Licinius oğlu Aphous
4	κων	diktiler."

Satır 1: Πύρος = Πύρρος.

Satır 2: Κύριλος = Κύριλλος.

Satır 3: Ἄφ(φ)οῦς ('Αφουῦς), -οῦδος, -οῦδι bir Trak erkek ismidir. Ad için bkz. Şahin, Nikaia II.2, No. 1401, 1405, 1411, 1504, 1578. İsmi *dativus* halindeki şekline, İonia'nın Phokaia Kenti'nde, Kenchreai'da rastlanmıştır: IG IV 207; krş. Zgusta, Personennamen, § 66–35 ve § 66–28. Benzeri isim örnekleri için bkz. Detschew, Sprachreste, s. v. Ἀφρη; -ους bitimli erkek isimleri için bkz. Robert, Noms Indigènes, s. 289.

Şahin altarın başlık kısmındaki büstlerin bir tanrı çiftine ait olduğunu söylemekte ve bu tanrıların olasılıkla Zeus Bronton ve güneş tanrıçası olduğunu belirtmektedir. Şahin'in bu belirlemesi doğru değildir (Bkz. aşağıda Kat. No. 271). Zeus Bronton benzer eserler üzerinde ve büstlerde (bkz. örneğin burada Kat. No. 210–213) uzun ve dalgalı saç ve sakalla betimlenmektedir. Tanrı çoğunlukla üzerinde *khiton* ve *himation* ile gösterilmekte ve iri sağ eli göğsünün üzerinde durmaktaydı. Zeus sık sık bu tipik ikonografide betimlenmektedir. Buradaki erkek büstü ise bu tanıma uymamaktadır. Söz konusu büstler bir tanrı çifti değil, büyük bir

olasılıkla, bir karı–kocayı betimlemektedir. Ancak, bu betimlerin yazıtla doğrudan ilişkilendirilmesi mümkün gözükmemektedir. Söz konusu büstler, belki Pyrhos ve Kyrilos'un baba ve annesini betimlemektedir.

Kat. No. 268

Altar Parçası (Lev. 69)

Bul. Y.: Ahmetler'in 3 km batısında Armutlu isimli yerde bulunmuştur/Pazaryeri/Bilecik;

Şimd. Y.: Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Armutlu'da bir evin önünde durmaktaydı; **Malz.:**

Mermer; **Yük.:** (bugünkü) 43 cm; **Gen.:** 41 cm; **Kal.:** 29 cm; **H. Yük.:** 2, 8–3, 4 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.2, No. 1506 Lev. 33.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında altarin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Σ Ω

	['Α] γαθῆ τ[ύχη] · ύπερ]	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	σωτηρίας καρπῶ[ν]	ürünlerin esenliği
	τὸν βωμὸν κατα[ὰ ἐ]–	için (bu) altarı
4	[π]ιταγῆν ἀνέθ[η]–	emir gereği
	[κ – – – – – – – – – –]	– – – – – – – – – –
	– – – – – – – – – –	(Zeus Bronton'a)
		dikti(ler)."

Satır 3–4: κατὰ ἐπιταγῆν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Yazıtta tanrının adının geçtiği yer kırılmıştır. Ancak, Ahmetler ve Pazaryeri'nden Zeus Bronton'a sunulmuş çok sayıda adak taşı göz önüne alındığında, yazıtın büyük bir olasılıkla, Zeus Bronton'a adanmış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Tanrının büyük bir olasılıkla burada bir tapınağı vardı.

Kat. No. 269

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Doğancılar (Doğanlar)/Gölpazarı/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Von Domaszewski

çalıştığı sırada Pazaryeri'nde camide durmaktaydı. Von Domaszewski, taşın, Pazaryeri'nin

bir saatlik "Poyrazı"nda "Toaular" mevkiinden getirildiğini yazmaktadır. Von Domaszewski

bu sözcükten, kaza merkezinin 4 km kadar kuzeyindeki Doğanlar ya da Doğancılar diye bili-

nen mevkiyi kastetmiş olmalıdır. Şahin bu antik yerleşmeyi incelemiştir; **Malz.:** Mermer;

Yük.: 67 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 25 cm; **H. Yük.:** Yayınlarda verilmiyor.

Yayın: Von Domaszewski, Inschriften, s. 175 No. 18; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No.

ZB 14; Şahin, Nikaia II.2, No. 1507; SEG 32 (1982) s. 347 vd. No. 1254.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı verilmemektedir. Sadece, von Domaszewski yazıtın üzerinde sakalsız bir baş betimi olduğunu not etmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Σ Θ

	Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι κατὰ	Zeus Bronton'a
	ἐπιταγήν ἀνέθηκα	emir gereği (bu altarı)
4	Λ. (?Κ)ατιλίος Ἰουλιανός (<i>sic</i>)	(ben) L(ucius) Catilius
		Iulianus diktim."

Satır 2–3: Βροντόντι. Von Domaszewski'nin kopyasında, *epitethon*'da *omega* yerine *omikron* durmaktaydı. κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Satır 4: Λ. (?Κ)ατιλίος Ἰουλιανός. Bu satırın okunuşu kesin değil. Von Domaszewski satırı Λ. Ἀτί[λ]ιος Ἰουλιανός şeklinde vermektedir. Kopyasında ise ΛΑΤΙΑΙΟΣΙΟΥΛΙΑΝΟΣ harfleri okunmaktadır (bkz. figür). Şahin, ismin Λ. (Κ)ατιλίος Ἰουλιανός şeklinde anlaşılmasının daha olası olduğunu belirtmektedir. Bunun nedeni olarak ise, bu isim altında Bithynia'da, eyaletin çeşitli yerlerinde arazisi bulunan bir senatörün tanınmasını göstermektedir, krş. Şahin, Nikaia I, No. 1204–1205. Şahin yukarıdaki yazıtta adı geçen L(ucius) Catilius Iulianus'un bu senatörün ya bir azatlısı, yani çiftlik kâhyası ya da ailesinden birisi olduğunu belirtmektedir.

Kat. No. 270

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Kurşunlu/Pazaryeri/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Von Domaszewski çalıştığı sırada Kurşunlu'da durmaktaydı (taş köyün biraz güneyinde bulunmuştur); **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 40 cm; **Gen.:** 47 cm; **Kal.:** 34 cm; **H. Yük.:** Yayınlarda verilmiyor.

Yayın: Von Domaszewski, Inschriften, s. 174 No. 14; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 12; Şahin, Nikaia II.2, No. 1508; SEG 32 (1982) s. 347 vd. No. 1254.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda altarin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: C E W A Φ Θ

<p>////// ΤΥΧΗ ΔΕΙΒΡΟΝΤΩΝ ΠΑΥ ΛΟΣ ΚΑΙ ΦΟΙΒΟΣ Υ ΔΕΛΦΟΙΚΑΤΑΚΕΛΕ 5 ΥΣΙΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΦΟ ΒΟΥ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩ Ν ΤΟΝ ΒΩΜΟΝ ΑΝΕ ΣΤΗΣ ΑΝ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΡΟΥΦΕΙΝΑΣ</p>	<p>[Ἄγαθῆ] τύχη· 2 Δεὶ Βροντῶντι Παῦ- λος καὶ Φοῖβος ὁ ἄ- 4 δελφοὶ κατὰ κέλε- υσιν τοῦ θεοῦ Φο[ί]- 6 βου ἐκ τῶν ιδίω- ν τὸν βωμὸν ἀνέ- 8 στησαν μετὰ τῆς μητρὸς Ῥουφείνας</p>	<p>"Hayırlı Uğurlu Olsun! Zeus Bronton'a (bu) altarı, Paulos ve Phoibos kardeşler Tanrı Phoibos'un (Apollon) emri üzerine kendi servetlerinden anneleri Rufina ile birlikte diktiler."</p>
--	---	--

Fig. 70

Satır 2-3: Δεὶ. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Satır 3-4: ὁ ἄδελφοί = οἱ ἄδελφοί.

Satır 4-6: κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ Φο[ί]βου. Tanrı Phoibos (Apollon), büyük bir olasılıkla adağı sunanlara rüyada görünmüştür. Benzer ifadeler için bkz. yuk. Kat. No. 36 (κατὰ ἐπιταγήν). Zeus Bronton'un kültü Apollon ile ilişki içindedir, krş. Rodenwaldt, Zeus Bronton 1919, s. 80. Bu konuda krş. ayrıca yukarıda Kat. No. 32: Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἀπόλλωνι; Cox-Cameron, MAMA V, No. 173: Διὶ καὶ Ἀπόλλωνι εὐχὴν; Şahin, Nikaia II.1, No. 1030; Robert, OMS II (1969), s. 1359 vd.; Drew-Bear, Nouvelles, s. 48: Διὶ κὲ Ἀπόλλωνι εὐχὴν. Ayrıca, Bayat'da bulunan bir adak yazıtında, Ἐτσηνοὶ halkı Διὶ Γαλακτίνῳ için yine κατὰ ἐπιταγήν Ἀπόλλωνος sunuda bulunmaktadır: Ramsay, Historical Geography, s. 235.

Tarih: Şahin: "Roma İmparatorluk Çağı, belki 3. yy.'dan"

Kat. No. 271

Altar (Şek. 26; Lev. 70, a-b) (*vidi*)

Bul. Y.: Ahmetler/Pazaryeri/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bursa Arkeoloji Müzesi (1971 yılından beri);

Env. No.: 2806; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 17 m; **Gen.:** 31 cm; **Kal.:** 25 cm; **H. Yük.:** 2, 2 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.2, No. 1509 Lev. 32; SEG 32 (1982) 347 vd. No. 1254; Frei, Inschriften und Reliefs, s. 151 vd. No. 7 Lev. 22, 1.

Es. Dur.: Genel olarak iyi durumda olan altanın ön yüzde, başlığının sağ alt köşesi kırılmıştır. Başlıktaki büstün yüzünün sol tarafı zarar görmüştür. Altarın gövdesi üzerinde, sol yanda kırık ve zedelenmeler vardır. Yazıtın son iki satırının başlangıç kısmı kırık nedeniyle kaybolmuştur.

Tanım: Büyük altarın oldukça yüksek ve çıkıntılı başlık kısmı vardır. Kalın ve dışa çıkıntılı profille gövdeden ayrılan başlık kısmında çepeçevre köşe akroterleri işlenmiştir. Akroterlerin arasından yükselen bölümde, ön yüzde kalın bir çerçeve içine alınmış kısımda, yüksek kabartma biçiminde bir erkek büstü betimlenmiştir. Büstün başı oldukça uzun betimlenmiş olup yüzünde sakal yoktur. Saçlar kısa betimlenmiş olup başın üzerinde toplanmıştır. Yüz ve ya-

naklar hayli şişkin işlenmiştir. Büstün üst gövdesinde herhangi bir giysi seçilememektedir. Şahin, büstün Zeus Bronton'u betimlediğini belirtmektedir. Ancak, bu belirleme doğru değildir. Bu konuda bkz. yuk. Kat. No. 267. Büst olasılıkla adağı sunan Quintianus'u betimlemektedir. Yedi satırlık Eski Yunanca yazıtın ilk satırı başlık profili üzerine yazılmıştır. Yazıtın geri kalanı altar üzerinde, başlığın hemen alt kısmındadır. Eserin öteki yüzleri boştur. Arka yüz kabaca düzleştirilmiş ancak işlenmemiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ε Θ Ω Σ

	'Αγαθῆ τύ[χη·]	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι 'Απελλιναρίου	Apellinarios'un Zeus Bronton'una
4	κατὰ ἐπιταγήν Κουῖνθιανὸς Π–	(bu altarı) emir gereği Pasikrates
6	[ασ]ικράτου ἀνέθ– [ηκ]εν	oğlu Quintianus dikti."

Satır 2–3: Διὶ Βροντῶντι 'Απελλιναρίου. 'Απελλινάριος için bkz. yuk. Kat. No. 266. Şahin, "Apellinarios'un Zeus Bronton'una" ifadesinin kuruluş bakımından Lydia'daki Men tanrısını hatırlattığını belirtmekte ve birçok örnek sıralamaktadır. "*Bu tanrı birçok sunu yazıtında genitif halde duran kişi isimleriyle tanımlanmaktadır; örneğin Μῆν 'Αρτεμιδώρου 'Αξιοττηνός . . . ya da Μῆν 'Αξιοττηνός ἐξ 'Επικράτου. . .*". P. Herrmann (Men, s. 421 vd.), yazıtlardaki bu tür şahıs isimlerinin "*Men'in yöresel kült ocaklarının ya da yöresel aile veya dernek kültürlerinin kurucuları*" olarak anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Aynı ifadeler Ana Tanrıça için de belgelenmiştir: bkz. Şahin'deki belgeler ve ayrıca krş. Ricl, Inscriptions, s. 161 vd. No. 8'de verilen örnekler. Şahin, tanrının kişi isimleriyle tanımlanmasının (ὁ θεὸς τοῦ δεῖνα) yalnız pagan dinlerinde değil Hıristiyanlık'ta da görüldüğünü belirtmektedir (her iki dinden de birçok örnek için bkz. Peterson, Εἶς Θεός, s. 210 vd.). Şahin ayrıca, Zeus ile kullanılmış *genitivus* halindeki bu tür isimler için zengin örnekler saymaktadır. Ancak, yukardaki yazıtta, adı *genitivus* halinde, tanrının adından sonra gelen Apellinarios, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un rahibi olmalıdır. Bu düşünceyi aş. Kat. No. 272'nin yazıtındaki ifade (Διὶ Βροντῶντι Μελλησί[ου] ἱερέος) açık biçimde desteklemektedir. Adı hemen tanrıdan sonra ve *genitivus* halinde gelen Meilesios tanrının rahibidir. Şahin bu şahıslar için şöyle demektedir: "*Aşağıda 1510 numaralı [aş. Kat. No. 272] yazıttan açıkça anlaşıldığı üzere, Milesios, ve büyük bir olasılıkla Apellinarios, Pronnaeitai ve Dableitenoi halk gruplarından oluşan antik Dikomia'da bulunan iki ayrı Zeus tapınağının rahipleri olup, olasılıkla her ikisi de aynı zamanlarda yaşamışlardır (her iki yazıtta da geçen Pasikrates ismi dikkat çekmektedir; özdeş olabilirler)*". Frei, s. 153 vd.'da Ζεὺς Βροντῶν 'Απελλιναρίου ile Apellinarios isimli bir şahsın kurduğu özel bir kültün anlaşılması gerektiğini belirtmektedir (Frei, Şahin'in bu yazıtı

yayımladığını görmemiş ve yazıtla ilgili yorumlarından habersiz olarak taşı 2002 yılında yeni olarak tanıtarak yayımlamıştır). Apellinarios'un tanrının rahibi olması, kültün kurucusu olamayacağı anlamına gelmemektedir. Benzer ifadeler için krş. Kat. No. 202, 272, 274, 288 ve belki 295. Yazıtlardaki bu tür ifadeler genelde Bilecik ve çevresinde görülmektedir. Konu ile ilgili olarak bkz. ayrıca Gschnitzer, Sippengötter. Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 272, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314.

Satır 4: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Satır 5–6: Κουῖνθιανός = Κουῖντιανός = Quintianus. Aynı isim, yine Ahmetler köyünde bulunmuş ve Zeus Bennios'a adanmış olan bir altarın (İ. S. 210 yılından) yazıtında da geçmektedir: Şahin, Nikaia II.2, No. 1503.

Tarih: Şahin: İ. S. 3. yy.

Kat. No. 272

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Pazaryeri/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser, von Domaszewski çalıştığı sırada Pazaryeri'ndeki ("*Ermeni Bazardschik*") caminin yanındaki çeşmede basamak taşı olarak kullanılmaktadır; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 70 cm; **Gen.:** 40 cm; Öteki ölçüleri verilmemektedir.

Yayın: Von Domaszewski, Inschriften, s. 174 No. 16; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 13; Şahin, Nikaia II.2, No. 1510; SEG 32 (1982) 347 vd. No. 1254.

Es. Dur.: Yazıt, von Domaszewski çalıştığı sırada oldukça silik durumdadır. Eserin durumu hakkında başka bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda altarın tanımı yapılmamaktadır. Sadece, von Domaszewski yazıtın üst kısmında iki tane baş kabartması olduğunu belirtmektedir. Şahin, başların bir tanrı çiftini belirtmediğini söylemektedir. Başların bir tanrı çiftinin değil de, olasılıkla bir karı–kocanın be-timi olduğu konusunda bkz. yuk. Kat. No. 267 ve 271.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Θ Α Ω Σ Ε

<p>... Θ Η ... Η ΔΙΙΒΡΟΝΤΟΝΤΙ ΜΕΙΛΗΣΙ...ΙΕΡΕΟΣ ΠΑΣΙΚ. ΑΗΣΚΑΙ ΑΝΙΚΗΤΟΣΚΑΤΑ ΕΠ.ΤΑΓ-ΝΑΝΘ ΚΑ.</p>	<p>2 4 6</p>	<p>[Ἄγα]θῆ [τύχ]η· Διὶ Βροντῶντι Μειλησί[ου] ἱερέος Πασικ[ρ]άτης καὶ Ἄνικητος κατὰ ἐπ[ι]ταγήν ἀνέθ[η]– κα[ν]</p>	<p>"Hayırlı Uğurlu Olsun! rahip Milesios'un Zeus Bronton'una (bu altarı) Pasikrates ve Aniketos emir gereği diktiler."</p>
---	----------------------	--	--

Fig. 71

Satır 3: Μειλησί[ου]. Tamamlama Şahin tarafından. Şahin: "*Pasikrates ve Aniketetes sunularını, kültü Milesios isminde bir rahip tarafından yürütülen bir Zeus'a yapmaktadırlar.*" Benzer bir adak yuk. Kat. No. 271'de verilmektedir ve o altar da aynı yerde bulunmuştur (bkz.

oradaki açıklamalar). Adak, Apellinarios isimli birisinin (rahibin) Zeus Bronton'una sunulmaktadır. Krş. aş. Kat. No. 274, 288 ve belki 295 ve ayrıca 202. ἱερέος = ἱερέως. Bu katalogda Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 294, 301, 302, 309, 310 ve 314.

Satır 5–6: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Tarih: Şahin: "Roma İmparatorluk Çağı, olasılıkla 3. yy.'dan"

Kat. No. 273

Altar (Şek. 27; Lev. 71, a–b; 72 c–e) (*vidi*)

Bul. Y.: Bilinmiyor (Müze envanter defterlerinin sık sık yenilenmesi yüzünden Şahin taşın nereden getirildiğini öğrenememiştir. Ancak, Şahin'e göre eser Pazaryeri'nden olmalıdır);

Şimd. Y.: Bursa Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** 2533; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 58 m; **Gen.:** 45 cm; **Kal.:** 40 cm; **H. Yük.:** 3, 6 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.2, No. 1511 Lev. 32; SEG 32 (1982) s. 347 vd. No. 1245.

Es. Dur.: Altarın yüksek başlık kısmı orta yerinden kırılmış ve sonradan yapıştirilmiştir. Eserin kaidesi sol alt taraftan hafif kırılmıştır. Sağ yüz sonradan kazınmış izlenimi vermektedir. Yüzeyinde darbe izleri, çatlak ve çizikler olan altar genel olarak iyi korunmuştur.

Tanım: Oldukça büyük işlenmiş olan altarın bir hayli yüksek başlık kısmı vardır. Başlık profilinin altında, gövde üzerinde hafif çıkıntılı kalın bir profil görülmektedir. Başlık, alçak bir profille gövdeden ayrılmakta ve arka cephe hariç, çepeçevre köşe akroterleri taşımaktadır. Akroterler arasından yükselen başlık ince bir profille üst üste iki kısma ayrılmıştır. Üst kısımda, ince bir çerçeve içinde sağ tarafa yönelmiş ve yan yana duran iki öküz betimi bulunmaktadır. Alt kısımda ise, başını arkaya çevirmiş ve gagasında çelenk taşıyan bir kartal betimi vardır. Kartalın kanatları ve tüyleri ayrıntılı işlenmiştir. Eserin üzerindeki yedi satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıtın ilk satırı başlıkta, profil üzerine yazılmıştır. Geri kalan yazıt başlığın hemen altında, gövde üzerinde devam etmektedir. Altarın sol yan yüzünde, başlık üzerindeki alt bölme içinde bir buğday başağı betimi vardır. Eserin öteki yüzleri boştur. Arka cephe kaba işlenmiştir. Altarın kaidesi üzerinde yine başlık altında olduğu gibi hafif çıkıntılı ama kalın işlenmiş bir profil bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Η Ω Ο Ε Σ Β

	'Αγαθῆι τύχη[ι.]	"Hayırlı Uğurlu Olsun!"
2	Διὶ Βροντῶντι βοῶν κατ' ἐπιταγήν ἀνέ-	öküzlerin Zeus Bron- ton'una (bu altarı) emir
4	θηκαν Λικίννιος καὶ Παπας οἱ Πα-	gereği Papas'ın oğulları Licinnius ve Papas ve
6	πα καὶ Παπιανὸς Λευκίου	Leukios oğlu Papianos diktiler."

Satır 2: Διὶ Βροντῶντι βοῶν. Zeus'a sunulan adaklar genellikle ὑπέρ ya da περὶ βοῶν nedenlidir. Bkz. yuk. Kat. No. 3, 24, 26, 66 (περὶ βοῶς Τροφίμου – – – Διὶ Περσῶν κ Βροντῶντι κ Ἀστράπτοντι εὐχὴν) ayrıca bkz. Cox–Cameron, MAMA V, No. 170; Anderson, Exploration, s. 77 No. 35 (ὑπέρ βοϊδίων Δεὶ εὐχὴν); Şahin bu kısım ile ilgili olarak şöyle demektedir: "*Bugüne kadar Ζεὺς Βροντῶν (τῶν) βοῶν diye bir tanrı bilinmemektedir. Bu bakımdan yukardaki yazıtta ὑπέρ ya da περὶ prepozisyonunun unutulup unutulmadığı sorusu akla takılmaktadır. Fakat sunu kuşkusuz yazıtta verildiği şekilde de anlaşılabilir. Çünkü, "öküzlerin Zeus Bronton'u" –yani çift hayvanlarının koruyucu tanrısı– bu çiftçi tanrısının özüne çok uygun düşmektedir. Sunak üzerindeki kabartmalar da –öküz ve kartal– zaten tanrının bu özelliğini sembolize etmektedir. Διὶ Βροντῶντι ὑπέρ–περὶ– βοῶν diye yapılan her sunağın üzerinde ikişer öküz ya da öküz başı bulunmaktadır. Aynı kabartma tasvirlerine keza diğer adak stelleri ve mezar taşları üzerinde de rastlanmaktadır". Zeus Bronton dışındaki tanrılar da bu nedenlerle adaklar almaktadır: örneğin Zeus ve Herakles (Cox–Cameron, MAMA V, No. 182); Hypsistos (Cox–Cameron, MAMA V, No. 212); Kybele (Cox–Cameron, MAMA V, No. 213); Zeus Basilikos (Cox–Cameron, MAMA V, s. 150 No. R 8); Ana Tanrıça (Haspels, Highlands, s. 335 No. 99). Konu hakkında bkz. Robert, OMS II (1969), s. 1357; Robert, Hellenica X (1955), s. 108; Waelkens, Votive and Tombstones, s. 284 dipn. 100.*

Satır 3: κατ' ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Satır 6: Παπιανός. Bkz. yuk. Kat. No. 87.

Tarih: Şahin: İ. S. 3. yy.

Kat. No. 274

Altar Parçası (Lev. 76) (vidi)

Bul. Y.: Bilinmiyor. Fakat, stilistik özellikleri (başlığın ön yüzünün çerçeve içine alınması ve buraya insan büstlerinin işlenmesi) göz önüne alındığında, altarın Pazaryeri'nden, Ahmetler çevresinden kaynaklandığı söylenebilir; **Şimd. Y.:** Bursa Arkeoloji Müzesi (müzeeye Mudanya'daki depodan getirilmiştir); **Env. No.:** 8559; **Malz.:** Kırmızı damarlı sarımsı mermer; **Yük.:** 51 cm; **Gen.:** (gövde) 35 cm; (Profil) 40 cm; **Kal.:** 34 cm; **H. Yük.:** 2, 5–3 cm.

Yayın: Corsten, Prusa II, s. 104 vd. No. 1015; SEG 43 (1993) s. 324 vd. No. 898.

Es. Dur.: Altarın alt kısmı kırılmış ve kaybolmuştur. Geriye kalan üst parça da gövdeden kırılmış ve sonra tekrar üst üste konmuştur. Eserin üzerinde çatlaklar ve çizikler vardır. Parçanın sağ alt köşesi kavlamıştır. Yazıt zarar görmüştür.

Tanım: Altarın yüksek olan başlık kısmında, ön yüzde kalın profilden oluşan çerçeve bir kısım oluşturulmuştur. Bu kısmın içerisinde, yan yana duran iki erkek büstü omuz altına kadar betimlenmiştir. Büstlerin yüzleri son derece ablak işlenmiş olup saçlar öne doğru taranmış şekilde betimlenmiştir. Yüzlerin basık burunları, şişkin yanakları ve ince uzun dudakları vardır. Her ikisinin de boğaz kısımları oldukça kalın işlenmiştir. Altarın başlık kısmı kalın bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Gövde üzerinde ise, dört satırlık Eski Yunanca yazıt okun-

maktadır. Yazıtın alt satırları kırık nedeniyle kaybolmuştur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Α Μ Ε

	Διὶ Βροντωνῶντι	"Marcus'un ve
2	Μάρκου κ̅ Ἐπικ-	Epikrates'in
	[ρ]ότου κατὰ ἐ-	Zeus Bronton'una
4	(vac) πιταγήν (vac)	emir gereği
	-----	-----

Satır 1–3: Διὶ Βροντωνῶντι Μάρκου κ̅ Ἐπικ[ρ]ότου. Marcus ve Epikrates, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un kültünün kurucuları olmalıydılar. Bu iki şahsın tanrının rahipleri olmaları da söz konusu olabilir. Konu ve ifade biçimi için bkz. yuk. Kat. No. 271. Ayrıca krş. Kat. No. 202, 272, 288 ve belki 295. Marcus için bkz. yuk. Kat. No. 28.

Satır 3–4: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Tarih: Corsten eseri, yazıt ve kabartmasından ve özellikle saç tipinden dolayı İ. S. 1. yy.'a tarihlenmektedir.

Kat. No. 275

Altar (Lev. 73, a–ç; 74, d–f) (*vidi*)

Bul. Y.: Zenzemiye/Bilecik (Bulunduğu sırada Söğüt'e giden yol üzerinde durmaktaydı);

Şimd. Y.: Bursa Arkeoloji Müzesi (Altar 1935 yılından beri Bursa Müzesi durmaktadır);

Env. No.: 2809 (eski No. 2072); **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 82 cm; **Gen.:** (üst) 32 cm; (alt) 40 cm; **Kal.:** 22 cm; **H. Yük.:** 1, 5 cm.

Yayın: Dörner, Inschriften, s. 111 vd. No. 2.

Es. Dur.: Altarın başlık ve kaide kısımları kırılıp çok zarar görmüştür. Eserin bütün köşelerinde küçük kırıklar vardır. Büstün yüzü çok aşınmış, ağız kısmı kırılmıştır. Sağ yan yüzde boydan boya derin bir çatlak vardır ve Hermes kabartmasına zarar vermiştir. Eserin bütün yüzeylerinde küçük çatlak ve kırıklar vardır. Yazıt da yer yer zarar görmüştür.

Tanım: Altarın başlık kısmı kırık olduğu için üzerinde bir betim olup olmadığı bilinmemektedir. Eserin bütün yüzleri kenarlarda kalın bir bant kalacak biçimde çerçevelenmiş ve çerçevenin iç kısmı çok hafif derinleştirilmiştir. Altarın ön yüzünde, gövde üzerinde olasılıkla tanrının dalgalı saçlı ve sakallı büstü işlenmiştir. Tanrının saçları bir şapka gibi başın üzerine oturtulmuştur. Saçlar omuzlara ulaşmamaktadır. Büstün yüz hatları kırık ve aşınma nedeniyle artık seçilememektedir. Sadece, eğri betimlenmiş gözler seçilebilmektedir. Büstün çok dar ve küçük gövde kısmı vardır. Tanrı *himation* ile betimlenmiştir. Ama genelde bu tür büstlerde görüldüğü gibi sağ el göğüs üzerinde değildir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 278, 279, 281 ve 301). Büstün altında altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın son satırı çerçevenin üzerine ya-

zılmıştır. Altarın sağ yan yüzünde yine çerçeve içinde ayakta duran çıplak bir Hermes betimi vardır (Bronton adakları üzerindeki öteki Hermes betimleri için bkz. Kat. No. 171, 196 ve 301). Tanrı sağ elinde para kesesi, sol kolunda ise topuz taşımaktadır. Hermes'in de saçları Zeus'unki gibi betimlenmiştir. Tanrının basit işlenmiş yüz hatları vardır ve ayaklarında kısa çizmeler taşımaktadır. Hermes'in başının üzerinde kalan kısım yatay bir çizgi ile belirginleştirilip hafifçe yüksek olan bir alan oluşturulmuştur. Altarın sol yan yüzüne, çerçeve içine alt kısımda kalın ve ince yüzeylerden oluşan bir alan oluşturulmuştur. Uzaktan sandık gibi görünen bu motifin neyi betimlediği açık değildir. Bu motifin üzerine ise, oldukça büyük bir amfora işlenmiştir. Amforanın çok küçük kaidesi vardır. Altarın arka yüzünde ise, çerçeve içinde üzüm salkımları ile asma yaprağı ve dalları betimlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A Θ ϕ € C U

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Φίλεος κ' Ὀπτᾶ-	Phileos ve Optatus ve
	τος κ' Φῆστος κ'	Festus ve Trophimos,
4	Τρόφιμος οἱ	Eutykhes'in oğulları,
	Εὐτύχου Δι	Zeus Bronton'a
6	Βροντῶντι εὐχήν	adağı (sundular)."

Kat. No. 276

Altar (Lev. 75, a-ç; 76 d) (*vidi*)

Bul. Y.: Bozüyük/Bilecik; **Şimd. Y.:** Eskişehir Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 93 cm; **Gen.:** (başlık) 37 cm; (gövde) 36 cm; (kaide) 38 cm; **Kal.:** (başlık) 46 cm; (gövde) 40 cm; (kaide) 44 cm; **H. Yük.:** 1, 5-3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlığının üst kısmı hafif zarar görmüştür. Ön yüzde, sağ alt köşe kırılmış sonradan çimento ile tamamlanmıştır. Altarın üzerinde yer yer çatlaklar ve çizikler bulunmaktadır. Eser genel olarak iyi durumdadır.

Tanınm: Dikdörtgenler prizması biçimindeki altarın başlık ve tek bir profille oluşturulmuş kaide kısmı vardır. Başlık kısmı oldukça yüksek işlenmiş olup gövdeden yüksek iki profille ayrılmaktadır. Başlığın üzerinde, bütün cephelerde yüksek ve gösterişli köşe akroterleri bulunmaktadır. Akroterlerin üzerine ön yüzde ve yan yüzlerde gösterişli volütlü bitkisel süsler alçak kabartma biçiminde işlenmiştir. Altarın arka yüzünde akroterler olmasına karşın bu süsler işlenmemiştir. Başlığın üzerinde, akroterlerin arasından yükselen ve yine dikdörtgenler prizması biçiminde ve hafifçe eğri duran bir kısım vardır. Bu kısmın üzerinde ön yüzde, akroterlerin arasına gelen kısımda, çember içerisinde dört yapraklı bir rozet çizilerek betimlenmiştir. Altarın ön yüzünde, başlığı gövdeye bağlayan çift profilli bölüm üzerine dört satırlık Eski Yunanca yazıt kazınmıştır. Yazıt aşağıda, gövde üzerinde, daha küçük boyda olmak üzere iki

satır şeklinde devam etmektedir. Yazıtın harf boyları büyük düzensizlik göstermektedir. Yazıtın altında yüksek kabartma biçiminde, defne yapraklarından ve kurdelerden oluşan büyük ve gösterişli bir çelenk işlenmiştir. Kurdelerin uçları çelengin altına resmedilmiştir. Çelengin yaprakları düzenli biçimde aşağıdan yukarıya doğru sıralanmıştır. Kurdela çelengin içine dolmuş biçimde resmedilmiştir. Çelenk altının ön yüzünü tamamen kaplamaktadır. Altının sağ yan yüzüne cepheden iki öküzlü başı yüksek kabartma biçiminde işlenmiştir. Sol yan yüzde ise, üzüm salkımlarıyla birlikte bir asma ağacı alçak kabartma biçiminde betimlenmiştir. Altının arka yüzünde betim yoktur.

Yazıt: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: □ E Θ Ω Ω Α Α

	Ἀγαθῆ τύχη· Δί	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Βρ/ω/ντῶντι οἱ Ἄπο– (sic)	Zeus Bronton'a
	λλωνίου κληρο–	Apollonios'un
4	νόμοι Ἀρτέμω–	mirasçıları Artemon
	ἢ καὶ Βουκίων ἀνέστη–	ve Boukion (bu altarı)
6	σαν εὐχῆς χάριν	adak gereği diktiler."

Satır 1–2: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. Βρῶντῶντι. Taş üzerinde *omikron* yerine *omega* yazılmıştır.

Kat. No. 277

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Bozüyük/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada köyün 5 km doğusunda, eski Türk mezarlığında durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 50 cm; **Gen.:** 40 cm; **Kal.:** 40 cm; **H. Yükl.:** 3, 5 cm.

Yayın: Körte, Studien IV, s. 3; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 15.

Es. Dur.: Kötü biçimde iklim şartlarından etkilenmiş ve alttan kırılmıştır. Yazıt alt kısmında devam ediyor olmalıdır. Ancak, kırıkla birlikte kaybolmuştur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı verilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[Δί Βρ]οντῶντι	Zeus Bronton'a
	Νουμέρ[ιος]	Iulius oğlu
4	[Ἰ]ουλίου	Numerius
	-----	(adağı sundu)."

Kat. No. 278

Altar (Lev. 76, a–b)

Bul. Y.: Günyarık (Söğüt–Bozüyük arasında)/Bilecik; **Şimd. Y.:** Altar, Körte'nin çalıştığı sırada Günyarık'da, yukarı Çayevi yakınlarında bir evin duvarında örülüdür. P. Frei'a göre, taş hâlâ aynı yerde durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 1 m (Frei: 77 cm); **Gen.:** 42 cm (Frei: 44 cm); **Kal.:** 34 cm (Frei: 38 cm); **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Körte, Studien V, s. 443 No. 38; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 16; Şahin, Nikaia II.1, No. 1088 (notlarda geçmektedir). P. Frei yüzey araştırmaları sırasında altarı görmüş ve kaydetmiştir.

Es. Dur.: Altar iklim koşulları ve tekrar kullanılmış olması nedeniyle çok yıpranmıştır. Özellikle başlık kısmı kırılmış ve çok zarar görmüştür. Yazıt zor okunur durumdadır. Eserin üzerindeki, olasılıkla başlık kısmındaki Zeus büstü kabartması kırıkla birlikte kaybolmuştur.

Tanınm: Altarın yüksek bir başlık kısmı ve alçak kaidesi vardır. Eserin gövdesi üzerinde, ön yüzde on satırlık Eski Yunanca yazıt, bütün yüzeyi kaplamaktadır. Altarın üzerinde, bugün artık görülemeyen Zeus büstü (Körte bu büstü görmüş) dışında başka bir betim yoktur (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 279, 281 ve 301).

Yaz. İçeriği: Pagnius ve Marcus'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C Ω Λ Θ

	(vac) 'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a,
	καὶ Παγνίῳ	Pagnius'a ve
4	καὶ Μάρκῳ Κό-	Marcus'a (biz)
	μο(vac) δος καὶ	Commodus ve
6	Μαρκιανὸς (vac)	Marcianus
	κατὰ κέ(vac) λευσιν	tanrının emri
8	τοῦ θεοῦ ἄν-(vac)	gereği (bu)
	εστῆσαμεν	altarı diktik."
10	βωμόν	

Satır 2: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. Körte Βροντῶντι'de ikinci *ny* harfini görememiştir. Frei'in notlarında *ny* harfi görülmektedir.

Satır 3: Πάγνιος = Pagnius. İsim Körte'nin kopyasında ΠΑΠΝΙΩ şeklindedir. Ancak, Frei ismi kesin Παγνίῳ olarak okumuştur. Çok ender görülen bir Latin ismi olan Pagnius Nikaia çevresinden iki mezar yazıtında belgelenmiştir: krş. Şahin, Nikaia I, No. 172: Πάγνιος Φλέγων ve Durugönül–Şahin, Begräbnisstätte, s. 58 vd.: P. Pagnius.

Satır 4–5: Μάρκος. Yazıtta isim Μάρκος olarak geçmektedir. Bir erkek adı olan Makos Karia'da belgelenmiştir: bkz. Zgusta, Personennamen s. 281 § 848–1. Ancak, Zgusta ismin kesin olmadığını, çünkü Karia'da bir kez belgelenmiş olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, verdiği ör-

nekte ismin Μᾶ(ρ)κος şeklinde anlaşılabilceğini de söylemektedir. Zgusta, dipn. 32'de buradaki yazıtı ele almakta, Körte'nin yazıt hakkındaki düşüncelerini aktarmakta ve ismin Karia'da belgelenmiş Μακος ile karşılaştırılmayacağını belirtmektedir: "..., *könten wir diesen Namen kaum zu dem kar. Beleg stellen, da wir sehr vorsichtig sein müssen, wenn wir bithynisches Material benützen.*" Burada olasılıkla Latince Marcus ismi söz konusudur. Yazıttaki diğer Latince isimler bu düşünceyi desteklemektedir. Κόμοδος = Κόμμοδος.

Satır 7-8: κατὰ κέλευσιν τοῦ θεοῦ. Bkz. yuk. Kat. No. 36 (κατὰ ἐπιταγήν).

Kat. No. 279

Altar Parçası (Lev. 77, a-c)

Bul. Y.: Çalkara Köyü/İnhisar/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei çalıştığı sırada Çalkara Köyü'nde okulda durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 55 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 22 cm; **H. Yük.:** 1, 5-3 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlık ve kaide kısımları kırılmıştır. Oldukça kötü durumda olan eserin ön yüzünde, sağ tarafta yüzeyden büyük bir alan kavlamıştır. Sağ kenar oldukça zarar görmüştür. Yazıtın sağ tarafı kavlama nedeniyle yok olmuştur. Kabartma büstün başı kırıkla birlikte kaybolmuştur. Sağ yan yüzdeki amfora betimi de zarar görmüştür. Eserin üzerinde birçok çizik ve çatlak vardır.

Tanım: Başlık ve kaide kısımları kırılmış olan altarın ön yüzünde hayli zarar görmüş beş satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın üst kısmında başı parçalanmış bir erkek büstü görülmektedir. Büyük bir olasılıkla Zeus'u betimleyen büstün üzerinde dökümlü manto bulunmaktadır (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 281 ve 301). İç kısımda *khiton* görülmektedir. Tanrının kolları ve elleri, büstün üzerinde acemice betimlenmiş ve stilize edilerek işlenmiştir. Sağ ve sol el kavuşturulmuş biçimde verilmeye çalışılmıştır. Altarın sağ yan yüzünde güzel ve zarif betimlenmiş amfora betimi vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ C Ε Ω Η

	'Αγαθῆ τ[ύχη·]	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	'Αρίσταρχ[ος καὶ]	Aristarkhos ve
	Νεικίας πε[ρὶ τῶν]	Neikias aileleri için
4	ἰδίῳν Διὶ Βρον[ντῶν]–	Zeus Bronton'a
	τι εὐχήν	adağı (sundular)."

Satır 3: Νεικίας = Νικίας.

Kat. No. 280

Altar (Lev. 80, a–b)

Bul. Y.: Çalkara Köyü/İnhisar/Söğüt/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei çalıştığı sırada Çalkara Köyü'nde, Eski Köy odasının önünde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 27 m; **Gen.:** 56 cm; **Kal.:** 38 cm; **H. Yük.:** 1, 9–3, 1 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı ve kaidesi kırılmıştır. Başlıktaki akroterler kırıktan zarar görmüşlerdir. Eserin yüzeyinde birçok küçük darbe izi bulunmakta ve çatlak ve çizikler görülmektedir. Yazıt kısmen aşınmıştır.

Tanım: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlık kısmında palmet biçimli köşe akroterleri görülmektedir. Akroterler bütün yüzeylere işlenmiştir. Altarın ön yüzü kalın bir çerçeve içine alınmıştır. Çerçevenin üst kısmında yıldırım demeti üzerinde duran ve sol tarafa bakan kartal betimi bulunmaktadır. Altta altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Altarın öteki cepheleri boştur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Θ Η Α Ω C K E Ω

	'Αγαθῆ τύχῃ·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δί Βροντωντι	Zeus Bronton'a
	Μάρκος Μάρκου	Marcus oğlu
4	ὑπὲρ ἑαυτοῦ κ	Marcus kendisi ve
	τῶν ἰδίων ἀνέσ-	ailesi için (bu
6	τησεν	(altarı) dikti."

Kat. No. 281

Altar (Lev. 78, a–c)

Bul. Y.: Nanedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt–Bilecik arasında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei çalıştığı sırada Nanedere Köyü'nde Fahrettin Elmaz'ın evinde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 22 m; **Gen.:** 49 cm; **Kal.:** 34 cm; **H. Yük.:** 1, 6–3, 4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın kaidesi kırılmıştır. Eserin bütün yüzeyleri son derece aşınmış, üzerindeki kabartmaların ayrıntıları kaybolmuştur. Eserin yüzeylerinde derin çatlak ve çizikler vardır. Yazıt da darbe ve çatlaklardan etkilenmiştir.

Tanım: Altarın oldukça yüksek olan başlık kısmı kalın bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Başlığın ön yüzüne bugün oldukça aşınmış olan bir erkek büstü kabartması işlenmiştir. Büstün sol tarafında sağ yöne bakan ve gagasında küçük bir çelenk taşıyan kartal kabartması vardır. Kartaldan dolayı büstün Zeus'u betimlediği söylenebilir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279 ve 301). Altarın gövdesi üzerinde, ön yüzde küçük bir sakallı erkek başı kabartması, onun hemen

altında ise küçük bir kupa kabartması görülmektedir. Alt tarafta beş satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın beşinci ve son satırı ötekilerden küçük boyutta yazılmıştır. Satırları düzgün yazabilmek için oluşturulmuş ince çizgiler görülmektedir. Taşın üzerinde derin bir çatlak olduğu için çatlağa denk gelen harfler biraz ileri yazılmıştır. Eserin sağ ve sol yan yüzlerinde birer öküz başı kabartması vardır. Altarın arka yüzü boştur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω C Ε Η

	'Αγαθ (vac) ἦ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Δι̅ Brοντ (vac) ὠντι	Zeus Bronton'a
	Γ̅άιος Ἀρίστ (vac) ιος κα-	Gaius Aristius
4	[τ]ᾶ̅ ἐπιταγήν ἀν[έ]στη- σεν	(bu altarı) emir gereği dikti."

Satır 3-4: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Kat. No. 282

Altar Parçası (Lev. 79, a-c)

Bul. Y.: Nandedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei çalıştığı sırada, köyde caminin yanındaki terkedilmiş bir evdedir; **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 66 cm; **Gen.:** 39 cm; **Kal.:** 32 cm; **H. Yük.:** 1, 8-2, 6 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Başlık ve kaidesi kırılmış olan altar çok kötü durumdadır. Eserin bütün yüzeyleri son derece aşınmış olup üzerindeki zarar görmüş olan yazıt güçlükle okunabilmektedir.

Tanım: Yüksek ve profilli başlık kısmına sahip olan altarın ön yüzünde son derece kötü durumda olan Eski Yunanca yazıt çok zor seçilmektedir. Eserin üzerinde herhangi bir motif görülmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ε C Α Ψ

	['Αγαθῆ] τ[ύχη]	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[Δι] ἰ Brοντ [τ] ὠν [τ]	Zeus Bronton'a
	[- -] Ε [.....] Ε Μ Ι Σ	-----
4	εὐχῆς χάρις	adak gereği (sundu)."

Kat. No. 283

Altar (Lev. 80, a-b; 79 c)

Bul. Y.: Nandedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei

çalıştığı sırada köyün batısındaki bir köprü'nün yanında durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 90 cm; **Gen.:** 44 cm; **Kal.:** 38 cm; **H. Yük.:** 2, 2-3, 4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altar üstten ve alttan kırılmıştır ve bütün yüzeyleri çok zarar görmüştür. Yazıt son derece aşınmış ve darbelerden etkilenmiştir.

Tanım: Altarın oldukça yüksek olan başlık kısmı ince bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Başlık üzerinde köşe akroterleri seçilmektedir. Gövde üzerinde, ön yüzde oldukça kötü durumda ama tam olan yedi satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Altarın cephelerinde herhangi bir motif seçilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Eutykhion ile Khryision'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Ε C Μ

	Ἄγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
	καὶ Εὐτυχίῳ	ve Eutykhion'a
4	καὶ Χρυσίῳ Τύλ- λιος καὶ Τυλλία	ve Khryision'a Tullius ve Tullia
6	ἀνέστησαν βω- μόν	(bu) altarı diktiler."

Satır 2-4: Διὶ Βροντῶντι καὶ Εὐτυχίῳ καὶ Χρυσίῳ. Eser, Zeus Bronton'la ile Eutykhion ve Khryision'a birlikte adanmıştır. Χρυσίον bir kadın adıdır. Χρύσιος bir erkek adı olarak bugüne kadar belgelenmemiştir. Burada kırş. Kat. No. 62 ve 171. Adın benzer örnekleri için bkz. Waelkens, Türsteine, No. 310 ve 314; Pfuhl-Möbius I, No. 364 ve 936 (Χρυσίον γυνή Διοδώρου κτλ.) ve Pfuhl-Möbius II, No. 2126 (Χρυσίον Δημοσθένου, ἡ γυνή δὲ γενομένη Ἄφρου κτλ.).

Kat. No. 284

Altar (Lev. 81, a-ç; 82, d-e)

Bul. Y.: Nandedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt-Bilecik arasında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei çalıştığı sırada köyün batısındaki bir köprü'nün yanındadır; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** yak. 1, 09 m; **Gen.:** 55 cm; **Kal.:** yak. 50 cm; **H. Yük.:** 3-3, 5 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Alt kısmı toprak içinde olan altar çok kötü durumdadır. Bütün yüzeyleri son derece zarar görmüş ve iklim şartlarından son derece etkilenmiştir. Altarın üzerindeki betimler son derece aşınmıştır. Yazıtın bulunduğu yüzey kırık olduğu için altta devam eden satırlar kaybolmuştur.

Tanım: Altarın oldukça yüksek işlenmiş olan başlık kısmında köşe akroterleri betimlenmiştir. İnce bir profille gövdeye bağlanan başlıkta bugün artık güçlkle seçilebilen motifler betim-

lenmiştir. Sağ yan yüzde çok kötü durumda olan bir büst, sağ yan yüzde ise bir kartal kabartması vardır. Altarın gövdesinde, ön yüzde bugün sadece ilk iki satırından bir parça kalmış olan Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Alt kısımda ise, kısmen toprağa gömülü olan yerde iki tekerlekli at arabası motifi vardır. Arabayı çeken at sola doğru koşmaktadır ve araba içinde bir arabacı betimlenmiştir. Altarın sağ yan yüzünde, gövdede bir çelenk; sol tarafta ise büyük bir olasılıkla iki öküz başı kabartması vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A ⊖

'Αγαθῆ τ[ύχη·]
2 Δὶ Βρο[ντωντι]

"Hayırlı Uğurlu Olsun!
Zeus Bronton'a

Kat. No. 285

Altar (Lev. 82)

Bul. Y.: Bey Yayla (Örencikyaylası)/Sarıcakaya/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. S. Şahin çalıştığı sırada Bey Yayla'da Kadir Ay'ın evine köşe taşı olarak örülmüştür; **Malz.:** Beyaz kireçtaşı; **Yük.:** 57 cm; **Gen.:** 27 cm; **Kal.:** 27 cm; **H. Yük.:** 3, 5–4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın kaide kısmı toprak içindedir. Eser çok yıpranmış ve görülebilen bütün yüzeyleri çok aşınmıştır. Köşe ve kenarlar darbe almıştır. Yazıt da yer yer zarar görmüştür.

Tanınm: Başlık, gövde ve kaide kısımlarından oluşan altarın başlık kısmı üst ve alttan profilendirilmiştir. Başlıkta, köşelere işlenmiş küçük akroterler görülmektedir. Altarın gövdesi üzerinde, ön yüzünde hemen başlığın alt kısmından başlayan beş satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Eserin ön yüzünde ve görülebilen sağ yan yüzünde herhangi bir motif yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A ⊖ ⊞ ⊞

Fig. 72

'Αγαθῆ τύχη·
2 Δὶ Βροντωντι (sic)
Καλπύρνιος
4 κατ'ἐπιταγήν
εὐχὴν

"Hayırlı Uğurlu Olsun!
Zeus Bronton'a
Calpurnius
emir gereği
adağı (sundu)."

Satır 2: Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. Βροντῶ(ν)τι. Taş üzerinde ikinci *ny* unutulmuştur.

Satır 4: κατ' ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36.

Kat. No. 286

Altar (Lev. 84 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Yumaklı/Gölpazarı/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Yumaklı'da caminin bahçesinde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 03 m; **Gen.:** 45 cm; **Kal.:** 35 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1085 Lev. 16.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında altarın tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a, Zeus Karpodotes'e ve Zeus Eukharistos'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ε Γ Λ

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶ(ν)τι καὶ Διὶ Καρ- (sic)	Zeus Bronton'a
	ποδότῃ καὶ Διὶ Εὐ-	ve Zeus Karpodo-
4	χαρίστῳ Αὐρήλι-	tes'e ve Zeus Eukha-
	ος Ἀσκληπιόδοτος	ristos'a (bu) altarı
6	καὶ Αὐρήλιος Πατρο-	(üzerindeki) büstle
	κλιανὸς καὶ Αὐρηλί-	birlikte (biz) Aurelius
8	α Φλαβία καὶ Αὐρηλία	Asklepiodotus ve Aure-
	Ἀριστεΐνη μετὰ τῶ[ν]	lius Patroklianus ve Aure-
10	ιδίων πάντων τὸν	lia Flavia ve Aurelia
	βωμὸν σὺν τῇ προ-	Aristeine bütün aile
12	τομῇ εὐχῆς χάριν τῷ	üyeleriyle birlikte adak
	θεῷ ἀνεστήσαμεν	gereği tanrıya diktik."

Satır 2-4: Διὶ Βροντῶ(ν)τι καὶ Διὶ Καρποδότῃ καὶ Διὶ Εὐχαρίστῳ. Şahin bu kısım için şöyle demektedir: "*Kâh Bronton, kâh Karpodotes ya da Bennios, Agathios v.b. şekillerde çağrılan bu Zeus, aslında tek ve aynı tanrı olup (bu nedenle tekil kullanış τῷ θεῷ str. 12-13 ve her üçü için bir protoμή "tanrı büstü"), ὑπὲρ σωτηρίας, ὑπὲρ καρπῶν, ὑπὲρ βοῶν v.b. yakarımlarda bulunanlara yardım vadedmekteydi. Bu özelliği ile Tanrı'nın εὐχάριστος "iyiliksever" hüviyeti vardı. Bunun için, hernekadar bu epikles yukardaki yazıtta ilkkez görülmekte ise de, Zeus için hiç te yadırganmamaktadır.*" Βροντῶ(ν)τι. Taş üzerinde ikinci *ny* yazılmamıştır. Çok hafif okunan N harfinin düşüşü hakkında krş. yuk. Kat. No. 257. Δί. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373. Zeus Karpodotes için bkz. ayrıca Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1949 vd.

Satır 11–12: σὺν τῇ προτομῇ. Büyük bir olasılıkla altarın üzerinde bir Zeus büstü durmaktaydı. Bu konuda bkz. metinde büstlerle ilgili kısmında verilen açıklamalar.

Tarih: Şahin: İ. S. 3. yy.

Kat. No. 287

Altar (Lev. 83, a ve b = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı da verilmektedir)

Bul. Y.: Kükürt/Gölpazarı/Bilecik; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Kükürt'te karşı mahallede, Sami Dülger'in evinin önünde durmaktaydı. Bu şahıs taşı Ören mevkiinden getirmiştir; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 06 m; **Gen.:** 34 cm; **Kal.:** 30 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1083 Lev. 16.

Es. Dur.: Altarın kaide kısmı kırıktır ve başlık kısmı zarar görmüştür. Yazıt yer yer darbe almıştır.

Tanım: Aların çok hafif bir eğimle dışa taşkın başlık kısmında köşe akroterleri vardır. Akroterler arasından başlık kısmı yükselmektedir. Altarın ön yüzünde özenli yazılmış dokuz satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Eserin üzerinde herhangi bir betim görülmemektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Ε C O

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶν– τι ὑπὲρ τῶν	Zeus Bronton'a adağı, ürünleri için
4	καρπῶν Ὀν– τοραιτῶν	Apollonides Gemellinos'un
6	κώμη εὐχῆν εὐθυνοῦντος	erzak temini işiyile görevli
8	'Απολλωνίδου Γεμελλείνου	bulunduğu sırada, Ontorai'luların köyü sundu."

Satır 4–6: Ὀντοραιτῶν κώμη. Ontorai isimli bir köy bu yazıtle yeni belgelenmektedir. Buluntu yeri ve çevresinin topografisi için bkz. Şahin, Nikaia II.1, s. 73: Giriş.

Satır 7–9: εὐθυνοῦντος Ἀπολλωνίδου Γεμελλείνου. Apollonides Gemellinos köyde, bayram veya bir kutlama sırasında erzak temini işiyile görevli bir memurdur. εὐθυνοῦντος *participium*'u ile ilgili zengin açıklamalar için bkz. Şahin.

Tarih: Şahin: İ. S. 3. yy.

Kat. No. 288

Altar Parçası (Lev. 83)

Bul. Y.: Hamzabey Köy/İnegöl/Bursa; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. S. Şahin çalıştığı sırada Hamzabey Köy'de, Hüseyin Uslu'nun avlusunda durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 54 cm; **Gen.:** 41 cm; **Kal.:** 26–36 cm; **H. Yük.:** 4 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı üstten kırılmıştır. Gövde ortadan kırılmış, alt kısım kaybolmuştur. Başlıkta, akroterler arasındaki büstün başı kırıktır. Yazıtın kırık nedeniyle alt kısmı kayıptır. Eser hayli yıpranmıştır.

Tanım: Altarın başlık kısmında köşe akroterleri seçilmektedir. Akroterler arasında çok basit biçimde betimlenmiş küçük bir büst görülmektedir. Büstün başı kırılmış olduğu için kimi belirtmediği bilinmemektedir. Yazıtın ilk satırı akroterlerin bulunduğu profil üzerine yazılmıştır. İlk satırın altında iki satırlık bir alan sonradan kazınmış gibi gözükmektedir. Bu alanın altında özensiz yazılmış olan yazıt dört satır olarak devam etmektedir.

Yazıt: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Φ Ε Σ

Fig. 73

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βρο(ν)τῶν- (sic)	Trophimos'un
	τι Τροφίμου	Zeus Bronton'una
4	Εὐτυχᾶς	Eutykhas
	[.]ΕΤΑΤΩ	-----
	-----	(adağı sundu)"

Satır 2-3: Διὶ Βρο(ν)τῶντι Τροφίμου. Βρο(ν)τῶντι'de taş üzerinde ilk *ny* unutulmuştur. Trophimos, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton'un kültünün kurucusudur. Ancak, bu şahıs tanrının rahibi de olabilir. Benzer ifadeler için bkz. Kat. No. 271. Ayrıca krş. Kat. No. 202, 272, 274 ve belki 295.

Kat. No. 289

Altar (Lev. 83 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Yukarı Kınık/Göynük/Bolu (Yukarı Kınık köyündeki tüm antik taşlar Ören ve Karaağz diye tanımlanan iki mevkiden getirilmişlerdir); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Yukarı Kınık/Göynük'te, Ahmet Özmen'in evinin önünde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 12 m; **Gen.:** 28 cm; **Kal.:** 24 cm; **H. Yük.:** 2, 8 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1105 Lev. 18.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Altarın başlık ve kaide kısımları profilli işlenmiştir. Başlık kısmında köşe akroterleri bulunmaktadır. Akroterler arasında, ön yüzde bir rozet betimi bulunmaktadır. Eserin ön yüzünde altı satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Nestor ve Khresion'un Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Ω Α Γ Ε Λ

	Δι Βροντῶντι	"Zeus Bronton'a,
2	Ἀρχέλας κὲ	Nestor ve Khresion'a
	Κλήμης· Νέστ-	Arkhelas ve Klemes
4	ορι κὲ Χρησίω	adak olarak diktiler."
	ἰς εὐχὴν ἀνέ-	
6	στησαν Ω	

Satır 1: Δι. Tek *iota*'lı örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Satır 3–4: Kadın adı olan Χρησίον için Şahin: "*belki = Χρυσίον*". Χρυσίον için krş. burada Kat. No. 62, 171 ve 283. Νέστορι κὲ Χρησίω. Adak, Zeus Bronton ile Nestor ve Khresion'a birlikte adanmıştır. Şahin: "*Zeus Bronton ile birlikte adağın sunulduğu Nestor ve Chresion, sunucuların baba ve annesi olsalar gerektir...*".

Satır 5: ἰς = εἰς.

Kat. No. 290

Altar (Lev. 84 = Şahin'in yayınında yazıtın ıstampajının fotoğrafı verilmektedir)

Bul. Y.: Kilciler/Göynük/Bolu (Altar Kilciler yakınındaki Kilise Yeri mevkiinde bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Şahin çalıştığı sırada Kilciler'de, Mehmet Ünver'in evinin önünde durmaktaydı; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 67 cm; **Gen.:** 27 cm; **Kal.:** 25 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1095 Lev. 15.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin şekli hakkında bilgi yoktur. Sadece, başlık profili üzerinde ağzı aşağıya bakan bir bağcı bıçağı (*falx vinitoria*) betimlenmiştir (Şahin: "*ağzı aşağıya dönük orak şeklinde bir kabartma...*"). Altarın oldukça küçük tutulmuş köşe akroterleri koç başı biçiminde betimlenmiştir. Gövdede üç satırlık düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Γ Ε Α Ω

	Ἐλενος Παπί-	"Papius oğlu
2	ου Διεὶ Βρον-	Helenos Zeus
	τῶ(ν)τι εὐχὴν (<i>sic</i>)	Bronton'a
		adağı (sundu)."

Satır 1–2: Πάπιος. Şahin adı Latince Papius olarak vermektedir. Bir erkek adı olan Papius hakkında bkz. Robert, Carie, s. 78. Ancak, ad Zgusta'da Παπιος olarak geçmektedir. Bir yerli Anadolu erkek adı olarak ismin Phrygia'da belgelenmiş yalın şekli (bkz. Zgusta, Personennamen, s. 410 § 1199–6) ve bütün Batı Anadolu'da çok zengin olarak belgelenmiş *genitivus* halindeki şekli (bkz. Zgusta, Personennamen, s. 410 vd. § 1199–7) verilmektedir. Ancak, Zgusta ismin çok zengin belgelenmiş Παπιου şeklinin büyük bir kısmının Papias adına ait olabileceğini belirtmektedir: bkz. s. 410 dipn. 52.

Satır 2–3: Διεί. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, No. 256, 391, 457. Βροντῶ(ν)τι. Taş üzerinde ikinci *ny* yazılmamıştır. Zayıf konuşulan N harfinin sözcükte düşmesi ile ilgili olarak bkz. yuk. Kat. No. 257 ve 286.

Kat. No. 291

Küçük Altar (Lev. 83)

Bul. Y.: Ören–Hüsamettindere/Mudurnu (Modrene)/Bolu (Şahin eserin bulunduğu yerde birçok antik yapı taşı olduğunu belirtektedir); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Marek çalıştığı sırada Hüsamettindere'de durmaktaydı; **Malz.:** Kırmızı damarlı mermer; **Yük.:** 50–84 cm; **Gen.:** 41–42 cm; **Kal.:** 43–54 cm; **H. Yük.:** 3, 5–4 cm.

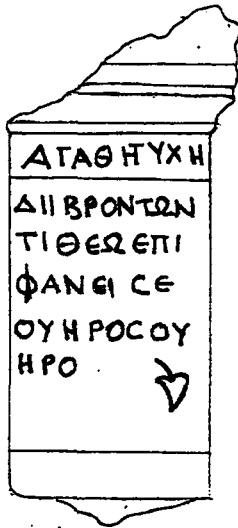
Yayın: Şahin, Studien, s. 135 dipn. 35 No. 2; SEG 36 (1986) s. 347 No. 1151; Marek, Modrene, s. 84 Lev. 17; SEG 47 (1997) s. 491 No. 1678; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1994.

Es. Dur.: Başlık ve kaide kırılmıştır. Eserin yüzeyi, yazıtın son satırında zarar görmüştür.

Tanım: Başlık ve kaide kısımları profilli olan altarın ön yüzünde altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır. Yazıtın ilk satırı profil üzerindedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Ε Σ Φ

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶν-	Zeus Bronton'a,
	τι θεῷ ἐπι-	(kendisine) görünen
4	φανεῖ Σε-	tanrıya Verus oğlu
	ου[ῆ]ρος Οὐ-	Severus (bu altarı)
6	ήρο[υ]	(sundu)."
	α	

Fig. 74

Satır 3-4: θεῶ ἐπιφανεί. Tanrı, Severus'a büyük bir olasılıkla rüyasında görünmüştür.

Satır 5-6: Şahin, ismi Οὔρηο[ς] olarak tamamlamıştır. Ancak, Marek'in ve Drew-Bear-Naour'un Οὔρηο[υ] tamamlamaları daha tutarlıdır.

Kat. No. 292

Küçük Altar (Lev. 83)

Bul. Y.: Güzfındık-Kuzfındık/Bolu; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada Güzfındık'da okul bahçesinde durmaktaydı (Güzfındık'da Hıristiyanlık Dönemi'nden eserler vardır); **Malz.:** Kireçtaşı; **Yük.:** 82 cm; **Gen.:** 31 cm; **Kal.:** 31 cm; **H. Yük.:** 3-4 cm.

Yayın: Şahin, Studien, s. 135 dipn. 35 No. 1; SEG 36 (1986) s. 347 No. 1151; Becker-Bertau, Klaudiu Polis, s. 64 No. 60; SEG 36 (1986) s. 342 No. 1136; Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1993 vd.

Es. Dur.: Altarın başlık kısmı ve kaidesinin sağ köşesi kırılmıştır. Yazıtın ilk satırı üstten zarar görmüştür. Eserin üzerinde yer yer darbeler vardır.

Tanım: Küçük altaren üç kere profilli zarif kaidesi vardır. Başlık kısmı büyük bir olasılıkla kaidedekine benzer profile sahipti. Ön yüzde yedi satırlık yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Μ Σ Ε Ω

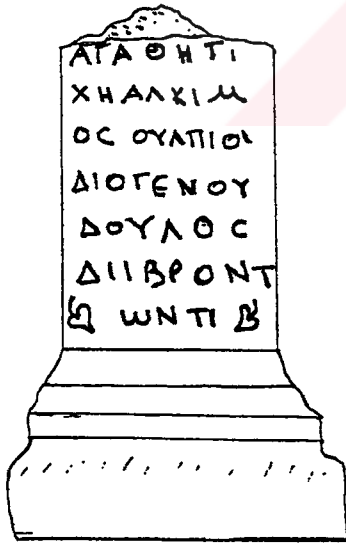

Fig. 75

	Ἀγαθῆ τ[ύ]-	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	χη Ἄλκιμ-	Ulpius Diogenes'in
	ος Οὐλπίου	kölesi Alkimos
4	Διογένου	Zeus Bronton'a
	δοῦλ[ο]ς	(adağı sundu)."
6	Διὶ Βροντ-	
	ῶντι	
	Ε Ω	

Satır 2-5: Ἄλκιμος - δοῦλ[ο]ς. Adak, tanrıya bir köle tarafından sunulmuştur. Şahin Οὐλπίου'dan sonra bir virgül koymaktadır. Ancak bu durumda yazıt farklı ve yanlış anlaşıl-maktadır. Drew-Bear kölelerin yasal olarak babalarının olmadığını belirterek, Οὐλπίου'dan sonra virgülün olmaması gerektiğini belirtmektedir. Kölelerin Zeus Bronton'a zaman zaman adak sundukları bilinmektedir, krş. Kat. No. 10 ve 68. İmparatorluğa ya da özel kişilere bağlı çiftliklerde çalışan köleler için (οἰκονόμοι) bkz. Kat. No. 215.

Kat. No. 293

Yayınlarda nasıl bir eser olduğu belirtilmemektedir (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: İzmit (Nikomedeia); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Besset, Inscriptions, s. 327 No. 5; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 11; TAM IV, 1 No. 58.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Bir Adamın Mezar Taşı ve Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Α C Ε Ω Κ Ω

ΑΡΙΣΤΕΛΕΠΥΣ	2	'Αριστέας Πυ/θ/[έ]–	"Pytheos? oğlu
ΣΥΜΜΕΤΑΓΥΝΑΙ		ου? μετὰ γυναι–	Aristeas eşi
ΚΟΚΚΑΟΑΚΑΙΤΕ	4	κὸς ΚΑΟΑ καὶ τέ–	----- ve kendi
ΝΩΝΙΔΙΩΝΔΙ		[κ]νων ιδίων Δι[ι]	çocuklarıyla beraber
Ρ Π Π Ω Ν Τ Ι Ε		[Β]ρ[οντ]ῶντι ε–	Zeus Bronton'a
ΥΧΙΟΝΠΑΙΡΙΧΑΡΙΝ	6	εὐχὴ{ο}ν πατρὶ χάριν	adağı (sundu)
			(ve) babalarına
			(hatırası?) nedeniyle."

Fig. 76

Satır 1–2: 'Αριστέας. Adın son iki harfi taş üzerinde *lambda* ve *epsilon* olarak gözükmektedir. Besset harfleri *alpha* ve *sigma* olarak düzeltmiştir. Burada hatalı kopyalama söz konusu olabilir. Πυ/θ/[έ]ου? Tamamlama Besset tarafından.

Satır 3: ΚΑΟΑ. Aristeas'ın eşinin adı anlaşılammamaktadır.

Satır 5–6: εὐχὴ{ο}ν. Sözcükte *omikron* fazladan yazılmıştır. 6. satırda, olasılıkla πατρί'den sonra μνήμης unutulmuş olmalıdır, buna göre πατρὶ (μνήμης) χάριν eserin aynı zamanda bir mezar taşı olduğunu göstermektedir.

YUVARLAK ALTAR (6.2.1.2.) (Kat. No. 294)

Kat. No. 294

Sütun Biçimli Yuvarlak Altar (Şek. 22; Lev. 84, a–b) (*vidi*)

Bul. Y.: Çırağan Damları/Bilecik; **Şimd. Y.:** Şahin çalıştığı sırada Bilecik/Eskişehir karayolu üzerinde, Karasu Nehri'nin üzerindeki Şarlayan isimli mola yerinde durmaktaydı. Eser hâlâ oradadır (krş. yuk. Kat. No. 253 ve 255); **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 1, 26 m; **Çap:** (üst) 24 cm; (alt) 35 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Şahin, Nikaia II.1, No. 1091, Lev. 17.

Es. Dur.: Altarın yüzeyinde darbeler ve çatlaklar vardır. Yazıt darbe ve çatlaklardan etkilenmiştir.

Tanım: İnce bir sütun biçiminde olan altarın üzerinde, yukarı kısımda beş satırlık özenli yazılmış Eski Yunanca yazıt görülmektedir. Eserin üzerinde herhangi bir betim yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Λ Θ Ω Γ Ε

	'Αγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι Βάσ-	Zeus Bronton'a
	σος εἰερεὺς ὑπὲρ αὐ-	(bu altarı) rahip
4	τοῦ καὶ τῶν ιδίων	Bassus kendisi
	ἀνέστεσεν (<i>sic</i>)	ve ailesi için dikti."

Satır 2–3: Βάσσος = Bassus. Bassus olasılıkla Zeus Bronton'un rahibidir. εἰερεύς = ἱερεύς.

Satır 3–4: αὐτοῦ = ἐαυτοῦ. Bu katalogdaki öteki Zeus Bronton rahipleri için bkz. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 301, 302, 309, 310 ve 314.

Satır 5: ἀνέστεσεν = ἀνέστησεν.

STELLER (6.2.2.) (Kat. No. 295–296)

Kat. No. 295

Üçgen Alınlıklı Stel (Lev. 84 = ıstampaj fotoğrafı)

Bul. Y.: Fıranlar/Pazaryeri/Bilecik (Pazaryeri'nden 4–5 km güneydoğudadır); **Şimd. Y.:**

Bilinmiyor. Brixhe ve Hodot çalıştıkları sırada eser Fıranlar'da durmaktaydı; **Malz.:** Kireçtaşı;

Yük.: 1, 02 m; **Gen.:** (gövde) 40 cm; (kaide) 46, 5 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H.**

Yük.: 3 cm.

Yayın: Brixhe–Hodot, L'Asie Mineure, s. 9 vd. No. 1 Lev. 1; SEG 38 (1988) s. 388 No. 1272.

Es. Dur.: Stel yarı yarıya toprağa gömülüdür.

Tanım: Üçgen alınlıklı stelin alınlıkta akroterleri vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Θ Ω Ε Σ

	Ἀγαθῆ τύχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	Διὶ Βροντῶντι	Zeus Bronton'a
	Λεύκης ἀνξῆ[τη]–	Leuke için Valens
4	σε Οὐάλης σὺ[ν]	(bu steli) çocukla–
	τοῖς τέκνοις	rıyla birlikte dikti."

Satır 3: Λεύκη. Brixhe ve Hodot stelin tanrıya Leuke için adandığını belirtmektedir. Yazıtı bu biçimde anlamak mümkündür. Ancak, ismin hemen tanrının adının ardından gelmesi ve *genitivus* halinde olması benzer öteki örnekleri hatırlatmaktadır: bkz. Kat. No. 202, 271, 272, 274 ve 288. Bu örneklerde, büyük bir olasılıkla Zeus Bronton kültürünün özel kurucuları söz konusudur. Ancak, Kat. No. 272'den (Διὶ Βροντῶντι Μειλησί[ου] ἱερέος) tanrının adının hemen ardından gelen ve adı *genitivus* halinde olan şahsın Zeus Bronton'un rahibi olduğu anlaşılmaktadır. Buradaki yazıtta belki de Zeus Bronton kültürünün bir kadın kurucusu veya bir rahibesi ya da her ikisi birden söz konusudur. Bu durumda yazıt ". . . Leuke'nin Zeus Bronton'una" biçiminde anlaşılmalıdır.

Satır 4: Οὐάλης = Valens.

Kat. No. 296

Üçgen Alınlıklı Stel (Lev. 85, a–ç)

Bul. Y.: Nanedere/Düzdağ/Bilecik (Söğüt–Bilecik arasında); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. P. Frei

çalıştığı sırada köyde, Hayrettin Uzun'un evinin yanındaki çeşmeye örülüdür; **Malz.:** Beyaz

mermer; **Yük.:** 75 cm; **Gen.:** 64 cm; **Kal.:** yak. 25 cm; **H. Yük.:** 1, 3–2, 7 cm.

Yayın: Eser yayımlanmamıştır.

Es. Dur.: Stel üstten ve sağ kenarından kırılmıştır. Eserin üçgen alınlığından çok küçük bir kısım sol köşede kalmıştır. Sağ taraftan kötü biçimde kırılmış olan stelin üzerindeki figürler ve yazıt, kırık ve çatlak nedeniyle çok zarar görmüştür. Eserin üzerinde derin çatlak ve çizikler vardır.

Tanım: Değişik bir tarzda işlenmiş olan stel üçgen alınlıklı olarak betimlenmiştir. Bugün kırık ve kayıp olan alınlığın altındaki çift profil üzerinde sadece iki satırı kalmış olan Eski Yunanca yazıt seçilmektedir. Stel alt alta iki ayrı pano biçiminde düzenlenmiştir. Üstteki pano kenarlardan ion sütunlarıyla sınırlandırılmıştır. Sağ taraftaki sütun kırık ve kayıptır. Sadece kaidesinden bir kısım görülmektedir. Sütunun zarif işlenmiş başlığında küçük volütler seçilmektedir. Kalın işlenmiş olan sütun gövdesini altta profilli bir kaide taşımaktadır. İki sütun arasındaki ana alanda sol tarafa bir kadın, sağ tarafa ise bir erkek büstü işlenmiştir. Büstler son derece ilkel betimlenmiş olup vücut ölçülerinde dengesizlik vardır. Sağdaki büst sol kolunu havaya kaldırmıştır. Büstlerin yüz hatları da tuhaf betimlenmiştir. Stelin alt kısmına işlenmiş olan panonun yanlarında sütunlar yoktur. Ancak, pano üzerinde sol tarafta, küçük bir tabure üzerinde oturan ve flüt çalan tuhaf bir figür; onun önünde, sağ tafta ise, dans eden ve aynı tarzda betimlenmiş bir başka tuhaf figür daha resmedilmiştir. Cüceleri andıran bu iki figürün tuhaf, komik yüz hatları olup ikisinin de saçları yüzlerine dik biçimde işlenmiştir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € Υ C A φ

2 ντι εὐχῆς χά[ρις]
'Ηρακλᾶς Ἀφοῦδος Δ[τὶ Βροντῶ]–

"Zeus Bronton'a
adaktan dolayı
Aphous oğlu
Heraklas (sundu)."

Satır 1: Taşçı ustası, yazıta büyük bir olasılıkla alt satırdan başlamış ve yer yetmeyince üst satırda yazmaya devam etmiştir.

Satır 2: Ἀφοῦς. Bkz. yuk. Kat. No. 267.

Tarih: P. Frei yazıtın İ. S. 2. yy.'dan olabileceğini belirtmektedir.

ANADOLU'NUN BAŞKA BÖLGELERİ (6.3.) (Kat. No. 297–303)

Maionia (Kuzeydoğu Lydia) (Kat. No. 297–298)

Kat. No. 297

Küçük Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Emre/Manisa; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Peter Hermann altarı Emre'de bir evde görmüştür; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 77, 5 cm; **Gen.:** 43, 5 cm; **Kal.:** 41 cm; **H. Yük.:** 1, 8 cm.

Yayın: Buresch, *Lydien*, s. 76 vd. No. 37; Keil, *Kulte Lydiens*, s. 261 No. XLIII, 1; Cox-Cameron, *MAMA V*, s. 172 No. ZB 10; Drew-Bear, *Nouvelles*, s. 49; TAM V 1, No. 585. (P. Hermann'ın TAM V, 1 No. 585'de belirttiğine göre, J. Keil ve A. von Premerstein eseri 1908 senesinde kaydetmişlerdir.); de Hoz, *Lydische Kulte*, s. 278 No. 58. 3, krş. ayrıca s. 22 dipn. 101 ve s. 56.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Theos Strapton'a ve Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Ω Σ

	Ἑρμοκρατίων Σωκρά(τ)ου(<i>sic</i>)	"Sokrates oğlu
2	[Θε]ῶ Στράπτοντι καὶ Βρο[v]–	Hermokration Theos
	[τ]ῶντι	Strapton'a ve Bron-
		ton'a (adağı sundu)."

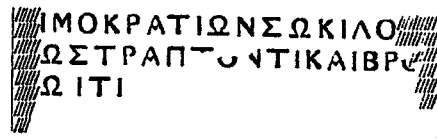

Fig. 77

Satır 1: Ἑρμοκρατίων. Buresch adı [T]ιμοκρατίων olarak okumuştur. Ancak, P. Hermann TAM V, 1'de taş üzerinde kesin olarak = P harflerinin durduğunu belirtmektedir. Buresch baba adını ΣΩΚΙΛΟ olarak okumuştur ve taş üzerinde Σωκύλος biçiminin değil, Σώκιλος'un durduğunu belirterek yakın çevreden Σωκύλος ismi için örnek vermektedir. Ayrıca, ad için şu gelişmeyi göstermektedir: Σῶκος : Σωκύλος : Σώκιλος = Σῶσος : Σωσύλος : Σώσιλος. Sokilos hakkında ayrıca bkz. Zgusta, *Personennamen*, s. 479 § 1490 ve dipn. 160 ve Robert, *Noms Indigènes*, s. 239. Ancak, P. Hermann adı ΣΩΚΡΑΟΥ olarak vermektedir. Taş üzerinde *tau* yoktur. İsmi sonunda *sigma* olmadığı da görülmektedir. *Genitivus singularis* ekinin –ους yerine –ου şeklindeki sık kullanımı hakkında bkz. yuk. Kat. No. 236.

Satır 2–3: [Θε]ῶ Στράπτοντι καὶ Βρο[v]ῶντι. Adak, Theos Strapton'a ve Bronton'a sunulmuştur. Burada adı geçen Theos Strapton olasılıkla Zeus Astrapton'dur. Zeus Astrapios'un

kültü için bkz. yuk. Kat. No. 66. Ayrıca krş. Kat. No. 302 ve 315. Burada tanrılar, Theos Strapton ve [Theos] Bronton olarak düşünülmelidir.

Kat. No. 298

Stel (iki parça) (Lev. 86)

Bul. Y.: Esenyazı (= Görnevit/Gürne(v)it)/Kula/Manisa (Eserin buluntu yerinde birkaç antik mermer blok ile bir Ion başlığı bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Manisa Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** (üst kısım) 8091; (alt kısım) 8186; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 1, 05 m; **Gen.:** yak. 46 cm; **Kal.:** 10 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Petzl, Neue Inschriften, s. 19 vd. No. 1 Lev. 5, 2.

Es. Dur.: Stel ortasından iki parça olarak kırılmıştır. Eserin üst kısmı yanlardan kırık ve öteki parçalar kayıptır. Kırık nedeniyle stelin üzerindeki kabartmalar ve özellikle yazıt zarar görmüştür. Eserin yüzeyi çiziklerle doludur.

Tanım: Stelin üst kısmı kırık ve kayıp olduğu için üçgen alınlığa sahip olup olmadığı söylememektedir. Eserin basit bir profilden oluşan kaide kısmı vardır. Stelin üst parçasının üzerinde, sol tarafta bir platform üzerinde ayakta duran ve sağ elini havaya kaldırmış, dua eden bir erkek betimi vardır. Onun yanında, sağ tarafta küçük bir platform üzerinde betimlenmiş ve sağ tarafa yönelmiş olan bir kartal betimi görülmektedir. Kabartmaların altında ise, sıkışık ama özenli yazılmış dokuz satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: Α Φ Θ Ε Σ Ω Υ

	[ʹE]τους [.]α΄, μη(νός) Πανήμου ς΄ ·	"---1 senesinde, Panemos Ayı'nın
2	[ʹP]ουφίνα καὶ Βαλέρις καὶ Φρούγιλος καὶ ἸΠΠΙΟ-	6'sında Rufina ve Valeri(u)s ve Frugilus ve ----- ve
4	Σ καὶ ΠΩΛΕΙ[-] καὶ Λουκία- νὴ καὶ ΕΡΜΕ[-]ΠΕΙΛ(vac) Α[-]-	Polei---- ve Luciane ve Herm-----
6	ΤΟΝΑΣΤΑΤΟΝΤ[-] Βροντῶντα θεόν ·	----- Tanrı Bronton'u (adadılar):
8	τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν γλυκύτητι.	Onun (Z. Bronton'un) huyu yumuşak olsun!

Satır 1: [ʹE]τους [.]α΄, μη(νός) Πανήμου ς΄. Yazıtta verilen tarih kırık nedeniyle kaybolmuştur. Tarihten sadece ay ismi *Panemos* ile 6. gün kalmıştır. Ancak, Petzl tarihin İ. S. 2. ve 3. yy.'lar arasında olabileceğini söylemektedir. Ayrıca, eserin üzerindeki dua eden adamın giysisi ile Kefaret Yazıtları'ndaki figürlerin giysileri arasında benzerlikler olduğunu belirtmektedir. (Kefaret Yazıtları İ. S. 2. ve 3. yy.'lara aittir. Bkz. Petzl, Beichtinschriften 1994). Yazıtta verilen tarih için Lydia'da genel olarak kullanılan *Sulla aera*'sı geçerlidir.

Satır 2: [ʹP]ουφίνα = Rufina. Βαλέρις = Βαλέριος = Valeri[u]s. Krş. TAM 5, 1 No. 464.

Satır 3: Φρούγιλος = Frugilus.

Satır 4–5: ΠΩΛΕΙ[- -]. Petzl şunları önermektedir: Πωλεῖ[τα] (= Πωλ(λ)ίτ(τ)α) veya Πωλεῖ[να]? ve ismin okunuşunun kesin olmadığını belirtmektedir.

Satır 3–6: Satırlar kırık nedeniyle kısmen okunabilmektedir. Bkz. Petzl, s. 21 dipn. 6. Ancak, Petzl 5.–7. satırlar için şu tamamlamayı önermektedir:

	ἀ[ε]–	"(Yukarda adı geçen şahıslar)
6	τὸν ἄστατον, τ[ὸν]	tartılmamış kartalı (heykelini),
	Βροντῶντα θεόν	Tanrı Bronton'u (adadılar)."

Petzl, Βροντῶντα'dan önce ΑΣΤΑΤΟΝT harflerinin okunduğunu ve 6.–7. satırların Ἀστ(ρ)ά(π)τοντ[α καὶ] Βροντῶντα θεόν biçiminde de anlaşılabilirliğini belirtmektedir. Ancak, ΑΣΤΑΤΟΝ harflerinin ἄστατος olarak da anlaşılmasının mümkün olduğunu ve sözcüğün, yazıtın içeriğine anlam bakımından belki daha iyi uyabileceğini söylemektedir. Petzl'e göre burada tanrıya adanmış ve ağırlığı belirlenememiş bir adak söz konusu olmalıdır (Petzl konu ile ilgili olarak Smyrna'dan bir örnek vermektedir: bkz. s. 22 dipn. 15). Stelin üzerindeki kabartma kartal betimini dikkate alarak, tanrıya bir kartal heykelinin adanmış olabileceğini belirtmekte ve bu nedenle 5.–6. satırları ἀ[ε]|τὸν ἄστατον olarak anlamak istemektedir. Kartal heykelinin hangi tanrıyı simgelediğinin daha açık anlaşılması için de 7. satırdaki Βροντῶντα θεόν kısmından önce τ[ὸν] *articulus*'unun yazıtta eklenmiş olabileceğini belirtmektedir. Zeus Bronton'a adak hediyesi olarak bir kartal heykelinin sunulmuş olması fikri olasılık dahilindedir. Ancak, Zeus Bronton için bu tür başka bir örnek tanınmamaktadır. Bithynia'da, Tataion çevresinden ele geçen bir yazıtta, Zeus Arkhagathos'a bir kartal heykelinin sunulduğu yazılıdır, bkz. Şahin, Nikaia II.1, No. 1071. Anadolu'daki birçok müzede (örn. Kütahya, Eskişehir, Afyon vs.) Zeus'un simgesi kartalın değişik boylarda betimlenmiş heykelcikleri bulunmaktadır. Bunların Zeus'a adak hediyesi olarak sunulmuş oldukları düşüncesi mantıklıdır. Bu konuda krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 242 vd. No. 370–381.

Satır 7: Βροντῶντα θεόν· Tanrının adı *accusativus* halde verilmektedir. Yazıtta *accusativus*'a bağlı olan yüklem eksiktir. Ancak, yazıt gene de içerik olarak şu şekilde anlaşılmalıdır: "(yukarıda adları geçen) filanca şahıslar tanrıyı [diktiler/adadılar] (ἀνέστησαν, ἀνέθεσαν, ἀνέθηκαν, καθιέρωσαν vs.)." Stel üstten zarar görmüş olmasına rağmen betimler tamdır. Petzl, Zeus'un sembolü olduğu için kartal kabartmasının tanrıya sunulan heykeli (kartal heykelini); dua eden figürün de adağı sunanları simgeleyebileceğini belirtmektedir. Ancak Petzl, yazıtta adı geçen pek çok şahsa karşın taş üzerinde sadece bir kişinin betimlendiğini de vurgulamaktadır. Adağı sunanlar belki de kabartası önceden işlenip hazırlanmış bir steli alıp tanrıya sunmuşlardır.

Satır 8–9: τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν γλυκότητει. Petzl, αὐτοῦ sıfatının Tanrı Bronton'u kastettiğini belirtmektedir. ψυχὴ sözcüğünün ise, "keyfin oturduğu yer" olarak da anlaşılabilirliğini örneklerle göstermektedir (bkz. s. 22 dipn. 18 ve 19). Satırların yorumu için birçok örnek ve delil vermektedir. Buna göre, adağı sunanlar "onun huyunun (keyfinin) yumuşak olmasını"

istemektedirler. Bununla adağı sunanlar, büyük bir olasılıkla, tanrının merhametini istemekte, onun merhametine sığınmaktadırlar. Antik Dönem'de tanrıların gazabından çekinildiği bilinmektedir. Özellikle stelin bulunduğu çevrede ve Phrygia'daki pek çok yazıtta (özellikle mezar ve kefare yazıtlarında) tanrıların gazabından, öfkesinden çok sık söz edilmektedir. Mezar yazıtlarındaki tanrı adı da içeren pek çok lanet ifadesi bu yönde anlaşılmalıdır. Petzl, bu satırların, belki de doğrudan tanrısal bir ifade "*das wörtliche Zitat einer göttlichen Äußerung*" olarak anlaşılabileceğini belirtmektedir, bkz. s. 23 dipn. 27.

Yazıtta ard arda yalın halde şahıs isimleri sayılmaktadır. Bu şahısların birbirleriyle olan yakınlıkları yazıttan çıkartılamamaktadır. Ancak, şahıslar ya bir ailenin ya da bir kült cemaatinin üyeleri olmalıdırlar. Şahısların Latin isimleri dikkat çekmektedir.

Galatia (Kat. No. 299–300)

Kat. No. 299

Minyatür Altar (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: İki Kılise (İki Kilise)/Mihalıççık/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Eser çalışıldığı sırada İki Kılise'de cami duvarına örülmüştür; **Malz.:** Yayınlarda malzeme hakkında bilgi yoktur; Yayınlarda eserin ölçüleri verilmemektedir.

Yayın: Anderson, *Exploration*, s. 73 No. 24; Cox–Cameron, *MAMA V*, s. 172 No. ZB 25; Mitchell et alii, *Catalogues*, s. 83 No. 77.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur. Sadece eserin üzerinde kabartma olmadığı belirtilmektedir.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Sadece çok küçük bir altar olduğu söylenmektedir. Eserin üzerinde herhangi bir süsleme yoktur.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: € C A Ω

ΔΙΙΒΡΩΝ
ΤΩΝΤΙ
ΑΝΤΙΦΑ
ΣΕΥΧΗΝ

2

Διὶ Βρ/ω/ν-- (*sic*)

τῶντι

'Αντίφα-

4

ς εὐχὴν

"Antiphas

Zeus Bron-

ton'a adağı

(sundu)."

Fig. 78

Satır 1–2: Βρωντῶντι. *Epitheton*'da *omikron* yerine *omega* yazılmıştır.

Kat. No. 300

Bilinmiyor. Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Akköprü/Beylikahır/Eskişehir; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: İlk kez Ogier Ghiselin de Busbecq tarafından (Busbecq, *Omnia opera*) 1555 yılında kopya edilen yazıt (krş. "Kültle İlgili Araştırmaların Tarihi") 1762 yılında Heusinger tarafından tekrar çalışılmış ve CIG III No. 4135'de yayımlanmıştır; Mordtmann, *Gottheiten*, s. 13; Cox–Cameron, *MAMA V*, s. 173 No. ZB 26; Mitchell et alii, *Catalogues*, s. 39 vd. No. 13.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A C E Ω C Ω

COYCOCNANAY		Σουσος Νανα υ-	"Nanas oğlu
ΠΕΚΤΟΝΙ	2	περ τῶν ι-	Sousos
ΔΙΩΝΠΑ		δίων πά-	bütün aile
. . ΩΝΚ-Τ	4	[ντ]ων κ τ-	üyeleri ve
5 ΗΣΚΩΜΗΣ		ἥς κόμης	köyü için
ΛΕΤΒΡΟΝΤ	6	Δεί Βροντ-	Zeus Bronton'a
ΩΝΤΙΕΥ		ῶντι εὔ-	adağı
ΧΝΝ	8	χῆν	(sundu)."

Fig. 79

Satır 1: Σουσος. Büyük bir olasılıkla Trak kökenli bir erkek adıdır. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 475 § 1463–5 ve 1463–9 ve Mitchell et alii, Catalogues, No. 253. Ayrıca krş. yuk. Kat. No. 211. Νανας. Bkz. Zgusta, Personennamen, s. 348 vd. § 1013–10 ve Frei, Epichorische Namen, s. 185.

Satır 2: Satırdaki *rho* ve *ny* harfleri CIG'de yanlış okunmuştur.

Satır 6: Satırdaki *delta* ve *iota* harfleri CIG'de yanlış okunmuştur. Δεί. Benzer örnekler için krş. Drew-Bear et alii, Votive Steles, s. 373.

Satır 8: Satırdaki *eta* harfi CIG'de yanlış okunmuştur.

Isauria (Kat. No. 301)

Kat. No. 301

Bir kaya üzerine işlenmiş üçgen alınlıklı niş betimi (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Zengibar Kalesi (Muratbağı) (Leontopolis/Isaura Palaia)/Şarki Karaağaç/Isparta;

Şimd. Y.: Eser, Palaia Isaura'da akropolisin hemen altındaki bir kayaya işlenmiştir (*non vidi*);

Malz.: Kaya; **Yük.:** 72 cm; **Gen.:** 56 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 2, 2-5 cm.

Yayın: Swoboda et alii, s. 72 vd. No. 146; Cox-Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 8.

Es. Dur.: Eser iklim ve hava şartlarından oldukça etkilenmiştir. Nişin içindeki kabartma betimler oldukça aşınmış ve zor seçilir duruma gelmiştir. Yazıt da oldukça kötü durumda olup bazı yerleri güçlkle okunmaktadır.

Tanınm: Bir kaya üzerinde üçgen alınlıklı niş biçiminde betimlenmiş olan kabartmada güçlkle seçilebilen iki büst yan yana durmaktaydı. Sağ taraftaki büst daha uzun boylu olup sol tarafında asa benzeri bir betim bulunmaktadır. Büst, büyük bir olasılıkla Zeus'u betimlemektedir (Bronton adakları üzerindeki Zeus büstleri için bkz. Kat. No. 144, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 199, 253, 275, 278, 279, 281). Sol taraftaki büst de sadece silüet biçiminde seçilmekte olup solunda bir *kerykeion* taşımaktadır. Bu nedenle figürün tanrı Hermes'i betimlediği anlaşılmaktadır (Bronton adakları üzerindeki öteki Hermes betimleri için bkz. Kat. No. 171, 196 ve 275). Betimlerin alt kısmında oldukça kötü durumda olan üç satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a ve Hermes'e Adak

H. Şek.: □ ω Α □ Ε θ

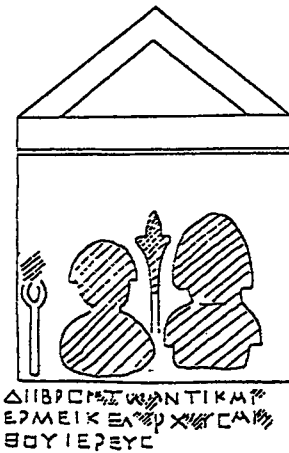

Fig. 80

Διὶ Βροντῶντι καὶ
2 Ἑρμῆϊ Κέλ[ε]ρ Χ[ρ]υσά[ν]-
θου ἱερεὺς

"Zeus Bronton'a
ve Hermes'e Khry-
santhos oğlu rahip
Keler (adağı sundu)."

Satır 1-2: Διὶ Βροντῶντι καὶ Ἑρμῆϊ. Adak, hem Zeus Bronton'a hem de Tanrı Hermes'e

adanmıştır. Yazıt sayısız Zeus Bronton adağı içerisinde, iki tanrının birlikte tapınım gördüğünü gösteren tek yazılı belgedir. Ancak, Zeus Bronton'la Hermes'in kültlerinin ortak yanlarının olduğuna işaret eden başka belgeler de vardır: Bronton adakları üzerindeki Hermes betimleri. Niş üzerinde Zeus Bronton'un yanı sıra Hermes betimlenmiştir. Öteki örnekler için bkz. Kat. No. 171, 196 ve 275 (*kerykeion* ve para kesesi ile).

Satır 2-3: Κέλ[ε]ρ ἱερεός. Adak bir rahip tarafından sunulmuştur. Keler, olasılıkla hem Zeus Bronton'un hem de Hermes'in rahibidir. Bu katalogda Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 302, 309, 310 ve 314.

Lykaonia (Kat. No. 302)

Kat. No. 302

Yayınlarda ne tür bir eser olduğu belirtilmemektedir. (Eser ile ilgili fotoğraf yoktur)

Bul. Y.: Kadınhanı (Pithoi)/Konya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Ramsay çalıştığı sırada eser Kadınhanı'nda durmaktaydı; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: Ramsay, Laodiceia Combusta, s. 235 vd. No. 1; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 9; Drew-Bear, Nouvelles, s. 49.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Ancak, yazıtın kopya edilme biçiminden ortasında bir motif olduğu düşünülebilir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a ve Astraptoun'a Adak

H. Şek.: C A W E

M H N	Ο Δ	2	Μηνόδ[ω]–	"İmparator
OCAP	X I E		[ρ]ος ἀρχιε[ρ]–	rahibi Meno–
YCΔII	BPOI	4	[ε]ύς Διὶ Βρον–	doros Zeus
TWNT	IKAI A		τῶντι καὶ 'Α–	Bronton'a
CTPA	ΠΤΟ	6	στραπτο[ῦ]–	ve Astrap–
N T I			ντι	toun'a adağı
Y X H		8	[ε]ύχη–	(sundu)."
N			v	

Fig. 81

Satır 1–3: Μηνόδ[ω]ρος ἀρχιε[ρ]εύς. Adak, bir imparator rahibi tarafından sunulmuştur. Cox ve Cameron, MAMA V, s. 99 vd. No. 207'deki yazıtta (Seyitgazi'den) geçen ἀρχιερ – – sözcüğü için şu yorumda bulunmuşlardır: "(Küçük) Asya kentlerinin epigrafisinde ἀρχιερεῖς sözcüğü, her zaman olmasa da, İmparator Kültü anlamına gelmektedir" (ἀρχιερεῖς in the epigraphy of the Asian cities are usually, though by no means always, of the imperial cult.). Bu katalogdaki öteki Zeus Bronton rahipleri için bkz. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 309, 310 ve 314.

Satır 3–6: Διὶ Βροντῶντι καὶ 'Αστραπτοῦντι. Adak, Zeus Bronton'a ve Astraptoun'a sunulmuştur. Burada, tanrıların adları Zeus Bronton ve (Zeus) Astraptoun şeklinde düşünülmelidir. Astraptoun'dan kastedilen Astrapton'dur (Astrapaios). Konu hakkında ve Zeus Astrapton'la ilgili olarak bkz. yuk. Kat. No. 66 ve krş. Kat. No. 297 ve 315.

Pamphylia (Kat. No. 303)

Kat. No. 303

Küçük Altar Parçası (Lev. 86)

Bul. Y.: Bilinmiyor; **Şimd. Y.:** Alanya Arkeoloji Müzesi; **Env. No.:** Yok; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 18 cm; **Gen.:** 15 cm; **Kal.:** 16 cm; **H. Yük.:** 2, 2–6 cm.

Yayın: Nollé et alii, Katalog, s. 125 vd. No. 2 Lev. 17, 2; SEG 35 (1985) s. 404 No. 1419; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1994 dipn. 316.

Es. Dur.: Küçük altarin alt kısmı kırılmış ve kaybolmuştur. Eserin başlık kısmı hayli zedelenmiştir. Yazıtın alt kısmı da kırık nedeniyle kayıptır.

Tanınm: Küçük altarin alçak başlık kısmı hafif bir profille gövdeye bağlanmaktadır. Altarin ön yüzünde düzgün yazılmış Eski Yunanca yazıtın ilk iki satırı okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a? Adak

H. Şek.: □

	Διὸς	"Zeus
2	Βρον–	Bron–
	[τῶν]–	[ton?]'un
4	[τος]	(altarıdır bu)."

Satır 2: Διὸς Βρον[τῶντος]. Yazarlar baş kısmı kalmış olan *epitethon*'u Βρον[τῶντος] olarak tamamlamakta ve adağın Zeus Bronton'a sunulmuş olduğunu belirtmektedirler. Ancak, Drew-Bear ve Naour yazıtın Διὸς Βρον[ταίου] şeklinde de tamamlanabileceğini ve dolayısıyla eserin belki Zeus Brontaios'a sunulmuş olabileceğini söylemektedirler. Zeus Brontaios için bkz. aş. No. 1–7. Her iki tanrı için de Pamphylia Bölgesi'nde başka adaklar belgelenmiştir. Altarin günümüzde bulunduğu yere götürülmüş olması olanaklıdır. Tanrının adının, ismin *genitivus* halinde olması bu altarin ona ait olduğunu, ona sunulduğunu göstermektedir. Tanrının adının *genitivus* halinde olduğu örnekler için bkz. Kat. No. 172 ve 315. Ayrıca krş. Nollé et alii, Katalog 1985, s. 125 No. 1 (Διὸς Κτησίου).

ANADOLU'NUN DIŞINDAKİ BÖLGELER (6.4.) (Kat. No. 304–315)

Roma (İtalya) (Kat. No. 304–313)

Yunanca Adaklar (Kat. No. 304–308)

Kat. No. 304

Küçük Altar (Lev. 86)

Bul. Y.: Roma (Via Appia Nuova)/İtalya; **Şimd. Y.:** Roma, Nasyonal Müze; **Env. No.:** 121043; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 44 cm; **Gen.:** 22 cm; **Kal.:** 15 cm; **H. Yük.:** (Latince yazıtın) 1, 2 cm, (Yunanca yazıtın) 2, 5 cm.

Yayın: Annibaldi, Scoperta, s. 98 No. 52; AE 1935, No. 128; Moretti, Note, s. 205 vd.; Fraser, Bibliography, s. 96; Manganaro, Nuove Ricerche, s. 53; Moretti, IGUR I, s. 120 vd. No. 138; Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1996 dipn. 323.

Es. Dur.: Altarın kaide kısmı kırılmıştır. Yunanca yazıtın alt kısmı kırıkla birlikte kaybolmuştur. Yazıtlar üzerinde (özellikle Latince yazıt üzerinde) yer yer darbeler vardır.

Tanınm: Küçük boyutta işlenmiş olan altarın dışa taşkın ve profilli başlık kısmı vardır. Köşe akroterleri işlenmiş olan başlıkta akroterler arasından şişkin görünümlü yuvarlak bir kısım yükselmektedir. Altarın ön yüzünde, başlık üzerindeki profilde iki satır Latince yazıt vardır. Gövde üzerinde ise, büyük ve özenli yazılmış Eski Yunanca yazıtın altı satırı okunmaktadır. Eserin üzerinde herhangi bir motif görülmemektedir.

Yaz. İçeriği: (Latince yazıt) İmparator Marcus Antonius Gordianus ile eşi İmparatoriçe Furia Sabinia Tranquillina'nın sağlık ve selametleri için sunu
(Yunanca yazıt) Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: A C E ω (Yunanca yazıtın)

Latince yazıt:

[IMP? C]AESA[RIS M.] A[NT]ONII GORDIANI AVG
FVRIAE SABINAE TRANQVILLINAE AVG

[Imp.? C]aesa[ris M.] A[nt]onii Gordiani Aug.
2 Furiae Sabiniae Tranquillinae Aug(ustae)

"(İmparator?) Kaiser M(arcus) Antonius Gordianus Aug(ustus)'un
(ve İmparatoriçe) Furia Sabinia Tranquillina Aug(usta)'nın
(sağlık ve selametleri için)"

Satır 1–2: Satırlarda söz konusu olan, İmparator Marcus Antonius Gordianus (III) (238–244) ve eşi Furia Sabinia Tranquillina'dır. İmparator için bkz. Kienast, Kaisertabelle, s. 194 vd. s. v. Gordian III. Altarın gövdesindeki Yunanca yazıtta adı geçen Aurelius Lampon ve annesi,

Zeus Bronton için sundukları bu altarı, İmparator Marcus Antonius Gordianus Augustus'un ve İmparatoriçe Furia Sabinia Tranquillinia Augusta'nın sağlık ve selametleri için adanmışlardır. Olasılıkla Anadolu kökenli olan bu şahıs ve annesi, kendi tanrılarına adağı sunarken yönetimdeki imparator ve eşine saygılarını dile getirmişlerdir. İmparatoriçe Tranquillinia'nın adı geçtiği için, yazıt, Gordianus'un Tranquillinia ile evlendiği 241 yılı ile öldürüldüğü 244 yılları arasından olmalıdır.

Yunanca yazıt:

	Διὶ Βροντῶντι	"Zeus Bronton'a
2	τὴν προτομὴν	Yenilmez [Tanrıça]
	τῆς ἀνεικήτου	Neotera'nın büstünü
4	Νεωτέρας	Aurel(ius) Lampon
	Αὐρηλ. Λάμπων	annesi ile birlikte
6	σὺν τῇ μητρὶ	(sundu?)."

Satır 2-4: τὴν προτομὴν τῆς ἀνεικήτου Νεωτέρας. Roma'da bulunmuş ve Zeus Bronton'a sunulmuş olan bu adak taşının üzerinde tanrıça Neotera'nın adı geçmektedir. Neotera'nın adı Mısır'da, Oxyrhynchos'ta (bugün El-Benesa) bulunmuş olan İmparator Caracalla Dönemi'nden bir dizi papyrus üzerinde geçmektedir. Tanrıça Neotera için bkz. Opperman, Neotera, s. 2478 s. v. Papyruslardan birinde "ἱερὸν τῆς Νεωτέρας" geçmektedir, krş. Ox. Pap. 12 No. 1449. Hatta bu yazıtın 11-31 satırları arasında "ξόανον Νεωτέρας χαλκοῦν μεικρόν" görülmektedir. Büyük bir olasılıkla, burada tanrıçanın bir tapınağı olmalıdır. Neotera'nın tanrıça Aphrodite ile özdeşleştirildiği de düşünülmüştür. Yazıtta tanrıçanın bir sıfatı verilmektedir: ἀνείκτης. Aurel(ius) Lampon isimli bir şahsın annesiyle birlikte Roma'da, Mısırlı tanrıça Neotera'nın büstünü Zeus Bronton'a adadığını öğreniyoruz. (Λάμπων adı Yunancadır ve şahsın doğulu kökenine işaret etmektedir.) Tanrıçanın büstü olasılıkla bu altaran üzerinde durmaktaydı. Büst bugün kayıptır. Adağı sunanların Anadolu'dan, daha doğrusu olasılıkla Phrygia-Güney Bithynia'dan Roma'ya gitmiş şahıslar olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. İmparatorluğun başkentinde o zamanki dünyanın hemen her yerinden insanların yaşadığı bilinmektedir. Adağın Frig tanrısı Zeus Bronton'a sunulmuş olması, adayanların Phrygia kökenli oldukları fikrini desteklemektedir. Tanrıya büst sunusu, özellikle de altar üzerindeki büst sunusu olgusu Güney Bithynia'da, bugünkü Bilecik ve çevresinde karşımıza çıkmaktadır. Bu çevreden bulunmuş ve olasılıkla Zeus Bronton'u betimleyen 30 civarında Zeus büstünün zamanında altarlarda üzerinde durdukları anlaşılmaktadır, krş. Akyürek, Bildliche Repräsentation, s. 28 vd (ve "Zeus Büstleri" kısmı). Buradaki anne ve oğul, büyük bir olasılıkla Bilecik çevresinden Roma'ya gitmiş ve orada kendi dini inançlarını sürdürmüşe benzerdir. Anne-oğul Roma'da tanıştıkları yabancı bir dini (Tanrıça Neotera'nın kültü) benimsemiş gözükmekte ve kendi tanrılarına bu tanrıçanın büstünü sunmaktadırlar. Roma'da Frig tanrısı Zeus Bronton'un bir (veya daha fazla, krş. aş. Kat. No. 310) tapınağı (veya kutsal alanı)

olduğu, orada bulunmuş bir dizi yazıttan anlaşılmalıdır, krş. aşağıdaki yazıtlar.

Tarih: Latince yazıt nedeniyle altar İ. S. 241–244 yıllarına tarihlenmektedir.

Kat. No. 305

Heykel Kaidesi (Lev. 86)

Bul. Y.: Roma (Via Appia Nuova)/İtalya; **Şimd. Y.:** Roma, Nasyonal Müze; **Env. No.:** 121044; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 50 cm; **Gen.:** 41 cm; **Kal.:** 12 cm; **H. Yük.:** 1–1, 5.

Yayın: Annibaldi, Scoperta, s. 98 No. 53; AE 1935, No. 129; Moretti, IGUR I, s. 121 No. 139; Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew–Bear–Naour, Divinités, s. 1996 dipn. 324.

Es. Dur.: Eserin heykel kısmı kırılmış ve kaybolmuştur. Kaide üzerinde heykelin durduğu yerde kırık parçalar görülmektedir.

Tanım: Kaide üzerinde duran heykel kayıp olduğu için ne tür bir heykel olduğu bilinmemektedir. Hafif bir eğri çizen kaidenin ön yüzünde üç satır Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Yüce Tanrı Bronton'a Adak

H. Şek.: C € Ω

Γενναῖος Κλαύδιος Εὐτύχης

2 Θεῶ Μεγάλῳ Βροντῶντι δῶρον
ἀνέθηκεν

"Gnaeus Claudius Eutykhes Yüce

Tanrı Bronton'a (bu) hediyeyi dikti."

Satır 1: Γενναῖος = Gnaeus.

Satır 2: Θεῶ Μεγάλῳ Βροντῶντι. Μέγας sıfatı için krş. Kat. No. 97, 172, 234, 235, 306 ve 308. δῶρον'dan tanrıya sunulan bu heykel kastedilmektedir.

Aşağıda Kat. No. 306 ile karşılaştırınız. Her iki adak da aynı şahıs sunmuştur ve olasılıkla her iki adak da aynı tapınaktan kaynaklanmaktadır.

Kat. No. 306

Yayınlarda nasıl bir eser olduğu belirtilmiyor. Belki bu adak da yukarıdaki eser gibi bir heykel kaidesidir, aş. bkz. (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Bilinmiyor ama Roma/İtalya olmalı; **Şimd. Y.:** Verona Müzesi? (Verona, Museo Maffeianno, Maffei M. Ver. 316, 1.); **Malz.:** Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: CIG III No. 5931; IG XIV No. 982; IGR I No. 59; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 1; Moretti, IGUR I, s. 150 No. 163; Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew–Bear–Naour, Divinités, s. 1996 dipn. 324. Eski yayınlar için bkz. yuk. yayınlar.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Yüce Tanrı Bronton'a Adak

H. Şek.: C € ω

2 Γναῖος Κλαύδιος Εὐτύχης Θεῶ Μεγάλω
Βροντ(ᾠ)ντι δῶρον ἀνέθηκεν (*sic*) "Gnaeus Claudius Eutykhes Yüce
Tanrı Bronton'a (bu) hediyeyi dikti."

Satır 1: Γναῖος = Gnaeus.

Satır 1-2: Θεῶ Μεγάλω Βροντ(ᾠ)ντι. Μέγας sıfatı için krş. Kat. No. 97, 172, 234, 235, 305 ve 308. Βροντ(ᾠ)ντι'deki *omega* taş üzerinde yoktur. δῶρον'dan tanrıya sunulan bu adak taşı (olasılıkla bir heykel) kastedilmektedir.

Yukarıda Kat. No. 305 ile karşılaştırınız. Her iki adağı da aynı şahıs sunmuştur ve olasılıkla her iki adak da aynı tapınaktan kaynaklanmaktadır.

Kat. No. 307

Dörtköşe Altlık? (Lev. 86)

Bul. Y.: Roma?/İtalya (Yazıt ilk olarak Segurier (Paris. 16932 vd. 298) ve G.Al. Oderico (Dissertationes et adnot. I, Roma 1765, s. 176) tarafından kopya edilmiştir); **Şimd. Y.:** Roma'da, Nasyonal Müze'de (eser önce Collegio Romano'da daha sonra da Kircherian Müzesi'nde korunmuştur); **Env. No.:** 40545; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 15 cm; **Gen.:** 14 cm; **Kal.:** 8 cm; **H. Yük.:** 1, 2-1, 5 cm.

Yayın: CIG III No. 5933; IG XIV No. 983; IGR I No. 60 ve krş. No. 1382; Moretti, IGUR I, s. 150 No. 164; Cox-Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 2; Landucci-Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1997 dipn. 331. Daha eski yayınlar için yukarıdaki yayınlara bakınız.

Es. Dur.: Eser üstten, alttan ve sağ tarafından kırılmıştır. Eserin üzerindeki yazıt da kırık nedeniyle zarar görmüştür.

Tanım: Dört köşe küçük altlık kırık olduğu için hatları anlaşılammaktadır. Eserin ön yüzünde üç satırlık Eski Yunanca yazıt görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Tanrı Bronton'a Adak

H. Şek.: Θ Ε Ω Σ

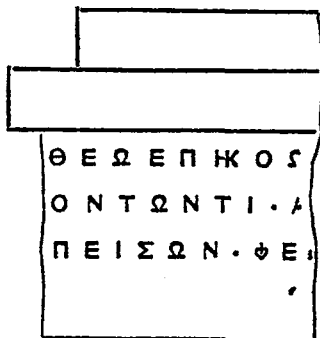

Fig. 82

2 Θεῶ Ἐπιχρόφ [Βρ]-
οντῶντι Α[ύρ. ?]
Πείσων εὐ[χὴν]

"Duaları işiten Tanrı
Bronton'a Α[urelius?]
Peison adağı (sundu)."

Satır 1-2: Θεῶ Ἐπηκόῳ Βροντῶντι. Bu yazıt Weinreich'ta geçmektedir: bkz. Θεοὶ Ἐπήκοοι, s. 12 No. 46. Yine Θεῶ Ἐπηκόῳ ifadesi için bkz. Weinreich, Ausgewählte Inschriften I. Bu ifade Kat. No. 171 ve 314'te de belgelenmektedir. Yukarıdaki yazıtta ikinci satır A[ύρ.] şeklinde tamamlanabilir.

Satır 3: IGR I No. 60'da εὐ[χὴν] yerine εὐ[χαριστήριον] şeklinde de tamamlanabileceği belirtilmektedir. Ancak, taş üzerinde bunun için yeterli yer gözükmemektedir.

Kat. No. 308

Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor. Belki de bronzdan bir eser üzerindedir, aş. bkz. (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Roma/İtalya (Kapitol'de. CIG III No. 5932'de "*edidit Boissardus P. III. p. 107. inde repetiit Gruterus p. XVIII. 1.*"); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: CIG III No. 5932 (Cox ve Cameron, MAMA V, s. 176'da bu yazıtın Zeus Bronton'a adandığının kuşkulu olduğunu söylemekte ama nedenini belirtmemektedirler) = CIL VI No. 3137; IG XIV No. 96.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Ancak, CIG III No. 5932'de "*aeri incisam*" ifadesi verilmektedir. Eser olasılıkla bronzdandır. Eserin üzerinde hem Latince hem de Eski Yunanca yazıt vardır.

Yaz. İçeriği: (Yunanca yazıt) Yüce Zeus Bronton'a Adak
(Latince yazıt) Iuppiter Optimus Maximus'a Adak

H. Şek.: E U A

Latince yazıt:

I · O · M		I(ovi) O(ptimo) M(aximo)	"Iuppiter Optimus Maximus'a
NVMISIVS	2	Numisius	Numisius,
ALBANIVS		Albanus	Albanus,
ANTISTEMIVS	4	Antistemius	Antistemius,
MINITES		Minites	Minites,
APTEMAS	6	Artemas	Artemas,
FAVSTVS		Faustus	Faustus
EX	8	ex	adak olarak
VOTO		voto	(sundular)"

Fig. 83

Satır 1: I(ovi) O(ptimo) M(aximo). Iuppiter'in Latince yazıtlarda sık karşılaşılan sıfatları *optimus maximus* (en iyi ve en büyük), olasılıkla tanrının tapınılan bütün Iuppiter'ler arasında en

saygın ve güçlüsü olduğunu vurgulamaktadır. Bu sıfatlarla Iuppiter'in muazzam gücü ve ayrıca, tanrının Roma Devlet'inin ideal ve fikirlerinin temsilcisi olduğu da vurgulanmaktadır, krş. Aust, Iuppiter, s. 722; Graf, Iuppiter, s. 78 ve Fears, Iupiter. *Iuppiter Optimus Maximus*'un en büyük ve ünlü tapınağı Roma'da, Kapitol'de İ. Ö. 509 yılında, ilk *consul*'lerin adadığı düşünülen muhteşem tapınaktır. Tanrı orada bir yanında Iuno, öteki yanında ise Minerva ile betimlenmiştir (Kapitolün Üçlüsü), krş. Krause, I.O.M. Saturnus, Lev. 9 No. 3–5. Ayrıca Tonans ile ilgili olarak krş. Weinstock, Tonans. Zeus Bronton'un adının *Iuppiter Optimus Maximus*'la ilişki içinde olduğunu bize aş. Kat. No. 312'de geçen "I·O·M·BRONTONTI" ifadesi göstermektedir. Yukarıdaki Latince yazıtta da büyük bir olasılıkla Zeus Bronton kastedilmektedir.

Satır 2–7: Yazıtın bu satırlarında adağı sunan altı şahsın isimleri vardır. Aralarında Yunanca bir isim de göze çarpmaktadır: Artemas (Ἄρτεμᾶς). Burada adı geçen şahıslar olasılıkla eserin üzerindeki Yunanca yazıtta sözü edilen οἱ τεχνεῖται olmalıdır. Olasılıkla altı zanaatkâr, masraflarını kurdukları meslek loncasından karşılayarak (bkz. aş.), bu eseri tanrıya hem Latince hem de Yunanca bir yazıtla adanmışlardır. Zanaatkârların neden Zeus Bronton'a bir adak sundukları konusu ise şimdilik cevapsız kalmaktadır. Ancak burada, Latince yazıtı aşağıdaki Yunanca yazıttan bağımsız düşünmek ve eserin iki kere kullanıldığını kabul ederek yazıtların ayrı zamanlara ait olduğunu söylemek de olasıdır.

Yunanca yazıt:

ΔΙΙ ΜΕΓΑ		Διὶ Μεγά-	"Yüce
ΛΩΙ ΒΡΟΝ	2	λῶ Βρον-	Zeus
ΤΟΝΤΙ ΟΙ		τῶ/ντι οἱ (<i>sic</i>)	Bronton'a
ΤΕΧΝΕΙΤ	4	τεχνεῖτ-	zanaatkârlar
ΑΙ ΑΝΕΘ		αὶ ἀνέθ-	(bu adağı)
ΗΚΑΝ	6	ἦκαν	diktiler.
K. X.		κ(οινοῖς) χ(ρήμασιν)	b(irlik) p(arasından)."

Fig. 84

Satır 1–3: Διὶ Μεγάλῳ Βροντῶ/ντι. Μέγας sıfatı için krş. Kat. No. 97, 172, 234, 235, 305 ve 306. Βροντῶ/ντι'deki *omega* taş üzerinde *omikron* olarak verilmiştir.

Satır 3–4: οἱ τεχνεῖται = οἱ τεχνῖται. Yazıttan zanaatkârların sanatın hangi dalıyla uğraştıkları anlaşılammaktadır. Belki de burada bronz işçiliğiyle uğraşan bir grup usta söz konusudur, krş. yuk. Tanım. Taşın üzerindeki Latince yazıtta bazı kişilerin adı geçmektedir, krş. yukarısı. Bu şahıslar belki de burada sözü geçen οἱ τεχνεῖται'dir. Her koşulda, Roma'da bir grup zanaatkârların Zeus Bronton'a adak sunduğu anlaşılmaktadır. Antik Dönem'de çeşitli meslek kolları, zanaatkârlar ve bunların oluşturdukları meslek birlikleri (loncalar) hakkında genel olarak bkz. Poland, Vereinwesen, s. 116 vd. Antik Dönem'de sanatçı ve zanaatkârların toplumdaki konumları hakkında genel olarak bkz. Weiler, Künstler–Handwerker; Mehl, Handwerker.

Satır 7: κ(οινοῖς) χ(ρήμασιν). İfadeden, sunulmuş olan bu adağın masraflarının olasılıkla sanatçılar tarafından kurulmuş bir loncanın ortak kasasından karşılandığı anlaşılmaktadır.

Latince Adaklar (Kat. No. 309–313)

Kat. No. 309

Yayınlarda nasıl bir eser olduğu verilmiyor (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Roma/İtalya; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; Malzeme ve ölçüler hakkında bilgi yoktur.

Yayın: CIL VI No. 2241; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 3; Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew–Bear–Naour, Divinités, s. 1996 dipn. 322. Daha eski yayınlar için yukarıdaki yayınlara bakınız.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'un bir rahibi tarafından sunulan adak (Zeus Bronton'a?)

L· IVLIVS· L· F· CLAV		L(ucius) Iulius L(ucii) f(ilius) Clau(dia tribu)
POLLITIANVS· SACER	2	Pollitianus sacer(dos)
DEI· BRONTONTIS		Dei Brontontis
DONVM· D· D	4	donum d(edit) d(edicavit)

"Claudia Tribu'sundan, Lucius
oğlu, Zeus Bronton'un rahibi
Lucius Iulius Pollitianus
adağı sundu ve kutsadı."

Satır 1: Clau(dia tribu). Roma'daki *tribu*'slardan birisi olan *Claudia Tribu*'su için bkz. Wissowa, *Claudia*, s. 2650 vd. Lucius Iulius Pollitianus *Claudia Tribu*'suna mensuptur.

Satır 2–3: sacer(dos) Dei Brontontis. Burada Zeus Bronton'un bir rahibi (Lucius Iulius Pollitianus) söz konusudur. Tanrının Roma'daki bir başka rahibi için krş. Kat. No. 310. Öteki Bronton rahipleri için bkz. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302 ve 314.

Kat. No. 310

Girlandlı Yuvarlak Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Roma/İtalya ("*In ecclesia S. Martini in Montibus, ara rotunda sertis acranis bubulis dependentibus circumdata [Smetius]*"); **Şimd. Y.:** Roma; Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: CIL VI No. 733; Dessau, ILS II.1, s. 157 No. 4226; Cumont, *Textes*, s. 104 vd. No. 61; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 4; Vermaseren, *Corpus Mithriacae*, s. 161 No. 360; Landucci–Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew–Bear–Naour, *Divinités*, s. 1995 vd. dipn. 318. Çok daha eski yayınlar için yukarıdaki yayınlara bakınız.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Girland ve bukranon'larla süslü yuvarlak altar.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton ve Hekate rahibi tarafından Mithras'a bir *Mithreum* adanması

DEO· SOLI· INVICTO· MITRHE (<i>sic</i>)		Deo Soli invicto Mitrhe (<i>sic</i>)
FL· SEPTIMIUS· ZOSIMVS· V· P·	2	Fl. Septimius Zosimus v(ir) p(erfectissimus)
SACERDVS· DEI· BRONTONTIS (<i>sic</i>)		sacerdus (<i>sic</i>) Dei Brontontis
ET· AECATE· HOC· SPELEVM	4	et Aecate hoc speleum
CONS	TITVIT	constituit

"Güneş Tanrısı Yenilmez Mithras'a
Zeus Bronton'un ve Hekate'nin
rahibi en mükemmel insan
Fl(avius) Septimius Zosimus
bu mağarayı (*Mithreum*) yaptırdı."

Satır 1: Taş üzerinde Mithrae yerine Mitrhe yazılıdır. Aslen Pers kökenli ve bir av, sözleşme (Persçede mithra bu anlama gelmektedir) ve kurban tanrısı olan Mithras ve Gizli (mistik) Dini, Roma İmparatorluğu'nda özellikle askerler ve imparatorluğun memurları arasında yayılmış ve Roma'nın en büyük dinlerinden birisi olmuştur. İmparatorluğun her yerinde bu dinle ilgili sayısız mağara, kabartma betim ve yazıt ele geçmiştir. Merkelbach, Mithras, s. VII (Önsöz)'de bu dini şöyle özetlemektedir: "*Mithras Dini kozmik bir dindir ve yedi ana felsefi gökyüzündeki yedi gezegenle ilgilidir. Bu felsefe Platoncular'ın fikirlerinden derinden etkilenmiştir. Mithras Dini'nde mağara olgusu çok önemli bir yere sahiptir ve buradaki her bir mağara aslında Platon'un Devlet'ini simgeler ve bu devlette insanlar zincire vurulmuştur. Mağaradaki bu insanların birinci görevi zincirlerinden kurtulmak ve ışığa yönelmektir. Mithras'ın mağarada boğayı öldürmesiyle dünya ve içindekiler yaratılmış olur. Bu olay da Platon'la, onun Timaios eserindeki görüşlerle yakından ilgilidir. Mithras Dini'nin bu kadar çok yayılması, bilim dünyasında, güçlenen Hıristiyanlığa bir tepki olarak algılanmak istenmiştir. Bu düşünce doğru değildir. Bu dine inananların Hıristiyanlar'dan çok farklı bir grubu oluşturdukları bilinmektedir. Bu dinin inananları Hıristiyanlar gibi İmparator Kültü'ne karşı cephe almış olan insanlar değildiler. Tam tersine, Mithras Dini bu insanlar için bir tür "sadakat" dini olmuştur. Çünkü, bu dinin inananları çok büyük oranda İmparatorluğa bağlı askerler ve memurlardı. Kültün ana merkezi de Roma'ydı. İmparator Konstantin Hıristiyanlığı devlet dini yapınca imparatorun bu sadık adamları artık Mithras Dini'nin inananları değil, iyi birer Hıristiyan olmuşlardı. Mithras'ın Gizli Dini ise, deyim yerindeyse, neredeyse karşı konulmaksızın yok olup gitmişti."* Mithras ve kültür hakkındaki en temel birkaç yayın için bkz. Cumont, Textes et Monuments; Vermaseren, Mithras; Vermaseren, Corpus Mithriacae; Merkelbach, Mithras; Beck, Mithraism; Jacobs, Mithrasmysterien. Ayrıca bkz. Schwertheim, Mithras; MacMullen, Paganism, s. 118 vd; Nilsson, Religion II, s. 668 vd.

Satır 2-4: Taş üzerinde sacerdos yerine sacerdos yazılıdır. Burada Zeus Bronton'un ve Hekate'nin bir rahibi (Flavius Septimius Zosimus) söz konusudur. Bu şahsın her iki tanrının

rahipliğini yapması, bu tanrıların ortak tapınım gördüklerini ve belki de ortak bir tapınakları olduğunu düşündürmektedir. Bu yazıt, Zeus Bronton'un Roma'da olasılıkla tanrıça Hekate ile ortak tapınım gördüğünü gösteren tek belgedir. Phrygia Bölgesi'nde, özellikle de Kuzeybatı Phrygia'da tanrıça Hekate'nin kültürünün yaygın olduğu, yörede bulunan birçok *Hekataia* ve adak yazıtlarından anlaşılmaktadır (bu adaklar tarafımdan toplanmış olup ayrıca incelenecektir). Hekate için genel olarak bkz. Kraus, Hekate, Phrygia Bölgesi için özellikle s. 166 vd.; Lochman, Grabsteine, s. 463 vd. Ancak, Phrygia'da ele geçen hiçbir Bronton yazıtında tanrıçanın adı geçmemektedir. Sadece, bölgede bulunmuş ve yurtdışına kaçırılmış (bugün Brüksel'de, krş. Cumont, Catalogue, s. 65 vd. No. 53) yuvarlak bir stelin (bkz. Lev. 89, metinde Şek. 10) üzerinde, Zeus'un yanında betimlenmiş olan *polos*'lu tanrıçanın Hekate olduğu düşünülmüştür, krş. Rodenwaldt, Zeus Bronton. Tanrının Anadolu'da (Phrygia'da) Hekate ile ortak tapınım görmediği anlaşılmaktadır. Bunun dışında, Zeus Bronton'un Roma'daki bir başka rahibi için krş. yuk. Kat. No. 309. Roma'da Zeus Bronton'un belki de birden fazla tapınağı vardı. Bundan başka, Mithras Kültü'nün Tanrıça Hekate ile bağlantısı bilinmektedir. Mithras Dini'nde Hekate "*dünyanın ruhunu*" simgelemektedir. Buna göre Hekate, Diana, Minerva ve Venüs'ten oluşmaktadır. Diana'nın yeri yürek olup "*düşünce ve fikirleri*" (νοῦς) temsil etmekteydi. Minerva akılda oturmakta ve "*tutkulu hisleri*" (θυμός), Venüs ise ciğerle özdeşleşip "*hazzi*" temsil etmekteydi. Tanrıçanın çevresinde dans eden üç genç kız ise, insan-öğlunun olasılıkla bu üç yönüne işaret etmekteydi, krş. Merkelbach, Mithras, s. 281 Fig. 21. Satır 4'de Aecate = Hecate.

Satır 4-5: hoc speleum constituit. Yazıttan rahip Flavius Septimius Zosimus'un Mithras için bir mağara, yani bir *Mithreum* yaptırdığı anlaşılmaktadır. Burada olasılıkla yapay oluşturulmuş bir kutsal alan söz konusudur. Zeus Bronton ve Hekate rahibi olarak Flavius Septimius Zosimus'un neden bir *Mithreum* yaptırdığı yazıttan anlaşılamamaktadır. Bu katalogta Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309 ve 314. speleum = spelaeum.

Kat. No. 311

Kabartmalı Stel (Lev. 87 a-c)

Bul. Y.: Roma/İtalya; **Şimd. Y.:** Roma, Kapitol Müzesi (Palazzo dei Conservatori, Braccio Nuovo). Stelin Kapitol Müzesi'ne gelene kadar uzun bir öyküsü vardır. Eser 16. yy'da Roma'da Getto'da durmaktaydı. Smetius ve Manutius tarafından "*in domo Hortensii Palini inter campum Florae et plateam Judaeorum*" biçiminde tanımlı yapılmıştır (Wrede-Harprath, Codex Coburgensis, s. 54). Yine, Pighius tarafından "*in domo Papirii Carpe Zucchi*" 'de görülmüştür ve Codex Coburgensis Ustası eseri burada çizmiştir (Wrede-Harprath, Codex Coburgensis, s. 54). Uzun yıllar Villa Doria Pamphilj'de kaldıktan sonra Kapitol Müzesi'ne getirilmiştir (bkz. CIL VI No. 432'deki notlar); **Env. No.:** 3324; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 70 cm; **Gen.:** 101 cm; **Kal.:** 9 cm.

Yayın: CIL VI No. 432; de Montfaucon, Antiquity, Lev. 13; Winckelmann, Monumenti, s. 63 vd. Fig. 50; Dessau, ILS II.1, No. 3046; Matz-Duhn, Antike Bildwerke III, s. 147 vd. No.

3773; Ramsay, Inscriptions, s. 123 vd.; Cook, Zeus II.1, s. 839 Fig. 795; Cox-Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 5; Vermeule, Drawings, s. 26 Fol. 48 No. 367 s. 72 No. 367 (Fig. 84); Wrede-Harprath, Codex Coburgensis, s. 54 No. 50; Calza et alii, Antichità, s. 102 vd. No. 124 Lev. 79; Schraudolph, Götterweihungen, s. 226 No. L75 Lev. 33; Landucci-Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43; Drew-Bear-Naour, Divinités, s. 1996 dipn. 321. Buraya alınmamış bir kısmı daha eski olan öteki yayınlar için yukarıdaki yayınlara bakınız.

Es. Dur.: Stel sol üst kenardan hafif kırılmıştır. Bütün kenarlarda zedelenmeler, yüzeyde ise küçük darbeler vardır. Bunların dışında eser oldukça iyi korunmuştur.

Tanım: Dikdörtgen biçimli bir mermer levha üzerine işlenmiş olan stelin sol kenarı yukarı doğru hafif daralmaktadır. Bu kenar sonradan kesilmiş izlenimi vermektedir. Stelin alt kenarı bir bant profil oluşturmaktadır. Üst ve sağ kenarlar çok hafif biçimde kavis yapmaktadır. Stelin üzerinde klasik betimler görülmektedir. Eserin yüzeyine hafif kabartma olarak üç figür işlenmiştir. Sol tarafta bir kaya üzerine oturmuş ve *lyra* çalan genç bir erkek figürü görülmektedir. Sağ tarafa dönük betimlenmiş olan figür gövdesinin üst kısmını çıplak bırakan *himation* giymiştir. Bu figürün ön kısmında, kayanın yanında, başını geriye çevirmiş ve olasılıkla panteri betimleyen bir hayvan figürü vardır. Yine *lyra* çalanın önünde, sağ tarafta arka arkaya duran ve sola dönmüş iki kadın betimi görülmektedir. Kollu *khiton* giymiş olan öndeki kadın sağ elinde küçük bir testi taşımaktadır. Onun arkasında *khiton* ve üzerine bir manto giyinmiş olan kadın ise, sağ elindeki küçük bir tabağı öne doğru uzatmaktadır.

Yaz. İçeriği: Iuppiter Sanctus Bronton'a Adak

IOVI SANCTO BRONTONTI AVR. POPLIVS ⚭

Iovi Sancto Brontonti Aur. Poplius

"Iuppiter Sanctus Bronton'a Aur(elius) Publius (sundu)."

Tarih: İ. S. 150/200 (Wrede-Harprath); Hadrianus Dönemi veya İ. S. 3. yy. (Schraudolph)

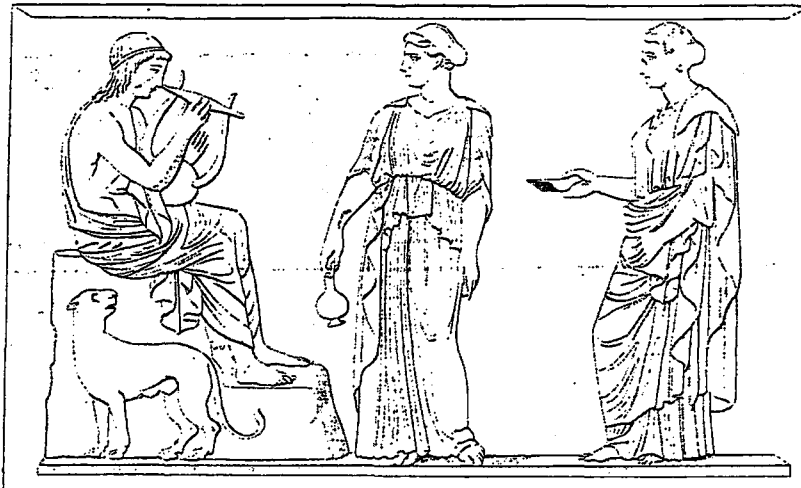

Fig. 85

Fig. 86

Stelin klasik tarzda betimleri ile yazıtı arasında ilişki kurmak oldukça güç gözükmemektedir. Bu durum steli ilk çalışanların (ve daha sonraki araştırmacıların) yorumlarından da anlaşıl-maktadır. *Lyra* çalan genç figür Iuppiter Bronton olarak anlaşıl-mak istenmiştir (Matz-Duhn). Genç Iuppiter'in Nympheler'in arasında betimlendiği de düşünölmüştür. Ya da bu figürün Apollon'u betimlediği düşünölmüş (Dessau) ve Iuppiter ile Apollon'un kültleri arasındaki ilişkilere değinilmiştir. Apollon'un yanı sıra, figür, Paris olarak da anlaşıl-mak istenmiştir (Schraudolph). Panter betimi ve *lyra* çalan figür ile burada Orpheus'un betimlendiği de düşünölmüştür (Winckelmann). Ayrıca burada, Zeus Bronton'un Orpheus veya Dionysos'u andıran yönünün vurgulandığı belirtilmiştir (Cook). Ayaktaki kadın figürleri ise, tanrıçalar olarak yorumlanmıştır. Burada karşımızda aslı olasılıkla İ. Ö. 5. yy.'dan olan bir kabartmanın Roma Dönemi'nden bir kopyası durmaktaydı (Vermeule). Eserin üzerindeki yazıt büyük bir olasılıkla sonradan yazılmıştır: "*Späte Buchstaben und in roher Weise auf den Reliefgrund selbst gesetzt*" (Matz-Duhn, s. 148). Kanımca, stelin üzerindeki kabarta ile yazıt ve Iuppiter Bronton arasında herhangi bir bağ yoktur. Burada, olasılıkla Phrygia kökenli olan Aurelius Publius bu steli tanrısı Zeus Bronton'a geç 2. yy.'da sunmuş olmalıdır.

Kat. No. 312

Heykel Kaidesi (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Roma (Via Appia Nuova)/İtalya; **Şimd. Y.:** Roma, Nasyonal Müze; **Env. No.:** Yayınlarda verilmiyor; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **Yük.:** 35 cm; **Gen.:** 18 cm; **Kal.:** 12 cm; **H. Yük.:** Yayınlarda verilmiyor.

Yayın: Annibaldi, Scoperta, s. 98 vd. No. 54; AE 1935, No. 130; Landucci-Gattinoni, Iuppiter Tonans, s. 147 dipn. 43.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Iuppiter Optimus Maximus Bronton'a Adak

I·O·M·		I(ovi) O(ptimo) M(aximo)
BRONTONTI	2	Brontonti
ARRVNTIA HYGIA		Arruntia Hygia
MATRONA	4	Matrona
VOTORVM SVORVM		votorum suorum
COMPOS	6	compos
PRO REDITVM DONVM (<i>sic</i>)		pro reditum donum (<i>sic</i>)
SOLVIT	8	solvit

"Iuppiter Optimus Maximus

Bronton'a

istekleri yerine gelmiş olan

Arruntia Hygia

Matrona

bunun karşılığında adak sözünü

yerine getirdi."

Satır 1–2: I·O·M·. *Iuppiter Optimus Maximus*'la ilgili olarak bkz. yuk. Kat. No. 308. Buradaki "I(ovi) O(ptimo) M(aximo) Brontonti" ifadesinden *Iuppiter Optimus Maximus* ile Bronton'un aynı tanrılar olarak anlaşıldığı düşünülebilir. Zeus Bronton'un Roma'nın büyük tanrılarında *Iuppiter Optimus Maximus* ile özdeşleştirildiği anlaşılmaktadır.

Satır 7: Satırda reditu yanlışlıkla reditum yazılmıştır.

Burada, Arruntia Hygia Matrona tanrıdan dileklerde bulunmuş ve gerçekleşince de, söz verdiği gibi, bu heykeli tanrıya sunmuş olmalıdır.

Kat. No. 313

Kırık Parça (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Roma (Via Appia Nuova)/İtalya; **Şimd. Y.:** Roma, Nasyonal Müze; **Env. No.:** Yayında verilmiyor; **Malz.:** Mermer; **Yük.:** 22 cm; **Gen.:** 10 cm; **Kal.:** 3 cm; **H. Yük.:** Yayında verilmiyor.

Yayın: Annibaldi, Scoperta, s. 99 vd. No. 59.

Es. Dur.: Yayında eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayında eserin tanımı yapılmamaktadır. Yazıt çok zarar görmüştür.

Yaz. İçeriği: Büyük bir olasılıkla Iuppiter Sanctus Bronton'a Adak

SO	
2	ICO	
	O . DICO	
4	OMNIPOTES	
	ANCTE CVIVS	
6	TREMET (terr) A	
	(ful)MINE	T
8	
	O . C	S
10	ET . F(rumen)	TA
	ALIGO RETRE	T
12	O NVBIBUS AEQ	
	(Iuppiter) (Sa)NCTE BRONTON	
14	(omnipotes?) ANGELE	

Yazıttaki tamamlama ve öneriler Annibaldi'ye aittir.

Kytaion (Kerç Boğazı/Karadeniz)

Kat. No. 314

Bilinmiyor (ölçülere göre bir stel?) (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Kytaion/Kerç Boğazı/Karadeniz (bkz. Harita 3); **Şimd. Y.:** Olasılıkla Kerç Müzesi;

Malz.: Bilinmiyor; **Yük.:** 1, 35 m; **Gen.:** 52–55 cm; **Kal.:** 15–17 cm; **H. Yük.:** 2, 5 cm.

Yayın: Latyshev, Kertscher Museum, s. 84 vd. No. 1; SEG 2 (1925) s. 82 No. 481; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 6; CIRB, No. 942; Drew–Bear–Naour, Divinités, s. 1994 dipn. 314.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı verilmemektedir.

Yaz. İçeriği: Duaları İşiten Tanrı Bronton'a adanan bir Tapınak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

{1} Ἀγαθῆ τύχη· Θεῶ Βροντῶντι Ἐπηκόφ ἡ πατρὶς Κοιτειτῶν {1}
τὸν ναὸν σὺν τοῦ παρακειμένου (*sic*)

2 οἴκου καὶ τοῦ περιούλου ἐποίησεν ἐκ θεμελίων ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλω-
μάτων ἐπιμεληθέντος τοῦ ἔργου
Ἰουλίου Συμμάχου Στρατονείκου τοῦ πρὶν ἐπὶ τοῦ Ἴππωνος {1} ὅς καὶ
ἀνέθηκεν χρυσοῦς δέκα δύο ὧν τοὺς
4 τόκους καταχωρεῖν κατὰ πᾶν ἔτος ἐς τὸ θεῖον πιστεύσας Ἰουλίῳ
Ψυχαρίωνι τῷ ἱερεῖ.

Ἐν τῷ ἀλφ' ἔτει καὶ μηνὶ Δεῖφ α'.

"Hayırlı Uğurlu Olsun! Duaları işiten Tanrı Bronton'a Koiteialılar'ın vatani tapınağı yanındaki yapıyla ve bunları kuşatan avluyla birlikte temelinden itibaren masraflarını kendi kasasından ödeyerek yaptırdı. Daha önce Hippon ismiyle çağrılan Symmakhos oğlu, Stratoneikos torunu Iulius eserin tamamlanmasını sağladıktan sonra, (tapınağa?) oniki altın Stater bağışladı (ve) onlardan elde edilecek yıllık faiz gelirlerini ise, dini işlerde kullanılmak üzere, rahip Iulius Psykharion'a emanet etti.

531 senesinde ve Deios Ayı'nın birinde."

Satır 1: Satırın başında ve sonunda fazladan birer *iota* harfi kazanmıştır. Harflerin satırın başında ve sonunda olması anlamsız olup dikkat çekmektedir. Burada belki de yazıtı ilk kopya edenin taşın üzerinde duran işaretleri yanlış yorumlaması söz konusudur. Harflerin yerinde güçlükle seçilen haçlar ya da sarmaşık yapraklarının durduğu düşünülebilir. Θεῶ Βροντῶντι Ἐπηκόφ. Benzer ifadeler için bkz. yuk. Kat. No. 171 ve 307. ἡ πατρὶς Κοιτειτῶν. Yazıtta adı geçen Koiteialılar, (olasılıkla Koiteia Kenti) Karadeniz'in, Kerç Boğazı'ndaki antik Kytaion

Kenti olsa gerektir (krş. Harita 3), bkz. CIRB, s. 524 No. 942 (Κύτα, Κύται, Κύταια, Κύταιον). Kentin kalıntıları bugün "Keremencik" denilen yerdedir. Son derece dik ve sarp bir kıyıda kurulmuş olan antik Kytaion'daki kalıntıların büyük bölümü bugün denize dökülmüş olup burada Ruslar tarafından kazılar yapılmıştır. Kentin tarihi ve kazılar hakkında bkz. Danoff, Pontos Euxeinos, s. 1129. σὺν τοῦ παρακειμένου. Satırda σὺν *praepositio*'su yanlışlıkla *genitivus* ile kullanılmıştır.

Satır 1-2: τὸν . . . τοῦ περιούλου. Tapınak ve bunun ek binası anlaşılan bir avlunun orta yerinde bulunmaktaydı. Yani binaların etrafı bir duvarla çevrili bulunuyordu.

Satır 2: ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων. Koiteialılar'ın vatani, yani Kytaion Kenti tanrının tapınağının, yanındaki yapının ve çevresindeki avlunun yapım masraflarını bizzat kendi kasalarından karşılamıştır.

Satır 3: ἐπὶ τοῦ ἱππῶνος daha önceki yayınlarda. Bu ifade, kanımca, τοῦ πρὶν (κεκλημένου) ἐπὶ τοῦ Ἰππῶνος şeklinde anlaşılmalıdır. Iulius, Roma ismini almadan önce bir Yunan ismi, yani Ἰππῶν ismini taşımaktaydı. Baba ve dedenin isminden de Iulius'un Yunan kökenli olduğu görülmektedir. Yazıtta kullanılan ifade, Yunanca yazıtlarda sık sık karşılaştığımız ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνος ὁ καὶ ὁ δεῖνα (filanca isimle de anılan) ifadesiyle karşılatırılabilir. ἐπί ile kullanılan bu tür formül ifadeler için bkz. Liddell – Scott, Lexicon, s. v. ἐπί A 2: κεκληθῆσθαι ἐπίτινος vb. Yine satır 3'deki χρυσοῦς (στατηῆρες) δέκα δύο şeklinde anlaşılmalıdır. 1 Attika altın Stater'i 20 gümüş Stater'e denk düşmekteydi. Buna göre, Iulius (Hippon) tapınağa ya da kente 240 gümüş Stater'e eşit altın sikke bağışlamıştı.

Satır 4: Ἰουλίῳ Ψυχάρῳ τῷ ἱερεῖ. Burada Tanrı Bronton'un bir rahibi söz konusudur. Bu katalogda Zeus Bronton'un birkaç rahibinin daha adı geçmektedir, krş. Kat. No. 2, 26, 32, 47, 48, 150, 271, 272, 294, 301, 302, 309 ve 310.

Satır 5: Ἐν τῷ ἀλφ' ἔτει καὶ μηνὶ Δεῖῳ α'. Yazıtta 531 yılı ve *Deios* Ayı'nın biri tarih olarak verilmektedir. Burada, Bosporos Krallığı'nda kullanılmış olan *aera* söz konusudur, krş. Leschhorn, Ären, s. 453 No. 205 c. Bu *aera*'nın başlangıcının İ. Ö. 297/6 yılları olduğunu Perl, Chronologie, s. 303 vd.'da göstermiştir. İ. S. 5. ve 6. yy.'lara kadar kullanılan bu *aera* hakkındaki ayrıntılı bilgi için bkz. Leschhorn, Ären, s. 44 vd. ve s. 86 vd. Buna göre, yazıtta verilen 531 yılı İ. S. 234/5 yıllarını göstermektedir. Eser, olasılıkla bu yıllarda dikilmiştir.

Tarih: İ. S. 234/5 yılları

Thera Adası (Santorin)/Yunanistan

Kat. No. 315

Küçük Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Thera Adası (Santorin)/Yunanistan; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Yayınlarda eserin malzemesi ve ölçüleri hakkında bilgi yoktur.

Yayın: IG XII 3 Suppl. 1359 ("*litterae . . . aetate Romana non antiquiores*") (krş. von Gärtringen, Beiträge, s. 222). IG XII 3 Suppl. 1360 numaralı altar (Διὸς Κοταιβάτα) bu altarın yanında durmaktaymış; Cox–Cameron, MAMA V, s. 172 No. ZB 7; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 282 s. v. Ἄστραπαῖος; Drew-Bear, Nouvelles, s. 49; Drew-Bear–Naour, Divinités, s. 1994 dipn. 315.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a ve Astrapton'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

Διὸς Βροντῶντος καὶ
2 Ἄστράπτοντος

"Zeus Bronton'un
ve Astrapton'un
(altarıdır bu)."

Satır 1–2: Διὸς Βροντῶντος καὶ Ἄστράπτοντος. Zeus Astrapton'la ilgili olarak bkz. yuk. Kat. No. 66 ve krş. Kat. No. 297 ve 302. Burada kastedilen Zeus Bronton ve (Zeus) Astrapton olmalıdır. Yine, adağın tanrıya ait olduğunu gösteren ve ismin *genitivus* halindeki ifadeler için bkz. yuk. Kat. No. 172 (Διὸς μεγίστου) ve 303.

ADDENDA (6.5.) (Kat. No. 316–317)

Kat. No. 316

Altar (Lev. 88) (Altar bu kataloğun hazırlanması tamamlandıktan sonra yayımlanmıştır. Eser, sıralamayı bozacağından kataloğun sistematigi içerisine alınamamış ve altarlarda kısmında incelenememiştir. Bu nedenle kataloğun sonuna eklenmiştir.)

Bul. Y.: İnönü/Eskişehir; **Şimd. Y.:** P. Frei eseri 1976 yılında İnönü'de (bir evde kapı eşiğinde kullanılmıştır) görmüştür. Taş, 1992 yılında İnönü'de pilot ve paraşüt eğitimi yapan havacılık okulunun bahçesinde durmaktaydı. Büyük bir olasılıkla bugün de oradadır; **Malz.:** Gri mermer; **Yük.:** 94 cm; **Gen.:** 31, 5–36 cm; **Kal.:** 23–26 cm; **H. Yük.:** 1, 7–2, 1 cm.

Yayın: Frei, *Inchriften und Reliefs*, s. 152 vd. No. 8 Lev. 22, 2.

Es. Dur.: Kapı eşiği olarak kullanılmış olan altar son derece kötü durumdadır. Eşikte kullanmak amacıyla ön yüzü hariç bütün yüzeylerinden kesilip düzleştirilmiştir. Arka yüzde bir kabartmanın izleri az da olsa görülmektedir. Ayrıca yuvarlak bir oyuk da vardır. Daha iyi korunmuş olan ön yüz son derece aşınmıştır. Altarın başlık kısmı üstten, kaide ise alt köşelerden kırılmıştır. Yazıt aşınmış ve birçok yerde artık okunamaz durumdadır.

Tanım: Başlık, gövde ve yüksek kaide kısımlarından oluşan altarın başlık kısmı iki bölmedir. Her bölmede kabartma motif vardır. Üst bölmede sadece alt kısmı kalmış olan bir büst kabartması seçilmektedir. Alt bölmede ise, sağ tarafa bakan bir kartal betimi vardır. Başlıkta, köşelerde iki aşamalı yuvarlak akroterler görülmektedir. Bölmeler kalın bir profille ayrılmaktadır ve profil üzerinde yazıtın ilk satırı bulunmaktadır. Başlığın alt kısmındaki kalın profil üzerinde yazıtın ikinci satırı bulunmaktadır. Eserin gövdesi üzerinde, üst kısımda iki öküz başı betimi, alt kısımda ise, Eski Yunanca yazıtın çok silinmiş dört satırı görülmektedir. Altarın öteki yüzleri çok zarar gördüğü için betim olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Sadece arka yüzde bir motifin silik izleri vardır.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a Adak

H. Şek.: E □ Λ

	['Αγα]θῆ τóχη·	"Hayırlı Uğurlu Olsun!
2	[Διὶ Βρον]τῶντι	Zeus Bronton'a
	[....]Σ[....]Λυσιμ[ά]–	Lysimakhos oğlu?
4	[χου κατὰ] ἐπιτα[γ]–	--- emir gereği
	[ἦν ---] ἀνέστη–	(bu altarı) dikti."
6	[σ]εν	

Satır 4–5: κατὰ ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36. Frei, 5. satırın βωμόν veya στηλήν olarak tamamlanabileceğini belirtmektedir.

Kat. No. 317

Altar Parçası (Lev. 88)

Bul. Y.: Korucu/Mihallıççık/Eskişehir (Taş, Korucu Köyü'nün 1 km güneyindeki antik bir mezarlıkta buldozerle yol açma çalışmaları sırasında bulunmuştur); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor;

Malz.: Beyaz mermer; **Yük.:** 28 cm; **Gen.:** 48 cm; **Kal.:** 42 cm; **H. Yük.:** 1, 1-1, 5 cm.

Yayın: Macpherson, Galatia, No. 64; Mitchell et alii, Catalogues, s. 68 vd. No. 54a Lev. 3. (Mitchell, dizin kısmında eserin katalog numarasını yanlışlıkla 74a olarak vermiştir.)

Es. Dur.: Altardan geriye sadece başlık profilinden bir parça kalmıştır.

Tanım: Altarın profil kısmı yumurta biçimli *kymation*'larla bezenmiştir. Başlık kısmında bitkisel motiflerle süslü akroterlerden bir kısmı görülmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Bronton'a ve Meter Plita ---'ye Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri hakkında bilgi yoktur.

[Δι̅ Βρ]οντῶντι καὶ Μητρὶ Πλιτα[---]	"Zeus Bronton'a ve Meter Plita ---'ye
2 [---]κράτης	--- krates (sundu)."

Satır 1: [Δι̅ Βρον]τῶντι καὶ Μητρὶ Πλιτα[---]. Altar Zeus Bronton'a ve Meter Plita---'ye adanmıştır. Macpherson tanrıçanın *epitethon*'u için Πλιτα[νδῆνη] önerisini getirmiştir. *Epitethon*'u bu şekilde tamamlamasına gerekçe olarak, Cn. Manlius Vulso'nun İ. Ö. 189 yılında Phrygia'dan Galatia'ya giderken geçtiği yerlerden olan Plitendum'u (Galatia'da) göstermekte ve *epitethon*'un bu yer isminden kaynaklanmış olabileceğini belirtmektedir, krş. Liv., 38.18.1. Fakat, kent henüz lokalize edilmemiştir ve Sakarya'nın güneyinde olduğu söylene-memektedir. J.G.C. Anderson (Exploration, s. 311 vd.) Körte'nin Manlius'un izlediği güzergâh hakkındaki düşüncelerine dayanarak (Körte, Studien II, s. 1 vd.) kentin Amorium'un doğu veya kuzeyinde bir yerde olabileceğini belirtmektedir. Ancak, Livius'ta kentin adının okunuşu kesin değildir, bu konu hakkında bkz. Mitchell et alii, Catalogues, s. 68 vd. No. 54a. Plitandene *epitethon* olarak belgelenmemiştir ve Meter Plitandene isimli bir tanrıça bugüne kadar tanınmamaktadır. Vermaseren bu yazıtı Kybele Korpusu'na almamıştır, krş. Vermaseren, CCCA. Vermaseren, Mitchell'in (Catalogues, s. 398) kitabının dizin bölümünde eserin katalog numarasını yanlışlıkla 74a olarak vermesinden dolayı bu eseri görememiş olmalıdır. Bu yazıtın Zeus Bronton adakları içinde özel bir önemi vardır. Yazıt, Zeus Bronton'un ana tanrıça ile ortak tapınım gördüğünü gösteren ilk ve tek yazılı belgedir. Yüzlerce Bronton adağı içinde bir Kybele Heykelciği'nin de tanrıya adandığı bilinmektedir, krş. yuk. Kat. No. 215. Bu adak tipi Zeus Bronton için yaygın olarak kullanılmamış olsa da, tanrı ile ana tanrıça arasında buradaki yazıtın da gösterdiği gibi bir kült birliği olmalıdır.

Satır 2: [---]κράτης. Burada söz konusu olabilecek erkek adı için bkz. Dornseiff-Hansen, Rückläufiges , s. 170 vd. s. v. -κράτης.

ZEUS BRONTAIOS (7) (No. 1–7)

No. 1

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Çakırca (Kyzikos çevresinden, Manyas Gölü'nün güneyinde); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor.

F. W. Hasluck'ın çalışması sırasında stel, Çakırca'da bir evde durmaktaydı.; **Malz.:** Mermer;

Yük.: 75 cm; **Gen.:** 48 cm; **Kal.:** Yayınlarda verilmiyor; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Hasluck, Inscriptions, s. 66 No. 12; Cook, Zeus II.1, s. 835; Fehrle, Brontaios, s. 613; Robert, Hellenica VII (1949), s. 32; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 292 vd.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır. Ancak, Hasluck stelin üzerinde dört insan, bir sığır ve de bir altar betimi olduğunu belirtmektedir.

Yaz. İçeriği: Zeus Brontaios'a Adak

H. Şek.: Α Ε Σ Κ Θ Ξ Ω

2 Μελέαγρος καὶ Θεόξενος
καὶ Μένανδρος οἱ Πρωτομάχου
Διὶ Βρονταίωι εὐχὴν

"Protomakhos'un oğulları
Meleagros ve Theoksenos ve
Menandros Zeus Brontaios'a
adağı (sundular)."

No. 2

Yayınlarda ne tür bir eser olduğu belirtilmiyor (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Hanköy/Eskipazar/Çankırı (Kaisereia/Hadrianopolis); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. E.

Legrand'ın çalışması sırasında eser, Hanköy'de durmaktaydı; Yayında eserin malzemesi ve ölçüleri verilmiyor.

Yayın: Legrand, Inscriptions, s. 95 vd. No. 7; Robert, Hellenica VII (1949), s. 32 dipn. 4; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 293; Marek, Stadt, s. 193 No. 17.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Brontaios'a Adak

H. Şek.: Ω C A E K

2 [Διὶ Β]ρονταίωι Μαρ[---]
[ὑπὲρ ἑαυτοῦ?] καὶ τέκνων εὐχῆς χάριν

"Zeus Brontaios'a Mar---
oğlu Marianos (kendisi?) ve
çocukları (için) adak gereği (sundu)."

Satır 1: Baba adı Μαρ[---] şeklinde kalmıştır. Burada belki yine Marianos söz konusudur.

Satır 2: [ὑπὲρ ἑαυτοῦ?] καὶ τέκνων. Satırın başı Legrand tarafından tamamlanmıştır.

No. 3

Altar (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Bilinmiyor. Ancak, eser G. Jacobi tarafından Kastamonu'da kopya edilmiştir (Pompeiopolis çevresinden olmalıdır); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Mermer; Yayınlarda eserin ölçüleri verilmiyor.

Yayın: Jacopi, Paflagonia, s. 4; Marek, Stadt, s. 143 No. 26; SEG 43 (1993) s. 341 No. 919.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Brontaios Ksibenos'a Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri verilmemektedir.

	Διὸ Βροντα[ί]–	"Zeus Brontaios
2	φ Ειβήνωφ, Χ[ρησ]–	Ksibenos'a Nestor
	τος Νέστωρ–	oğlu Khrestos
4	ος εὐχῆς χά[ρ]–	adak gereği
	ιν ἀνέθηκ[εν]	(bu altarı) dikti."

Satır 1–2: Διὸ Βροντα[ί]φ Ειβήνωφ. Jacobi 1. ve 3. satırlar arasını yanlış okumuştur: Διὸ Βροντα(ί)φ Σιβήνωχ|τος. Ch. Marek, Ahmet Gökoğlu'nun Kastamonu Müzesi'nde saklanan notları arasında bu esere ait bir fotoğraf bulmuş, yazıtı yeniden okumuş ve Jacobi'nin yanlışını düzeltmiştir. Yukarıdaki yazıt Marek'in kopyasıdır. Zeus Brontaios'un bir *epitethon*'u olarak gözüken Ksibenos olasılıkla bir *toponym*'dir.

No. 4

Stel (Lev. 88 No. Zeus Brontaios 4)

Bul. Y.: Stel ilk olarak, Le Bas tarafından Karacabey'de–Kyzikos çevresinde (Bursa), Rum Kilisesi Hagia Paraskévi'nin duvarına örülmüş olarak görülmüştür. Stel, buradan İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne getirilmiştir; **Şimd. Y.:** İstanbul Arkeoloji Müzeleri; **Env. No.:** 3; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 1, 10 m; **Gen.:** (alınlık) 47 cm; (kaide) 50 cm; **Kal.:** 10, 5 cm; **H. Yük.:** 2 cm; **Kabartmanın Yük.:** 50 cm; **Gen.:** 40 cm.

Yayın: Le Bas–Waddington, Inscriptions, s. 274 No. 1099; Schmidt, Aus Constantinopel, s. 134 vd. No. 3; Hasluck, Inscriptions, s. 66 No. 12; Mendel, Catalogue İstanbul III, s. 47 vd. No. 842; Cook, Zeus II.1, s. 833 vd. Fig. 793; Ferri, Zeus di Bitinia, s. 253 Fig. 16; Fehrle, Brontaios, s. 613; Robert, Hellenica VII (1949), s. 31; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 292; Schwertheim, Kyzikos, s. 7 vd. No. 5 Lev. 3 Fig. 7; Vollkommer, Zeus, s. 383 No. 141. Stelle ilgili öteki yayınlar için bkz. Schwertheim, Kyzikos, s. 7.

Es. Dur.: Stel, ufak çiziklerin dışında iyi durumdadır.

Tanım: Dört köşeden oluşan stelin üst kısmında kabartma biçimli üçgen alınlık oluşturulmuştur. Alınlığın içinde bitki ve yapraklardan oluşan süs motifleri ve dört yapraklı rozet be-

timi vardır. Stelin üst sağ ve sol köşeleri kabartma biçimli palmet akroterlerden oluşmuştur ve bunların önünde dört yapraklı rozet betimleri vardır. Alınlığı, alt kısımda sütun biçimli ve çift profilden oluşan bölümler taşımaktadır ve steli sağ ve sol yanlardan sınırlamaktadır. Stelin üzerine kabartma biçiminde figürler işlenmiştir. Sağda serbest duran yüksekçe bir altlık üzerinde Zeus durmaktaydı. Tanrı uzun bir giysi içinde sol elinde bir asa taşımaktadır. Yıldırım demeti taşıyan sağ elini havaya kaldırmıştır. Tanrının yanında ve aynı altlık üzerinde bir kartal durmaktaydı. Bu figürlerin solunda, yuvarlak bir altlık üzerinde duran bir Herme ile Herme'nin sağ omuzuna dayalı *kerykeion* görülmektedir. Hermes figürünün durduğu altlık, Zeus'un durduğu altlıktan biraz yukarıda betimlenmiştir. Hermes ile Zeus arasında, havada asılı biçimde duran ve üzerinde girland asılı olan küçük bir altar betimlenmiştir. Altarın üzerinde üçgen biçimli bir nesne durmaktaydı. Bu betimlerin alt kısmında, yere uzanmış biçimde resmedilmiş, uzun giysili bir şahıs vardır. Bu figürün altında ise, tabula ansata içerisine yazılmış altı satırlık Eski Yunanca yazıt okunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Hypsistos Brontaios'a Adak

H. Şek.: Ω C E E Θ Ψ A

Τιβέριος Κλαύδιος
2 Σύντροφος Διὶ
'Υψίστῳ κατ' ἐπιτα-
4 (vac) γῆν ἐκ τῶ(ν) ἰδί- (sic)
ων ἀνέθηκεν
6 (vac) Βρονταίῳ

"Tiberius Claudius
Syntrophos
Zeus Hypsistos'a
(bu steli tanrının)
emri gereği
kendi servetinden
dikti. Brontaios'a"

Fig. 87

Fig. 88

Satır 2–3 ve 6: Διὶ Ὑψίστῳ Βρονταίῳ. Zeus Hypsistos hakkında bilgi ve kaynak için bkz. Schwertheim, Kyzikos, s. 8 ve ayrıca metinde Zeus Brontaios kısmı. Yazıtta Brontaios *epitethon*'unu alt kısma ayrı olarak yazılmıştır. Schwertheim bu *epitethon*'un Zeus Hypsistos'a ek olarak yazıldığını düşünmekte ve böylece tanrıya yağmur ve fırtına getiren bir özellik verildiğini belirtmektedir. Adağın, yağmur dileğiyle sunulmuş olabileceğini, Bithynia'da bulunmuş olan sayısız Zeus Bronton yazıtlarına ve içlerinde geçen περὶ καρπῶν ifadelerine dayandırarak belirtmektedir. Zeus Brontaios, Ksibenos *epitethon*'uyla da belgelenmiştir: Διὶ Βρονταίῳ Εἰβηνῶ, bkz. yuk. No. 3.

Satır 3–4: κατ' ἐπιταγήν. Bkz. yuk. Kat. No. 36. Mendel, yerde yatan figürün Synthrophos olduğunu belirterek onun rüyasında Zeus Hypsistos'tan steli adaması konusunda emir aldığını söylemektedir. Bu haberi Synthrophos'a Hermes'in getirdiğini belirtmektedir. Cook ise, Synthrophos'un Zeus'un yıldırımıyla arınıp temizlendiğini ve işaretlenmiş yere yüz üstü yattığını, böylece bu steli Zeus Hypsistos Brontaios'a dikmesi için uyarıldığını belirtmektedir. L. Robert Cook'un yorumunu daha mantıklı bulmaktadır.

Satır 4–5: ἐκ τῶ(ν) ἰδίῳ(ν) ἀνέθηκεν. Synthrophos steli kendi parasıyla dikmiştir. τῶν'daki *ny* unutulmuştur.

Tarih: Eser, Schmidt ve Schwertheim tarafından İ. S. 2.–3. yüzyıllara tarihlenmektedir.

Eserin üzerindeki Hermes betimi, Zeus Brontaios ile Hermes arasında bir kült ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bkz. aş. No. 6.

No. 5

Bir Hera Heykeli'nin Kaidesi (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Meset/Cide/Kastamonu; **Şimd. Y.:** Bilinmiyor; **Malz.:** Yayınlarda verilmiyor; **Yük.:** (yazıt) 6, 5 cm; **Gen.:** (yazıt) 40 cm; **H. Yük.:** 2 cm.

Yayın: Rohde, Inschriftenfunde, s. 71 No. 4; Kretschmer, XHTTAS, s. 128; Cook, Zeus II.1, s. 833 vd. Fig. 793; Robert, Hellenica VII (1949), s. 32 dipn. 4; J. – L. Robert, Bull. Épig. 1941, No. 142 ve 1944, No. 176a; Schwabl, Zeus I. Epiklesen, s. 293.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Brontaios'a Adak

H. Şek.: □ ω Θ

Ἀγαθῇ τύχῃ · Διὶ Βρονταίῳ τὴν Ἥραν
2 ἀνέθηκεν Γάιος Τειμοθέου ὁ καὶ Χηττῶς
ἐκ τῶν ἰδίῳ(ν) κατ' εὐχὴν

"Hayırlı Uğurlu Olsun! Zeus Brontaios'a
Hera'yı (heykelini) Teimotheos oğlu,
bir adı da Khetas olan, Gaius kendi
servetinden adak gereği dikti."

Satır 1: τὴν Ἥραν. Zeus Brontaios'a bir Hera heyeli adanmıştır.

Satır 2: Γάιος Τειμοθέου ὁ καὶ Χηττῶς. Gaius'un bir adı da Khetas'tır. Χηττῶς için bkz. Kretschmer, XHTTAS, s. 128.

No. 6

Stel (Lev. 88 No. Zeus Brontaios 6)

Bul. Y.: Çiftlik Köy'de denize yakın bir yerde bulunmuştur (L. Robert'e göre). Yalova'da (İstanbul) Kara Kilise çevresindedir; **Şimd. Y.:** İstanbul Arkeoloji Müzeleri; **Env. No.:** 4857; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 41 cm; **Gen.:** 56 cm; **Kal.:** 10 cm; **H. Yük.:** 9 cm.

Yayın: Robert, *Hellenica VII* (1949), s. 30 vd. No. 1 Lev. 6, 2–3; Schwabl, *Zeus I. Epiklesen*, s. 293; Corsten, *Apameia–Pylai*, s. 121 vd. No. 115; Vollkommer, *Zeus*, s. 382 No. 118. Eserle ilgili öteki yayınlar için bkz. Corsten, *Apameia–Pylai*, s. 121.

Es. Dur.: Eser genel olarak iyi durumdadır.

Tanım: Stelin üzerinde üstte üç satırlık Eski Yunanca yazıt, altta ise hafif derinleştirilmiş bir alanda kabartma olarak solda bir altar üzerinde duran kısa boylu Hermes betimi, onun yanında yine küçük boyda bir altar bulunmaktadır. Bu altarın yanında Zeus sağ elinde bir libasyon kabı ile altar üzerinde libasyon yapmakta, sol eli ile de asasını tutmaktadır. Zeus ayakta ve oldukça uzun boylu olarak betimlenmiştir. Üst gövdesi çıplaktır. Zeus'un sağ yanında yerde bir kartal durmaktaydı. Kartalın yanında, sağda tanrıça Demeter sağ elinde meş'ale, sol elinde ise asa taşır durumda betimlenmiştir. Tanrıçanın başında Kalathos bulunmaktadır.

Yaz. İçeriği: Zeus Brontaios'a ve Demeter'e Adak

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri verilmiyor.

2	Κλαύδιος θ[ρ]επτός ὑπὲρ τοῦ πάτρωνος αὐτοῦ Ποπλίου Ἀρρίου Πυράμου Δεὶ Βρονταίῳ καὶ Δή[μητ]ρι εὐχαριστήριον	"Besleme Claudius kendi efendisi Publius Arrius Pyramos için Zeus Brontaios'a ve Demeter'e (bu steli) bir şükran (borcu olarak sundu)."
---	--	---

Satır 1–2: Κλαύδιος θ[ρ]επτός. Adak, tanrılara bir besleme tarafından adanmıştır ve besleme olasılıkla köle statüsündedir. Besleme (burada ὁ θρεπτός) sözcüğü için krş. yuk. Kat. No. 78. Κλαύδιος = Claudius. Robert efendinin ikinci adını Δρύου olarak vermektedir. Fakat Corsten, adı bir başka okumaya (krş. Corsten, *Apameia–Pylai*, s. 121) dayanarak Ἀρρίου olarak vermektedir ve bunun Latincedeki Arrius olduğunu belirtmektedir.

Satır 3: Δεὶ Βρονταίῳ καὶ Δή[μητ]ρι. Adak, hem Zeus Brontaios'a hem de Demeter'e sunulmuştur. Her iki tanrının kültleri ilk kez birlikte belgelenmektedir. Eserin buluntu yeri olan Çiftlik Köy'de her iki tanrının ortak tapınım gördüğü bir kutsal alan olmalıdır, krş. aş. No. 7. Robert, Zeus Olympios ve Astrapaios ile Demeter Karpophoros'un kültlerinin karşılaştırmasını yapmakta ve ilgili belgeleri saymaktadır: *Hellenica VII* (1949), s. 32 dipn. 5. εὐχαριστήριον. Besleme Claudius tanrılara olan şükran borcu nedeniyle bu adağı sunmaktadır. Burada bu tanrıların Claudius'un efendisine bir iyiliği söz konusu olsa gerektir. Hermes betimi, olasılıkla Brontaios ile Hermes arasında bir kült ilişkisi olduğunu göstermektedir. Bkz. yuk. No. 4.

Tarih: İ. S. 1. yy. (Vollkommer, Zeus)

No. 7

Stel (Eser ile ilgili fotoğraf ya da çizim yoktur)

Bul. Y.: Çiftlik Köy, Kara Kilise'nin doğusunda (Yalova/İstanbul); **Şimd. Y.:** Bilinmiyor. Yayınlarda belirtilmiyor; **Malz.:** Beyaz mermer; **Yük.:** 43 cm; **Gen.:** 67 cm; **Kal.:** 26 cm; **H. Yük.:** Yayınlarda verilmemektedir.

Yayın: Robert, *Hellenica VII* (1949), s. 32 vd. No. 2; Schwabl, *Zeus I. Epiklesen*, s. 293; Corsten, *Apameia–Pylai*, s. 122 vd. No. 116.

Es. Dur.: Yayınlarda eserin durumu hakkında bilgi yoktur.

Tanım: Yayınlarda eserin tanımı yapılmamaktadır.

Yaz. İçeriği: Onur yazıtı. Adı yazıtın üzerinde kaybolmuş bir kişi, *Brontaiist*'ler aracılığıyla onurlandırılmaktadır.

H. Şek.: Yayınlarda harf şekilleri verilmemektedir.

-----	"-----"
2 τειμᾶσαι τὸν ἄνδρα παρὰ τοῖς θεοῖς ταλαμῶνι λίθου λευκοῦ ἔχοντα ἐνκεχαραγμένους	(Bu) insanı tanrıların (heykellerinin) yanında, üzerine altından çelenkler işlenmiş beyaz taştan (mermerden bir) telamon'la (stelle) onurlan-
4 στεφάνους χρυσέους, τειμᾶς καὶ εὐχαριστίας χάριν·	dırmaya, onur ve hayırseverlik nedeniyle ----- (karar verdi.)
6 ἐπιμελητέντων τᾶς ἀναστάσεως τοῦ ταλαμῶνος τῶν Βρονταῖστᾶν	Telamon'un dikilmesi görevini <i>Brontaiist</i> 'ler yerine getirmelidir."

Satır 1: τειμᾶσαι τὸν ἄνδρα. Stelin bulunduğu çevrenin (Yalova ve çevresi) Antik Dönem'de Byzantion'a ait olması nedeniyle, yazıtta Dor Lehçesi'ne ait birçok kullanım gözlemlenmektedir. Burada τειμᾶσαι, τιμῆσαι yerine kullanılmıştır (Bkz. aş. satır 4, 6 ve 7).

Satır 1–2: παρὰ τοῖς θεοῖς. Bu ifadeden kasıt, stelin tanrıların heykellerinin yanına dikilmesi gerektiğidir. Aynı bölgeden bulunan öteki *Brontaios* yazıtının da (bkz. yuk. No.: 6) gösterdiği gibi, bu stelin Zeus *Brontaios* ve Demeter'in heykellerinin yanına dikilmesi gerekiyordu. Her iki stelin de buluntu yeri olan Çiftlik Köy'de Zeus *Brontaios* ve Demeter'in tapınım gördüğü ortak bir kutsal alan olmalıdır. Büyük bir olasılıkla, kutsal alanda bu tanrıların heykelleri dikili duruyordu. Bkz. Corsten, *Apameia–Pylai*, s. 122 vd. No. 116.

Satır 2: ταλαμῶνι λίθου λευκοῦ. ταλαμῶνι Dorca olup burada τελαμῶνι yerine kullanılmıştır. Bkz. Corsten, s. 123 ve Robert, *Hellenica VII* (1949), s. 33 vd. Sözcüğün kullanımı için bkz. aynı eser s. 118 No. 113. Bu sözcük sık olarak Propontis ile Karadeniz Bölgesi'ndeki yazıtlarda στήλη yerine kullanılmıştır. λευκὸς λίθος mermer için kullanılan bir deyimdir (Corsten, s. 118 No. 113). τελαμών (veya στήλη) λευκοῦ λίθου zamanla kalıplaşan bir formül olmuştur ve yazıtı taşıyan stel mermerden olmasa bile kullanılabilir hale gelmiştir (Corsten). ταλαμών veya τελαμών hakkında bkz. ayrıca Şahin, *Zeus Astrapios*, s. 223. Şahin burada zengin örnekler vermekte ve bu sözcükle kastedilen stel tipi için şunları yazmaktadır: "Wenn man sich die bisherigen Belege und die Formen der Schrifträger vor Augen hält, bezeichnet

der Begriff eine großgeschnittene Stele in der Form einer Platte (z. B. die hier behandelte Stele) oder einer Basis (z. B. in I.K. 10, 2 nr. 1293)".

Satır 3-4: ἔχοντα ἐνκεχαραγμένους στεφάνους χρυσεούς. *Participium* ἔχοντα burada ταλαμῶνι'ye bağlı olarak anlaşılmalıdır. Stelin üzerine altından çelenk kabartmaları kakılmış olmalıdır.

Satır 4-5: τειμᾶς καὶ εὐχαριστίας χάριν. Dor Lehçesi'nde yazılmış olan τειμᾶς, τιμῆς yerine kullanılmıştır. Bu ifadelerle onurlandırma nedeni açıklanmaktadır.

Satır 6-7: ἐπιμελητέων τᾶς ἀναστάσεως τοῦ ταλαμῶνος τῶν Βρονταῖστᾶν. Dor Lehçesi'nde yazılmış olan τᾶς, τῆς yerine ve Βρονταῖστᾶν, Βρονταῖστῶν yerine kullanılmıştır. *Brontaiist*'ler Zeus Brontaios Kültü'nün cemaat üyeleri olmalıdırlar. Cemaatin ismi tanrının *epitethon*'undan oluşturulmuştur. Bkz. Corsten, s. 123 (No. 116'nın devamı).

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Nalan Eda AKYÜREK ŞAHİN

122565
3.cilt

PHRYGIA'DA ÇİFTÇİ TANRISI: "DII BRONTONTI EUKHEN"

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

122565
3.cilt

Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü

Doktora Tezi

CİLT III

(HARİTALAR VE LEVHALAR)

Antalya, 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafındanEskiçağ Dilleri ve Kùltürleri.....
Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ OLARAK kabul edilmiştir.

İmza

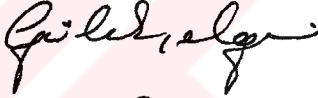
Başkan : Doc. Dr. A. Vedat GELGİN

Üye (Danışman): Doc. Dr. Mustafa ADAK

Üye : Prof. Dr. Gökler GELGİN

Üye : Prof. Dr. Sencer SAHİN

Üye : Doc. Dr. Burhan VARKIVANÇ

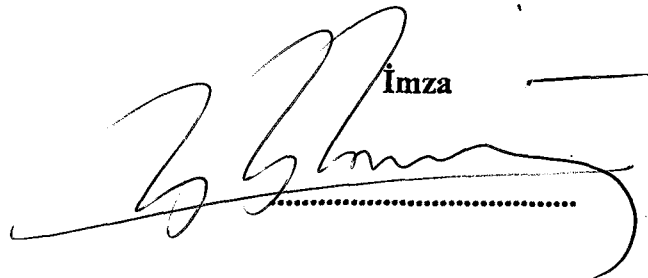
Üye :

**Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../...

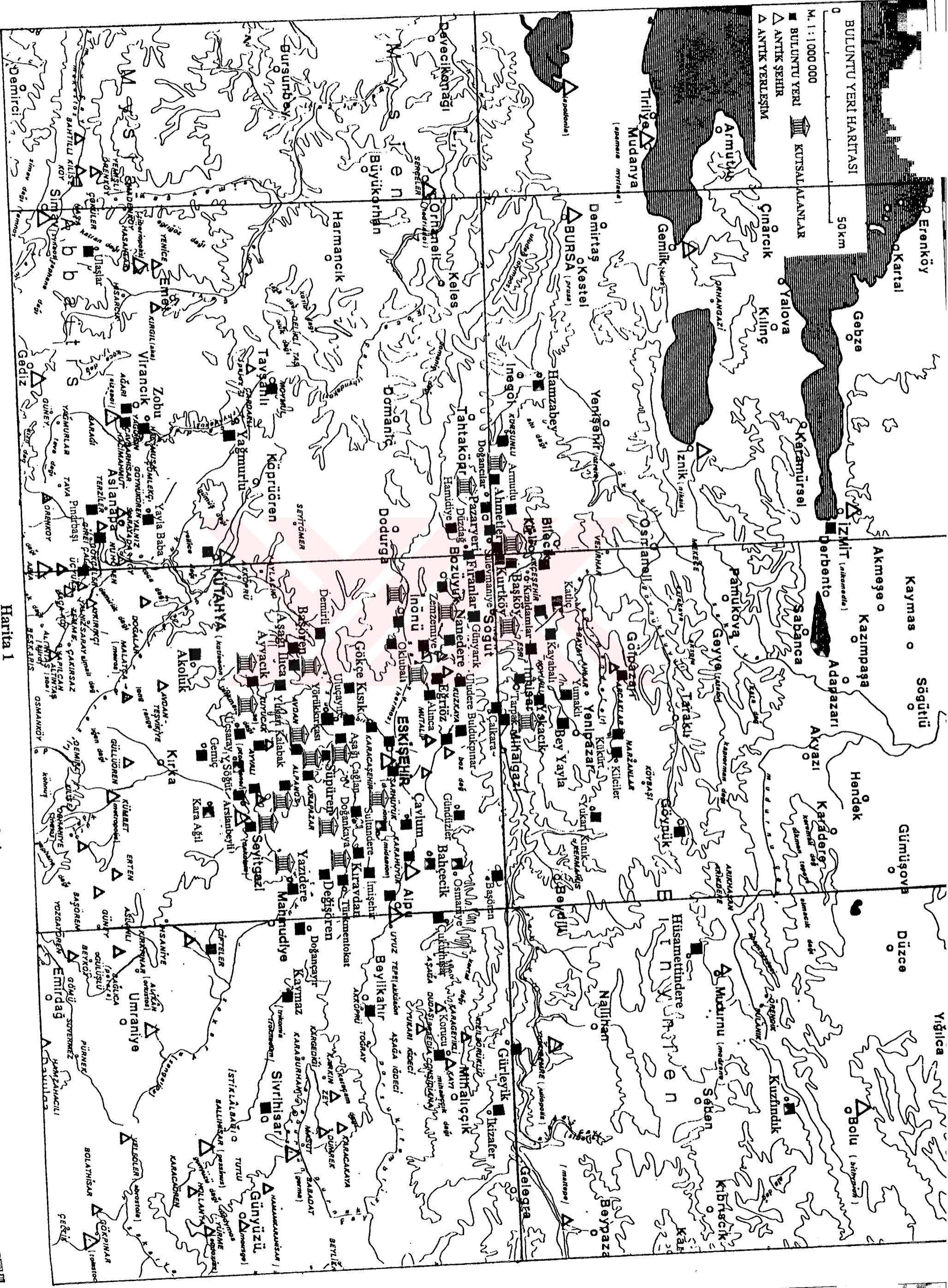
İmza

Müdür

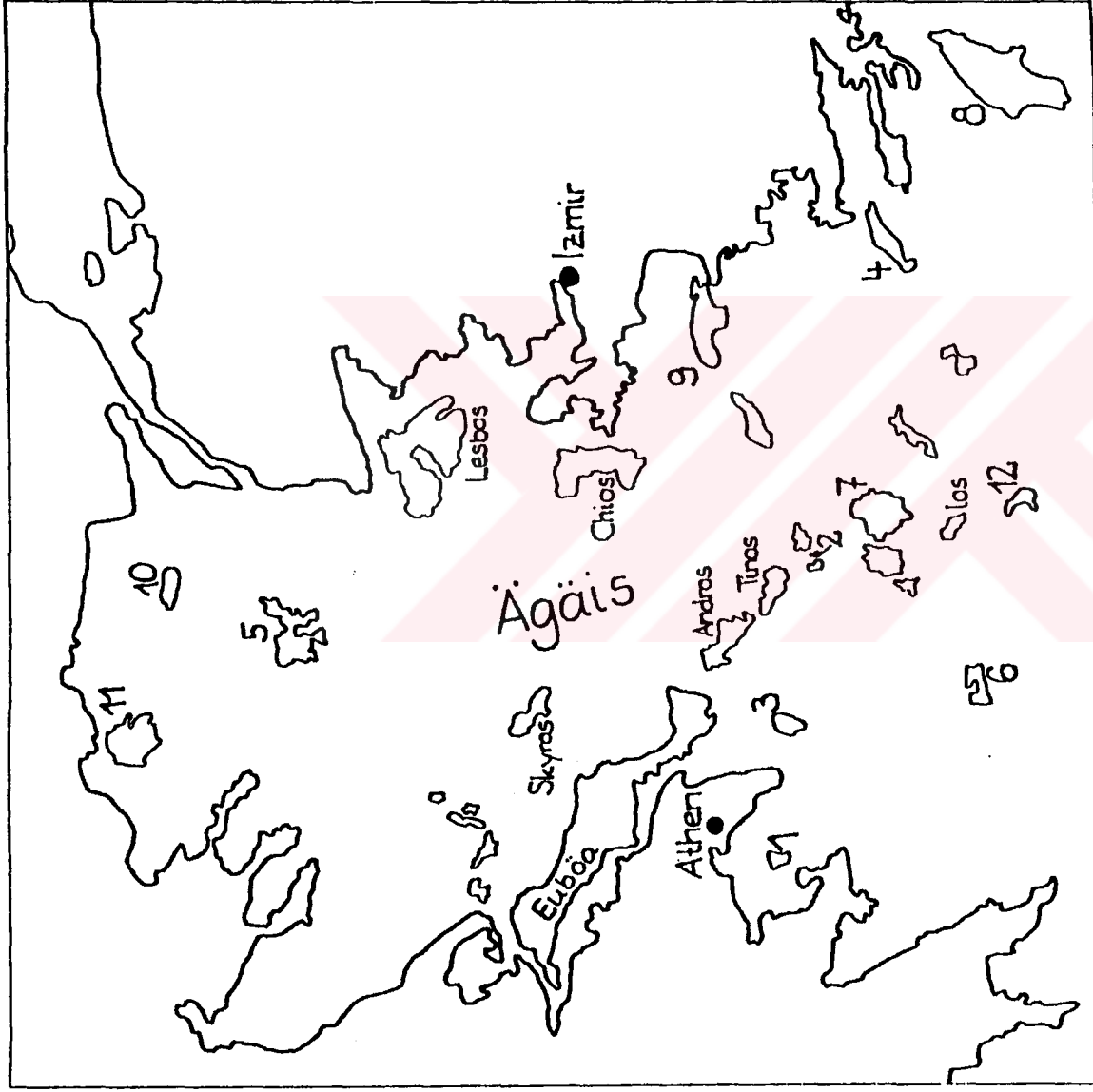

HARİTALAR

Harita 1

Zeus Bronton Adaklarını Kuzeybatı Phrygia, Bithynia ve Galatia Bölgelerindeki Buluntu Yerlerini Gösteren Harita (Waelkens, Türisteine, Fundkarte 2 temel alınmıştır)

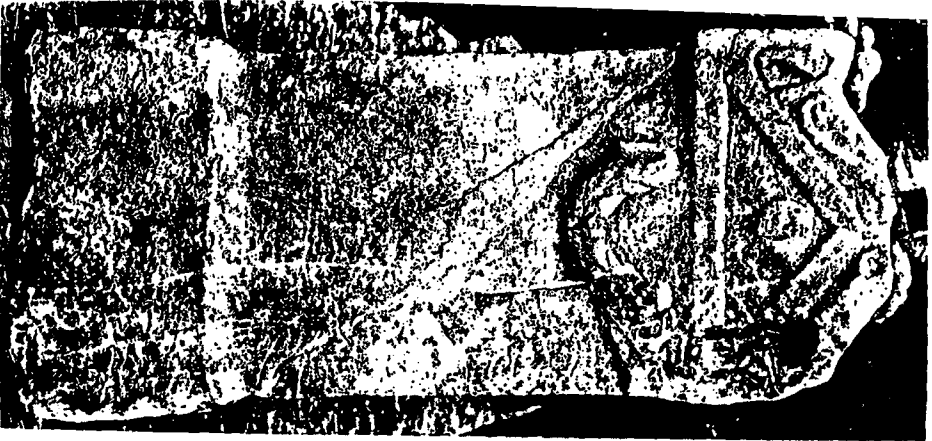
1 Aigina
2 Delos
3 Keos/Kea

4 Kos
5 Lemnos
6 Melos

7 Naxos
8 Rhodos
9 Samos

10 Samothrake
11 Thasos
12 Thera/Santorin

Harita 4
Ege Denizi'nde Thera (Santorin) Adası
(Brodersen, Antike Stätten, s. 338)
(krş. Kat. No. 315)

Kat. No. 1 a

Kat. No. 1 b

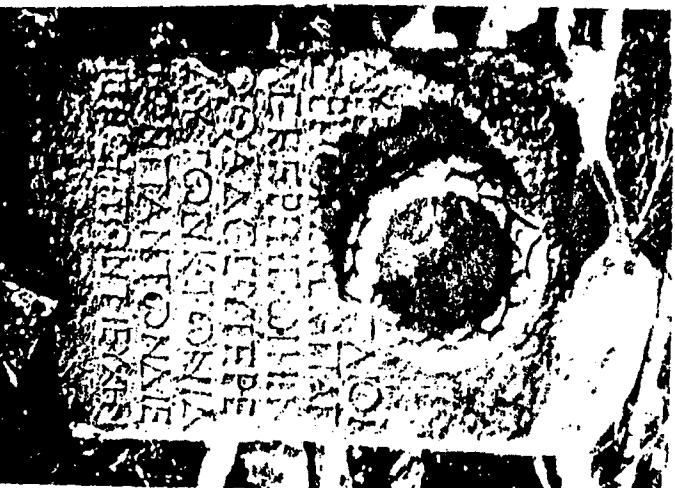
Kat. No. 3

Kat. No. 2

Kat. No. 4

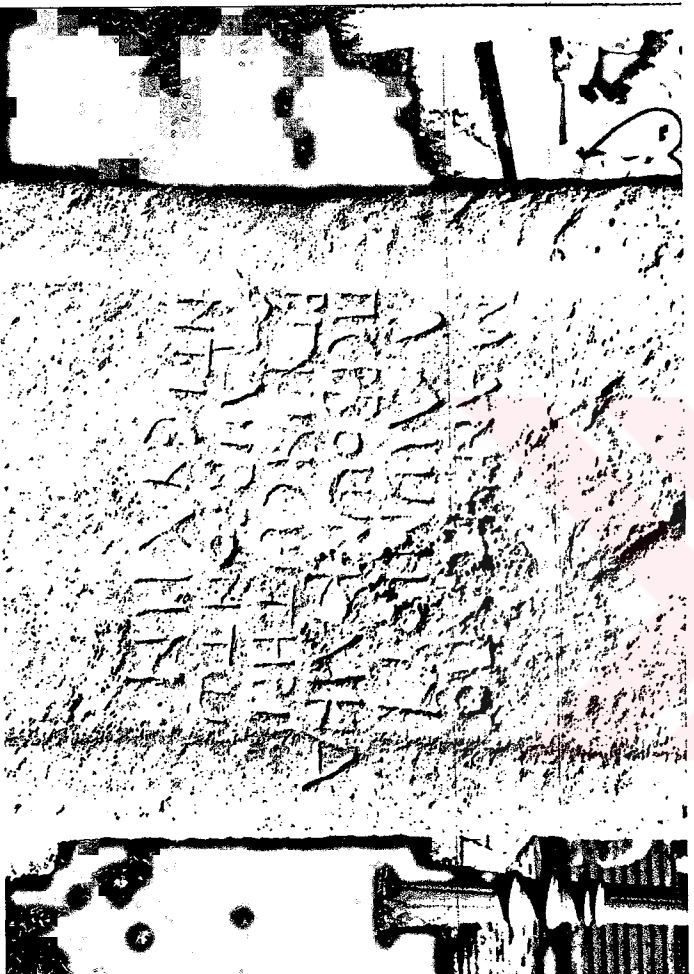
Kat. No. 5

No. 6 a

Kat. No. 6 b

Kat. No. 6 c

No. 7

Kat. No. 8

Kat. No. 9

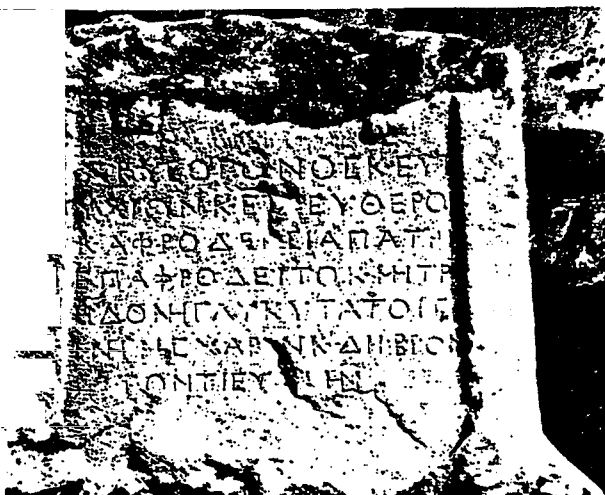
Kat. No. 11

Kat. No. 10

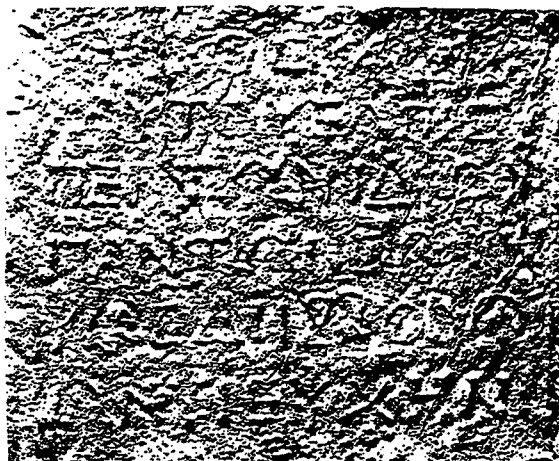
Kat. No. 12

Kat. No. 13

Kat. No. 14

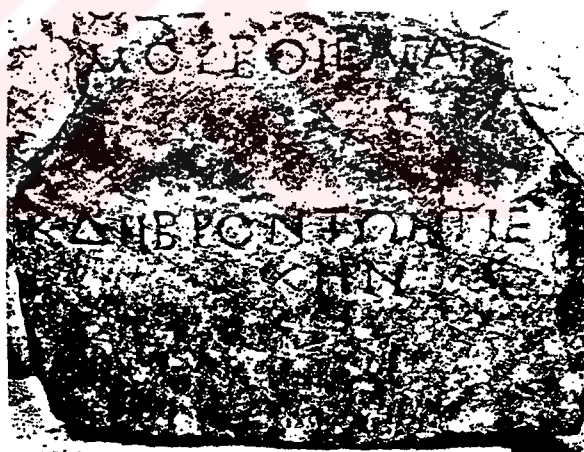
Kat. No. 15

Kat. No. 16

Kat. No. 17

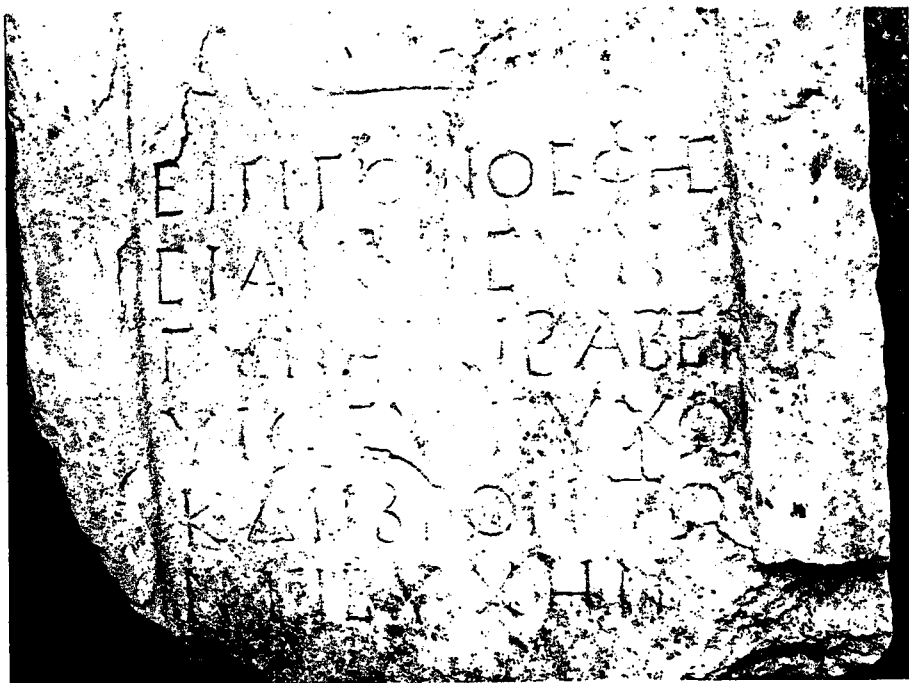

Kat. No. 18

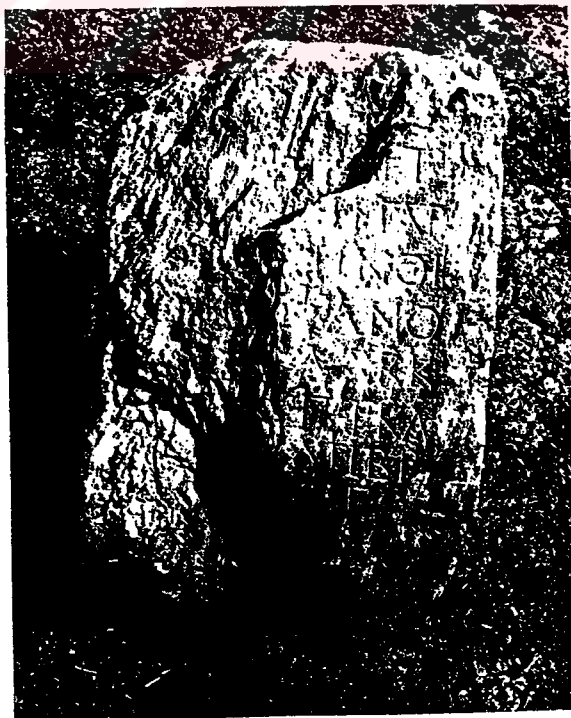
at. No. 21 a

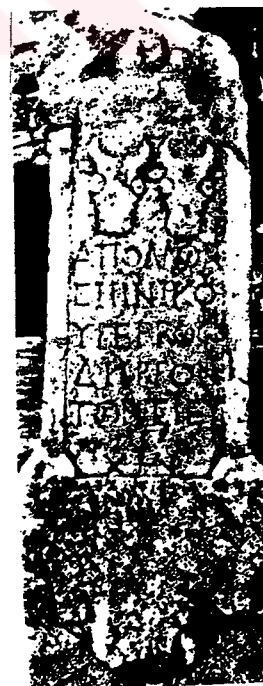
Kat. No. 21 b

Kat. No. 22

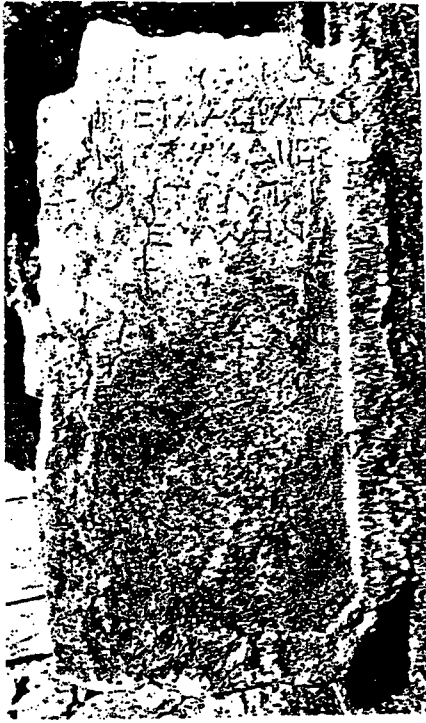
Kat. No. 23

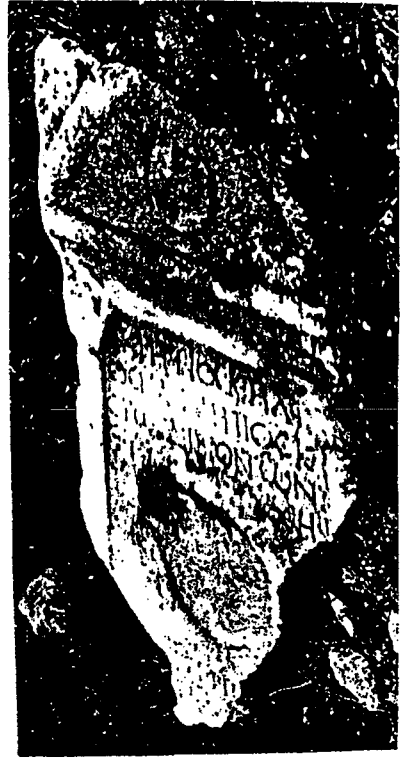
Kat. No. 24

Kat. No. 31

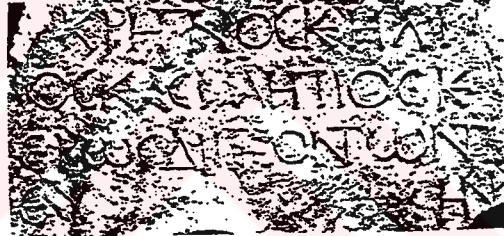
Kat. No. 38

Kat. No. 39 a

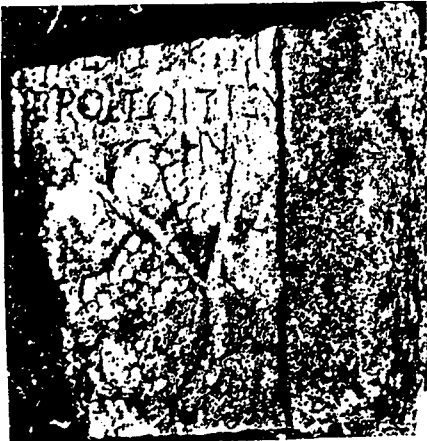
Kat. No. 32

Kat. No. 39 b

Kat. No. 36

Kat. No. 37

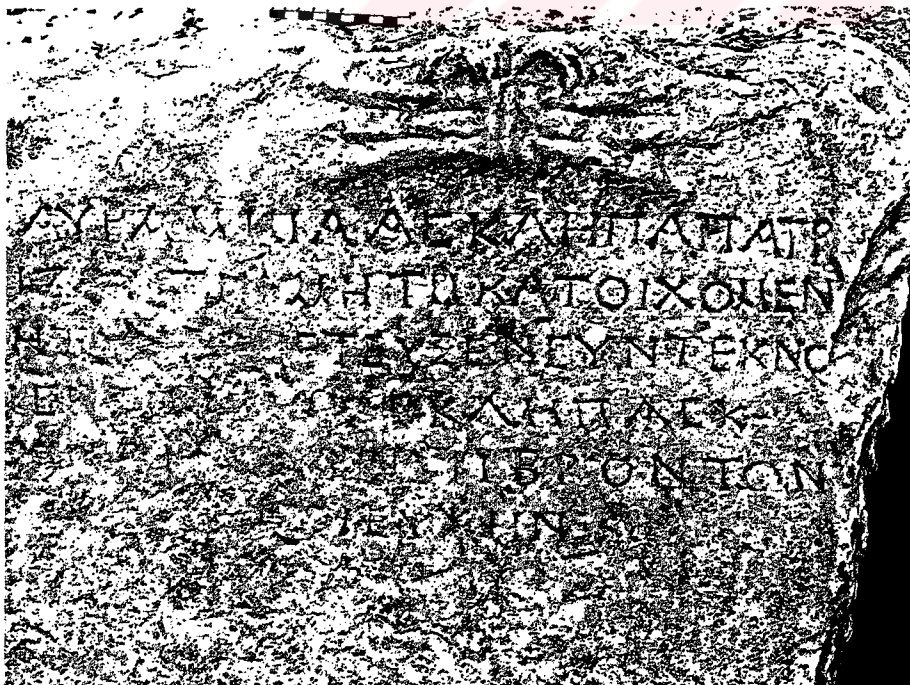
Kat. No. 40

Kat. No. 41 a

Kat. No. 42

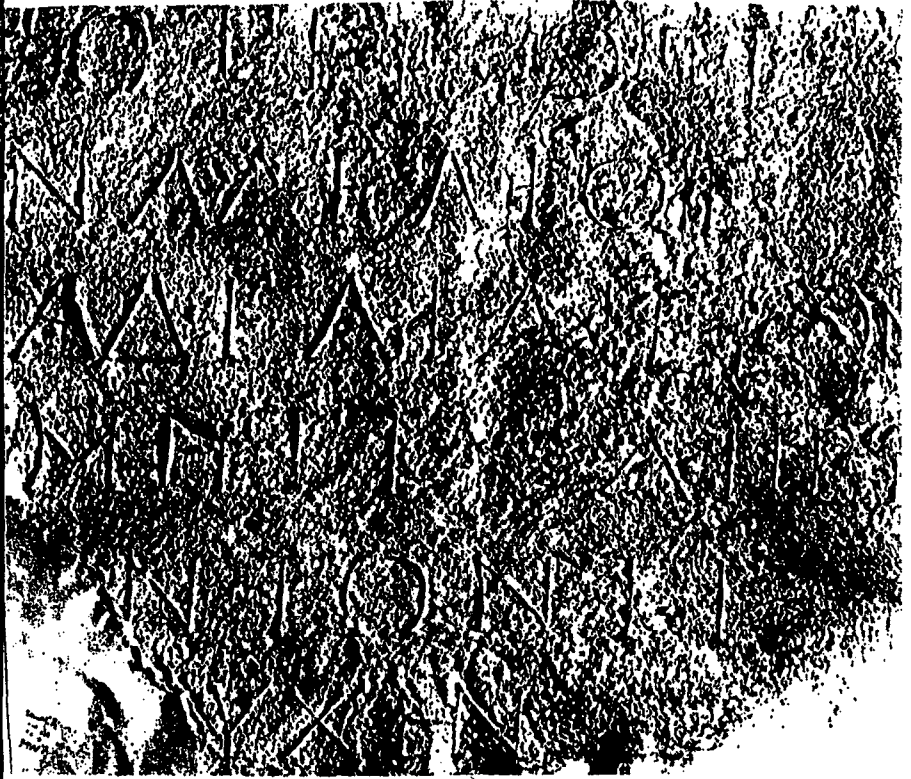
Kat. No. 41 b

Kat. No. 44

No. 43 a

Kat. No. 45

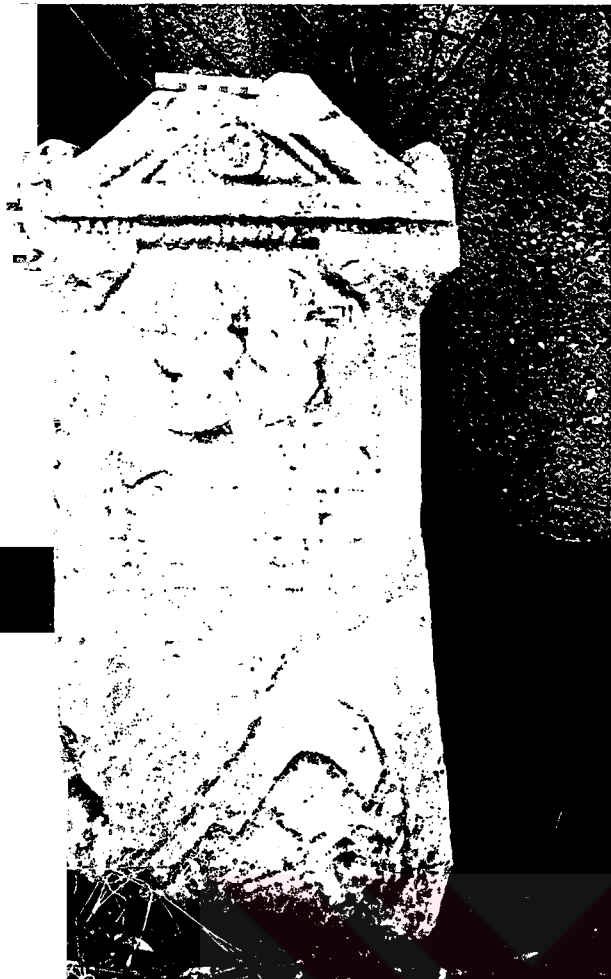

No. 43 b

Kat. No. 54

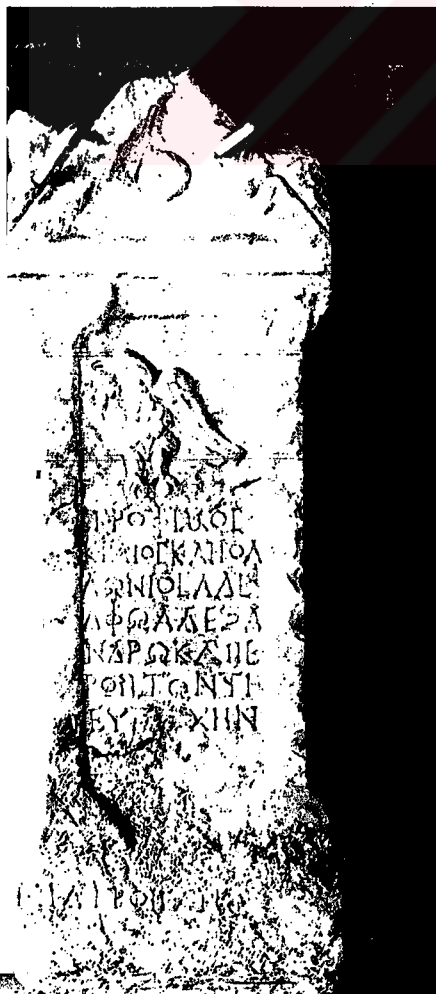
TC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

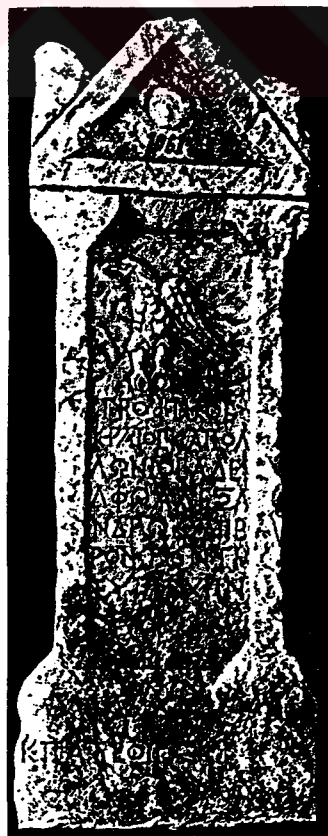
Kat. No. 60 a

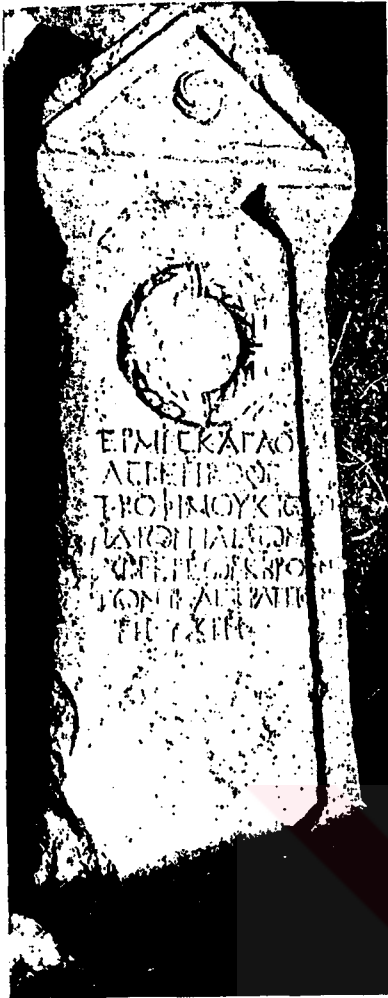
Kat. No. 60 b

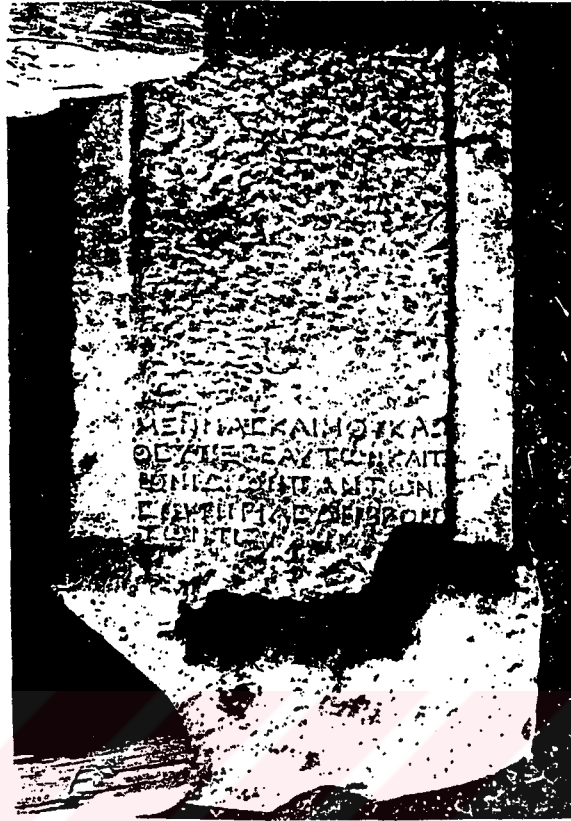
Kat. No. 63 a

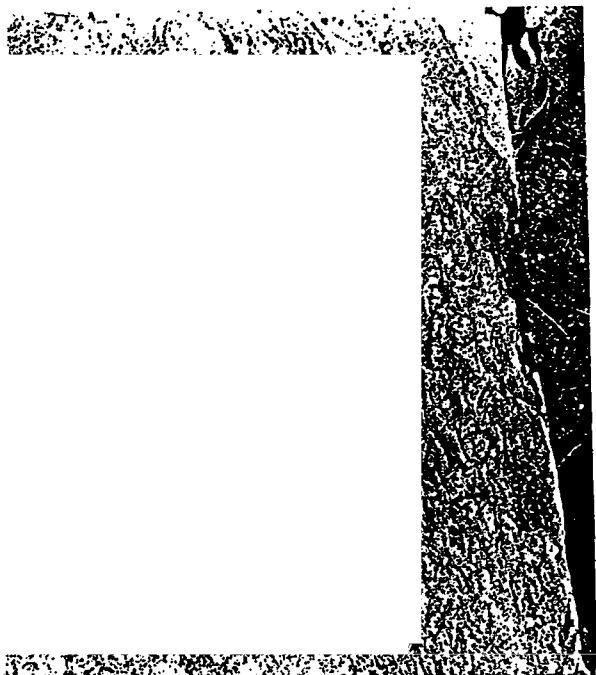
Kat. No. 63 b

Kat. No. 66

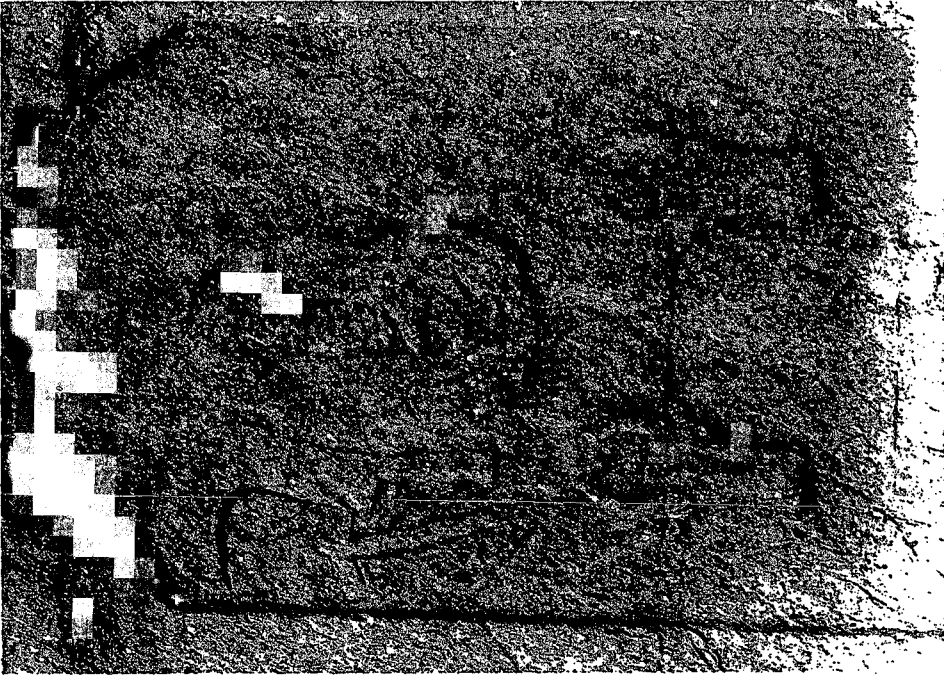
Kat. No. 67

.No. 68

Kat. No. 69

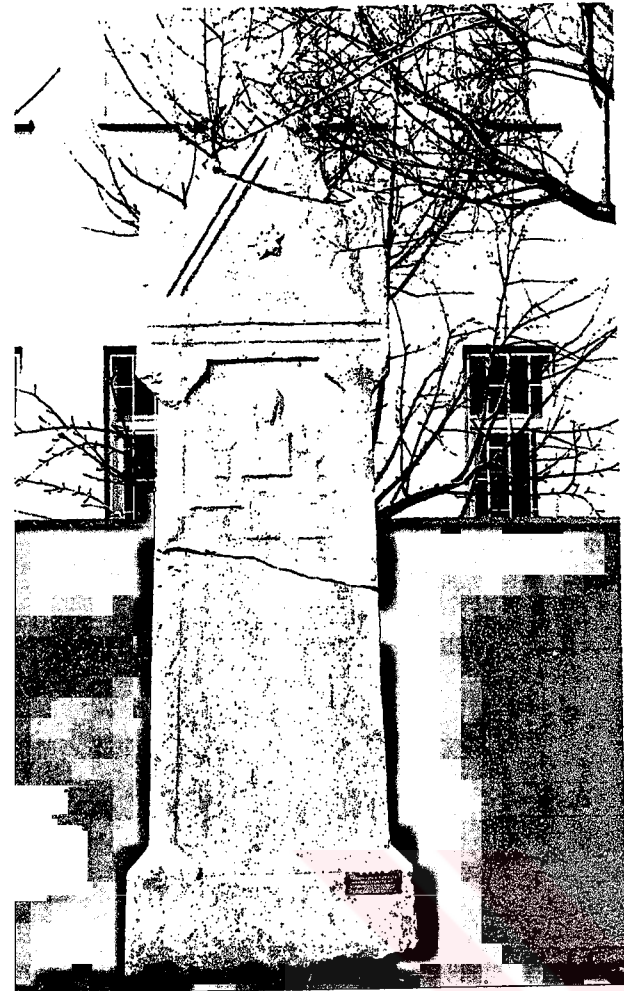
Kat. No. 70 c

Kat. No. 70 b

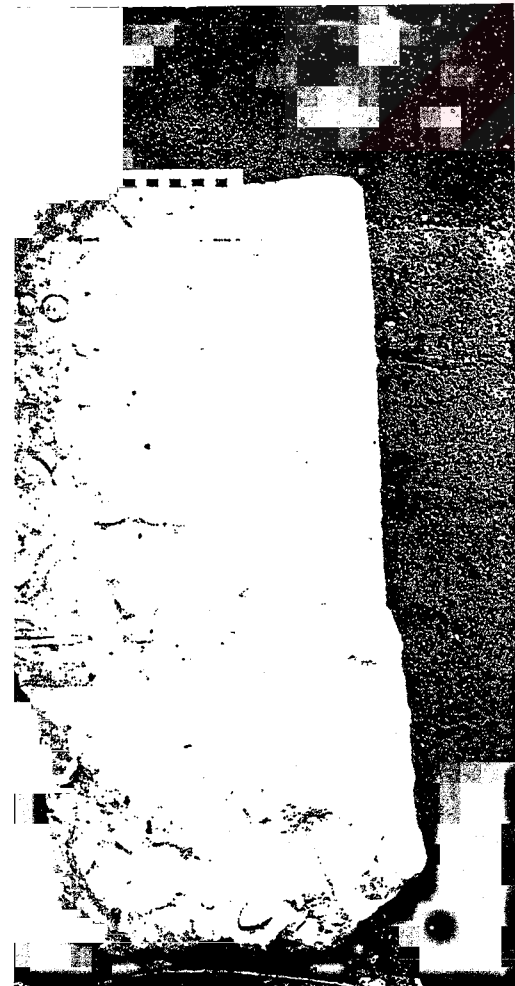
Kat. No. 70 a

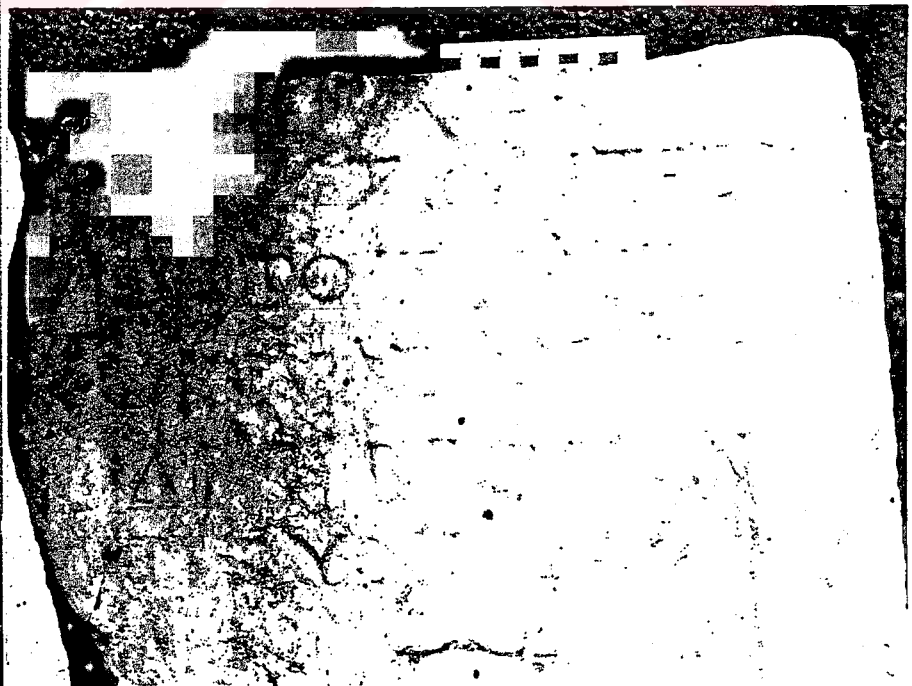
Kat. No. 71 a

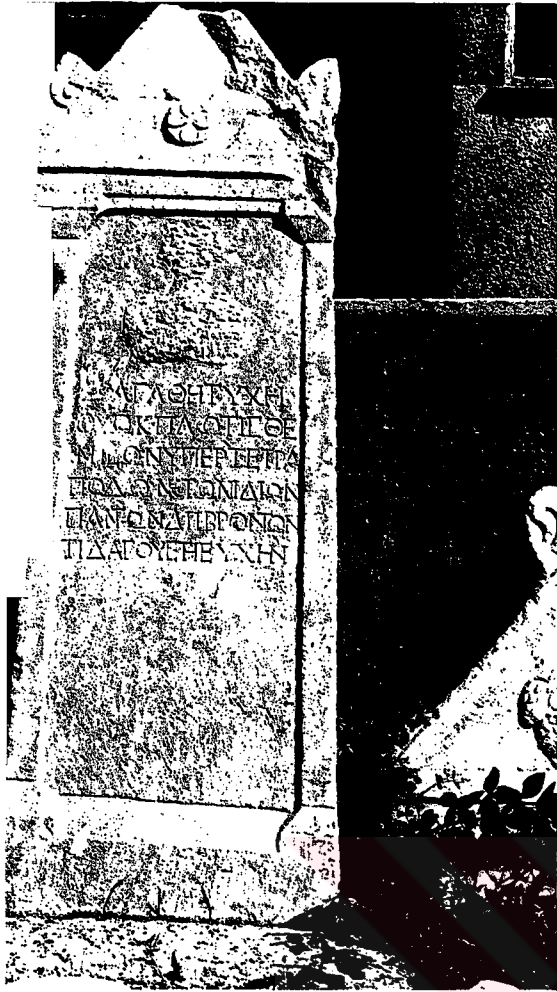
Kat. No. 71 b

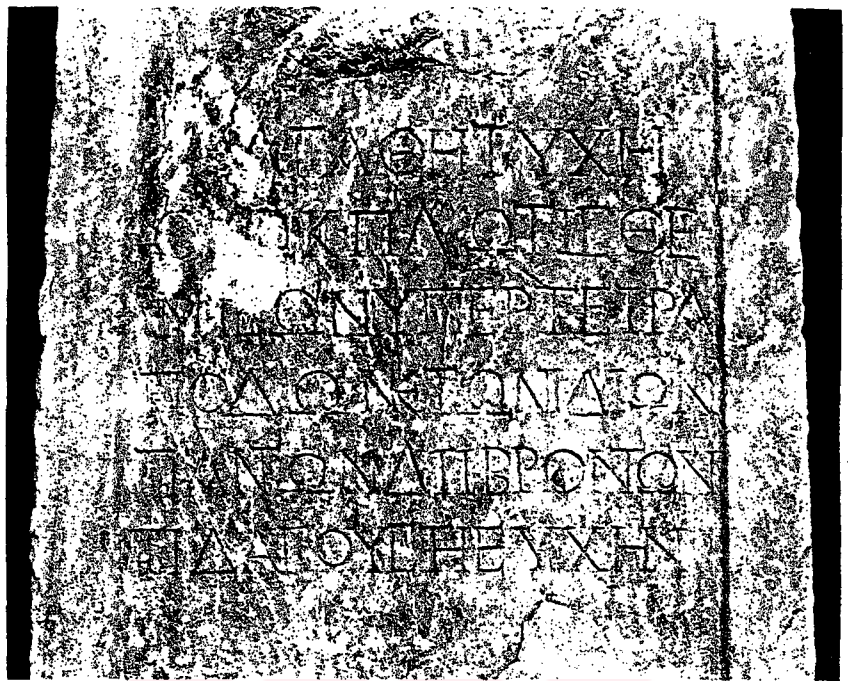
2 a

Kat. No. 72 b

o. 73 a

Kat. No. 73 b

o. 74 a

Kat. No. 74 b

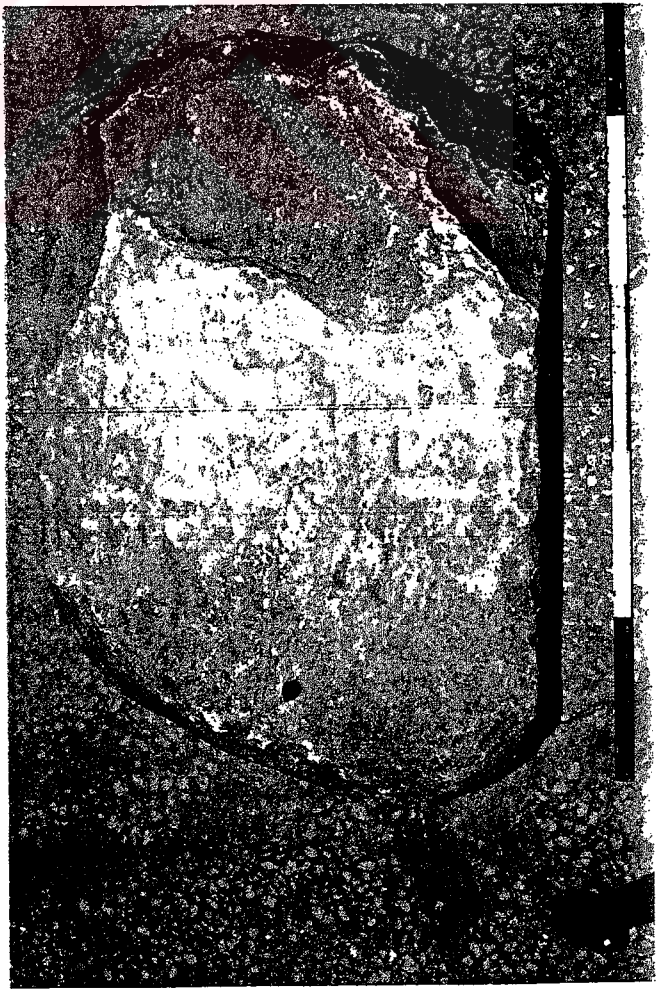
Kat. No. 76 a

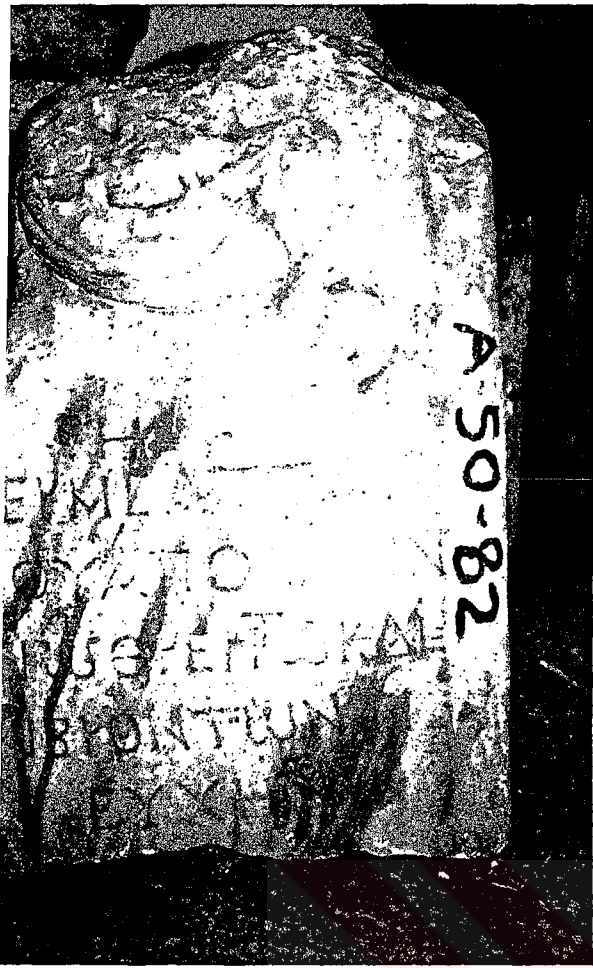
Kat. No. 76 b

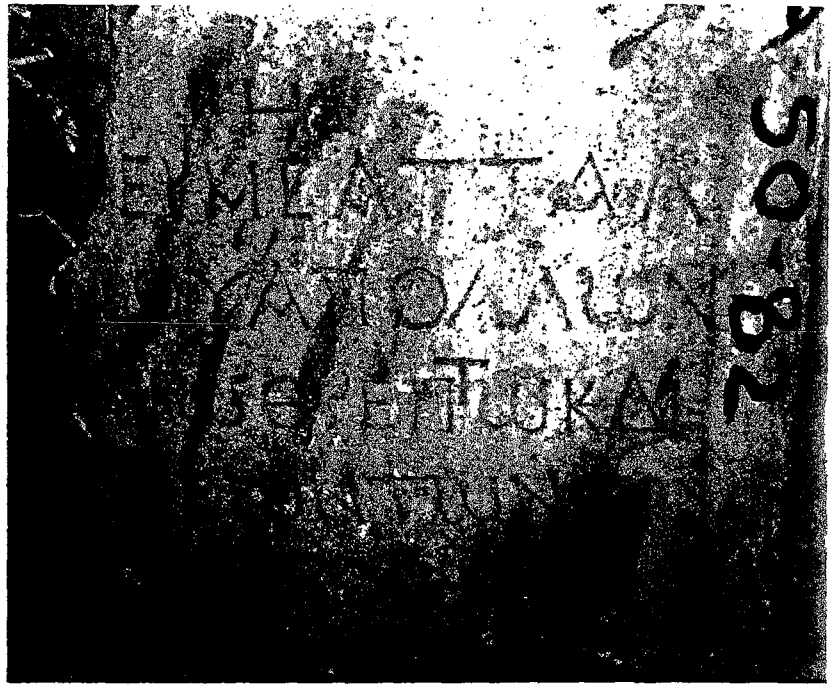
o. 77

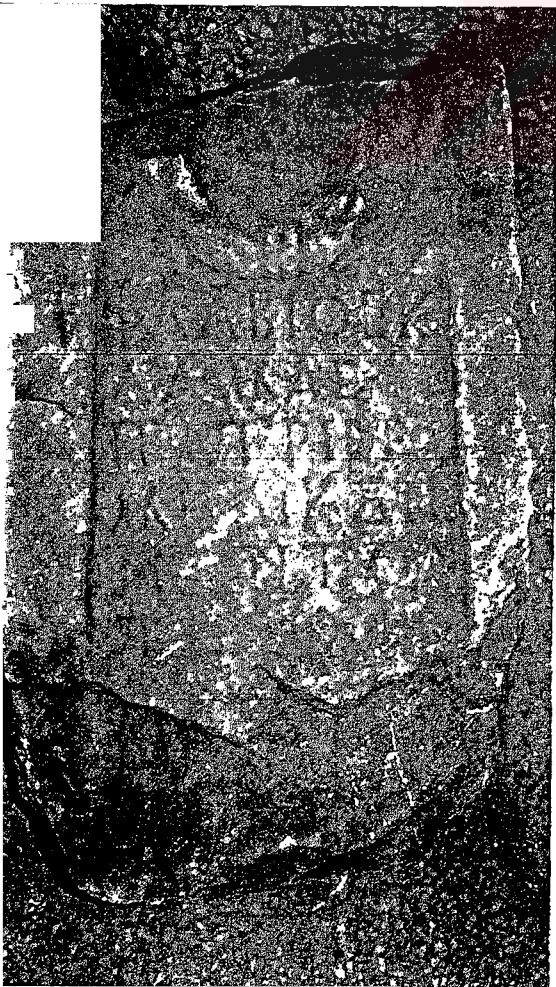
Kat. No. 79

No. 78 a

Kat. No. 78 b

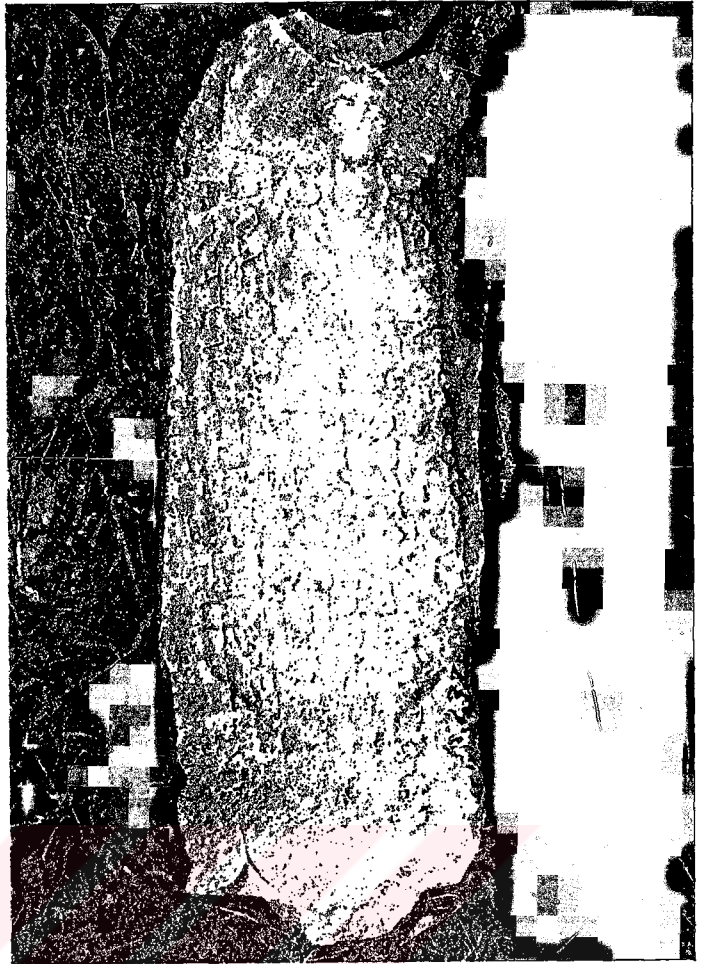
No. 80

Kat. No. 81

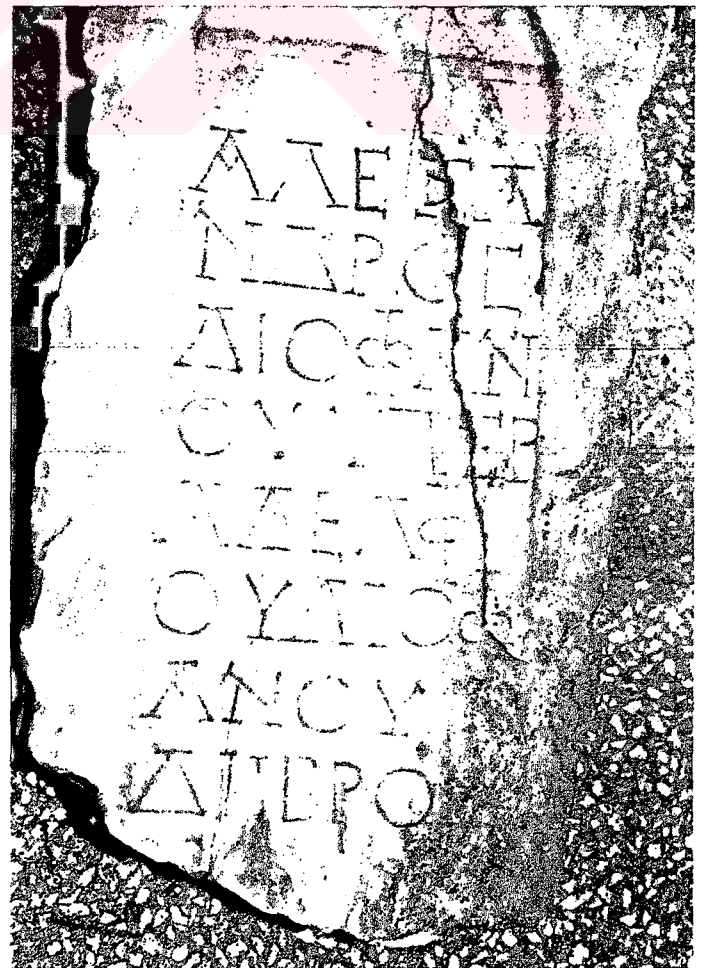
at. No. 82

Kat. No. 85

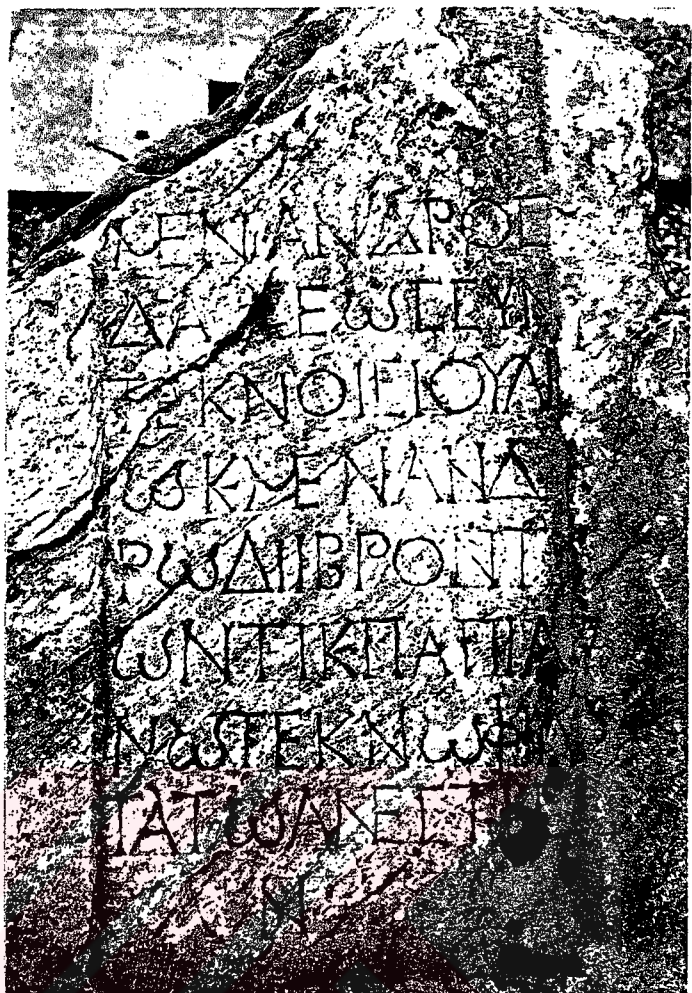
. No. 84 a

Kat. No. 84 b

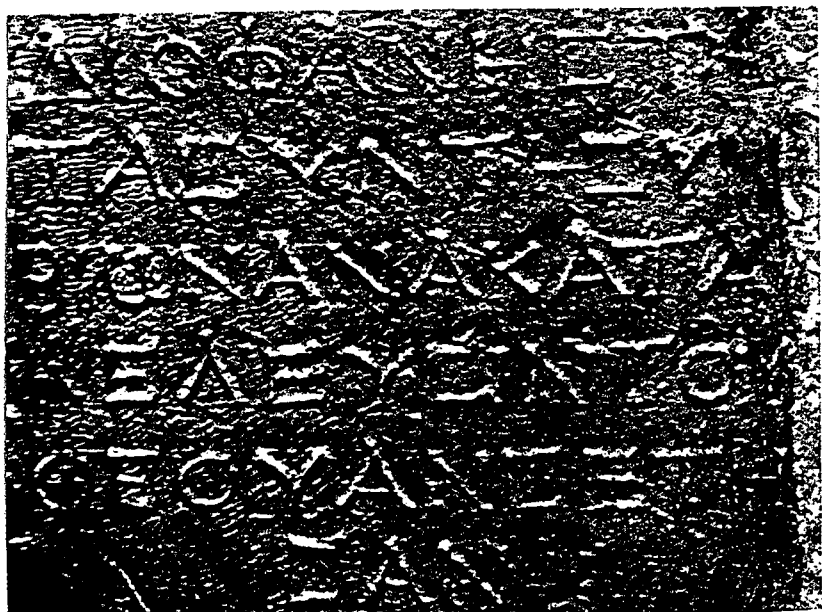
No. 87 a

Kat. No. 87 b

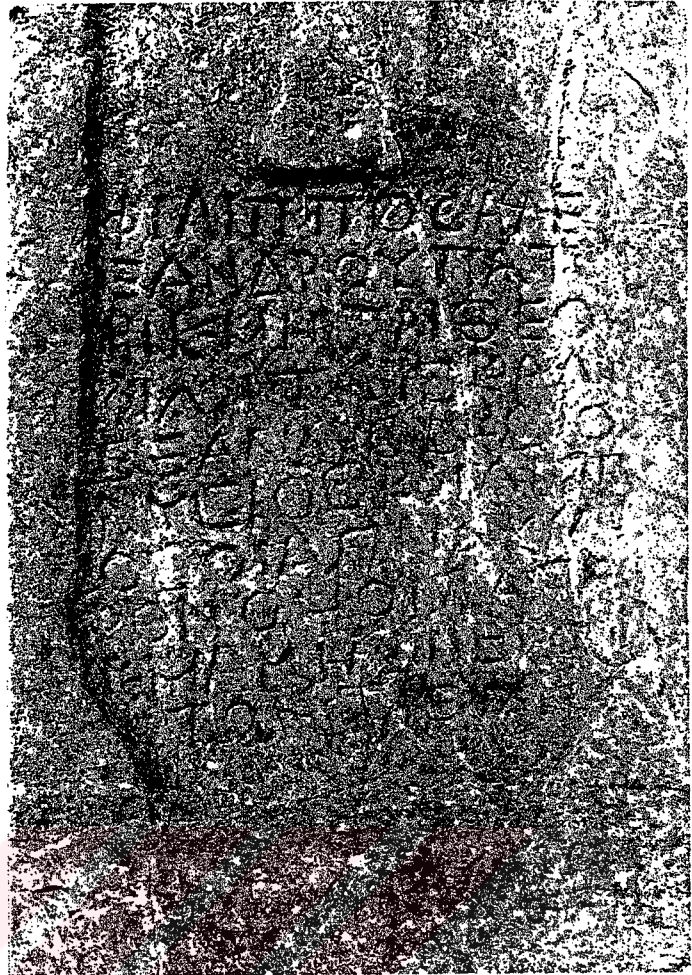
No. 88

Kat. No. 90

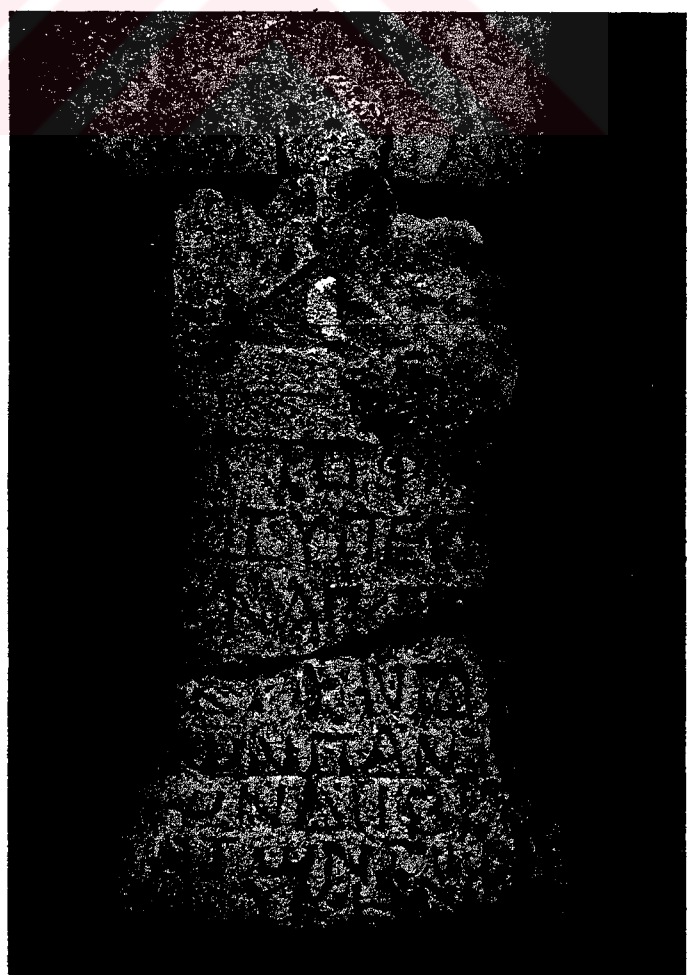
Kat. No. 99 a

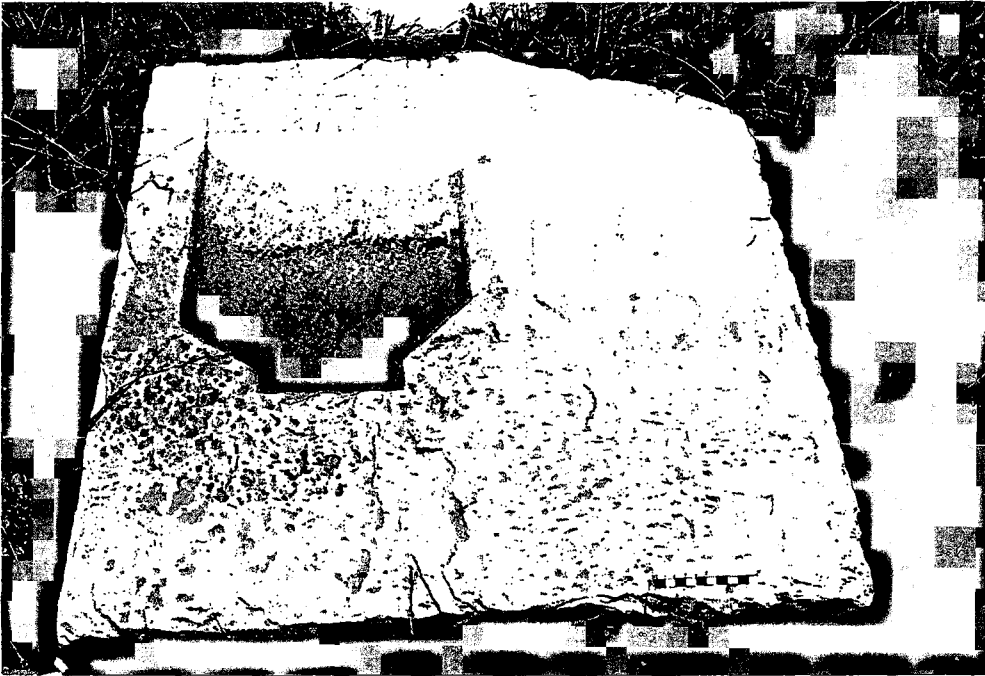
Kat. No. 99 b

at. No. 98

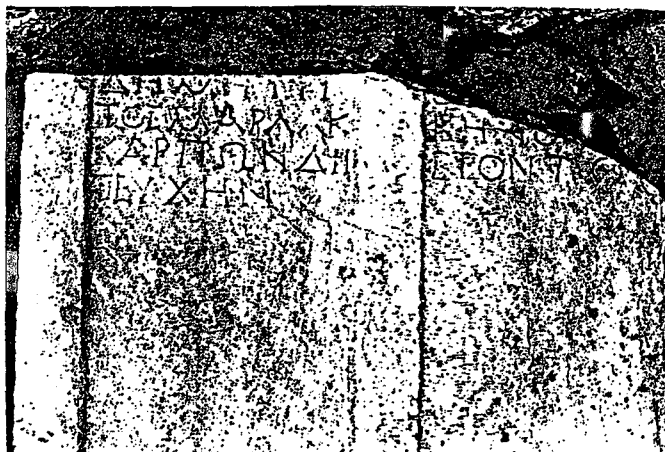
Kat. No. 101

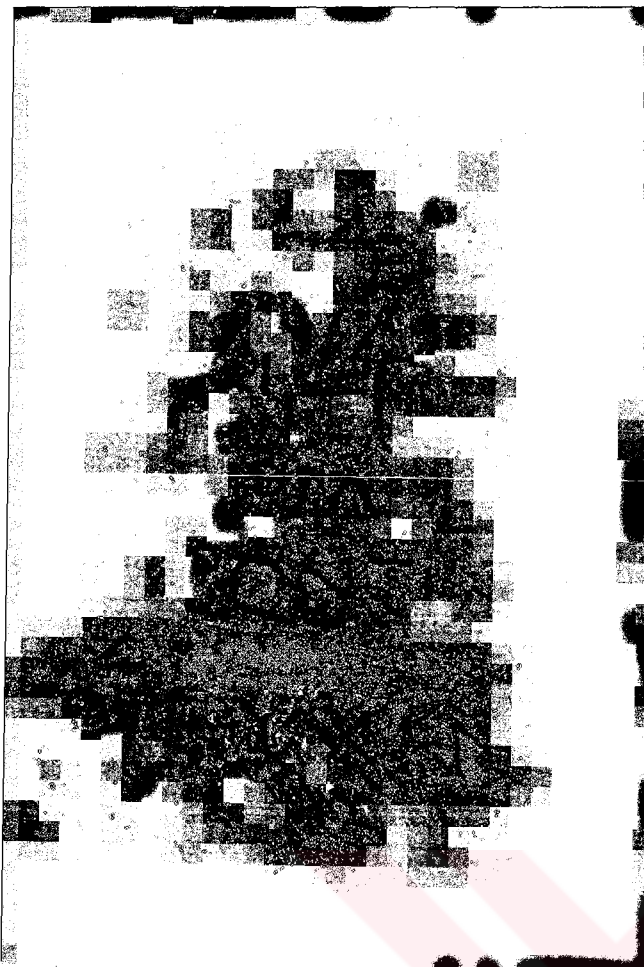
Kat. No. 100 a

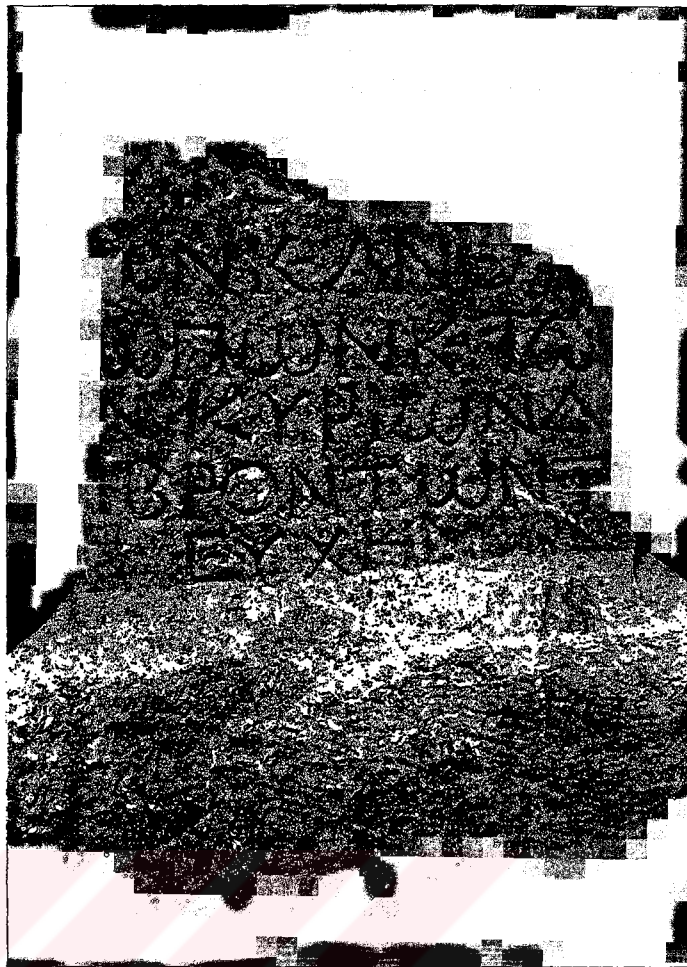
Kat. No. 100 b

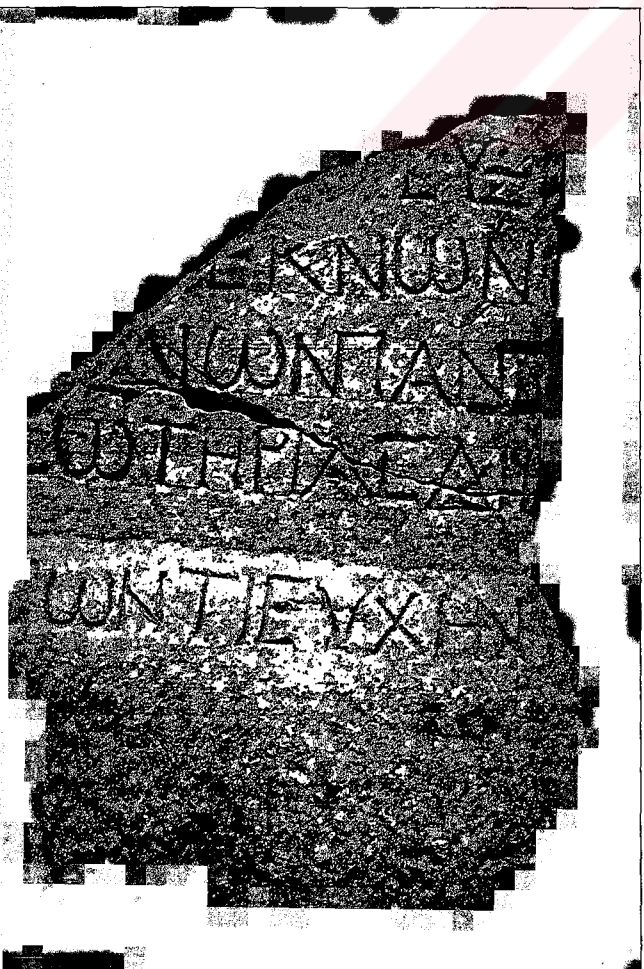
Kat. No. 100 c

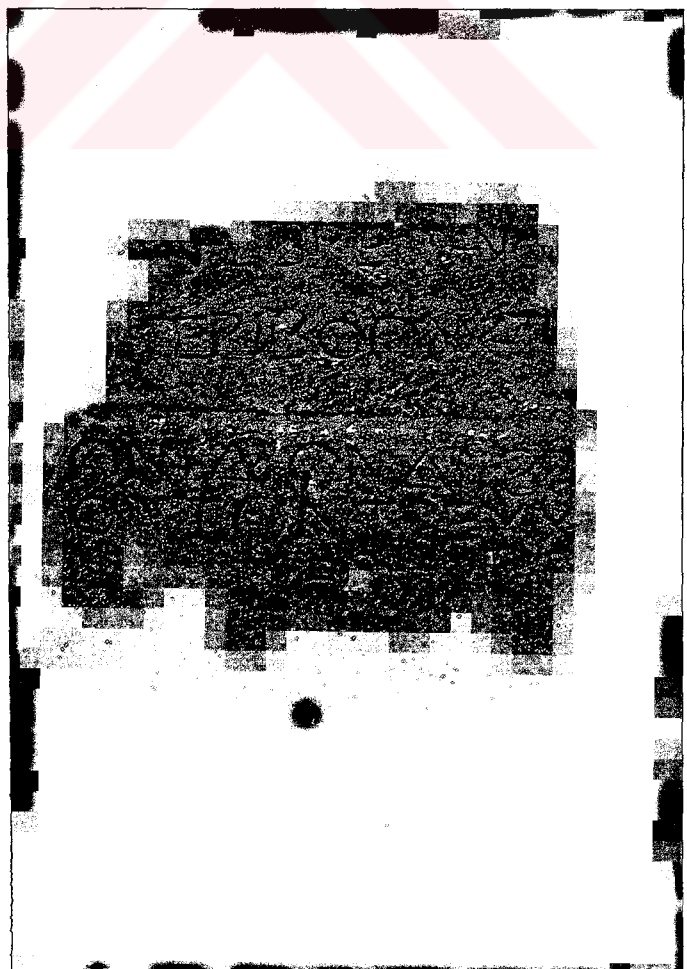
Kat. No. 102

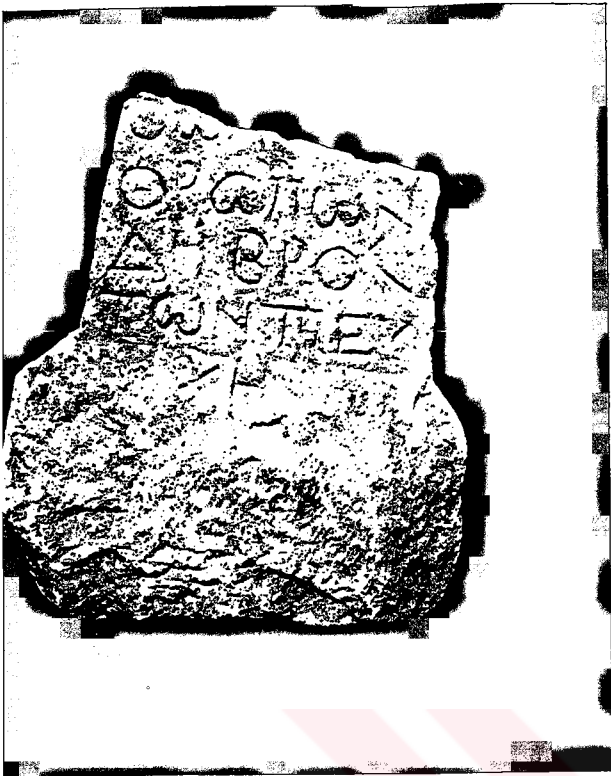
Kat. No. 103

Kat. No. 104

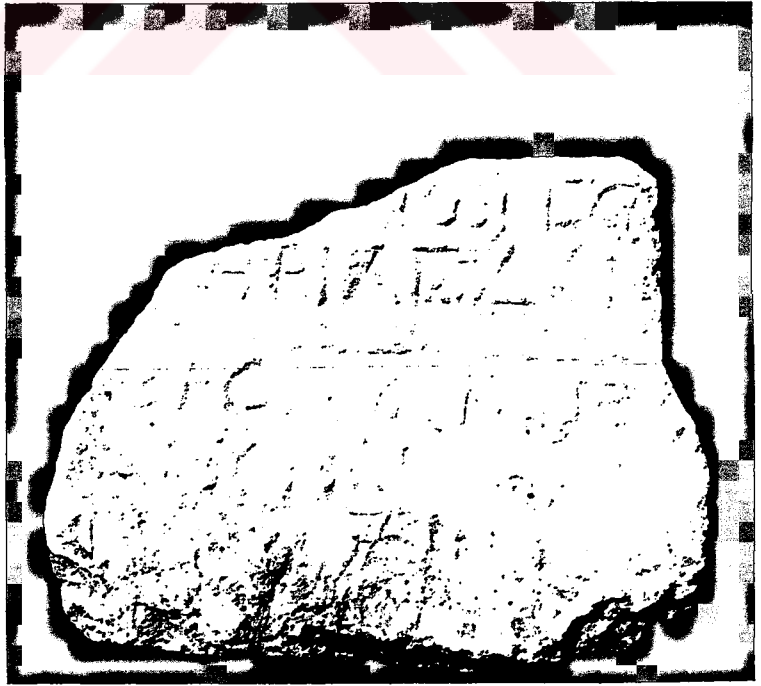

Kat. No. 105

Kat. No. 107

Kat. No. 106

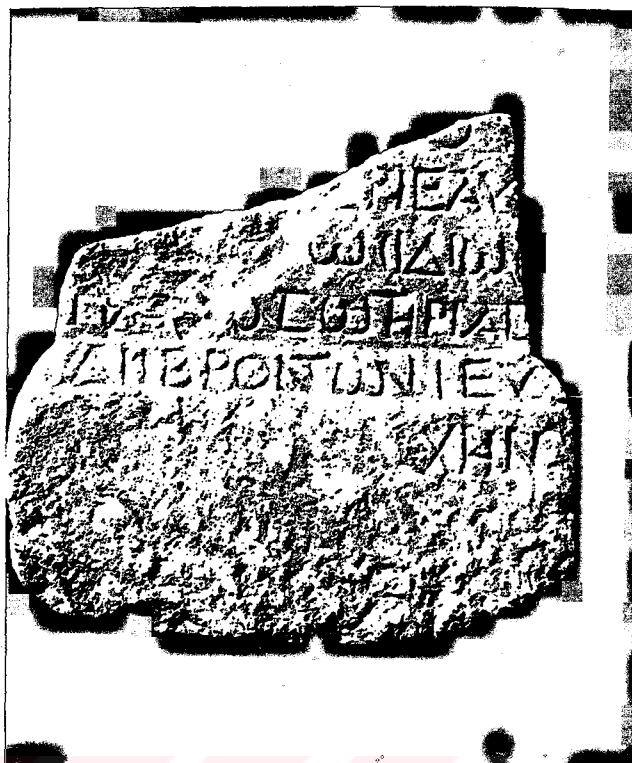

Kat. No. 109

Kat. No. 108

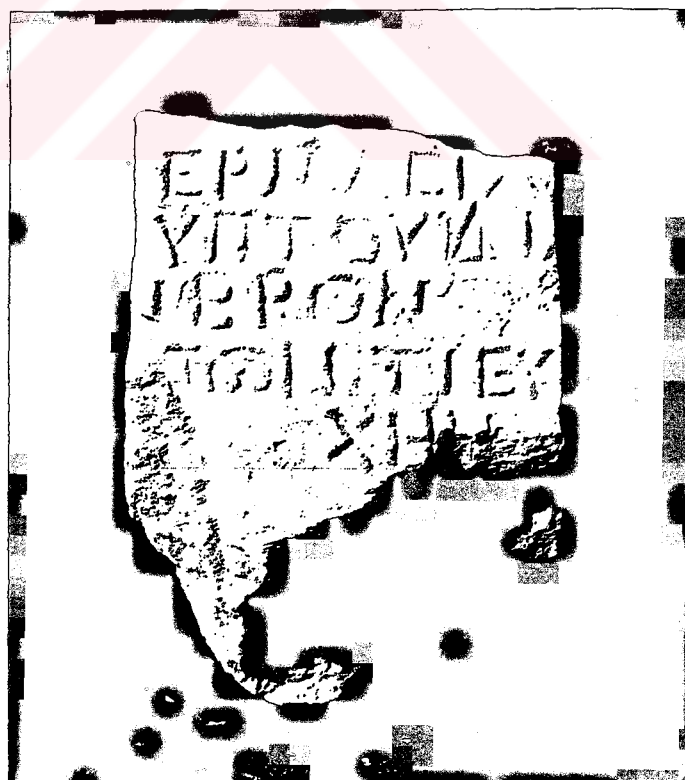
t. No. 110

Kat. No. 111

Kat. No. 112

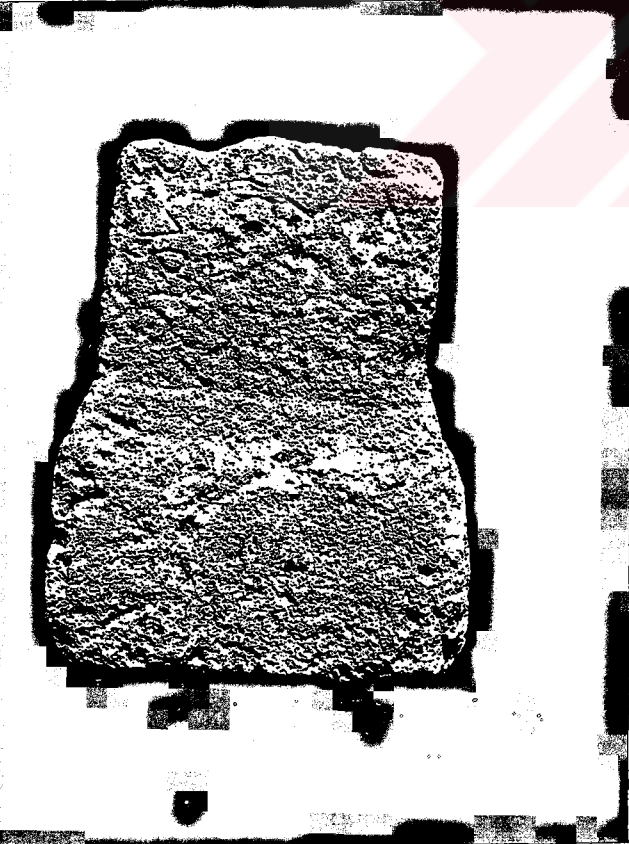
Kat. No. 113

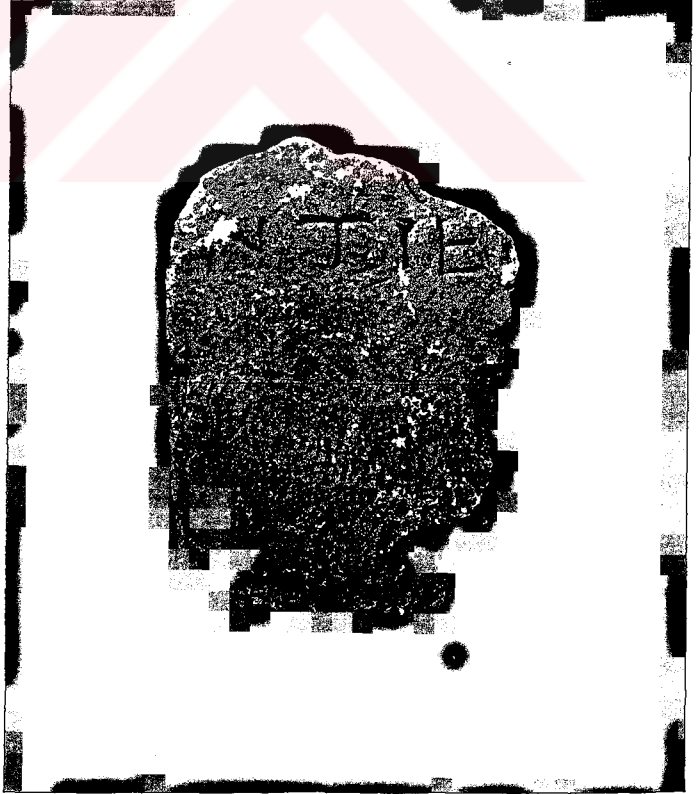
at. No. 114

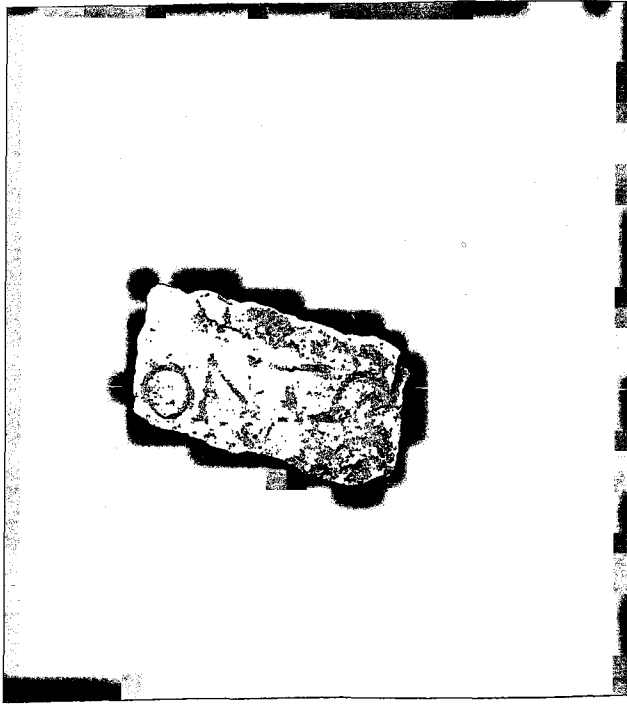
Kat. No. 115

Kat. No. 116

Kat. No. 117

Kat. No. 118

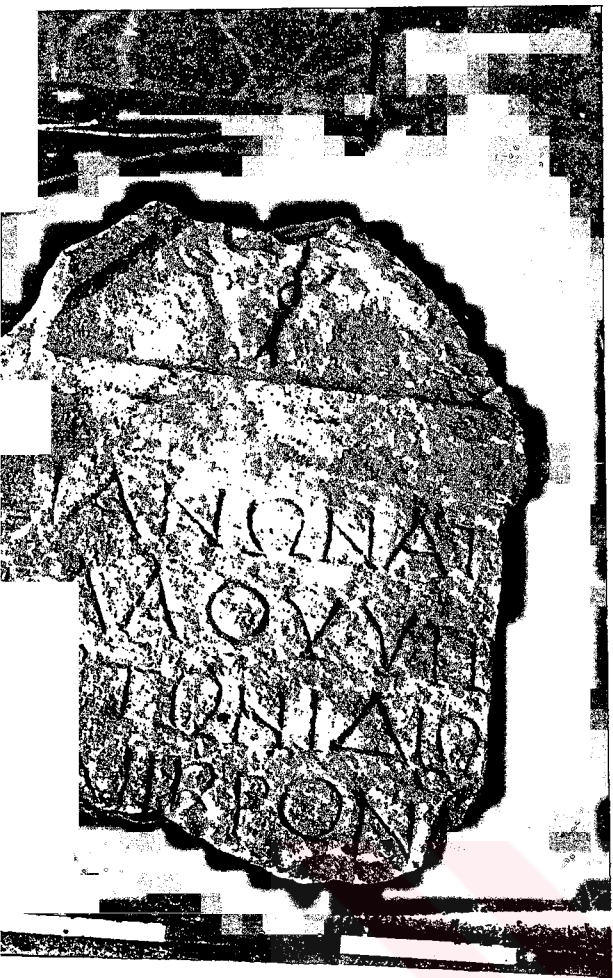
Kat. No. 119

t. No. 120

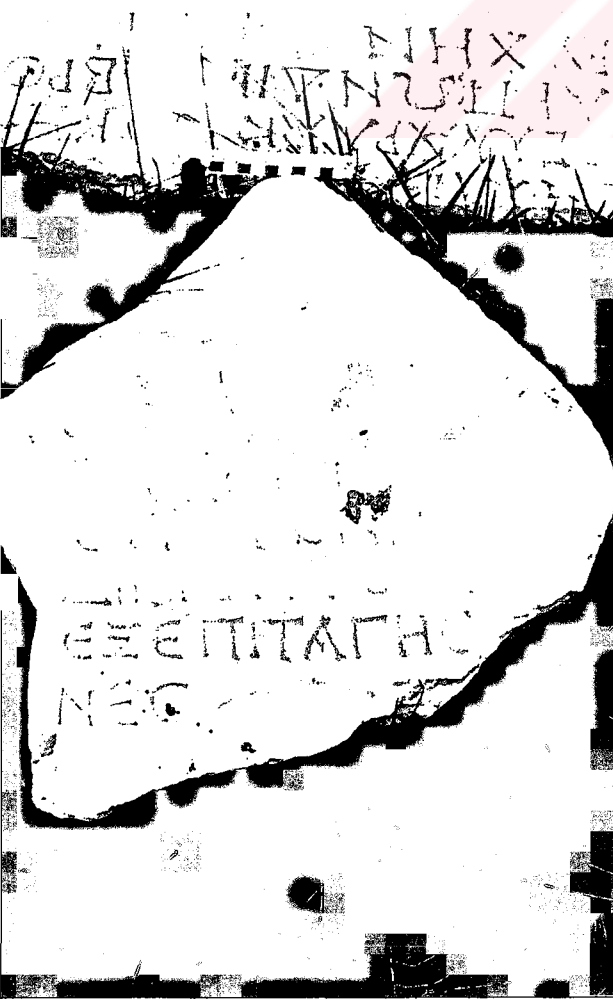
Kat. No. 121

No. 122

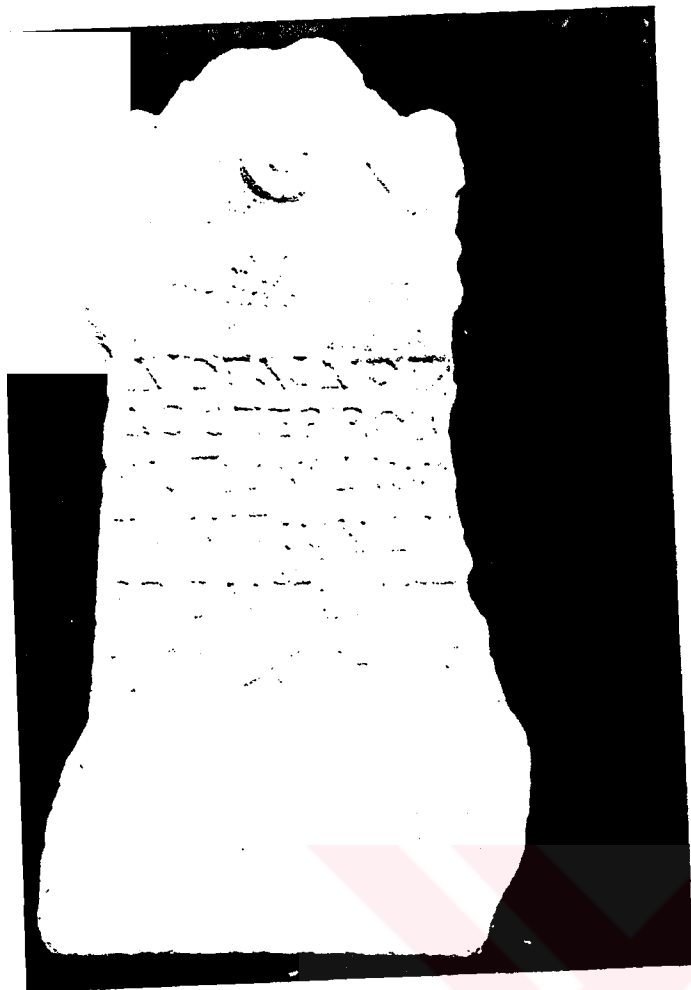
Kat. No. 123

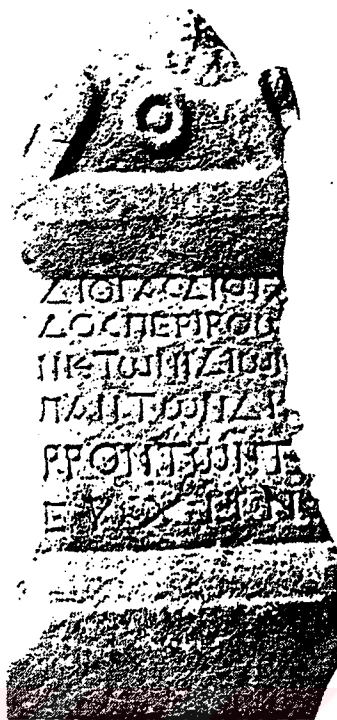
at. No. 124

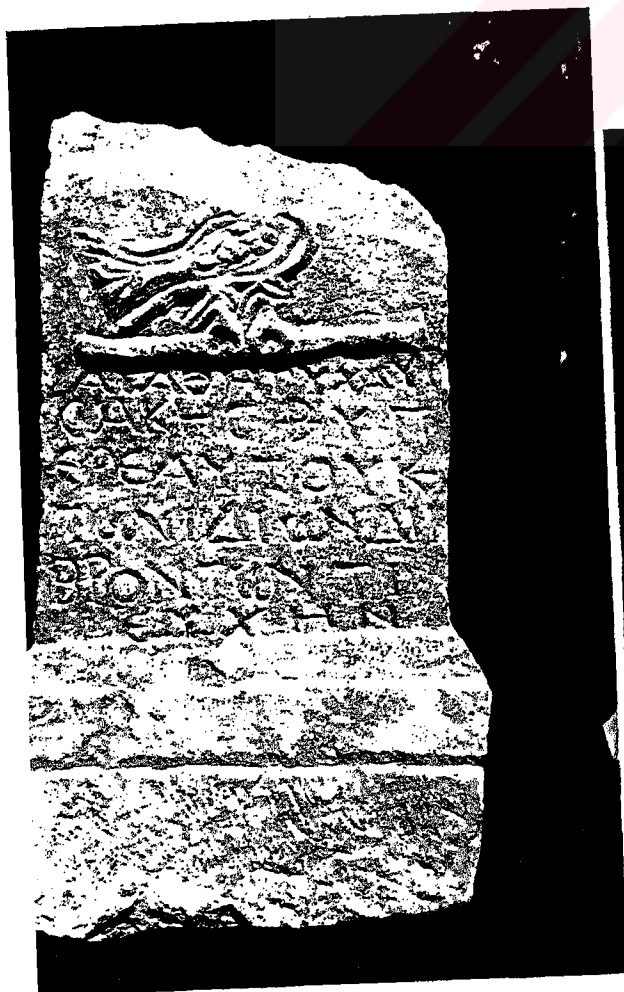
Kat. No. 125

Kat. No. 126 a

Kat. No. 126 b

No. 127 a

Kat. No. 127 b

it. No. 129

Kat. No. 130

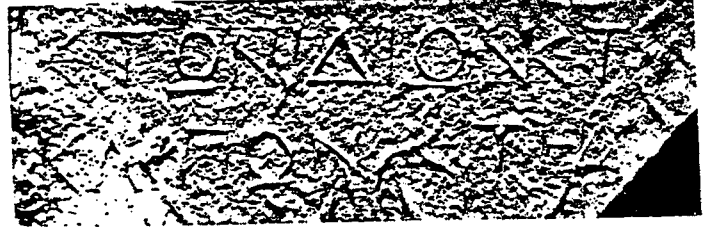
No. 131

Kat. No. 133

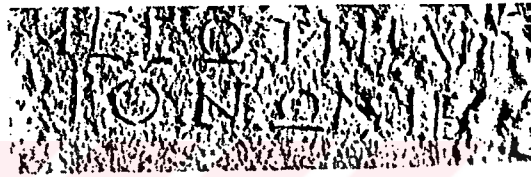
Kat. No. 134

Kat. No. 135 b

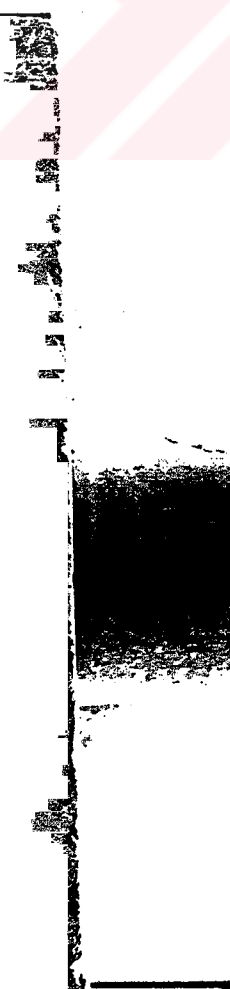

Kat. No. 135 c

Kat. No. 135 ç

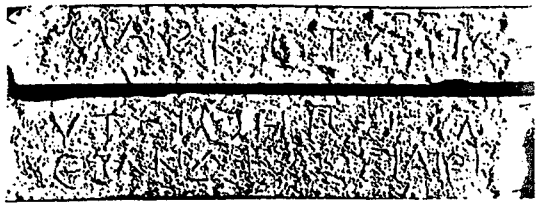
t. No. 135 a

t. No. 136 a

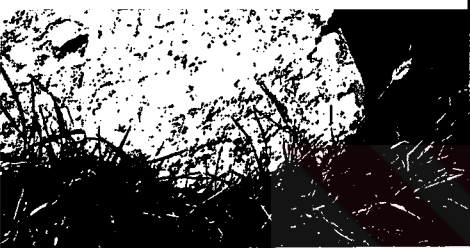
Kat. No. 136 b

Kat. No. 137 b

Kat. No. 137 c

Kat. No. 137 a

.. No. 138 a

Kat. No. 138 b

Kat. No. 138 c

Kat. No. 139 b

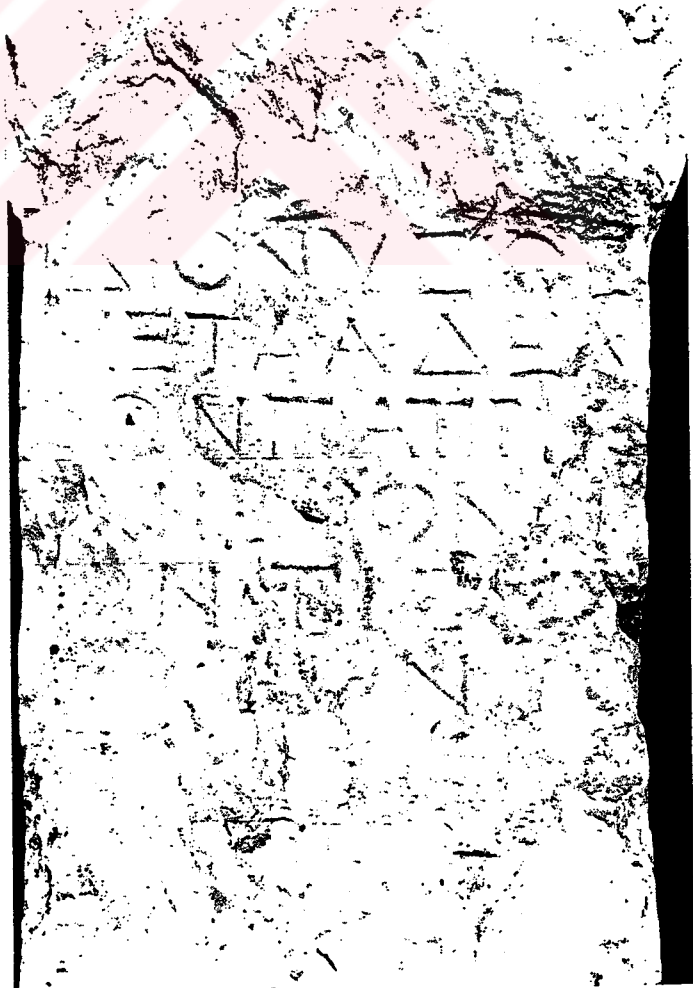
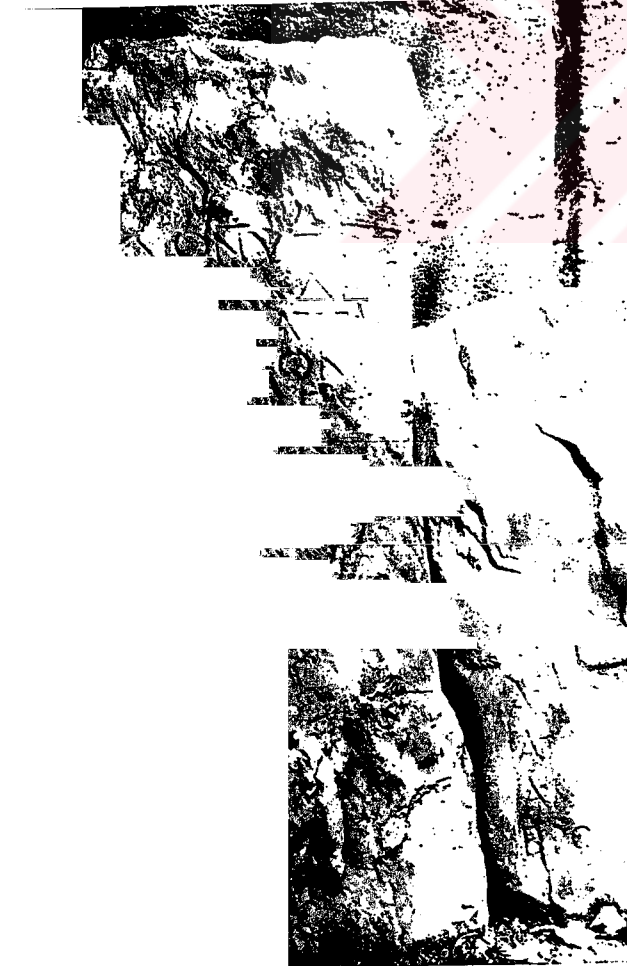
Kat. No. 139 c

Kat. No. 139 ç.

Kat. No. 142

Kat. No. 140 a

Kat. No. 140 b

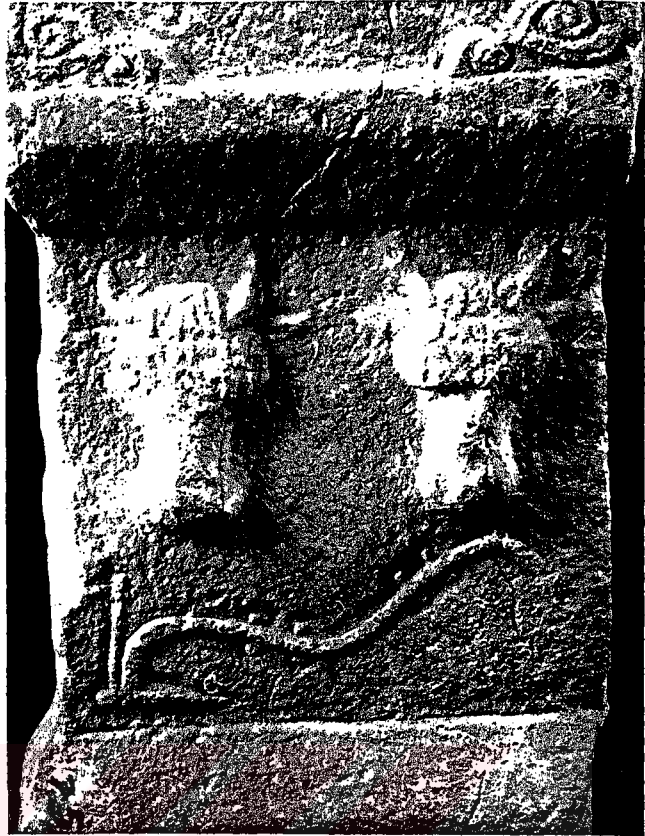
t. No. 144 a

Kat. No. 144 b

t. No. 144 c

Kat. No. 144 ç

it. No. 144 d

Kat. No. 144 e

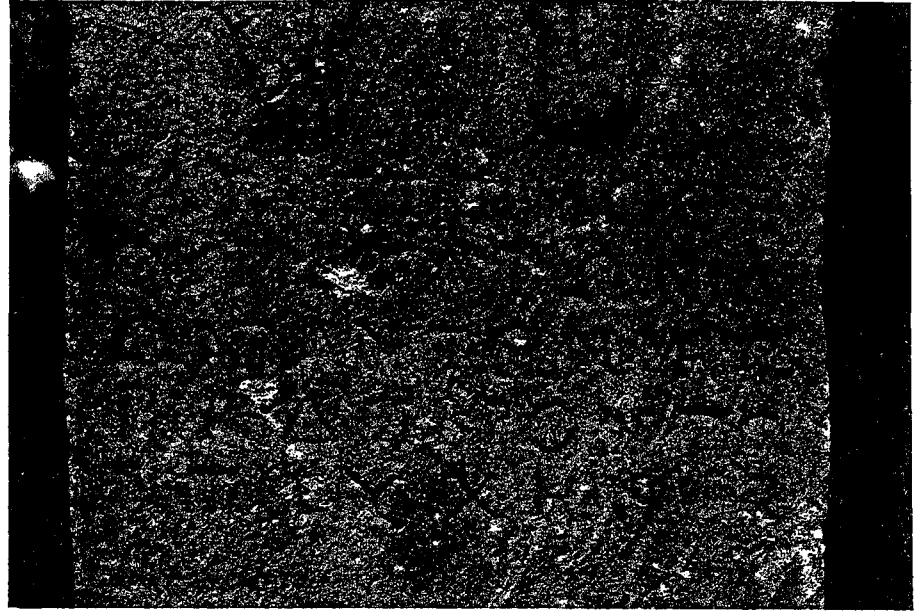
No. 144 f

Kat. No. 144 g

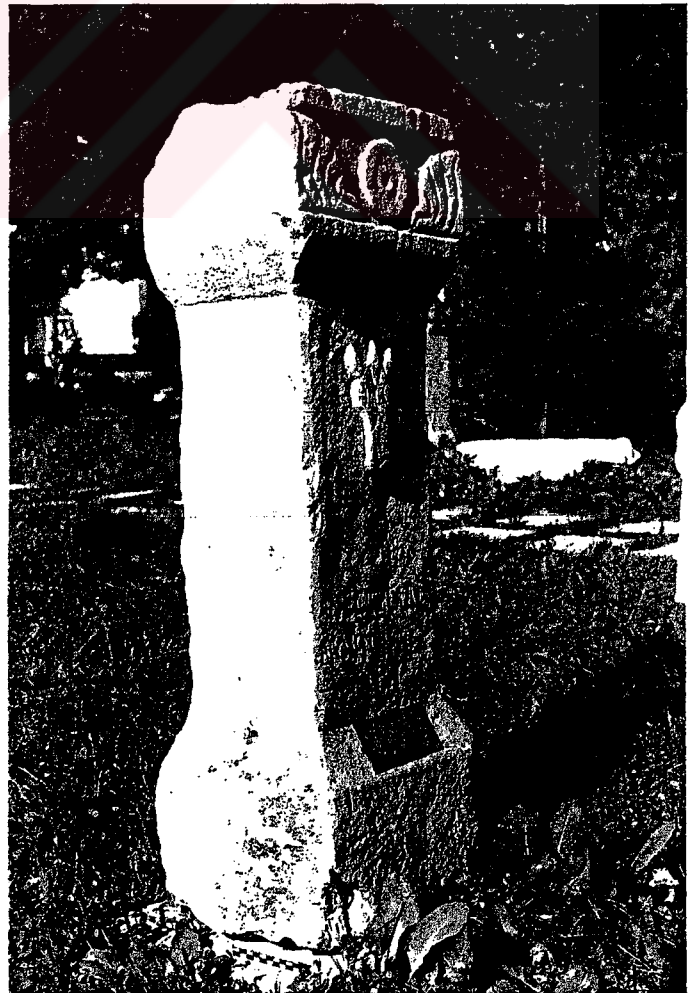
Kat. No. 143

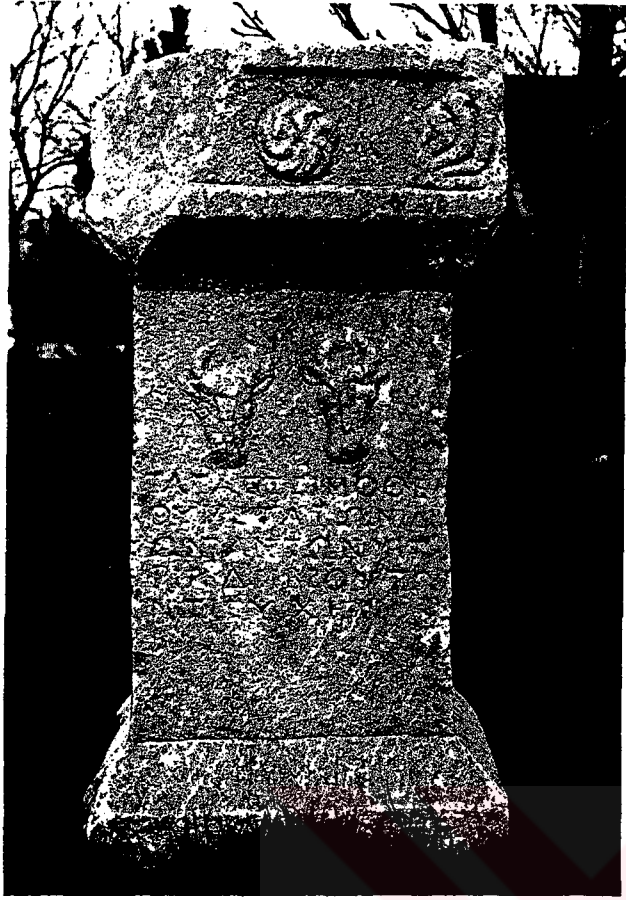
Kat. No. 146 d

Kat. No. 145 a

Kat. No. 145 b

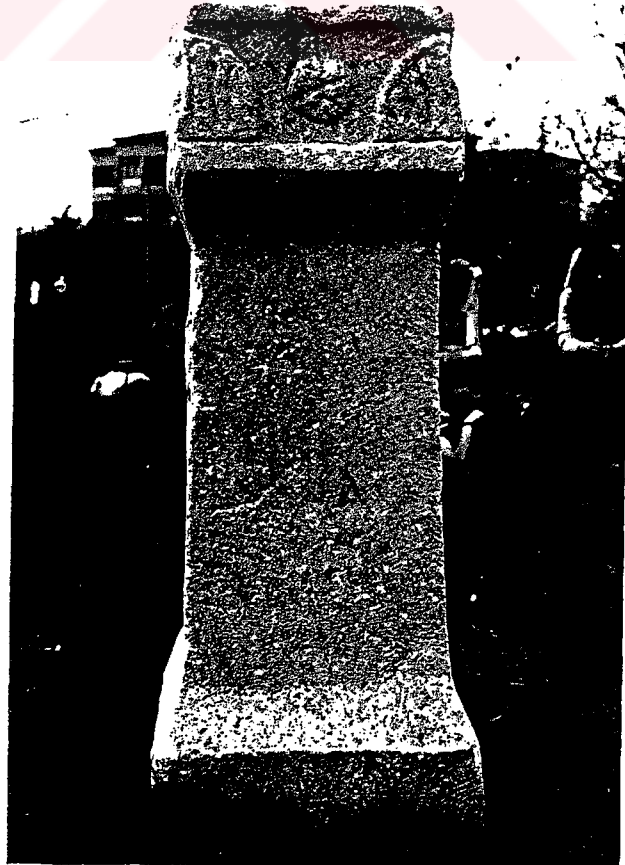
Kat. No. 146 a

Kat. No. 146 b

Kat. No. 146 c

Kat. No. 146 ç

Kat. No. 147

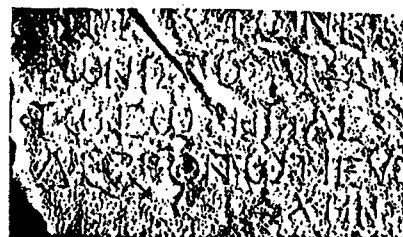
Kat. No. 148

Kat. No. 153 d

Kat. No. 153 e

Kat. No. 153 f

Kat. No. 149

Kat. No. 154 a

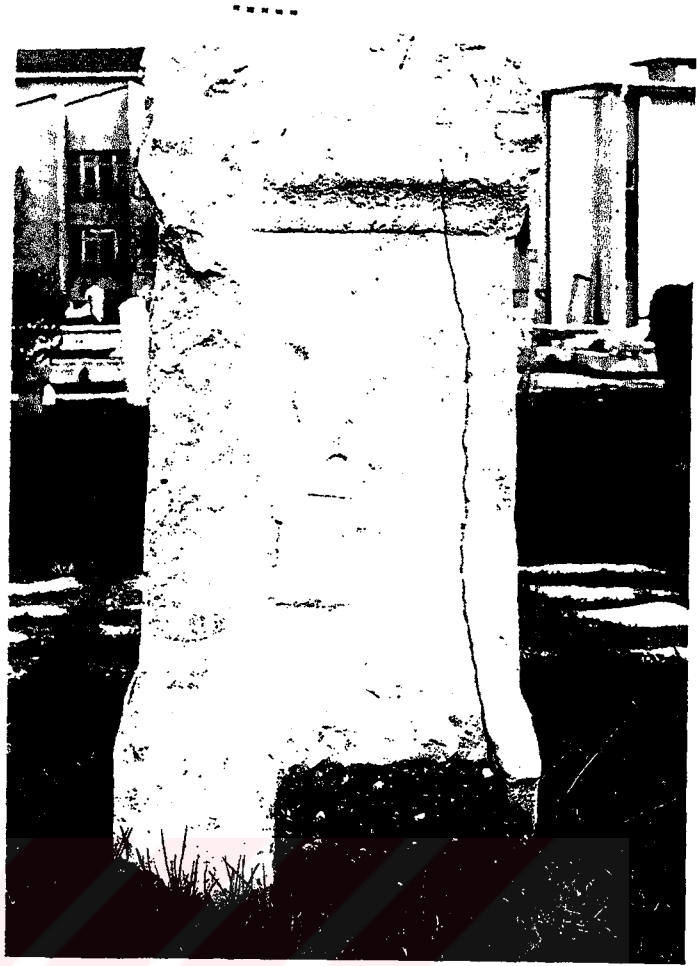
Kat. No. 154 b

Kat. No. 154 c

No. 150 a

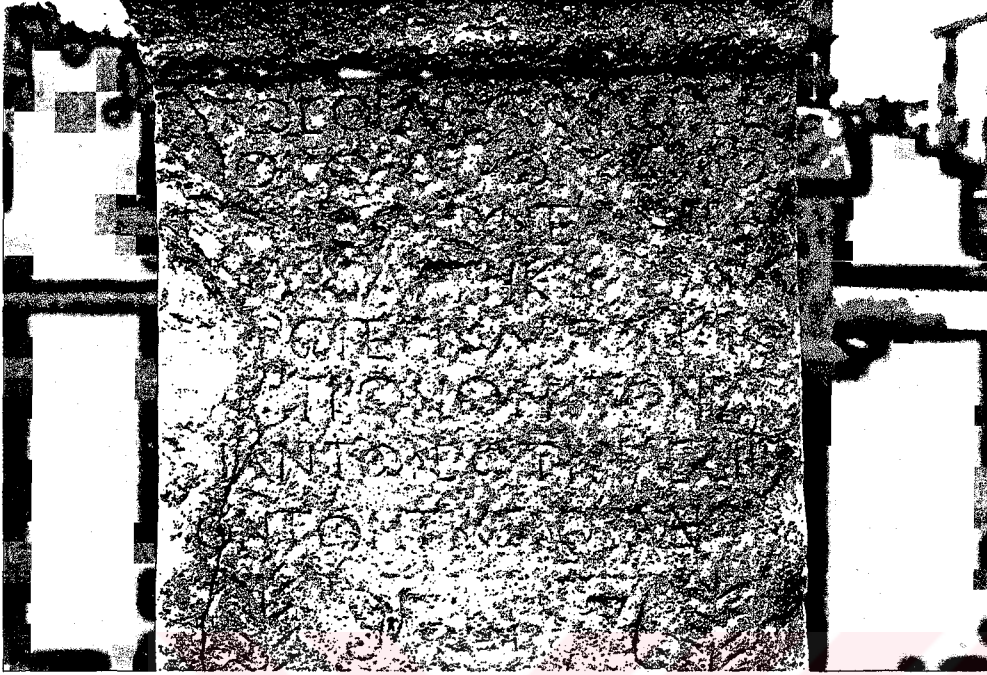
Kat. No. 150 b

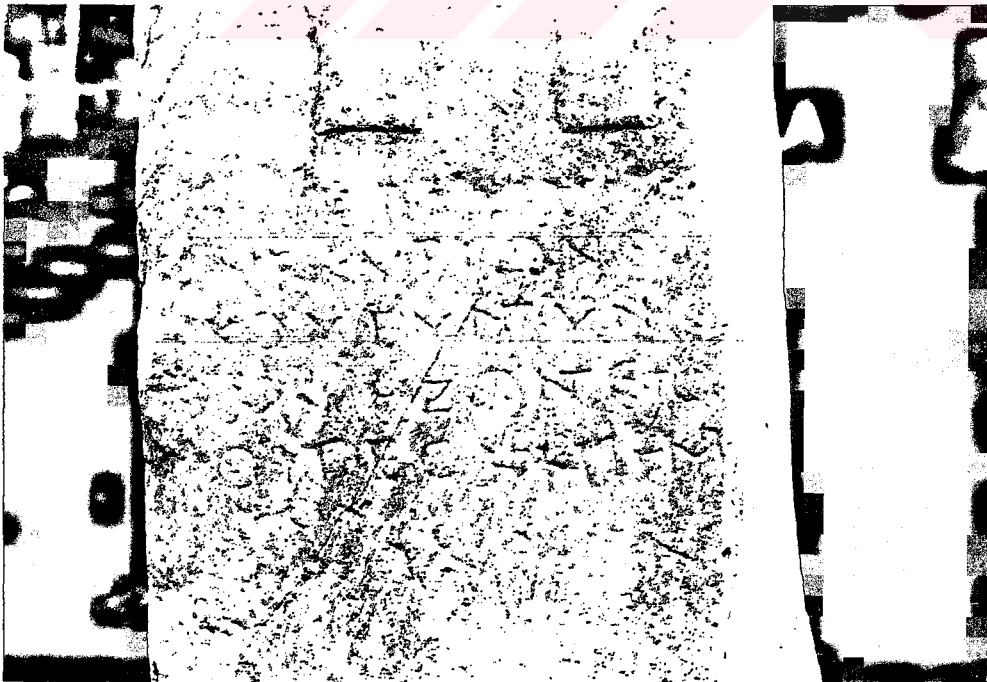
No. 150 c

Kat. No. 150 ç

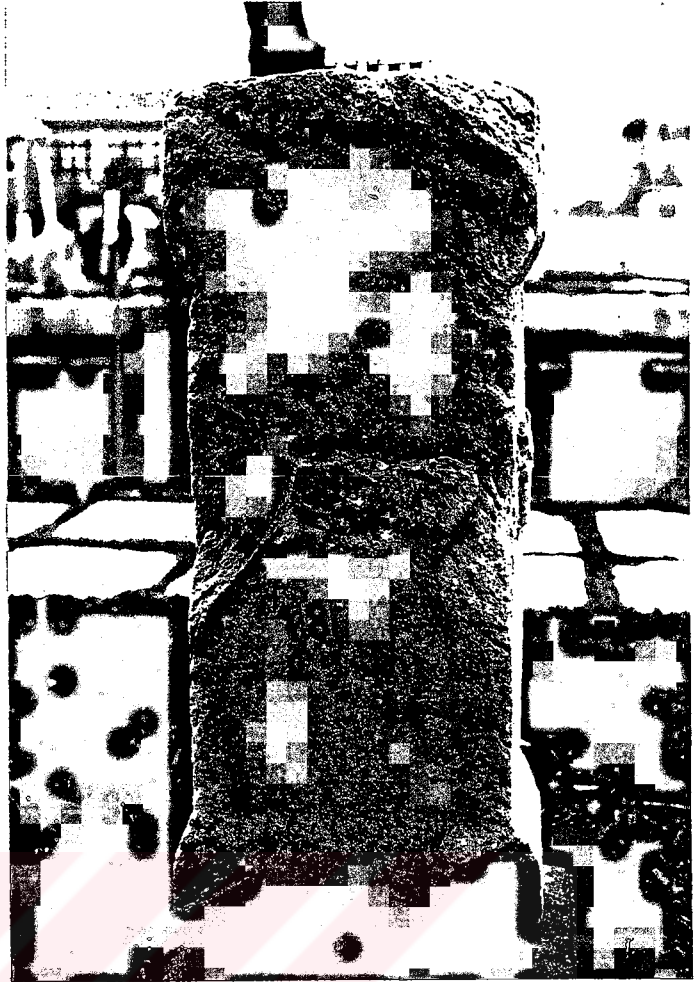
Kat. No. 150 d

Kat. No. 150 e

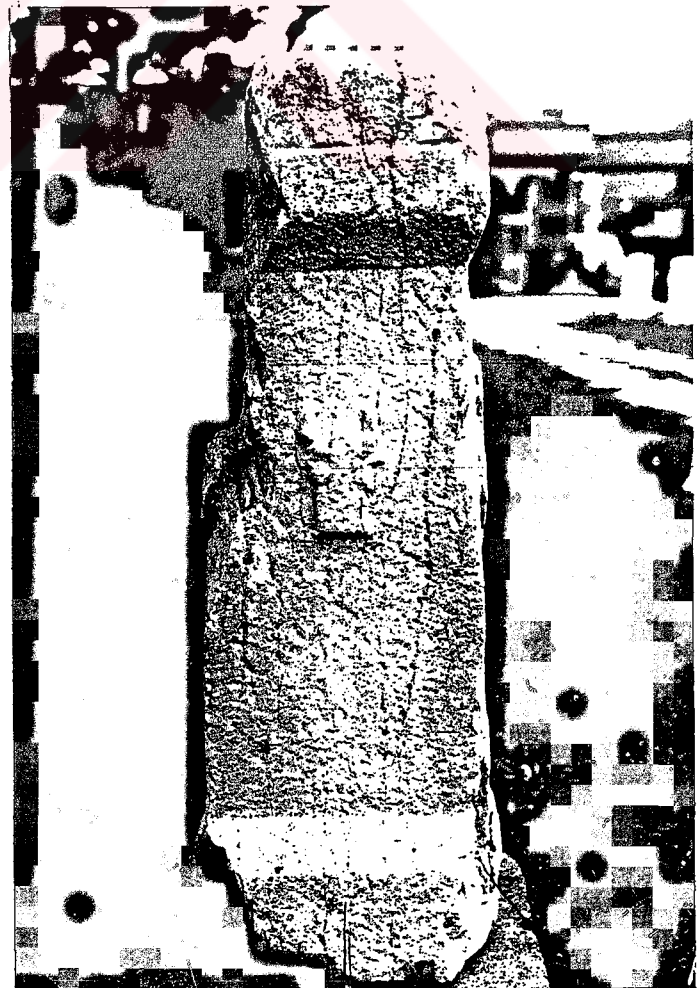
Kat. No. 153 a

Kat. No. 153 b

Kat. No. 153 c

Kat. No. 153 ç

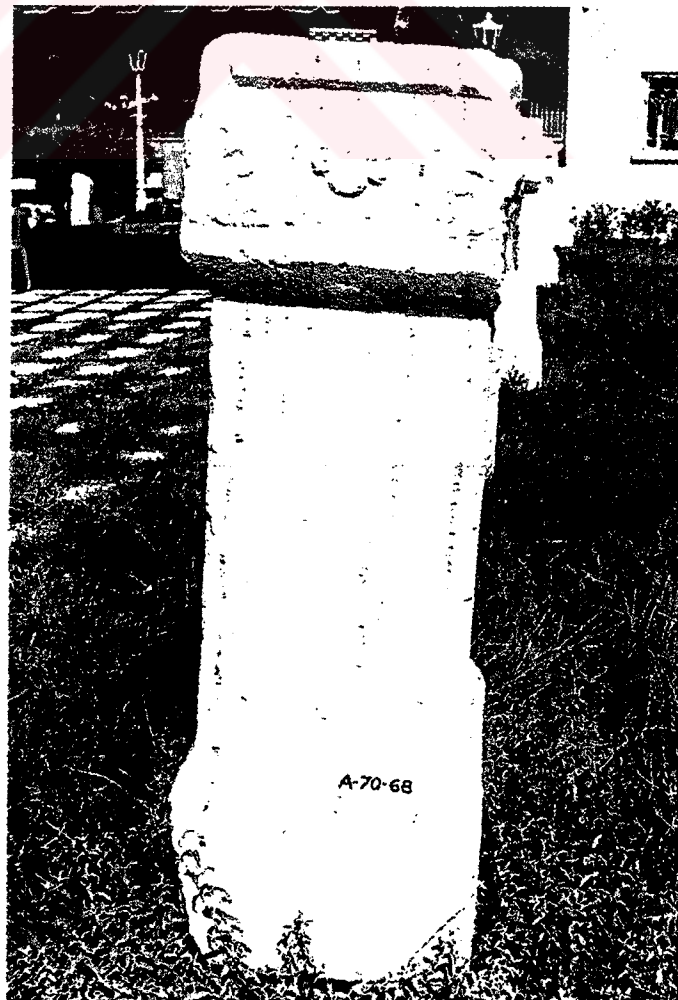
Kat. No. 155 a

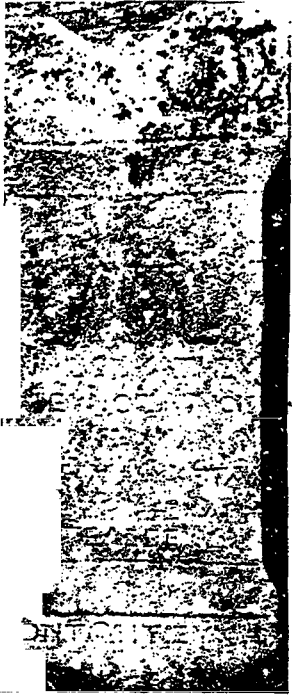
Kat. No. 155 b

Kat. No. 155 c

Kat. No. 155 ç

Kat. No. 156 a

Kat. No. 156 b

Kat. No. 157

Kat. No. 158 a

Kat. No. 158 b

it. No. 161 a

Kat. No. 161 b

it. No. 161 c

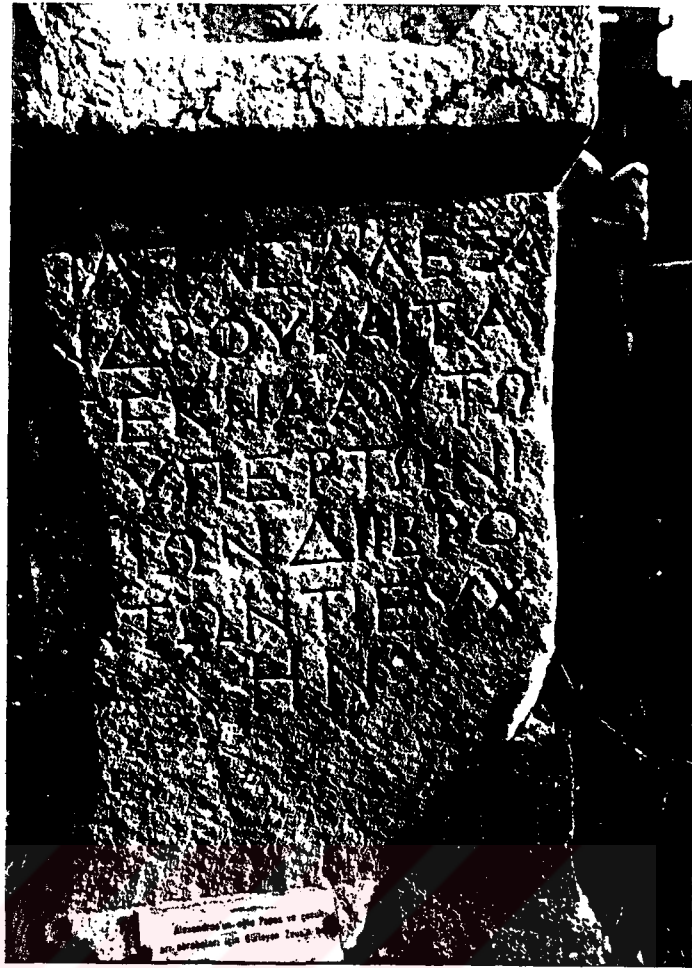
Kat. No. 159

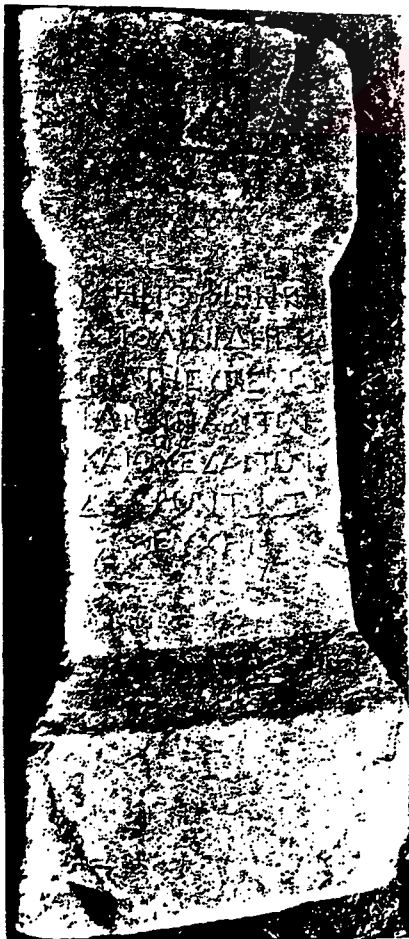
Kat. No. 160

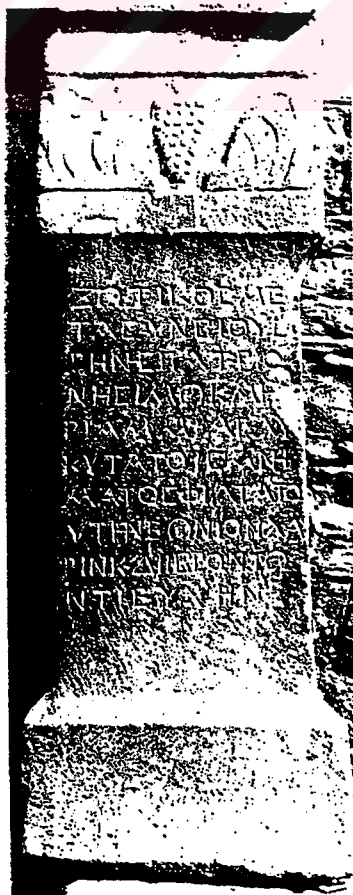
Kat. No. 162

Kat. No. 163 d

Kat. No. 164

Kat. No. 165

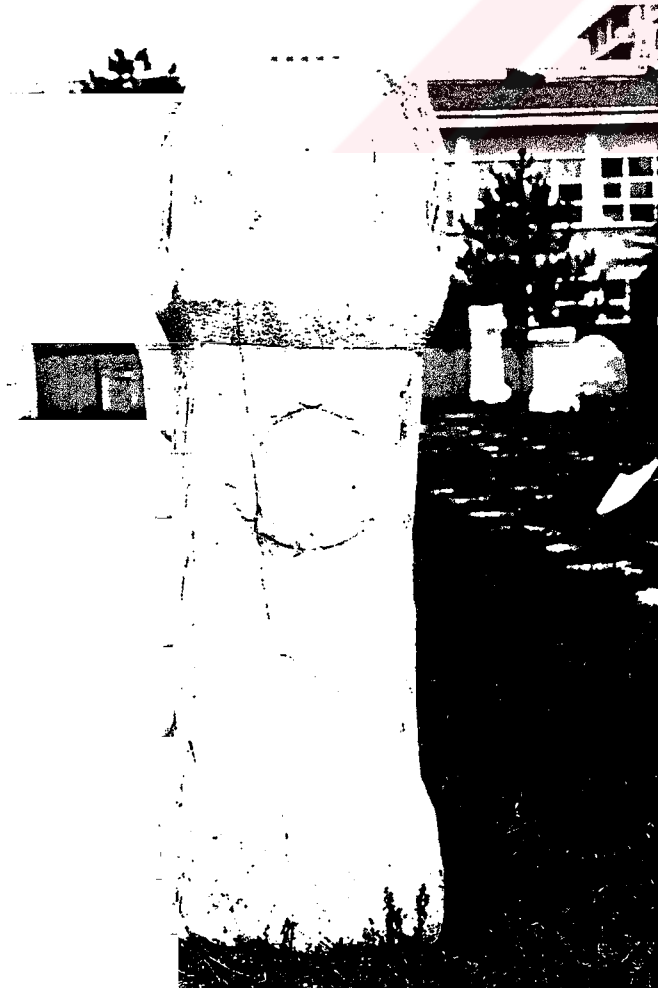
Kat. No. 166

Kat. No. 163 a

Kat. No. 163 b

Kat. No. 163 c

Kat. No. 163 ç

Kat. No. 169 a

Kat. No. 169 b

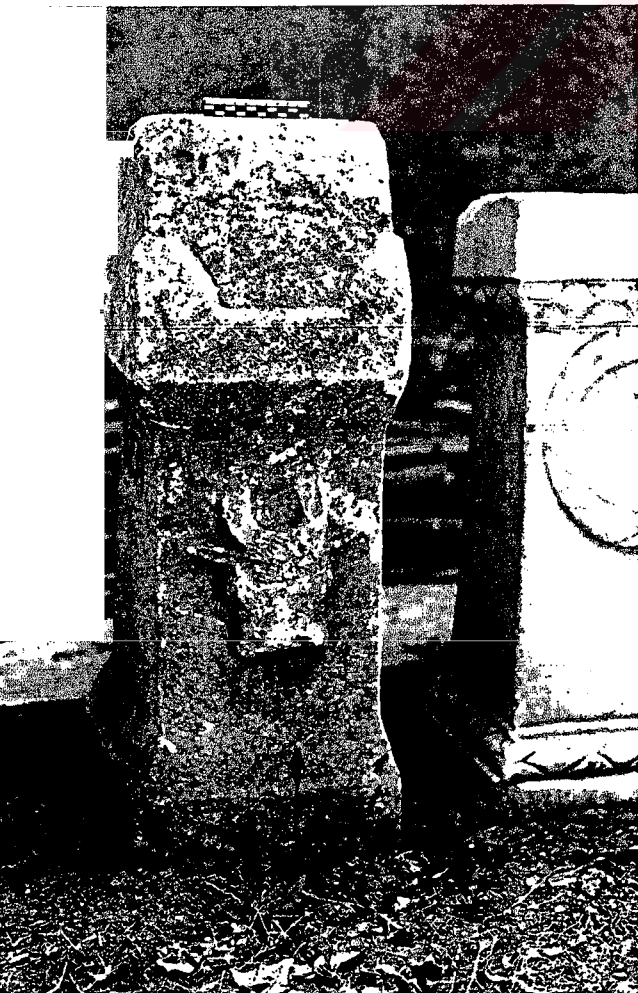
Kat. No. 169 c

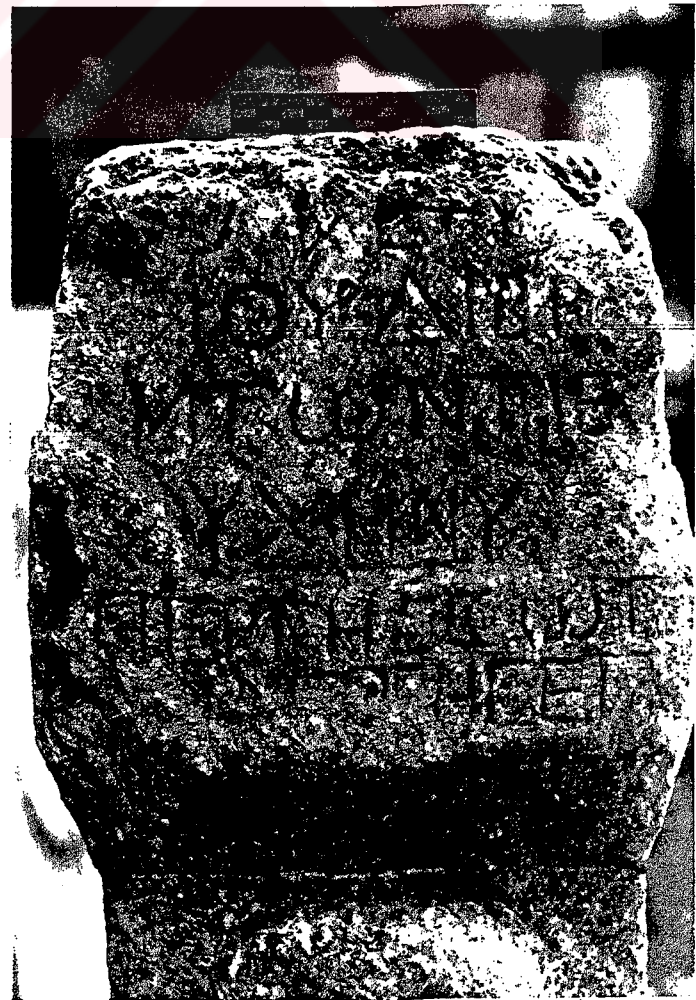
at. No. 170 a

Kat. No. 170 b

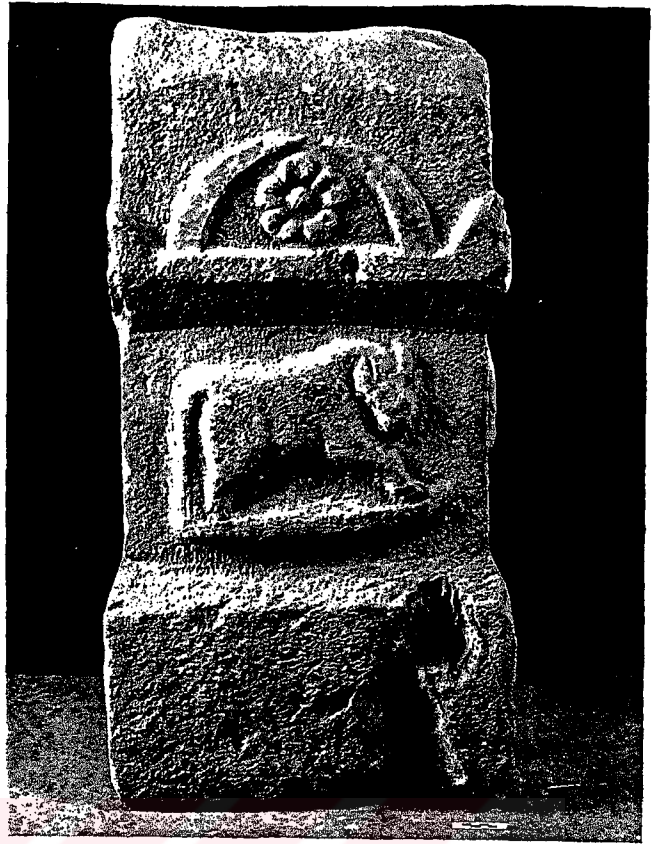
at. No. 170 c

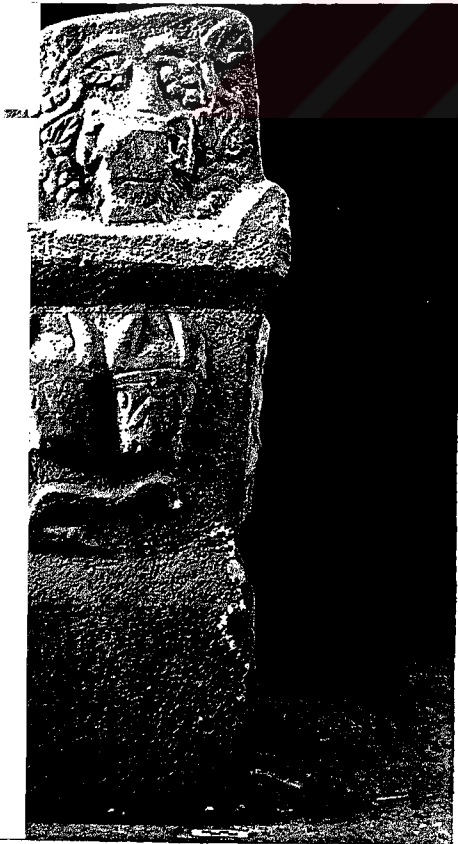
Kat. No. 170 ç

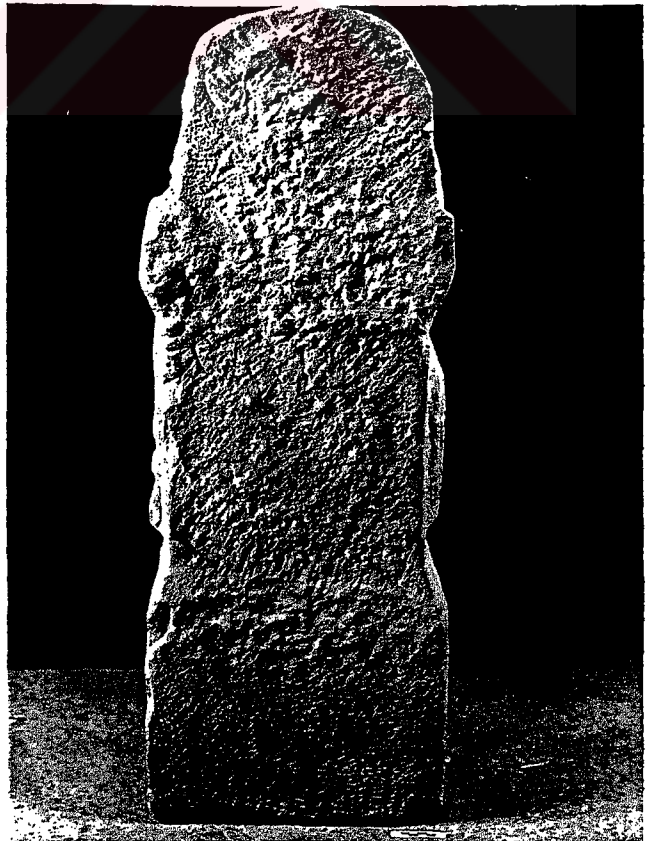
Kat. No. 171 a

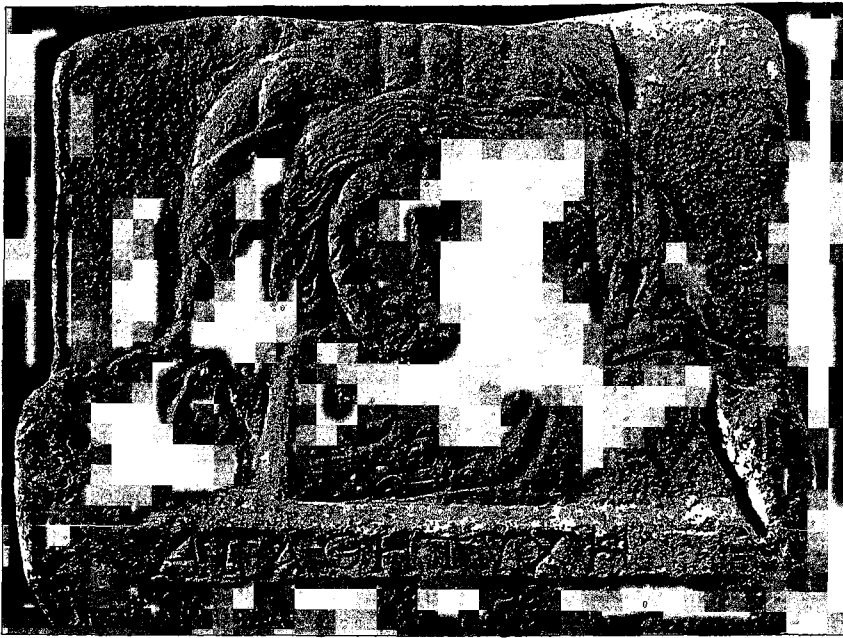
Kat. No. 171 b

Kat. No. 171 c

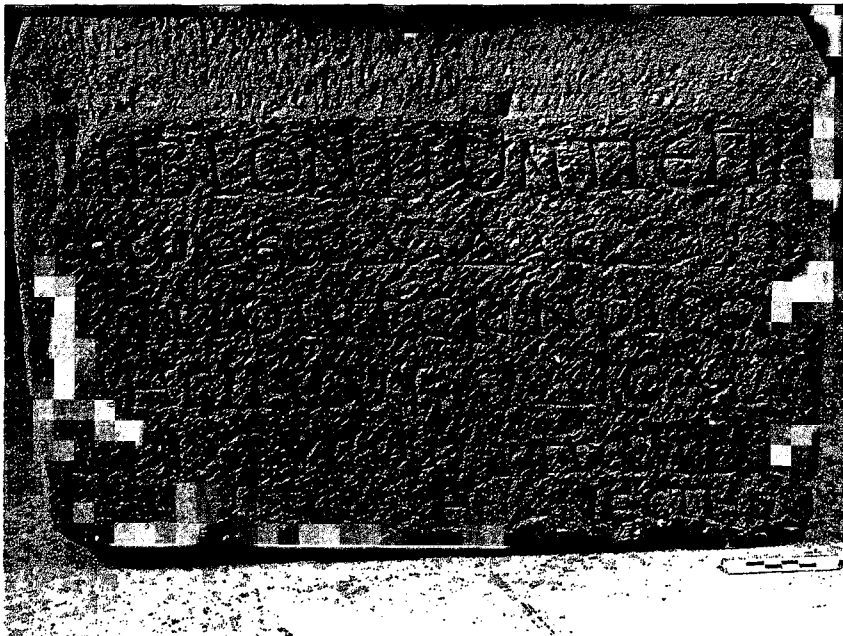
Kat. No. 171 ç

Kat. No. 171 d

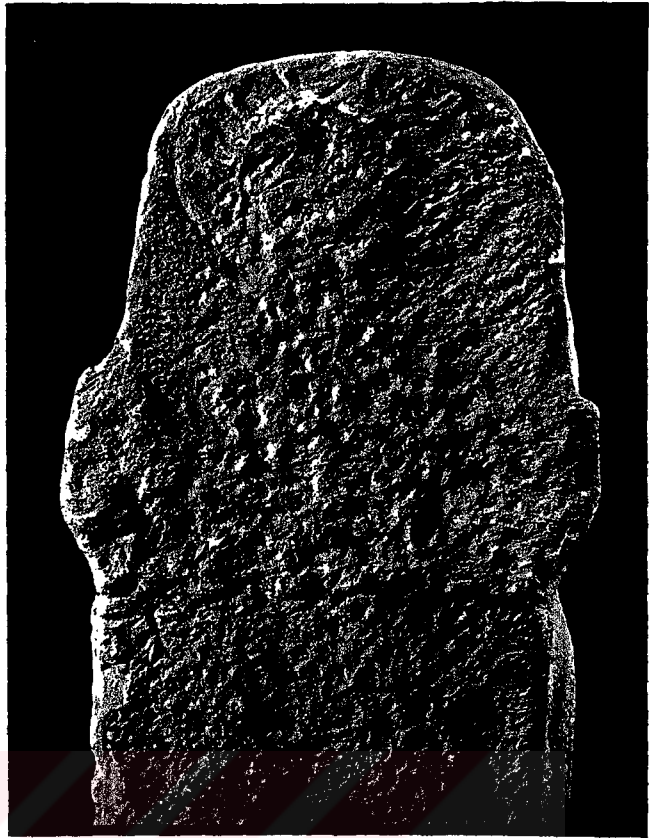
Kat. No. 171 e

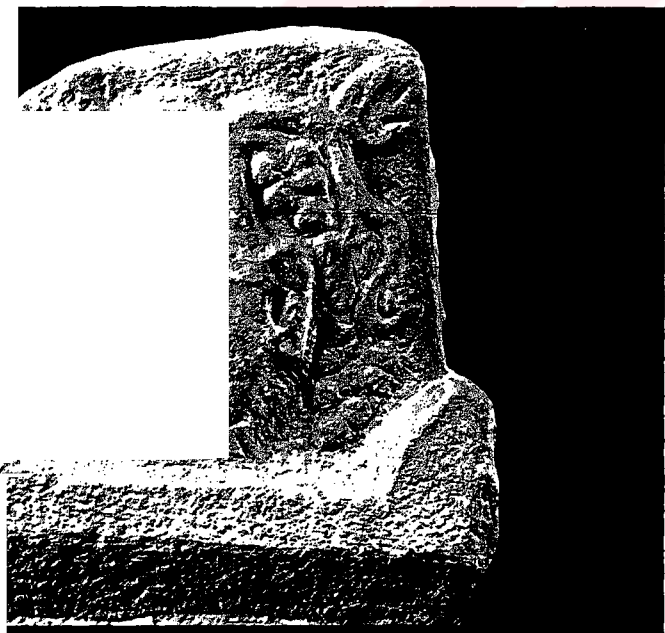
Kat. No. 171 f

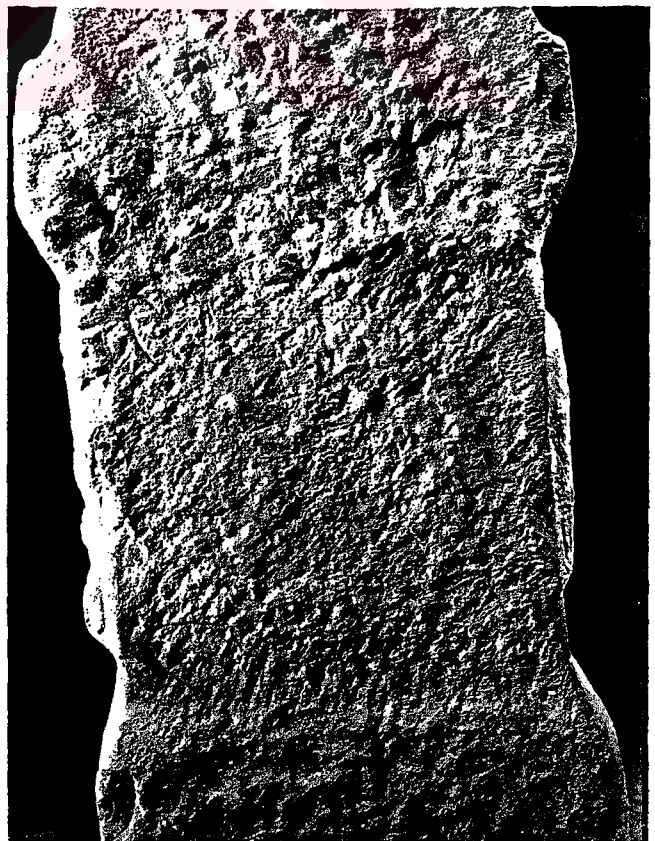
Kat. No. 171 g

Kat. No. 171 ğ

No. 171 h

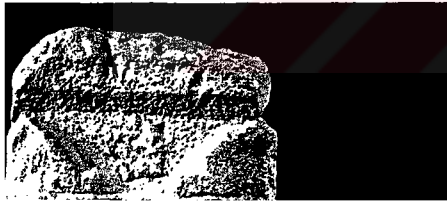
Kat. No. 171 ı

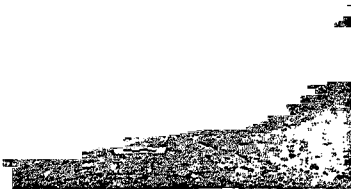
Kat. No. 172 a

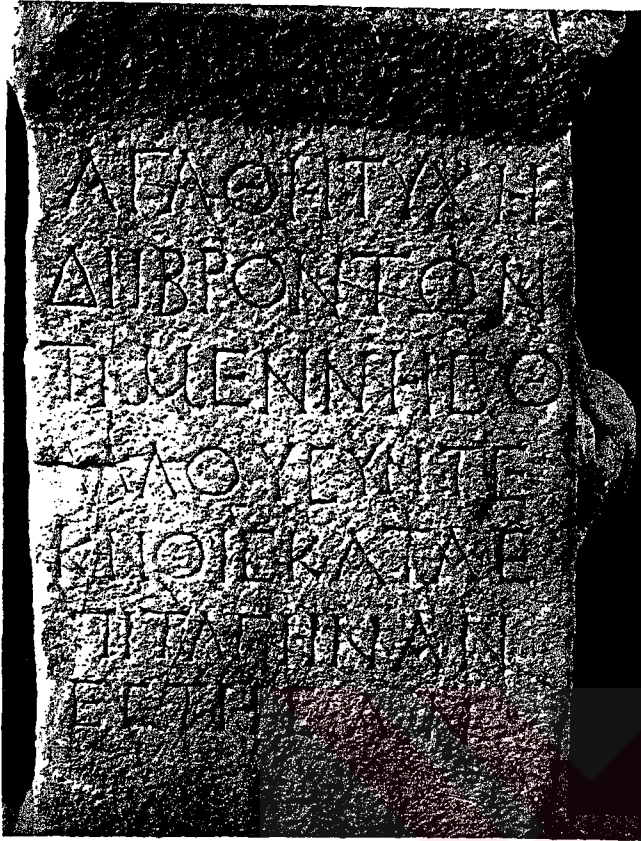
Kat. No. 172 b

Kat. No. 172 c

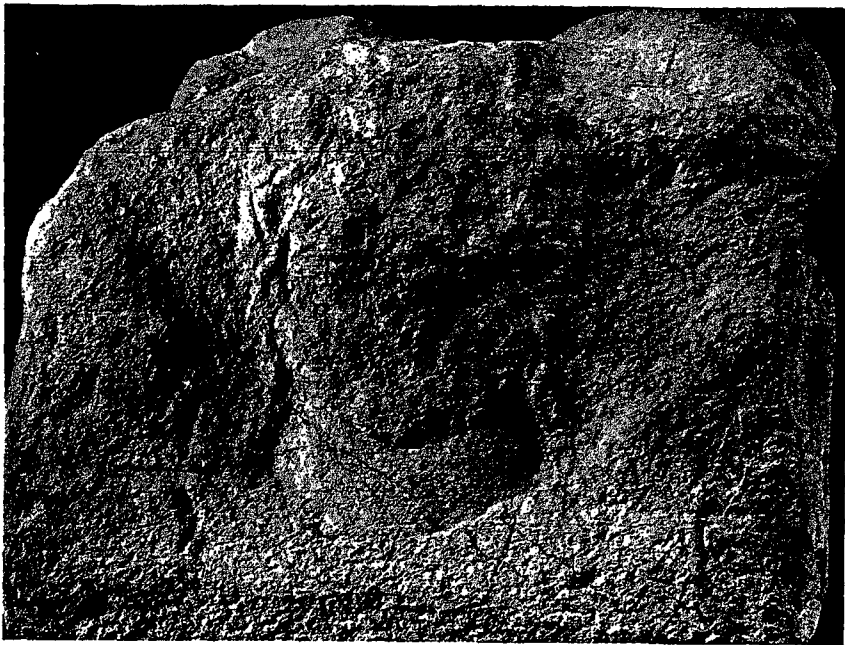
Kat. No. 172 ç

Kat. No. 172 d

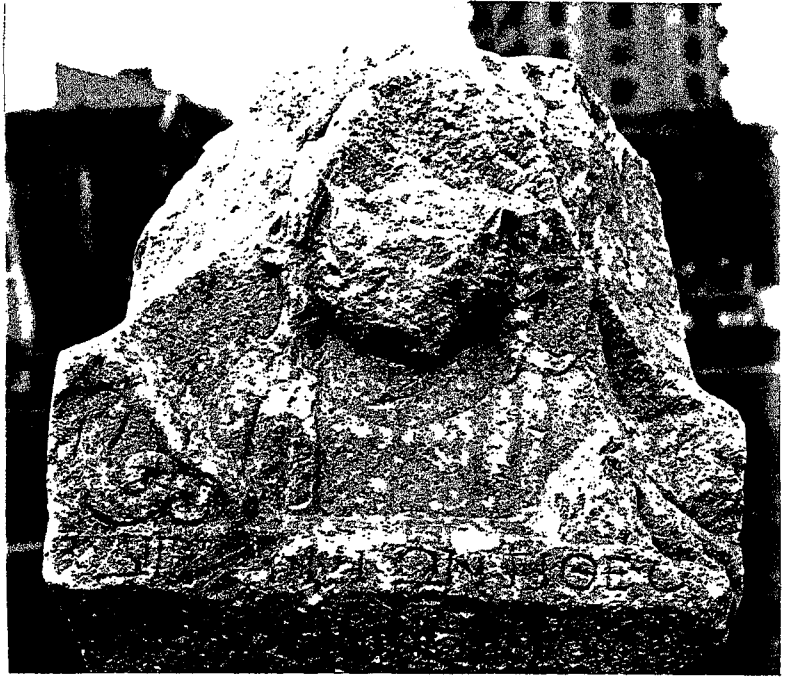
Kat. No. 172 e

Kat. No. 172 f

Kat. No. 173 a

Kat. No. 173 b

Kat. No. 173 c

Kat. No. 173 ç

Kat. No. 174 a

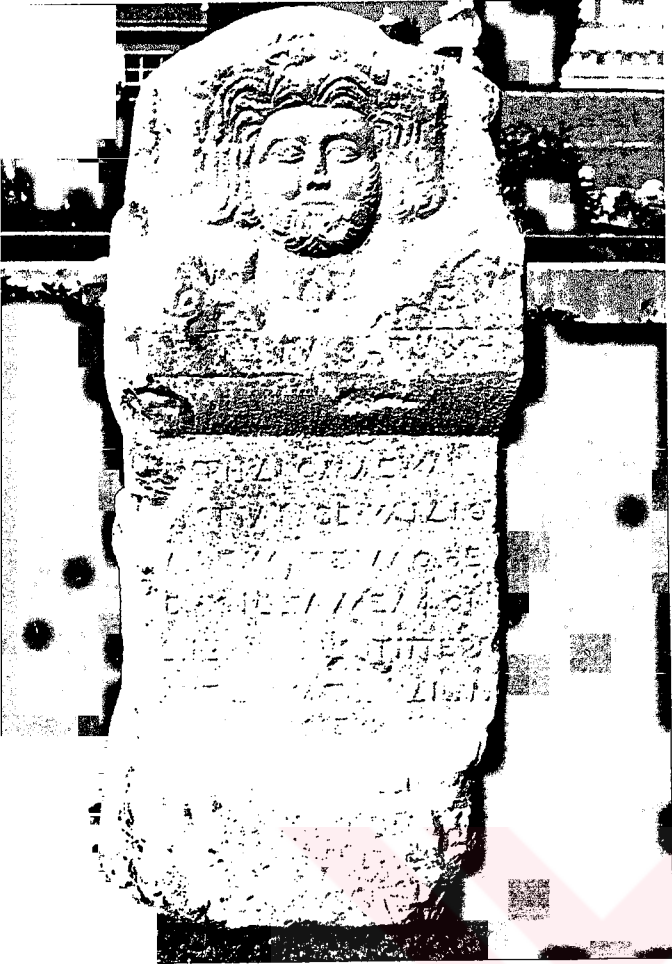
Kat. No. 174 b

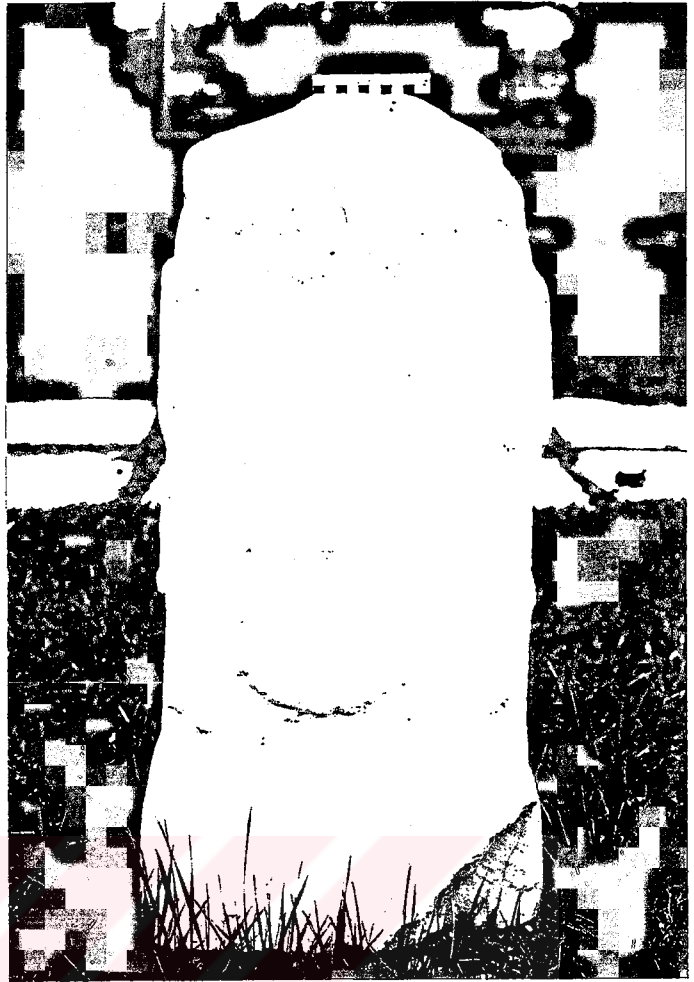
Kat. No. 174 c

Kat. No. 174 ç

Kat. No. 175 a

Kat. No. 175 b

Kat. No. 175 c

Kat. No. 175 ç

No. 175 d

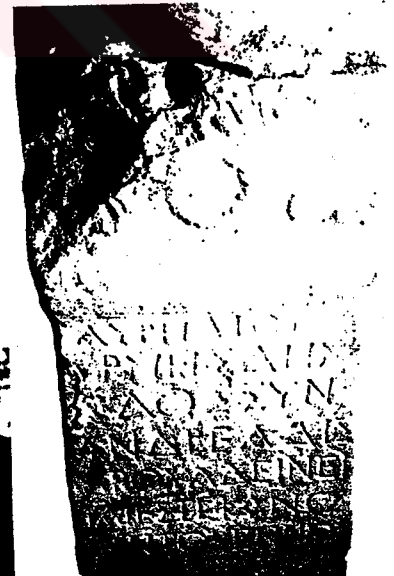
Kat. No. 175 e

No. 176 d

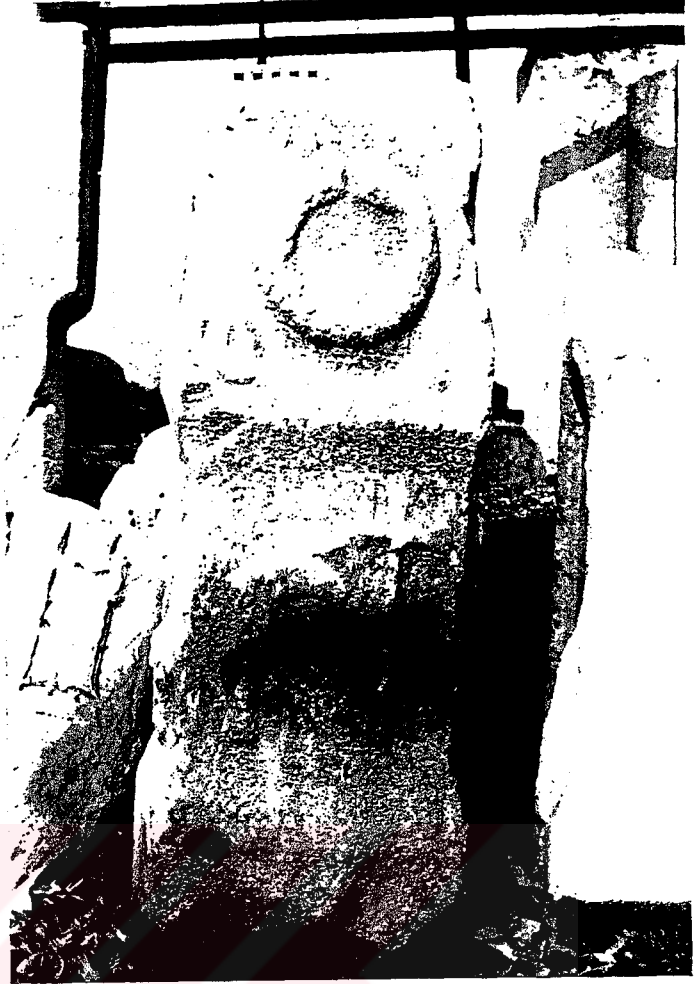
Kat. No. 167

Kat. No. 168

Kat. No. 176 a

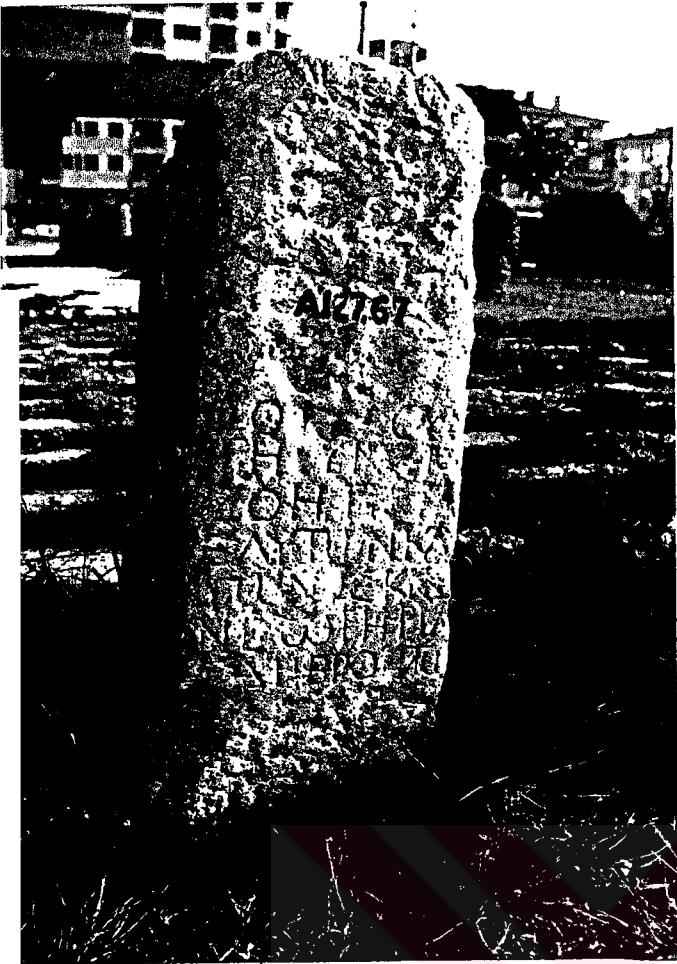
Kat. No. 176 b

Kat. No. 176 c

Kat. No. 176 ç

Kat. No. 178 a

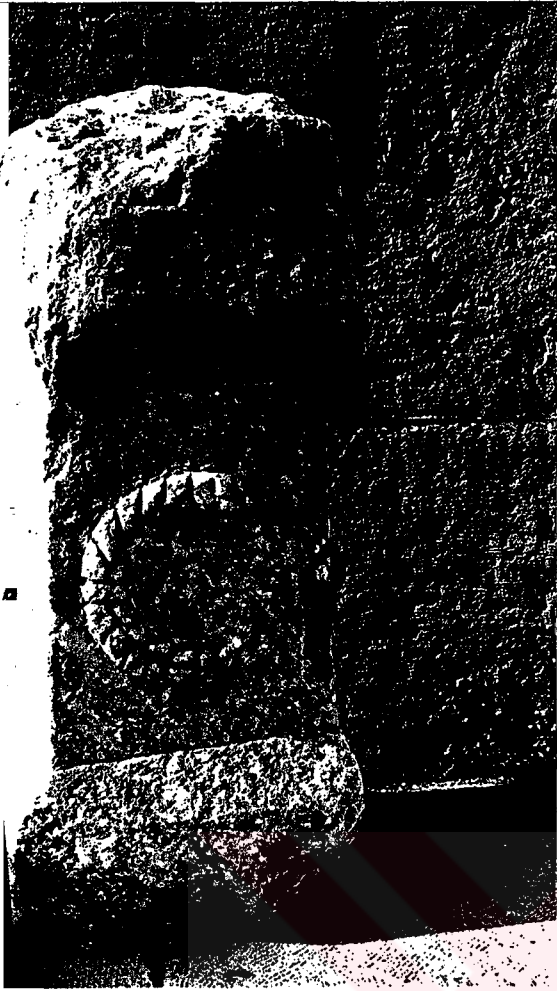
Kat. No. 178 b

Kat. No. 178 c

Kat. No. 178 ç

at. No. 181 a

Kat. No. 181 b

Kat. No. 181 c

Kat. No. 181 ç

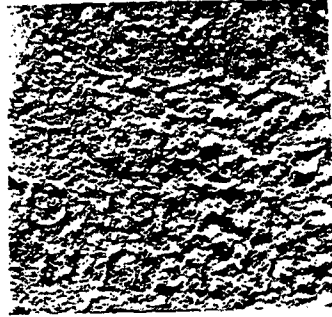
Kat. No. 177 a

Kat. No. 179

Kat. No. 185

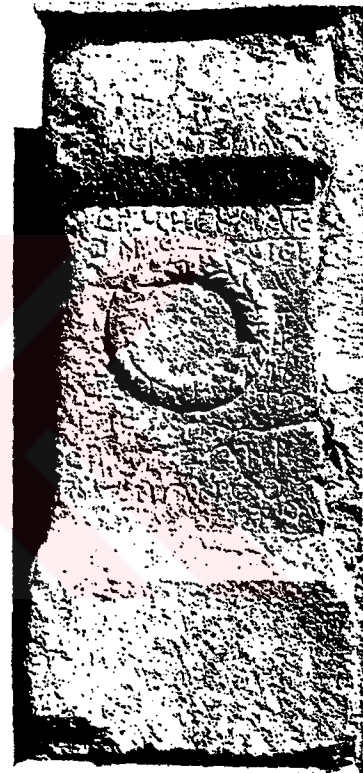
Kat. No. 184

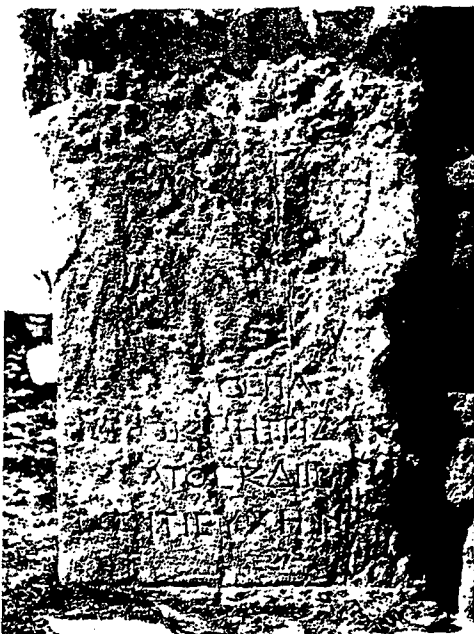
Kat. No. 177 b

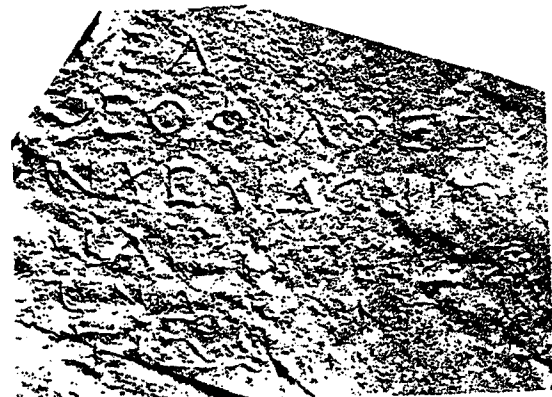
Kat. No. 187

Kat. No. 186

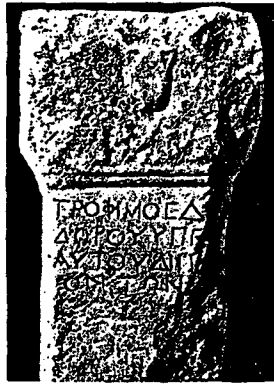
Kat. No. 189

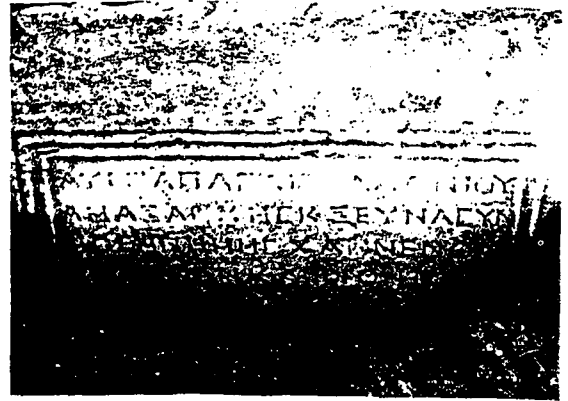
Kat. No. 188

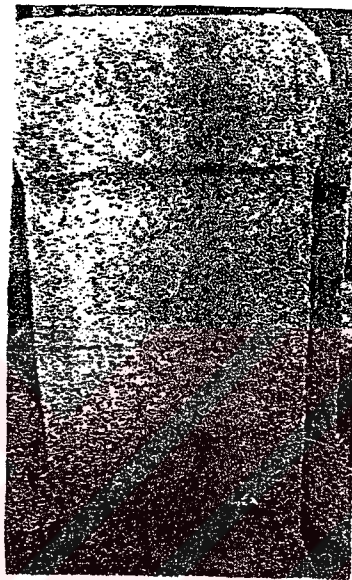
Kat. No. 190

Kat. No. 191

Kat. No. 219

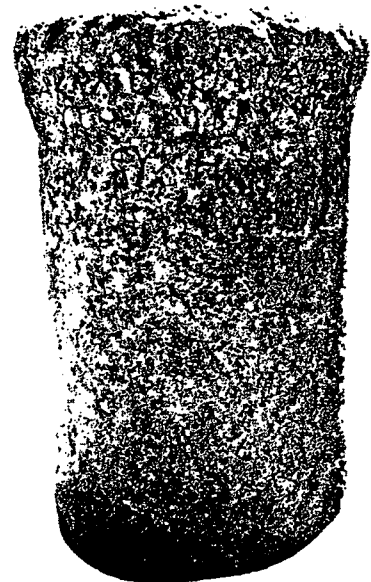
Kat. No. 206

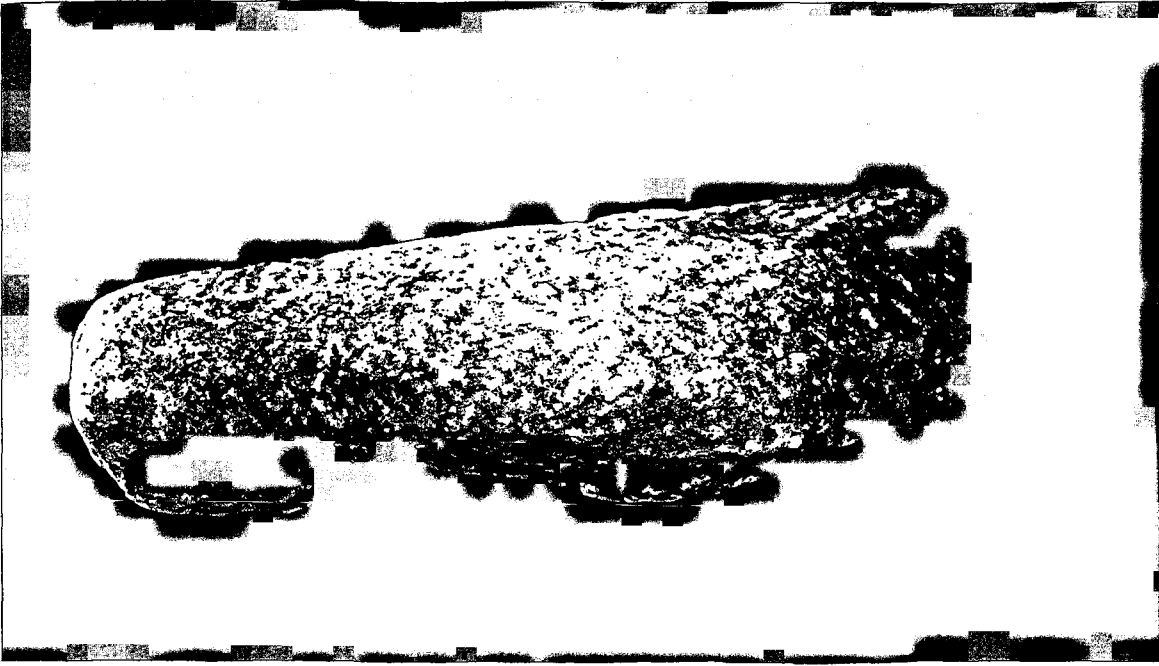
Kat. No. 207

Kat. No. 211

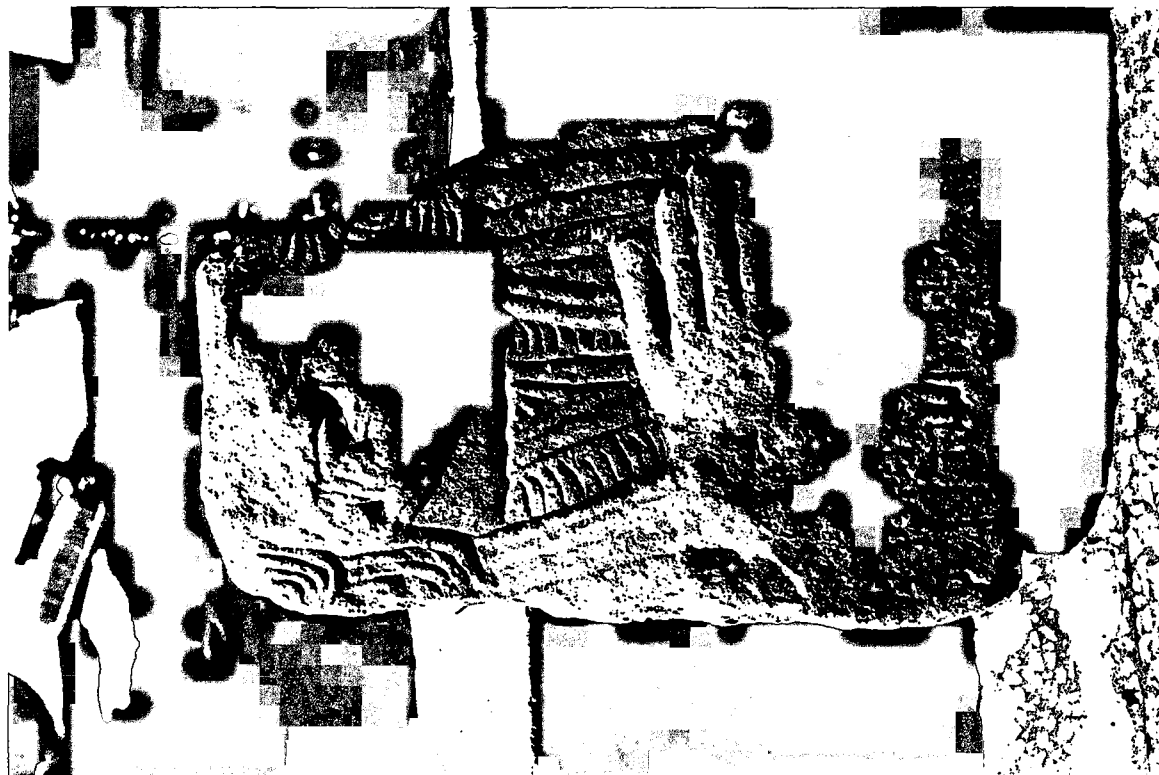
Kat. No. 208

Kat. No. 210 c

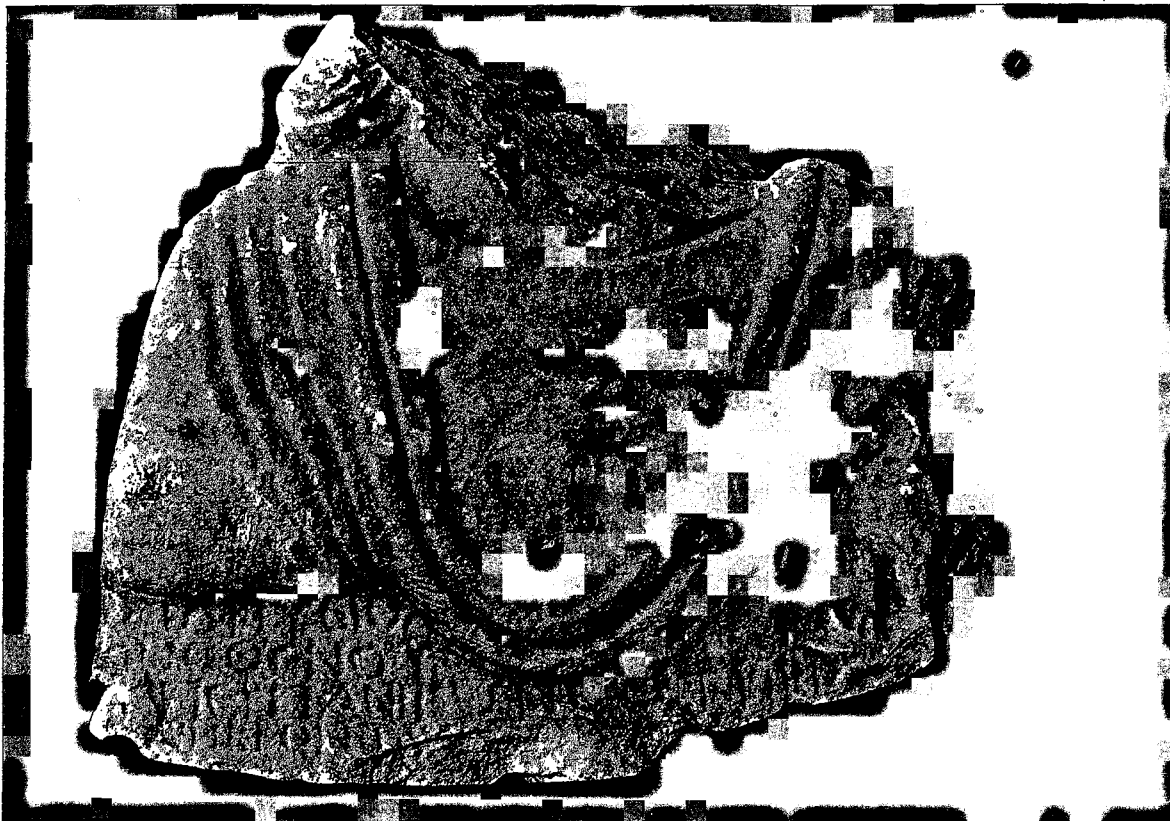
Kat. No. 210 b

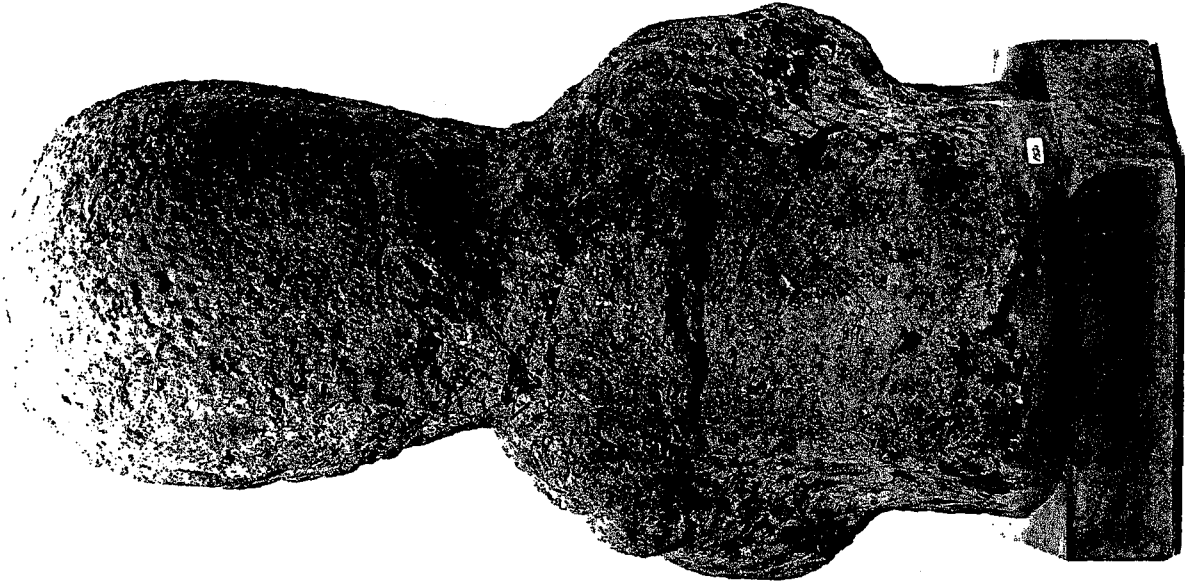
Kat. No. 210 a

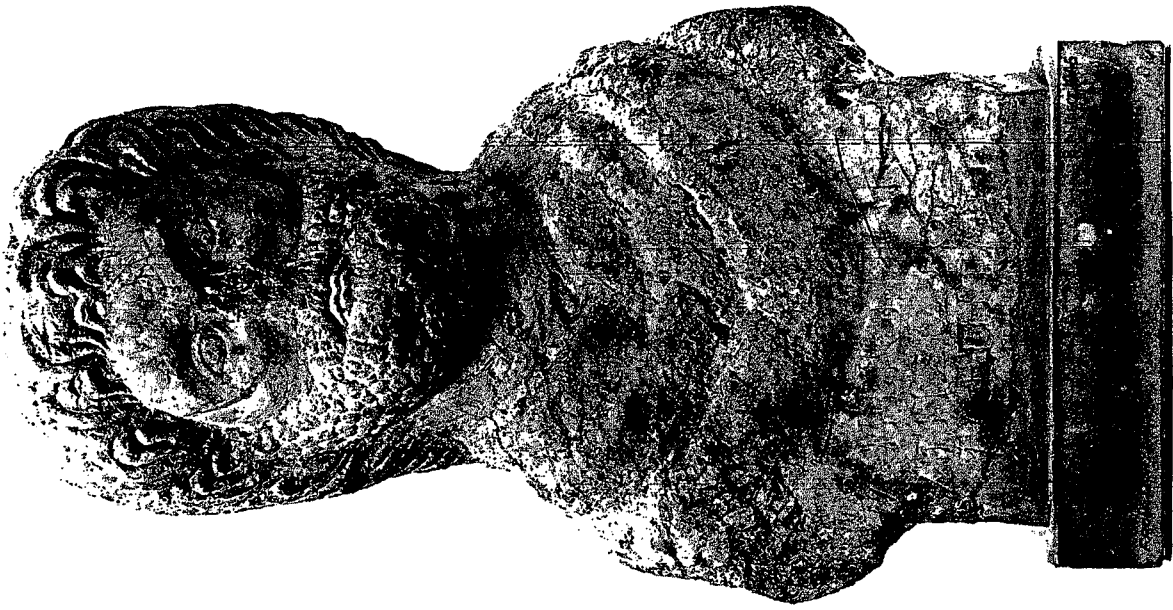
Kat. No. 213

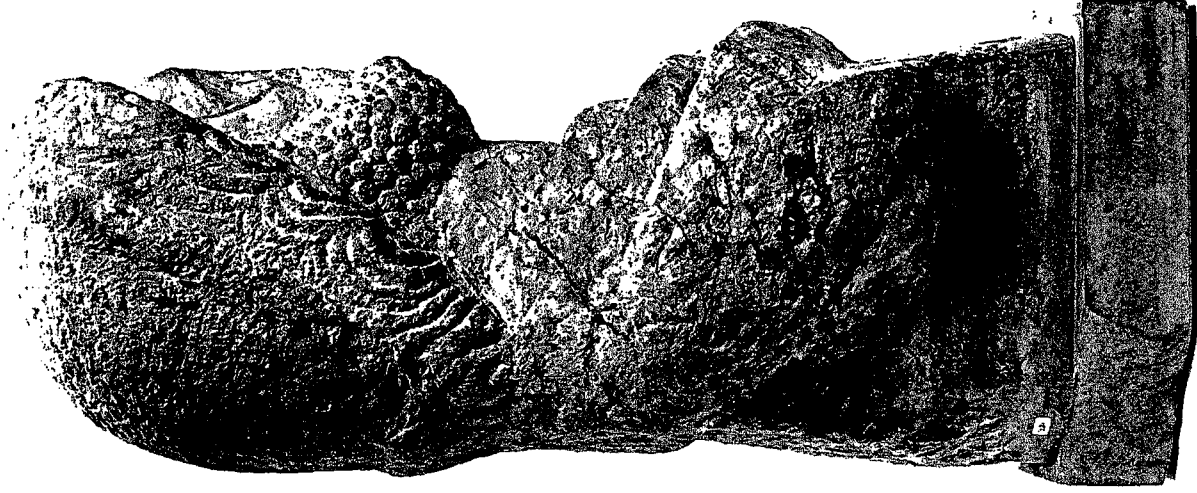
Kat. No. 212

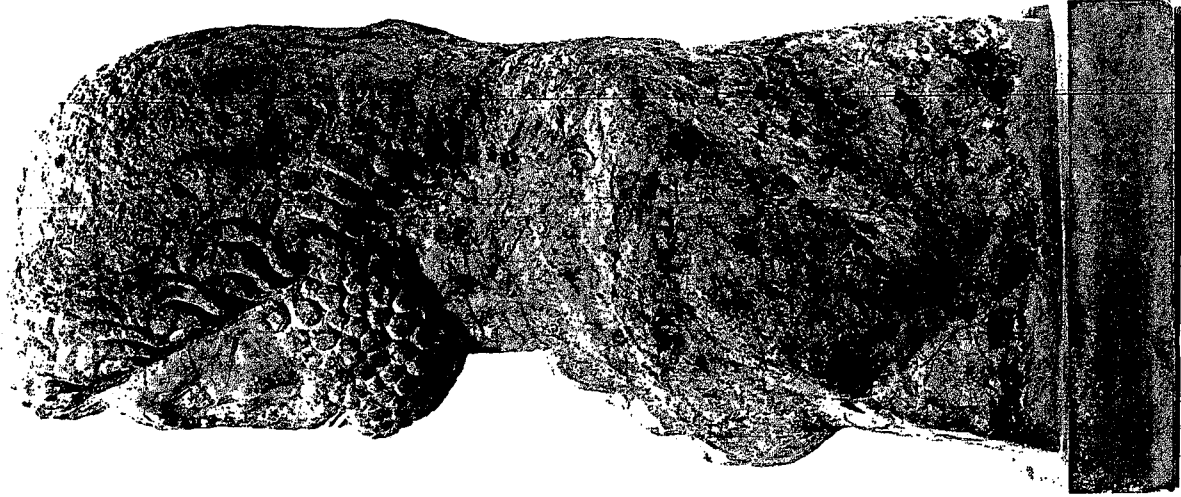
Kat. No. 214 b

Kat. No. 214 a

Kat. No. 214 ç

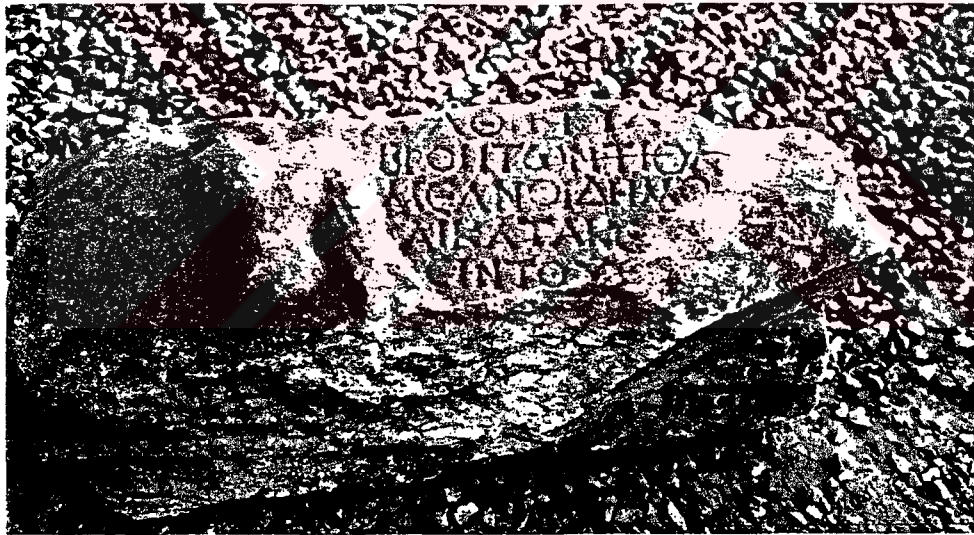
Kat. No. 214 c

. No. 215 a

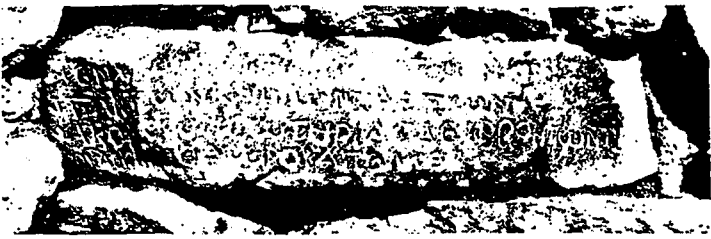
Kat. No. 215 b

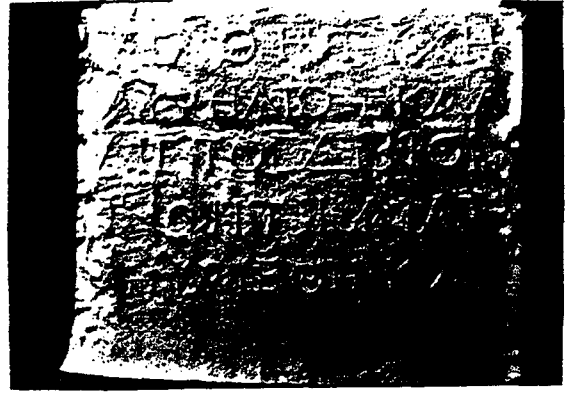
Kat. No. 217 a

Kat. No. 217 b

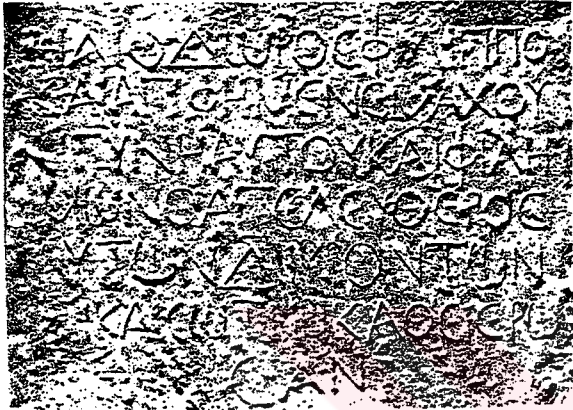
Kat. No. 218

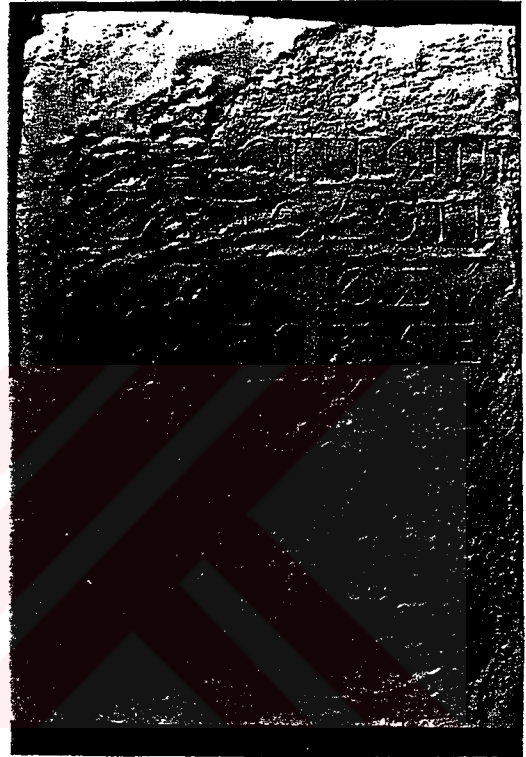
Kat. No. 248

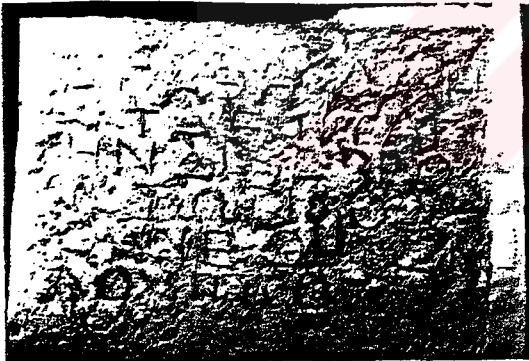
Kat. No. 242

Kat. No. 226

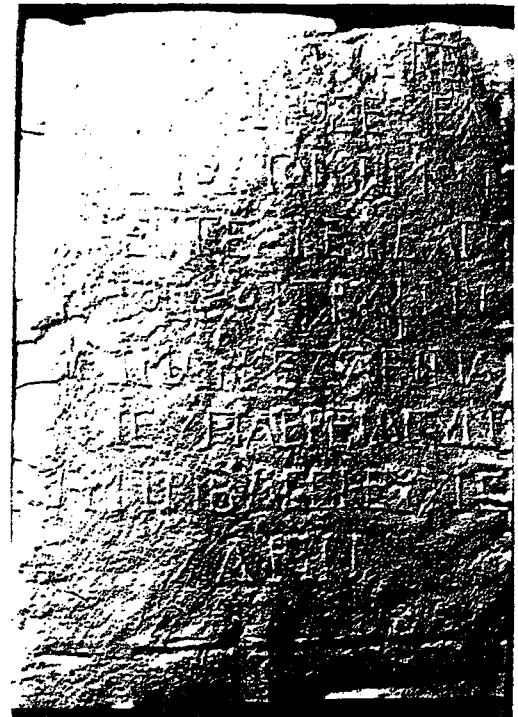
Kat. No. 249

Kat. No. 246

Kat. No. 247

Kat. No. 251

Kat. No. 253 a

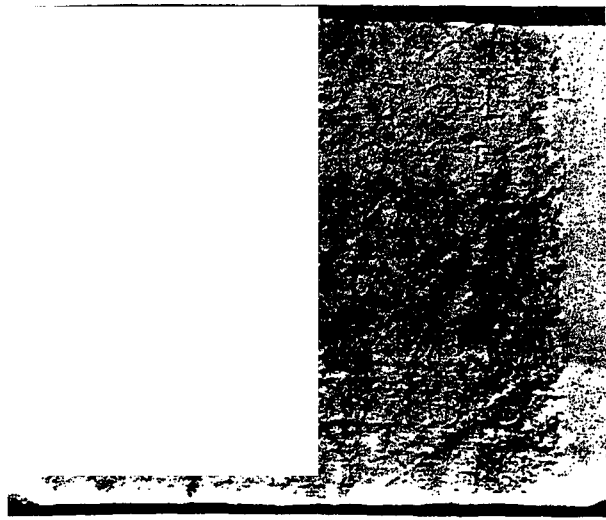
Kat. No. 253 b

Kat. No. 255

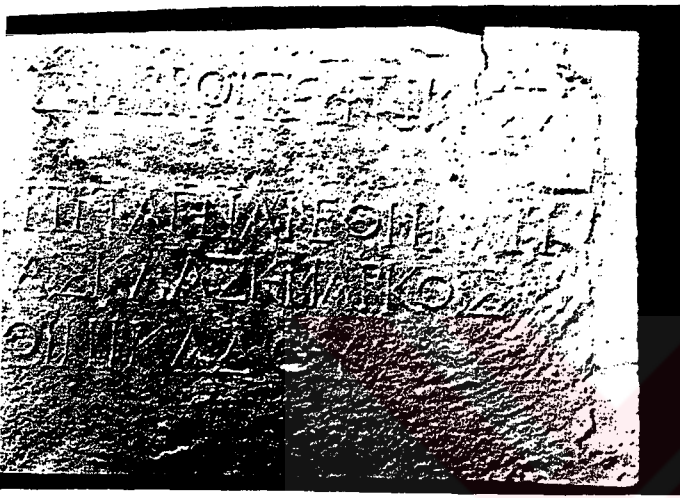
Kat. No. 253 c

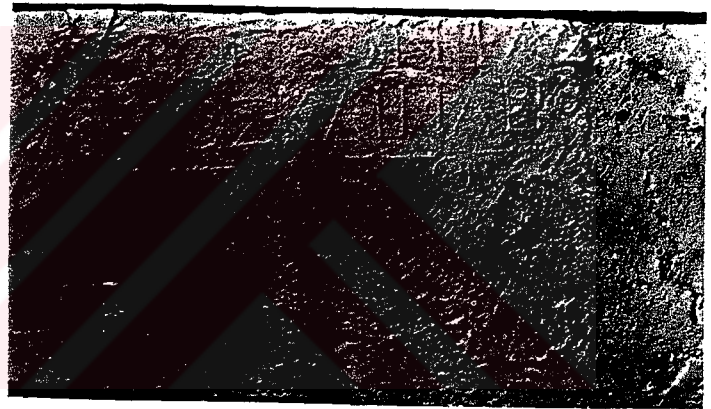
Kat. No. 254

Kat. No. 262

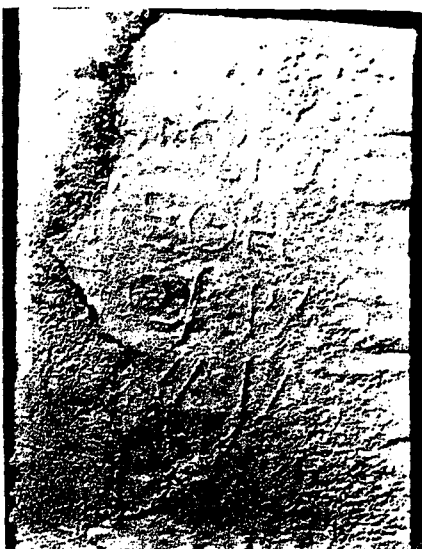
Kat. No. 258

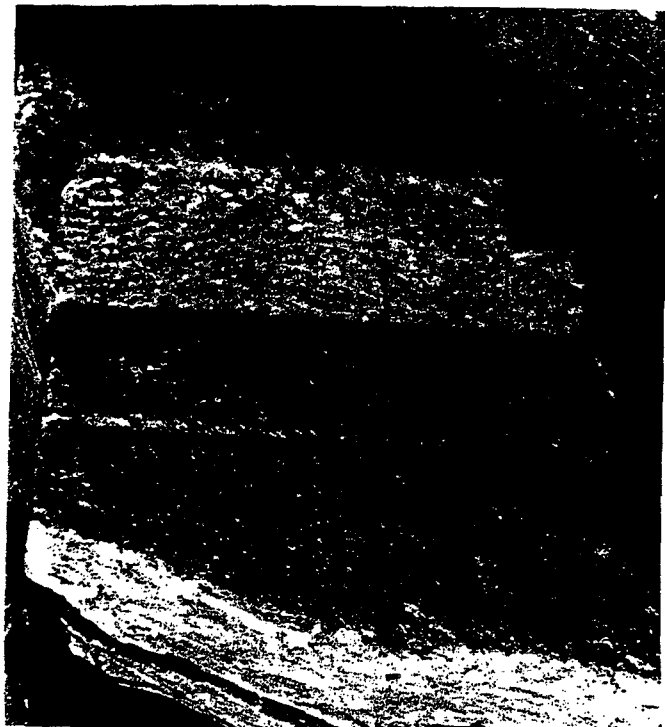
Kat. No. 265

Kat. No. 263

No. 264

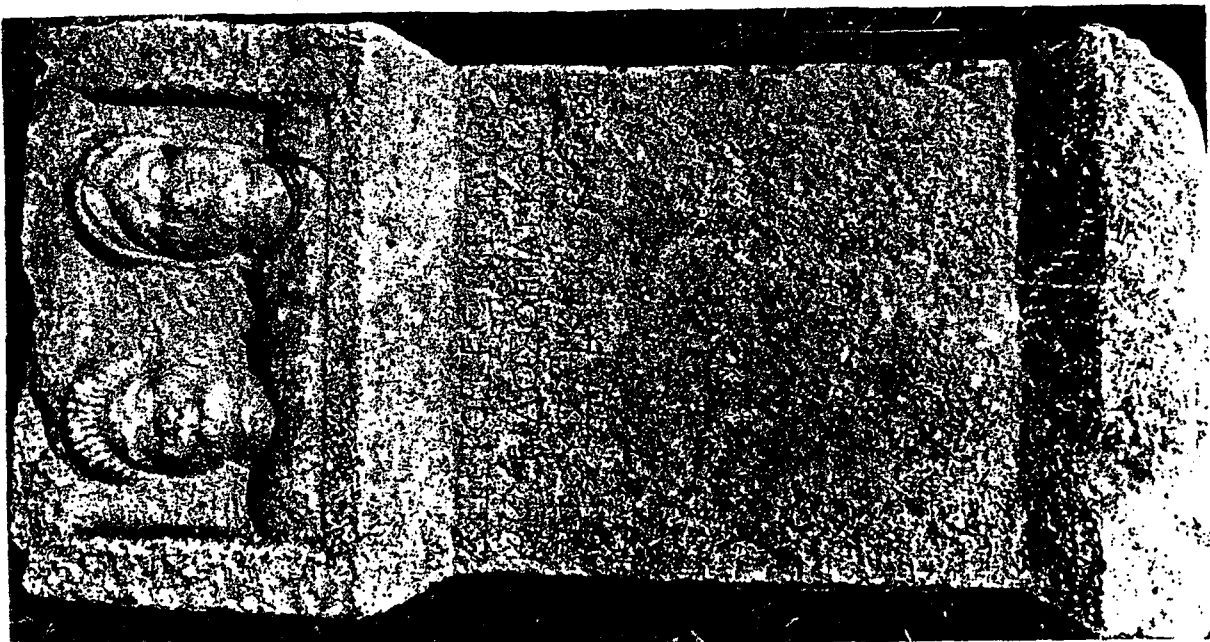
Kat. No. 268

Kat. No. 271 b

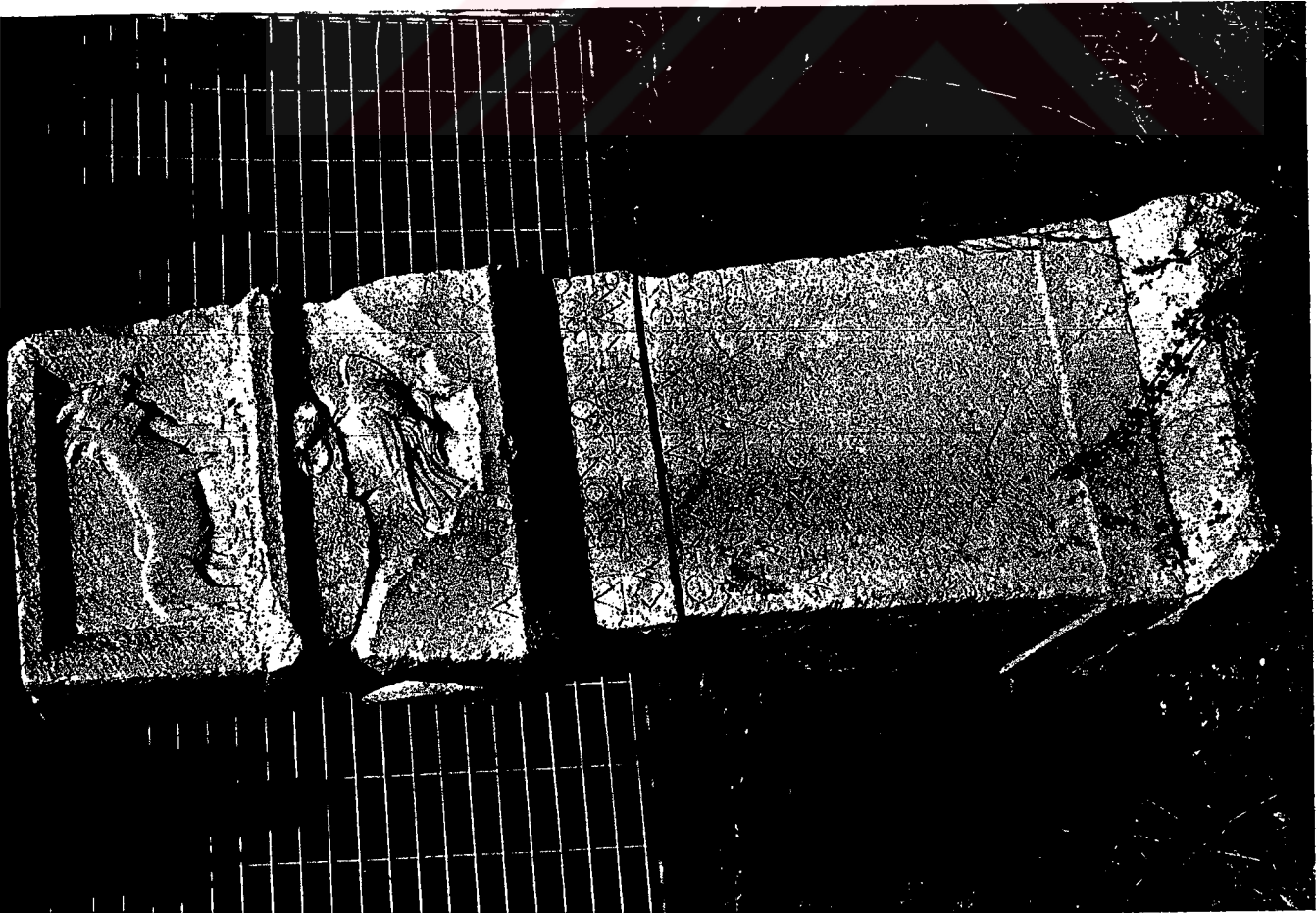
Kat. No. 271 a

Kat. No. 267

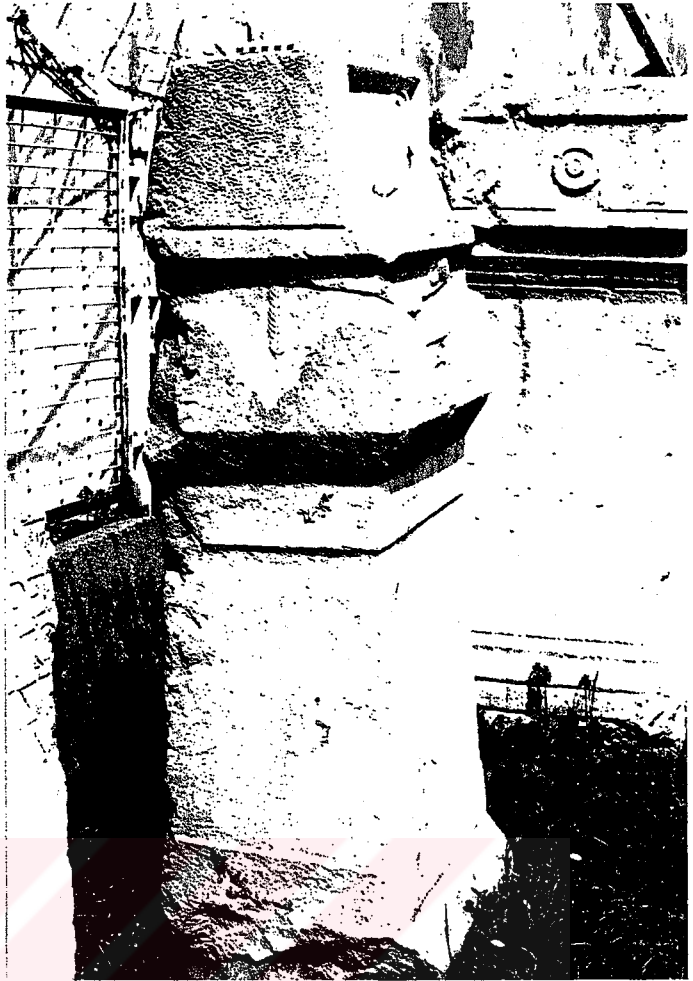
Kat. No. 273 b

Kat. No. 273 a

Kat. No. 273 c

Kat. No. 273 ç

Kat. No. 273 d

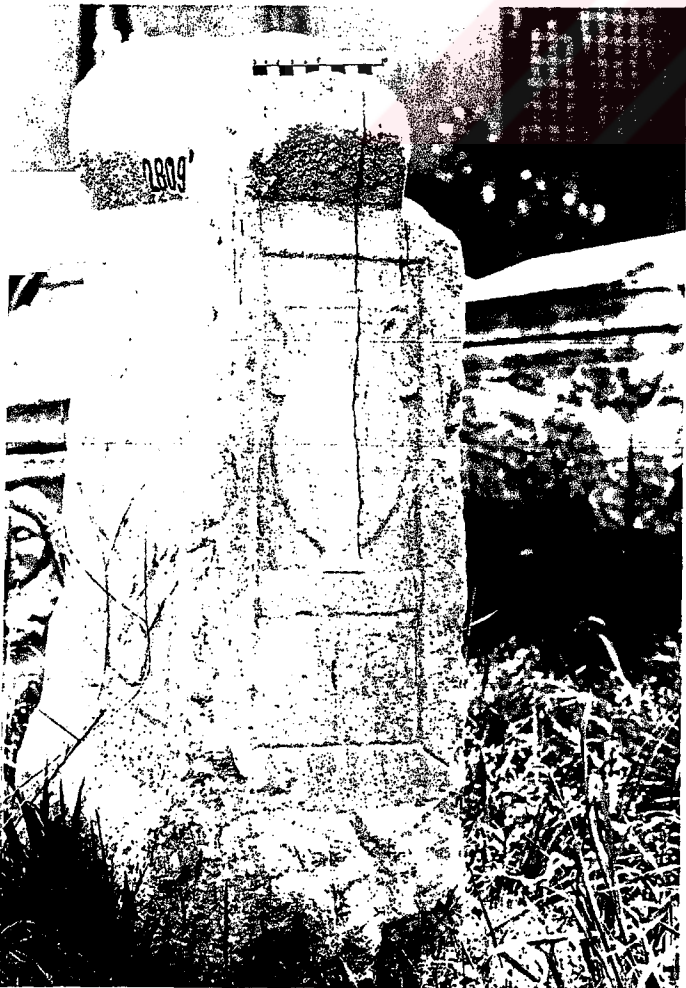
Kat. No. 273 e

Kat. No. 275 a

Kat. No. 275 b

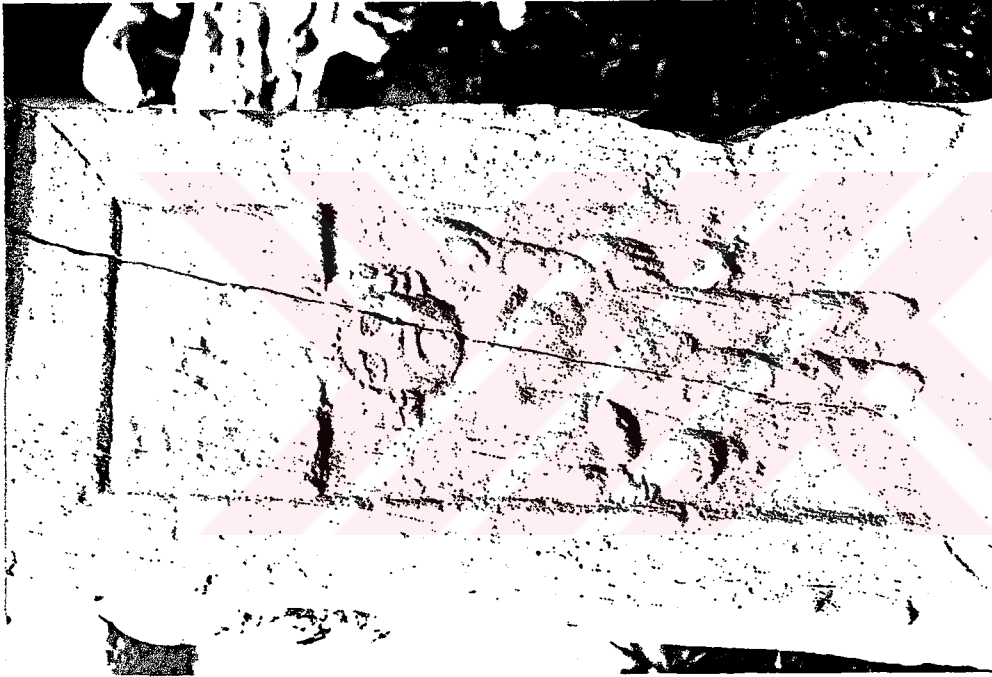
Kat. No. 275 c

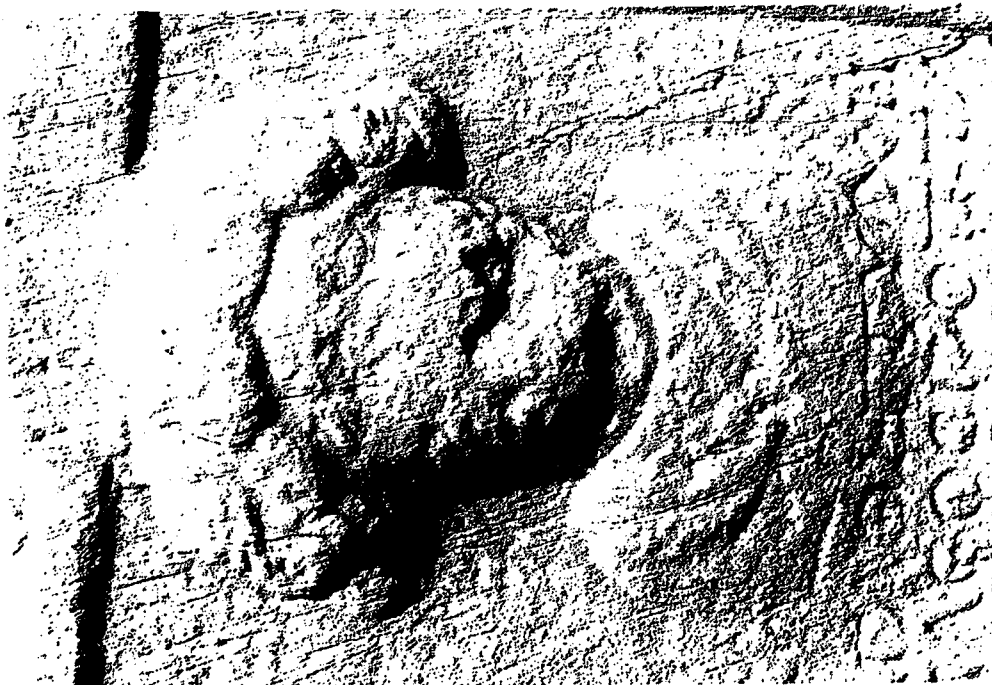
Kat. No. 275 ç

Kat. No. 275 f

Kat. No. 275 e

Kat. No. 275 d

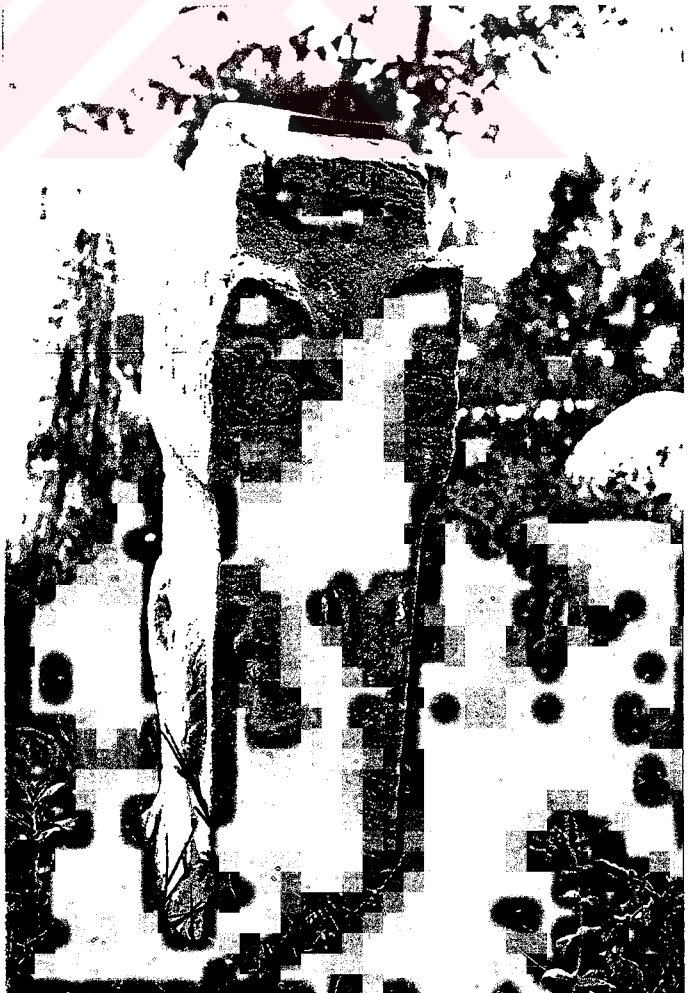
Kat. No. 276 a

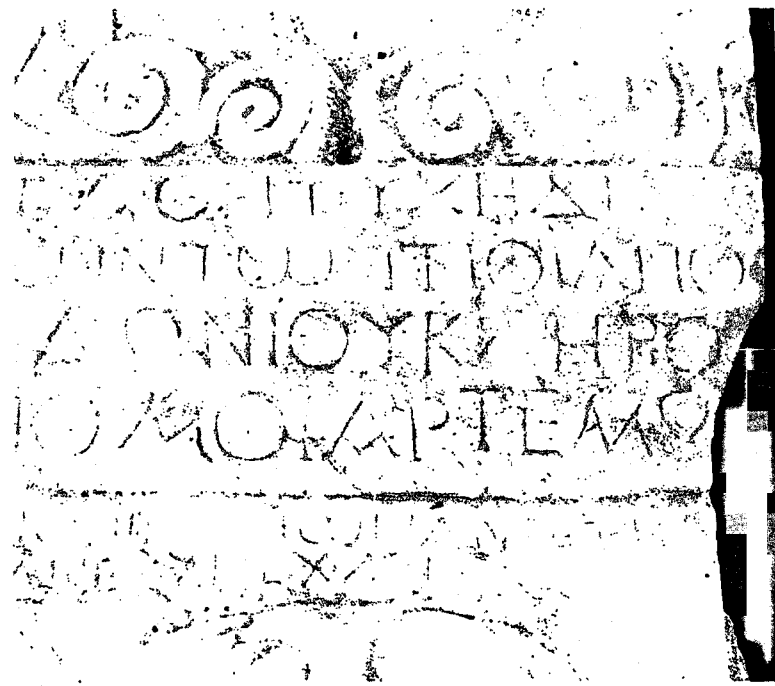
Kat. No. 276 b

Kat. No. 276 c

Kat. No. 276 ç

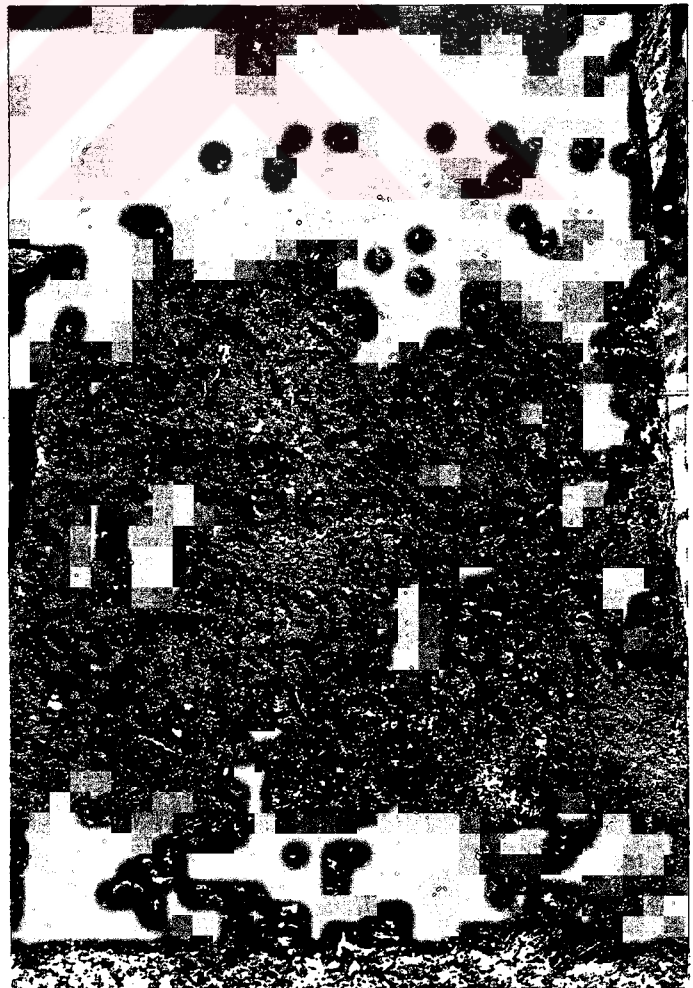
at. No. 276 d

Kat. No. 274

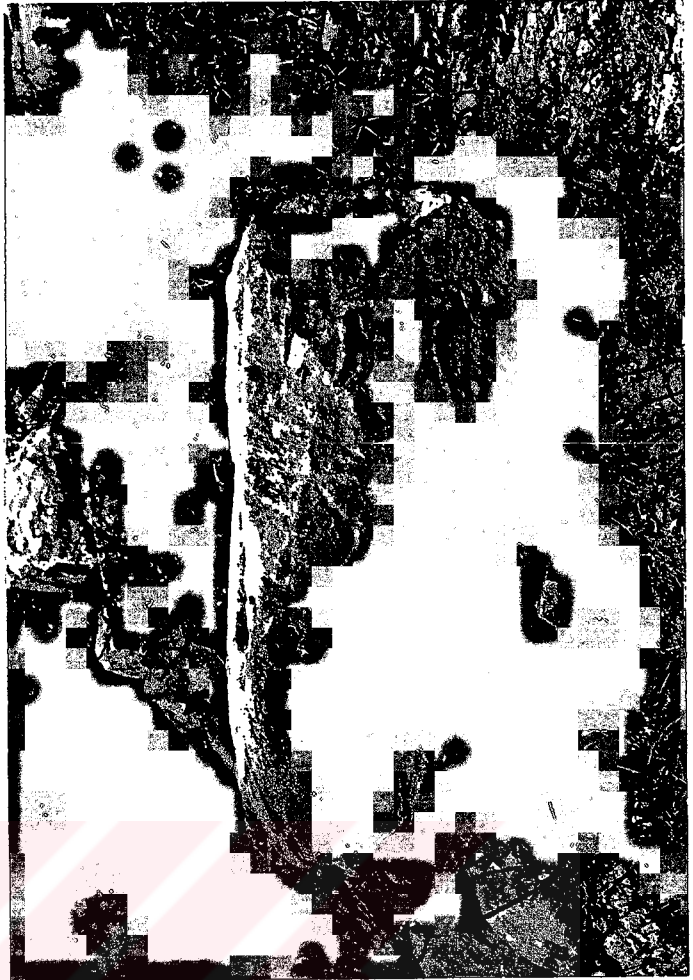
Kat. No. 278 a

Kat. No. 278 b

Kat. No. 279 a

Kat. No. 279 b

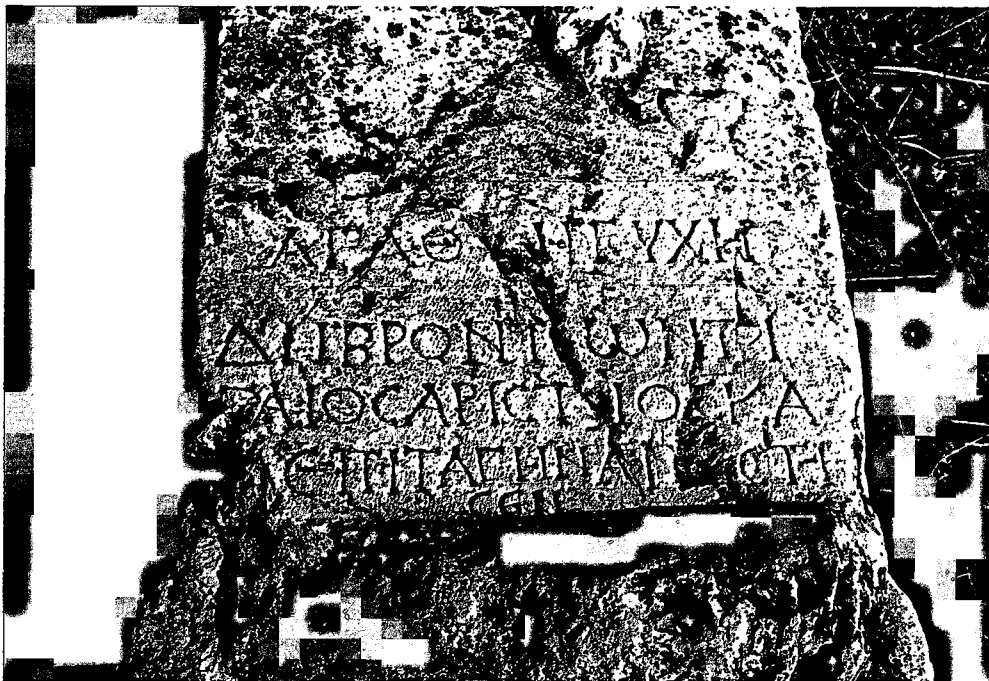
Kat. No. 279 c

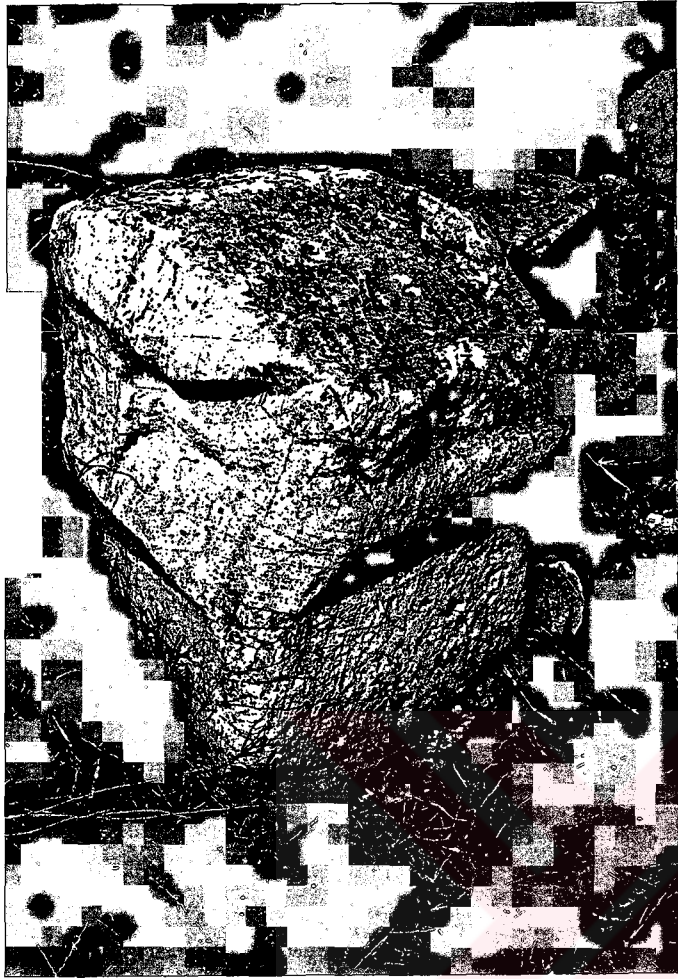
Kat. No. 281 a

Kat. No. 281 b

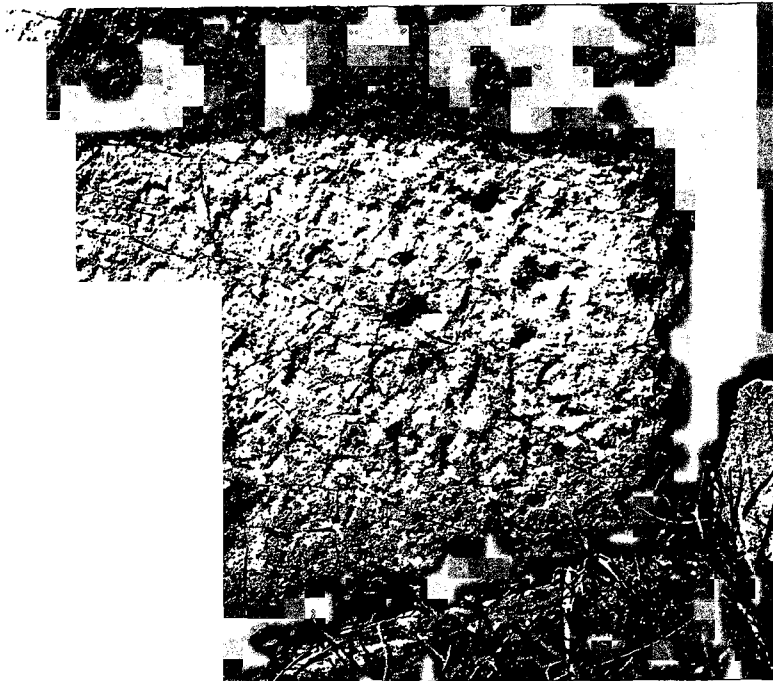
Kat. No. 281 c

Kat. No. 282 a

Kat. No. 282 b

. No. 282 c

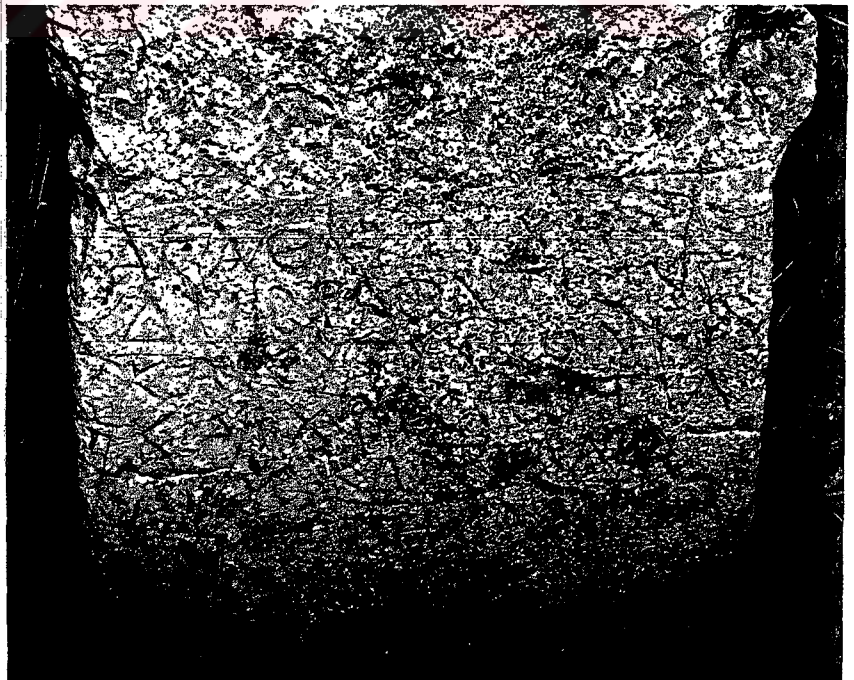
Kat. No. 283 c

Kat. No. 280 a

Kat. No. 280 b

Kat. No. 283 b

Kat. No. 283 a

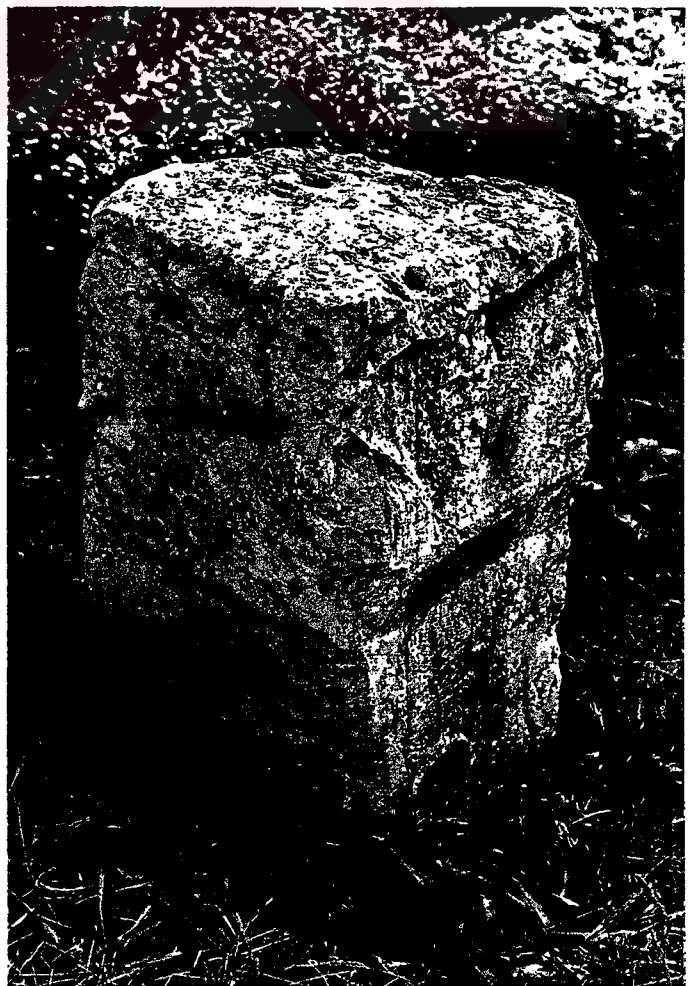
Kat. No. 284 a

Kat. No. 284 b

Kat. No. 284 c

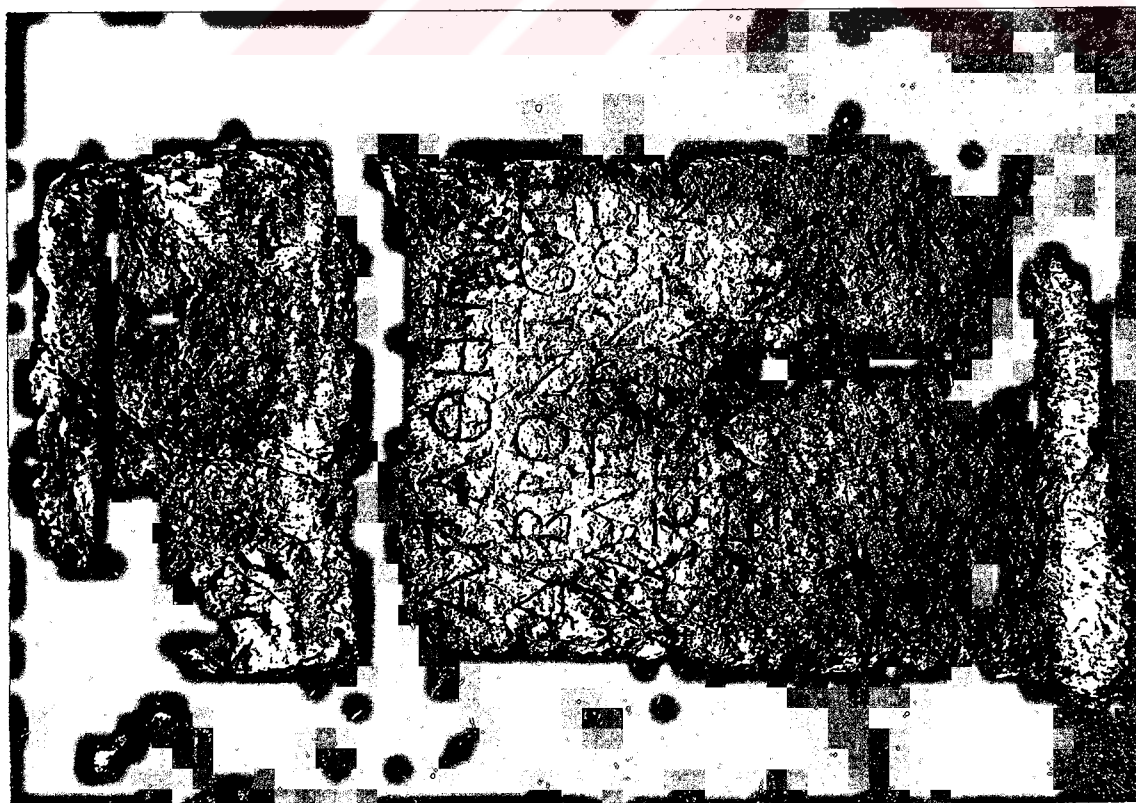
Kat. No. 284 ç

Kat. No. 284 d

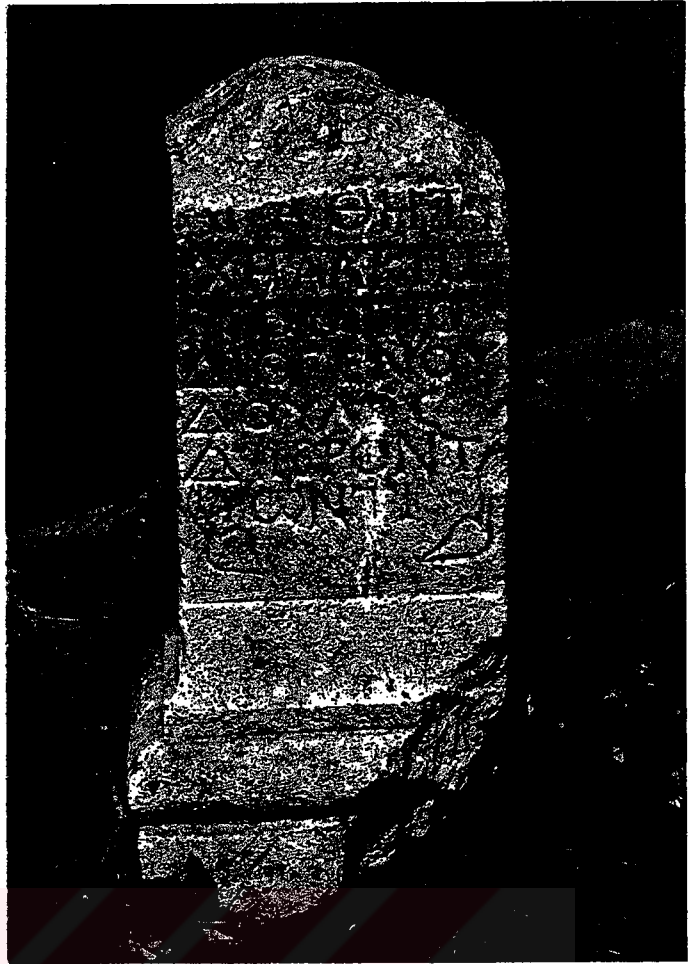
Kat. No. 284 e

Kat. No. 285

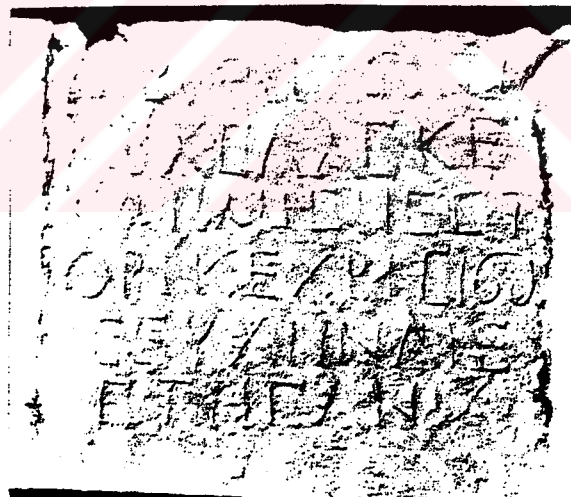
Kat. No. 291

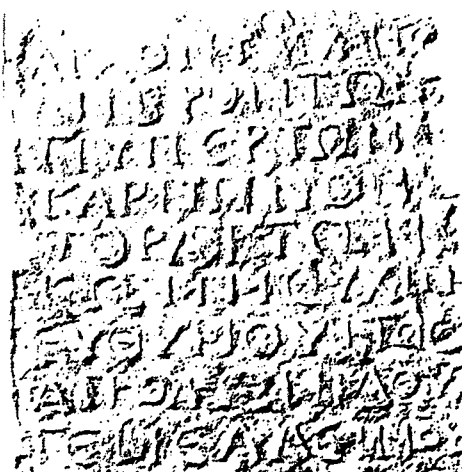
Kat. No. 292

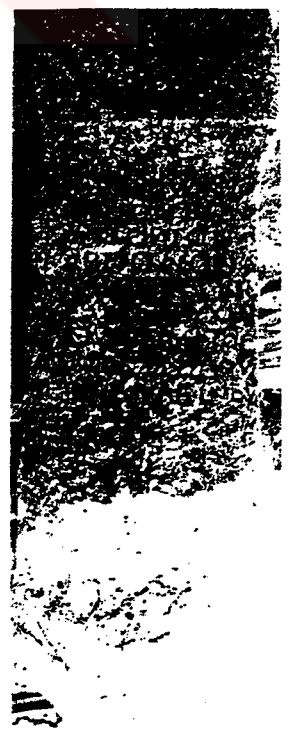
No. 288

Kat. No. 289

Kat. No. 287 b

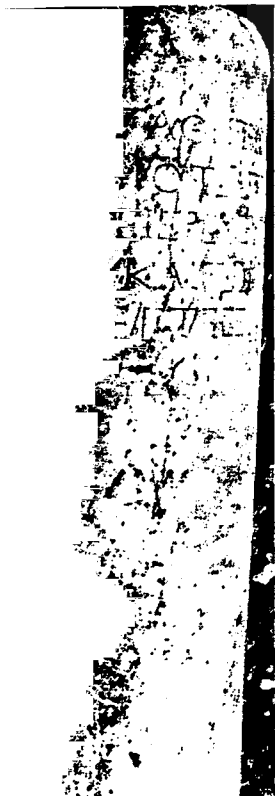
Kat. No. 287 a

Kat. No. 295

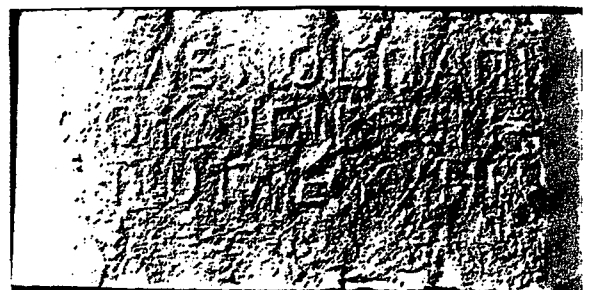
Kat. No. 286

Kat. No. 294 a

Kat. No. 294 b

Kat. No. 290

Kat. No. 296 a

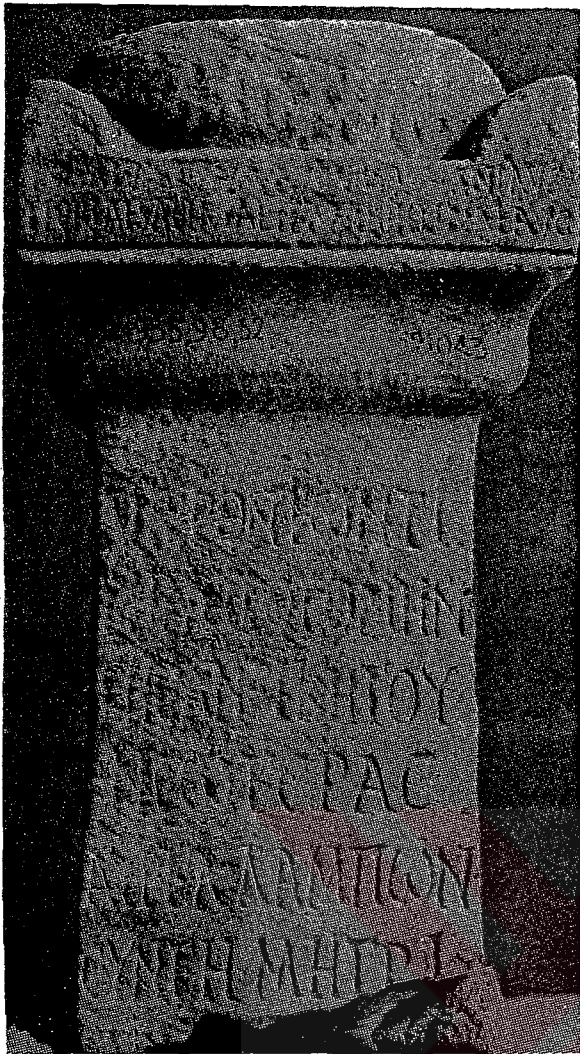
Kat. No. 296 b

Kat. No. 296 c

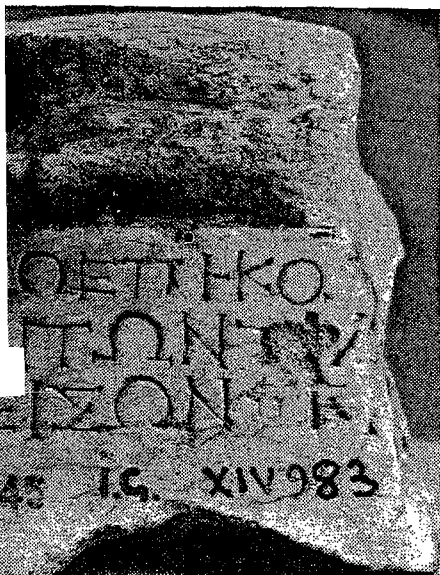
Kat. No. 296 ç

Kat. No. 304

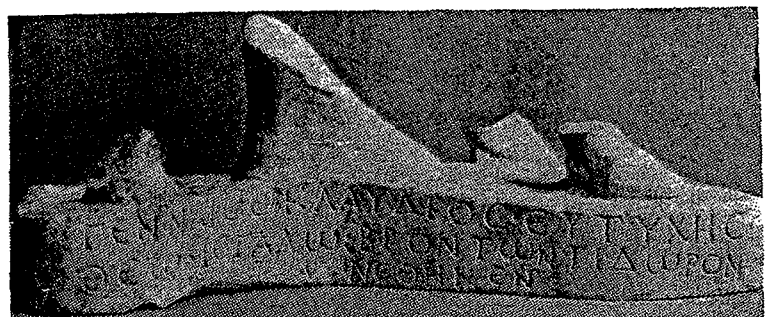
Kat. No. 298

Kat. No. 307

Kat. No. 303

Kat. No. 305

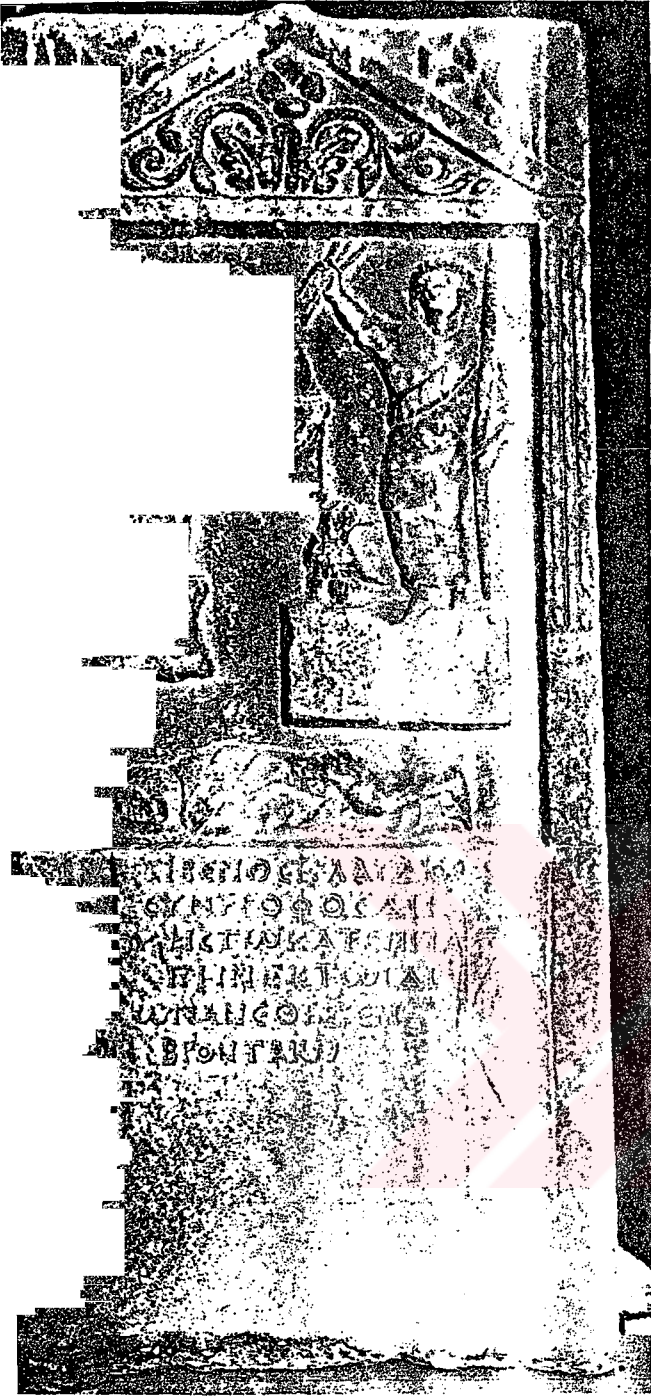
Kat. No. 311 a

Kat. No. 311 b

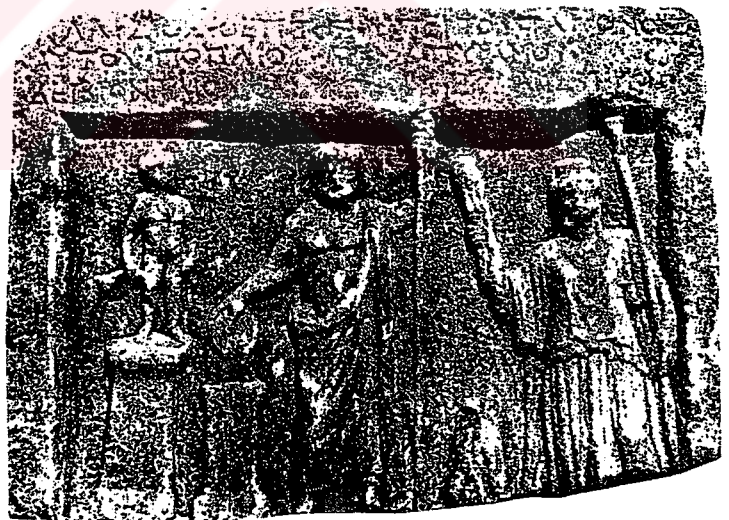
Kat. No. 311 c

o. Zeus Brontaios 4

Kat. No. 316

No. Zeus Brontaios 6

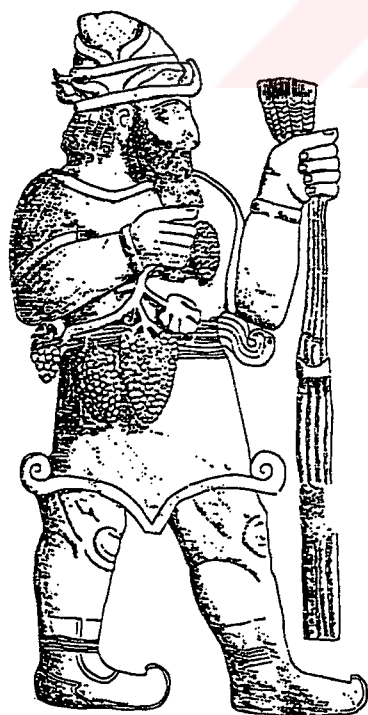
Kat. No. 317

Kat. No. 245

1.

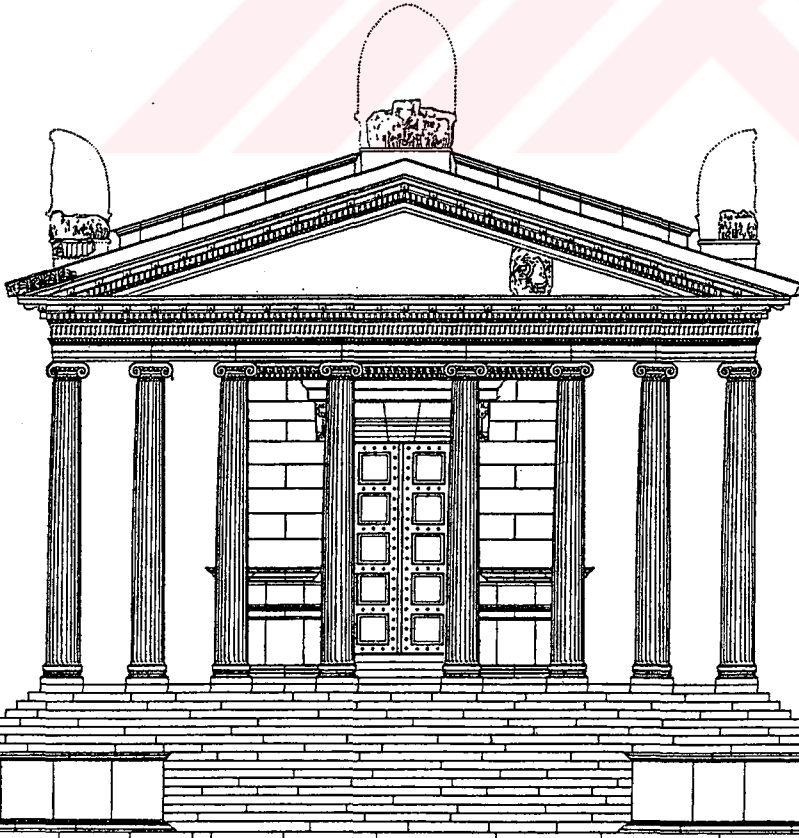
2.

3.

1. Aizanoi Zeus Tapınağı

2. Aizanoi Zeus Tapınağı'nın Önden Rekonstrüksiyonu

YÜKSEKÖĞRETİM ENSTİTÜSÜ
EDİTÖR BAŞKANLIĞI
1997

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI : Nalan Eda AKYÜREK ŞAHİN

Doğum Tarihi ve Yeri : 14. 07. 1968 Kırşehir

Medeni Durumu : Evli

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Ankara Kanuni Lisesi

Lisans Diploması : Ankara Üniversitesi – Dil ve Tarih–Coğrafya Fakültesi,
Klasik Arkeoloji Bölümü

Yüksek Lisans Diploması : Almanya – Münster Westfalya–Wilhelm Üniversitesi,
Klasik Arkeoloji Bölümü

Tez Konusu : Zeus Bronton. Die bildliche Repräsentation des großen
Bauerngottes Phrygiens

Doktora Diploması : _____

Tez Konusu : Phrygia'da Çiftçi Tanrısı: "Dii Brontonti Eukhen"

Yabancı Dil / Diller : Almanca

Bilimsel Faaliyetler

1. N.E. Akyürek, Terra Sigillata aus dem Heiligtum des Apollon Smintheios, Asia Minor Studien 8 (1992) 125–167 Lev. 125–165.
2. N.E. Akyürek Şahin–S. Şahin, Ein Meilenstein aus Tlos, Klio 98/2, 2000, 475–482.
3. N.E. Akyürek Şahin, Eine kleine Reliefbüste des Zeus im Museum von Kütahya, OLBA IV, 2001, 117–124 Lev. 32–43.
4. N.E. Akyürek Şahin, Büyük Çiftçi Tanrısı Zeus Bronton. Arkeolojik ve Epigrafik Belgelerle Phrygia'da Bir Zeus Kültü, OLBA IV, 2001, 163–182.
5. N.E. Akyürek Şahin, Phrygische Votive aus dem archäologischen Museum von İstanbul, Epigraphica Anatolica 32, 2001, 185–193 Lev. 13–18.
6. N.E. Akyürek Şahin, Dodekatheoi. Oniki Tanrıya Adanmış Adak Stelleri. Likya'da Bir Geç Devir Kültü, Lykia İncelemeleri. Arkeoloji ve Sanat Yayınları 2002, 103–114 Res. 78–85.

7. N.E. Akyürek Şahin, Neue Motivbüsten für Zeus
Antigo(u)naos, OLBA VI, 2002, 70–84 Lev. 40–45.
8. N.E. Akyürek Şahin, Antik Dönem'de Phrygia (Firig) Bölgesi
ve Aslanapa, şurada: "Aslanapa 2000", 2002.

İş Deneyimi

Stajlar

- : – Gülpınar Apollon Smintheus Tapınağı (Smintheon) Kazıları,
Çanakkale (1988–1992)
- Çanakkale Müzesi, Frank Calvert Koleksiyonu Çalışması
(1990)
- Arykanda Kenti Kazısı, Antalya (1991)
- Neandria Kenti Yüzey Araştırmaları, Çanakkale (1992–1993)
- Aleksandria Troas Kenti Yüzey Araştırmaları, Çanakkale
(1993–1995)
- Tlos Kenti Yüzey Araştırması, Antalya (1995)
- 1995 yılından itibaren Afyon, Bodrum, Bursa, Eskişehir,
İstanbul, İznik, Kütahya, Seyitgazi ve Söğüt müzelerinde
Phrygia Bölgesi'nin dini inançları, adak taşları ve yazıtlarıyla
ilgili çalışmalar
- 2000 yılından itibaren İznik, İzmit ve Adapazarı
müzelerinde Bithynia'nın yazıt korpusu ve bölge topografyası
ile ilgili çalışmalar

Projeler

- : –Phrygia'nın Din Tarihi Üzerinde Çalışmalar
–Bithynia Yazıt Korpusu'nun 5. cildi hazırlıkları
–Doktora Tezi Akdeniz Üniversitesi'nin Araştırma Fonu'nda
proje olarak yürütülmüş ve tamamlanmıştır.

Çalıştığı Kurumlar

- : – Almanya'da, Münster Westfalya–Wilhelm Üniversitesi
Klasik Arkeoloji Bölümü'nde yardımcı öğrenci olarak
(Studentische Hilfskraft) 1994–1997
- Akdeniz Üniversitesi, Fen–Edebiyat Fakültesi

Adres

: Zerdalilik Mah. 1386. Sok. Elif Apt. No. 1/10 07100 Antalya

Tel. No.

: 0242–311 60 73